

Artpool-Balassi

Tör vény tete len

avantgárd

GALÁNTAI GYÖRGY
BALATONBOGLÁRI
KÁPOLNAMŰTERME
1970–1973

Törvénytelen avantgárd

Galántai György balatonboglári kápolnaműterme 1970–1973

Törvénytelen avantgárd

Galántai György
balatonboglári kápolnaműterme
1970–1973

Szerkesztette
Klaniczay Júlia és Sasvári Edit

A kutatást és a kötet kiadását támogatták

Artpool Alapítvány

Budapest Főváros Önkormányzata

Deák Dénes Alapítvány

Fővárosi Levéltár

Nemzeti Kulturális Alapítvány

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

OKTK „Kulturális hagyományaink feltárása, nyilvántartása és kiadása” Kutatási Főirány

Soros Alapítvány

Lektorálta

Beke László

A dokumentumokat lektorálta

Kenedi János

A fotókat készítették © fotók

Artpool (reprodukciók) 5, 10, 12, 13, 23, 30–32, 38–40, 46, 52, 92, 105, 106, 128, 129, 141, 146, 158, 169, 179, 182, 183, 207, 208, 213, 215, 216, 244, 245, 285, 286, 312, 325–329;

Bakos Zoltán 82; Dobos Gábor 79–81;

Galántai György (az összes, másnál nem jelölt kép); Gulyás János p-21, 170, 171, 181,

185–189, 235; Haris László p-1–5, p-7–10, p-19–20, p-26, 1, 86, 88, 90, 91, 93–96, 103, 104, 108, 109,

153, 154, 159, 160, 206, 209; Harmati András 155; Körner Éva 306, 308, 310;

Maurer Dóra 37, 60, 151, 311, 313, 317–323; Veres Júlia p-29–30, 243, 246, 260–263; Türk Péter 49, 50;

ismeretlen p-6, p-16, p-22, p-25, 122–127, borító

© a szerzők és a szerkesztők, 2003

A címlapfotón Galántai György, a hátsó borító fürdőzői között Bősze Andrea, Forgács Péter, Galántai György, Kovács Miklós, Major János, Márkus Pirooska, Márkus Zsuzsa és Szabó Mária láthatók

ISBN 963 506 417 9

Felelős kiadó az Artpool Művészetkutató Központ és a Balassi Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő Borus Judit

Műszaki szerkesztő Harcsár Magda

A kötetet tördelte az Arktisz Stúdió

A fotókat és dokumentumokat digitalizálta Kaszás Tamás

A borítót tervezte Czeizel Balázs

A kötetet tervezte Czeizel Balázs és Galántai György

A nyomdai munkálatokat a Nalors Kft., Vác végezte

TARTALOM

Előszó <i>(Klaniczay Júlia és Sasvári Edit)</i>	7
A balatonboglári kápolnatárlatok kultúrpolitikai háttere <i>(Sasvári Edit)</i>	9
Véletlen pillanatképek 1970–1973 <i>(összeállította Galántai György)</i>	39
Hogyan tudott a művészet az életben elkezdődni? Adalékok a boglári történethez <i>(Galántai György)</i>	43
Eseménytörténet 1966–1974 <i>(Bényi Csilla, Galántai György, Sasvári Edit)</i>	91
Rövidítések	92
A résztvevők visszaemlékezései <i>(az interjúkat készítette és sajtó alá rendezte Sasvári Edit)</i>	193
Dokumentumok <i>(sajtó alá rendezte Sasvári Edit)</i>	211
Bevezető	211
Rövidítések, szakkifejezések	213
Dokumentumjegyzék	215
Levéltári forrásjegyzék <i>(Sasvári Edit)</i>	407
Artpool Művészetkutató Központ	407
Érseki Levéltár, Veszprém	425
Fővárosi Bíróság Irattára	426
Magyar Országos Levéltár	427
MTA Könyvtár Kézirattára, Aczél György Kézirathagyaték	429
MTA Művészettörténeti Kutatóintézet	430
Somogy Megyei Bíróság Irattára	430
Somogy Megyei Levéltár	430
Történeti Hivatal	437
Irodalom	443
Névmutató	451

ELŐSZÓ

Az 1970 és 1973 között Galántai György balatonboglári kápolnaműtermében zajló művészeti eseménysorozat a közelmúlt magyar művészettörténetének – nemzetközi összehasonlításban is – egyedülálló jelensége, amely korabeli jelentősége és a fellelhető dokumentáció bősége ellenére mindmáig a szakmai érdeklődés perifériáján maradt.

Kiadványunk az első lépés a kápolnaműterem történetének feldolgozásában. Elsődleges célunk nem a Bogláron készült műalkotások, kiállítások és művészeti akciók művészettörténeti elemzése, hanem az eddig feltárt források publikálása és az események történeti/kultúrpolitikai kontextusba helyezése volt. A kötetben közölt fotó- és írásos anyagok, művek, valamint a kutatás során számbavett dokumentumok teljes regisztere és levéltári forrásjegyzéke, illetve az ezekre támaszkodó eseménytörténet és részletes irodalom a további kutatómunkát és értékelést kívánja elősegíteni.

A kutatásnak az Artpool Művészetkutató Központ adott helyet. A többéves munka finanszírozását az Artpool támogatói (Budapest Főváros Önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma), valamint a Nemzeti Kulturális Alap és a székesfehérvári Deák Dénes Alapítvány tették lehetővé. A kutatáshoz kapcsolódva, illetve az anyaggyűjtést elősegítendő, az elmúlt évek során elkészült egy dokumentumfilm (*Vakáció*, MTV, 1998) és egy kiállítás (*KB 30 éve – Kápolnatárlatok Balatonbogláron 1970–1973*, Artpool P60, 2000). Ez utóbbihoz kapcsolódóan az AICA (Műkritikusok Nemzetközi Szövetsége) Magyar Tagozata keretében, Beke László, Galántai György, Sasvári Edit és Szőke Annamária részvételével, sor került egy szakmai konferenciára is. A kutatás alakulásáról, illetve részeredményeiről több publikáció is beszámolt. Időközben elindítottuk, és folyamatosan bővítjük a *Kápolnatárlatok Balatonbogláron 1970–1973* című webdokumentációt is (www.artpool.hu/Boglar).

Az Artpool Művészetkutató Központ a témával kapcsolatban további kutatásokat is tervez: az egyes, jelentősebb kiállítások pontos rekonstrukcióját, részletes műtárgyjegyzék összeállítását, valamint a jelen kötetben csak érintett források: a kápolna-munkanapló (1972, 1973), továbbá Galántai György és a kápolnatárlatokon részt vevő művészek közötti levelezés feldolgozását stb.

Bízunk benne, hogy kiadványunkat további feldolgozó munkák követik, illetve hogy a megkezdett kutatásba mások is bekapcsolódnak, és előkerülnek az esetleg még hiányzó, és az itt kirajzolódó képet tovább árnyaló, vagy akár más megvilágításba helyező dokumentumok, képanyagok, műleírások, amelyek számbavételére a kutatás e könyvvel lezáruló első szakaszában nem nyílt mód.

Reméljük, hogy kiadványunk a kápolnatárlatok résztvevői és korabeli közönsége számára is meglepetéssel szolgál, feltárva az akkor látható és nem látható történetet és azt a kultúrpolitikai környezetet, amelyben mindez megtörtént, felfrissítve az emlékeket, elősegítve a továbbgondolást.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik a tulajdonukban lévő dokumentumok, fotók, levelek, emlékek átadásával és az Artpool-archívumban a nyilvánosság számára hozzáférhető módon történő elhelyezésével munkánkat támogatta, és a jövőben is segíteni kívánja. Köszönjük továbbá az Artpool Művészetkutató Központ fiatal művészettörténészeinek, Bényi Csillának és Bodor Juditnak az anyagok rendezésében, beazonosításában és számítógépes feldolgozásában nyújtott odaadó munkáját.

Budapest, 2002. december

Klaniczay Júlia és Sasvári Edit

A BALATONBOGLÁRI KÁPOLNATÁRLATOK KULTÚRPOLITIKAI HÁTTERE

„ELVI VITA addig nem alakulhat ki a boglári kápolnatárlatok népes csoportjával, amíg nem lépnek vissza a törvény szabta területre.”¹

„...a nagy kulturális, művészeti és politikai mozgalmaknak szükségük van egy olyan helyre (legyen az képzelt, vagy valós), amelyik szívesen befogadja őket, és vállalja a nyitott laboratórium szerepét.”²

1973. augusztus 27-én, hatósági úton zárták be a balatonboglári kápolnát, a magyar neoavantgárd egyik helyszínét, ahol „munkabemutatók” címén, négy éven át a nyári időszakban, közel kétszáz művész állíthatta ki munkáit. Ez az üresen és elhagyatottan álló, Galántai György által a helybeli római katolikus egyházközségtől kibérelt³ kápolna a hetvenes évek elején teret és lehetőséget adott a sokféle eszmei és esztétikai irányból érkezett és az undergroundban találkozó értelmiség számára, amelynek tagjai egyébként nem voltak szívesen látott vendégek a hivatalos kultúra berkeiben.

A korabeli hatalom a kápolnatárlatokat adminisztratív úton felszámolta, és ezzel akaratlanul is mitizálta. Ma a kutatónak éppen ez a kápolnamítosz okozza a legnagyobb problémát: egyfelől ugyanis a betiltás ténye az akkori rokonszenvezők szemében egyfajta negatív igazolásul szolgált, másfelől azonban ránehezedik a kiállító művészek tevékenységére és teljesítményük nem politikai szempontú értékelésére.

A korszak nyilvánossági feltételeinek ismeretében tudható: a társadalom semmilyen érdemi tájékoztatást nem kapott a kápolnatárlatok beszüntetéséről. Mint ahogy az e kötetben szereplő dokumentum-összeállításból is kiderül, kizárólag az érintettek szűk köre tudott az intézkedést megelőző huzavonáról, amelynek során a helyi hatóságok, bíróságok, pártgrémiumok a lehető legkaotikusabb illetékességi viszonyok közepette cselekedtek. Hogy ez a viszonylag jelentéktelen epizód – egy kis vidéki kápolnatárlat rendőri segédlettel történt megszüntetése – hogyan helyezkedett el az akkori döntéshozók saját mozgásterükről alkotott helyes vagy helytelen elképzeléseiben, és mi indokolta, hogy a hatalom egy művészeti eseménysorozatot használjon fel politikai játszmáinak fedezésére, arra utólag Szabó László 1973. december 16-án megjelent cikke enged következtetni.⁴

Négy hónappal a kilakoltatás után, a Népszabadságban, a párt másfélmilliós példányszámban megjelenő napilapjában, *Happening a kriptában* címmel egészoldalas írás⁵ jelent meg, amely név szerint állította pellengérré a kápolnatárlatok fő szervezőjét, a kiállító művészek egy részét és a közönség egyes tagjait. Leginkább ez utóbbiak közül választották ki azokat a személyeket, akikkel – úgy-

¹ Horányi Barna: *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok.* Somogyi Néplap, 1971. július 8.

² Jean-Jacques Lebel, az örök lázadó. Catherine Millet interjúja Jean-Jacques Lebellel. In: *Jean-Jacques Lebel* (katalógus). Kortárs Művészeti Múzeum–Ludwig Múzeum, Budapest, 1998, 8. o.

³ ⇨ 5. dok.

⁴ Szabó László: *Happening a kriptában.* Népszabadság, Vasárnapi melléklet, 1973. december 16., 2. o.

⁵ ⇨ 185–186. o.

⁶ A szerző név szerint említi Galántai Györgyöt, Kovács Miklóst, Pauer Gyulát és Pór Györgyöt, az akkor osztrák állampolgár Gáyor Tibort, és utal az 1971-ben a Kassák Művelődési Házban betiltott Kassák Ház Stúdióra.

⁷ A cikkel kapcsolatos dokumentumokat a *Miért éppen Pór? A kádári „üzemelési” mechanizmus természetéhez* című tanulmányomban dolgoztam fel. In: Kőrösi Zsuzsanna, Rainer M. János, Standeisky Éva (szerk.): *Évkönyv 2000. Magyarország a jelenkorban*. 1956-os Intézet, Budapest, 2000, 124–159. o.

⁸ A cikkben priuszos bűnözőként aposztrofált Pór Györgyöt 1968 nyarán, valójában politikai okból, egy maoista összeesküvés fővádlottjaként ítélte el a Fővárosi Bíróság. Az 1968 májusában és júniusában zajló „maoista per” egy diákcsoport propagandatevékenysége ellen irányult, és hat hónaptól két és fél évig terjedő büntetési tételekkel zárult, nem számítva az állambiztonsági szolgálattal és az államigazgatás intézményeivel összehangolt intézkedési tervek mellékbüntetéseit, az egyetemekről való kitiiltás mellett a publikációs és egyéb tilalmakat, amelyeket a bírósági döntés nem tartalmazott. A per után a Pór-féle csoport megszűnt, a továbbiakban a maoizmus mint eszmeáramlat Magyarországon semmiféle hatást nem gyakorolt. Mindez arra enged következtetni, hogy a neoavantgárd elleni kampányban Pór felemelése merő ürügy volt, ami nem jelenti azt, hogy személye véletlenül került a cikkbe. Pór György a Népszabadság ellen indított helyreigazítási per elvesztése után, 1975-ben feleségével együtt kivándorolt Franciaországba.

⁹ Kádár a '68-as reform exponenseit (többek között Nyers Rezsőt és Aczél Györgyöt) feltehetően moszkvai nyomásra léptette vissza, amit a korabeli humor e szellemes fordulattal konstatált.

¹⁰ 1968 nyarán a korcsulai nyári filozófiai iskolán tartózkodó Heller Ágnes, Márkus György, Márkus Mária, Sós Vilmos és Tordai Zádor, az AFP hírügyökségnek augusztus 21-én adott nyilatkozatukban ítélték el a csehszlovákiai katonai bevonulást.

¹¹ Az „izgatás büntettének alapos gyanúja miatt” indult eljárást figyelmeztetéssel lezárták, az ügy szereplőit pedig felszólították, hogy távozzanak az országból. Közülük Szelényi Iván és Szentjóbó Tamás 1975-ben kivándoroltak (Történelmi Hivatal, V–160/493., „Konrád György és társai ügye”); „Konrád György és Szelényi Iván »Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz« c. kézirat – amelyet Szentjóbó Tamásnál tartott házkutatás során foglaltunk le –, azt igyekszik »bizonyítani«, hogy az értelmiség történelmi, társadalmi helyzeténél fogva, egyedül alkalmas osztály a hatalom gyakorlására. A tartalom kifejtésének megfogalmazása a Magyar Népköztársaság államrendje ellen gyűlöletkeltésre alkalmas. Ellenséges felfogású és magartatású értelmiségiek programjaként értékelhető. Terjesztése esetén alkalmas arra, hogy ezen ellenséges személyek, illetve csoportok a program mögé felsorakozva fellépjenek a rendszerrel szemben.” (Jelentés, Budapest, 1974. október 26., „Konrád György és Bíró Yvette budapesti lakosok ügye”. Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkársági Hivatal Irattári Osztály, Belügyminiszteri Közvetlen Iratok, 342. 1–a./1604/1974.)

mond – büntetett előéletükre hivatkozva,⁶ kompromittálni akarták magát a művészi produkciót is.

A korabeli tárgyilagos átlagolvasó teljes joggal háborodott fel ezen a cikken, de aligha látott meg benne többet a rendszernek elkötelezett zsurnalisztika szakmai és erkölcsi züllöttségénél, vagy az évtizedek óta megszokott propagandisztikus hazudozásnál. Jóval fontosabbnak tűnik az a kérdés – főleg az időközben feltárt háttéranyagok ismeretében⁷ –, hogy miért kényszerült a szilárdnak látszó pártállami vezetés az általa mindig csak nagybetűsen emlegetett eszmei harc ilyen száralmasan kicsinyes módszerének az alkalmazására. Az a kérdés is felvetődik, hogy ez a hatalom szempontjából végül is megnyugtatóan lezárult boglári konfliktus miért szolgáltatott alkalmasnak látszó ürügyet az anarchizmus, az antiszemitizmus, a nacionalizmus, a kozmopolitizmus, a szocializmus-ellenesség és a maoizmus felemlítésére.⁸ (Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a korabeli hivatalos propaganda szerint a Magyar Népköztársaság rendjét ezeknek egyike sem veszélyeztette.)

„Olajat kaptunk nyersacélért”⁹

Az 1970-es évek elejének bizonyos belpolitikai fejleményei sok munkát adtak a titkosrendőrségnek és megbízóiknak. Március 15-én, a nemzeti hagyományok jegyében diáktüntetések szerveződtek; 1969-ben, Csehszlovákia megszállása elleni tiltakozásul, a Nemzeti Múzeum lépcsőjén egy fiatalember, Bauer Sándor nyilvánosan elégette magát. Visszaszorították, 1973 márciusában pedig párthatározattal eltiltották az oktatástól a bevonulást elítélő reformszociológusokat és filozófusokat.¹⁰ A hivatalos marxizmus létjogosultságát megkérdőjelező Lukács-tanítványok többségét eltávolították a tudományos intézetekből. Haraszti Miklós *Darabér* című szociológiai művében beszámolt a traktorgyári munkások napi kizsákmányolásáról szerzett tapasztalatairól. Ezért 1973 októberében bíróság elé állították, majd 1974 januárjában elítélték. A szovjet mintára konstruált kéziratper után a következő két kiszemelt Konrád György és Szelényi Iván voltak, ám *Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz* című közös munkájuk kapcsán lefolytatott eljárást „bizonyítékok hiányában” megszüntették.¹¹

A képzőművészetben és az irodalomban a szocialista realista kánon által értelmezhetetlen újítások születtek, autonóm kulturális csoportok, zenekarok alakultak, a pártvezetés pedig szemmel láthatóan nem tudott mit kezdeni ezeknek az alternatív csoportoknak a mentalitásformáival és érzésvilágával.

Mindazonáltal a társadalom hangulata a vezetés számára nem adott okot igazi aggodalomra. Az eredetileg a gazdasági reform előmozdítására szánt nyugati kölcsönök javarésztét a fogyasztásba investálták, és a gulyáskommunizmus ígéretével az apolitikus magartatási formákat kívánták előmozdítani. Magyarország, különösen a „normalizált” Csehszlovákiához és az ideológiai kampányokban vergődő Romániához képest, a béke és a stabilitás szigete volt.

Ugyan mit számított néhány békétlenkedő fiatal, avantgárd képzőművész, vagy másként gondolkodó filozófus, közgazdász, problémalátó társadalomtudós?

Csakhow 1968-ban a párt gazdasági reformokat és bizonyos kulturális szabadságot ígért. Akkoriban még úgy tűnt, hogy Moszkva – legalábbis Magyarország viszonylatában – elfogadja ezeket a törekvéseket, a magyar pártvezetés pedig azt a látszatot keltette, hogy a szovjet politika Kádárt támogatja a párton belüli baloldali „betonfrakcióval”¹² szemben. Az 1968-as prágai invázió azonban előbb a pártvezetést osztotta meg, majd néhány éven belül ez a folyamat magának a reformnak a befagyasztásához vezetett. 1972-ben a Politikai Bizottságban már egyértelműen a reformellenes erők voltak többségben.

Ugyanakkor az MSZMP nem vihette ki a belső vitákat a közvélemény elé, és még kevésbé vallhatta be, hogy az eredeti céloktól szovjet és belső nyomásra visszakozyott. Egyáltalán semmiről sem beszélhetett nyíltan: az a szabadságkorlátozás, amely hatalmának soha meg nem kérdőjelezett alapját alkotta, a hatalmon lévők kezét is megkötötte. Ha valamit közölni akartak – betiltottak vagy épp engedélyeztek egy filmet, Állami Díjat vagy szilenciumot adtak egy írónak –, saját, monopolizált médiájukban legfeljebb óvatos célzásokat engedtek meg maguknak. Ebben az üzengető kultúrában egy-egy gesztus jelképes értéke jelentette annak tartalmát. Ekként volt gesztus és üzenet a boglári kápolnatárlatoknak mind a túrése, mind pedig a betiltása.

„Nincs más hátra, lemegyünk a kultúrába”¹³

A kulturális területen folyó „ellenséges tevékenység” kérdései és gyakorlati feladatai a Központi Bizottság 1969. novemberi ülése után, az állambiztonsági szolgálat III/III-as, belső reakció elleni csoportfőnökségének 1970. április 21-én megtartott értekezletén¹⁴ kerültek napirendre. „Nagyon időszerű, hogy a Központi Bizottság határozata után rövid idővel ily módon hozzányúltunk ehhez a témához. A kulturális terület az elhárító munkában az egyik legnehezebb, legkényesebb és legigényesebb munkaterület” – hangzott el az ülésen,¹⁵ amelyen az egyes személyek és csoportosulások tevékenységének gyors és hatékony felderítésére, az elhárító munka új szabályozására belügyminiszteri parancstervezet¹⁶ készítették elő.

1968 belpolitikai fejleményei nyomán felülvizsgálták az elhárító szervek korábbi működését, célul tűzték ki az operatív munka megszigorítását, a „bátrabb” belügyi intézkedések kezdeményezését.

„A parancstervezet összeállításánál szorítkozunk csak kulturális területre. Határozzuk meg, hogy ezen ellenséges cselekvésekkel szemben, különösen a BM III/III. Csoportfőnökség elhárítási vonalán, milyen feladatok jelentkeznek. Bővítsük a parancs hatályát esetleg még néhány bűn cselekményére, amelyek a kulturális területen előfordulhatnak.”¹⁷

¹² 1972-ben úgy tűnt, hogy a párton belüli baloldal, a Komócsin Zoltán és Biszku Béla nevével fémjelzett irányvonal kerül a hatalom élére. Erről részletesen: *Kádár János nyugdíjba megy* (dokumentumfilm). 1956-os Intézet, Budapest, 2002. Szakértő: Rainer M. János, rendező: Méry Zsuzsa; Révész Sándor: *Aczél és korunk*. Sík Kiadó, Budapest, 1997, 187–192. o.

¹³ Az idézet egy volt ávéhás tisztől származik a hatvanas évekből, ami jól érzékelteti, hogy az úgynevezett puha diktatúrában a „kiszolgált” ávéhások egy része „bizalmi állásba”, többek között a kulturális területek vezető pozícióiba került. In: Litván György: *Folytonosság és szakítás a Kádár-rendszerben*. Rubicon, 1998/1, 4–5. o.

¹⁴ *Emlékeztető az 1970. április 21-i csoportfőnöki értekezletről*. Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkári Hivatal Irattári Osztály, Belügyminiszteri Közvetlen Iratok, 4964.1–a./653/1970.

¹⁵ *Uo.*

¹⁶ *A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0022/1970. sz. parancsa a kulturális területen folyó ellenséges tevékenység elleni operatív munka feladatairól* (1970. szeptember 25.). TH 1. 11. 1. ÁBMHT 8. d.

¹⁷ *Emlékeztető az 1970. április 21-ei csoportfőnöki értekezletről*. Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkári Hivatal Irattári Osztály, Belügyminiszteri Közvetlen Iratok, 4964.1–a./653/1970.

Az ügynökhálózat bővítése mellett a korábbinál határozottabb fellépést sürgettek a „megrögzött személyekkel” szemben, javasolták az úgynevezett kulturális bűncselekmények határainak kiterjesztését, és a büntetőeljárások gyakoribb kezdeményezését.

„Ezek a személyek nemcsak »álmokat szövögetnek« – olvashatjuk az értekezlet jegyzőkönyvében –, hanem álmaikat a gyakorlatban meg is akarják valósítani, és ennek érdekében lépéseket is tesznek.”¹⁸

A megelőzés vonatkozásában az állományt aktívabb „bomlasztó munkára” sarkallták, mivel e téren – ahogy az a belügyi összefoglalóból kiderül – „néha még bizonyos bágyadtság” volt tapasztalható.¹⁹ Az állambiztonsági intézkedések végrehajtását továbbra is a párt- és állami szervek feladatának tekintették. Kádár János 1969. novemberi KB-felszólalásában támogatásáról biztosította az előző évek bel- és külpolitikai eseményei kapcsán „idegileg és fizikailag leterhelt” állományt. A politikai legitimizáció nélkülözhetetlen volt, hiszen a végrehajtás terén feszültséget okozott az a tény, hogy a parancstervezetnek hiányoztak a megfelelő jogi garanciái.

„Nem szabad hangot adni annak, hogy jogi szabályozás hiányában nem tudunk eredményesen harcolni e személyek ellen. A KB-határozat szellemében azonban készítsünk egy felmérést, amelynek során [a Legfőbb Ügyészség Politikai Osztályának bevonásával] tekintsük át a Btk-ban a politikai bűntettekkel kapcsolatos részeket abból a célból, hogy szükséges-e igazítás valamelyik 5-on, és milyen módon [...] A parancstervezetet politikailag és jogilag is erősíteni kell.”²⁰

Az 1970. szeptember 25-én kiadott belügyminiszteri parancs²¹ az illetékes operatív szervek számára meghatározta, hogy

„[...] derítsék fel – személyekre és funkcióra való tekintet nélkül – a kulturális élet – az irodalom, a művészetek, a tudomány, a sajtó, a könyvtárak stb. – területén bármilyen platformon keletkező ellenséges tevékenységet folytató személyeket, [ezek] külföldi és hazai szervezeteit és csoportjait, tevékenységük célját, tartalmát, módját, idejét”.²²

A parancs szerint operatív ellenőrzés és bizalmas nyomozás alá kell vonni többek között azokat a személyeket, akik

„tevékenységet fejtenek ki bármilyen formában – szóban, vagy írásban, vagy ilyen irodalmi, művészeti stb. termékeknek a titkos közvetítésével –, a fellazítási taktika érvényesülése érdekében klubokat, irodalmi, zenei és egyéb művészeti egyesületeket, köröket ellenséges céljaik megvalósítására felhasználnak, vagy ezt tervezik”.²³

A belső elhárítás ez utóbbiakat, a többnyire társadalmi szervek, tömegmozgalmak, intézmények, vállalatok által befogadott és működtetett kulturális-művészeti csoportosulásokat „az ellenséges tevékenység gócpontjaiként” tartotta számon. Felügyeletük az ötvenes években született jogszabályok és törvényerejű rendeletek hiátusainak következtében nem felelt meg a politikai elvárásoknak, ezért a Belügyminisztérium 1972 nyarán felülvizsgálta a különféle klubok, művészeti körök, együttesek működésének szabályozását. Az erről szóló, 1972. július 24-én kelt jelentés²⁴ konkrét példákon keresztül²⁵ elemezte a befogadó intézmények ellenőrző és irányító tevékenységének hiányosságait. Kiemelik a Népművelési Intézet szerepét,

„melynek a tevékenysége mindössze abból áll, hogy kiadja az amatőr körök, klubok vezetői részére a működési engedélyt. Ezt érzik, kihasználják az általunk ellenőrzés alatt álló, illetve látókörünkben lévő személyek.”²⁶

¹⁸ Emlékeztető az 1970. április 21-i csoportfőnöki értekezletről. Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkári Hivatal Irattári Osztály, Belügyminiszteri Közvetlen Iratok, 4964.1–a./653/1970.

¹⁹ Uo.

²⁰ Uo.

²¹ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0022/1970. sz. parancsa a kulturális területen folyó ellenséges tevékenység elleni operatív munka feladatairól (1970. szeptember 25.). TH 1. 11. 1. ÁBMHT 8. d.

²² Uo.

²³ Uo.

²⁴ Az egyesületek, klubok, körök, együttesek működésével, a műsorok engedélyezésével kapcsolatos jogszabályok áttekintése. Jelentés, 1972. július 24. Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkári Hivatal Irattári Osztály, Belügyminiszteri Közvetlen Iratok, 1–a. 1543/72.

²⁵ ELTE Eötvös Klub, Budapesti Kábel Művek, Malgot István és csoportja, Csepeli Munkásotthon, KFKI KISZ Klub, József Attila Művelődési Ház irodalmi klubja, Danuvia Gorkij Művelődési Központ, Kassák Művelődési Ház–Kassák Ház Stúdió.

²⁶ Az egyesületek, klubok, körök, együttesek működésével, a műsorok engedélyezésével kapcsolatos jogszabályok áttekintése. Jelentés, 1972. július 24. Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkári Hivatal Irattári Osztály, Belügyminiszteri Közvetlen Iratok, 1–a. 1543/72.

A BM új működési szabályzat kidolgozását, egyben az intézmények felelősségének a fokozását és a mulasztásokkal szembeni szigorúbb büntetéseket javasolt a Művelődésügyi Minisztériumnak.²⁷ A jelentés megkülönböztetett figyelmet fordított azokra a művész-csoportokra, amelyekről már korábban megvonták a működési engedélyt. A zuglói művelődési házból 1971 januárjában eltávolított Kassák Ház Stúdió és az 1971–1972 közötti időszakban három helyről is távozni kényszerült Orfeo-együttes ügye²⁸ az itthon is megélnéknél alternatív színházi mozgalom tisztázatlan kérdéseire, elsősorban a szakmai felügyelet hiányosságaira hívta fel a figyelmet.

Az alternatív társulatokkal szembeni adminisztratív intézkedések belső vitákhoz vezettek. Rátki András, az MSZMP KB Tudományos Közoktatási és Kulturális Osztályának munkatársa és Vitányi Iván, a Népművelési Intézet igazgatója²⁹ taktikailag rossz lépésnek tartották ezeknek a csoportoknak az eltávolítását, és bürokratikus megoldások helyett megfelelő ellenőrzésüket javasolták Aczélnek.³⁰

„Az utóbbi időben két »ügy« is kipattant az amatőr színjátszó együttesek körül: előbb Halász Péter és együttese, most pedig az Orfeo-együttes kapcsán. Nem volna azonban helyes, ha akár egyiket, akár másikat pusztán önmagukban vizsgálánánk. Ez esetben ugyanis beszüntethetnénk munkájukat, de érintetlenül hagynánk magát a jelenséget.”³¹

A képzőművészetet felügyelő állami- és pártszervek a saját területükön is hasonló következtetésre jutottak.

„Nem az elzárkózás, problémájuk megkerülése, hanem a velük való mértéktartó foglalkozás, a művészi lehetőségek pontosabb körvonalazása, megfelelő differenciálás a járható út, az állami szervek számára is.”³²

Támogatás, túrés, tiltás – a magatartás mint esztétikai mérce

„A pártnak (és Aczélnek) irodalompolitikája volt, képzőművészetpolitikája nem volt” – állapítja meg Révész Sándor Aczél Györgyről szóló monográfiájában.³³ A képzőművészet irányítását a legteljesebb bizonytalanság jellemezte, amely részben a hatvanas évek végére anakronisztikussá vált felügyeleti rendszer ellentmondásai-ból, részben pedig a korszerű és a politikai irányelvektől mentes kritika hiányából fakadt. A hatvanas évek második felétől Budapesten és vidéken ugrásszerűen megszaporodtak a hivatalos célkitűzésekkel nem konform új stílustendenciák, törekvések és kiállítások. A legfőbb cenzor szerepét betöltő Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak azonban sem apparátusa, sem világos szempontrendszere nem volt e művészeti erjedés felfogására és kezelésére.³⁴

1956 októbere után a szocialista realizmus irodalomközpontú doktrínája elavult, a tartalomelemzés hagyományos módszereit a képzőművészetben (és a zenében stb.) pedig amúgy sem lehetett alkalmazni.

„A párt támogatja a kísérletezéseket és az útkereséseket, ha a művész az újat a szocializmus eszmekörében keresi. A párt az ilyen esetekben nem a megszokott formákhoz, hanem az eszmei mondanivalóhoz kíván ragaszkodni. A pártnak azonban

²⁷ Uo.

²⁸ A csoportot 1972 májusában távolították el a Hazafias Népfront IX. kerületi helyiségéből, nyáron pedig a Dagály Ifjúsági Házból. Innen a Kőbányai Ifjúsági Klubba, majd a Ganz-Mávag Művelődési Központba kerültek. A rendőrség hosszabb ideig vizsgálatot folytatott ellenük. 1972 őszén Szántó Gábor tollából a Magyar Ifjúságban két cikk jelent meg az együttesről: *Orfeo az álvilágban* (Magyar Ifjúság, 1972. október 13.) és *Még egyszer az Orfeo-együttesről* (Magyar Ifjúság, 1972. november 17.).

²⁹ 1972 és 1980 között.

³⁰ A XIV. kerületi tanács a *Skanzen gyilkosai* című darab előadása miatt függesztette fel a Kassák Ház Stúdió működését a zuglói művelődési házban. A vitatott darab véleményezésére a kerületi tanács előadója 14 tagú, a közművelődési területen dolgozó, hivatalnokokból álló bíráló bizottságot kért fel. Rátki András az Aczél György számára, 1972. február 4-én készült feljegyzésében ezzel kapcsolatban a következőket írta: „[...] ilyen jellegű bizottsággal (mely inkább a hivatali tekintély támogatását, mint szakmai minősítést nyújt) nem értek egyet. [...] Javasoltam: Halász Péter fellebbezésének elbírálása alkalmával gondolkozzanak azon, hogy ezt a szakmailag felkészült, nem tehetségtelen, de nem is problémák nélküli együttest, amely itthon és külföldön is ismert, hova, milyen szakmai felügyelet alá lehetne helyezni.” *Kassák Ház Stúdió*, MOL M–KS–288–36/1971/8. ó. e.

³¹ *Az Orfeo-ügy kapcsán az ifjúsági és amatőr művészeti mozgalom vitás jelenségeiről*. Vitányi Iván feljegyzése Aczél Györgynek, 1972. november 2., MOL M–KS–288–36/1972/2. ó. e.

³² ⇒ 32. dok.

³³ Révész Sándor: *Aczél és korunk*. Sík Kiadó, Budapest, 1997, 207. o.

³⁴ „A túlzott központosítás lassító és akadályozó tényező lehet ma már. [...] Évente több mint 600 kiállítást kell lebonyolítani. Ennek több mint 1/3-át vidéken.” Ormos Tibor levele Aczél Györgynek, 1972. április 20. MOL M–KS–288–36/1972/11. ó. e.

³⁵ A kortárs művészeti kiállítások 1972. évi terve. Kiállítás-politikánk, a kiállításokkal való foglalkozás elvi és gyakorlati kérdései. MOL M–KS–288–36/1972/11. ó. e.

³⁶ Az önköltséges kiállítások bevezetésének tervezete. MOL M–KS–288–36/1967/2. ó. e.

³⁷ A Képző- és Iparművészeti Lektorátus, többek között 1970. január 2-án kelt levelében, elutasítja Bak Imre, Fajó János, Hencze Tamás, Nádler István és Lantos Ferenc műcsarnoki kiállítási kérelmét, azzal az indokkal, hogy kiállítási anyaguk az önköltséges kategóriába tartozik, ezért csak a Fényes Adolf Teremben mutatható be (Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 8824/69.).

³⁸ Interjú Jovánovics Györggyel. In: *Vakáció I–II.*, MTV, 1998.

³⁹ Hajdu István: *Csiky Tibor. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata*, Budapest, 1979, 16. o.

⁴⁰ Interjú Bak Imrével. In: *Vakáció I–II.*, MTV, 1998.

– és ez az útkeresésből is következik – a szocialista művészet kezdeti szakaszában nem állhatnak rendelkezésére vitathatatlan esztétikai mércék, még olyanok sem, mint amilyenekkel letűnt művészi korszakok virágkoraiban rendelkeztek, amikor is a mércék – bár sohasem voltak vitathatatlanok –, de sokkal egyértelműbbek voltak, mint jelenleg. A párt a művésznek csupán etikai, elvi-eszmei, politikai, egyszóval világnézeti magatartását mérheti vitathatatlan mércével.”³⁵

A kultúrpolitikai célkitűzésekkel összhangban álló, a népnevelői kritériumoknak és a pártvezetés szempontjainak is megfelelő, államilag támogatott kiállítások és a pusztán „szűk szakmai belügynek tekinthető és társadalmi érdeket nem jelentő” alkotások szétválasztására Aczél György 1967 januárjában terjesztette fel az Agitációs és Propaganda Bizottságnak az önköltséges kiállítások bevezetésének a tervezetét.³⁶ A „tűrt” kategóriának megfelelő intézménytípus megteremtésével a kulturális kormányzat immár legálisan is elkülöníthette az ellenfeleit, akik kiállításait vidéken az erre kijelölt helyeken, Budapesten pedig a Fényes Adolf Teremben rendezhették meg.³⁷

„Az, hogy önköltséges, azt jelenti, hogy a művészek maguk fizetik a meghívót, de plakátot nem nyomtathatnak, nem ragaszthatják ki nyilvános helyre és a szállítást és az őrzést is meg kell fizetniük. Akkor, a hatalommal lojális képzőművész mindent megkapott készen, és számunkra abszurdnak tűnt, hogy a terembért, a szállítást, vagy a katalógust magunk fizessük. [...] Az önköltséges kiállítások kategóriájának létrehozása már azt mutatta, nem tudni, hogy miért, a politikai és kulturális hatalom is kompromisszumra kényszerült. Nyilván belátták, hogy nem tudják az embereket megfelelően ellenőrizni. Hiába vigyáznak a Műcsarnok, a Nemzeti Galéria és az Ernst Múzeum ajtaja előtt a cenzorok, ha közben meg néhány fiatalember összeáll ellenőrizetlenül. Mert ki gondolt volna arra, hogy a Deák Ferenc utca 10-ben, az alagsori KISZ-klubban nem sramlizene vagy tánczene lesz, hanem egyszer csak az úgynevezett *lparterv*-kiállítás nyílik meg.”³⁸

A kategorizálás szakmai-kritikai szempontjai azonban továbbra is tisztázatlanok maradtak. „Az 1970–72 között megjelent elemzések zöme már nem formai ellenvetésekkel támadt, miután – Rózsa Gyula kifejezésével – »az államilag engedélyezett absztraktok« időközben falat kaphattak a Műcsarnokban. Az új dilemma így hangzott: avantgardizmus vagy neoavantgardizmus-e az, ami ezeken az obskurus kiállításokon látható? A kritikák pedig éppen itt tévedtek, azaz abban, hogy direkt módon láthatónak minősítettek, jobb esetben módszerként, rosszabbkor stílusként értékelték egy magatartásformát.”³⁹ A cenzúra személyre szabottan működött, a művek értéke alkotóiknak a hatalomhoz való lojalitása alapján dőlt el.

„Nekem 1970-ben volt Konkoly Gyulával a Fényes Adolf Teremben egy önköltséges kiállításom, ami azt jelentette, hogy valami minimális terembért és a különböző anyagköltségeket, világítást, egyebeket kellett fizetni, ami akkor valószínűleg nem volt nagy összeg, de induló művészek számára kifizethetetlen volt valójában. Hosszadalmas levelezést folytattunk Konkoly Gyula barátommal a Lektorátussal, próbáltuk megúszni valahogyan a költségek egy részét. Ugyanakkor tényleg nem volt semmiféle indok, szakmai indok végképp nem, de még politikai indok sem, hogy a mi kiállításunk miért pont önköltséges? Éppen akkor volt a Műcsarnokban egy másik kolléga hasonló elvont munkáiból egy kiállítás, amely viszont támogatott volt.”⁴⁰

Sajátos ellentmondásnak tűnt, hogy míg író bárki lehetett, minden más művészeti ág gyakorlásához diploma szükségeltetett,

amely az Alap-tagsággal együtt „iparendélynek” is minősült. Ez az elv az akkoriban igen tekintélyes számú autodidakta művész diszkriminálásához és szakmai ellehetetlenítéséhez vezetett.⁴¹

A hetvenes évek elejére bebizonyosodott, hogy az önköltséges kiállítások rendszere nem tudja betölteni a feladatát,

„mert képzőművészetünk ma már olyan sokrétű, hogy nagymértékben fennáll a szubjektív ítéletalkotás veszélye. Mivel itt többnyire olyan törekvésekről van szó, amelyek határesetet jelentenek, az önköltséges kategóriáról igazságos és egységes szempontok alapján dönteni igen nagy nehézségekbe ütközik.”⁴²

E válságos helyzetben Ormos Tibor, a Lektorátus igazgatója, abban látta a megoldást, ha egyszemélyi felelősség helyett decentralizálják a tiltási/engedélyezési folyamatot, és a döntés jogát a helyi szervekhez delegálják.⁴³ (Budapesten ez a kerületi tanácsokat, vidéken pedig a megyei tanácsok művelődésügyi osztályait jelentette.) Ormos a hatvanas évek végén, a központosított zsűrirendszert bíráló cikkek kapcsán hívta fel először a minisztérium és a MSZMP KB illetékeseinek figyelmét a Lektorátus gondjaira,⁴⁴ majd néhány évvel később, 1972 áprilisában Aczél Györgynek vetette fel újból ezt a kérdést.

„Szükségesnek látszik annak átgondolása, hogy a képzőművészetben is jobban alkalmazkodjunk a jelentkező társadalmi követelményekhez. Ehhez óhatatlanul szükség van az irányítás egész szervezetének felülvizsgálására és [...] átalakítására [...] ha részletekben egyetértés is volt, az alapkoncepcióban – ami a központi irányítás ésszerű átalakítását illeti – nem tudunk megegyezni. Szerintem pedig ez a legsürgősebben megoldandó. Nagyon sok felesleges terhet vállal magára a kormányzat akkor, amikor mindent egy személy, vagy egyesek döntési jogává tesz. Azonkívül, hogy a tévedések lehetősége igen megnő [sic!], megfosztja magát attól, hogy csak a legfontosabb kérdések közben tartásával, egy nem direkt hatást gyakoroljon a képzőművészet fejlődésére. Akarva-akaratlanul minden, vagy a legtöbb kérdésben adminisztratív döntések születnek.”⁴⁵

Ormosnak 1972-ben nem volt sikere decentralizálástervével, az MSZMP KB-ban és a Művelődésügyi Minisztériumban a kiállítások központi bírálatának és engedélyeztetésének átalakítására még nem találták érettnak a helyzetet.

„... nyilvánvaló, hogy az eddigi rendszer elérkezett fejleszthetőségének a határához, az irányításhoz új feltételek szükségesek. [...] A konkrét javaslatokkal csak az általános elvi döntést követően lehet érdemben foglalkozni, annak ellenére, hogy Ormos elvtárs levelében nagyon sok hasznos gondolat van. A kiállításpolitikai további rendezése bizonyos mértékben a zsűripolitikai intézkedések függvénye is.”⁴⁶

A decentralizálási terv a zsűrirendszer liberalizálásának látszatát keltette, ám a szakmai döntés áthárítása a helyi szervekre drasztikus lépésekhez vezetett, és fokozta a bírálati rendszer területén eluralkodó káoszt. Szemben az irodalommal, a vizuális művészetek szinte semmiféle kapaszkodót nem nyújtottak az amúgy sem felkészült helyi kádereknek, akik eleget akartak tenni az inkább tiltásra kész központi elvárásoknak, ezt azonban csakis adminisztratív érvekkel teheték. Itt az egyszerű, bürokratikus elv érvényesült: a „jobb félni, mint megijedni” elve alapján nyilván nagyobb valószínűséggel bánták meg az engedélyezést, mint a betiltást.

Ormos 1972 tavaszán a kápolnatárlatok ügyében levelet intézett Gádor Endréhez, a Művelődésügyi Minisztérium képző-

⁴¹ Az amatőrök többségét egyáltalán nem, vagy csak hosszas, megalázó procedúra után vették fel a szakmai szervezetekbe, a Fiatal Képzőművészek Stúdiójába, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjába és a Képző- és Iparművészek Szövetségébe. E jelenségnek más művészeti ágakban is érzékelhetők voltak az utóregzései: „Folyamatos, élő konfliktus volt azok között az emberek között, akiknek a múltja valamiképpen ezekhez a típusú [alternatív/amatőr] színházi akciókhoz kötődött, illetve azok között, akik soha az életben ilyenekkel nem foglalkoztak. Számukra a színházi képzést a főiskola jelentette.” (Interjú Szikora Jánossal, kézirat, 1998.)

⁴² *A kortárs művészeti kiállítások 1972. évi terve. Kiállítás-politikánk, a kiállításokkal való foglalkozás elvi és gyakorlati kérdései.* MOL M–KS–288–36/1972/11. ő. e.

⁴³ A BM a már idézett összefoglalóban is nyomtatékosítja a működési engedélyek kiadásával kapcsolatban a decentralizált rendszer bevezetését.

⁴⁴ Ormos Tibor feljegyzése a Népszabadság 1968. június 9-i számában megjelent *Visszautasítottak és nem jelentkezők kiállítása* című cikkel kapcsolatban, 1968. június 10. MOL M–KS–288–36/1968/1. ő. e.

⁴⁵ Ormos Tibor levele Aczél Györgynek, 1972. április 20. MOL M–KS–288–36/1972/11. ő. e.

⁴⁶ *Bereczky Loránd feljegyzése a kiállítási és zsűripolitikáról,* 1972. május 9. MOL M–KS–288–36/1972/11. ő. e.

⁴⁷ ⇒ 61. sz. dok.

művészeti osztályvezetőjéhez.⁴⁷ Ebben a levélben nem kevesebb-ről van szó, mint a Lektorátus teljes tehetetlenségéről, de az is kiderül belőle, hogy a kápolnatárlatok ügye csak egy volt a sok közül.

1973-ban a központ utasította Somogy megyét, hogy, úgy mond, saját hatáskörében számolja fel a kápolna körüli anarchiát. A somogyiak először Kőjál-szemponntal „érveltek”, majd amikor Galántai megépítette az illemhelyet, akkor azt engedélyezetlen építkezésnek minősítették. Később beleszólt az ügybe a tűzrendészet is, végül pedig felhasználták a helyi hívők vallásos érzékenységet, mintha az „ateista” államvallású egypártrendszer valaha is szíven viselte volna a hívők érdekeit. Természetesen minden esetben ürügyről volt szó. Az otromba kampányban igazi Kádár-kori koalíció jött létre, amelyben a Kőjál és a tűzoltóság mellett megtalálta helyét a veszprémi megyés püspök, a központi pártlap belpolitikai újságírója, a belügy némely nyílt és titkos munkatársa és természetesen az egyszerű közrendőr is – vagyis, aki nem volt ellenük, velük volt.

A reformerek

A hatvanas évek végén, a művészeti közélet látszólagos liberalizálódásával, a zsűrirendszert bíráló belső szakmai viták a nyilvánosság elé is kikerültek. A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége által rendezett XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás (Nemzeti Tárlat) kapcsán 1968 júniusában Rózsa Gyula és Vitányi Iván Népszabadságban megjelent kritikái kavarták fel az indulatokat. Vitányi *Visszautasítottak és nem jelentkezők kiállítása* című cikkében⁴⁸ a kiállításról önként kimaradt Bálint Endre, Gyarmathy Tihamér, Kassák Lajos, Korniss Dezső, Martyn Ferenc és a kizsűrizett művészek, Bencze László, Orosz János és Papp Oszkár védelmében bírálta a legfőbb cenzor szerepét betöltő Lektorátust. Ormos Tibor Rózsa és Vitányi cikkét anarchista platformú uszításnak, utóbbit „marxista színezetben tetszelgő blöffnek” titulálta, amellyel szerinte a szerző „az elég széles körben jelentkező, központi és állami irányítás elleni erőket támogatja”.⁴⁹ Ormos ennek legfőbb veszélyeit a Szövetségen belüli feszültség élezésében és a művész-társadalom megosztásában látta.

„Vajon minek kellene ítélni Vitányi cikkét, ha nem zászlóbontásnak, amikor biztatást ad a Képzőművészek Szövetségének, és másoknak, hogy bátran ütköztessék az egymással szemben álló irányzatokat? [...] Bár a sajtó mindent megtett és megtesz annak érdekében, hogy teljesen megingasson és bizonytalanná tegyen, mégis, felelősséggel merem állítani, hogy jelentős műveket, figyelemre méltó alkotásokat semmilyen stílustörekvésből a XI. Kiállításon a Bíráló Bizottság, illetve a Lektorátus nem utasított el.”⁵⁰

A Politikai Bizottság döntése nyomán 1959-ben a művészeti szövetségekben is lezajlottak a tisztogatások. A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségéből is eltávolították a tagság egy részét és ötven százalékra felduzzasztották a párttagok arányát. Ezek a viszonyok konzerválódtak a hatvanas években, amelyet Németh

⁴⁸ Népszabadság, 1968. június 9.

⁴⁹ Ormos Tibor feljegyzése a Népszabadság 1968. június 9-i számában megjelent *Visszautasítottak és nem jelentkezők kiállítása* című cikkel kapcsolatban, 1968. június 10. MOL M–KS–288–36/1968/1. ő. e.

⁵⁰ Ormos Tibor feljegyzése a Népszabadság 1968. június 9-i számában megjelent *Visszautasítottak és nem jelentkezők kiállítása* című cikkel kapcsolatban, 1968. június 10. MOL M–KS–288–36/1968/1. ő. e.

Lajos, feltehetően a maradék ötven százalékra gondolva, így jellemez:

„ha ismétellen megpróbálkoztak a demokratikus önállósággal, a kultúrpolitika ebben [őket] megakadályozta, és a pártapparátusból hozott ügyvezető titkárok korlátlan uralma a felülről irányított káderpolitikát érvényesítette.”⁵¹

A kulturális irányítás félelme nem volt alaptalan. A szigorú pártkontroll alatt működő képzőművészeti szövetségen belül is felerősödtek a paternalista kultúrpolitikát bíráló hangok, a Lektorátus átszervezését és a zsűrirendszer újraszabályozását sürgető kritikai megjegyzések. Az 1966-ban újjáalakuló szövetség a Művészeti Alappal szemben – amely a továbbiakban már „nem gazdasági kiszolgáló szervként, hanem felülről irányított kultúrpolitikai hatalomként működött”⁵² – magasabb intézkedések folytán elveszítette azt az amúgy is inkább csak papíron létező jogát, hogy a képzőművészet irányítója legyen, és kénytelen-kelletlen az állami intézményeket ellenőrző szervvé vált. A jogfosztást a Szövetség festszakosztályának Breznay József⁵³ vezette új elnöksége – amelyet egyébként a tagság a korábbi gyakorlattól eltérően titkos szavazással választott meg – éles kritikával fogadta,⁵⁴ szakmailag pedig az avantgárd idősebb nemzedékéhez tartozó művészek, többek között Kassák Lajos, Korniss Dezső, Bálint Endre megkésett tagfelvételével kompenzálta.

A későbbiekben a Breznay-féle elnökség által 1967 januárjában megfogalmazott – az MSZMP KB Művészetpolitikai Alosztálya szerint klikkérdekek által vezérelt – új koncepciót⁵⁵ is egyértelműen politikai indokok alapján söpörték le az asztalról.⁵⁶

A hatvanas évek második felében a képzőművészeti élet megélénkülése egy új generáció megjelenéséhez volt köthető. Tagjai nem csupán szemléleti-esztétikai nézeteiket illetően különböztek az őket megelőző nemzedéktől, hanem közéleti megnyilvánulásaikban is eltérő mentalitást képviseltek, jelentős részüket a konzolidációs időszak bevált eszközeivel már aligha lehetett féken tartani. Valamennyi művészeti ágban megnőtt a pályakezdő fiatalok száma. Kevés volt közöttük a párttag, a KISZ pedig intézményes és anyagi lehetőségei ellenére sem tudta politikai orientációjukat és támogatásukat az elvárásoknak megfelelően eredményesen biztosítani. A Fiala Képzőművészek Stúdiójának 1964 végén megválasztott reformszemléletű vezetősége, Bencsik István szobrászművésszel az élen, a művészi szabadság, az autonóm szakmai tevékenység védelmében lépett fel, és az Elméleti Munkaközösség létrehozásával ennek esztétikai-szakmai alapjait is igyekezett megteremteni.⁵⁷ A „hivatalos” szférában e rövid életű, ám annál nagyobb horderejű áttörés első eredményét az 1966-os, Ernst Múzeum-beli Stúdió-kiállítás jellemzi a legszemléletesebben, amelynek átgondolt koncepciója először mutatta be a régiék mellett a legújabb stílustörekvéseket. „Lényegében reformmozgalom indult újtára, amely túllépte az 1966-os elméleti konferenciával és a Stúdió '66 című kiállítással a szervezet kereteit.”⁵⁸ Bár a Bencsik-féle reformer vezetőséget megbuktatták,⁵⁹ az egyre szélesebb

⁵¹ Beke László interjúja Németh Lajossal. In: Nagy Ildikó (szerk.): *Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben* (kiállítási katalógus). Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában. 1991. április 14–június 30. Képzőművészeti Kiadó–Magyar Nemzeti Galéria–Ludwig Múzeum, Budapest, 1991, 193. o.

⁵² Beke László interjúja Németh Lajossal. In: Nagy Ildikó (szerk.): *Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben* (kiállítási katalógus). Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában. 1991. április 14–június 30. Képzőművészeti Kiadó–Magyar Nemzeti Galéria–Ludwig Múzeum, Budapest, 1991, 193. o.

⁵³ Breznay József, festő (1916–).

⁵⁴ *A Magyar Képzőművészek Szövetsége festő szakosztálya 1967. január 25-i ülésének jegyzőkönyve.* MOL M–KS–288–36/1967/9. ó. e.

⁵⁵ *Uo.*

⁵⁶ Garamvölgyi József, az MSZMP KB Művészetpolitikai Alosztályának munkatársa, Óvári Miklósnak szóló feljegyzésében a Breznay-féle programot a demokratizmus demagóg kihasználásának nevezi, és a szakosztályi titkárt az újonnan felvett nonfiguratív festők támogatása, valamint érzelmi befolyásolása miatt bírálja. Csaterki Lajos, az MSZMP KB Tudományos Közoktatási és Kulturális Osztályát felügyelő KB-titkár Garamvölgyi feljegyzéséhez hozzáfűzi, hogy „Ezt a koncepciót vissza kell utasítani. A harcot ellene politikailag kell felvenni, mert törekvésük Breznay szavaiban konkrét platformban jelentkezik. A vizsgálatot sürgősen el kell végezni. Szükségesnek tartom, hogy a szakosztály kommunista tagjaival megbeszéljük ezt a helyzetet. Breznayt a minisztérium illetékes vezetője hívassa be, és világos utasítást adjon munkájához.” 1967. március 11., MOL M–KS–288–36/1967/9. ó. e.

⁵⁷ A Fiala Képzőművészek Stúdiójának történetéről Merhán Orsolya írt egyetemi szakdolgozatot (ELTE Művészettörténet Tanszék, 1995). Ennek egy része közzé: Aknai Katalin–Merhán Orsolya: *Belső zsűri. A Fiala Képzőművészek Stúdiójának története 1958–1978.* In: Knoll, Hans (szerk.): *A második nyilvánosság. XX. századi magyar művészet.* Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2002, 200–227. o.

⁵⁸ Bolgár Kálmán: *Tízéves a Fiala Képzőművészek Stúdiója.* Művészet, 1969/1, 14–18. o.

⁵⁹ Az MSZMP KB Kulturális Osztálya az alábbiakat jelentette Aczél Györgynek: „A Stúdió régi vezetőségének a leváltását és az új, ideiglenes vezetőség munkájának a beindítását – éppen ezért, mert végiggondolt akcióként, tervszerűen történt – minden közéleti zavar nélkül sikerült végrehajtani.” MOL M–KS–288–366/1967/9. ó. e.; Egy másik feljegyzésből azt is megtudhatjuk, hogy „Augusztus 23-ra Bencsikék összehívták a Stúdió elméleti tanácsát. A belügyi jelentés szerint ezen az ülésen akarták a tagságot demonstratív fel-szólítani, hogy lépjenek ki a Stúdióból.” MOL M–KS–288–366/1967/9. ó. e.

körben jelentkező progresszív törekvéseknek már nem lehetett útját állni.

A „katakombaművészek”⁶⁰

A hivatalos művészeti életből kiszorult, vagy az abban részt venni nem kívánó művészek már az ötvenes évek végétől szórványos szerveződések formájában dolgozták ki túlélési technikájukat: vagy baráti körök formájában, vagy akcióról akcióra szerveződtek. Az ötvenes évek végétől önképzőkör formájában működő, utóbb a szakirodalomban Zuglói Kör néven emlegetett művészcsoporthat⁶¹ visszanyúlt a sutba dobott hagyományokhoz, újra felfedezte a nyilvánosság számára hozzáférhetetlen, indexre tett irodalmat, a koalíciós időszakban működő Európai Iskolát és a korai avantgárdot. A hatvanas évek elejétől a budapesti presszók néhány év alatt a nonkonformista kultúra életterévé váltak. Ilyen helyszín volt többek között a Váci utcai Muskátli, vagy az Építész Pincében működő Vigília asztaltársaság, amely később a Belvárosi, majd a Hungária kávéházba, utóbb pedig a Rézkakasba tette át székhelyét. A Kárpátia étterem, a Nárcisz presszó és a Luxor kávéház a konszolidálódó diktatúra országában egyszerre voltak az idősebb és a fiatalabb korosztály gyülekezőhelyei, az underground kultúra és a politikai ellenállás szimbólumai. A Muskátli presszó sajátos atmoszféráját a legtalálékosabban Szász István⁶² jellemezte: „Ez maga volt a Cartier Latin, a Sorbonne, egyszerre volt csajozó hely és Tudományos Akadémia.”⁶³ A sokféle irányból és különféle társadalmi rétegből érkezők közös nyelvezetét elsősorban nem a tudatos politikai lázadás, hanem az azonos szellemi élményforrás alakította. A külföldről lassanként beszivárgó modern szépirodalom, a francia újhullám filmjei, a lengyel filmek, a francia egzisztencialista filozófia nagymesterei, Sartre és Camus művei, a legújabb törekvéseket képviselő képzőművészet, zene és színház orientálták elsődlegesen a negyvenes években született generáció személyiségfejlődését. Mindez előbb-utóbb koherenssé vált az életformával, a gerilla-lét összetéveszthetetlen jelképeivel és megnyilvánulásaival.

A lakásokban működő szalonok az idősebb és a fiatalabb generáció szellemi menedékei voltak. Közülük a legismertebbek közé tartozott Petrigalla Pál Vécsey utcai lakása, ahol alkalmi, zártkörű tárlatokat, irodalmi és zenei esteket rendeztek; az Európai Iskola egyes tagjait és a hozzájuk kötődő fiatalokat befogadó „Rottenbilleráj”, Bálint Endre, Jakovits József, Vajda Júlia Rottenbiller utcai lakása, vagy Erdély Miklós és Szenes Zsuzsa Virágárok utcai háza. A hatvanas évek második felétől azonban egyre fontosabbá vált a nyilvános fellépés, a szakmai műhelyek kialakításának az igénye. A különböző törekvéseket képviselő művészek mintegy véd- és dacsövetségként léptek fel a perifériális helyeken, klubokban, művelődési házakban megrendezett egyéni és csoportos kiállításaikon,⁶⁴ amelyek tájékozási pontokat jelentettek a közönség számára. Mindezek mellett nem feledkezhetünk

⁶⁰ A kifejezést, amely itt a hatvanas-hetvenes évek undergroundjára vonatkozik, Kozák Gyulától kölcsönöztem.

⁶¹ András Gábor: *A Zuglói Kör (1958–1968)*. *Ars Hungarica*, 1991/1, 47–64. o.

⁶² Szász István, publicista, újságíró.

⁶³ *Törvénytelen Muskátli. Életképek a hatvanas évekből I–III.*, MTV, 1995, rendező: Kisfaludy András.

⁶⁴ Többek között az *Új törekvések '66*, MALÉV KISZ Klub (a kiállítást a Lektorátus betöltötte); a Zuglói Kör tárlata az Ady Endre Művelődési Otthonban, 1966; az 1968-as és 1969-es *Iparterv*-kiállítás, Iparterv Vállalat Deák Ferenc utcai székháza; *Progresszív törekvésű (fiatal) festők és szobrászok tárlata* az angyalföldi József Attila Művelődési Házban; *Az idősebb és a fiatalabb generáció kiállítása*, 1968, Műszaki Egyetem Vásárhelyi Kollégiuma; és az 1969-ben a Kassák Művelődési Házban megnyíló *Szürenon*-kiállítás.

meg a hatvanas évek második felének a cenzúra által ab ovo destruktívnak minősített jelenségeiről, Szentjóby Tamás és Erdély Miklós tevékenységéről sem.

Az újra „ellopott pillanat”

A kápolnatárlatok felszámolásának okait az avantgárd csoportosulások természetrajzában és társadalmi megítélésben kell keresnünk. E kérdést, a két háború közötti időszakra vonatkozóan, György Péter fogalmazta meg talán a legérzékletesebben. Eszerint az avantgárd, identitásának megteremtése során, természetéből fakadóan önkéntes alapon határolódik el a nagy kulturális intézményrendszerektől.⁶⁵ „A szembenállás ugyanis ekkor még a kultúra keretein belül zajlik, tehát a művészet- és irodalomtörténet kategóriarendszerén belül, szemben a harmincas évek Németországának, Szovjetuniójának, vagy a Horthy-rendszernek a gyakorlatával, és különösképp az 1948 után itthon történetekkel; e »vita« és ellenállás már a politika és büntetőjog kategóriái között történik.”⁶⁶

A kápolnatárlatok erőszakos és nem művészi indokokra hivatkozó, ugyanakkor nyílt, vagy hallgatólagos szakmai asszisztenciával történő szétverése a Bogláron megjelenő művek elfogulatlan megítélését is megnehezítette. A művészettörténészek és kritikusok, a boglári művész társadalom véleménye ma is megoszlik a kápolnatárlatok művészi színvonalát illetően, de többségük az eseményeket a Boglár-legendárium függvényében értékeli. Az 1974-től „államosított” kápolnatárlatok programjának kialakításában hivatalosan is közreműködő Vadas József egy 1975-ben készült interjúban így nyilatkozott:

„Az igazság ugyanis az – a legendával szemben –, hogy a Galántai-féle kiállítások sajnos nem voltak művészettörténeti jelentőségűek. Inkább közepesek voltak: a néhány jó mű elveszett a középszerű, felszínesen avantgárd vagy éppen dilettáns munkák tengerében. A kápolna épp azért lett népszerű, mert Galántai mindenféle, akár a legszélsőségesebb kísérleteknek is helyet adott.”⁶⁷

György Péter, a már említett cikkében, Boglárt „a háború utáni magyar művészet egyik kiemelkedő fontosságú színhelyének” tartja,⁶⁸ Pernecky Géza pedig így vélekedik: „Nehéz az ilyen mítoszok nyomásának ellenállni, és tulajdonképpen csak akkor lehetséges a valóságos helyzetet helyreállító és az árnyaltabb értékítéletet is megengedő revízió, amikor már megszűnt az a szorongató helyzet, amiben a mítoszok megszülettek és olyan nélkülözhetetlenek bizonyultak.”⁶⁹

A kápolnatárlatok időben legközelebbi történeti párhuzama az Európai Iskola létrejöttében, belső átalakulásában és végkifejletében fedezhető fel. Bár a háború után feléledő progresszív törekvések új platformja egy reményteljesebb politikai közegben fogalmazódott meg – hiszen a koalíciós idők szabadabb légköre a művészet közegére is kiható demokratikus berendezkedés ígérését hordozta magában –, a szándékok, a csoportszellem kezdeti összetartó ereje, majd strukturálódása, társadalmi fogadtatása és végkifejlete tekinte-

⁶⁵ György Péter: *Az elsüllyedt sziget*. Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1992, 7. o.

⁶⁶ Uo.

⁶⁷ Szémann Béla: *Egy legenda vége a Kék kápolnában*. Művészet, 1975/10, 20. o. 1974-ben a Szövetség Vadas Józsefet kérte fel a Kék kápolna-beli kiállítások megszervezésére.

⁶⁸ György Péter, *i. m.*, 28. o.

⁶⁹ Pernecky Géza: *Adalékok a balatonboglári kápolnatárlatok létrejöttéhez*. Soft Geometry, Köln, 1996., 9. o. (Ezúton szeretnék köszönetet mondani a szerzőnek, hogy lehetővé tette műve felhasználását. S. E.)

tében mégis sok párhuzamot mutat. Mindkettő megszületését egy olyan helyzet indokolta, amelyben a különböző szándékok és elképzelések egy adott történelmi pillanatban törvényszerűen találkoztak, és törvényszerűen hullottak el. Az Európai Iskolához hasonlóan a kápolnatárlatok kapcsán sem beszélhetünk stílusazonosságról, sőt, egységes szellemiségű iskoláról sem, sokkal inkább a művészek sorsközösségéről, akik a történelmi „kényszer” diktálta helyzetben képesek voltak együttműködni a nyitottság és a művészi autonómia jegyében. De míg az Európai Iskola egy kultúrpolitikai vákuumban működhetett, addig a kápolna művészei egy diktatórikus időszakban teremtették meg a maguk szabadságterületét.

A kápolnatárlatok kapcsán is felsejlik az, az avantgárd történetében visszatérő jelenség, amelyről Forgács Éva így ír az Európai Iskoláról szóló tanulmányában: „Egy mű szólhat és szól évszázadokkal később élő emberekhez és más kultúrákhoz is, de elsődleges jelentése, mondanivalója egy bizonyos pillanathoz, kimondásának, megszületésének pillanatához kötődik, s ha ezt a pillanatot ellopják tőle, az soha többé nem adható vissza. S ezzel nemcsak a mű jelentésének egyik, talán legfontosabb rétegevész el: a kultúra nemcsak egy művet veszít el, hanem a hatására létrejövő művek, műegyüttesek egész sorát, egy jelenlét teljes gazdagságát.”⁷⁰

⁷⁰ Forgács Éva: *Az ellopott pillanat*. Jelenkor Kiadó, 1994, 288. o.

A kezdetek

A hajdani résztvevők körében a legvitatottabb kérdések a kápolnatárlatok indulásával, az úgynevezett alkotócsoporttal és a főszerzők személyével kapcsolatosak. Galántai szerint ez a csoport deklaratív nem létezett, hanem egy függetlenül szerveződő társaság volt.⁷¹ Mások az ellenkező véleményt képviselik:

„Létrejött egy nagyon óvatos próbálkozás az önálló, zsűrizetlen kiállítási lehetőségek létrehozására. Izgalommal töltött el bennünket, hogy egy meglehetősen kicsi térben egyébként, egy kápolnában, egy szakrális térben be lehet mutatni olyan avantgárd ügyeket, amelyek nem rombolják le a hely auráját. És ebben nagyon sok társra találtak a szervezők. A szervezőket azért mondom olyan elmosódottan, mert máig viták vannak afelől, hogy Galántai György egyszemélyben találta-e így ki ezt a történetet, vagy pedig mások is segítettek benne. Az én emlékeim szerint akkor, amikor én bekapcsolódtam, ez már 1971-re tehető, akkor Csáji Attila volt egyértelműen az, aki a programot, ha nem is önmaga alakította ki, de valamilyen módon őt láttam vezető személyiségnek, aki körül összegyűlt egy művészcsapat.”⁷²

Galántai 1967-ben festő–tanár szakon fejezte be főiskolai tanulmányait. Pályakezdőként, sok fiatal művész társához hasonlóan, ő is azon az úton indult el, amely a korszakban a művészi érvényesülés hagyományos formái felé vezetett. A főiskola után automatikusan tagja lett a Művészeti Alapnak és a Fiala Képzőművészek Stúdiójának. Szabadfoglalkozású művészként kívánt élni, megélhetését pedig alkalmazott grafikusként akarta biztosítani.⁷³ A romos épület hasznosítását tekintve első pillanatra természetesnek tűnt tehát, hogy a kápolnát mint nyári kiállítóhelyet kollégáival, elsősorban a Stúdió művészeivel ossza meg. A Stúdió azonban elzárkózott az ajánlattól, s ezért Galántai más partnerek után né-

⁷¹ Lásd ezzel kapcsolatban Galántai György jelen kötetben közölt írását.

⁷² Interjú Szemadám Györggyel, kézirat, 1998.

⁷³ Galántai György–Klaniczay Júlia (szerk.): *Galántai. Életmunkák 1968–1993*. Artpool–Enciklopédia Kiadó, Budapest, 1996, 299. o.

zett. A helybeli katolikus egyházközszéggel kötött szerződésben a kápolna „művészi színvonalú”⁷⁴ renoválására vállalt kötelezettséget, amelyhez üres zsebbel, de annál nagyobb lelkesedéssel hozzá is kezdett. Az elhanyagolt és romos épület helyreállítása azonban túl nagy feladat volt ahhoz, hogy egyedül meg tudott volna birkózni vele. Ebben kezdetben Magyar József grafikus,⁷⁵ valamint saját szülei voltak a segítségére. Galántai szülei, lehetőségeikhez mérten, anyagilag vagy egyéb módon többször is támogatták fiukat a kápolnával kapcsolatos terveiben.

Galántait Magyar József ismertette össze Csáji Attilával, aki a hatvanas évek második felétől aktívan közreműködött a kultúrpolitika által margóra szorított művészek megmozdulásaiban, kiállításokat szervezett itthon és külföldön.⁷⁶ Személyes kapcsolatokat ápolt a klasszikus avantgárd idősebb generációjának tagjaival és művészeti teoretikusával, köztük Mezei Árpáddal és Hamvas Bélával.⁷⁷ Létrehozója volt az Iparterv mellett a Szürenon-csoportnak is.⁷⁸ Csáji más utat járt be, mint Galántai, és sokkal közelebb állt ahhoz az igen népes táborhoz, akik „kívülről”, autodiktaként kerültek közel a művészethez.⁷⁹

Csáji azt javasolta Galántainak, hogy elsősorban azoknak a művészeknek teremtsen kiállítási lehetőséget, akiknek egyébként erre nemigen volt módjuk. Mindemellert olyan, a kápolna működését szellemileg is meghatározó társaság létrehozását indítványozta, amely ugyanakkor fizikai erejével is hozzájárulhatott a kápolna rendbehozatalához.⁸⁰

„Gyuri a kezdet kezdetén nem tudott vele [a kápolnával] mit kezdeni. Olyan típus volt, aki közösséget próbált teremteni, szervezni, alakítani, és igyekezett ezt a lehetőséget különböző helyeken felajánlani, többek között például a KISZ-bizottságon és a Fiatal Képzőművészek Stúdiójában. Nos, egyiket sem érdekelt a dolog. Gyuri akkor került kapcsolatba velem, és én azt ajánlottam neki, hogy ne ezeket a helyeket keresse, hiszen a Stúdióknak lehetősége van arra, hogy mondjuk az Ernst Múzeumban kiállítson. Azonban vannak rendkívül kvalitatív társaságok, amelyeknek ugyanakkor szinte semmilyen, vagy csak minimális kiállítási lehetőségeik vannak. Tehát létezik Magyarországon egy underground művészet, amit ő akkoriban nem nagyon ismert. Akkor került ki a főiskoláról, és az avantgárdal kapcsolatban is legfeljebb csak a kacérkodásig jutott el.”⁸¹

A „kápolnatárlatok alkotócsoportja” elnevezés a kezdeti propagandaanyagokon jelent meg először. Tagjai, a résztvevők visszaemlékezései, a korabeli meghívók és katalógusok tanúsága szerint, Balogh Ferenc költő, Csáji Attila festő, Galántai György grafikus, Haris László fotós, Magyar József grafikus, Molnár V. József festő és Tóth József karnagy voltak. Szerveződésük kezdetben véletlenszerűen, inkább baráti szálakon keresztül alakult. Művészi elképzeléseiket illetően nagyjából egységes, világnézeti hovatartozásukat és foglalkozásukat tekintve azonban heterogén körrel van szó, amelynek tagjai részben korábbi politikai szereplésük,⁸² részben a hivatalosan nem támogatott szellemi vonulatokhoz való kötődésük miatt váltak elszigeteltté. Arra, hogy létezett-e az alkotócsoport, és milyen szerepet játszott a tárlatok történetében, Pernecky Géza az *Adalékok a balatonboglári kápolnatárlatok létrejöttéhez* című, magánkiadású, a nyilvánosság számára zároltatott, a „művészettörténeti kutatást szolgáló” összeállításában⁸³ igyekezett fényt deríteni. Pernecky, a Haris

⁷⁴ ⇒ 5. dok.

⁷⁵ Magyar József – akinek ekkoriban nem volt lakása – Galántaival együtt díszletezőként dolgozott a Magyar Televízióban. Galántai felajánlotta neki, hogy a tatarozási munkák fejében egész nyáron a kápolnában lakhat.

⁷⁶ Többek között: 1969-ben a *Progresszív törekvésű (fiatal) festők és szobrászok kiállítása* az angyalföldi József Attila Művelődési Házban; 1970–1972: a magyar avantgárd lengyelországi és jugoszláviai bemutatkozásai.

⁷⁷ „Hamvas nemcsak vonzódott a nonfigurációhoz, hanem szellemi megalapozásában is segítségünkre volt. Az ideológián túl képi érzékenysége hatékony kritikussá változtatta. [...] Fontosnak tartotta, hogy kövesse kiállításainkat [...]. Hozzásegített bennünket ahhoz, hogy az elzártság nehéz idején megkeményedjen a gerincünk, s differenciálódjon az agyunk.” Csáji Attila Hamvas Béláról, 1981. In: Bosnyák Sándor: *Hamvas Béla nyomában* (kézirat); Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz, összeállította: Mezei Ottó, *Ars Hungarica*, 1991/1, 116–117. (A témáról lásd még: András Gábor: *A Zuglói Kör*. *Ars Hungarica*, 1991/1, 50–51. o.)

⁷⁸ A Kassák Művelődési Otthonban 1969-ben megrendezett Szürenon-kiállítás résztvevői Bocz Gyula, Csáji Attila, Csutoros Sándor, Haraszty István, Haris László, Ilyés István, Karáton Gábor, Lantos Ferenc, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Prutkay Péter, Türk Péter és Veress Pál voltak.

⁷⁹ A kultúrpolitika a művész társadalmat két nagy kasztra osztotta: hivatásosokra és amatőrökre. Az utóbbiakat szinte minden téren diszkriminálták, és éreztették velük, hogy nem egyenrangú társaik a főiskolát végzetteknek. Kiállítási lehetőségeik is sokkal korlátozottabbak voltak, mint hivatásos társaiké.

⁸⁰ Interjú Csáji Attilával, kézirat, 1998.

⁸¹ Interjú Csáji Attilával. In: *Vakáció I–II*, MTV, 1998.

⁸² Balogh Ferenc költőt az ötvenes években, gimnazistaként, tiltott határátlépés miatt ítélték el. 1956-ban szabadult, majd a forradalom után ismét börtönben ült 1959-es szabadulásáig. Molnár V. József az 1956-ot követő megtorlások idején került börtönbe. Mint az ELTE Bölcsészkarának egyik diákbizottsági vezetőjét, és a november 4-e után induló *Október Huszonharmadika* című újság szerzőjét ítélték börtönre, ahonnan 1960-ban szabadult.

⁸³ Pernecky, i. m.

László fotóival illusztrált oknyomozó füzetecskéjében, visszaemlékezéseket gyűjtött be a csoport tagjaitól, Csáji Attilától és Haris Lászlótól, valamint Pauer Gyulától és Szemadám Györgytől. Utóbbiak nem annyira a boglári, mint inkább a kérdéses időszak egyéb művészeti eseményeiről számoltak be. A művészek visszaemlékezéseit kommentáló Perneczky – többek között – a korabeli események adatainak pontatlanságára és a dokumentumok hiányára hívta fel a figyelmet. Ma már tudjuk, hogy a kápolnatárlatok a hetvenes évek dokumentumokban egyik leggazdagabb eseménysorozata, legfeljebb a feldolgozás korábbi stádiumában kevésbé nyílhatott mód a tények alapos és körültekintő tisztázására.

Perneczkynek a kápolnatárlatok alkotócsoportjával kapcsolatos kérdésfelvetése a kilencvenes években a *Produktivitásra ítélve? Az Iparterv-csoport és ami utána következett Magyarországon* című⁸⁴ kétrészes írása kapcsán merült fel. A szerző terjedelmes kronológiát csatolt cikkéhez, s ennek a boglári tárlatok indulásával és az alkotócsoporttal kapcsolatos passzusát Galántai több ponton kifogásolta.⁸⁵ Perneczky, miközben a kápolnatárlatok „szerzőségét” igyekszik tisztába tenni, a korszak történetének egy rendkívül izgalmas, ám a képzőművészet vonatkozásában kevésbé ismert elemére világít rá, amelyet ő két „iskola” küzdelmeként nevez meg.⁸⁶

Az első évben a boglári alkotócsoport tagjai a Szürenon idősebb és fiatalabb nemzedékével és a hozzájuk szellemileg közel álló művészekkel rendezték meg közös kiállításukat. „A Szürenon magvat olyan munkák képezték, amelyek a közép-kelet-európai hagyományokból nőttek ki, és a »kelet-európai lét intenzív átéléséből születtek«, és valami sajátos színt hordoztak.”⁸⁷

A Szürenon jellegzetességeinek elméleti megfogalmazása és maga az elnevezés is Csáji Attilától ered. A szürrealizmust és a nonfigurációt ötvöző, de a szürrealizmust egy korszerű szemlélet jegyében meghaladni kívánó program nem csupán az egyetlen, hivatalosan modernnek elismert irányzat, a posztimpreszionizmus ellenében lépett fel, hanem – mint ahogyan ezt ők állítják – a nyugati „divatirányzatokkal” szemben is igyekezett távolságot tartani. „Az ezotériára való utalások, [...] vagy Balogh Ferenc költő és filozófus közreműködése, aki talán a Hamvas-féle tradíciókkal is kapcsolatba hozható, valamint Rónay megnyitója⁸⁸ és Weöreséknek a kápolna műsorában való szereplése, de még sokkal inkább annak a fajta lírai absztrakciónak a hangsúlyozott jelenléte, amit Csáji Attila és barátai képviseltek, nos, mindez még az Európai Iskola erkölcsi kisugárzásáról vall. Ami persze egyúttal a párizsi iskola eszméinek és stílusának a közelségét is jelenti.”⁸⁹

A kápolnatárlatok első csoportos kiállításán a „fényes szellők” nemzedékéhez tartozó Demeter István és Papp Oszkár⁹⁰ is szerepelt, utóbbi az ötvenes évektől Kállai Ernő és Hamvas Béla szellemében alakította ki absztrakt-szürrealista festészetét, és ezzel párhuzamos elméleti munkásságát. Demeter István lelkész, író és képzőművész művészetszervező tevékenysége sok tekintetben hasonlított Galántai tevékenységéhez. Szolgálati helyén, Sajószentpéteren, 1959-től 1977-ben bekövetkezett haláláig, a modern kato-

⁸⁴ Balkon, 1996/1–2, 5–22. o.

⁸⁵ Perneczky, *i. m.*, 5. o.

⁸⁶ Perneczky a két „iskolán” az Ipartervet és a Szürenont érti.

⁸⁷ Mezei, *i. m.*, 67. o.

⁸⁸ ⇒ 91., 92. kép.

⁸⁹ Perneczky, *i. m.*, 7–8. o.

⁹⁰ Papp Oszkár (1925) az ötvenes években művészként visszavonultan élt, és 1975-ig falkép-restaurátorként dolgozott.

licizmus eszméit valló szellemi kört működtetett, plébániatemplomát pedig olyan jeles művészbárátaival festette ki, mint Kondor Béla, Csohány Kálmán és Feledy Gyula. Az idősebb kortársak emberi-művészi tartása minden bizonnyal személyes példaként hatott a kápolnatárlatok ifjú művészeire.

A kiállított munkák zöme ekkor még a magyar művészet progresszív hagyományain belül elsősorban a harmincas években felerősödő, majd később a hazai absztrakt expresszionizmusban sokféle formát öltő lírai és természetelvű absztrakcióhoz kötődött. A kiállításokat, a nyári szezon végéig, népes közönséget vonzó – Szócs Zsuzsa által szervezett – hétvégi műsorokkal színesítették. A rendezvényekre tekintélyes írókat, költőket, zenészeket és előadóművészeket is meghívtak, többek között Weöres Sándor, Károlyi Amy, Gyurkovits Tibor, Rónay György, Faragó Laura, Jancsó Adrienne, Csengery Adrienne és a lantművész Kecskés András voltak a kápolnatárlatok vendégei. A szervezők a kiállításokat nem engedélyeztették, élve azzal a jogukkal, hogy a műhelybemutatókhoz nem kellett a lektorátusi zsűri jóváhagyását kérni. A kiállítók, kimondatlanul is, főként az idősebb nemzedék kiemelkedő személyiségeinek a közreműködésétől remélték a képzőművészeti produkció hitelesítését és helyzetük legalizálását. Hogy szándékuk mennyire nem maradt rejtve, azt bizonyítja a Somogyi Néplap első nagyszabású tudósítása is.⁹¹ A lap főszerkesztője – bár elismerően szól a fiatalok lelkes kezdeményezéséről – kissé patetikus írásának alaphangja mégis gyanakvó.

„Nem a hivatalos és elfogadott kultúrpolitika közbeiktatását hiányolom – jöllehet tömeges rendezvényről van szó, s nem azt, hogy nem ítélkezik hivatalos zsűri a művek fölött. [...] De bárcsak meggyőződéssel vallhatnám, hogy nem »művelődéspolitikánk korlátjait«, hanem a végrehajtásban, zsűrizésben (és így tovább) valóban megnyilvánuló szubjektívizmus és időnkénti gáncsoskodás korlátjait óhajtják megingatni ifjú művészeink. [...] Mert amilyen nagy-nagy szenvedéllyel szeretnék szólni a vállalkozásról, az adni akarásról, dicsérni fellelkesülten a szépet, a jót, a tenni akarást, olyan kételyeim vannak, és nem is elsősorban a tárlat láttán, hanem jóval inkább a »körítés«, a műsor, a mondandó miatt. [...] Mégis azt mondom: jobb volna megmaradni a képzőművészetnél. Jobb volna kiteljesíteni az eredeti vállalkozást önmagában, jobb volna műsor és nagy szavak nélkül ledönteni először önmagunk korlátjait [...] A kápolnatárlat egyébként figyelemre méltó.”⁹²

A másik „iskola”, az Iparterv képviselői, a hatvanas évek második felében a New York-i iskolához közel álló áramlatok, a konceptuális művészet, valamint az akció, a happening és a neo-konstruktivizmus különböző megnyilvánulási formái csak 1971-ben jelentek meg Boglárón. „...a két iskola képviselői meglehetősen egymással elkeveredve voltak itt még képviselve. [...] ezek az elmosódott frontvonalak később mégiscsak megszülettek, vagy legalábbis hallgatólagosan működésbe léptek...”⁹³

„Minket ennek az államapparátusnak a nyomása tartott egyben”⁹⁴

A hatvanas évek végén jelentkező progresszív művészeti törekvések együttes bemutatására 1970 decemberében, a Műgyetem R épü-

⁹¹ Jávori Béla: *Kápolna tárlat*, Somogyi Néplap, 1970. augusztus 13., 5. o.

⁹² Uo.

⁹³ Pernecky, *i. m.*, 9. o.

⁹⁴ Az idézet a Szentjóby Tamással készített interjúból való. In: *Vakáció I–II*, MTV, 1998.

⁹⁵ A BME „R” klubja, 1970. december 14–17. Résztvevők: Bak Imre, Baranyay András, Csáji Attila, Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Donáth Péter, Erdély Miklós, Galántai György, Haraszty István, Hencze Tamás, Ilyés István, Jovánovics György, Korniss Dezső, Lakner László, Lantos Ferenc, Major János, Méhes László, Molnár Sándor, Molnár V. József, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Szentjóbgy Tamás, Temesi Nóra, Tót Endre, Türk Péter.

⁹⁶ Erről részletesebben lásd Galántai György visszaemlékezéseit, valamint Artpool–Boglár, T/4/1970.

⁹⁷ Pernecky, *i. m.*, 22. o.

⁹⁸ Rózsa T. Endre: *Az utak összeérnek?* Kritika, 1971/6, 54. o.

⁹⁹ *Wystawa grupy artystow wegierskich* címmel nem csupán a fiatal, hanem az idősebb generáció művészei is kiállítottak. Résztvevők: Bak Imre, Bálint Endre, Baranyay András, Csáji Attila, Csutoros Sándor, Fajó János, Fóth Ernő, Frey Krisztián, Gyarmathy Tihamér, Hencze Tamás, Haraszty István, Karátson Gábor, Lantos Ferenc, Keserü Ilona, Konkoly Gyula, Lakner László, Nádler István, Papp Oszkár, Paizs László, Pauer Gyula, Rádóczy Gyarmathy Gábor, Temesi Nóra, Tilles Béla, Tót Endre, Vajda Júlia, Veress Pál. Magyar részről Csáji Attila, lengyel részről Brendel János szervezte a kiállításokat.

¹⁰⁰ Interjú Csáji Attilával, kézirat, 1998.

letében került sor. Az *R-kiállítás*⁹⁵ ötletét sokan maguknak tulajdonítják, többek között Galántai György is.⁹⁶ Pauer Gyula erre az eseményre így emlékezik:

„Rögtön a *Szürenon* után belekezdünk egy új, nagy kiállítás szervezésébe, ez volt az »R«-kiállítás. Nekem nagyon tetszett az *Iparterv* és javasoltam [Csáji] Attilának a fúziót. Elég nehezen, de valahogy megállapodtunk. [...] Az »R«-kiállítást tényleg terveztük, a nyár jó alkalmat adott, hogy felismerjük, kikkel lehetne megcsinálni. [...] Ebben az egész történetben a Boglári Kápolnatárlatok részletkérdésként jelent meg, egyszerűen azt jelentette, hogy az uborkaszezonban is lehet kiállítani, ha nem tudtunk találni a szezonban kiállító teret, akkor nyáron erre még mindig lehetőség nyílhatott egy csodálatos helyen.”⁹⁷

A Csáji Attila által szervezett műegytemi *R-kiállítás* nem csupán kanalizálta a hatvanas évek folyamán korábban egymástól függetlenül jelentkező modern törekvéseket, hanem az erőegyesítés szükségességét is jelezte. Ez a készítés a politizáló ellenzék különböző platformjainál is megjelent 1970 elején, az összefogást sürgető kísérletek azonban még megfeneklettek a személyes ellentéteken, a felfogásbeli és taktikai különbségeken.

Az ellentmondások közé tartozik, hogy a kiállítást, a lektorátusi betiltó határozat ellenére, Solymár István, a Magyar Nemzeti Galéria igazgatóhelyettese nyitotta meg, és amelyet személyes jelenlétükkel a kultúrpolitikai hatalom notabilitásai: Aczél György és Ormos Tibor, a Lektorátus igazgatója is „megtiszteltek”.

„A mai fiatal magyar képzőművészek két legnagyobb csoportosulása: az *Iparterv*-csoport [...] és a *Szürenon*-csoport most közösen állítottak ki. Fontos ez a kiállítás, mert egy nemzedék arca rajzolódik ki belőle – írja Rózsa T. Endre. – És még fontosabb az, hogy ez a két, különböző gondolati alapon álló, számottevő csoportosulás egy helyiségen belül, a konkrét művek szintjén találkozott és került szembe egymással.”⁹⁸ Az *R-kiállítás* a hazai művészetszociális (vagy legalábbis annak egy része) szemében kultúrtörténeti eseménynek számított, bár megjegyzendő, hogy a fúzió valójában már 1970 tavaszán, Lengyelországban megtörtént. Nem egy kültelki művelődési ház vagy egyetemi klub, hanem nagy lengyel állami intézmények: a poznańi Arsenal, a kosalini Museum Pomorse és a szczecini Nemzeti Múzeum vállalkoztak a magyar művészet legújabb törekvéseinek együttes bemutatására.⁹⁹ Az *R-kiállítás* a kápolnatárlatok továbbfejlődése szempontjából meghatározó esemény volt. 1971-től kezdve kiszélesítette a Bogláron kiállítók körét, ugyanakkor felszínre hozta és kiélezte azokat a nézeteltéréseket, amelyek a két csoport „egységfrontjában” még értelemszerűen elsimultak.

„Tulajdonképpen a *Szürenon*, az *Iparterv* és az *R-kiállítás* függvényében lehet igazán beszélni Boglárról, mert azáltal vált jelentőssé, hogy ezek az emberek, akik ezekben a csoportosulásokban részt vettek, ezeknek az embereknek egy tekintélyes része odament, és ezáltal vált az egész szellem izgalmassá.”¹⁰⁰

De miben rejlettek a Rózsa T. Endre által már említett, és a Pernecky által is érintett gondolati különbségek? A szerző a kérdés lényegét a magyarság–európaiság relációban veti fel, és részletesen kitér a két csoport közötti „gondolati vízvázlatot” elemzésére. „...lehet-e a magyar európai? A két csoport, ennek a kérdésnek a

tükrében, önmagán belül sem teljesen homogén. Ez érthető is. De a két alapállás világos: a Szürenon elsősorban a mi társadalmi közéletünk tudatos vagy ösztönös vállalásával próbál a magyar művészet folyamatosságába beleilleszkedni, az ipartervesek pedig a mai nyugati képzőművészet áramlásához kívánnak csatlakozni.”¹⁰¹ A Szürenonhoz kapcsolódó művészek köre a generációk egymásra épülését és a klasszikus magyar avantgárd hagyományainak tiszteletét tartotta szem előtt. Elsősorban a kelet-közép-európai és a hazai, valamint a nyugat-európai absztrakt és szürrealista tradíciót tekintették mintaképnek, a magyar művészetbe – véleményük szerint – szervesen illeszkedő kortárs nyugat-európai és amerikai irányzatokkal szemben. „Mindkét társaság számára az egyetemes művészeti áramlatokba való bekapcsolódás közös igény volt. Az eltérés a »mikéntben« fogalmazódott meg.”¹⁰²

„Nagyon kényesek voltunk arra, hogy ki kivel állít ki”¹⁰³

Bár az underground tudatában volt belső rétegzettségének, a földalatti kultúra alapvetően homogenizáló, nem pedig differenciáló természetű volt. „Az underground egyik fontos vonása az volt – írja Jiří Ševčík –, hogy az idetartozó csoportok a körülöttük kialakult szabadság terét minden deklasszált, a hivatalos kultúrába beilleszkedni nem akaró elemmel megosztották, társadalmi megkülönböztetés, vagy szakmai képességekre való tekintet nélkül.”¹⁰⁴

A Szürenon és az Iparterv is különböző művészi programokat jelenített meg, amelyek világossá tették az esztétikai, etikai és világnézeti különbségeket. De ugyanez igaz az alternatív színházi közösségekre is, amelyek nem csupán művészi szándékaikban, de politikai nézeteiket tekintve is markáns vonásokkal rendelkeztek, gondoljunk csak az ultrabalos Orfeo-együttesre, vagy a Dohány utcai Lakásszínházra.

A kápolnatárlatokon a korban kivételes lehetőség nyílt arra, hogy a művészek ne csupán számon tartsák, hanem műveikkel ki is nyilvánítsák, sőt ütköztessék a más szituációban talán valóban nem, vagy csak alig érzékelhető nézetkülönbségeket. E kis „szabadságterületen” megmutatkozhattak azok a világnézeti alapon (is) nyugvó művészi stratégiák, amelyek részben az ismert népi–urbánus fogalompárral írhatók le. Természetesen ezek a kérdések a rendszerváltást követő időszakban törtek igazán felszínre, és az sem kétséges, hogy sokkal élesebben fogalmazódtak meg, mint korábban.

A tárlatok kezdeti kiállítói közül valószínűleg sokan beérték volna azzal, hogy a kápolnát, hagyományos képkiállítások formájában, munkabemutató helyiségnek használják. Az 1971-től megjelenő radikálisok – Szentjóby Tamás, Erdély Miklós, Beke László és Pauer Gyula – azonban az akciókkal, happeningekkel jóval tovább mentek ennél.

A happening, 1966-os megjelenése¹⁰⁵ óta, tiltott műfajnak számított Magyarországon. Az állambiztonsági szervek nem csupán nemzetközi előzményeit, hazai elterjedését követték nyomon, ha-

¹⁰¹ Rózsa T. Endre, *i. m.*, 54. o.

¹⁰² Csáji Attila: *A Szürenonnal kapcsolatban húsz év elteltével* (1989). In: *Hommage à Szürenon*. Magyar Alkotóművészek Országos Szövetsége, Budapest, 1997.

¹⁰³ Idézet a Pauer Gyulával készített interjúból, kézirat, 1998.

¹⁰⁴ Jiří Ševčík: *Az identitásról való gondolkodás Európa küszöbén*. In: Bálványos Anna (szerk.): *Nézőpontok/Pozíciók. Művészet Közép-Európában 1949–1999*. Kortárs Művészeti Múzeum–Ludwig Múzeum, Budapest, 2000, 251. o.

¹⁰⁵ Szentjóby Tamás–Jankovich Miklós–Altorjay Gábor: *Az ebéd*. In *memoriam Batu kán*. Szenes István pincéjében, 1966; *Aranyvasárnap* (Szentjóby Tamás és Altorjay Gábor happeningje Erdély Miklós pincéjében), 1966.

¹⁰⁶ A legtöbb információt erre vonatkozóan a Szentjóby Tamás megfigyelésére nyitott, „Schwitters” fedőnevű dossziében találjuk (Történelmi Hivatal).

¹⁰⁷ MOL M–KS–288. f. 36/1970/5. ó. e.

¹⁰⁸ „Jean-Jacques Lebel ezt a kérdést a kilencvenes években így látta: „Az obszcenitást illetően csak annyit, hogy bennem fel sem merül ez a kérdés [...] számomra nem jelent racionális kategóriát. A művészet egyik alkotóeleme az ártatlanság. Sem a művészetben, sem az álomban nincs obszcenitás. A civilek lemészárlása Szarajevóban, Ruandában, Csecsenföldön, vagy Tibetben, az igen, az valóban obszcén.” In: *Jean-Jacques Lebel* (katalógus). Kortárs Művészeti Múzeum–Ludwig Múzeum, Budapest, 1998, 9. o.

¹⁰⁹ Csutoros Sándor–Haris László–Molnár V. József: *Szembesítés*, 1973. ⇒ 236–239. kép.

¹¹⁰ ⇒ 24. dok.

¹¹¹ Interjú Molnár V. Józseffel. In: *Vakáció I–II.*, MTV, 1998.

¹¹² Interjú Molnár V. Józseffel, 1998.

¹¹³ ⇒ 10. dok.

¹¹⁴ Klempa Sándor a hatvanas évek közepén a papi béke-mozgalom diplomatája volt. A hatvanas évek közepén a Vatikánban is interveniált a békepapok ügyében, s miután megyés püspökként megszilárdította helyzetét, Róma felé a magyarországi egyházpolitika egyik befolyásos propagátoraként vált ismertté.

¹¹⁵ ⇒ 12. dok.

nem feltérképezték a külföldre, elsősorban Lengyelországba vezető szálait is.¹⁰⁶ Mint „az ifjúság eszmei, politikai fejlődésére káros, haladásellenes, az imperialista körök fellazítási politikáját elősegítő jelenséget”, üldözendő és eltitkolandó cselekménynek minősítették, szervezőit rendőri ellenőrzés alá helyezték.¹⁰⁷ Érdekes megfigyelni, hogy a nyugati jogállam és a keleti diktatúra bürokráciája egyaránt obszcenitással rágalmazza a happenereket. Jóllehet a retorikai áthallás a bürokrácia természetéből fakad, amely „nem tud mit kezdeni olyasmivel, ami éppen őt veszi célba” – mondja Jean-Jacques Lebel.¹⁰⁸

A „méréskeltek” olyasfajta agresszivitásnak tekintették az új műfajok térhódítását, amely megfosztja méltóságától a kápolnát, s ezért azt később műveikkel „újra szakralizálták”.¹⁰⁹ Megjegyzendő, hogy az ő kifogásaik és az ezekkel egybecsengő későbbi hivatalos vádak között nagyjából az a különbség, ami szentség és álszentség között van. Illés Árpád, az idősebb generáció nevében, atyailag óvta Galántait:

„Mint hozzátok képest öregnek, kötelességemnek tartom, hogy szeretettel figyelmeztesselek, hogy ez az állítólagos terv [a happening rendezése], amennyiben megfelel az igazságnak, akkor órültség, felelőtlen legénykedés. Beláthatatlan, súlyos következményekkel járhat. Ártatlan emberek is kerülhetnek emiatt súlyos felelősségre vonásra. Te különleges veszedelemben forogsz ez esetben, mint bérlő, mint házigazda. Gondold meg, családod, gyerekeid vannak.”¹¹⁰

Haris László szerint a kápolnatárlatok eredeti koncepciója egy minden irányban nyitott szellemi műhelyt célzott meg, amely 1971-ben zátonyra futott, és az újonnan jövők kirekesztették az „alapító” művészeket. A konfliktus forrását Molnár V. József abban látta, hogy az 1971-ig többségben lévő nemzeti érzelmű Szüreenonosokat kiszorították a kozmopolita szemléletű Ipartervesek.¹¹¹

„1971-től az Ipartervesek átvették a kezdeményezést. Csáji Attila akkor elpártolt, ő volt a rendezője, szervezője ezeknek a kiállításoknak, más dolga akadt, és Beke László művészettörténész kezdeményezésére és az ő nagyon aktív személyisége miatt egyre inkább a kozmopolita természetű Ipartervesek kerültek előtérbe. Ők a világ képzőművészetében megjelenő legújabb irányzatokat próbálták megvalósítani a kiállításaikon is, és igen sok akciót is rendeztek 71-től kezdve.”¹¹²

Illegális kiállítások?

Az 1971-es nyári kiállítási idény előtt, közel egy időben, egyházi és tanácsi vonalon is vizsgálat indult. 1971 májusában a Körmeny család egyik tagja panaszos levéllel fordult a veszprémi egyházmegyei hatósághoz a kripta ügyében.¹¹³ Dr. Klempa Sándor¹¹⁴ apostoli kormányzó a helybeli plébánostól tudakozódott afelől, hogy a kegyeleti célokra épített temetőkápolnát a helybeli katolikus egyház milyen feltételek mellett engedte át Galántai Györgynek.¹¹⁵ A fonyódi rendőrkapitányság jelentéseiből tudjuk, hogy a kápolna még a szerződést megelőző időszakban, és később is, alkalmi szálláskeresők és garázda betörések célpontja volt, aminek következtében a kriptát többször kifosztották, és a környéken a csontokat szétszórták. Galántai az évek során több ízben is feljelentést

tett ismeretlen tettes ellen,¹¹⁶ s azzal a kéréssel fordult a Körmeny család tagjaihoz, hogy exhumáltassák a kriptában lévő földi maradványokat.¹¹⁷ 1971 júniusában már a Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának balatoni főelőadója, dr. Hock János is firtatni kezdte a községi tanácselnöknél a működéshez általuk szükségesnek vélt engedélyeket:

„1. Mely szerv (személy) a rendezője ezeknek a tárlatoknak és műsoroknak? 2. Kinek az engedélyével kerülnek megtartásra a mellékelt prospektuson szereplő rendezvények? [...] 3. A tervezett műsorokhoz engedélyt ki (mely szerv) adott, mi a műsorok tartalmi része, kik a szereplői?”¹¹⁸

A veszprémi püspök és a megyei tanács mind a helybeli plébánost, mind pedig a boglári tanácselnököt – akik a kezdetektől a kápolnatárlatok mellett álltak – utasították az ügy kivizsgálására.¹¹⁹ A tanácselnök a felettes szervekhez írott válaszlevelében azt is megjegyezte, hogy:

„A községi tanács részéről mi szívesen vettük [a kezdeményezést], mivel ezáltal a Temetődomb, illetve a kápolnák környéke lényegesen rendezettebb, kulturáltabb körülmények közé került. Szinte teljesen megszűnt a korábbi nemkívánatos személyek táborozása az említett területen.”¹²⁰

A rendőrségi nyomozás eredménytelen maradt, ám a betörés motívuma később kapóra jött, a tárlatok felszámolásának forgatókönyvében önbetörés címén használták fel.

A vizsgálatoknak még nem volt eredménye, amikor a Somogyi Néplap 1971. július 8-i számában cikket közölt *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok* címmel,¹²¹ Horányi Barna tollából. A szerző szabálysértési eljárás megindítását, a hatósági törvények betartását és a zsúrizések elmaradása miatt a kiállítók felelősségre vonását követelte. Horányi Barna, huszonöt év elteltével, így emlékezik vissza a történetekre:

„A főszerkesztőhöz több panaszos levél érkezett Balatonboglárról, hogy ott a kápolnát nem rendeltetésének megfelelően használják, hanem a feltört kriptában orgiákat rendeznek. Innen indult el a riportom, hogy megnézzem, mi is történik a helyszínen. Ott Galántai Györggyel nem találkoztam. Láttam a szétszórt koponyákat, csontokat, láttam, hogy a galériaként kezelt kápolna nem a rendeltetésének megfelelően működött. A cikk innen indult el.”¹²²

Az újságíró a felettes szervekkel szemben is kritikus hangot ütött meg – értetlenségét fejezve ki amiatt, hogy a legfőbb felügyeleti szerv miként tűrhette el, hogy az események idáig fajuljanak –, de nem sejtette, hogy őt is eszközként használják fel. A dokumentumokból világosan kiderül ugyanis, hogy a cikk megíratását a Somogy Megyei Tanács kezdeményezte, amelyről azonban a lap tudósítójának – saját bevallása szerint – nem volt tudomása.¹²³ A minisztérium illetékeseit a megyei művelődési osztály vezetője tájékoztatta:

„Egyedül – a mi javaslatunkra – a Somogyi Néplap ítélte el a Galántai-csoport művészeti tevékenységét és magatartását, illetve a műhelybemutatók kapcsán tapasztaltakat.”¹²⁴

Tíz nappal később, a Magyar Hírlap is hasonló hangnemben reagált az eseményekre.¹²⁵

Galántai hiába érvelt azzal, hogy a hatályos rendeletek szerint járt el,¹²⁶ a cikkek után a községi tanács elnöke, megyei utasítás-

¹¹⁶ Artpool–Boglár, R fond (rendőrségi ügyek).

¹¹⁷ ⇨ 10. dok.

¹¹⁸ ⇨ 11. dok.

¹¹⁹ ⇨ 12., 15. dok.

¹²⁰ ⇨ 14. dok.

¹²¹ ⇨ 23. kép.

¹²² Interjú Horányi Barnával. In: *Vakáció, I–II*, MTV, 1998.

¹²³ „Ha szabad egy saját kérdésre válaszolnom, hogy miért vállaltam, hogy én elmondom azt, amit tudok. Azért, mert mindenki, amit tett, azért vállalja a felelősséget. Én ezt vállalom. Én azt tettem, hogy írtam. És szembenézek esetleg olyan tényekkel is, amelyek nem azt igazolják, amit akkor én tapasztaltam, gondoltam.” Interjú Horányi Barnával. In: *Vakáció I–II*, MTV, 1998.

¹²⁴ ⇨ 142. dok.

¹²⁵ Esztergomi László: *Keserűdes barangolás a Balatonnál. Problémák, lehetőségek*. Magyar Hírlap, 1971. július 18., 10. o., ⇨ 141. kép.

¹²⁶ ⇨ 19. dok.

127 ⇨ 17. dok.

128 Géger Melinda: *A balatonboglári kápolnatárlatok eseménytörténetének háttere. Képzőművészet Somogyban, 1945–1990.* Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár, 1998, 79. o.

129 ⇨ 142. dok.

130 ⇨ 23. dok.

131 ⇨ 17. dok.

132 ⇨ 20. dok.

133 ⇨ 26. dok.

134 ⇨ 27., 28. dok. Gádor Endre Galántainak írott levele könnyen féltreérthető: „Aczél elvtárs osztályunkhoz továbbította levelét, amelyben a balatonboglári kápolna tárlat bezárása ügyében kér segítséget.” Nyilvánvaló, hogy itt Galántai kéréséről van szó, nem pedig Aczéléről.

135 ⇨ 37. dok.

136 A felszólalását rögzítő jegyzőkönyv eddig még nem került elő.

ra, a szükséges engedélyek beszerzéséig elrendelte a tárlatok bezárását és megtiltotta a propagandaanyagok felhasználását.¹²⁷ Galántaiék azonban ennek nem tettek eleget.

„A tanácsi hivatalok és a művész közti értelmezésbeli eltérés az 1955-ös minisztertanácsi határozat és az 1962-es kormányrendelet egy joghézagára utalt, amelynek alapján Galántai György magánszemélyként nem érezte magára nézve kötelezőnek a bemutatott anyag zsúrizését”¹²⁸ – állapította meg a kápolnatárlatok történetének egyik első kutatója, dr. Géger Melinda. A kormányrendelet szerint ugyanis a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, illetve a Művelődésügyi Minisztérium által kiadott engedély csak a közületek által szervezett kiállításokra volt kötelező érvényű, ezt utóbb – igaz nem nyilvánosan – a megyei tanács is elismerte:

„Osztályunk a hatósági felügyeletet mindvégig érvényesíteni kívánta Balatonbogláron, a képzőművészeti kérdésekkel (műterem, műhelybemutatók stb.) kapcsolatos jogszabályok azonban nem zárják ki a műhelybemutatók, műterem-kiállítások megtartását. Így Galántaiék – tiltó jogszabály nem lévén – alkotásaikat kiállíthatták.”¹²⁹

Az események hatására a kápolnatárlatok néhány résztvevője meglepő lépésre szánta el magát. Egy 1971. július 30-án kelt beadványban az MSZMP KB illetékeseinél kerestek védelmet a törvénytelenességgel szemben.

„Az elmúlt másfél évben kiállításaink előtt a kiállítást rendezni szándékozó intézmények szabályszerűen írásban kérték fel a Lektorátust arra, hogy az anyagot zsúrizze, és az engedélyt megadja. [...] Ezeket a kérelmeket a Lektorátus vagy válasz nélkül hagyta, vagy pedig elutasította az anyag zsúrizését. [...] Véleményünk szerint nem volna helyes, ha a fiatal művészek jó szándékú alkotó kezdeményezését az illetékes hatóságok hiányos és részben téves információk alapján ítélnék meg. Kérjük tehát, hogy az illetékes országos szintű szervek a fentiek figyelembevételével vizsgálják meg, és foglaljanak állást a kápolna ügyében.”¹³⁰

Miután az érintett lapok a sajtó-helyreigazítást megtagadták, és a községi tanács betiltó rendelkezésére¹³¹ eredménytelenül fellebezett,¹³² Galántai, Kazimir Károly színházi rendező baráti javaslatára, levélben személyesen Aczél Györgyhez fordult,¹³³ hogy közbenjárását kérje a kápolnaügy rendezésében.

Aczél elhárította a személyes találkozást, és a hivatali ügymenetnek megfelelően a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetőjéhez, Gádor Endréhez továbbította Galántai levelét,¹³⁴ akit végül Csorba Géza, a minisztérium munkatársa hívott be egy formális beszélgetésre.

Nem tisztázott, hogy Aczél milyen szerepet játszott a kápolnatárlatok ügyében, és arra vonatkozóan sincsenek egyértelmű bizonyítékok, hogy személyesen miképpen exponálta magát az ügy során, és a végkifejletben. Mindössze egy somogyi pártaktívaülésen tartott felszólalásáról¹³⁵ tudunk, ahol háromórás előadásában a kápolnatárlatokkal kapcsolatos problémákra is reagált, ennek tartalmát azonban, dokumentumok hiányában, nem ismerjük.¹³⁶ Révész Sándor történész szerint a kápolnaügy megoldása nem vallott Aczél módszereire. „A rendőrség aktív szerepe és a Köjál bevonása legalábbis megengedi azt a feltételezést, hogy a boglári kápolnatárlat ügyét Aczél megkerülésével intézték, hogy – mi több – ez is része volt az Aczél elleni 1973-as akciósoro-

zatnak. De persze az sincs kizárva, hogy Aczél kezdeményezte vagy hagyta jóvá az akciót.”¹³⁷ Tény, hogy Aczél figyelmét 1972–1973-ban más, a saját pozícióját is veszélyeztető kényesebb események kötötték le,¹³⁸ az azonban bizonyos, hogy mindvégig „képben volt”.¹³⁹

„A zsűri dönti el, művészet-e az, amit bemutatnak”¹⁴⁰

A kápolnatárlat alkotói és néhány kritikus 1971 őszén nyilvános vitát kezdeményeztek a kulturális adminisztráció képviselőivel.¹⁴¹ Ennek eredeti helyszíne a Fiatal Művészek Klubja lett volna, ám miután az október 11-ére tervezett vita „a hazai terepen” elmaradt, 1971. október 26-án, a Duna-parti „Fehér Házban” került sor arra a kultúrtörténeti szempontból is figyelemre méltó találkozóra, amelynek delegáltjai a művészekon kívül a minisztérium, a Lektorátus, az MSZMP KB Tudományos Kulturális és Közoktatási Osztályának munkatársa, valamint a Stúdió KISZ-titkára voltak.¹⁴²

A pártközponti megbeszélés, amelyen nem csupán a boglári kápolnatárlatok, hanem az egész avantgárd ügye napirendre került, és amelynek legfőbb célja az volt, hogy a művészeket érintő szakmai és egzisztenciális kérdésekben megegyezésre jussanak, eredménytelenül végződött.

Melyek voltak ezek a kérdések? A korszerű kritika hiánya, az elavult és diszkriminatív zsűrirendszer, ezzel összefüggésben pedig az önköltséges kiállítások rendszerének a felülvizsgálata. A találkozót Orvos András szervezte, a művészek részéről ő, valamint Bak Imre, Csáji Attila, Galántai György, Haraszty István és Pauer Gyula, valamint Rózsa T. Endre kritikus vettek részt. Csáji Attila így emlékezik a történetekre:

„Engem kezdetben erre nem nagyon lehetett rávenni, éreztem a fontosságát, de nem éreztem, hogy itt igazán lehet valamit tenni. [...] Én ültem be középre, velem szemben ült Tóth Miklós, és mindjárt kirakta maga elé a nagy dossziét, amit végigpörgetett, és végig lehetett követni, hogy mindnyájunkról elég komoly információik vannak. [...] Én ott meglehetősen pimaszul jegyzeteltem. Ráadásul a beszélgetés meglehetősen bizarrul kezdődött: Tóth Miklós azt a látszatot keltette, mintha mi előzőleg találkoztunk volna, és a többieket magázta, engem meg letegezett. Nekem pillanatok alatt vissza kellett vágnom, és jeleznem kellett, hogy nagyon köszönöm ezt a bizalmat, hogy engem letegez teljesen ismeretlenül, hiszen előzőleg nem találkoztunk, és ugyanakkor elvárom, hogy ezt a bizalmat akkor terjeszd ki a többiekre is. Ha az ember nem teszi mindjárt ezt helyre, akkor azonnal keletkezik a társaságban egy bizalmatlanság, hogy itt valami összejátszás történhet. És hasonló módszerek dögivel történtek. Ugyanakkor ők ráadásul úgy próbálták az egész szituációt beállítani, mintha mi vonultunk volna ki a művészeti életből, és mi nem lennénk hajlandók részt venni a nagy, országos kiállításokon, és közben az országos kiállításokról úgy dobálták ki a képeinket, mint a huzat.”¹⁴³

A megbeszélés másik résztvevője, Bak Imre emlékei szerint sem volt mód a megegyezésre.

„Mi nem tudtuk elfogadni azokat a kiismerhetetlen szempontok alapján felállított korlátokat, amikor pedig ez a művészeti tevékenység valóban szakmai és nem politikai jellegű volt. Valójában nem jött létre olyan megegyezés, ami a későbbi helyzeten könnyített volna. Látszólagos volt az a tolerancia, amit ők, a politikai partnerek kép-

¹³⁷ Révész, *i. m.*, 209–210. o.

¹³⁸ Többek között az 1973 májusában zajló, úgynevezett „filozófus per”.

¹³⁹ 1974-ben Szabó László is tájékoztatta a Népszabadság-beli cikk visszhangjáról és várható következményeiről. ⇒ 129. dok.

¹⁴⁰ Idézet Vadas Józseftől. ⇒ 31. dok.

¹⁴¹ ⇒ 29., 30. dok.

¹⁴² ⇒ 32. dok.

¹⁴³ Interjú Csáji Attilával, kézirat, 1998.

viseltek. Nagy valószínűséggel a háttérben ugyanúgy meghozták azokat a szigorú adminisztratív intézkedéseket, amelyek továbbra is próbálták lehetetlenné tenni ennek a művészcsoporthoz a munkásságát.”¹⁴⁴

¹⁴⁴ Interjú Bak Imrével. In: *Vakáció I–II.*, MTV, 1998.

Vadas József kritikus az apparátus számára készített feljegyzésében¹⁴⁵ meglehetősen cinizmussal kommentálta a pártközponti találkozót előkészítő vitairatot:

¹⁴⁵ ⇨ 31. dok.

„A beadvány úgy tünteti fel, mintha egyedül ők lennének a fiatal művészek, holott mindössze 50 kiállító művésztől és legfeljebb összesen 100 számba jöhető emberről van szó. [...] A menekülés fogalma úgyszintén homályos, és nem tükrözi azt a valóságot, hogy tulajdonképpen a zsűri elől menekültek, mivel szakmai fogyatékosságaik és műveik ideológiai problematikussága miatt a hivatalos zsűri nem egyszer nem engedélyezte egyéni kiállításukat vagy egy-egy műnek a bemutatását. [...] A zsűribe szakembereket kérnek [a beadvány írói, a művészek]. Az igazság ezzel szemben az, hogy a zsűriben szakemberek szerepelnek. [...] Ezt ők nem kérhetik, senki nem kérheti, mivel a zsűri dönti el, művészet-e az, amit bemutatnak.”¹⁴⁶

¹⁴⁶ ⇨ 31. dok.

A találkozó – amely Tóth Miklós szerint „nagyon higgadt, túlzásoktól mentes légkörben zajlott le” – kompromisszummal zárult. A művészek ugyanis, annak ellenére, hogy nem hágták át a zsűrizéssel kapcsolatos jogszabályokat, mégis ígéretet tettek arra, hogy 1972-től zsűriztetik a kiállításokat.¹⁴⁷

¹⁴⁷ ⇨ 41. dok.

„Nekem igazából az volt a furcsa ebben a beszélgetésben – nyilván erre is mindenki másként emlékszik vissza –, hogy amikor már nagyon hosszasan próbáltuk kölcsönösen, mármint a politikusok és a jelenlévő művészek meggyőzni egymást a saját igazunkról, a politikusok valami olyasmit mondogattak, hogy a kultúrát is csak bizonyos keretek között lehet művelni. [...] És aztán nagyon elkeseredett hangulatra váltott egy idő után a beszélgetés, amikor is Ormos Tibor, a Lektorátus vezetője vizsgálásként azt találta mondani, hogy ne legyenek olyan szomorúak, maguk még mindig művészek lesznek, amikor én már rég nem leszek hivatalban.”¹⁴⁸

¹⁴⁸ Interjú Bak Imrével, kézirat, 1998.

Az újságcikkek nyomán a községi tanács – nyilván megyei nyomásra – befagyasztotta a Temetődomb és a művésztelep fejlesztésére tervezett beruházásokat.¹⁴⁹ A szakmai szervezetek, nevezetesen a megyei tanács által véleményezésre felkért Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, valamint a Lektorátus, a maguk részéről, jogszerűen határolódtak el a kápolnatárlatokkal kapcsolatos kérdésektől. Egyértelművé vált, hogy amennyiben a megyei tanács ezt a problémát meg akarja oldani, azt csakis a saját hatáskörében teheti. Bartha Éva a Somogy Megyei Múzeumok igazgatóságához írott levelében így nyilatkozott:

¹⁴⁹ ⇨ 141. dok.

„A Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak nincs arra hatásköre, hogy az engedély nélkül rendezett kiállítások nyitva tartását megakadályozza, ezért ebben az ügyben intézkedést tenni nem áll módunkban. Ilyen intézkedés megtételére a községi tanács, vagy felettes szerve illetékes.”¹⁵⁰

¹⁵⁰ ⇨ 22. dok.

Miközben Galántai a pártközponti megállapodás értelmében bejelentette zsűriigényét a Lektorátusnak,¹⁵¹ a megyei tanács eltökélten haladt célja felé: közegészségügyi vonalon indította be a vizsgálatot.¹⁵²

¹⁵¹ ⇨ 44. dok.

¹⁵² ⇨ 39. dok.

¹⁵³ Az első ízben összehívott zsűri megtekintette az anyagot, de nem írta alá a jegyzőkönyvet (Orvos András és Galántai György közlése).

¹⁵⁴ ⇨ 49. dok.

Az 1972 tavaszán másodjára összehívott zsűri¹⁵³ véleményéről elvi állásfoglalás is készült.¹⁵⁴ Ormos Tibor expozéjából nem csupán a tanácstalanság derül ki, hanem az is, hogy a kápolnatárlathoz hasonló jelenségek akut problémát jelentenek a képzőművészeti felügyelet számára.

„Itt van ez a Balatoni [sic!] Kápolna Tárlat. Olyan irányzatok bemutatásával jelentkeztek, melyeknél elgondolkoztató, hogy mit tegyen a Lektorátus. Ilyen törekvésekkel gyakran fogunk találkozni. Nehéz feladat előtt állunk, mert ha »nem«-mel válaszolunk, akkor megoldjuk-e a kérdést, vagy ha »igen«-nel, akkor is megoldjuk-e a kérdést? Azért kértem, hogy a Szövetség kiállítási bizottságának néhány tagja jöjjön el, és az elvi állásfoglalást adják meg. Ilyen kiállítást engedélyezni helyes vagy helytelen? Próbáljunk valamiféle eszmecserét folytatni, mert nem szeretném egyéni véleményem és ízlésem alapján egyszerűen elutasítani ezeket a műveket. Kérem olyan állásfoglalásukat, melyre nézve a későbbiekben támaszkodni lehet.”¹⁵⁵

¹⁵⁵ ⇨ 48. dok.

A zsűritagok többsége, mint például Somogyi József vagy Németh Lajos, jó szándékúan, ám hasonló tanácstalansággal álltak a kápolnatárlatok kiállításaihoz, de azt világosan látták, hogy a művészetben bekövetkezett változásokat képtelenség a szocialista realista alapokon nyugvó, doktriner kritika eszközeivel megítélni.

„Ez az anyag tükröződése annak, ami a művészet területén [zajló] átalakulásban megmutatkozik. Hallatlanul fontos tudományos kérdések rejlenek benne. Nincs az a szobrász vagy történész, aki megfelelő állásfoglalást tudna tenni.”¹⁵⁶

¹⁵⁶ Uo.

1972-ben már a legmagasabb fórumokon is foglalkoztak a kiállítások és a zsűripolitika ügyével. A Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztálya 1972 tavaszán két felmérő anyagban¹⁵⁷ tekintette át a kiállítások szervezeti rendszerét és a kortárs magyar képzőművészet aktuális problémáit. Ezekben számos kezelhetetlen, de szinte minden művészeti ágat érintő kérdést: az önköltséges kiállításokat, az amatőrökkel szerintük túlságosan lojális Népművelési Intézet és az amatőr mozgalom ügyét is megvizsgálták. Az előterjesztés vitája során megfogalmazott javaslatokból és állásfoglalásból egyértelművé vált az az ellentmondás, amely a kiállítások központosított rendszere és a művészeti életben végbement differenciálódás között feszült. Az MSZMP KB részéről is világosan érzékelték, hogy a központi bírálati rendszer tarthatatlan, mivel „az aktív és hatékony befolyásolási rendszert e keretek között nem lehet kialakítani”.¹⁵⁸ Hangsúlyozzák, hogy – az Ormos által már korábban javasolt – decentralizációt a meg lehetőségen formálissá vált központi bírálatban kell megvalósítani, míg az engedélyezés továbbra is, szakmai és művészetpolitikai koordináló és ellenőrző szerepének megtartásával, a Lektorátus privilégiuma marad. Az elavult zsűrirendszer liberalizálási terve a valóságban azonban nem szólt másról, mint az ellenőrzés áttekinthetőbb formáiról, egyben a kiállítást rendező, illetve a közvetlen felügyeletet gyakorló tanácsi szervek hatékonyabb ellenőrzéséről és szankcionálásáról.

¹⁵⁷ *A kortárs művészeti kiállítások 1972. évi terve. Kiállításpolitikánk és a kiállításokkal való foglalkozás elvi és gyakorlati kérdései.* MOL M–KS–288–36/1972/11. ő. e.

¹⁵⁸ *Bereczky Loránd és Molnár Ferenc feljegyzése a kiállítás- és zsűripolitikáról.* MOL M–KS–288–36/1972/11. ő. e.

A kápolnában 1971. június 11-én megnyitott zsűrizett kiállításról¹⁵⁹ a megyei tanács művelődésügyi osztályának képviselői, egy adminisztrációs hiba miatt¹⁶⁰ a művek egy részét leszedették. A kápolnatárlatok első és egyben utolsó zsűrizett kiállítása kapcsán, 1972-ben, már belátható volt, hogy a képzőművészetet felügyelő szervekkel és a hatóságokkal való egyezkedés nem vezet eredményre. Ha nem zsűriztetnek, akkor nincs kiállítás, de hiába zsűriztetnek, ha kiállítás bemutatására nincs jogosítványa a kápolna bérlőjének.

¹⁵⁹ K–358/72., 1972. június 11.; június 22–július 1. ⇨ 153–157. kép.

¹⁶⁰ A zsűrijegyzőkönyv kiegészítő lapja nem jutott el a megyei tanácshoz.

¹⁶¹ Gaál Gaston (1868–1932) boglári földbirtokos és neves politikus – a Prónay-különítmények önkényeskedése elől több száz menekültet megmentő – bátor magatartása nyomán kapta Boglár ezt a megtisztelő nevet, melyet a II. világháborúban, a lengyel és francia menekültek befogadásával, ismételtlen kiérdemelt.

¹⁶² Napló, 1972. június 7., ⇨ 118. o.

¹⁶³ Ennek egyik konkrét oka az volt, hogy Galántai, Csáji távollétében, az általa ajánlott, a kápolnatárlatok számára nemzetközi referenciát jelentő Jan Berdizsak lengyel minimalista festő anyagát nem állította ki. Interjú Csáji Attilával, kézirat, 1998; Galántai megjegyzéseit lásd az 51. oldalon.

¹⁶⁴ Kassáknéra – aki beleegyezett a művek boglári bemutatásába – valószínűleg „rászóltak” a pártközpontból, hogy ne adja oda Galántainak az anyagot, így a kiállítás végül elmaradt (⇨ 60. dok.; Artpool–Boglár, ML/23a, b/1972.).

¹⁶⁵ Perneczky, *i. m.*, 23. o.

¹⁶⁶ ⇨ 161–168. és 192–196. kép.

„Az üldözöttek paradicsoma”¹⁶¹

Galántai 1972. július 1-jétől kiállítóhelyről magánműteremre változtatta meg a kápolna státusát. A változtatást ezt megelőzően a községi tanácselnököknek is bejelentette. Óvatosságból, már a nyári szezon kezdetétől szigorú rendszabályok¹⁶² alapján döntötte el, hogy a bérleményébe kit és milyen feltételek mellett enged be. Ez együtt járt avval, hogy a kápolnában zajló eseményeket ezután valóban csak egy szűk és kivételezett kör ismerhette. A kápolna-program új művészi dimenzióit a továbbiakban a konceptuális művészet szellemében készült alkotások és a Magyarországon akkoriban még jórészt ismeretlen, illetve nyomaiban létező, de még meg nem nevezett műfajok jelentették. A többnyire a helyszínre tervezett vagy helyben készült munkáknál a kreativitás, a frissesség, az azonnali reakciókészség kapott főszerepet.

Az 1972-es év sok szempontból fordulópontra jelzett a kápolnatárlatok történetében. Részben anakronisztikussá vált a „tárlat” elnevezés, hiszen a hagyományos kiállítási formációval szemben nagyobb hangsúllyal jelentek meg az improvizatív, az interaktív és a szociális aspektusok esztétizálásával foglalkozó művek. Az 1971-től Erdély Miklós, Szentjóby Tamás és az iparterves alkotók megjelenése, a szüreenonos művészek többsége számára vitatható művészi elvek, sokakat válaszütt elé állítottak. A kezdeti kiállítók közül sokan, akik az új helyzetnek nem tudtak, vagy nem akartak megfelelni, háttérbe szorultak, vagy lassanként lemorzsolódtak, néhányan azonban, mint Csutoros Sándor, Haris László, Molnár V. József vagy Szemadám György és mások, egészen 1973 nyaráig kitartottak.

1971 nyarán, egy kiállításrendezési probléma miatt, Csáji Attilának nézeteltérése támadt Galántaival.¹⁶³ Ennek ellenére 1972-ben részt vett a júniusi zsűrizett kiállításban, közreműködött a végül elmaradt *In memoriam Kassák* című kiállítás¹⁶⁴ megszervezésében, és ötletadóként a jugoszláviai Bosch + Bosch csoport boglári meghívásában. Csáji vitathatatlan szerepet játszott a kápolnatárlatok beindításában és az első két év koncepciójának kialakításában. Tapasztaltsága és a kultúrpolitika által margóra szorított művész társadalomban való ismertsége szerencsésen találkozott Galántai elszántságával, aki saját bérleményében módot és lehetőséget adott e művészeknek alkotásaik bemutatására. Csáji számára Boglár fontos, ám inkább epizód jellegű élmény volt, míg Galántainak elsősorban olyan „posztgraduális” képzést jelentett, amely döntően hatott sorsára és későbbi művészi tevékenységére. Pauer Gyula erről így vélekedik:

„Végeredményben az adott időszakban isteni ajándéknak is lehetett tekinteni ezt a lehetőséget, mely Galántaitól eredt, ma már látszik, óriási, pótolhatatlan szerepe volt. Gyurinak véleményem szerint egész munkásságát, egész további életét ettől kezdve meghatározta.”¹⁶⁵

Nagyobb szakmai nyilvánosság előtt első ízben itt szerepeltek a boglári tárlatokkal egy időben induló Pécsi Műhely alkotói, Haraszty Istvánnal közös kiállításukon.¹⁶⁶ Aknai Tamás a Pécsi

Műhelyről szóló monográfiájában¹⁶⁷ a műhely tagjainak boglári szereplését úgy ítéli meg, hogy ez hozta meg a vidéken élő művészek számára az áttörést és az országos ismertséget. A szerző azonban azt is hozzáfűzi, hogy a szakmai közvélemény figyelmét nem annyira a kiállított munkák minősége irányította a Pécsi Műhelyre, mint inkább a tiltott és túrt kategóriába tartozó fővárosi művészekkel közös szereplése.

A pécsiek kezdeti, geometrikus törekvéseit ekkoriban váltották fel a személyesebb hangvételű fotó, body art, land art és konceptualista kísérletek. Boglári bemutatkozásuk nem csupán barátságokkal gazdagította szakmai tevékenységüket, hanem arra is módot adott, hogy fővárosi társaikkal egyenrangúan kapcsolódhassanak be a neoavantgárd megmozdulásokba.

„Nagyméretű sík és tér dolgokra gondoltunk, amelyek alakíthatók és változtathatók lennének bárki által, de az elv a különböző rögzítések miatt megmaradna. Kb. 3 napig – a megcsinálás folyamán – szigorúan pontos ritmus alapján dokumentálnánk percről percre, szöveg, film, fotó stb. [...] Az anyag nem zsúrizett, hiszen akkor és ott egy időtartamra készítenéd. A Lektorátussal fasírtban vagyunk, közülünk Lantos egyedül az Alap-tag, mi nem. A Népművelési Intézettel van zsúri kapcsolatunk.”¹⁶⁸

Az 1971. októberi pártközponti megállapodás értelmében és a községi tanácsnak tett ígérete szerint Galántai 1972-ben mind a Lektorátus, mind pedig a tanácsi szervek felé jelezte kiállítási igényeit. A pécsiek ügyében Bartha Éva válasza az volt, hogy a helyben készült művek nem, csak a kész anyag bírálható. Látható volt, hogy ez a kérdés hosszú távon problémát fog jelenteni, mivel a kiállított munkák zömét a művészek helyszíni kivitelezésre tervezték, s ez eleve kizárta az előzetes zsúri lehetőségét. A kiállításra kerülő műveket, mint múzeumi anyagot,¹⁶⁹ végül Aknai Tamás közreműködésével a pécsi tanács hagyta jóvá.

A kápolnát bérlő Galántai úttörő vállalkozása volt, hogy külföldi művészeket is meghívott, és programját – másokhoz hasonlóan – a kelet-közép-európai régió hasonló törekvéseket képviselő művészetének integráns részeként képzelte el. A külföldi anyagok hazai bemutatásához speciális engedélyekre¹⁷⁰ volt szükség, amit magánszemélyek egyébként sem kaphattak meg. Különösen provokatívnak érezhette a korabeli kultúrpolitika a cseh, szlovák és magyar művészek találkozáját Beke László szervezésében, amely egyben az eltiport prágai tavasszal való együttérzés jelzése volt.¹⁷¹

A Bosch + Bosch csoport bemutatását Galántai a minisztériumban többször is kérvényezte, eredménytelenül.¹⁷² A fiatal vajdasági művészek, Kerekes László, Slavko Matković, Szalma László és Szombathy Bálint főként konceptuális kísérleteikkel hívták fel magukra a jugoszláviai avantgárd figyelmét.

Haraszy István a pécsiekkel együtt mutatta be – az 1972 tavaszán a Ganz Mávag Művelődési Házban betiltott kiállítás után – legújabb elektromos fény- és hangeffektusokra épülő mobiljait, többek között *Mint a madár* című híres, a Kádár-korszak kváziszabadságát jelképező kalitkáját.¹⁷³ A Lektorátus területi előadója feljegyzésben számolt be feletteseinek a kiállításról:

¹⁶⁷ Aknai Tamás: *A Pécsi Műhely*. Jelenkor Kiadó, Pécs, 1995, 22. o.

¹⁶⁸ Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, Artpool–Boglár, ML/2/1972.

¹⁶⁹ A múzeumi anyag kiállításához nem kellett a Lektorátus engedélyét kérni.

¹⁷⁰ Külföldi anyagok bemutatásához a Kulturális Kapcsolatok Intézete és a minisztérium adott ki engedélyt.

¹⁷¹ Cseh, szlovák és magyar művészek találkozója, 1972. augusztus 26–27., ⇨ 141. o.; ⇨ 210–215. kép.

¹⁷² ⇨ 54., 56. dok.

¹⁷³ ⇨ 195. kép.

„Érdeklődésünkre, hogy mit tud e szerkezet, Haraszty a következőket mondta: a szerkezettel (elektromosság bekapcsolása révén) nyomon követhető a kalitkába zárt papagáj összes tevékenysége (mozgása, étkezése). [...] Egy bizonyos rudacsckára repülve a kalitka ajtaja automatikusan kinyílik, ezáltal lehetőségessé válik számára a szabadulás, hiszen ajtaja nyitva. Szabadulása és szabadsága csupán látszólagos, mert hiszen, ha elrepül az adott pontról, az ajtó automatikusan becsukódik. A szerkezet, pontosabban a madár esete példázza az emberek szabadságának látszólagosságát is. (Galántai szerint őt magát kellene a Haraszty szerkesztette kalitkába zárni, Haraszty erre úgy reagált, hogy ez számára az etetést illetően igen költséges lenne.) Egy pillanatra megdöbbsentünk e mondatok súlyosságától, értelmétől, értelmezhetőségétől, majd vitatkozva, nem egészen van ez így – mondtuk, mert hiszen az ember, abbéli tulajdonságával, hogy gondolkodó-cselekvő lény, valamit mégiscsak kitalál, hogy szabadsága ne pusztán lehetőség legyen.”¹⁷⁴

174 ⇨ 59. dok.

A feljegyzés nyomán Ormos Tibor Gábor Endre minisztériumi osztályvezetőhöz intézett levelében¹⁷⁵ a kiállítást és Haraszty kalitkáját politikai ellenállásnak minősítette, egyben javaslatot tett a kápolnatárlatok felszámolására. E levélben körvonalazódik az a „forgatókönyv”, amelyben már szerepet kaptak a párt- és állami szervek magasabb fórumai is.

175 ⇨ 60. dok.

„A lehetséges intézkedés többirányú lehetne. Részben az Egyházügyi Hivatalnál kellene eljárni a bérlet megszüntetése ügyében. Másrészt nem volna érdemtelen valamiféle támogatást adni a helyi tanácsnak, hogy legalább a nyári hónapokra üzemeltethessen egy kiállító helyiséget, ahol központi rendezvényként lehetne kiállításokat elhelyezni. De mindenféleképpen adminisztratív eszközökkel is meg kellene akadályozni, hogy ez a helyiség hippit találkozó legyen képzőművészeti kiállítások címén.”¹⁷⁶

176 Uo.

Galántai, 1973-as programjában, az underground teljes spektrumának bemutatására tett kísérletet, melynek eredményeként valóban sikerült felvázolnia egy közel teljes pillanatképet a hetvenes évek elejének rokon státusú művészi jelenségeiről. Így kaptak meghívást a korszak legjelentősebb alternatív színtársulatai is, a Kassák Színház, a Kovács István Stúdió és a Brobo, amelyeknek fellépési lehetőségei – főként Budapesten – korlátozottak voltak.

„Ezek a csoportok nem a hagyományos színház ellenében jöttek létre, hanem mellette, de olyannyira mellette, hogy számunkra az a másik színház egyáltalán nem is létezett.”¹⁷⁷

177 Interjú Szikora Jánossal, kézirat, 1998.

„A nyelvezetet – a pártnyelvezetet – annyira ismertük, hogy tudtuk, hogyan kell beszélni a hivatalosokkal. Hogy mit fogadnak el, és mit nem fogadnak el. Hogy megkaphassuk a helyet, az kellett, hogy az »elvtárs« szót ki tudjuk mondani komolyan, vagy legalábbis hát úgy idézőjelben komolyan. Le kellett adni forgatókönyvet, és teljesen mindegy volt azután számunkra, hogy mit írtunk le, mert úgyis a magunk útján mentünk. És így következett be aztán, hogy az első előadásunkat ott Zuglóban be is tiltották, viszont a József Attila lakótelepen engedélyezték, mert a betiltó határozat csak arra a kerületre szólt.”¹⁷⁸

178 Interjú Halász Péterrel, kézirat, 1998.

A színjátszás „harmadik szektorába” tartozó, mind a hivatalos, mind pedig egymástól és a hagyományos amatőr színházi formációtól is különböző csoportok tevékenysége a hatvanas évek végétől vált jelentőssé Magyarországon.

„Az utóbbi időben rendkívül megélénkült az amatőr színjátszó mozgalom. Együttesek alakulnak, de nem azzal a céllal (mint korábban), hogy bemutassák a világirodalom remekait, vagy a szórakoztató és operett-irodalom kommersz műveit. Darabjaikat maguk írják, társadalmi mondanivalót, lényeges mondanivalót kívánnak vele kifejezni, s színpadi eszközeikben is mást akarnak, mint a hivatalosan hagyományos színházi műsorpolitika. [...] A mozgalomnak ma tevékeny és az ifjúságra hatást gyakorló vezetői vannak.”¹⁷⁹

179 *Vitányi Iván feljegyzése Aczél Györgynek az ifjúsági amatőr művészeti mozgalom vitás jelenségeiről az Orfeo-ügy kapcsán.* MOL M-KS-288-36/1972/2. ó. e.

Hajas Tibor Najmányi experimentális színházával, a Kovács István Stúdióval közösen tartott akció-felolvasásának¹⁸⁰ nem titkolt politikai utalásai a BM figyelmét is felkeltették.¹⁸¹ A BM 1971 óta tartotta titkos megfigyelés alatt a Halász-féle csoportot. Galántai 1973-ban, a társulat boglári szereplései kapcsán került a belső elhárítás látókörébe; 1973 nyarától az előzetesen elrendelt rendőri razziaikkal mellett megszorodtak a boglári eseményekről tudósító újságírói jelentések.

„Itt minden elcsendesül, nincsenek események, hogy új eseményeket szülessen”¹⁸²

„A művészeti élet tisztulását jelenti, hogy felszámolásra került a már hírhedtté vált balatonboglári Kápolnatárlat, amely sok kétes értékű művészt vonzott” – olvashatjuk egy somogyi pártaktíva-ülés jegyzőkönyvében.¹⁸³

A megyei szervek, 1973 augusztusában, „jogszerűen eljárva”, hatósági úton zárták le a kápolna ügyét: igaz, nem nyilvánosan, de mindvégig elismerték,¹⁸⁴ hogy a művészek részéről nem történt törvénysértés. A képzőművészeti kérdésekkel kapcsolatos jogszabályok ugyanis nem zárták ki a műhelybemutatók, műterem-kiállítások megtartását, így csak a propagandaanyagokkal kapcsolatos tiltó rendelkezéseket tudták foganatosítani. A házassági büntetések, a mondvacsinált „szabálysértési vétségek” sora és a sajtóhadjárat már a pszichológiai módszerekhez tartozott.

1973. augusztus 27. után, december végén újra elővették az „ügyet”. A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság III/III-as osztályának 1973. augusztus 22-én, tehát a kápolna bezárása előtt hat nappal kelt intézkedési terve szerint nyilvánosságra kell hozni a művészi avantgárd tevékenységének „erkölcsi oldalát”, és e célból kompromittáló adatokat kell a sajtó rendelkezésére bocsátani.¹⁸⁵ Kézenfekvő volt, hogy a Somogy megyei titkosrendőrség gyűjtőmunkájának eredményét senki sem kamatoztathatja nagyobb haszonnal, mint Szabó László, a pártlap vezető belpolitikai munkatársa, az efféle leleplező zsurnalisztika emblematisztikus figurája.

A cikk tehát egyértelműen megrendelésre készült, annak ellenére, hogy a „kékfényes” Szabó egy rádióinterjúban közel húsz év után is kitartóan bizonygatta, hogy a Népszabadság december 16-i számának vasárnapi mellékletében megjelent *Happening a kriptában* című írása¹⁸⁶ lakossági bejelentésre íródott, és a boglári kápolnatárlatokat valójában

„a magyar katolikus egyház nyomorította meg. [...] Én azt nem tudom, hogy a kulturális irányzat [sic!] részéről nyomás volt-e, én ezt nem vizsgáltam. [...] Senki nekem nem szólt arról, hogy ez bármifajta kulturális fekete jelenség, amit el kell tiporni. Nekem senki ezt a cikkemet meg nem nézte. Senki instrukciókat nem adott.”¹⁸⁷

„Galántaiéktól van mit tanulni”¹⁸⁸

„A már a kulturális politika körein kívül eső botrányok miatt bezárt kápolnában a Szövetség közreműködésével az elmúlt nyár végétől új program- és kiállításorozat

¹⁸⁰ Szabadságipari adás, IV. csatorna. ⇒ 160. o.

¹⁸¹ ⇒ 104. dok.

¹⁸² Bálint István: *Frankenstein evangéliuma*. In: Papp Tamás (szerk.): *Szógettő. Válogatás az új magyar avantgarde dokumentumaiból*. Jelenlét, 1989, 1–2 (14–15), 71. o.

¹⁸³ SML XXVII. 518. f. MSZMP SM Bizottságának Iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ö. e.

¹⁸⁴ ⇒ 141. dok.

¹⁸⁵ „Javasoljuk a sajtóban az összejövetelek erkölcsi oldalát elemezni, olyan tanulság levonásával, hogy az egyház ne segítsen a fiatalok erkölcsi moráljának aláásásában.” Történelmi Hivatal, O-16268/1., „Horgászok I.” fedőnevű dosszié, 190–194. o. ⇒ 104. dok.

¹⁸⁶ ⇒ 185–186. o.

¹⁸⁷ Neumann Gábor 1990. január 14-én elhangzott interjúja. Közölve: Markovits Ferenc: *Kápolna-tárlat. Balatonboglár, 1970–73*. Kultúra és Közösség, 1990/4, 101–109. o.

¹⁸⁸ Hegedüs László nyilatkozata Szémann Béla riport-összeállításából. In: *Egy legenda vége a kék kápolnában*. Művészet, 1975/10, 19. o.

¹⁸⁹ Berezky Loránd feljegyzése a balatonboglári „Kápolna-tárlatról”, 1975. szeptember 30. MOL M–KS–288–36/1975/14. ó. e.

indult. Helyreállították a környezetet és kulturált környezetben rendezik meg az új, zavarmentes tárlatokat.”¹⁸⁹

A kápolnatárlatokkal kapcsolatos hivatali ügymenet során mindvégig feltűnő, hogy az utasítás és a végrehajtás, az „illetékességi viszonyok” terén meglehetősen zűrzavar tapasztalható. Az, hogy a kápolna viszonylag hosszú ideig, négy évig életben maradhatott, részben összefüggött a somogyi járási apparátus átszervezése körüli bürokratikus káosszal.

A somogyi közigazgatásban 1971 elején jelentős fordulat állt be, amely elsősorban a járási szerveket érintette. A járás a község és a megye közötti összekötő kapocs volt. A járási tanácsok hivattalá alakításának – amely egyben szélesebb jogkört is jelentett – a közigazgatási funkciókon túl többek között az volt a célja, hogy a közművelődést integrálja, a tanácsok munkáját ellenőrizze és értékelje. Az átszervezés következtében azonban a hirtelen jelentkező sokféle gazdasági és egyéb feladat mellett nem tudott elég figyelmet fordítani a kultúra és a művészet irányítására. A gondokat növelte, hogy a négy járási hivatal közül státus hiányában éppen Fonyódnak, amelyhez Balatonboglár is tartozott, jó ideig nem volt közművelődési felügyelője, és a közművelődési rendszer szerteágazó területeinek a felsőbb szintekkel való koordinációja is akadózott. A központi törekvések helyi realizálása során mindvégig kapcsolódás és fejtelenség uralkodott, amely problémával a pártirányítás terén viszont csak elvétve találkozunk.

A történetek után, 1974-ben, kvázi „államosították” a kápolnát, mivel a szakmai irányítás a Magyar Képzőművészek Szövetségéhez, majd a Fiatal Képzőművészek Stúdiójához került. Az épületet tekintélyes összegű tanácsai támogatással kitatarozták és kékre festették,¹⁹⁰ társadalmi munkával rendbe hozták a Temetődombot, megcsinálták a közvilágítást. S bár nem volt egészen tisztességes, hogy a „Kápolna Tárlat” elnevezést változatlanul hagyták, ez mégis jó taktikának bizonyult. Valószínűleg a helyi tanácsai és párt-szervek illetékesei vélhették úgy, hogy éppen ezt, a megye becsületén szégyenfoltként éktelenkedő nevet kell tisztára mosniuk a nyilvánosság előtt. A Kék Kápolna programjának kialakítását is a múltban történetek eltúlzott kompenzálása jellemezte, bár a minta alapvetően már készen volt, és az új szervezők emlékezetét felfrissítették azok a helybeliek, akik elismerték a Galántai-féle kezdeményezés erényeit.¹⁹¹ „A kápolna-domb Boglár szimbóluma lesz!”¹⁹² – nyilatkozta az 1973-ban leköszönő Kovács Sámuel¹⁹³ helyébe lépő Ágoston Ernő, a község újszülött tanácselnöke. A Szövetség által művészeti tanácsadónak felkért Vadas József ugyanakkor a program összeállításának nehézségeiről panaszkodott a sajtónak.

„Részben az előző évek eseményeiből következően, kevesen vállalták a kiállítás. [...] Nehezítette helyzetünket az is, amit egyszerűen csak »boglári legendának« neveznek. Azok a kollégák, akiknek érdekükben állt e legenda védelme, azt vetették ellenünk: a Galántai-féle tárlatok művészettörténeti tényként könyvelhetők el. Ezért bármennyire értelmes folytatás is devalválna az egykori vállalkozást. [...] Művészettörténeti értékű tárlatokat és műveket nem lehet semmissé tenni. Csak legendákat oszlatunk szét.”¹⁹⁴

¹⁹⁰ ⇨ 84–85. kép.

¹⁹¹ Hegedüs László, a boglári művelődési ház igazgatója erről így nyilatkozott: „Galántaiéktól van mit tanulni. Közön-ségük mindig volt. Sokat is írtak róluk, bár a tárlatok művészi értékét [...] ez nem emelte.” Szémann Béla, *i. m.*, 19. o.

¹⁹² *Uo.*

¹⁹³ 1973 augusztusában Kovács Sámuel – a kápolnatárlatok bezárását követően – lemondott tanácselnöki posztjáról. Interjú Kovács Sámuellel. In: *Vakáció I–II*, MTV, 1998.

¹⁹⁴ Szémann Béla, *i. m.*, 20. o.

Számításaikba azonban már a következő év nyarán, az 1974. július 26-án nagy csinnadrattával megnyitott *Modern magyar művek* című kiállítás¹⁹⁵ után újabb hiba csúszott. Kemény György grafikusművész kiállítását – amelyet a lektorátusi zsűri hagyott jóvá¹⁹⁶ – a megyei tanács illetékesei néhány nappal a megnyitó után bezárták. Az esettel kapcsolatos, a 168 órában megjelent riport újra felkavarta a somogyi közéletben az indulatokat.

„Ebben az évben az előre megbeszélt program keretében került sor Kemény György alkalmazott grafikus kiállítására is, s ennek megnyitása után zajlott az az esemény, amelyről a 168 órában szó esett. Az történt, hogy a megnyitás után a megyei tanácsnál kérdésesnek ítélték az anyagot, s eléggé ultimátumszerűen szólították fel a művészt tárlata bezárására. Az eljárás meggondolatlan volt, s a következményekkel nem számoltak az intézkedést meghozók. Szakmailag sem volt egyértelmű az eljárás. Már a határozat kiadását követően kértük a Kulturális Minisztérium Képzőművészeti Osztályát, hogy vizsgálják meg az ügyet, és tegyenek intézkedést a hasonló esetek elkerülése érdekében. A vizsgálat meg is történt, s megállapítást nyert, hogy a helyi tanács tájékozatlanságának tudható be, hogy a tárlat egyáltalán megnyílt, s hogy elrendelték a bezárást is.”¹⁹⁷

A Kulturális Minisztérium Képzőművészeti Osztálya a Szövetséggel és a megyei tanács művelődésügyi osztályával konzultálva foglalkozott a kápolnatárlatok programjával, s ennek kapcsán Vadas József a kellő ügybuzgalommal fogalmazza meg jövőbeni terveit:

„Mi szintén új kezdeményezéseket szeretnénk támogatni. De nem a nyugat-európai képzőművészeti áramlatok felszínes átvétele, epigon újrafogalmazása a célunk. Olyan korszerű műveknek kívánunk fórumot adni, amelyek szocialista valóságunk kérdéseire keresnek választ a művészet mai eredményeinek birtokában. A kiállító művészek és a szervezők nem függetleníthetik magukat attól, amit szocialista kulturális politikának szokás nevezni.”¹⁹⁸

Miközben a megyei tanács művelődésügyi főelőadója „ablakot akart nyitni a fiatal művészek munkásságára”,¹⁹⁹ a „kápolna-botrány” szagát nem sikerült kiszellőztetnie. Meglepő módon a helyi sajtó még évekkel később is cikkezett a régi „ügyről”. A Somogyi Néplap főszerkesztője *Vihar után*²⁰⁰ című írásában idézte fel a múltban történeteket:

„...elérkezett az idő, hogy csaknem egy évtized múltával *kiábrándítsuk a nosztalgikus mániával viharra emlékezőket*, [...] Ideje volna tehát, hogy végre mindenki látva lásson – *kékben és vörösben* – a mélységesen elszomorító fekete helyett.

Azt mondtam, *kékben és vörösben*. És talán zöldben is, ha a szép környezetre gondolok, ahol a két kápolna áll a boglári hegyen. Valamikor csaknem romboló vihart kavart az egyik, aztán fény vetődött rá, s *egy másikat szült* közvetlen közelében, amely most már *vörösben hirdeti az értékeremtő gondolat életrevalóságát*.”²⁰¹

*

A boglári kápolna a hetvenes években példa nélküli műegyüttes létrehozására adott lehetőséget, amelynek egyik legfontosabb médiája maga a kápolna volt. A művészek egymás közötti és a hatalommal szembeni szemléletbeli és esztétikai álláspontjának közvetítőjeként – a Marshall Mc Luhan-i értelemben – maga volt az „üzenet”.

¹⁹⁵ A kiállítás anyagát minisztériumi vásárlásokból állították össze.

¹⁹⁶ A kiállítást a Lektorátus az önköltséges kategóriába sorolta. „A zsűri véleménye nem volt egyértelmű, a kiállítás a tūrés határon volt, amit szóban közöltek velünk, azonban ez így nem került rögzítésre.” Gyórfy Miklós interjúja Svenda Istvánnal, elhangzott a 168 órában; MOL M–KS–288–36/1975/14. ó. e.

¹⁹⁷ Bereczky Loránd feljegyzése az MSZMP KB Kulturális Alosztályának, 1975. szeptember 30. MOL M–KS–288–36/1975/14. ó. e.

¹⁹⁸ Szémann Béla, *i. m.*, 20. o.

¹⁹⁹ Gulyás József, a megyei tanács művelődésügyi főelőadója jellemezte így az új koncepciót.

²⁰⁰ Jávori Béla: *Vihar után*. Somogyi Néplap, 1978. augusztus 30., 3. o.

²⁰¹ *Uo.*

Galántai „ellenintézménye”, pontosabban – ahogy Szkárosi Endre nevezi – az „ellenkultúra intézménye” olyan önszerveződő művészi aktivitásból született, amely egyedülálló volt a korszakban. Működésének négy éve alatt a művészi szabadság tudatos vállalását tűzte ki célul, és legfőbb ereje abban volt, hogy, igaz, rövid ideig, de bármilyen hivatalos támogatás nélkül képes volt megállni önmagában. Az irodalmi, a zenei avantgárddal majd a szamizdattal, a második nyilvánossággal együtt a mai, demokratikus kultúra előzménye volt, s mint ilyen, megérdemli a további kutató és műelemző figyelmet.

1970

p-1. Galántai György,
Péterfy László
és Magyar József

p-2. Turisták, a háttérben
Haris László fotográfikái

p-3. A Gesualdo Ének Együt-
tes koncertje
(augusztus 23.)

p-4. A koncert közönsége,
a bal oldalon a rendező,
Szócs Zsuzsa

p-5. A bal oldalon Molnár
V. József, középen Károlyi
Amy, jobb oldalon Gyetvai
Ágnes (augusztus 30.)

p-6. Temesi Nóra, Csáji
Attila, Pauer Gyula és Haris
László (a falon Temesi Nóra
képe)

p-7. Két ismeretlen, Balogh
Ferenc, Haris László
felesége és Tóth József

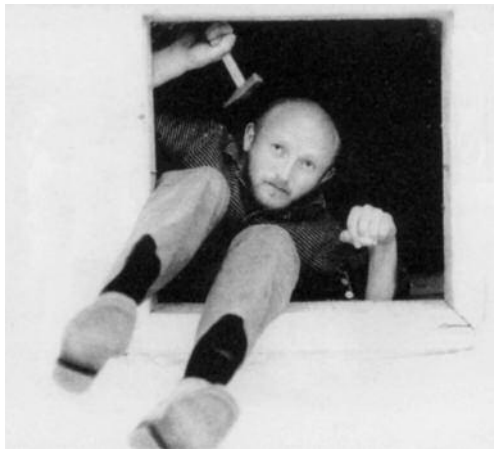
p-8. Az előadás közönsége,
középen, a háttérben
Ilyés István

Véletlen pillanatok

1971

p-9. Csutoros Sándor, visszatérőben a padlásról, ahol függesztett szobrait rögzítette (június 8.)

p-10. Orvos András és Galántai György Marosi Júliával, előadása után (június 13.)

p-11. A betöltés utáni szimbolikus útlezárás

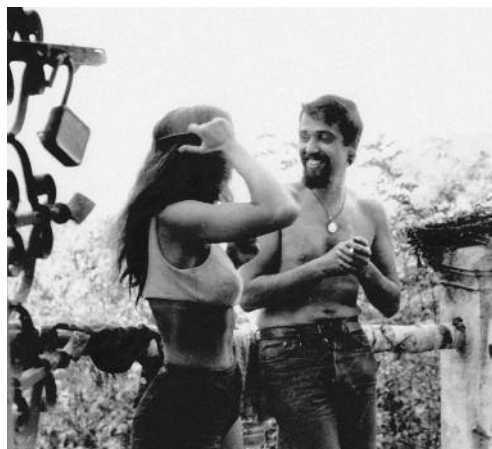
p-12. Uherkovich Ágnes

p-13. Várnagy Péter, Uherkovich Ágnes (biciklivel), Swierkiewicz Róbert, ismeretlen

p-14. Uherkovich Ágnes és Várnagy Péter

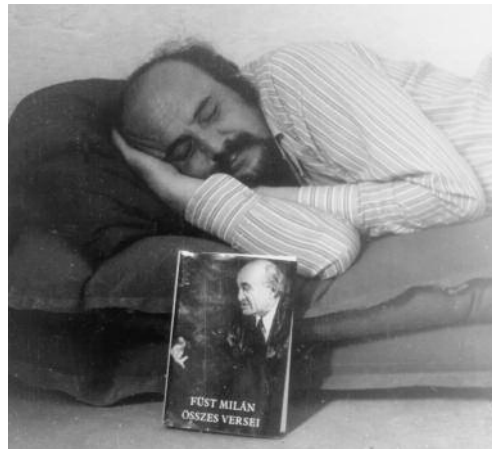
p-15. Szeift Béla helyspecifikus tárgyszobra készülés közben

p-16. A bádogkoporsók elszállítása. A fuvarosok segítői Galántai György, Szeift Béla és Halmy Miklós

1972

p-17. Kápolna-entériőr
a Kaláka együttes koncertje
utáni hajnalban (június 17.)

p-18. „Erdély Miklós és Füst
Milán” (E. M. beállítás,
július 8.)

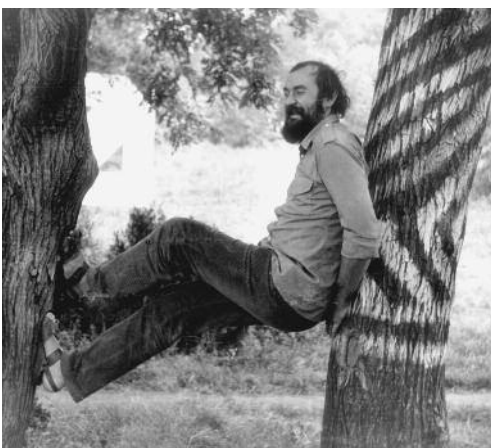
p-19. A karzat mint
hangstúdió

p-20. Örsi Katalin és Molnár
Gergely (július 30., a falon
Lakner László „orosz
kucsmája”)

p-21. Kismányoky Károly
tájkorrekcióját szereli,
jobbra Ascher Tamás
(július 6.)

p-22. Galántai György
és Pinczehelyi Sándor
a Pécsi Műhely kiállításá-
nak rendezése közben
(július 9.)

p-23. Rudolf Sikora
(augusztus 26.)

p-24. Jiří Valoch
és Szentjóby Tamás
(augusztus 26.)

Véletlen pillanatok

1973

p-25. A kápolna felé vezető úton, középen Göndör György, Galántai György és Szemadám György (június 16.)

p-26. A Szembesítés rendezése közben Csutoros Sándor és Galántai György, a háttérben Don Péter (június 22.)

p-27. A kápolna mögötti domboldal

p-28. Najmányi László és Papp Tamás a *Barátságos bánásmód* előadása előtt (július 21.)

p-29. Haraszti Miklós és Dixi (Gémes János)

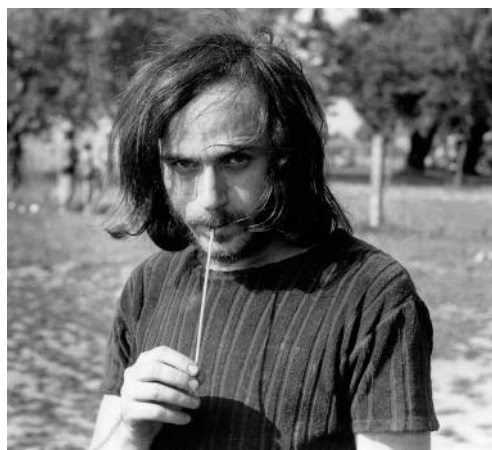
p-30. Szentjóbgy Tamás és Sas Júlia a legfrissebb „hivatalos iratot” olvassák, mellettük Galántai György

p-31. „Stresszoldó, karbantartó” foci a strandon: Magos György és Halász Péter, a távolban ifj. Kurtág György (augusztus 12. és 18. között)

p-32. Bálint István (augusztus 12. és 18. között)

HOGYAN TUDOTT A MŰVÉSZET AZ ÉLETBEN ELKEZDŐDNI?

ADALÉKOK A BOGLÁRI TÖRTÉNETHEZ

„Temetődomb. A Central Park és Lower East Side között.
Minden örvendetesen ismerős; a domboldalon, a fák között feltűnik az egész emigráció.”¹

¹ Molnár Gergely: *Dream Power. Galántai-kiállítás New Yorkban, 1973.* (Közölve: AL 5, 1983. nyár, 2–5. o.)

Bevezető

Ha az előző század egy megvalósulatlan álma a következő században is érdekel még valakit, akkor arról mint a jövőre vonatkozó dologról kell beszélni.

Ha van olyan ember, aki még emlékszik a kulturális bűnesetként elhíresült balatonboglári történetre, akkor annak a kultúrpolitika manipulációjával átszínezett, legendává vált botrány az emléke, amelyben még a művészetről szerzett valóságos élmény is már csupán mítosz, megtörtént és hallott eseményrészletek szövedéke.

Ha az emlékeket meghatározó politikai dokumentumok a művészeti dokumentumok háttereként új funkciót kapnak, akkor hitelesíteni fogják a műveket és a történetet is. Ettől a művelettől – feltételezhetően – a korábban átpolitizált emlékek elhomályosulnak, és az „új emlékezet” a kulturális örökség részeként őrizheti meg a magyar művészetnek ezt az eltitkolt, agyonhallgatott és ezért természetesen alig ismert területét.

Ha első lépésben a legenda és a mítosz lebontása a legfontosabb cél, akkor a második lépés szükségszerűen a korszak egészének feldolgozása és nemzetközi összehasonlítása lesz. A munka eredményeként felismerhetővé és integrálhatóvá válhatnak a még ismeretlen értékek. Ezek az értékek ugyanúgy szolgálhatják majd a kulturális önépítést, mint a turizmust, ahogy ez már a „kis boglári modellben” is látható volt.

Ha majd a globalizáció hatásának köszönhetően erősödik a személyes, a helyi, a nemzeti stb. identitás igénye is, akkor kezd majd nőni az érdeklődés az ilyenfajta – eleve figyelembe sem vett vagy elfelejtett – kulturális lehetőségek megértése iránt. A boglári „projekt” ugyanis nem csak mint egy sajátos társadalom sajátos esete érdekes, hanem úgy is, mint egy kulturális szerveződés általánosítható modellje. A megfelelő hely és a hatékony együttműködés következtében – a helyzetben levés élménye által – felértékelődik a személyes aktivitás szerepe. A személyes produktumok egymással, a közvetlen és a tágabb környezettel szintetikus viszonyba kerülve kapnak értelmet. Ennek a szituációnak az a haszna, hogy olyan magas szintű helyi értékek keletkeznek, amelyek globálisan is értékelhetők.

A 60-as, 70-es években az avantgárd szemléletű művészek aktivitása következtében számos új gondolkodási irány jelent meg a világban, így a magyar művészetben is: az absztrakt expresszionizmus, a kalligrafikus festészet (1959), a pop art (1965), a happening, a fluxus, az új realizmusok (1966), a minimal art, a hard edge (1968), a kinetikus művészet (1969), az alternatív színház, az új zene, a land art (1970), a kísérleti film, a kapcsolatművészet, a koncept art (1971/1972), a vizuális és konkrét költészet (1973) stb. A számtalan „zugkiállítás” és esemény változó alkalmi, gyakran betiltott helyszínein után jött létre az első, intézményszerű, alternatív művészeti helyszín Balatonbogláron, a műteremnek bérelt temetőkapornában.

Álljon itt tájékoztatóképpen a balatonboglári művészeti eseményeken 1970–1973 között előforduló műfajok, irányzatok és a hozzájuk rendelhető művészek általam (kísérletképpen) összeállított listája:

Gesztusfestészet/geztusfotó/geztusszobrászat (Molnár V. József, Haris László, Csutoros Sándor, Kígyós Sándor); **kalligrafikus festészet/organikus szobrászat** (Demeter István, Parrag Emil, Ilyés István); **absztrakt organikus festészet** (Halmy Miklós, Haász István, Hortobágyi Endre, Koncz Béla, Kovács Albert, Molnár Sándor, Németh Géza, Váli Dezső); **assemblage** (Csáji Attila, Fóth Ernő); **szürrealizmus** (Cerovszki Iván, Jakovits József, Prutkay Péter, Swierkiewicz Róbert, Szeifft Béla, Szemadám György); **hiperrealizmus/fotorealizmus** (Baranyay András, Kéri Ádám, Lakner László, Méhes László, Orvos András); **neokonstruktivizmus** (Vajda Júlia); **minimalizmus/hard edge/konkrét művészet** (Bak Imre, Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Donáth Péter, Gulyás Gyula, Hencze Tamás, Nádler István, Tót Endre, Türk Péter); **strukturális és szeriális** (Ficzek Ferenc, Halász Károly, Kismányoky Károly, Lantos Ferenc, Pinczehelyi Sándor, Szijártó Kálmán); **konceptművészet/konceptuális művészet** (Beke László, Erdély,

Miklós, Galántai György, Szentjóby Tamás, Tót Endre, Türk Péter stb.); **projekt art** (Beke László, Galántai György, Pauer Gyula); **eat art** (Legény Péter, Maurer Dóra); **kapcsolatművészet** (Beke László, Galántai György, Legény Péter, Maurer Dóra, Tót Endre); **installáció/helyspecifikus téralakítás** (Gulyás Gyula, Jovánovics György, Szentjóby Tamás); **environment/berendezett tér** (Csutoros Sándor–Haris László–Molnár V. József); **land art/tájművészet** (Pécsi Műhely – Ficzek Ferenc, Halász Károly, Kismányoky Károly, Lantos Ferenc, Pinczehelyi Sándor, Szíjjártó Kálmán); **kinetikus művészet** (Haraszty István); **arte povera – szegény művészet** (Donáth Péter, Erdély Miklós, Szentjóby Tamás); **individuális mitológia** (Gellér Brúnó István, Hajas Tibor, Major János); **kísérleti költészet/vizuális költészet/konkrét költészet** (Maurer Dóra, Tóth Gábor stb.); **hangköltészet** (Ladik Katalin, Pauer Gyula); **body art – testművészet** (Galántai György, Gulyás Gyula, Hajas Tibor, Major János, Szentjóby Tamás); **process art – folyamatművészet** (Galántai György, Gáyor Tibor, Jovánovics György, Maurer Dóra, Pauer Gyula); **happening/akció/event/performansz** (Algol László, Beke László, Hajas Tibor, Pauer Gyula, Predrag Šidjanin, Szemadám György, Szentjóby Tamás, Eva Marta Ujhazy); **alternatív színház** (Brobo, Kassák Ház Stúdió, Kovács István Stúdió); **kísérleti film** (Ajtony Árpád, Bódy Gábor, Csákó Mihály–Pór György, Dobos Gábor, Donáth Péter, Erdély Miklós, Háy Ágnes, Ladik Katalin–Csernik Attila, Najmányi László, Novák Márk); **kísérleti zene** (Legény Péter–Vidovszky László); **intézményművészet** (Galántai György).

A kápolna-projekt

A Kápolna Tárlat elnevezéssel 1970-ben elindított első művészeti környezet-elképzelésem, más szóval intézmény-projektem, 1966 és 1976 között formálódott történetű, a katolikus egyházzal való tárgyalás kezdetétől rendőri megfigyeltségem (időszakos) lezárásáig. Az 1968-as és az 1973-as meghatározó dátumok – a kápolna bérleti jogviszonyának kezdete és vége – véletlenül pontosan egybeestek a meghirdetett, majd leállított új gazdasági mechanizmus dátumaival. A kultúrpolitikusokkal folytatott eredménytelen „párbeszéd” 1971-től 1973-ig tartott.

A valóság és az álom

1966 Jól emlékszem, mert az első „élő” művészeti élményeim közé tartozott az Ernst Múzeumban a *Stúdió '66* kiállítás. (Az éles viták után az új irányzatok képviselői külön termet kaptak.) A vitáról Méhes László főiskolai évfolyamtársamtól tudtam, aki rendszeresen járt fel Lakner László műtermébe. Lakner műtermében elég sok ember megfordult, és néhány dolog ott szerveződött. A közös mester, Bernáth Aurél jól meg tudta védeni tanítványait, ezért azok egy kicsit nagyobb szabadságot élvezhettek.

Az első magyarországi happeningről másik évfolyamtársam, Sóvári Katalin beszélt, aki Altorjay Gábor barátjánője volt. A főiskola nyári tokaji művésztelepének résztvevőit a háttérből egy kicsit én szerveztem, ezért volt ott Sóvári Kati is, hozzá jött le néhány napra Altorjay Gábor, aki egyik este diavetítéses előadást tartott. Vele jött Szentjóby Tamás, aki – az udvar egy árnyékos pontján – egész nap egy széken ült kifejezéstelen arccal. Jól emlékszem – mintha most lenne –, vártam, történik-e majd valami, de semmi más nem történt, csak ült a széken. Próbáltam megérteni, hogy miről van szó, kérdeztem Sóvári Katit, aki semmitmondó, bájos mosollyal válaszolt, Méhes Laci pedig csak vállat vont. (Ben Vautier 1965-ben, *Public* című akcióján, négy órán keresztül ült a színpadon.)

Tokaj után fiatal építészek társaságában Balatonlellére utaztam egyhetes vitorlástáborba, de majdnem egész idő alatt esett az eső. Beszorulva az üdülő épületébe, időtöltésből – többek között – sokat beszélgettünk. Amikor már kifogytunk a témából, valaki azt javasolta, hogy mindenki mondja el élete álmát. Az én álmom egy művésztelepről szólt, amelyet egy elhagyott ipari épületben (például malomban) képzeltem el. Erre az egyik lány felkiáltott: Balatonbogláron a dombon van egy épület, nem malom ugyan, de elhagyott, egy kápolna. Másnap elállt az eső, biciklit béreltünk, és átmentünk Boglára.

Amikor felérkeztünk a dombra, áttörve a bozótot, megláttam az épületet, a bejáratnál szemben a Balatont, rögtön ráismertem „álmom” helyszínére. A tengernyi víz fölött – a falu közepén, de mégis kívül – a megkopott fehér falú, ódon épület, toronnyal, keresztel, csenddel, nyugalommal, a „méltóságot”, a tiszteletre méltót jelentette számomra. Egy mágikus hely – gondoltam –, amely önmagában is egy csoda, és ahol feltételezhetően csodák történhetnek. Egy „felesleges tér”: a kultúra és a művészet tere, a magatartás és a kommunikáció tere, a kompetencia és a szabadság tere.

1. A kápolna 1970-ben

A kápolna ajtajának már csak a kerete volt meg, ablakait háromnegyedig befalazták. Belül, körben a vakolat a záporok vizétől mállott, a falakon az itt jártak feliratai, a téglapadlózatot egy helyen átbontották a kápolna alatti kripta felé. A kripta domboldali, többször befalazott ajtónyílásán éppen egy kör formájú bontás szolgált bejáratul. A felnyitott bádog- és fakoporsók egymás hegyén-hátán, az eltemetettek csontmaradványai szanaszét hevertek.

A tulajdonost keresve, ismeretlenül, ajánlás nélkül állítottam be Czövek Jenő plébános úrhoz, hogy a kápolna művészeti felhasználásáról szóló rögtönzött elképzelésemet előadjam. Valahogyan így érveltem: a kápolna egyházi szempontból ugyan exsecrált, de az épület és a helyszín eredeti rendeltetésének szellemét, építészeti tartalmát illetően szakrális, más szóval meditációra alkalmas hely, ami a művészeti célú használatban ritka pozitívum. Meglepett, hogy a plébános úr nem kérdezte meg: katolikus és vallásos vagyok-e, vagy hiszek-e Istenben? A beszélgetés végén biztosított arról, hogy mindent megtesz tervem sikeréért, majd arra kért, írjam le elképzelésemet, hogy tájékozódhasson annak lehetőségességéről. Ha az elképzelés „nem ütközik elvi akadályba”, akkor meg kellene még fogalmaznom egy bérletiszerződés-tervezetet is.

1967 Néhány esemény, amelyekről tudtam: az íróként Kossuth-díjas Kassák Lajos kilencvenévesen – négy hónappal halála előtt – csak „önköltséges” kiállítást rendezhetett a budapesti Fényes Adolf Teremben. – Az Ernst Múzeumban a *Stúdió '67* kiállításról Altorjai Sándor hatalmas *Süllyedjek felfelé* című képét kizsúrízték, de mérete miatt nem szállították el, így egy paraván mögött látható maradt. – Altorjay Gábor a Német Szövetségi Köztársaságba emigrált. – Amiről nem tudhattam, de később fontos lett: az Artforum (New York), publikálta Sol LeWitt *Paragraphes of conceptual art* (A konceptuális művészet alaptételei) című írását – Andries van Dam (USA) kifejlesztette a Hypertext Editing Systemet.

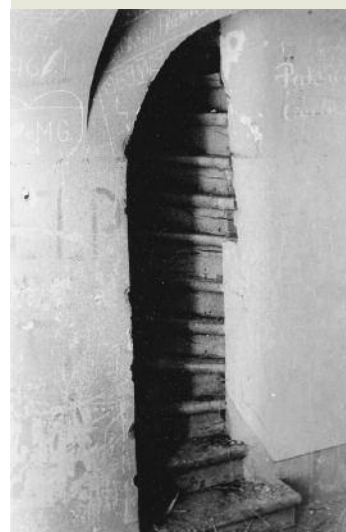
Magyarul is megjelent Selye János *Álomtól a felfedezésig: Egy tudós vallomásai* című könyve, amely sok jó tanáccsal látta el a leendő, alapkutatót végző tudósokat. A könyv érdekessége számomra az volt, hogy az alapkutató tudósoknak adott tanácsok jelentős részét a művészetre is érvényesnek véltem. Bár még fogalmam sem volt arról, hogy a művészeti gyakorlatban miképpen lehetnek érvényesek Selye tanár úr tanácsai, mégis úgy kezdtem gondolni a művészetre, mint az alapkutató egy lehetséges területére.

Ekkor fejeztem be tanulmányaimat a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, és a (festő/tanár) diplomával automatikusan a Művészeti Alap tagja lettem. A személyi igazolványomba munkahelyként bejegyeztem „Alap tagság” a szabadfoglalkozású művész státusa volt az alkotói szabadsághoz. Ez a státus biztosította a kápolna-projekt megvalósításához a legfontosabb tényezőt: a „felesleges időt”.

A plébános úrtól a kápolnát szóbelileg már megkaptam, tehát fiatalosan azt gondoltam, hogy a következő nyáron – mire a szerződésünk is meglesz – megnyílhatna az első kiállítás. Az épület használhatóvá tétele szakmailag nem okozott különösebb gondot, mivel középiskolai végzettségem szerint építésztechnikus voltam. A helyreállítás költségeit – ha más lehetőség nem adódna – a budapesti műtermem építésére szüleimtől kapott pénzből kívántam fedezni.

1968 A balatonboglári r. k. egyházközség kis módosítással elfogadta szerződéstervemet (⇒ 5. dok.) és tizenöt évre bérbe adta a kápolnát, „művészeti célokra”. A szerződés megkötése után felkerestem a községi tanácsot, hogy megtudjam, miképpen támogathatná a község ezt a – számára több szempontból is – hasznos kezdeményezést. A bizalmatlan tanácsotkár – akivel beszéltem – csak ennyit mondott: „Honnan tudhatnám, nem a huligánok vezetője-e, és így akarja magát legalizálni.”(!?) Nem nagyon értettem ezt a tanácsi elutasítást, mert egyáltalán nem volt semmi huligános bennem.

Budapesten a kápolna ablakaihoz katedrálüveget vágattam, elkészíttettem az ablakvédő drótrácsokat, és a bejáratú faajtót is feladtam vasúton a plébános úr címére, aki nagy-

2–4. A kápolna belső tere a tatarozás előtt

szerűen segített mindenben. A falubeliek segítőkészsége is feltehetően neki volt köszönhető, kiirtották a bozótot, levágták az embermagas gatz. A környezet járhatóvá vált, a kápolna már zárható volt, a szükséges szakipari munkák is rövid idő alatt elvégezhetőek voltak, és máris kezdődhetett a művészetről szóló történet.

Nyár végén egy – a pompeji ásatásokhoz szervezett – régészeti csoporttal először nyílt alkalmam kéthetes, „nyugati” utazásra. A Nyugaton tartózkodás kényelmetlen érdekessége volt, hogy éppen akkor vonult be a szovjet hadsereg Csehszlovákiába az „emberarcú szocializmus” kísérletét felszámolni – többek között magyar katonai segédlettel. Az olasz rádió éppen akkor számolt be az agresszióról, amikor vásárolni mentünk a nápolyi piacra. Az egyik árus megkérdezte valamelyikünkötől, honnan jöttünk, majd üvöltözni kezdett (olaszul): magyarok, magyarok, kommunisták, agresszorok! stb. A szavak „végigfutottak” a standokon, és mi futva távoztunk. Ezután a barátom, akit én beszéltem rá erre az útra, úgy döntött, hogy nem jön haza. Hívtam engem is, próbált rábeszélni, de akkor már a boglári kápolna jobban hívtam, hazajöttem „Európába”.

A budapesti Európa-élményt az *Iparterv I.* kiállítás, az „új magyar avantgárd” seregszemléje adta decemberben. A kiállítók egyikét, a festő Konkoly Gyulát még a főiskoláról ismertem. Kiállított munkája egy objekt volt, a *Főiskolai tanulmány*. Nyilvánvaló aktualitása miatt ez a Claes Oldenburgot idéző – méretes – mű volt a legnagyobb hatással rám. Egy galambházszerű faketrekből tehéntőgyszerűen kifolyni akaró kéz, lenvászonból varrt és kitömött, könnyeden összefestett (kemény-puha) formákból álló kompozíció. A dráma és a humor mesteri ötvözte, erős munka – örültem, hogy hazajöttem.

1969 A boglári egyházközség vezetősége már többször is érdeklődött, mi van a kápolna-üggyel, ugyanis nem nagyon tudtam foglalkozni vele. Volt egy vandál betörés a kápolnába, az ott lévő eszközeimet és szerszámaimat elvitték, a kápolna ablakaira készült drótrácsokat összegömbölyítették és szétdobálták a bokrokba, a kripta befalazott ajtaját kibontották stb. Azzal tisztában voltam, hogy a „kápolnaügy” nagyobb feladat, mint amit egymagam megoldhatok, ezért tettem néhány kísérletet a Művészeti Alapnál és a Fiala Képzőművészek Stúdiójában is, de sikertelenül. Miközben „társadalmi” segítségre nem számíthatam, nem kívántam lemondani társadalmi jellegű szándékaimról, a kezdés módját pedig valamilyen önszerveződésként képzeltem el. Egyelőre gondolat-játékként elképzeltem egy intézményt, amelynek – a budapesti Pince Tárlat mintájára – a hivatalos hangzású Kápolna Tárlat nevet adtam. A név alkalmasnak látszott akár a hivattal való együttműködésre, akár a hivatal megtévesztésére. Jó bizonyíték erre Pernecky Géza akkori írása: „A boglári kápolnatárlat a balatoni kulturális élet érdekes epizódja. Egy elhagyatott kápolnát alakított át a tanács verses matiné, kamarakoncertek, műteremtárlatok és csoportos bemutatkozások számára.”²

Az 1969-es második Iparterv-kiállítástól kezdve – egyelőre láthatatlanul – az ipartervesek fontos szerepet játszottak boglári terveimben. A kiállítás utáni hatósági kellemetlenkedések hatására közülük néhányan emigráltak, ettől sürgetőnek éreztem a kápolna-projekt beindítását. Boglári szempontból nézve voltak még más történések is, amelyek később fontossá váltak: a budapesti Kassák Lajos Művelődési Házban a *Szürenon* kiállítás és a „Kassák Ház Stúdió” néven szerveződő színházi együttes.

Megélhetési okokból alkalmilag a televíziónál dolgoztam, a berendezőknél mint kellékes. Később – miután visszautasítottam az osztályvezető megisztelő ajánlatát, hogy az utódja legyek – már csak mint ügyelőt (éjjeliőrt) alkalmaztak. Ennek a furcsa fordulatnak köszönhettem, hogy megtaláltam boglári tervemhez az első komolyan érdeklődő embert. A stúdiókat és raktárakat összekötő karkai hangulatú átjárók egyikében – ahol üres időben dohányozni lehetett – ismerkedtem meg Magyar József autodidakta grafikussal, aki elmondta, hogy éppen hajléktalan. Felajánlottam neki, hogy nyáron lakhat a kápolnában, ha közben teremőrködik, de ezt megelőzően, segítenie kellene a tatarozásban is. Néhány nap múlva felhívott, hogy találkozzunk egy Fő utcai presszóban. Két amatőr művész ismerősével érkezett, Molnár V. József nyomdással és Haris László fotóssal. Mindketten őszintén lelkesedtek a katolikus kápolna megmentésének ügyéért, és felajánlották segítségüket a fizikai munkában. A kiállítással kapcsolatban is érdekeltek voltak, mert – ahogy

5. Képeslap, 1970 (Galántai György linómetszete)

² Pernecky Géza: *Három kiállítás. A boglári kápolna-tárlat. Élet és Irodalom*, 1970. szeptember 19., 12. o.

mondták – van egy csoport, a Szürenon, amelynek ők is tagjai. A „csoporttal” egyelőre nem akartam kapcsolatba kerülni, mert soha sem szerettem a csoporttudat hierarchikus természetét. Magyar József – mint akire biztosan számíthattam – volt az összekötő.

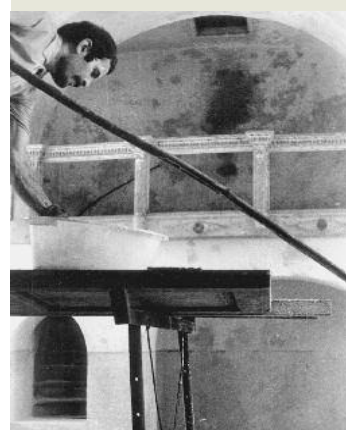
A próbaév

1970 Tíz nappal a kápolna-projekt megvalósulását elősegítő balatonboglári plébános halála után – a Magyar József által elindított önszerveződő folyamat eredményeként – tatarozó csapatmunka kezdődött. (A résztvevők rövid bemutatásával érzékeltetni szeretném a társaság karakter szerinti összetételét.) A budapesti önkéntesek, akik az anyagköltségekhez is hozzájárultak fejenként 100 Ft-tal és/vagy a munkálatokban segítettek: Balogh Ferenc (az ELTÉ-ről disszidálási kísérlet miatt eltávolított bölcsező, éjjeliőr, hívő katolikus), Csáji Attila (festő, tanár, a Szürenon szervezője), Haris László (fotográfus, gépészmérnök, hívő katolikus), Magyar József (szabadfoglalkozású grafikus, lakás nélküli), Molnár V. József (grafikus, nyomdai szedő, eltávolított ELTÉ-s, 56-os börtönviselt, hívő katolikus), Tóth József (karnagy, újpesti katolikus pap).

A tatarozási munka méretére jellemző, hogy az összeadott 500 Ft-ból kijött az egész anyagköltség: egy lovaskocsi homok, mész és a fuvardíj. A cementet és a beépítésre kerülő költségesebb anyagokat már korábban beszereztem. A tatarozáshoz szükséges szerszámokat és eszközöket a szomszédok adták kölcsön. A budapesti önkéntesek közül velem együtt a legtöbbet Magyar József dolgozott, ő bontotta ki az ablakok befalzásait a magasban, állványról minden nehéz munkát ő végzett, az ablakrácsok kampóinak bevésését, a javító vakolást, ő meszelte a mennyezetet, majd később ő volt a teremőr is. Rajtunk kívül Balogh Ferenc és Molnár V. József végeztek még valamennyi fizikai munkát. A kényelmetlen kápolnában rajtam kívül csak a pénztelenek – Balogh Ferenc és Magyar József – éjszakáztak. Az éjszaka – egyedül a kápolna üres terében – az első napokban nem kis próbatétel volt. A szél itt a dombon mindig fúj, és a vaksötétben minden apró hangot felerősített a kápolna jó akusztikája. A bádogtetőhöz verődő faágak és a denevérek suhogó csapkodása – amíg még nem értettem a hangokat – a szellemkastélyok hangulatát idézte.

10. Galántai György: Az Én és a Természet (1968)

6–9. A kápolna tatarozása (Galántai György és Magyar József)

A meszelés befejezése előtti „munkaszüneti” héten – pusztán csak azért, hogy végre képeket lássak a falakon – rendeztem egy próbakiállítást magamnak, a saját munkáimból. Érdekes volt, mert a kiállítás mágikus hatásaként megértettem az éjszakai hangokat, és megszűnt a szellemkastély-hangulat. Eközben többek között beépítettem a bejárat két-szárnyú faajtáját, hogy ne verjen be az eső. Papírsablonnal falemezre elkészítettem az „intézmény” első szöveges köztéri információit, a Kápolna Tárlat feliratú irányítótáblákat, amelyek a faluból a dombra való feljutásban segítettek.

11. Próbakiállítás Galántai György grafikai munkáiból

Korábbi ígéretem szerint a Magyar József által frissen meszelt kápolna első kiállítását neki szántam volna, de amikor Budapestről megérkezett a Szürenon csoport kiállítási anyaga, meglepődve tudtam meg, hogy „ők” már eldöntötték az egész nyári kiállítási programot. Az első kiállításon Magyar József még néhány munkájával szerepelt, amíg ő volt a teremőr. Sajnos – megint – csak később tudtam meg, hogy a Kápolna Tárlat avatóünnep napján, amikor már gyülekezett a nagyközönség, megérkezett Csáji Attila, és „elzavarta” Magyar Józsefet, mert teremörködése közben, a tervezett kiállítására szánt, ott lévő grafikáit „árusította”. (Haris László mondta el az esetet és az idézett kifejezések is tőle származnak. Szörnyen sajnálom, azóta is!)

Ugyancsak a Kápolna Tárlat avatóünnepségére készült el az első nyomtatott meghívó és a katalógus. A nyomtatványokból megtudtam, hogy a közönséget a Szürenon csoport boglári aktualizációja, a „Kápolnatárlat alkotó csoportja” hívta meg – és ennek a csoportnak én is tagja vagyok. Megrázó és szokatlan élmény volt ez a SZÜRRealista, NONfiguratív létszemlélettel való találkozás. Döbbenet, elképedve álltam „az üres térben”, az események közepén, a sok, mit sem sejtő, elegáns – budapesti és boglári, férfi és nő – ünneplő, baráti társaságában.

A meglepetés-sorozatból úgy tűnt, mintha valamilyen eredendő kommunikációs hiba volna, vagy valami elkerülhetetlen félreértésbe keveredtem volna. Amikor a katalógust egy héttel korábban megbeszéltük, Csáji Attila felvetette a „csoportos fellépés” kérdését – mint taktikát a hatalommal szemben –, de én határozottan ellene voltam. Amikor viszont nem akarta, hogy a korrektúrát megnézzem a nyomdában, rossz érzéseim támadtak. Azzal nyugtattam magam, hogy aki együtt akar működni valakivel, az nem tesz semmit a másik ellenére. Nem volna értelme.

Ettől a félreértett helyzettől eltekintve igyekeztem megérteni a Szürenon művészeti koncepcióját, de ez most nem tartozik a témához. Hasznosnak véltem viszont, hogy a kápolna művészeti „élet-projektjén” medítálva, megpróbáljak a próbaév kínálatában felmutatni néhány előremutató értéket. A legeredetibbnek tűnt Pauer Gyula pseudo-szobrainak ideája, hogy „valami nem annak látszik, ami valódi formája”. Az igazi újdonság azonban az volt, hogy a szobor nem is szobor, hanem az idea demonstrációja, azaz konceptuális tárgy. Továbbá, hogy a legfontosabb az „attitűd”, az, ahogyan viszonyulunk egy adott jelenséghez.

Az Élet és Irodalom művészeti kritikusa – Pernecky Géza – így írja le a pseudo-szobrot: „Pauer Gyula különös szoborkompozíciója érdemel figyelmet [...]. Fémleplekből összeállított, fényesre polírozott kocka ez, melynek felületén a formák egészen más rendje sejtethető. A kocka lapjain ugyanis egy meggyűrt, hullámos test, egy egyébként azonos méretű másik kocka megtört felülete látszik – akár valami fénykép. [...] A szobor az absztrakt formák ridegségét a mozgó élet lágyabb képének illúziójával enyhíti. Ez a gondolat, s a frappánsan egyszerű megvalósítás bizonyára jelentős lépés Pauer pályáján, további kombinációi pedig a festői hatásokkal élő plasztika új útjait ígérik.”³

³ Pernecky Géza: *Három kiállítás. A boglári kápolna-tárlat*. Élet és Irodalom, 1970. szeptember 19., 12. o.

Erős munkának tartottam még Csutoros Sándor vörösréz rúdból kalapált két botját. Határeset a talált természeti tárgy és a készített, „informált” tárgy – a szobor – között, az első pillanatban nehéz volt eldönteni, hogy mi az, amit látunk. Egy „létjel”, az út és a vándor közös ügyének dokumentuma. Azután Türk Péter munkái, a *Heraldikák* mint – a megfogalmazott látszatát keltő megfogalmazatlan – fiktív címertani tanulmányok. Más nézőpontból a konkrét művészet markáns darabjai. Végül két, egymással teljes mértékben ellentétes strukturalista gondolkodású sorozatművet említenék. Lantos Ferenc néhány – papírból kivágott – modullal azon kísérletezett, hogyan tudna egymástól teljesen eltérő képi rendszereket létrehozni. Csiky Tibor *Öt kisbronz* című munkájában organikus plasztikai elemekből építkezett: a pozitív és negatív, egymást folytató, állandóan változó formákat a bronz polírozott felülete, mint a víztükör, szüntelenül mozgásban tartja. A fényben feloldódó plasztika sikeresen modellezi a tünékeny valóság megismerhetőségének parányi lehetőségét.

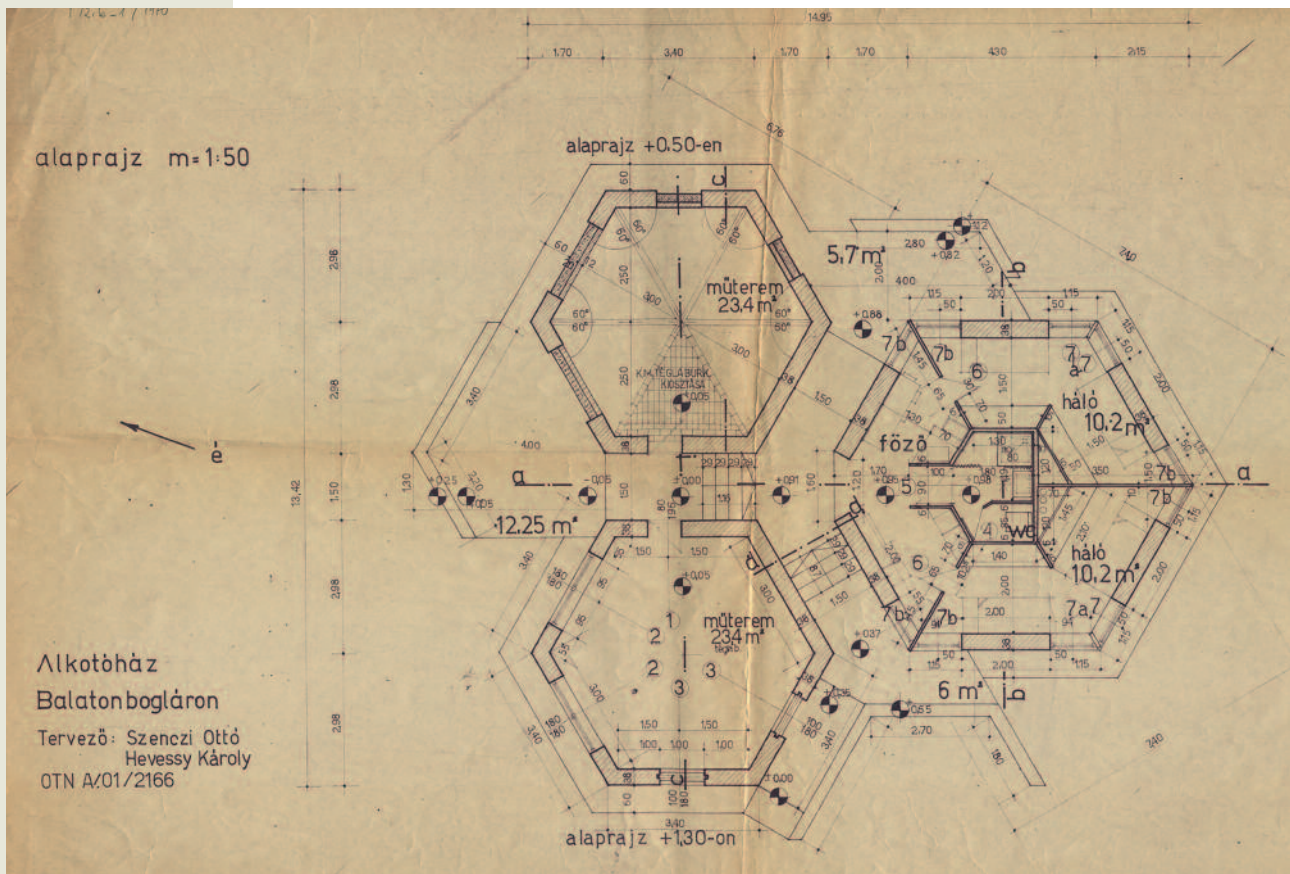
Nyári tapasztalataim összegzéseként a próbaév üzenete: a műtárgy nem más, mint az idea demonstrációja, határeset-dokumentum, a megfogalmazott megfogalmazatlan, a modulok által létrehozott rendszer, a megismerés modellje.

A nyárral kapcsolatban meg kell még jegyeznem egy személyes vonatkozású eseményt. A Debreceni Nyári Tárlaton az *Ajtó utódainknak* című festményemre Kő Pállal megosztott SZOT-díjat kaptam, ami azt jelentette volna, hogy az államilag támogatható művészek közé kerültem. Ezután úgy döntöttem, hogy felhagyok a táblakép-festészettel, inkább az 1968-ban elkezdett vizuális kísérleteimet folytatom.

Ősszel a boglári községi tanács még komolyan vette a Temetődomb rendezésére és egy alkotóház építésére vonatkozó terveimet. A községi tanács tenni akarása Salamon Jánosnak, az üdülőhelyi előadónak volt köszönhető, akivel a nyár során lettünk barátok.

János bácsi – a rokon lélek – feltaláló volt az 50-es években. A vasútnál dolgozott és látta, hogy a mozdonyokban csak félig ég el a szén, amit azután kidobnak. Nagyon bosszantotta ez a pazarlás, ezért feltalált egy olyan kályhát, amelyben a félig elégett szén teljesen el lehet égetni. A találmányért kormánykitüntetést is kapott, de mire használatba került volna, meghírdették az államvasutak villamosítási programját. Ez a csupaszív ember minden lehetőségét kikutatott, hogy a Kápolna Tárlat sikeres legyen.

A biztatóan alakuló boglári körülmények hatására Budapesten kezdtem számba venni a következő évi nyári működéshez szükséges technikai fejlesztés lehetőségeit. A programot illetően mindenképpen – még 1970-ben – fontosnak gondoltam egy budapesti kiállítást – új résztvevőkkel –, hogy az eredeti elképzelésem szerinti, minőségi tartalomkínálat kiszélesedhessen. A már elindult kezdeményekhez akartam kapcsolódni és azok értékeit tovább erősíteni. Az általánosítható szempontom a folyamatosság volt: nemcsak Boglárán és nemcsak nyáron, és nem partizánakciószerűen, hanem kultúraként szerve-

12. Szenczi Ottó és Hevessy Károly terve a művésztelep alkotóházához

zódve dolgozni. Nem könnyen eltüntethető helyi tünetként, hanem mozgalomjellegű hálózatként megjelenni. (Ugyanerre az ideára épült később a még ma is működő Artpool-projekt.)

A nagyszabásúra tervezett budapesti kiállítást nem egyedül gondoltam megszervezni, ezért beszéltem a tervről Csáji Attilával, és felajánlottam segítségemet. Attila kezdetben le akart beszélni, lehetetlennek tartotta akkor összeszedni az embereket, az időpontot sem gondolta megfelelőnek. Érveimből kifogyva végül elszántan kijelentettem, hogy én egyedül is megcsinálom, ha ő nem akarja. Ezzel a kijelentéssel sikerült áttörni ellenállását. Meggyőződve a kiállítás fontosságáról, kezdetben – velem egyetértve – együtt, később tőlem függetlenül, „R”-kiállítás néven végül ő szervezte meg.

Az előkészítő találkozásokra és megbeszélésekre október 20-án nála, október 26-án Molnár V. József lakásán, november 4-én Rihmer Oszkárnál, november 10-én Papp Oszkárnál jöttünk össze. Az „R”-kiállítás először november 23-án, majd december 1-jén nyílt volna, végül december 14-én nyílt meg.

Az „R”-kiállítás jelentősége számomra, az eseményen túl, minden kétséget kizáróan az volt, hogy megvalósította az én hozzá fűzött reményeimet is: beindult a folyamatosság, a kultúraként vagy mozgalom jellegű hálózatként való „önösszeszerelő” szerveződés.

Érdekes itt megnézni az „R”-kiállítás résztvevőinek megoszlását a kápolnatárlatok szemszögéből.

1970-ben Bogláron kiállítottak:

a Szüreenon kiállítói közül Csáji Attila, Csutoros Sándor, Haraszty István, Haris László, Ilyés István, Lantos Ferenc, Molnár V. József, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Temesi Nóra, Türk Péter; csoporthoz nem tartozók: Csiky Tibor, Galántai György.

1970-ben Bogláron még nem állítottak ki, de később igen:

az Iparterv kiállítói közül: Bak Imre, Baranyay András, Erdély Miklós, Hencze Tamás, Jovánovics György, Lakner László, Major János, Méhes László, Molnár Sándor, Szentjóbgy Tamás, Tót Endre; csoporthoz nem tartozó: Donáth Péter.

Tót Endrének volt valószínűleg a legnagyobb és legjobb címlistája, sok fontos külföldi címmel, mert nála gyűltünk össze – a Kerék utcában – a címlisták egyesítésére és a meghívók címzésére. Az egyesített címlista új léptéket adott a további történéseknek, ugyanis az adott helyzetben a „földalatti” kommunikáció legkedvezőbb módját a levelezés jelentette. Ezt igazolta a fluxus és koncept művészek levelezési aktivitásának elterjedése és később az egész világot átölelő egyre nagyobb művészeti hálózatok is.

„Egy bonyolult, átalakulásokat hozó korszak legérdekesebb vonásai a korszak paradigmái” (Ken Friedman). Véletlen egybeesés, hogy a kápolnaprogramok betiltásának első évében, 1971-ben kezdődött – a konceptuális művészet megjelenésével – a magyar művészet paradigmaváltása is. Ebből adódik, hogy a boglári események alakulása során két, tartalmában eltérő, de egyidejű konfliktushelyzet keletkezett: egy belső és egy külső. A belső: a projekt önfejlődését követők és nem követők nézetkülönbsége, a külső: az egy nézőpontú állam értetlensége. A klasszikus konfliktusmodell mindkét változatban ugyanaz: a maradók és a haladók álltak egymással szemben.

Mindenki éve

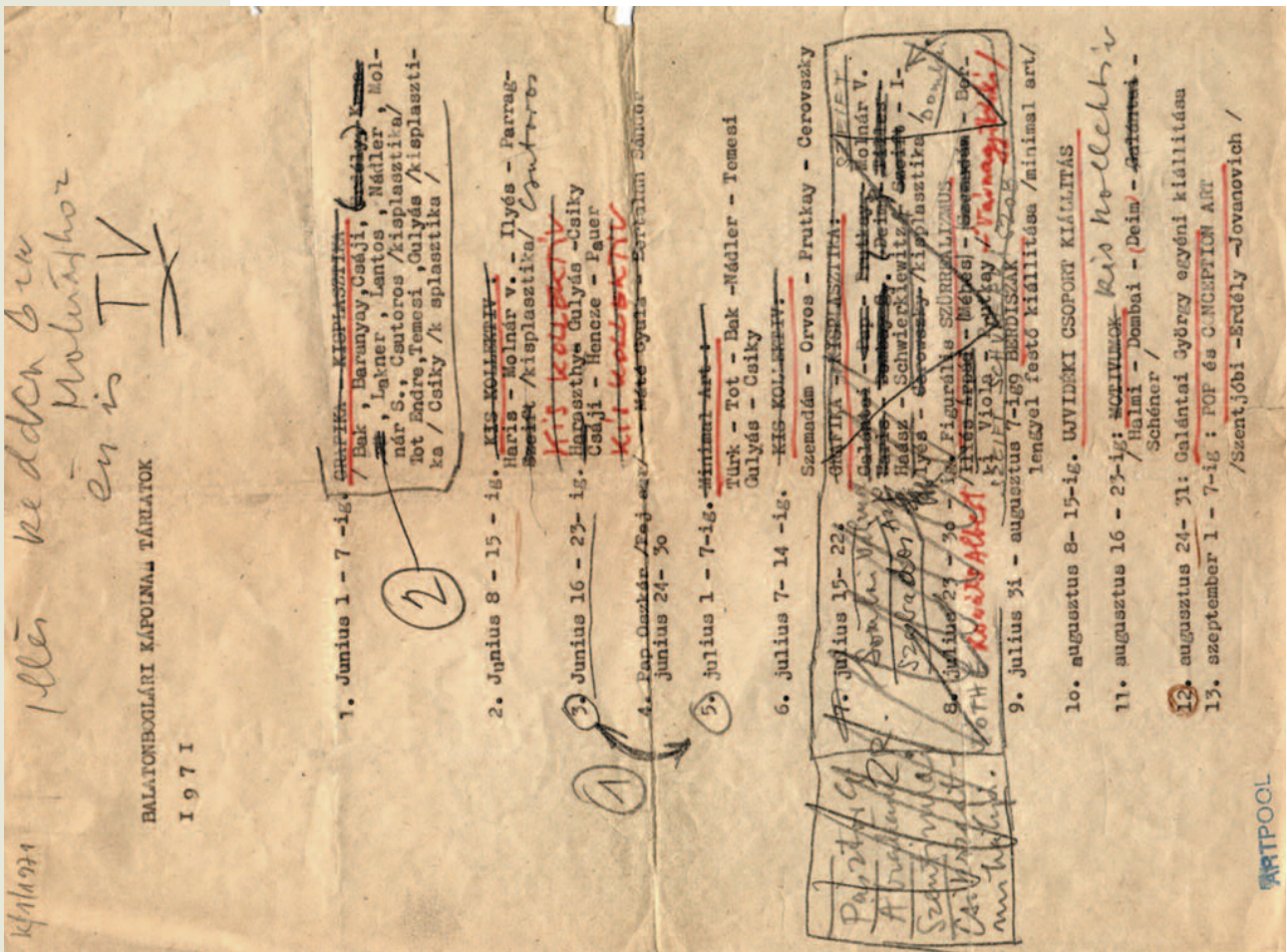
1971. március 1-jén kezdődtek volna Balatonbogláron a Temetődomb rendezésének munkálatai. A munkálatok megkezdésének végleges elmaradását onnan tudtam meg, hogy május 7-én Salamon Jánost – a kápolnatárlatok addigi nagyszerű „tanácsi menedzserét” – más munkakörbe helyezték.

Budapesten néhány napilapban „utcára ment” a kultúrpolitika, az Esti Hírlap *Gyagya bácsi kalandjai* (1971. március 9.) és a Magyar Nemzet *Halandzsa kiállítás a Mednyánszky-teremben* (1971. március 10.) címeken „méltatta” Altorjai Sándor kiállítását. A Műcsarnokban az *Új művek* című nagyszabású tárlaton először szerepelhettek a fiatal avantgárd művészek. A sajtóból megtudható, hogy miért: a Magyar Nemzet vitafórumában *Az ötödik „T”, avagy tutti-frutti a Műcsarnokban – Tiltás helyett tiltakozás* címeken jelentek meg kritikák (1971. március 26.).

A nyári kiállítási program megbeszélésére Csáji Attila ajánlotta fel lakását. A meghívottak elvileg az „R”-kiállítás résztvevői voltak, de Attila a No.1 csoport két nappal előbb nyílt kiállításán még szólt néhány embernek, akik közül a megbeszélésre eljött: Szemadám György, Orvos András, Prutkay Péter, Vadas József és Szeift Béla. A Szürenont képviselték: Csáji Attila, Csutoros Sándor, Haris László, Molnár V. József és Pauer Gyula. Rövid időre benézett még az iparterves Tót Endre és Hencze Tamás is.

A kápolna-projekt képviseletében két javaslatot tettem: az egyik az volt, hogy az „R”-kiállítás továbbfejlesztéseként minden művész, aki csak szóba jöhet, állítson ki. Miközben a jelenlevők összeírták az általuk ismert és javasolt művészek neveit, én a naptári heteknek megfelelően felírtam a kiállítások időpontjait. Ezután történt az ajánlott művészek kiállítás szerinti csoportosítása. Egyrészt az önszerveződött, már létező csoportok szerint, másrészt – a jelen nem lévő kollégákat közmegegyezéssel – műfaj, szemléleti mód vagy irányzat szerint csoportosítottuk. Csáji Attila javasolt munkacímei: grafika-kisplasztika, motívumok, kis kollektív, minimal art, figurális szürrealizmus, pop és koncept art voltak. Az ő javaslata volt még az én egyéni kiállításom is, amelyet megosztottam Szeift Bélával. A naptár szerint 13 kiállítást terveztünk, de csak az a kiállítás valósult meg, amelyet végül valaki megszervezett. A társaság az első kiállítás anyagának begyűjtését követően lényegében szétesett csoportokra, és az eseménysor önműködővé vált.

A magam részéről három kiállítás szervezését, illetve rendezését vállaltam és természetesen az egész nyári program koordinációja is az én feladatomból volt. Öt tervezett kiállítás: három magyar csoportos, az újvidéki csoportkiállítás és a lengyel Berdiszak bemutatója – amelyek Csáji Attila javaslatai voltak –, nem valósult meg, mert őt közben személyes ügyei foglalták le, külföldre utazott, én pedig nem voltam még kapcsolatban az általa javasoltakkal. (Például levelet kaptam Máté Gyulától, aki Bertalan Sándor nevében is ki-

13. Az év programtervezete, 1971

kerlte magának, hogy a megkérdezése nélkül kinyomtattam a nevét stb.) Az elmaradt kiállítások helyett az ott lévő munkákból rögtönzött munkabemutatókat rendeztünk.

Másik lényeges javaslatom volt, hogy a program egy A/5-ös szórólapra kerüljön, amelynek hátoldalán részletek szerepelhetnének korábbi avantgárd kiállításokról szóló cikkekből. Ezzel az aktussal, azzal, hogy összekapcsolódunk az előzményekkel, tudatosabbá válnak a cselekvéseink és ugyanakkor beírjuk jelenünket annak a történetnek az idejébe, amelyhez tartozónak véljük magunkat. Az idézet-oldal összeállítását Csáji Attila vállalta, a háromezer példányos szórólap nyomdai és terjesztési kérdéseit én oldottam meg, saját költségemen.

Az előző évi ingyen nyomdai lehetőség sajnos megszűnt, ezért megbeszéltük, hogy minden csoport saját költségen adja ki propagandaanyagát.

Fontosnak gondoltam még, hogy legyen az egész évhez egy közös katalógus. Ezt úgy valósítottam meg, hogy A/3-as méretű, félbehajtott karton gyűjtőborítót nyomattam kétezer példányban, és felkértem mindenkit A/4-es katalóguslapok készítésére.

A megvalósult kiállítások mindegyike kitűnően sikerült, a résztvevők komolyan vették a szabadság lehetőségét, és örömmel használták ki a helyszín adottságait. A kápolna terének szakrális jellege gyakran motiválta az embereket. A lét alapkérdéseit kifejezni szándékozó Csutoros Sándor, tovább egyszerűsítve plasztikai eszközeit, eljutott a gömbig, amelyet modulként használva fogalmazta meg gondolatait. *Gömbör* című méretes munkája, a kápolnában felfüggesztve, rózsafüzéreként hatott. A paraliturgikus ájtatosság eszköze – a rózsafüzér – jól megfeleltethető Csutoros „rend és paraméter”-keresésének. A kiállított művek értelmezésében a szakralitás – mint komponens – egyelőre megkerülhetetlen volt.

14. Csutoros Sándor:
Gömbör, 1971

Erdély Miklós kifejezetten a kápolnába készítette *Neumák* című írását, amelynek utolsó sorát („Homokkal a kisdedet”) egy tárggyal jelenítette meg. A versszerű szöveg minden sora előtt – mint a kotta- vagy hangjegyírásban – egy zárójeles írásjel található, ezért a kápolnában éneklésre íródott liturgikus szövegnek tűnhetett. (A *neuma* görög szó, jelentése: ’intés’, ’figyelmeztetés’.) A szöveg minden sora a „szükségről” szóló „intés, figyelmeztetés”, vagyis a szó eredeti értelmében *neuma*, hangosan énekelve „szent zsolozsma”, és az utolsó sor – mint a zsolotárokban – „megteremti az Isten szerint való szomorúságot is”.⁴

⁴ „A zsolotár elűzi a démonokat, kiváltja az angyalok pártfogását, fegyverül szolgál az éjszaka félelmei ellen, pihenés a napi fáradtság közepette, biztonsága a gyermekeknek, ékessége a fiataloknak, vigasztalása az időseknek, legalkalmasabb díszje az asszonyoknak. Meglátogatja a magányos helyeket, megtisztítja a tereket. A zsolotár a kezdőknek kezdet, a haladóknak növekedés, az Egyház hangja; örömet hoz az ünnepnapokon, és megteremti az Isten szerint való szomorúságot is.” (Nagy Szent Bazil, IV. sz.)

NEUMÁK Erdély Miklós

/./ Akire szükség van, annak nincs szüksége senkire
 /./ Amikor nincs szükségünk senkire, szükségünk van olyanokra, akiknek szüksége van ránk
 /!/ Vannak olyanok, akiknek szükségük van ránk
 /?/ Van az, akire nincs szükségünk
 /:/ Elvesztettük, akire szükségünk volt, most öntudatlanul is keressük azokat, akiknek szüksége van ránk
 /./ megtaláltuk azokat, akiknek nagy szüksége van ránk, tehát eltaszítottuk, akire mindeddig mulhatatlanul szükségünk volt
 /./ Követelik segítségünket, így halványult el saját szükségünk
 /:/ Amit szükségünkben megszereztünk fölösleges teherré vált, mint anyának a teje
 /;/ a követelő szükség fiuból anyát formál
 /// óh es egyre inkább
 /./ a gazdag és tisztelettudó fiuból tiszteletlen, jótékony elszegényedő, megkönnyebbült anya válik
 /!/ A szükség követelése: fojtsd meg a követelőt
 /,/ Aki aztán a követelőt megfojttja, tejét a W.C.-be feji
 /./ mert a szükség fölöslegé érett, de még mindig a szükség törvénye működik
 /..!/ Majd ha a szükség szebb lesz, mint az adakozás
 /..!/ Majd ha követelődzőről álmodik a bőséget szenvedő
 /..!/ Majd ha, mint éhes farkasok járnak a mohón adakozók
 /,/ Mikor gyűlöletessé vált a mindenható teljesség adakozása
 /-/ akkor a szentek újra kijelentik: szomjaznak az egek, de oda semmit sem lehet eljeuttatni
 /:/ bármekkora is legyen lenn a bőség és fönn a szükség, semmink nem lesz, amire szükség lenne
 /./ a bőség szegénységéé válik, aranyból homok
 /?/ Homokkal a kisdedet

15. Erdély Miklós: *Neumák* (a kiállított szöveg), 1971

16. Erdély Miklós: *Homokkal a kisdedet?* 1971

17. Csiky Tibor: *Kúp*, 1971

Csiky Tibor krómzott *Kúpja* arányaiban megfelelő a kápolna keresztmetszetének, domború tükröként a kápolna terét mintegy magába szippantotta, hogy egy másik – egy új – természetfeletti teret hozzon létre. Ezzel a fallikusnak is tekinthető és csak ezáltal szakrális formával, a természettudományos indíttatású művész – most, itt a kápolnában – átlépett az építészetbe. Egy kitüntetett pillanatnak voltunk a részesei, ugyanis Csiky későbbi munkáiból kiderült, hogy ez az alkotás volt életművének fordulópontja.

18. Gulyás Gyula: Plasztika, 1971

Az első „helyspecifikus installációt”, ahogyan manapság nevezik, Gulyás Gyula készítette. Éppen Nyugat-Európába készült, két új, polírozott bronz minimál szobrával, amelyeket néhány napi ittléte idején a kápolnában kiállított. Az egyik nap azzal az ötlettel állt elő, hogy a szobra motívumát – egy félköríves geometriai formát – felfestene a bejárathoz mint *Irányjelzőt*. Volt fehér festék és ecset, elkészült, megszáradt, majd újabb ötlettel állt elő: megkért, hogy fényképezsem le, amint a félköríves geometriai formát testével értelmezi. Ez az *Irányjelző-akció* volt az első boglári akció. Ezután Pauer Gyula is kedvet kapott egy akcióhoz. Ehhez a kiállítás katalógusába készült pszeudo röpcéduláját használta fel (⇒ 130–132. kép). Mindezt csak azért tartom fontosnak elmondani, mert ezekben a munkákban a művészet már életként jelent meg. Ezek a művészek efemer, eltűnő eszközökkel informáltak valamiről – ugyanarról –, amiről korábban maradandó anyaggal. Mi történt? Balatonbogláron a kápolnában (is) elkezdődött a magyar művészet paradigmaváltása.

19–20. Gulyás Gyula: *Irányjelző*, 1971

A tárlatvezetést, a látogatókkal való kapcsolatot Pauer Gyula indítványozta és fejlesztette mesteri szintre. A katalógusmappa – az én ötletem – is jól működött, mert többen hoztak vagy küldtek bele sokszorosított lapokat, és Pauer, előadásainak befejezéseként, ezeket nagy számban adta el. A napi bevétel az esti „munkavacsorák” költségeire fordítódott és minden nap elfogyott, még a legnagyobb összeg is, ami 800 Ft volt. (Egy évvel korábban 500 Ft anyagköltségből tataroztuk a kápolnát.) Ezt a magunk között minimal art kiállításnak nevezett spontán eseményt az tette jelentőssé, hogy ekkor kezdődött el az a folyamat, amely a következő éveket szemléletileg meghatározta. A legfontosabb tényező az attitűd, a szellemi beállítottság, a magatartás, ami ezt a társaságot jellemzi és összetartja – hangsúlyozta Pauer Gyula a kiállított műveket bemutató tárlatvezető előadásában.

Ha már itt tartok, akkor megemlíteném, hogy a francia Robert Filliou szintén akkoriban kezdte el a *Zseniális Köztársaság Területe* című projektjét, a művészetek és a tudományok közötti határokat elmosó, a magán- és a közélet kérdéseit elméleti úton megközelítő és az emberi alkotóképesség fejlesztését serkentő performanszait. Művészetét három fogalom – az állandó alkotás (Création permanente), az örök hálózat (The Eternal Network), valamint az állandó ünnep (Fête permanente) – köré csoportosította. (Ez a szemlélet a kápolna-projekt folytatásaként később létrehozott Artpool-projekt alakulását jelentősen befolyásolta.)

21. A kápolna bejáratánál Pinczehelyi Sándor, Pauer Gyula, Hencze Tamás, Orvos András, Gulyás Gyula

22. Pauer Gyula beszél Orvos András és Szemadám György képeiről

1971. július nyolcadikán az előző napok felszabadult hangulata még tartott, néhány művész megvárta a következő kiállítókat, a No. 1 csoport tagjait (Cerovszki Iván, Orvos András, Prutkay Péter, Szemadám György). Sokan voltak, rengetegen, hajnalban az egész domb tele volt hálósádba, takaróba burkolt, vagy csak ruhában alvó „figurákkal”. Így kezdődött az a felhőtlen nyári nap, amikor a hatalom a Somogyi Néplap *Törvénytelen úton néhány avantgarde* című cikkével⁵ kiásta a csatabárdot. Ettől a „hadüzenettől” megfagyott körülöttem a – mostanáig barátságos – falu levegője. A falubeliek olyannyira elhitték az újság állításait, hogy például a szomszédok, akik eddig segítettek, nemcsak hogy nem köszöntek, de el is kerültek, nehogy valaki velem lássa őket. Amikor az egyik szomszédhoz bementem megmagyarázni a helyzetet, egyre csak azt hajtogatta, „ezt nem hittem volna magáról – olyan rendes embernek látszott”. Egyedül a plébános úr nem változott meg.

⁵ H. B. [Horányi Barna]: *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok.* Somogyi Néplap, 1971. július 8., 5. o.

23. Horányi Barna cikke a Somogyi Néplapban

A cikk az elvi vitát elutasítva, „szabálysértési eljárást követelt”, ami tudjuk, lassú, bürokratikus folyamat... Az újságíró „csoportról” beszélt és engem „főszervezőnek” nevezett, továbbá – akinek felügyelnie kellene bennünket – „a felügyelet tanácstalan”. A cikket olvasva azt gondoltam, hogy a várható hadiállapot előtt a felügyelet tanácstalanságával lehetne valamit kezdeni. Talán érdemes lenne a „csoport” képviselőjében mint „delegáció” megkeresni a „felügyelőt”, hogy személyesen is találkozzunk.

Pauer Gyulával és Gulyás Gyulával voltunk a delegáció. A felügyelőt, Gulyás József elvtársat, Fonyódon, egy üzemi étteremben találtuk meg, éppen ebédelt. Valakivel üzenünk, hogy a kápolnatárlatok ügyében a bejáratnál várunk rá. Amikor a velünk egyidős „tanácstalan”, de magabiztos felügyelő az ajtóban megjelent, még ebédje maradványait kotorászta nyelvével a szájában, ezután a nála lévő fogpiszkálóval folyamatosan piszkálta a fogát, amíg mi egymást váltva beszélünk hozzá. Felelősségteljesen hümmögve és jobbra-balra forgolódva – mint aki vár valakit – hirtelen abbahagyta a fogpiszkálást és csak ennyit mondott: „be fogjuk zárni a kápolnát”, majd sarkon fordulva távozott, mi pedig – a „néhány avantgarde” – ott álltunk elképedve.

A szabálysértési eljárás két nap múlva indult meg: a megye felszólította a községet az intézkedésre, további két nap múlva a község – az újságban már említett jogszabályra hivatkozva – közölte velem, hogy elrendeli a kápolnatárlatok beszüntetését (⇒ 17. dok.). A jogszabály azonban nem volt érvényes a magánterületen rendezett „műteremkiállításra”. Az egyetlen, amit megtehettek és meg is tettek, hogy leszedték és begyűjtötték a közterületen elhelyezett reklámanyagaimat.

Ekkor kezdtem el a magánterületről és a joghézagról – a mai szóhasználattal élve mint „intermédiá” lehetőségről – gondolkozni. (Az intermédiát „nem szabályok irányítják; minden mű az adott szükségleteknek megfelelően határozza meg saját műfaját és formáját” – Dick Higgins, 1966.) Tartalmilag leginkább az foglalkoztatót, amit sikerült elvenniük: a reklám. Észrevettem, hogy a kápolna mellett elhaladó kirándulókat turistajel vezeti át a dombon. Ugyanakkor a kápolna tornyát nagyon messziről, a Balatonban fürdőzők is jól látták és eszükbe sem jutott, hogy „jogilag magánterületet” néznek. Ez a két tény adta az ötletet, hogy a toronyra festett felnagyított, messziről is felismerhető turistajel legyen a reklámunk. A másik lehetőség, ami még eszembe jutott: a ruha. Az emberek közterületen való viselkedésére vannak jogszabályok, de az öltözet nincs jogszabályozva. Tehát, készítettem egy papírsablont „KÁPOLNA TÁRLAT – BALATONBOGLÁR – PAINTING SHOW” szöveggel, amelyet a látogatók felhasználhattak saját trikójuk vagy ingük feliratozására. Ez az ötlet több okból is nagyon sikeresnek bizonyult. A reklámtrikó Magyarországon akkoriban még nem volt elterjedve, ezért különlegességnek számított. A Balatonról szívesen vittek haza emléket az emberek. A felirat elkészítése nem került pénzbe. A ruhadarabok mint reklámhordozók távoli helyekre is eljutottak, általuk új ismeretségek kötődtek. Egy alkalommal svéd rendszámú autóval két fiú érkezett, és az autó két oldalsó ablakára készítettek feliratot. Néhány nap múlva valaki Kaposvárról azt a hírt hozta, hogy a megyei felügyelet azt hiszi, miután betiltották a helyi propagandát, külföldön reklámozom a kápolnát.

24–25. Galántai György reklám-akciója: turistajel, 1971

26–27. Galántai György reklám-akciója: Kápolna Tárlat felirat nyomtatása trikóra, 1971

Véletlen egybeesés volt, hogy éppen amikor az általam szervezett csoportkiállítás volt látható, két pártközponti megfigyelőt küldtek le annak megállapítására, hogy az „önnszűrizett” művek mennyire lépik túl az általuk megengedhető mértéket. Nem tudni, mi lehetett az instrukció, de amikor az ajtóval szemben Szabados Árpád és – felfedezettje – Banga Ferenc rajzait meglátták, egy kicsit megzavarodtak. Mintha nem oda jöttek volna, ahova küldték őket, ugyanis megkérdezték, van-e ezenkívül egy másik kápolnában is kiállítás. Mondtam, hogy nincs, ettől megnyugodva, de értetlenül távoztak. A kiállításon résztvevők kiválasztását az határozta meg, hogy úgy láttam, mintha volna egy olyan „paralel Szürenon társaság” is, amit a politika el tud fogadni. Legszívesebben egy „Szürenon – paralel Szürenon” kiállítást csináltam volna, de ez elképzelhetetlen volt, mert Csáji Attila így is rossz néven vette a kiállítást. Nekem ugyan nem szólt, de más szürenonosoktól többször visszahallottam azt a véleményét, hogy felhígtottam az avantgárdot, mert behoztam a „stúdiósokat”.

Ez volt az első – nagyon kellemetlen – boglári eset, amikor egyszerre két konfliktushelyzet is volt. A belső konfliktus kezelése sokkal nehezebb, mert érzelmileg is terhelő feladat, míg a külső konfliktus kezelése csak agymunka. A pártállam hatékonyan gondoskodott arról, hogy a művészek a legkülönbözőbb okokból egymás ellenségei legyenek, hogy ezzel csírájában rombolódjon szét minden önszerveződő kulturális képződmény. Boglári munkám legfőbb érdemének azt tartottam, hogy sikerült – legalább kis időre – a szolidaritás, az összetartozás élményét megjeleníteni.

A betiltás híre gyorsan terjedt, amihez sajnos még a Szabad Európa Rádió is hozzájárult. Az én magatartásom, hogy nem engedelmeskedtem a felügyelet akaratának, sőt „reklám re-akcióimmal” még vissza is beszéltem, a „kápolnát” kezdte politikai üggyé tenni, miközben semmi olyat nem tettem, amit jogszabály tiltott volna. (Egyszerű fluxus-helyzet: ha az élet a művészetben van, akkor a művészet az életben.) A háttérben már ott voltak a fővárosi kultúrpolitikai főhivatalok, de aki az utolsó szót mindig kimondta, Aczél György neve még nem hangzott el, hozzá – a kápolnában járva – Kazimir Károly invitált meg. Kérte, hogy írjam le a problémát egy levélben, amit ő személyesen fog átadni. Megtette, Aczél válaszolt is: „illetékességből” átpasszolt a minisztériumnak, ahol látszólag csak egy felesleges kört írtam le. Érdekes viszont – és magáért beszél – a személyes tájékoztatásra invitáló minisztériumi levél fogalmazása: „Aczél György elvtárs segítséget kért tőlünk a kápolnatárlatok bezárása ügyében” (⇒ 26–28. dok.).

Akárhogy néztem is, a boglári kocka jól el lett vetve, mert amivel az országos főhivatalok foglalkoznak, az országos ügy. Az „ügy” kérdései kijelölték azt a kényszerpályát, ahol a cél csak az időnyerés lehetett. Ezért néhányan összejöttünk Budapesten, Molnár V. József lakásán és a „Balatonboglári kápolnatárlat alkotói nevében”, Kerékgyártó István művészettörténész fogalmazásával, helyzetelemző levelet írtunk, amelyet minden illetékes szervnek megküldtünk. Ennek fejleménye lett Orvos András hatékony szervezőseként az 1971. októberi pártközponti találkozó.

Beke László ez idő tájt hirdette meg zártkörű projektjét, a *Mű = az ELKÉPZELÉS DOKUMENTÁCIÓJA* címmel. Felhívására harmincegy magyar művész küldött anyagot. A projekt legértékesebb része Pauer Gyula körlevele – kör a körben –, a *MŰGYŰJTÉSI AKCIÓ*, válasz az *Elképzelés* körlevélre és egyben annak kiterjesztése. A pseudo-műgyűjtemény múzeumi kartonjait 14-en küldték vissza. A projekt nagyban hozzájárult a magyar koncept-művészet és a művészeti levelezés terjedéséhez. Szintén ebben az évben, Párizsban jelent meg J. M. Poinsoit *Mail Art-Communication – A Distance-Concept* című könyve, amely a fluxus és koncept művészek levelezési anyagaira először használta a „mail art” kifejezést. A kötetben Magyarországról csak Tót Endre munkája szerepelt.

Ez a kis kitérő érzékeltetni kívánja, hogy a pártközpontban milyen messze voltunk attól, ami bennünket elméletileg érdekelt. Gyakorlati szempontból viszont ennek a zártkörű kultúrpolitikai eseménynek akár kultúrtörténeti jelentősége is lehetett. Ugyanis a „demokratikus centralizmusban” elég ritkán fordult elő, hogy a hatalom – egy pillanatra látószólag feladva az „oszd meg és uralkodj!” elvét – leült tárgyalni „csoportos” ellenfelével.

A találkozói hivatalos témája az avantgárd művészek és a kultúrpolitika képviselőinek eszmecsereje és a „béke” „törvényes” helyreállítása volt. A tárgyalóasztal egyik oldalára a szervező, Orvos András eredetileg öt művészt javasolhatott, ezek: Bak Imre, Csáji Attila, Orvos András, Pauer Gyula, Galántai György voltak, de később valahogyan Haraszty István is bekerült a tárgyaló csapatba. Velünk szemben öt barátságosnak látszó ember, a hivatalos kultúrpolitika legfelsőbb vezetői ültek.

Bak Imre szerint „nem volt lehetőség a megegyezésre. Mi nem tudtuk elfogadni azokat a korlátokat, hogy valamilyen kiismerhetetlen politikai vagy művészetpolitikai ok miatt ne lehessen művészeti tevékenységet folytatni, amikor ez a művészeti tevékenység tényleg szakmai jellegű és azt szeretné elérni, hogy ki-ki a saját szakmai meggyőződése szerint csinálhassa azt, amit akart, és amit megcsinált, azt be tudja mutatni. És valószínű, hogy csak látszólagos volt a tolerancia, amit a politikai partnerek képviseltek. Tehát ők a háttérben valójában ugyanúgy meghozták azokat a szigorú adminisztratív intézkedéseket, amelyek továbbra is próbálták lehetetlenné tenni ennek a művészcsoporthoz a munkásságát.”⁶

Az „eszmecsere” végeredménye az lett, hogy a Lektorátus hajlandó volt zsűrizni a következő évi boglári kiállítások anyagait, ha a művészek azt kérik. Megegyeztünk, és ezzel a megegyezéssel „aczélosan” belekerültünk a „kultur-rendőrség” látómezejébe, amit a magam részéről a hatalom természetes állapotával kísérletező avantgardista kalandnak, egyben a kápolna-projekt újabb egyéves működését biztosító taktikai lépésnek tekintettem.

A boglári kérdéstől eltekintve, Csáji Attila szerint „voltak pozitívabb eredményei is ennek a megbeszélésnek, például az, hogy a különböző üzemekkel most már hivatalosan is lehetett tárgyalni, lehetett hivatkozni erre a fórumra és a zománc-szimpoziumtól kezdve a vas-szimpoziumig ez különböző helyeken érvényesülhetett is”.⁷

Három héttel később (de a levéltári kutatások szerint épp három nappal Aczél György somogyiaknak tartott három és fél órás „fejtágítója” előtt) az együttműködésre való hajlandóság barátságos epizódja a „végrehajtó hatalom” területén esett meg. A boglári tanácselnök „hivatalos tárgyalást” kezdeményezett velem a kápolnatárlat további sorsának megbeszélése érdekében. Ezen a december 21-i megyei szintű községi találkozón – a július elejéről már jól ismert megyei felügyelő – Gulyás József elvtárs fejtette ki az általuk támogatható együttműködés egyetlen lehetséges módját. Az ajánlat arról szólt, hogy ha a nyár felében kiállítom az általuk támogatott somogyi művészeket, akkor a „budapestiek” – természetesen zsűrizett – kiállításait is támogatják, nekem pedig, mint fizetett munkatársnak, a községi tanács státust tud adni. A csábító ajánlatot, ha el tudtam volna fogadni, beírhattam volna a pártközponti megbeszélés „pozitívabb eredményei” közé. Erről a nyilvánvaló és elképesztő gonoszkodásról jegyzőkönyv vagy feljegyzés nem készült, így már csak az én emlékezetemben él.

Ha a politikai epizódoktól eltekintek, akkor mondhatom, hogy ennek az évnek volt egy valóban pozitív eredménye: lényegesen megváltozott a gondolkodásom a művészetéről. Eddig a műtárgy maga – a darab, mint egy/a remekmű – volt fontos. Ettől kezdve pedig a műtárgy nem maga, hanem a valamire vonatkozó, tehát vonatkoztatott, informált tárgy lett. A vonatkozás – az információ – által a tárgy valószínűtlen formát kapva kulturálissá válik. A vonatkoztatás más szóval „informálás”, munka, és az eredmény az informált tárgy, a mű. És végül az jött ki, hogy a műtárgynak kettős természete van: egyrészt maga, másrészt nem maga. Persze, ez csak szemléleti kérdés, mondhatnám, mert még nem látszik, mégis megváltozott körülöttem a világ. A fontosat fontosnak kezdtem látni és a nem fontosat nem fontosnak.

A „mű”-tárgy kérdés azért volt annyira fontos, mert mindenki a művészet és/vagy nem-művészet kérdésre kereste a választ. Például a Beke-féle *Elképzelés*-projektben Pauer múzeumi kartonja, kikerülve a kérdést, tautologikusan belevág a válasz közepébe. A pseudo-idea az illúzióról és a kételyről szól, hogy amit látunk, az vagy az, vagy nem

⁶ Interjú Bak Imrével.
In: *Vakáció I-II*, 1998.

⁷ Interjú Csáji Attilával.
In: *Vakáció I-II*, 1998.

az. A kérdés felvetése fogalmi természetű, a megfogalmazás vizuális, a válasz a kontextusban van, vagyis nincs válasz. Hencze Tamás így fogalmaz: „a művészet az, hogy mi a művészet.” A múzeumi kartonnak mint „informált tárgynak” van néhány jellemzője, amely kísértetiesen megegyezik azzal, ahogyan néhány – egy évvel korábbi – boglári műtárgyat jellemeztem: az idea demonstrációja, határeset-dokumentum, a megfogalmazott megfogalmazatlan, a modulok által létrehozott rendszer, a megismerés modellje. Az eredeti „múzeumi karton” a valódit dokumentálja, a pseudo-karton hazudik, mert csak a nyomtatvány igaz, a tartalom hamis, ugyanakkor amire utal, az csak itt létezik, tehát igaz, mert a mű demonstrációja – a karton – a mű.

Boglári viszonylatban a „múzeumi karton” jelentése: a „mű” a „hatalom” által („hivatali” vonatkozással) informált tárgy, amelyet a művész inter-akcióval dezinformál. Pauer a nyár közepén ott volt a boglári „szabálysértési projekt” indulásakor, és láthatta a „betiltó határozat” című „koncept” darabot, valamint az én „inter-akcióm” (fellebbezés) is, tehát az eset akár inspirálhatta is a „múzeumi karton” ötletet. Akár így volt, akár nem, boglári viszonylatban az *Elképzelés*-projekt szimbolikus koncept, míg a kápolna-projekt a folytonos „határozat-fellebbezés” (!-?) interaktív áramában működő fluxus.

Ezt az utólagos elmélkedést a konceptról azért gondolom fontosnak, mert akkor még jobban érdekelték a koncept előzményei, így például Marcel Duchamp *Stoppolt etalonjának* megértése és a véletlennek mint módszernek a használata. A konceptuális művészet megjelenésével a vizuálisan gondolkodó művészek elég nehéz helyzetbe kerültek. A nehéz helyzetet nemcsak a koncept okozta, hanem az a rohanó, sokszor loholó, avantgárd kötelezettség, hogy mindig benne kell lenni a legújabb áramlatban és minden eseményben. A konceptcsapat kapitánya az ifjú Beke László volt, akivel – bizonyára egyéni elképzeléseim miatt – soha, szinte semmiben nem sikerült egyetértésre jutnom. Felvettem, hogy a konceptben és a minimálban látok valami közöset, sőt talán át is fordíthatók egymásba, erre egy példának említettem Pauer pseudo-kockáját. A koncept okozta nehéz helyzet megoldását két nyomvonalon kerestem: azzal, hogy a nyári időszakban a kápolna-projekt konceptuális létforma (fluxus) volt számomra, míg ősztől tavaszig budapesti munkámban személyes kérdések foglalkoztattak. Nyári tapasztalataim eredménye ebben az évben *Létjel* munkáim keletkezése volt. A *Létjel* kísérlet arról szólt, hogyan lehetne áthidalni a szakadékot a fogalmi és a vizuális gondolkodás között. „A cél: olyan egységes vizuális gondolkodási, építkezési rendszert létrehozni, amivel leírható minden jelenség, probléma – a világ” (1971). Ez a túl nagy elképzelés – utólag nézve – arra volt jó, hogy rengeteg irányba nyitva maradtak a lehetőségek.

A paradigmaváltás éve

1972 A nagypolitikában az új gazdasági mechanizmussal kapcsolatban felvetődött a puha diktatúra problémája, ami annyit jelentett, mint a kultúrpolitikában a „középső T”: a rendszer bizonyos mértékig eltúrt politikailag nem veszélyes önállóságot. A pártközpont határozata a hatvanas évek művészetét elemezve arra a megállapításra jutott, hogy „művészkörökben divatos a kívülállás, a romantikus illúziók kergetése, a szkepticizmus és az újbaldali türelmetlenség, amely ellen küzdeni kell”.*

Néhány budapesti művészeti esemény: Haraszty István *Play Art* című kiállítását betiltották. – Az *Avantgarde Fesztivált* (szervezte Szentjóby Tamás és Beke László) betiltották. – Pauer Gyula *Halál-projekt* körlevelét tizenhárom magyar művésznek küldte el, amelyre hatan válaszoltak (Attalai, Bak, Tót, Erdély, Hencze, Türk). A válaszborítékokat Pauer azóta sem bontotta fel. – Beke László hihetetlenül aktív volt: tájékoztató hírleveleket küldött magyar művészeknek a nemzetközi művészeti eseményekről, *Utcakövek és sírkövek* címmel hirdetett projektet, amit később Bogláron mutatott be. Levél-folyóiratot indított, *Ahogy azt a Móriczka elképzele* címmel. (Az írógéppel sokszorított 32 oldalas művészeti levél utolsó oldalán mail art felhívások is találhatóak.)

Külföld: San Diego, Kalifornia, USA, *Fluxus West*-projekt: Ken Friedman – együttműködve a Transcanadian Fluxus, Ltd. c/o Image Bankkel – kiadta nemzetközi kapcsolattisztáját (An International Contact List) *I233* címmel. A magyarok közül Altorjay Gábor (Köln) és Attalai Gábor címe szerepelt. – Poznan, Lengyelország, a „NET” világcíműlistája (J. Kozłowski és A. Kostolowski projektje) sok kelet-európai címmel, 210-ből 8 magyar. – Galeria Foksal, Varsó, Lengyelország: Erdély Miklós, Jovánovics György, Lakner László, Pauer Gyula, Szentjóby Tamás, Tót Endre kiállítása.

28. A Mezei Ottó által írt Duchamp-könyvecske (Corvina, 1970) a kápolnában, 1972

29. Galántai György *Létjelei* (1971) a kápolnában, a Kalácsa-koncert háttéréként, 1972

* Idézi Szabó Miklós (In: *Beszélt évek*, 1972. Beszélt, 1998/3, 49. o.).

Budapesten, miközben a „pártközponti megállapodásnak” megfelelni akaró „jogszerű magatartással” a zsűriztetés előkészítésén fáradoztam, egy sor váratlan és kellemetlen, a magánéletemre vonatkozó hatósági eljárás indult ellenem. A látszólag egymással össze nem függő eljárások sora felkeltette a gyanúm, hogy talán a kifárasztásomról van szó. A fizikai és pszichikai ellehetetlenítés nem volt új módszere az „elhárításnak”, csak számomra volt az.

Nem lelkesedtem a zsűrizési procedúráért, ezért csak a nevemmel kívántam részt venni – mint kiállító intézmény –, tehát megküldtem a Lektorátusnak az első kiállítás időpontját és a kiállító művészek névsorát. A zsűrizendő kiállításokkal kapcsolatos minden egyéb szervezést Orvos András vállalt és végzett, én semmibe nem szóltam bele, még abba sem, hogy ki állítson ki. Ha úgyis a lektorátusi zsűri dönt az emberekről és művekről, akkor magamat és kollégáimat is csak lejárathatom azzal, ha – elképzelve egy leendő döntést – meg akarok felelni, vagy nem. A zsűri számomra irracionális döntését mint kívülálló „nem olyan” művész különben sem tudtam volna elképzelni. A kiállítandó anyag összegyűjtéséhez Csáji Attila ajánlotta fel lakását, onnan szállították fel a műveket a Lektorátusba.

Eközben „Somogyországban” gyülekeztek a bizalmatlanság viharfelhői, a megyei felügyelet új, szigorú rendeletben szabályozta a műsorok és kiállítások engedélyeztetését, amiről tájékoztatta a megye valamennyi művelődési intézményét (⇒ 43. dok.). Ennek előzménye lehetett talán Aczél György előző őszi „fejtágítója” (⇒ 37. dok.). Ezzel párhuzamosan már előkerült a kápolna státusának a kérdése is: kiállítási helyiségnek vagy műteremnek tekintsek-e? A „probléma” oka az volt, hogy a jogszabály szerint még a zsűrizett kiállítási anyagot is csak az erre a (használati) célra engedélyezett helyen volt szabad bemutatni. Ha a tanács 1968-ban, amikor a kápolnát műterem céljára kibéreltem, az új funkcióhoz kért volna használatbavételi engedélyt, akkor ez már nem lett volna kérdés. De nem is erről volt szó, hanem – minden jel szerint – arról a problémáról, hogy a kultúrpolitika belekényszerült valamibe, amit nagyon nem akart, de nem volt jogszabály a megakadályozására – gondoltam naivan.

A zsűri napján felmentünk Orvos Andrással a Lektorátusba, mert azt hitte, hogy – mint a kiállítóhely képviselői – mi is jelen lehetünk a zsűrizésen. Ebben tévedett, de mégsem mentünk hiába, mert találkozhattam az egyik zsűrivel, aki a zsűriteremben körbejárva, megállt Paizs László – kifejezetten Boglárára készült – munkája előtt és hangosan megjegyezte: „Mi ez a szar?” Mivel ott álltam a közelében, magyarázni kezdtem, hogy ez a munka egy kápolnában lesz kiállítva és ebből a szempontból egy szomorú fűzről lehet szó, és azért készült fehér gyapjuszálból, mert ezzel a fehér gyászra utal, ugyanis, ha fekete lenne (és miért ne lehetne fekete), az a szomorúságot jelentené. Ezenkívül mindketten tudjuk bizonyára, hogy a művészek jelentésekkel dolgoznak. Nagyot nézett a zsűrivel, később a nevét is megtudtam: Gerzson Pálnak hívták. (Ha szóba kerül, mindig eszembe jut róla, hogy tizenhét év múlva, Svédországban, Layota – Takács Lajos műgyűjtő – végcéjében láttam egy Sztálint ábrázoló „önarcképét”.) Ez az első, csak művészekből álló zsűri végül is nem merete lezsűrizni az anyagot, ezért a két héttel későbbi újabb zsűribe a Lektorátus már művészettörténészeket is meghívott, akik a maguk által kiválogatott műveket elfogadták, és még „elvi állásfoglalást” is írtak (⇒ 48. dok.). A kápolnában való bemutatásra engedélyezett művek ugyan szabad utat kaptak, de a megyei és/vagy helyi tanácsi szervek engedélye a kápolnára – mint kiállítóhelyre – sohasem készült el.

A két részre osztott anyagból rendezett kiállítások címének a zsűrihatározat számát javasoltam: „K-358/72.”, amivel mindenki egyetértett. Ezután megkértem Schmal Károly barátomat – akit jó nevű plakátgrafikusként rendszeresen hívtak zsűribe –, hogy a jegyzőkönyv felhasználásával tervezze meg a kiállítás plakát-meghívóját. Tetszett neki az ötlet, mert azonnal értette: a zsűri „imázsa” a műtárgyméreték és az ezeket hitelesítő, felnagyított bélyegző. A fellebbezésre vonatkozó szöveget alig olvashatóra kicsinyítette. A Lektorátus a határozatait ebben az időben rózsaszín papírra gépelte és világszöld bo-

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI
LEKTORÁTUS

Budapest, I., Úri u. 54-56

K-358/72.

HATÁROZAT

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus a Balatonboglár
Kápolnatárlat

28,5x20,5	24,5x22 "	90x100 cm
90x100 cm	26x23,2 "	100x90 "
100x90 "	34x24 "	59x33 "
59x33 "	28,5x20,5 "	62,5x30,5 "
62,5x30,5 "	90x100 cm	59x33 "
59x33 "	100x90 "	29,5x41,5 cm
29,5x41,5 "	59x33 "	41x29,3 "
41x29,3 "	62,5x30,5 "	29x41 "
29x41 "	59x33 "	29x41 "
29x41 "	29,5x41,5 cm	22,5x35 "
22,5x35 "	41x29,3 "	21,5x30 "
21,5x30 "	29x41 "	99x80 "
99x80 "	29x41 "	42x54,5 "
42x54,5 "	22,5x35 "	42x54,5 "
42x54,5 "	21,5x30 "	42x59,5 "
42x59,5 "	99x80 "	50x40,5 "

beszúratása ellen kifogást nem emel.

Kapták: Szövetség, Műv.min., Somogy Megye Tanácsa VB.műv.oszt.
Balatonboglári Községi Tan.VB., Galántai György fm.

A kiadvány hitelesül:

[Handwritten signature]

KÉSZÜLT: 49 PÉLDÁNYBAN

30. A K-358/72 című kiállítás plakátja (tervezte Schmal Károly), 1972

rítékban küldte el, ezért a kiállítás meghívója is ezekben a színekben készült. A „műtárgy-méreték” jelentését kezdetben nem értettem, olcsó poénnak gondoltam, de amikor a boglári kápolnában megjelent Gulyás elvtárs a zsűri-jegyzőkönyvvel és mérőszalaggal a kezében, ellenőrizni a kiállított műveket, megdöbbsentem az imázs pontosságán. Milyen dermesztő világ az, ahol a mű csak egy számadat? És mi van akkor, ha hibázik a „hivatal”, kimarad egy név, vagy elvész egy oldal, mint ahogyan például a mi esetünkben is történt. Gulyás elvtárs, a hivatal lehetséges hibáját figyelmen kívül hagyva, hatalmának teljes tudatában levetette a falról a nála lévő jegyzőkönyvben nem azonosítható műveket.

Az eset ellentmondásossága, hogy a kiállítás jogi értelemben még nem is létezett, mert ugyanaz a hivatal, amelyik képviselőjében Gulyás elvtárs intézkedett, a kiállítótérre nem adta meg a működési engedélyt, tehát nem is ellenőrizhette volna a kiállítást. Hosszú huzavona után a községi tanács elnöke végre kiderítette: „magánszemély rendezvényeihez nem lehet engedélyt kiadni.” Ha ilyen egyszerű a helyzet, akkor a további zsűriztetési procedúra értelmetlen, vagyis a hivatal öngölt lőtt a javamra, újabb időt nyertem.

Mostantól felhatalmazhatom magam az engedély nélküli döntésekre – gondoltam. A biztonság okáért azért még különböző műveletekkel fenntartottam állampolgári alattvalóságom, pontosabban a hülyeségem látszatát. Például értesítettem a Lektorátus vezetőjét, hogy a tervezett, további zsűriköteles kiállítások technikai okok miatt elmaradnak. A pécsieket kértem, hogy a Pécsi Műhely és Haraszty István (Budapesten februárban betiltott) kiállítását Pécssett zsűrizzék. A Művelődési Minisztériumtól engedélyt kértem a jugoszláviai Bosch+Bosch csoport bemutatásához, amit természetesen elutasítottak (⇒ 54., 56. dok.). Ezekről a műveletekről még nem tudhattam, hogy hatnak-e a hivatal pszichéjére vagy csak pótcselekvések, mindenesetre úgy éreztem akkor, hogy az időhúzáshoz ezt meg kell tennem.

Két nappal a zsűrizett kiállítás bontása előtt, a pártközponti „Lucifer”, Bereczky Loránd személyesen jelent meg, hogy a „szelíd” kulturális bűnözés helyett új lehetőséget kínáljon: a közigazgatási szabályszerűtést. „A kápolnát kisajátítással bármikor elvehetjük” – mondta meggyőzően. (De a látszat-törvényesség miatt még egy évre szüksége lehet – gondoltam. Azért gondolhattam így, mert az egyházzal kötött érvényes bérleti szerződésünket – amit én fogalmaztam – 15 éven belül csak én bonthattam fel. Továbbá az Aczél György által is hangoztatott „törvényesség útja” a hatalom bizonyos mértékű kötöttségét jelentette velem szemben. A törvényesség látszatával eljárni pedig időigényes munka volt, mert előbb még sok olyan hamis tényt kellett előállítani, amit a „célszemély” nem tudott kivédeni.)

1972. július elsejétől a kultúrpolitikával folytatott kommunikációs kísérletet befejeztek tekintettem, a pártközponti megállapodásnak megfelelni akaró fair play kiállítást lebontottam. A tapasztalatoknak le kellett még süllyedniük a „hallgatolagos tudás” területére, hogy a természetesen és jellegzetesen kívülálló, földalatti magatartás – az underground – részévé váljanak.

Aminek meg kell történnie és meg is történik, arról egy időben több helyen is gondolkodnak. Hap Béla és Ajtony Árpád írógéppel öt példányban készült underground kiadványt indított el, *EXPRESSZIÓ – önmanipuláló szétfolyóirat* címmel. A *Szétfolyóirat* egyik számában közölt *Halk magyar underground-kiáltvány* szellemében rokon az éppén fordulatot venni akaró boglári eseménnyel:

„MI AZ UNDERGROUND? Nemhivatalos művészet. Olyan művészeti »mozgalom«, amely nem támogatja és nem támadja az establishmentet, hanem kívül áll rajta. Ha támadná, létét ismerné el vele. Ha igazi, szervezett mozgalom volna, azzal is a felszíni világ játékát játszáná. Nem tiltja el híveit a politikai témáktól, hiszen egyáltalán nem tilt és parancsol, de ilyen téma felbukkanása mindig az illető művész magánügye. Az underground koordinátái szabadon mozgó koordináták.

[...]

Mit akar a magyar underground?

Azonosíthatatlan, elemezhetetlen, kívülálló, megfoghatatlan, korrumpálhatatlan művészet lenni. PRIVÁTMŰVÉSZET. Kihez szól? Önmagához. A művészek egymáshoz. Mindenkihez, aki jóindulatúan érdeklődik iránta.

Elismerést nem vár, de jól esik neki.

[...]

Milyen kapcsolat van az undergroundosok között? – Baráti.

[...]

Az underground anonym. Az underground belterjes. Az underground fütyül a hírnévre és az eredetiségre és a szerzői jogokra.

Az underground bölcs és blőd. Az underground semmilyen. Az underground szabadságban tobzódik.

Aki akarja, írja alá:

Hap Béla”⁸

⁸ Hap Béla: *Halk magyar underground-kiáltvány*. *EXPRESSZIÓ – önmanipuláló szétfolyóirat*, 1972(?). (Forrás: az Artpoolban található példány.)

33. Galántai György „létjel-aktualizációja” a kápolna ajtaján, 1972

34. Galántai György útjele a kápolna tornyán, 1972

A kápolna kazettás bejárati ajtajának középső harmadába elkészítettem egyik létjelem konceptuális változatát. A fehér háttérre festett piros X közepébe az akkoriban használt nyomtatott borítékomról kitépett budapesti és boglári címet ragasztottam. Nyomtatott fejléces levélpapíromra koncept munkaként, „99 Pld.” jelzéssel szükségű levelet sokszorosítottam a hivatali ügyintézők számára: a KÁPOLNA = MŰTEREM szavakat gumibélyegzővel ismételtettem és a lap aljára bélyegeztem a „közelről, TÖBBSZÖR végigolvasandó!” szöveget. Ezzel a kicsit gyermekdednek tűnő, de ugyanakkor meglepő és szokatlan „levél-mű” gesztussal elintézettnek tekintettem a hivatalokkal való kapcsolataimat. A kápolna tornyán a korábbi turistajelét átfestettem „útirány” jellel.⁹ A kápolna-projekt új reklámhordozója kettős jelentésű volt. Egyrészt arra utalt, hogy a kápolnához felvezető egyetlen kocsitutat – csatornázási célból – teljes hosszában árokká alakították, s ezzel egész nyáron lehetetlenné tették a közlekedést, másrészt a jel a magasban, mint a lehetetlenné nem tehető szellemi „közlekedés” (a haladás) szimbóluma értelmezhető. Később (1973) az út témára készítettem még egy kétértelmű „főútvonal” jelző táblát is, a bejárathoz. A tábla közepére apró „MAGÁNTÉRÜLET” feliratot helyeztem. A vizuális és verbális jelentés-szimultán úgy működött, mint egy metafora: „a főútvonal magánterület” (nekik), vagy „a magánterület főútvonal” (nekünk). Az ilyen spon-tán, belső szükségletből származó helyzetérzékelési találékonyság – a léthelyzet művészetként való értelmezése – egészséges humorom megőrzéséhez kellett. A cél – szellemi értelemben – az életben maradás volt; a boglári „kultur-domb”¹⁰ környékén minden művész ezen dolgozott. A „zsúrit” az önkontroll és a szolidaritás helyettesítette, és ettől jött létre egy korábban nem ismert, ezért nehezen magyarázható, de a boglári visszaemlékezésekben gyakran emlegetett euforikus létállapot-élmény.

Még tavasszal, a betiltott budapesti *Avantgarde Fesztivál* után találkoztam Beke Lászlóval, és megbeszéltük, hogy nyáron Boglára minden probléma nélkül áttelepíthető lehet ez a projekt. Abban maradtunk, hogy majd egyeztetjük az időpontot, de elvileg kezdhet szerveződni a dolog. Ekkor még bizonytalan voltam annak eldöntésében, hogy tartsam-e magam a Lektorátusnak tett ígérethez, vagy vágjak bele máris az új „létezés-módba”. Kérdeztem Bekét, mit gondol erről, de semmit sem gondolt, csak annyit mondott, hogy „ez a te ügyed”. Beke tehát jött, amikor megbeszéltük, és senkit sem akart kiszorítani a konceptuális művészzel, mint „a kiszorítósi egyik műfajával” – ahogyan

⁹ A közlekedésben az út-irányjellel a kötelező haladási irányt jelzik, például forgalomtereléskor.

¹⁰ Ezt a címet adtam 1992-ben a kápolna-projektet megidéző filmemnek (*Kultúr/Galántai/domb*, MTV, V. stúdió, Fríz Produceri Iroda, 1992).

Mezei Ottó fogalmazta meg emlékeiben.¹¹ Tehát az „én ügyemben” a koncept felől nézve, döntéseim inkább a lehetőségekre utaló – mintsem részleteiben kidolgozott –, de következetes döntések voltak. Sokszor sajnáltam a látszólag értelmetlenül elvesztegetett időt, de meg kellett tanulnom, hogy értékes időt csak úgy nyerhetek, ha elveszíteni is tudok.

Július hatodikán (1972) megérkezett Pauer Gyula, majd Szentjóby Tamás a *DIREKT HÉT* elképzeléssel, és rögtön munkához is láttak, hogy másnapra elkészüljenek. Az idea szerint nem kiállítást rendeztek, hanem olyan eszközöket alkalmaztak, amelyek révén „visszacsatolás volt elérhető” (⇒ 169. kép). A pécsiek is megérkeztek a kápolna környezetébe tervezett tárgyaikkal, hogy azokkal tájkorrekciót készítsenek. A következő napon folyamatosan egyre több ember érkezett, majd egy – szokatlanul nagyszabású – éjszakai rendőrségi igazoltatási akció hívta fel a figyelmet a készülő esemény jelentőségére.

Ez volt az első nyílt és személyekre vonatkozó rendőri akció. Pauer „tanulságosnak” nevezte az esetet. Talán azért, mert egyfajta gyűjtőzsinórként működött a „helyszín” jelentésének radikális megváltoztatásában. A nem várt körülmény hatása nyilvánvalóan azért volt erősebb, mint más esetekben, mert itt, a szabadság szigetének képzelte területen, kontrasztosabbnak látszott. A rendőri figyelmeztető akció világossá tette a szabadság fogalmát, vagyis ahogyan Haraszi Miklós mondta: „Mindent szabad volt csinálni, amit úgy ítélt meg, hogy nem rendíti meg a rendszer alapjait. De az ököl ott volt a zsebben. Gondoskodtak arról, hogy [...] senki ne feledkezzen el az ökölről...”¹²

A kiállítás és az egész fesztivál anyaga – beleértve az akciókat és vetítéseket is – tanulmány jellegű konceptuális experimentumokból állt. A politikai jelentéseket egyelőre figyelmen kívül hagyva megpróbálom a szakrális jelentések szempontjából nézni a munkákat. Elsőként Szentjóby Tamás *Kizárás-gyakorlatát*, a *Büntetés-megelőző autoterápiát* említeném, különösen azért, mert egyúttal tárgy-munkájáról a *Tűzvész-makett*ről is beszelnék. A *Tűzvész-makett*, alcíme szerint prevenció (megelőzés, megelőző intézkedés), összefügg a *Büntetés-megelőző autoterápiával*. Az „önítélt” önmagának feltehető kérdéseivel nyitva hagyta a bűn-gyónás és a büntetés-megbocsájtás válaszait. Szentjóby a metaforikus értelmű gyónás-szituációban, a félhomályban – a vödörrel a fején, elszigetelten, mint gyóntatószékben a pap, és vödörrel a fején, mint a bűneit gyónó és megbocsájtásra váró bűnös – egyszerre két szerepben van. Kettős szerepe van a *Tűzvész-makett*nek is: a tűzvész a pokol, a bűnhődés és a makettként tűzvészt imitáló lángocska, mint a templomi gyertya fénye, a megbocsájtás (⇒ 175–177. kép is).

Szentjóby Tamás munkáinak megközelítéséhez az adta a kiindulópontot, hogy Erdély Miklósnak több, hasonlóan értelmezhető boglári munkája is keletkezett. Az egyiket – mint spontán akciót – Maurer Dóra *Egyszer elmentünk* című fotósorozatában rögzítette: Erdély a kápolnától megfelelő távolságban a toronyablak elé – ahol a harangnak lennie kellene – megfordított harang alakú virágot (pipacsot) tartott. (A többi spontán akcióról készült fekete-fehér fotó is a kápolna épületéhez kapcsolható „emlékekről” szólt. Főleg vallási témájú képek néhány ismert alakját láthatjuk helyzetgyakorlatszerű beállításokban.) Erdély nem adott külön címet a beállításának, ezért úgy is tűnhetett, mintha csak „formai szempontból” viccelődne. De nem erről van szó, mert 1973-ban az *Ismétléseleméleti tézisekben* azt írja, hogy „a nemlétezőt az emlékezetre való hivatkozással érzékeljük”, vagyis a hiányzó harangra a formai hasonlósággal emlékeznek. Nem ábrázolja(!), mert szerinte az ábrázolással az ábrázolt szubsztanciális csonkulást szenvedne. Megjegyzi még, hogy a művészet eredetileg a rossz, kártékony erők elleni mágikus harc eszköze volt. Tehát akkor, ebben az értelemben Erdély, – a kép nyelvén – a nemlétezőre való hivatkozással egy mágikus jelentést rakott össze: harang + virág(pipacs) = harangvirág.

¹¹ Interjú Mezei Ottóval. In: *Vakáció I–II*, 1998.

¹² Interjú Haraszi Miklóssal. In: *Vakáció I–II*, 1998.

35. Szentjóby Tamás: *Kizárás-gyakorlat, büntetés-megelőző autoterápia és a Tűzvész-makett*, 1972

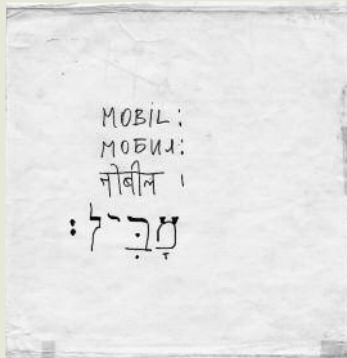

36. Szentjóby Tamás: *Tűzvész-makett (prevenció)*, 1972

37. Erdély Miklós: *(Harangvirág)*, 1972

¹³ „A vallásos életet folytató emberek a késő középkorban gyakran hívták fel a figyelmet magukra azzal, hogy előbb a kolostorok celláiban, majd egyre inkább a nyilvánosság színterein is közszemlére tették a Krisztus követéseként vállalt mértéktelen vezeklésüket, vallásos odaadásban elgyötört testüket” (Klaniczay Gábor: *Elgyötört test és megtépett ruha. Két kultúr-történelmi adalék a performance gyökereihez*, in Szőke Annamária (szerk.), *A performance-művészet*, Artpool–Balassi Kiadó–Tartóshullám, Budapest, 2000, 158. o.

38. Pauer Gyula: *Mobil*, 1972

Mondhatnám ezután, hogy Erdély nemcsak virágul, de rőzsenyelven is képes volt beszélni. *Rőzse: a tüzelőanyagok proletárja* című másik munkájában előre megírt nonszensz címekkel érkezett, majd a kápolna környékén a címeknek megfelelő rőzsét gyűjtött. Néhány cím: *Polgárpukkasztó rőzse, Rőzse demagógia ellen, Fél rőzse* stb. (⇒ 178–179. kép). A képtelen címekhez gondosan válogatott faágacskák installációja a kápolnában mint frivol prédikáció működött. Szimbolikusan nézve a „kápolnában”/világmindenségben (a templom a világmindenség jelképe) Erdély Miklós mint a „prédikátor”/agitátor (rőzse), aki/ami/ a tudása erejével (tüzelőanyag) és a „prédikáció”/agitáció (címe) eszközével kívánta a „hitetleneket” meggyőzni és a „hívőket” hitükben megerősíteni.

Az autoterápia és az efemer eszközök használata motiválta Gulyás Gyula akcióját, hogy próbát tegyen magával: meztelen felsőtestét – amíg bírta – sűrűn telecsipeszelte ruhaszártó csipeszekkel (⇒ 190–191. kép). Az akció szakrális vonatkozása rokon az „önítelt” büntetést megelőző metódusával, de ezen túl van egy új – nem tudatosított – motívum: az elgyötört test.¹³

Gulyás akciójának a *Testnyomok* címet később adta, amely csak a minimal artos végeredményre – a testén maradt kis lila négyzetecskékre – utalt, de így is érdekes, mert kiderül belőle, hogy ebben az ingergazdag (immateriális/intermediális) közegben az ellenkező pólusról is jó impulzusokat lehetett kapni.

Pauer Gyula eljutott a pseudo-idea fogalmi határáig, a posztamensre írt szoborcímekig, de egy interaktív pseudo-hangszobrával a *MOBIL*-lal még ezt is meghaladta. Ez úgy működött, hogy fel volt írva a posztamensre, hogy ha a néző kurjant egyet, akkor énekhangot fog hallani, és Pauer a karzaton megszólalt. Érdekes egybeesés, hogy ugyanekkor készítette Haraszty István Budapesten első interaktív elektronikus hangmobilját, a *Vurslitzert* (⇒ 41. kép) – kifejezetten a boglári kiállítására –, amely éppen fordított elképzelésre épült, az énekhang elhallgattatására. Egymás munkájáról valószínűleg nem tudtak, mert akkoriban éppen nem voltak jóban. Pauer „mobiljánál” fellelhető a katolikus liturgia párbeszéd-modellje: a kurjantás megfelel a pap latin nyelvű fohásának, amelyre a karzatról (a kórusról) Pauer mint az angyalok kórusa válaszol. Az ének egy profán dallam ismétlődése, amelyet Pauer köréneklésnek nevez. A „körének” szójátékkal karének, vagyis az angyalok körének kara énekel, és – hogy még messzebbre menjek – az angyalok „köre” a glória. A glória jelentése dicsőség – a dicsőség, mint a nagy elismerés a mennyei világban – a jóságot is jelenti. A földi világban a „jóság” és az „elismerés” megfeleltetése egymásnak: a pseudo világ.

Lehet, hogy van, aki eltűzöttnek gondolja okfejtésemet, de a *DIREKT HÉT* elképzelése az volt, hogy olyan eszközöket alkalmazzanak, amelyek révén visszacsatolás érhető el, vagyis a közönség nem néző, hanem aktív résztvevő. Ha a kápolnába belépő közönség aktív résztvevő, akkor a kápolnában a nem vallási inspirációból keletkezett műveket is óhatatlanul a vallás kontextusában értelmezi. Megjegyzem, a kápolna számomra ugyanolyan kulturális adottság volt, mint az, hogy hova születtem, miért azt csinálom, amit csinállok és miért nem valami mást.

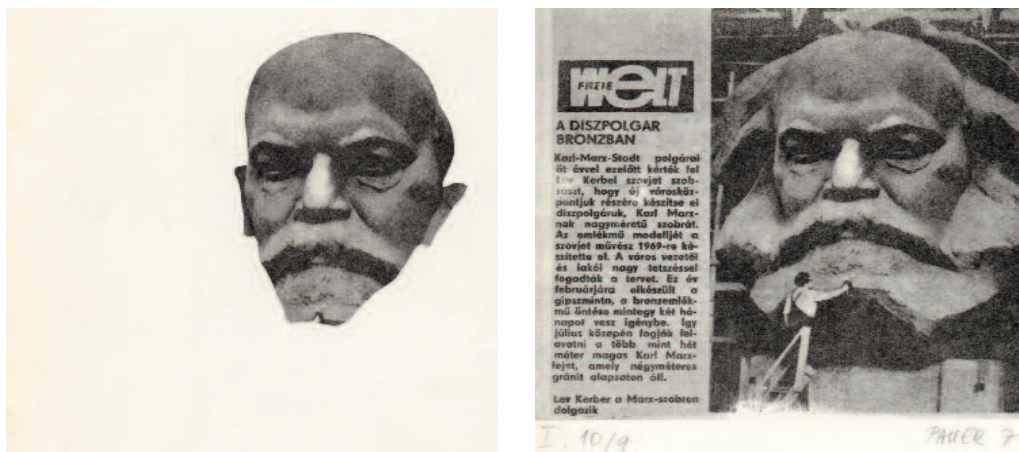
A kápolna terében kevés olyan elképzelés tudott működni, amelyekben nem volt a „szentségre” vonatkoztatható semmilyen asszociációs vagy analogikus elem. Ilyen volt például Pauer Gyula *Pseudo reklámja*, amelyet egy vegyes slágereket tartalmazó magnószalagomra rögtönöztek – Haraszty Miklós és Veres Júlia közreműködésével – három nyelven: magyarul, angolul és oroszul (⇒ 174. kép). Érdekes volt a kápolna „viselkedése” az idegen, a kápolnában nem várható profán hangokra. A kápolna – belső architektúrájának jelentésével – mint kultikus laboratórium kezdett működni. A kápolna laboratóriummá válása volt a kápolna-projekt fejlődésének újabb kiindulópontja, mint egy, a vallás előtti kultikus szituáció (ami még nincs, de lesz, az már van), vagyis a különöség által, mintha a kultúra keletkezésének pillanatát éreznénk.

A korábbi élő koncertek sohasem távolodtak el annyira és nem is voltak olyan közel a kápolnatér eredeti tartalmához, mint amennyire szerettem volna. Ezért 1972-ben, amikor beveztettem a villanyt, azt gondoltam, hogy akusztikai megközelítéssel kipróbálom a kápolna belső terének „lehetőségeit”. Rendkívül érdekes kísérlet volt, a rendelkezésemre álló lemezekkel és magnófelvételekkel igyekeztem lefedni a kívánt zenei lehetőségeket. Az egy mástól nagyon távoli zenék váltása, mint a gregorián után rock, vagy az orgona után jazz-improvizáció stb. erős érzelmi hatást keltettek.

A vallás utáni, vagy a történelem utáni, vagy a művészet utáni művészet is vallásszerűen az élethelyzetekben keresi gyökereit. Legény Péter, aki egy évvel korábban (1971) a kápolnában éppen akkor olvasta fel verseit, amikor az első betiltó határozat keletkezett, ekkorra kidolgozta a „FELLEBBEZÉS-MŰVÉSZET”-et. Legény – Pauer múzeumi kartonján át, megjárva a Beke-féle *Elképzelés*-projektet – a boglári valóságos abszurdot egy még abszurdabb irányba fejlesztette tovább a *Fellebbezési úrlappal* (⇨ 182. kép). Eközben zajlott egy másik, valóságos boglári abszurd, egy éven keresztül, amely az 1971. novemberi kriptabetöréssel kezdődött. Először bejelentettem, majd érdeklődtem, fellebbeztem, bizonyítottam, panasszal éltem, kértem a kár szakértővel való felbecsülését (a nyomozást megszüntették, mert a „a sértett bérleti szerződése a kriptára nem érvényes”), a nyomozást megtagadó második határozat ellen is panaszt emeltem. Végül 1972 októberében a Somogy Megyei Főügyészség elutasította a betörésekkel kapcsolatos folyamodványaimat azzal az indokkal, hogy a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság véleménye szerint jogtalan behatolás nem történt, így szándékos rongálás gyanúja sem merült fel. Tehát igaza van Legénynek: A FELLEBBEZÉS A NÉP MŰVÉSZETE! – ez olvasható minta-úrlapján. Jellemzésül közli, hogy az alkotás kétoldalú: a társadalmi szituációkat közvetlenül felhasználható elemeknek tekinti, és az illetékes társadalmi, illetve állami szervvel folytatott kommunikáció eredményeként keletkezik. Továbbá, ebben az értelemben a „TÖRVÉNY = az emberi ész követeléseinek realizálódása, akár az erkölcsi, akár a tételes törvényekről legyen is szó: a »jó« vagy a »rossz« ész működésének eredménye.”

Legény „a nép művészetének” másik fő területére a táplálkozás és a helyes társadalmi magatartás rejtett esztétikai összefüggéseiben talált rá, és a mirelit *Szilvágombóc* című dobozművéhez írt szövegével jelentette meg (⇨ 181. kép). Ezzel a konceptualista, populista művel – mint az emberi ész anyagi követeléseinek parabolikus megvalósulásával – kijelölte gondolkodásának túloldali végpontját. A „fellebbezési úrlap” és a „jól megformált gombóc” – mint szellemi és anyagi szubsztanciák – között, metaforikusan létrehozta önmeghatározó világképét.

Ha már sikerült ilyen jól megértenem „a nép művészetét”, akkor most újraértelmeznék néhány – már említett – munkát. Pauer azonosság–másság imázsának a Marx–Lenin arc tisztán vizuális, de – politikai jelentésében – fogalmilag is ható munkájából indulnék ki. A módszer egyszerű: ha egy valóságot (Marx) megfelelő módon maszkolok, akkor egy

39–40. Pauer Gyula: Marx–Lenin, 1972 (a mű két nézete: a kivágott fedőlap behajtvva, majd kinyitva)

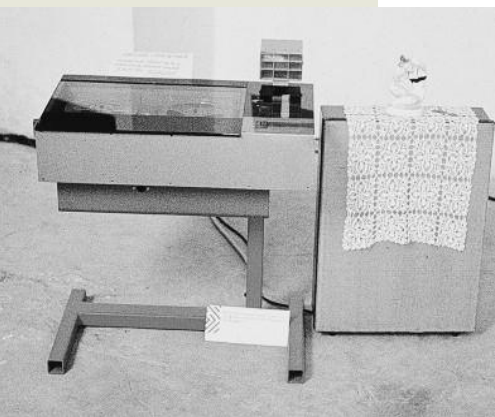
másik valóság (Lenin) keletkezik. Ha a kápolnában kiállított művekből „kimaszkolom” a szakrális jelentéseket, akkor politikai jelentések keletkeznek. A megfelelő módon való maszkolást a politika kontúrjai, a tabuk határozzák meg. Az aktuális politikai jelentéskörben rendkívüli módon leegyszerűsödik az értelmezés. A *rőzse, mint a tüzelőanyagok proletárja* (Erdély Miklós), kigúnyolja a „világ proletárjai, egyesüljetek” kommunista pártszlogent. A *tűzvész-makett*, mint prevenció (Szentjóby Tamás), azzal gúnyolja az autoriter hatalmat, hogy figyelmezteti gyengeségére. Az önítelt (Szentjóby Tamás) *kizárás-gyakorlata – a büntetést megelőző autoterápia* –, kizárva a hatalmi szervezet ítéletét, gúnyolja azt. Az azonosság mássága, a másság azonossága, a paradoxon, a tautológia, a koncept néhány lehetősége politikailag tematizálva „gúny”.

Volt még egy utolsó – a Lektorátust kikerülő – zsűrizett kiállítás, a Pécsi Műhely és Haraszty István kiállítása, amelyet a pécsiek zsűrizhettek. A kiállítást – és a zsűriztetést is – a budapesti zsűri által betiltott Haraszty Istvánra és kinetikus szobraira vonatkozó szolidaritási akciónak tekintetem. A betiltásnak két oka volt, az egyik műfaji: a mozgó szerkezetnek szoborként, műtárgyként való megítélése nem volt még szabályozva, mai szóhasználatlalt az intermédia körébe tartozott. Már egy vasszoborral, vagy egy szitanyomattal is a nem-művészet körébe lehetett kerülni. A másik ok, hogy felkérés vagy engedély nélkül komoly témával komolyan foglalkozni nem volt kívánatos dolog.

Haraszty interaktív hangmobiljának, a *Vurslitz*nek azt a célt szánta, hogy ezzel a műalkotásnak készített munkájával pénzt keressen. Haraszty – a szegény családból származó géplakatos – sehogyan sem tudta megérteni, hogy a munkahelyén végzett dekorációs munkájáért fizetés kap, a saját költségén készített művészeti munkáiból rendezett kiállítását pedig betiltják. A hangmobil tartalmilag a dekorációs munkáért járó fizetésről szólt, csak éppen fordítva. A magnóról szóló „hang-munka” (Honthy Hanna egyik elnyűtt áriájának ismétlődő részlete) csendjéért kellett fizetni. Az operettmuzika olyan hangos volt, hogy már a kápolnához vezető úton is hallani lehetett, a teremben pedig

szinte elviselhetetlen volt. Ha lett volna pénzem, egész nap dobáltam volna a ketteseket az automatába, hogy csend legyen. Haraszty a befolyt kettesekből biztosította boglári létét, ami megnyugtató bizonyítéka volt művészeti elképzelésének. Az én egyetlen bevételi forrásom a kápolna bejáratánál álló „perselyből” származott, amely a „csendvásárlás” miatt elapadt. Ez az előre nem kalkulált tényező kellemetlen volt, mert soha sem beszéltem pénztelenségemről és nehezen tudtam megmagyarázni Harasztynak, miért nem tudok vele együtt ebédelni. Végül be kellett vallanom, hogy nincs annyi pénzem, de nem hitte el. Azzal érvelt, hogyan tudnám a kápolnát csinálni, ha nincs pénzem? Ebéd után, amikor visszajött, kijelentette, hogy ő megtalálja a pénzem. Tedd azt – mondtam –, ha ez megnyugtat. Meleg nyári délután volt, minden lehetséges látogató strandolt. Haraszty a maga körülményesen pontos, gondos, aprólékos szörszálhasogató módján „házkutatást” tartott a padlástól a kriptáig, de nem talált semmit. Ezután zavarában kijelentette: „Te még nálam is rafináltabb vagy, most már elárulhatnád hova dugtad a pénzed.”

A másik érdekes eset Harasztyval a *Ma Ön nyitja meg a kiállítást* című közös akció volt. A látogatók egy szalag alatt meghajolva tudtak csak belépni a kápolnába, de nem ez az érdekes, hanem a szituáció kétféle értelmezése. Haraszty szerint, aki meghajlással bebújt ez alatt a szalag alatt, az nekünk elégtételt adott, hogy hát íme, nem dolgoztunk hiába. Számomra viszont ebben a szituacionista esetben nem a cselekvés mikéntje volt a fontos, hanem a cselekvés előtti döntés. Erre utalt a cím is. Azt akartam tudatosítani a látogatókban, hogy nemcsak az a felelős, aki mutat valamit, hanem az is, aki nézi. Azt a felelősséget akartam szimbolikusan áthárítani, amelyet rajtunk kértek számon, ezért neveztem az akciót felelősségvállalási akciónak. Ezt a gondolatot népiesítette tovább egy év múlva Legéndy Péter a látogatókhoz írt felhívásában (⇔ 59. kép).

41. Haraszty István:
Vurslitz, 1972

42–43. Haraszty István:
„Ma Ön nyitja meg a kiállítást” és Galántai György
„felelősségvállalási akciója” a látogatókkal, 1972

44–45. Türk Péter: Kérdőjeles kísérletek, 1972

Türk Péter *kérdőjeles kísérleteit* előbb a kápolnában, majd a kápolna környezetében készítette. Egy kérdőjellel nem lehet mást csinálni – gondoltam –, mint a jellel kapcsolatba hozott dolgokat kérdéssé tenni. Türk kísérleteiben megoldást talált arra, hogy a kérdőjelet használata közben érvénytelenítse. Az érvénytelenítés ötletét a kápolna félköríves boltíve adta. A boltív egyik oldalán frízként elkezdte felragasztani a kérdőjeleket és mire a másik oldalra ért, a kérdőjelek már értelmüket veszítve, fejjel lefelé álltak. Türk ezzel a félköríves módszerrel megvalósította a kérdőjel elévülését. Az elévült kérdőjelet ezután a temető kertben található feszület posztamentjére ragasztotta, hogy ebben a jelkomplexumban talán egy újabb jelentése legyen, a „megkérdőjelezhetetlen”.

Kérdőjeles kísérletei után, de ettől függetlenül, készült az *Elévülési akció*, egy X jel felhasználásával. Az X betű és szám is, de Türk csak a vizuális – áthúzás, megsemmisítés – jelentését használta. (Az A/5-ös nyomtatott papírlapot keresztülszelő piros X alsó szárai között a következő apró betűs szöveg volt olvasható: „Időzített X, tárgyakra, dolgokra stb.-re ragasztva, azok elhasználódása, elévülése után lép életbe. Életbe lépése pillanatában maga is elévül. T. P. 1972”) Nem akarok jeleméleti kérdésekbe bonyolódni, ezért csak annyit mondanék, hogy ebben az akcióban Türk egy lépésben végezte

46–48. Türk Péter: Elévülési akció (Időzített X Tárgyakra...), 1972

el azt, amit a kérdőjeles kísérleteiben két lépésben tett meg. Tartalmilag pedig éppen az ellenkező jelentéshez jutott el. (Valószínűleg innen származik a következő évi kérdőjel-felkiáltójel ötletem, amikor megkísérreltem a kérdéset és a határozottat egyként megjeleníteni.)

Türk Péter 1970-ben kiállított munkáiról – a *Heraldikákról* – azt mondtam, hogy a megfogalmazott látszatát keltő, megfogalmazatlan, fiktív címertani tanulmányok, és hogy más nézőpontból a „konkrét” művészet markáns darabjai. Amit Türk – a kérdőjellel és az iksszel – a megkérdőjelezhetetlenség és az elévülés irányában kutat, ugyanúgy a lét két végpontjáról szól, csak a koncept hatásaként a konkrét költészet eszközeivel.

49–50. Galántai György:
Jel-akció, 1972

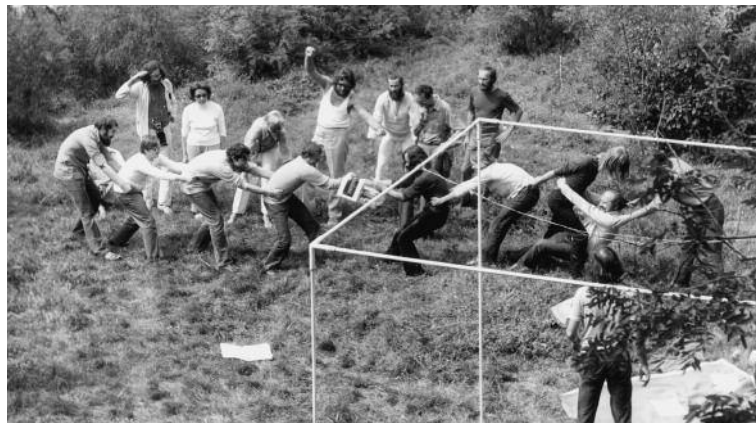
Amikor Türk befejezte akcióját, megkértem, fotózza le *Jel-akció*mat, amit lehet, hogy Harasztnak a *Felelősségvállalási akció*-ban tőlem eltérő értelmezése inspirált. A *Jel-akció*val sikerült kifejezmem, hogy ugyanannak a dolognak hogyan lehet két ellentétes értelmet tulajdonítani. Haraszty kiállításán – a kápolna közepén, a padlózat és a mennyezet között – volt egy olyan motoros „pörgettyű”, amelyhez hasonlót gyerekkorunkban csináltunk cérnával és gombbal. A mobil nyomaként maradt meg az a – téglapadlóra festett – négyzet alakú kontúr, amelyet testemmel két ellentétes módon értelmeztem. Ez az eszköztelen spontán akció arról szólt, hogyan lehet kifejezni ugyanazzal a jellel a fizikai és a szellemi léte. Ha belelépek, guggolva, összefonva végtagjaimat, testem szoborrá válik, ettől a jel a posztamensem lesz. Ha széttárt karokkal – mint egy feszület – a földre fekszem úgy, hogy a jel a fejem fölé kerüljön, ettől az a glóriám lesz. Más szavakkal, a láb és fej jelentésével jelölt jel ugyanannyira kerül távol önmagától, mint amilyen távol van egymástól a két jelölő – a láb és a fej – jelentése. Szakrális szempontból a *Jel-akció* témája az ima: az egyik beállításban az imádkozót látjuk, a másikban azt, akihez az ima szól. Értelmezhetem még kozmikus önkifejezésnek, a kápolna-projekt ars poeticájának, vagy a későbbi önazonoságra, magatartásra és kommunikációra vonatkozó munkáim archetípusának.

1972-ben Beke László, nemzetközi kapcsolatainak fejlesztésére, Budapesten meghirdette világ-archívumát és szolgáltatásait: „World-Archives – Organization! – Critics! – Documentation!! – Theories!! – Exhibitions!(?) – Publications!(??).” Összeállította a Hungarian SCHMUCK (Beau Geste Press) – nemzetközi avantgárd folyóirat magyar számát, huszonnégy művész részvételével.

A csehszlovák és magyar művészek találkozója Balatonbogláron, egy fluxus attitűdből származó konceptes esemény, Beke László művészettörténész projektje volt. „A baráti találkozó alapkonceptiója a baráti találkozás dokumentálása.” Beke ebben az időben koncept értelemben projektművész, más szóval önjelölt kurátor volt, mint ahogyan én önjelölt intézmény voltam. Ezek a fiktív jelölések, a valóságban nem létező dolgok feltevése, a valóság pontosabb megismeréséhez vezette a jelölteket. A kitalálások és a képzelődések, a koholmányokkal és agyrémekkel szemben, a „legvidámabb barakk” értelmiségi és művészeti technikái voltak, ezzel a részvilággal volt kompatibilis a koncept és a fluxus.

A találkozó társalgási rovataként el kell mondanom, hogy Bekét elég sokáig „mozgalmi” embernek gondoltam, aki különböző ötleteit és megközelítéseit – a véletlent és a koincidienciát is – felhasználva, következetesen egy új világkép megfogalmazása felé halad. Nem voltam egyedül ehhez a tévedéshez való ragaszkodással, amely abból az igényből származott, hogy az új magyar művészetnek szüksége van – legalább egy – elhivatott, tehetséges, következetes, önfeláldozó teoretikusra. Ha Beke világ-archívumát „intézményesíti”, a nemzetközi fluxus meghatározó magyar tényezőjévé válhatott volna, ehelyett azonban más irányt választott, saját magát mint szóvivőt intézmé-

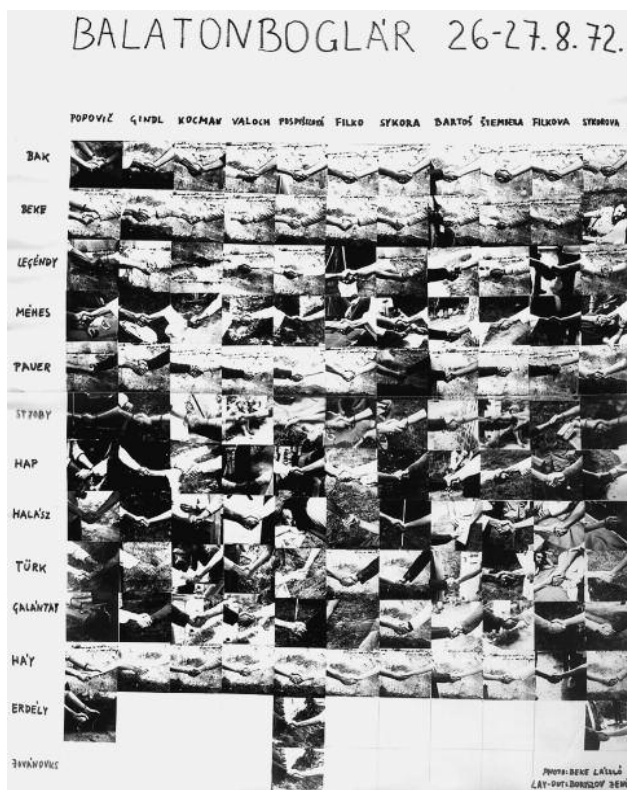
nyesítette. A szóvivő, mint az intézmény maga, paeri értelemben a pszeudo egyik formája, mert „a pszeudo a modern ember létformája, a biztos fellépés titka!”.

51. „Kötélhúzás” a cseh, szlovák és magyar művészek találkozásán, 1972

A baráti találkozóra Beke László a társasági ember anekdotikus létformájának három tréfás módját ajánlja: a szavak, a kézfogások és a kötélhúzás. A száznál több cseh, szlovák és magyar azonos vagy hasonló szó összegyűjtése elég nagy munka volt, de megérte, mert ezzel megteremtődött a háromnyelvű társaság textuális azonossága. Azzal, hogy mindenki mindenkivel kezét fogott, és a kézfogások fotóiból diagramszerű tabló készült, képi-
leg is létrejött az összetartozás. Végül a kötélhúzás játék egy 1968-as, közös béketáborbeli emléket elevenít fel, a kötélt helyett az emlék képének széthúzásával. Beke szavaival teoretikusan: „ez nemcsak egy politikai célzás, hanem egy kvázi kép mágikus megsemmisítése és ugyanakkor a kép a képben szituáció”¹⁴ (⇒ 210–215. kép is).

¹⁴ Interjú Beke Lászlóval.
In: *Vakáció I–II*, 1998.

52. A kézfogási akció tablója

53. Beke László: Cseh, szlovák és magyar szavak

Novemberben végre sikerült megvalósítanom régóta tervezett első autóstoppos nyugat-európai turistautam, amelyre nagyon nagy szükségem volt ahhoz, hogy a következő boglári évet európai szinten képzelhessem el. A városokban, ahol jártam (Bécs, München, Párizs, Darmstadt, Kassel, Köln, Düsseldorf), talákoztam nagyjából minden akkor fontos, meghatározó művészeti dologgal. Ma már elég nehéz felizgulnom azon, ami akkor lázba hozott: hogy minden egyszerre van és óriási a kínálat. Természetesen mindent boglári szemüvegemen át néztem, és a kasseli Dokumentát képzeltem el kicsiben a kápolnába.

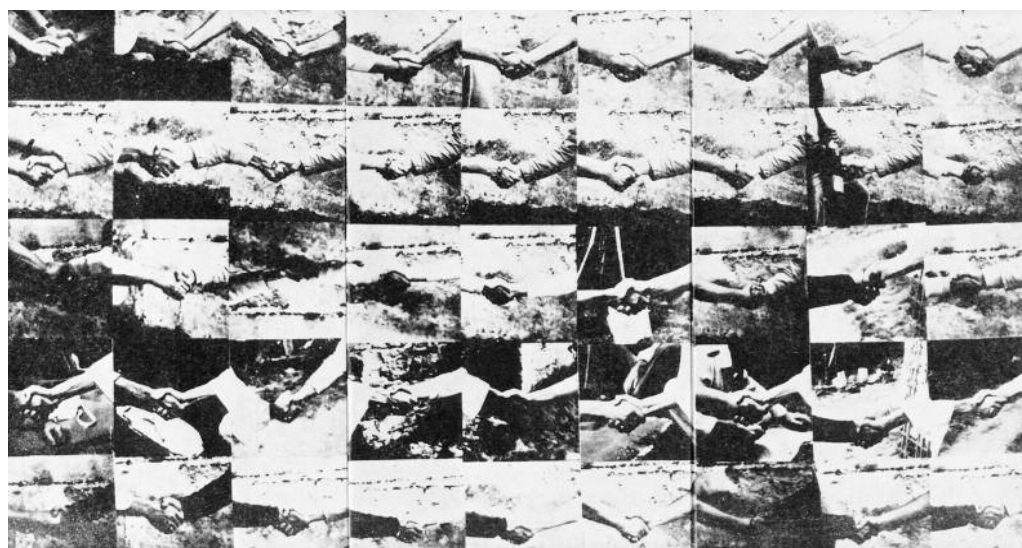
Kölnben, egy utcai fénymásolt plakátocskán, véletlenül fedeztem fel a Depot nevű „alternatív művészeti teret”. A Depot egy kis művészeti magánintézmény volt, amely a nyüzsgő város közepén egy öreg bérház udvarának hátsó részében lévő garázból nyílt. Az irodaszerűen berendezett és fehérre meszelt garázsban a hely rendeltetését az egy polcnyi, ábécébe rendezett dosszié, az „archívum” jelezte. A garázs hátsó sarkából hosszú, keskeny lépcsősor vezetett lefelé. Lent a mélyben, a boltozatos, borospincszerű, nagyméretű sötét tér közepén néhány ember két diavetítővel fekete-fehér diákat vetített. Egy-egy diaszor után megbeszéltek valamit, majd más sorrendben újravetítették a képeket. A képeken tájban elhelyezett egyszerű tárgyak, oszlop vagy emberi figura volt látható, különböző beállításokban. A hűvösség, a távolságtartó elegancia, nem a szem, hanem inkább az értelem számára készített képi információk. Sok hasonló kontextuális-konceptuális munkát láttam a Dokumentán is, fotón, filmen vagy tárgyjelleggel. Az „alternatív” kifejezést egyelőre nem értettem, de a hely, a kis archívummal, felejthetetlen maradt.

Az 1972-es év végének – művészeti szempontból is meghatározó – politikai fejleménye, hogy Moszkva és a „testvérpártok” vezetőinek nyomására Kádár János feláldozta az új gazdasági mechanizmust, leállította a reformokat. Kijelentése mintegy prognosztizálta a következő boglári nyár háttéreseeményeit: „Fő fegyverünk az ideológia területén a marxista igazság és annak hirdetése. Sohasem tagadtuk, hogy nem mondunk le az adminisztratív módszerről, a betiltásról sem, ha ez szükséges.”*

* Pártélet, 1972. december.
(Idézi: Ludassy Mária: 1973.
Beszélő, 1998/4, 58. o.)

Az utolsó kezdőév

Az utolsó boglári év – az első kompromisszumok nélküli „vakáció” – a lehetséges és a lehetetlen határán zajlott. Más szavakkal, az 1973-as esztendő a politikai lidércnyomás és a legnagyobb boglári művészeti teljesítmény éve volt. Mivel tervemet – ha megvalósul – példaértékű esetnek gondoltam, elhatároztam, hogy megvalósulásáért minden megtehetőt megteszek. Néhányan öngyilkos akciónak tekintették ténykedésemet, például Csu-

54. Az 1973-as program-meghívó hátoldala

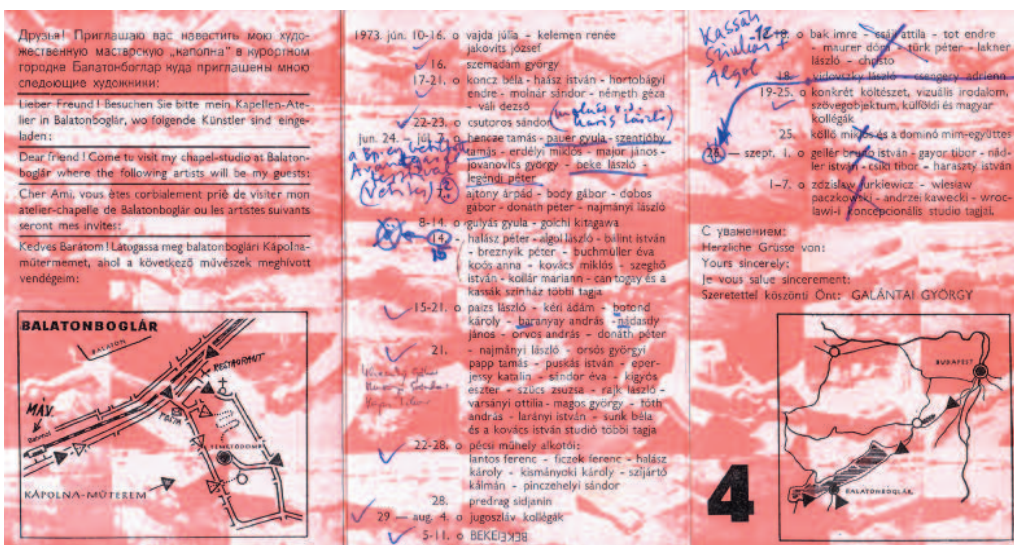
toros Sándor még három év múlva is úgy vélte, hogy „ha nem haltam bele, akkor biztos besúgó voltam”.

A kasseli inspirációra elképzelt „kis magyar dokumenta” megvalósítását azért nem látam lehetetlennek, mert már volt hároméves „harctéri” tapasztalatom, és mindenkit elég jól ismertem, akire gondolhattam. Az események sorrendjét arra a véletlenre építettem, ahogy a felkért résztvevőkkel egyeztetni tudtam az időpontokat. Még a szervezés kezdete előtt eldöntöttem, hogy az 1973-as első kiállító az idősebb generáció egyik agyonhallgatott kiváló művésze, Vajda Júlia lesz. Vajda Juliának köszönhető az ötnyelvű meghívó szövegének fordítása is. Vajda Júlia érzékeny, művelt társaságában lenni azért is nagyon jól esett, mert Vajda Lajos képalkotó módszerei és képi gondolkodása meghatározóan hatottak pályakezdésemre. A kialakult programhoz megterveztem a meghívót, kinyomattam és elküldtem a résztvevőknek. Ettől kezdve a program magától működött, vagyis mindenki komolyan vette a részvételét és tette a dolgát. Budapesti munkám ezzel befejeződött, ezután leutaztam a helyszínre, hogy gondozzam a történéseket.

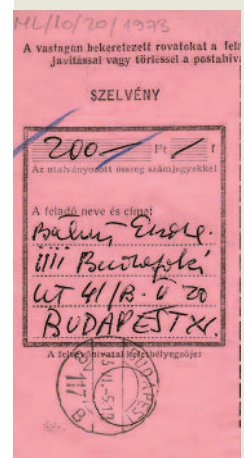
A függetlenségnek ára van. Ahhoz, hogy ezt a gondosan tervezett, maximalista összművészeti eseményt megvalósíthassam, a fényképezőgépen és a boglári felszereléseken kívül minden pénzzé tehető értékeimtől megváltam. Személyes kiadásaimat szigorúan a létminimumra csökkentettem. (Még az étkezésemen is takarékoskodtam, úgy látszik, túlságosan is, mert tavasszal egy alkalommal az alutápláltságtól összeestem, és pár órára a kórházban kötöttem ki.) Végül – minden eshetőségre felkészülve – a meghívók mellé kitöltetlen pénzesutalványt is mellékeltem, hogy a meghívottak támogatását is igénybe véve, sikerüljön megvalósítanom a projektet. A pénzesutalvány-akció könnyített anyagi helyzetemen, de a Boglárán kapott – elzárásra is átváltható – építészeti és tűzrendészeti szabálysértési bírságokat össze már csak a szüleim segítségével tudtam befizetni.

A hatalom – nem kulturális – végrehajtó szervei készenlétben álltak, a rendőrséggel az élen. Alighogy befejeztük az ötnapos tatarozó, festő, betonozó, előkészítő munkát, az első kiállítás anyaga éppen hogy a falra került, a segítők még fáradalmaikat pihenték, máris megjelentek a rendőrök és öt személyt előállítottak. Ez a hajnali rendőrrakció már nem figyelmeztetés volt, mint a tavalyi, hanem inkább a „kis magyar dokumenta” háttéreményeit megnyitó gongyütés. Az előadás tehát elkezdődött, a politikai hatalom dramaturgiai munkába lendültek, a végrehajtó apparátus funkcionáriusai élesítették a programokat a kápolna-projekt megsemmisítésére.

A kulturális adminisztráció emberei is tovább kísérleteztek, a művészeti munkákban direkt politikai tartalmakat keresve, de mert semmit sem értettek meg ebből a kínálat-

55. Az 1973-as program-meghívó

56. Az önégelező akcióra érkezett néhány csekkszelvény, 1973

tót kalkmann vautier nagy
 gibbs tandory
 carrega valoch
 nicolaus dôme
 ulrichs gáyor
 de cortanze bak
 bauer attalay
 lakner roquet
 schwarzenberger
 weßres de rook
 s gudmundsson
 tóth novak lantos esernik
 m erdély szentjóby adamus
 lichtenauer crozier urban
 m schwarz dordevic maurer
 lachowicz majar willemsen
 todorovic halass kriesche
 walle konsumkunst kerakes
 kismányoki d erdély mayor
 nádasy padin kasziba hap
 krätschmer szombathy gerz
 hajas zagorionik despoton
 perneckzy matkovic kocman

szö te
 ve x
 gek ts

boglár
 1973
 8
 19-26

57. Maurer Dóra
 Szövegek/Texts kiállításá-
 nak plakátja, 1973

ból, nem találtak semmi felhasználhatót. Érdekes, hogy Szentjóby Tamás MŰVÉSZET MINDAZ, AMI TILOS. LÉGY TILOS! feliratára (⇒ 240. kép) egyáltalán nem reagáltak. Azután Gulyás Gyula, számomra egyértelmű, „ledugózott csövei” (⇒ 253–256. kép) szintén hatástalanok voltak. Legény Péter *Kedves Látogató* című (az ajtóra függesztett) szövegében találtak valamit, ami miatt kijelenthették, hogy „ezért a Galántai ülni fog”, de nem sikerült rájönnöm, mire gondolhattak. A nyár végén – végre – találtak egy „igazit”, amitől nagyon belekesedtek, ez Maurer Dóra *Szövegek/Texts* kiállításának plakátja volt. Többször is visszatérve, boldog izgalomban azt próbálták bebizonyítani, hogy ez a plakát az összeesküvés bizonyítéka: a véletlenül 56 név egyértelmű ugye (1956), a felirat: szö-ve-/ts/-gek = szövetség, rejtve van a grafikában, tehát: titkos szövetség... és hogy nemzetközi, az különösen veszélyes!! Ezek a kultúrpolitikai lények egész nyáron jöttek, hiába mondtam, hogy ez nem kiállítás, hiába írtam ki, hogy ez magánterület stb.

A funkcionáriusok zavarát azzal igyekeztem fokozni, hogy a marxista esztétika alapjairól és a szocialista realizmus kérdéseiről tartottam rögtönzött előadásokat. Egy alkalommal – amikor utoljára tárgyalták „az ügyemet”, és még figyelembe vettek kulturális szempontokat – egyszerre öt funkcionáriust merítettem ki, kizárólag „marxista” válasszokkal. Ettől az esettől annyira felbátorodtam, hogy később a rendőröknek is tartottam villám-szemináriumokat. Ezek a zavarba ejtő beszélgetések persze csak úgy maradtak meg, mint „holmi kételymélyítés”. A kifejezést decemberben olvastam a párt lapjának boglári munkámat átértékelő cikkében, amely főleg a rendőrségi dokumentumokra hivatkozott. Ahogyan a cikk írója a dokumentumokat lefordította saját bábeli-magyar nyelvére, újabb kifejezések keletkeztek, például a „projekt a kápolnában” megfelelőése „happening a kriptában” (a pseudo egyik esete – mondaná Pauer).

Volt egy nagyon fontos taktikai szempontom: sohasem szabad frontálisan ütközni a hatalommal, mert csak vesztes lehetek. Amikor a párt első embere azt hangoztatta, hogy „fő fegyverünk az ideológia területén a marxista igazság és annak hirdetése”, akkor az ideológia területén a marxista igazság illúziójával kell megkísérelni az adminisztratív módszerek eltérítését – gondoltam. A funkcionáriusokkal folytatott kényszerű eszmecsereimet mint spontán művészeti (fluxus) eseteket, a kápolna-projekt alkotórészeinek és összességében „kultúrának” tekintettem. Tíz évvel később Baksa-Soós János talán ezért nevezett egy beszélgetés alkalmával – távollétemben – kultúrpolitikusként, de ez a kifejezés magamról soha nem jutott volna az eszembe, mert valójában csak a létemnek igyekeztem értelmet adni.

Az adminisztratív módszer nem a direkt betiltás, hanem koncepciók közizgazgatási megoldás volt – politikai concept art –, amit a pártközpont művészettörténésze, Bereczky Loránd már 1972-ben felvetett, majd konkrétan javasolt is a kápolnával kapcsolatban (⇒ 73. dok.). A közhelyes javaslat egyébként a kulturális elhárítás normális napi gyakorlata volt. Ebben a szférában történt Pauer Gyulával egy furcsa, ahogyan én látam, mágikus eset. Pauernak három „üres posztamense” volt akkor kiállítva, az egyik a SZABADSÁGSZOBOR (TERV) (⇒ 241. kép), amelyet két nappal korábban – a kápolnában járva – a megyei tanács elnökhelyettese észrevételezett. A mellette levő másik feliratot is olvasta bizonyára – AMIT ÖN IDEKÉPZEL, AZT MÁSOK BELÉLEGZIK (⇒ 242. kép) – és akár arra is gondolhatott, hogy ő vajon belélegzi a szabadságot vagy csak képzelem. Egyedül voltam a kápolnában és a harmadik szöveg kapcsolatán tűnődtem: ÉN TUDOM, HOGY ÖN ITT ÁLL ÉS OLVAS, ÖNNEK VISZONT FOGALMA SINCS ARRÓL, HOGY ÉN HOL VAGYOK. Pont aznap, Pauert, nem sokkal azután, hogy elment a kápolnából, civil rendőrök inkognitóban provokálták, majd rendőrként letartóztatták. A rendőrségen már nem a letartóztatás okáról volt szó, hanem a kápolnáról és a művészettel kapcsolatos kérdésekről. Íme az élet és a művészet szétválaszthatatlan egysége, a tökéletes kelet-közép-európai fluxus.

Sokáig nem értettem, miért éppen Pauerral, és egyáltalán miért történt ez a dolog. A mostani magyarázatom szerint Pauer – a virtuális kép-szöveg viszonylattal – feltalált

ÉN TUDOM, HOGY ÖN ITT ÁLL ÉS
 OLVAS ÖNNEK VISZONT FOGALMA
 SINCS ARRÓL, HOGY ÉN HOL VAGYOK

58. Pauer Gyula:
 Elképzelésmű (felirat az
 üres posztamensen), 1973

K E D V E S   L Á T O G A T Ó !

LEGYEN BÁR SIFTÓS A DOLGA, MÉGSE MULASSZA EL VÉGIGOLVASNI EZT A LEVELET, HISZEN EZ A LEVÉL ÖNNEK SZÓL.

ÖNNEK, AKI A KÖVETKEZŐ PILLANATBAN TALÁN ELKÖNNYELMŰSKÖDNE VALAMIT. KÉREM NE FELEJTSE EL, HOGY NEM BUJÓCSKÁT JÁTSZANI LÉP ÁT EZEN AZ AJTÓN.

ITT MINDENNEK ELŐTT MEGFONTOLTAN ÉS JÓZANUL KELL VISELKEDNIE.

ITT MÁR NEM BÁNHAT MEG KÉSŐBB SEMMIT.

MERT ITT DÖNTENIE KELL.

MERT ITT CSELEKEDNIE KELL.

MERT ITT CSAK A CSELEKVÉS MELLETT DÖNTHET.

MERT AZ ÖN DÖNTÉSE CSELEKVÉSÉBEN NYILVÁNUL MEG.

VISZONT AZ ELKÖNNYELMŰSKÖDÖTT ~~ÉRTÉK~~ CSELEKVÉS MAGA AZ ELKÖNNYELMŰSKÖDÖTT DÖNTÉS.

ÉS HA A DÖNTÉSÉT ELKÖNNYELMŰSKÖDI, AKKOR NEM VISELKEDIK JÓZANUL.

ÉS HA NEM VISELKEDIK JÓZANUL, AKKOR BUJÓCSKÁT JÁTSZANI LÉP ÁT EZEN AZ AJTÓN.

ÉS AKKOR ÖN JÁTÉKNAK TEKINTI, AMIT CSELEKEDNI FOG.

MERT ÖN MÁR JÓ ELŐRE UGY DÖNTÖTT, HOGY CSAK JÁTSZIK EGYET ÉS AZTÁN VISSZAJÖN EZEN AZ AJTÓN.

NOS, AKKOR ÖN ELKÖNNYELMŰSKÖDÖTT EGY DÖNTÉST.

A KÖVETKEZŐ PILLANATBAN TALÁN MÁR MEGFONTOLTAN DÖNTENE, DE MOST MEG KELL CSELEKEDNIE HELYTELEN DÖNTÉSÉT.

NE IS GYÖTÖRJE MAGÁT, MENJEN ÉS VISELKEDJEN UGY, MINTHA HELYESEN DÖNTÖTT VOLNA.

MERT MOST MÁR JOBB ÖNNEK, HA A HELYTELENSÉG TUDATÁVAL IS, DE JÓL KIJÁTSZA MAGÁT : AZ LEGALÁBB KIELEGÜLÉST OKOZ.

HÁT MENJEN ÉS ÖRÜLJÖN.

ÉS SZOLGÁLJON EZ ÖNNEK TANULSÁGUL, HOGY LEGKÖZELEBB NE HAMARKODJA EL DÖNTÉSÉT.

KÉREM, HOGY VISSZAFELÉ JÖVET OLVASSA EL MÉGEGYSZER EZT A LEVELET.

Budapest, 1973. VI. 22.

LEGÉNDY PÉTER

B. Boylár '73

59. Legéndy Péter: Kedves Látogató, 1973

egy olyan „fluxus vírust”, amely a pseudo-elven működik, de már túl van rajta. Először is, a szöveg olyan egyszerű, hogy nem lehet nem érteni, ezért spontán kényszerítő ereje van, másodszor a szöveg képzeleti képet jelöl, harmadszor a szövegek és a képzeleti képek egymással spontán interakcióba képesek kerülni. Egy olyan képlékeny, áramló (fluxus) jelkomplexum keletkezett, amelyben tér és idő nem különböztethető meg egymástól. A kisebb és nagyobb, anyagi és szellemi világok egymás részei. Végül a legérdekesebb az, hogy ez nem más, mint a legjobb értelemben vett „színház”, vagyis gondolatjáték a lehetetlennel, hogy lehetségessé váljon. Az ilyen jelenségekkel szemben bármely autoriter hatalom nemcsak tanácstalan, de ellenséges is.

Egyre inkább úgy tűnik, hogy Pauer három üres posztamense az 1973-as év emblematikus darabja volt, egy rész, amelyben minden benne volt, ami az egészszel történt. Mesebeli „palack” – mint a kápolna is –, amelyből majdnem kijött a szabadság szelleme. Félelmetes, milyen egyszerű, hogy az igazán nagy dolgok a parányiban, a szinte semmiben találhatók meg.

Egy másik autoritás megközelítése Erdély Miklós munkája, az *ISTEN PICI*. Ahogyan a vallásos hívők gondolták: Isten nem pici, hanem nagy, mert az „Isten nagy”-ban benne tud lenni a vallás fegyelme, az istenfélelem, mint a párt esetében a pártfegyelem. A pici Istenhez nem kapcsolható a félelem, tehát akkor ez istenkáromlás?! Az Isten és a félelem

60. Erdély Miklós: *Isten pici*, 1973

¹⁵ Pál, Korinthusbeliek 3,12–18.

kérdésével – gyermekkori szigorú vallásos neveltetésem miatt – elég sokat foglalkoztam, ezért ezt a művet egyfajta válasznak gondoltam. Közelítési célból szívesen hivatkoznék egy későbbi Erdély-rajzra, a címe: *Kontextus*. A rajz egy gyerekesen, vagy inkább nem meghatározható stílusban, grafitceruzával, gondosan rajzolt szó: Pista. A kontextust úgy értelmezem, hogy ha ISTVÁN számomra Pista, akkor barátok vagyunk, mint amikor ISTEN számomra Pici, akkor is barátok vagyunk. A barátok között nincs félelem.

A *Pista* másik – Beke László szerinti – értelmezése egy személyes vonatkozású megközelítés. Pistának hívták Erdély egyik (koncentrációs táborban elpusztult) féltestvérét, aki nagyon közel állt hozzá, ezért a felirat a megidézés mágikus gesztusa. Megjegyzem, a mágia tekinthető egyfajta áthallásnak, mint az ISTEN–ISTVÁN esetében. Ha ezzel a megközelítéssel visszatérek a kápolnába, akkor már az úrból fényképezett nagyméretű Föld-fotó alatt elhelyezett, apró letraset betűkkel készült ISTEN PICI feliratot is láthatom mágikus gesztusnak. Tehát amit látok (amit áthallok), az nem egy Föld-fotó, hanem az univerzumot kémlelő metaforikus rádióteleszkóp (képe) a Földönkívüli Intelligencia kutatására és az ISTEN PICI felirat a személyes in/out kapcsolat pontja. A most éppen

megfigyelőállomássá (obszervatóriumná) vált kápolnában az Isten és a szabadság bibliai értelemben így hangzik: „Az Úr pedig a Szellem; és ahol az Úrnak Szelleme, ott a szabadság.”¹⁵ Jó kis jelkomplexum, és még a szabadság szellemének is ára van, bár nem olyan súlyos, mint Pauer esetében: Erdély Miklós munkáját később egy felháborodott hívő istenkáromlásnak vélte, és megsemmisítette.

Végül Erdély Miklós gondolatai a *Mondolat* című írásából: „Ha ellentétes oldalon mindig megtalálok, aminek hátat fordítottál, úgy sohasem tévedhetsz el. [...] Ha be tudod látni, ha elképzelné nem is, hogy az egyre kisebb máshová nem torkolthat, mint az egészbe és az egyre nagyobb máshová nem juthat, mint a lehető legkisebbe, ha be tudod látni, ha elképzelné nem is, hogy az egész kicsi nem valami más, mint az egész, úgy sohasem lehetsz vigasztalan, mert nincs más mit belátni.”

Erdély Miklós másik, Boglárára készült munkája, *A költészet mint ön-összeszerelő rendszer* kivezet a teremből... és hogy stílszerű legyek, Molnár Gergely „álmával” folytatom: „Az út kivezet a teremből, azaz inkább a terem falai ágaznak el, s az emelkedő dombon belevesznek a szabad térbe. Ettől a kiállítás még nem ér véget. Völgyszerű meredek hegyoldalon van a többi kép, valamint néhány széttöredezett antik szobor lent, a völgyszakadék mélyén. Mint már korábban, errefelé is vannak sírkövek; szándékosan megkülönböztetetlen, melyik eredeti, s melyik a kiállítás része. De eléggé nyilvánvaló, hogy minden a kiállításhoz tartozik, a tér teljes egészében konstruált, s épp azért, hogy a művek tökéletesen alkalmazkodnak a környezethez. Mint látogató, magam is a környezet részévé válok; automatikusan a kiállításhoz tartozom.”¹⁶ Az út kivezet a teremből... „Tárgyak, szövegek stb. akár a molekulák az »őslevesben« szabad (véletlenszerű) mozgásuk közepe pette megkeresik a költői értelemben vett »geometriai helyüket«.”¹⁷

Valószínűsíthető, hogy Erdély Miklós írása hatott Molnár Gergely írására, viszont az biztos, hogy mindkét írás sok szempontból, hosszú ideig meghatározóan hatott rám, segített újra és újra ön-összeszerelődni rendszerre, mintha csak egy költemény volnék. Ezek

¹⁶ Molnár Gergely: *Dream Power. Galántai-kiállítás New Yorkban*, 1973. (Közölve: AL 5, 1983. nyár, 2–5. o.)

¹⁷ Erdély Miklós: *Önösszeszerelő költészet*, 1973.

az írások már nem művek, többek annál, világképek, jóslatok, élettechnikák, tanítások. Ebben az értelemben a kápolna-projekt posztgraduális továbbképző, önösszeszerelő szervíz és kutatóintézet volt. Létének köszönhető további értéke az, hogy létrejöttek ezek a – hosszú ideig sok mindenre inspirálóan ható és változásokat generáló, ezáltal történelmi jelentőségű – maradandó művek.

Erdély Miklós *Ismétléseleméleti téziseiben* tovább tágította a kérdések körét, de nem kérdezett, hanem azonnal válaszolt, vagyis összefoglalta kutatásainak eredményeit: „Mivel az ember sem a teljes azonosság dermedtségét, sem a szüntelen változás és változatosság szédületét nem bírja el, a hasonlóságok, analógiák, a ritmizált változás, a dialektikus periódusok szféráját tekinti sajátjának. A különbözőben keresi az azonosat, az azonosban az eltérést. A szellemi ember azonban csak a totális változásban ismer magára.”

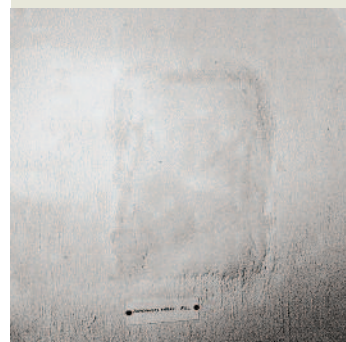
A kérdések köre tovább bővült egy paradoxonnal, amelyet hárman közösen fogalmaztak meg: *Avantgardista tettnek minősíthető-e, hogy Erdély Miklós, Jovánovics György és Major János közösen kiállítottak egy kabátot?* (⇒ 247. kép) A kérdésre adott válasz: az avantgardizmus a szüntelenül az újra irányuló törekvésével, a tabuk ledöntésével a szabadság művészetének indult, de minden egyes új művel új tilalomfát állít magának. A megoldás az avantgardizmus felszabadítása, amely az avantgardizmus megszüntetésével érhető el.

A kabát – Major János zakója. A zakó egy öltöny része, az öltönyös ember hivatalnok, a kabátra egy régi kifejezés: a „kabátember” – városi, hivatalnokféle. A kápolnába mint látogatók, csak a hivatalnokok érkeztek zakóban, tehát a kérdés erre a helyzetre érvényes: A „kabát” kiállítása milyen értelemben minősíthető avantgardista tettnek? Ha a kabát – zakó értelemben – a szöveget értelmezi, akkor kiállítása avantgardista tett, mert az önazonosságról szól, ami éppen a koncept egyik aktuális kérdése. Ha a kabát csak illusztráció, akkor nem tett, de ha nem tett, akkor is tett ezek után, mert arról szól, hogy a megfogalmazott szabadság tabu, amelyet ledönt a vele szemben álló megfogalmazatlan, hogy megfogalmazottá, tabuvá váljon stb. Itt és most az avantgardista tett az, hogy – egyelőre kimondatlanul – feltalálódott a művészeti permutáció, mint az „állandósítható új” lehetőség, vagyis az avantgardnak ténylegesen vége.

Ezután egy tautológia: a fal az fal. Jovánovics György kivésett egy négyzetes felületet a kápolna fehér falából és visszagipszelte, majd egy feliratot helyezett mellé: *FAL*. A gipsz fehér színével beleolvadt a háttérbe, így amit a későbbi figyelmetlen látogató észrevett, az csak a *FAL* szó volt a falon. A concept art fontos és gyakran használt eljárása az azonosítás, melynek során tautologikus eszközökkel igyekszik rendet teremteni a fogalmak egyre zavarosabb világában. Tehát ez egy koncept-munka, de Jovánovics „fala” vizuálisan ott is van, meg nincs is ott, ezért paueri értelemben pszeudo-mű, ezt erősíti meg a „fal” szó másik jelentése, a tettetés, színlelés. A harmadik meglátásom szerint ez a mű a magyar minimal art szobrászat egyetlen darabja, amely megfelel a legszigorúbb kritériumoknak.

„A minimal művész alapvető célja, hogy olyan alkotásokat hozzon létre, melyek esztétikai mutatója éppen hogy csak »mérhető«. A szándék, amellyel a minimal art fellép, egyértelmű: az általa létrehozott tárgyak alig felsejítő szépségeivel rámutatni a valóságban, a környezet objektumaiban rejlő esztétikumra.”¹⁸

A koncept, pszeudo, minimál mű később megsemmisült, de megmaradt az általam készített diasorozat az elkészítés aktusáról, ennek köszönhetően a „mű” egy dokumentált fluxus event. Végül megjegyezném, hogy ez a több nézőpontból külön és egyidejűleg is értékelhető munka Jovánovics életművének egy eddig feltáratlan elágazása, a „titok” fordulópontja. A temetőkápolna környezetében csak egy vonatkozást említenék: a titok mint a lefedett, beFALazott urna, Jovánovics síremlék-kérdéskörének első építészeti jellegű változata.

61–64. Jovánovics György: *Fal*, 1973

¹⁸ Hajdu István: *Concept Art. Kísérlet egy műfajatlan műfaj rendszerezésére*. II. rész. A Magyar Képző és Iparművészek Szövetsége tájékoztatója, 1976/1, 30. o.

¹⁹ Robert Filliou: *Recherche sur l'origine* (Kutatás az eredetről). Multhpla, Milano, 1973.

Az „egyszerre több nézőpont” más értelemben már felmerült Jovánovicsnál, 1972-ben, egy spontán akcióban, amelyet Maurer Dóra *Egyszer elmentünk* címmel fotón dokumentált (⇒ 151. kép). Az alapötletet a kápolna – kovacsoltvas sírkerítésből készült, vízszintesből függőlegesbe fordított – ajtaja adta. Jovánovics megkérte a jelenlevőket, hogy testhelyzetükkel ne a földhöz, hanem az ajtóhoz viszonyuljanak, vagyis ami függőleges, az a vízszintesnek (az ajtó függőlegesének) feleljen meg. A kép azért különös, mert kiderül róla, hogy milyen nehéz egyszerre a valóságban is és az elképzeltben is lenni. Ennek akár finom politikai jelentést is tulajdoníthatnánk, legalább annyit, amennyit később Jovánovics a „képlehallgatás” kapcsán megtesz. Érdekes még, hogy a valóságos és az elképzelt egy képben való megjelenítése – nagyon hasonló módon – a francia Robert Filliounál is felmerült, 1973-ban.¹⁹

65. Major János: [Élő síremlék], 1973

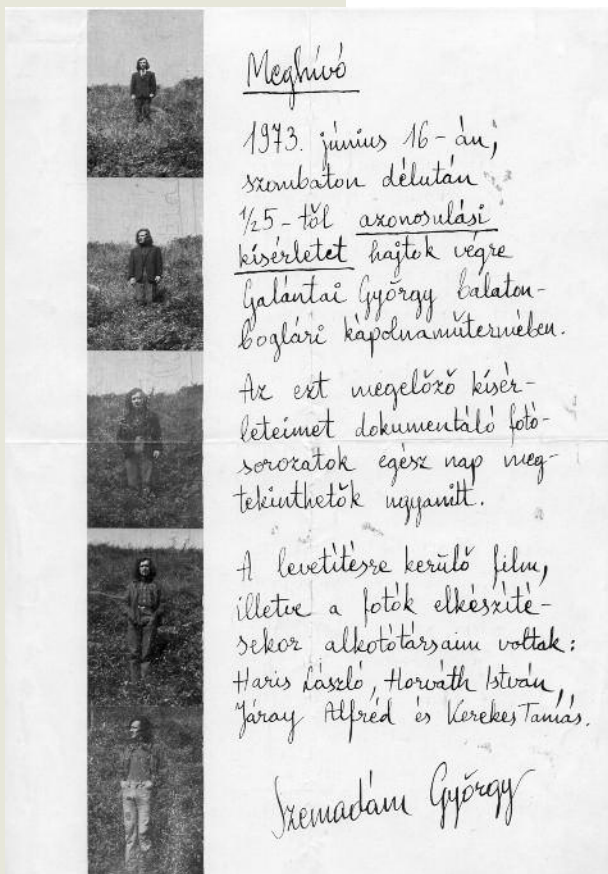
*Élő síremlék*nek neveztem el Major János egyetlen body artos munkáját, amelynek érdekessége, hogy egyszerre van jelen benne Major munkásságának két nagy területe, önironikus rézkarcai és sírkőfotói. A kápolna és a temetőkert művészeti valóságában ezt a művet szívesen tekintem – minden más szemponttól függetlenül – egy Major János- és Ben Vautier-féle „Én-művészet” szintetikus változatának. A szintézisben az én-művészet nézőpontja lenne a fontos, amely Vautier-nál tíz évvel korábban így hangzik: „Nézzetek rám, én vagyok a Művészet!” Ezzel ellentétes Major sírkőfelirata a posztamensként szolgáló kőtömbön: „Művészedért éltél / Annak mátyrja lettél.” Major a kőtömbön áll meztelenül, egy fehér ágyékkötővel, mint egy görög atléta, időnként változtatva mozdulatait. Talpa alatt a Pravda, a szovjet párt lapja, és mintha azt mondaná: „Nézzetek rám, én vagyok a Művészet!” (⇒ 249–251. kép) Ez a kelet–nyugati, hideg–meleg, élet–halál hangulat, a vitalitás és a lemondás himnikus időtlensége különös magyar sajátosság: a lét művészete. Mágia: az „ugyanannak örök visszatérése” elvnek megfelelő létforma.

²⁰ Interjú Szemadám Györggyel. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

Major egy évvel idősebb Vautier-nál és ugyancsak tíz évvel korábban kezdte én-művészetét ironikus rézkarcaiban. Vautier is eljutott az öniróniáig és ugyanúgy egyensúlyoz a lehetséges és a lehetetlen határán, mint Major, mégis talán ez a kápolna az egyetlen hely, ahol a képzeletben találkozhattak.

Azért is gondoltam, hogy az én-művészet nézőpontját behozzam, mert kapcsolódik a koncept tautológia- és/vagy paradoxonkereséséhez. Az „én vagyok én!”, vagy az „én vagyok-e én?” kérdések az aktuális léthelyzet pseudo-voltából adódtak, és a konceptuális gondolkodás remek lehetőségeket nyújtott újfajta, szokatlan válaszokra.

Az „én vagyok-e én?” kérdésre Szemadám György az *Azonosulási kísérlet* című nagyszabású akcióval és kiállítással kereste a választ (⇒ 227–231. kép). Szemadám azonban – inkább akcionista, mint konceptuális indítékai szerint – már fórumnak tekintette a kápolnát, „ahol lehet tüntetni, demonstrálni, valamilyen módon ütközni, nemcsak a hatalommal, hanem az egész világgal, ami minket körülvevett”.²⁰ Az akció–reakció, a látható és képzelt viszonylataként Szemadám kettős ön-azonosságot épített fel, hogy ütköztetve szembesítse egymással saját kétféle valóságát. Ezzel az én-művészeti demonstrációval végül gyakorlatilag azonosította szembenálló én-képeit, és a maga részéről pontot tett minden további avantgardista kísérlete végére.

66. Szemadám György meghívója, 1973

Megjegyzem, Szemadám György volt az első, aki 1980-ban nemcsak hosszan írhatott – pozitív értelemben – a kápolnatárlatokról, de még kitüntetést is kapott írásáért, mint aki bátran feltárta a szocialista kultúra feledésbe merülő értékeit.²¹ Néhány hónappal korábban – amikor Szemadám talán éppen ezen az íráson dolgozott – tiltották be a kápolnatárlatokról szóló diavetítéses előadásaimat, és nyitották meg a BM-ben újrakezdődő megfigyelésem céljából a „Festő” dossziét.

Különös élmény volt, amikor nemsokára véletlenül találkoztam Szemadámmal a Nagykörúton. Úgy látszott, mint ha semmit sem tudna a velem történetekről, ezért barátságosan gratuláltam publicista pályakezdéséhez, mire ő meghívott egy korszó sörre. Sörözés közben – gondoltam – szóba hozható a téma, de kiderült, hogy sietnie kell. Kár, hogy nem beszéltek meg, mert így – az én olvasatomban – a korszó sör kártérítésként hatott, amellyel Szemadám talán „letudta” a meg nem értett helyzetet. Számomra pedig ezért maradt emlékezetes.

A másik demonstratív jellegű projekt (mai fogalmaink szerint helyspecifikus installáció) a *Szembesítés*, alcíme: *a rend a paraméter* (⇒ 236–239. kép). Eredetileg Csutoros Sándor hívtam meg kiállítani, de közben úgy alakult, hogy Haris Lászlóval és Molnár V. Józseffel együtt dolgozták ki a kápolna „átalakítását”. Az együttműködés Budapesten kezdődött, a *Lépcsőház* eseménnyel, a boglári térszervezés a második, az utolsó közös kiállítás pedig ősszel a budapesti Műegyetemen volt. Ennek a közös mágikus térnek a különlegessége, hogy a társalkotók három különböző szempontból értelmezték, vizuálisan mégis egységes, tömör, feszes, tiszta műként jelent meg. A klasszikus példa, Kurosawa *A vihar kapujában* című filmje jut eszembe, hogy egy esemény résztvevői és szemtanúi mennyire másként élik meg ugyanazt. Csutoros Sándor szerint: „A látás nyelvén fogalmaztunk, alkotásunk maga a Kápolna volt, mint Bíróság.” Haris László szerint: „Hosszú ideig az volt a címe, hogy Rekvium a kápolnáért, mert az egész valami saját magából eredő megsemmisülés felé haladt. Erről szólt ez a rekvium.”²² Molnár V. József szerint: „Szakralizálni akartuk a teret, mert úgy éreztük, hogy azok a happeningek – vagy legalábbis a happeningeknek egy része, ami ott a kápolnában volt – deszakralizálta a kápolnát.”²³

Mielőtt még átlépnék a „happeningek terébe”, elmondanám, hogy szerintem: a *Szembesítés* inspirációja nyilvánvalóan Csutoros és felesége igaztalan (konceptuális) perének pseudo-léthelyzetéből származott. Ezért a mű jelentése szerint a kápolna, metaforikusan a Bíróság – bármely képzeletbeli per helyszínéeként –, a szembesítés által mágikusan lehetővé teszi (teheti) bármely állítás igazságának összehasonlítását a tényekkel. A mű tehát nem a kápolnát, hanem képletesen a Bíróságot „szakralizálta”. Ha erről a Bíróságról azt állítjuk, hogy nem lehet igaztalan – mert „a rend a paraméter” –, akkor nincs értelme a gyászmisének, a lemondásnak, az önfeladásnak, a hit elvesztésének – a „rekviumnek” –, ahogyan Haris gondolta.

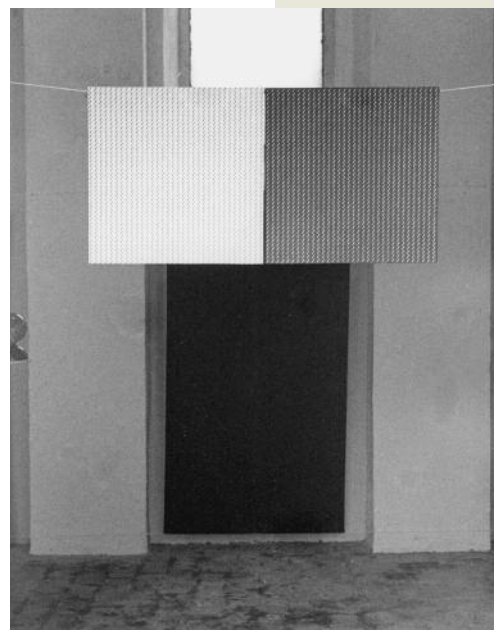
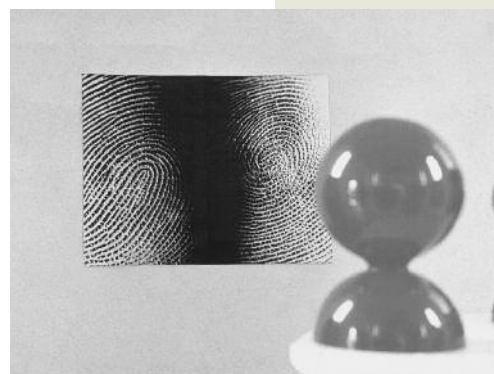
A kápolnatárlatokat ért bírálatokban a „happening” szó fogalma soha nem lett pontosítva, általában a „botrány” szóval rokonították, ezért minden előadás jellegű esemény szóba jöhetett a kápolna „deszakralizálása” szempontjából. A legtöbb igaztalan bírálatot Halász Péter színháza kapta. Halászné egyhetes boglári tartózkodása számomra olyan volt, mintha a darabok egy folytonos színház betétei lennének. Nem voltak pontos kezdések, semmi nem volt nagyon meghatározva, mégis minden a lehető legjobban, legpontosabban történt.

Halász Péter szerint: „Az, hogy rosszul szavalni, vagy rosszul szöveget mondani, ilyen környezetben, az egy abszurdum lett volna. [...] a helyzet, amibe belekerültünk, és ahogy abban automatikusan funkcionálni tudtunk, és rá gondoltunk, és csináltuk, az sosem azzal foglalkozott, hogy kinek milyen legyen az alakítása, hanem hogy ki ki-

²¹ Szemadám György: „Utak és határok”. Jegyzetek Haris László fotóihoz. In: A Magyar Képző és Iparművészek Szövetsége tájékoztatója, 1980/1, 4–22. o.

²² Interjú Haris Lászlóval. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

²³ Interjú Molnár V. Józseffel. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

67–68. Csutoros Sándor–Haris László–Molnár V. József: *Szembesítés*, 1973

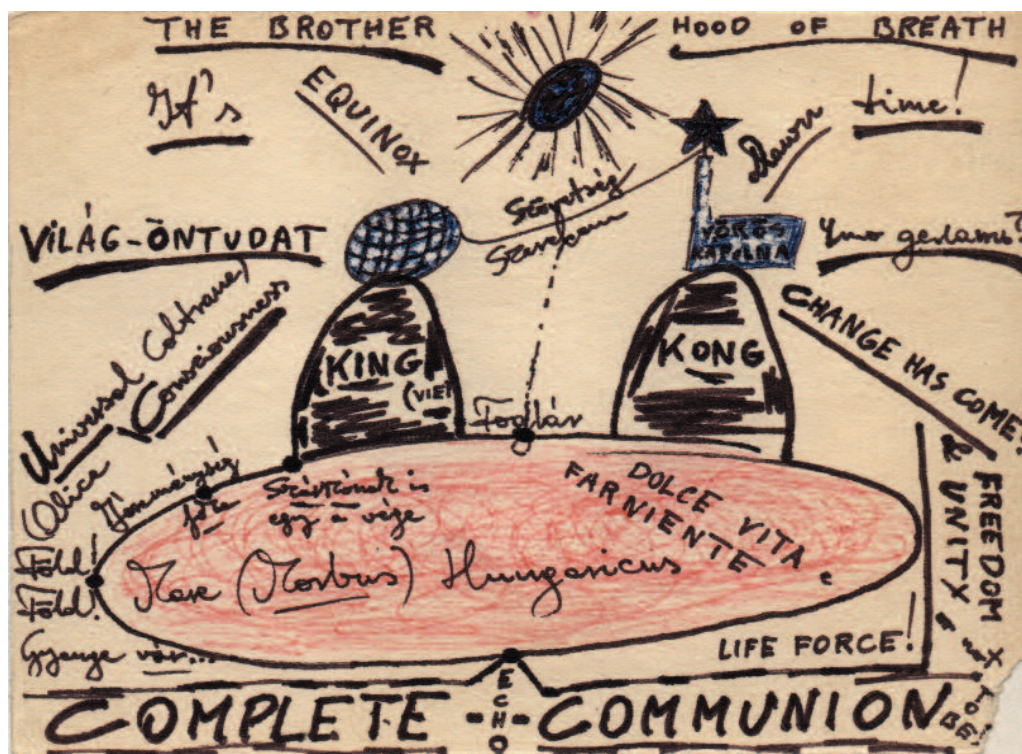
²⁴ Interjú Halász Péterrel
In: *Vakáció I-II*, 1998.

csoda, vagy ki mit csinál. [...] Boglár egy elég koncentrált hely volt [...] elég jól izolált volt a terület, hogy az ember természeti környezetben, ugyanakkor városban, vagy hát egy frekventált nyaralóhelyen, szinte a teljes szabadságban élhetett, beleértve a rendőri atrocitásokat, ahogy ezt kezelni kellett. Már majdnem hogy normálisnak tűnt a helyzet.”²⁴

A kápolnában több változatban játszották a *Madaras játékot* (⇒ 294–298. kép) és a *King Kongot* (⇒ 305–310. kép) is. Mindkettő mesejátékszerű felnőtt darab volt. A *King Kong* mese egy erotikus jelképekbe kódolt metaforikus elnyomó hatalmi szituáció. Az én egyik olvasatom szerint röviden arról szólt, ami az utolsó képből érthető meg: az ünnepezt főhős – aki legyőzte az elnyomó hatalmat –, elfoglalja annak helyét. Innen kezdődhet minden újra előlről, ugyanúgy, ahogyan már láttuk, ismételheti magát. A darab másik olvasatát, a magyarázatot, a Blake-szövegek adták.

Halász szerint nem hatalmi szimbólumról volt szó „[...] a *King Kongban* a William Blake-szövegek a poszt-moralitásnak a szövegei voltak, tehát nem elfogadni azt a moralitást, ami uralja a mezőnyt, és amit minden hatalom felhasznál, nemcsak az a hatalom, amelyik politikailag irányít egy országot, nemcsak az a hatalom, amelyik végrehajtja ezt a politikát, hanem az a belső moralitás, amiben közvetlenül élünk, tehát az utcán, az emberek között, ami miatt rámondják az emberre, hogy rossz vagy jó [...] tehát még a barátok moralitása is, ahogy egymást megítélték.”²⁵

²⁵ Interjú Halász Péterrel
In: *Vakáció I-II*, 1998.

69. Kassák Színház: *King Kong* (Fazekas Pál rajza), 1973

Már majdnem hogy normálisnak tűnt a helyzet, már tizenegy napja nem jöttek rendőrök. A *King Kong*-előadások utolsó napja előtti éjszakán a kápolnában nem maradt alvóhelyem, ezért kivételesen és először, a kápolna alatti – raktárnak használt kriptában – aludtam. Erősen az volt az érzésem, hogy pont most, amikor egyszer éppen nem vagyok ott, akkor fog valami nemkívánatos dolog történni. Mindig, mindenütt, maximális figyelemmel jelen kellett lennem, ettől kialakult egy – az emberekre vonatkozó – furcsa érzékenységem: megéreztem bizonyos események bekövetkezését, felismertem az ellenséges szándékú embereket és olyan spontán és gyors elhárító reakcióim voltak, amelyeket csak később értettem meg. A kriptában volt még egy matrac és már annyira fáradt voltam, hogy muszáj volt a kőpadlón való alvásról lemondanom. A kápolna ajtaját belülről kellett bezárni, ezért megkértem valakit, aki azt állította, hogy ő lesz az utolsó elalvó, hogy feltétlenül zárja be jól az ajtót, meg is mutattam, hogyan. Megígérte, de sajnos

nem tette meg, ez akkor derült ki, amikor hajnali fél ötkor fentről a kápolnából hallatszó durva üvöltözésre ébredtem: „ébresztő”, „disznók”, „fogja be a pofáját”, „adj egy pofont neki”, „üsd le” stb. A pofont Haraszi Miklós kapta válaszul jogi ismereteire. Ez már nem a moralista „Horgászok”²⁶ színháza volt, hanem a „Vakáció” fedőnevű immoralista rendőrségi akció. A szereposztás: öt rendőrijárőr tartotta az ébresztőt, később jött még két civil nyomozó és az őrnagy, más szóval „a karnagy”.

Bocsánat, de még harminc év múltán is nehezen és szorongással gondolok erre a „happeningre”, ezért nem tudok és nem is akarok másként beszélni róla, mint egyfajta kulturális határesetről. Volt benne valamilyen ószövetségi borzalom, mint a betlehemi gyermekgyilkosságban. Molnár V. József nem véletlenül érezte úgy, hogy szakralizálni kell a teret, mert ez a happening és ami még ezután következett, valóban deszakralizálta a kápolnát. A „karnagy” megérkezése után a hangnem megváltozott. Nem lehetett tudni, hogy ez a fordulat egy dramaturgiai fogás vagy csak a műfaj természetes jellemzője volt. Az öt „immoralista járőr” már korábban összeszedte a kápolnában alvó vendégeimtől a személyi igazolványaikat, és ezeket kezében tartva érkezett le a „karnagy” a kriptá zárt vasrács ajtaja elé. Ezt megelőzően az „immoralista járőrök” közül ketten már másodszor próbálkoztak a „művész úr, ha itt van, jöjjön ki” bekiáltással kicsalogatni a – hirtelen alvóhelyemből rejtkehelyemmé változott – kriptából. Miután a happening közönséges, faragatlan bevezetője tanácsalanná tett annak eldöntésében, hogy mennyire kell nekem ebben részt vennem, nem válaszoltam. Előbb a lakatok kinyitásával próbálkoztak, ami nem járt sikerrel, majd az ajtó eltávolításáról kezdtek tanácskozni. Ekkor jelent meg a „karnagy”. Mint aki biztosan tudja, hogy ott vagyok, és mint aki csak nekem akar segíteni, barátságos, emberi hangon megkért, hogy nézzem meg a nála lévő személyi igazolványokat, nincs-e közöttük valaki, akit nem ismerek. Igyekezett meggyőzni arról, hogy nem engem akarnak zaklatni, hanem éppen ellenkezőleg, meg akarnak védeni a csavargóktól és a bűnözőktől, ezért fontos, hogy igazoljam az igazolványok tulajdonosait. A „karnagy” monológja után előléptem rejtkehelyemről, és a zárt vasrácsra keresztül beszélünk. A lakatokat csak azután nyitottam ki, miután „védőangyalaim” elmentek. Minden szereplőről elmondtam, hogy kicsoda és hogy mennyire értékes tagja a társadalomnak. Az „al-karnagy” mindent gondosan feljegyzett. Magam is meglepődtem, hogy mindenkiről tudtam jól mondani, és még csak véletlenül sem akadt olyan személy, akit nem ismertem. Meglepő az is, hogy a „karnagy” azóta ismertté vált titkos jelentésében csak ennyi az igazság: „...megállapítottuk, hogy a jelenlévő személyek valamennyien iskolázott emberek [...]. Véleményem szerint tüntetőleg csinálják mindezt, [...] az ilyen foglalkozású, tanult emberek nem élhetnek így” (⇒ 106. dok.).

A „happeningek terének” egy másik, művészeti jellegű eseménye a *Barátságos bánásmód* című együttlét volt. A moralitásnak egy másik nézőpontjából egyfajta szembesülés és/vagy szembesítés zajlott, tartalmát két rövid idézettel illusztrálnám, mintha továbbra is a metaforikus Bíróságon lennénk.

Najmányi László: „Széken ülök az Ön közelében / Ha kérdez tőlem valamit, én válaszolok Önnek / Mi jogosít fel erre? / Talán a szék? / Vagy a kettőnk közelsége? / Vagy a kettőnk távolsága? / Vagy az Ön kérdése? / Vagy az én elhatározásom? / Vagy egy lehetőség? / Vagy az én képességeim? / Vagy az Ön képességei? / Ha nem válaszolnék, segítséget tagadnék meg? / Ha nem válaszolnék, csökkenne az önbecsülésem? / Ha rosszat válaszolnék, segítséget tagadnék meg? / Ha rosszat válaszolnék, csökkenne az önbecsülésem?”²⁷

Hajas Tibor: „Ismernem kell az érdekeimet; most azonnal emlékezzek vissza a jelenre. Próbáljam meg áthúzni a számításaimat. Rántsam ki a talajt a lábam alól. Kompromittáljam magamat. Ne hagyjak időt magamnak a védekezésre. Ne várjak magamtól jóindulatot. Legyek hálátlan magam iránt. Ássam alá az önbecsülésemet. Örömeimet, bánatomat ne osszam meg magammal. Terjesszek magamról rágalmakat. Zárkózzam el a problémáim megfontolása elől. Kétkeljek az őszinteségemben.”²⁸

²⁶ A Halász Péterrel és színházáról a BM-ben nyitott III/III-as csoportdosszié elnevezése.

²⁷ Részlet Najmányi László *Barátságos bánásmód* című, Balatonbogláron előadott darabjából. (Közölve: AL 5, 1983, 52–55. o.)

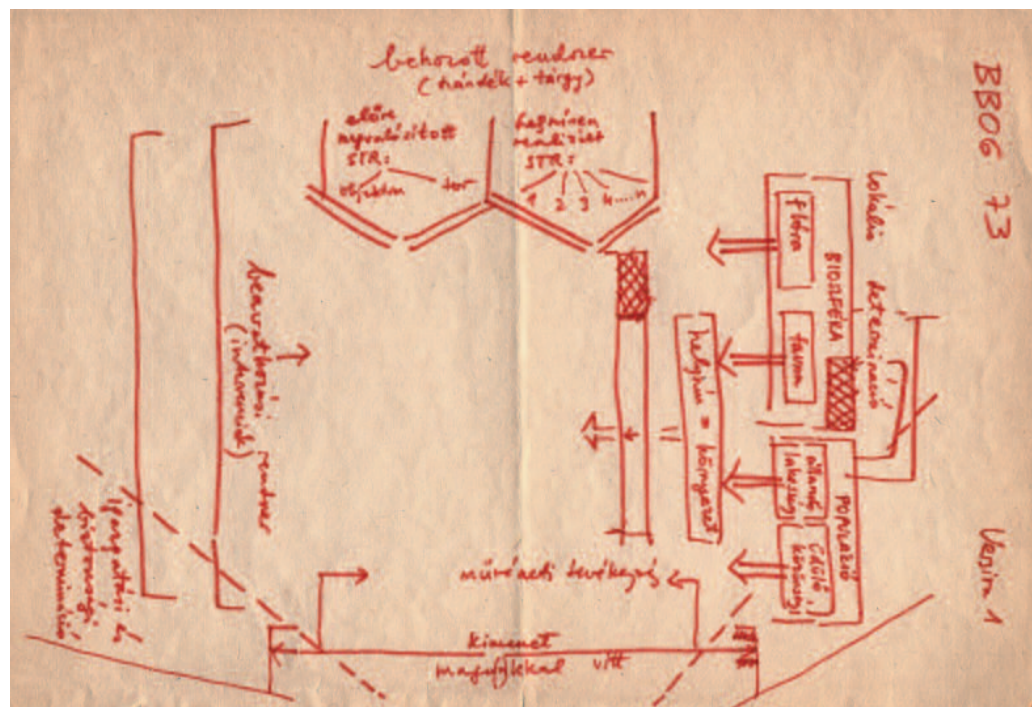
²⁸ Részlet Hajas Tibor *Szabadság-ipari adás, IV. csatorna* című írásából. (Közölve: AL 10, 1984–1985, 28–29. o.)

²⁹ Interjú Szikora Jánossal.
In: *Vakáció I-II*, 1998.

A „happeningek terének” harmadik művészeti eseményéről Szikora János beszélt:

„Az előadásaink kiindulása, matériája sokkal inkább az emberi test, az emberi fizikum és az emberek által létrehozott akciók voltak, akciók és tárgyak. A matériánk tulajdonképpen az emberi gesztusok, azok a kapcsolatok, amiket egymással létesítettünk, illetve egymással és a tárgyakkal. Nem voltak szövegközpontú előadások, darabjaink nem voltak drámák, a szó hagyományos értelmében, nem volt szövegmatériájuk.”²⁹

Halászzékkel érkezett Algol László, akiről Halász azt mondta nekem egyszer, hogy a világ legokosabb embere. A temetőkert egy félreeső részét választotta ki az estétől másnap délelőttig tartó „approximációs gyakorlatának” színhelyéül. A gyakorlat címe *A HÁROMSÁG SZEMÉLYISÉGE* volt (⇒ 299–304. kép is). Algol szerint az egyik alapfeltétel egy világos és meghatározatlan vélelem, hogy „az az intenzitás, amelyet legfelsőbb háromságnak nevezhetünk, minden létezőben jelen van”. A többi alapfeltétel ebből következik „a legfelsőbb háromság minden jelensége a háromság legmagasabb személyiségeinek kezéből ered / a legfelsőbb háromsággal kapcsolatos állítások, így az itt szereplő és nem szereplő alapfeltételek is közelítések / a közelítések igazolódásának fokából következtethetünk helyzetünkre és a nélkülözhetetlen alázatra”. A közelítés fázisai: a dokumentációs modell, az út a gyakorlatokhoz, a kiinduló és kontroll approximációs gyakorlat.

70. Algol László: Az approximációs gyakorlat terve, 1973

Az „alapfeltételek” szakrálisnak látszottak, mintha a Szentháromságról lenne szó, de a „közelítés fázisai” már inkább egy matematikai vagy más tudományos feladat megoldási lépéseinek tűntek. A gyakorlat helyszíne egy három fa (három személyiség) által határolt terület volt, mint egyfajta szentély vagy tábor(tűz)hely, amely körül a hallgatóság ülve, fekvé helyezkedett el. Algol a gyakorlat egész ideje alatt, meghatározott időközönként, előre megírt szövegtöredékeiből olvasott fel egyet-egyed. Közben este, a három fa háromszögében, kör alakú árkot ásott, amelyben tüzet gyújtott. Másnap – miközben az előre megírt szövegtöredékekből továbbra is egyet-egyed felolvasott – a három fa köré spárgából hálót (!) készített, majd befestette fehér festékkel.

A szövegtöredékek tényleg tudtak valamit – a nyelvi leírás és a tényleges nyelvhasználat összefüggésében –, Algol ugyanis pszicholingvisztikát tanult, és úgy volt költő, hogy közben tudós is volt. A szövegekről csak annyit mondanék, hogy a töredékek egymással

inkább távolságban voltak, mint közelségben, mégis az elhangzásuk között eltelt idő-
ben elkezdtek valahogyan közel kerülni egymáshoz. Mintha megértettem volna valamit
abból, amiből egy mukkot sem értettem meg, ez talán egy metanyelvi szituáció?

[...]

kivel a kátyúnál vasútépítésre készülődnek
nem veszítették el a sírás képességét
a futás függvényeként a völgyben kerítés vonul
az elemek füstje után négyyszögű lyuk marad

(Részlet a *Háromság személyiségéből*)

71. Algol László approximációs gyakorlata, 1973

A „háromság személyiségének” kérdését sem értettem egyelőre, de továbbra is foglalkoz-
tatott. Egy évvel később véletlenül hallottam a rádióban egy zenei vetélkedőt, és a férfi-
hang, amely minden kérdésre jól válaszolt, Algol hangja volt. Ő volt az aznapi nyertes,
és meglepetésemre Hábermann M. Gusztávnak hívták. Nemsokára véletlenül találkoztam
Algollal az utcán, nem messze Halász Péteréktől. Ez a találkozó azért is érdekes, mert
ekkor már megvolt a harmadik neve is, a boglári „approximációs gyakorlatban” keresett
harmadik személyiségé. Persze ezt csak jóval később, huszonegy év múlva tudtam meg:
III/III-as fedőneven Pécsi Zoltánnak hívták. A harmadik, „titkos” személyiségével a po-
litikai rendszerváltásig rendszeresen „találkoztunk”. Ennek ellenére később is érdekelt
A HÁROMSÁG SZEMÉLYISÉGE, mert elképzelhető volt mint különös, jövőbeli sze-
mélyiség-modell: a tudós, a művész és a politikus – a háromféle gondolkodás szintézise –
egy személyben. Képzeldésem Vilém Flussernek köszönhető: „A tudomány, a művé-
szet és a politika, ha egyszer egységes olvasási módba tömörülnek, a világból és belőlünk
eddig nem sejtett dolgokat olvashatnak ki.”³⁰ Örültem volna, ha igaznak bizonyul, amit
a Hábermann–Algol–Pécsi multiplex személyiségről gondoltam, de sajnos Pécsi, már az
első, a Halász-csoportról szóló jelentésében³¹ leleplezte magát: nincs egység a három sze-
mélyiség között, nincs átjárás, elkülönülnek egymástól.

A reiki szerint „mindnyájunknak három teste van. Fizikai, érzelmi és mentális teste. Személyiségünk fixálódásá-
nak pillanatában kifejllesztünk egy hajlamot arra, hogy ezen testek egyikét túlzottan használni kezdjük”. A budd-
hista mester – Sankara tanácsa így hangzik: „Ne téveszd össze testeidet saját magaddal – se a fizikai testet, se az
asztrálisat, se a mentálisat. Mindegyik Énednek szeretné kiadni magát, hogy megkaphassa, amit kíván. De néked
ismerned kell valamennyit s tudnod kell, hogy uruk vagy.”³²

³⁰ Vilém Flusser: *Az írás*. Balassi Kiadó–BAE Tartós-
hullám–Intermédiá, 1997, 71. o.

³¹ „Pécsi Zoltán” fn. tmb.
jelentése Halász Péter cso-
portjáról, Belügyminiszté-
rium III/III-4-c. alosztály,
TH-O-16268/1., Horgászok
fn. dosszié, 253–262.o.
⇒ 123. dok.

³² A „Személyiség Ennea-
gramja” az Aranyhíd Iskola
tanfolyami anyaga (készült
Eli Jaxon-Bear 1988-as
előadásának Öcsényi Zoltán
által készített fordítása
alapján). Bevezető:
[http://web.axele-
ro.hu/t3t/reiki/eneb.htm](http://web.axele-
ro.hu/t3t/reiki/eneb.htm).

Beke László 1973-as *TÜKÖR*-kiállítása volt az első magyar, nemzetközi szervezésű, tematikus „mail art” kiállítás (⇒ 284–291. kép). A szándék és a végeredmény tekintetében két nézőpont merül fel: a művészettörténész részéről a tükör jelképes értelme, a művészek részéről pedig a tükör önvizsgálatra alkalmas szerepe. Bekének ez a „banális” témaválasztása, ugyanúgy, mint az előző évi „utcakő”-projektje is, a szocialista képzőművészet közhelyes fogalmaihoz kapcsolódik. Míg „az utcakő a proletárok fegyvere”, a tükör az állandóan melegen tartott művészetfilozófiai problémához, a „művészi tükrözés” meglehetősen egyoldalúan értelmezett kérdéséhez köthető. A művészi tükrözés alapszabályai: kimutathatók legyenek a realizmus, a tipikusság és az intenzív totalitás sajátosságai. (A színházban ennek felel meg a leképzés, a szerepjátszás, amely az avantgárd színházban kerülendő.)

„Az avantgárd törekvések, a műalkotásnak a társadalmi valóságtól való elvonatkoztatása során kialakultak olyan [...] nézetek, amelyek szerint maga a műalkotás szimbólumként fogható fel, függetlenül attól, hogy mi a jelentése, hogy mennyire árnyalt vagy mennyire redukált a benne megvalósuló tükrözés. [...] a concept artként megnyilvánuló, néha kíméletlenül kritikai magatartás, amely magát a fogalmat, a gondolatot akarja közvetlenül a néző tudomására hozni, [...] egy jelet vagy egy magatartásbeli jelzést mutat be műtárgyként, de gyakorlatilag a művészetten kívül maradván, a művészet esztétikai lényegét és létét tagadva.”

Az idézet Aradi Nórától származik,³³ aki akkor Beke László munkahelyi főnöke volt, és akinek a *A szocialista képzőművészet jelképei* című, idézett könyvének kézírata (1972. december) Beke László concept arttról szóló tanulmányai után készült el. Ebben a kontextusban érthető Beke ambivalens viselkedése, ahogy a fotóhasználat mögé rejti mondanóját:

„Létrejött egy olyan állapot, amikor a magyar képzőművészeti kritikusnak sem kell végre mentegetőznie, hogy nem látta eredetiben az általa méltatott művet. Tudniillik e mű adekvát megjelenési formája a reprodukció: fotó vagy nyomdailag sokszorosított, sőt sokszor mesterségesen is lerontott minőségű fénykép. [...] ezt a boldog állapotot a címben csak négy betűvel jelzett irányzatok térhódítása együttesen hozta létre: az Akciók (happeningek) művészete, a Project Art, a Land Art és a Concept Art.” A tükör-munkákat a fotó metaforikus funkciójaként említi, „ami a konceptnél különösen előtérbe került”.³⁴

Ettől függetlenül, a tükör-kiállítás nagy érdemének tartom mozgalmi frissességét, vagyis a meghívottaknak azt a körét, akik a művészi tükrözés művészetfilozófiai problémáiról semmit sem akartak tudni és egyáltalán nem zavarta őket, hogy „gyakorlatilag a művészetten kívül maradnak”. Fontosnak tartom még, hogy a tükör önvizsgálatra alkalmas szerepe néhány embert eltérített az Én-művészet irányába, például engem is. Nagyon tetszett a tükör-kiállítás, tehát én is próbálkoztam valamivel, de végül letettem róla. A nyár végén viszont, az utolsó kiállítás rendezése közben, véletlenül észrevettem első tükör-munkámat. Egy falnak támasztott üvegtábla egy arc fotóján állt. Amikor megláttam, éppen – az arc egyik oldalát tükrözve –, torzította azt. Kicsit odábról nézve már nem torzította. Így lefotóztam és a „nézőpont-változtatás” címet adtam neki. Ennek később elég sok következménye lett.

Megjegyezném, hogy a művészet elméleti embereinek – napjainkig mintegy járványként elterjedt – egzisztenciális okokra hivatkozó, ambivalens viselkedése a múlt jelenében talán érthető volt, de ezzel mintegy kihúzták maguk alól azt a talajt, amely a későbbi jelenben a múlt lehetne. A korabeli pártlapban gyakran publikáló fő kritikus, P. Szűcs Julianna, 1993-ban, más nézőpontból, de még ugyanabban a – legnagyobb példányszámú, de már nem párt- – lapban cinikusan így „írta le” a helyzetet: „a Galántai-típusú szatirikus, [...] újból neoavantgárd oly szorosan fonódott ellenfelére, hogy annak radikális bukása magával rántotta a hőst is. [...] Kérdés, hogy az ellenfelével összekeveredő közös tetem, nem kerül-e előbb-utóbb közös sírba, hogy egy idő után a csontokról biztonság-

³³ Aradi Nóra: *A szocialista képzőművészet jelképei*. Kossuth–Corvina, Budapest, 1974, 9. o.

³⁴ Beke László: *Miért használnál fotókat az A. P. L. C.?* Fotóművészet, 1972/2, 20. o.

72–73. Galántai György: *Nézőpont-változtatás*, 1973

gal meg lehet-e majd állapítani, [...]”³⁵ stb. A járványos ambivalenciára egy gyógyszer: Aminek nem lehet megfelelni, nem kell akarni megfelelni + nem egy nap a világ. A temető kertekben a „Galántai-típusú” sírköveken Marcel Duchamp idézete olvasható: „Mindig mások halnak meg.”

³⁵ P. Szűcs Julianna, *Háromszor egy. Októberi impressziók*. Népszabadság, 1993. október 30.

Beke László délben érkezett, felraktuk a kiállítást, utána azonnal elrohant, mint akinek megy a vonata. Meleg nyár volt, mindenki strandolt. Másnap, hajnali négykor, a kápolna bezárt ajtaja előtt egy furcsa eset történt. Művészeti szempontból nézve két rendőr-művész-járőr „akciója”. Többször „művész urat” kiáltva kezdték, majd a faajtót és gumibotjaikat hangszerként használva „koncerteztek”. A hangok a kápolna remek akusztikájú terében mennydörgéssé erősödtek. A gumibot-koncert – mint experimentális zenei produkció – talán egy zenetörténeti esemény. Ezután a rendőr-művészek – mintegy szünetképpen – kísérletet tettek a zár felnyitására, de mivel nem sikerült, a frissen festett hófehér ajtón – a koncert és a koncept szellemében – nyomot hagyva dokumentálták múló jelenlétüket: a gumibotjal és a kulccsal is felírták, hogy RENDŐR. Befejezésül, a távozás konkrét költészeti aktusaként, megfordították az olajfára akasztott „BARÁTSÁGOS BÁNÁSMÓD” és a földbe szúrt „MAGÁNTERÜLET” feliratú táblákat.

Én a padláson aludtam, és a szokatlan hangokra ébredtem fel. Szentjóbý Tamás aludt még ott, de már ébren volt, ült az ágyán és várta, hogy felébredjek. Tőle tudtam meg, hogy mi történt. A torony ablakához mentem, és még kissé álmosan néztem le. Ebből a nem művészeti nézőpontból azt láttam, hogy lent, a föld szintjén, éppen egy velem kapcsolatos atrocitás zajlik, de a megvalósulás csak szimbolikus. A felizgult karhatalom tehetlenségének látványától rám tört a nevetés, de rögtön meg is ijedtem, mert mi történne, ha hirtelen felpillantanak és meglátnak, vagy meghallják a nevetésem? Vagy ha fejszével jönnének vissza szétverni a faajtót? Stb. A visszafojtott nevetéstől reszketni kezdtem, de látva és hallva is a gumibot-koncertet, már olyan volt, mint egy lázálom, mintha engem vernének. Ekkor már nem tudtam eldönteni, hogy mitől reszketek, a nevetéstől vagy a félelemtől. Az akció elmúlt, a rendőrök elmentek, de az izomrángás – mint egy görcs – hosszú ideig nem akart elmúlni, azt hittem, hogy most „kész” vagyok.

Ettől kezdve tizenkét évig remegett a jobb kezem, amikor rajzolni vagy festeni akartam. Ha mégis rajzolnom kellett, akkor a bal kezemmel fogtam a jobb kezemet, hogy ne remegjen. Így készült – megélhetési munkaként – száztizennégy vonalas rajzom a *Modern test- és szépségápolás* című könyvbe. A rajzokat egy szakértő modorosnak nevezte, igaza volt, többet nem rajzoltam. Ez az egyik fő oka tárgy-szobraim létrejöttének és a többi olyan ténykedésnek, amelyeknél nem zavart a kézremegés. A kézremegésem egyébként 1985-ben, jobb karom teljes lebénulásával múlt el. Éppen egy igen nehéz vasszobromat cipeltem Kavics utcai műtermembe, amikor egyik BM-es megfigyelőm, a házfelügyelő, rám ijesztett, érthetetlen okból elállva az utamat.

74. „RendőR” felirat a kápolna ajtaján, 1973

75–76. A „Barátságos bánásmód” tábla két nézete, 1973

77–78. A „Magánterület” tábla két nézete, 1973

1973-ban – ahogy a meghívó írja – „jugoszláv kollégákat” is vendégül láttam, egy kilenctagú vajdasági csoportot, az időszerű művészeti irányzatok – a neokonstruktivizmus, az intervencionizmus, a vizuális kutatások, a konceptuális művészet, a vizuális költészet stb. képviselőit. Jugoszlávia akkor ugyanúgy a szocializmust építette, de nem volt „íz-lésteror”, a művészet területére a politika nem tört be. Ezt sehogyan sem tudtam feldolgozni. Mindig arra a következtetésre jutottam, hogy csak magunk lehetünk az okai saját nyomorult helyzetünknek.

Érdekesekek voltak Predrag Šidjanin audiovizuális akciói (⇔ 268–270. kép) és Ladik Katalin hangköltészeti előadása (⇔ 274–277. kép). Mindketten visszajátszott és élő hangot is használtak. Az előadásokhoz magnóra volt szükség, de a magnóm éppen akkor romlott el. (Erről jut eszembe, hogy milyen nehezen emlékszem vissza a „fejlett szocializmus” hiány- és rablógazdaságára, az érték nélküli társadalom hallgatáskultúrájára. Könnyebben gondolok Kafka vagy Orwell negatív utópiáira, mert azokat csak olvastam.) Balatonbogláron és környékén sem magnót megjavítani, sem bárkitől magnót kölcsönkérni nem lehetett. Vártam Ladik Katalint és valami „csodát”, ütem tanácstalanul az ajtóval szemben, néztem a gyönyörű időt, egyszer csak az ajtóban megjelent két ismeretlen tatabányai fiú, kezükben egy magnóval. Nem akartam hinni a szememnek, életem első csodája, pedig egyszerű: véletlen egybeesés, coincidencia – mondaná Beke László, aki éppen ezeket az eseteket gyűjtötte véletlennaplójába. Az időbeli véletlen egybeesés magyarázat nélkül maradt, viszont a fiúkról később megtudtam, hogy hozzám hasonlóan kulturális bűnözők, vagyis megfigyeltek voltak. A csodáról később megtudtam, hogy minden, ami a csodával határos, az rendben van, és csakis az van rendben.

*

Az utolsó, legnagyobb szabású boglári happening egy valódi koncepció/koncept esemény volt. Leginkább talán filmforgatásra emlékeztetett, kamerák nélkül. A „filmszínész” rendőrök, katonák, nyomozók, főhivatalnokok, beosztottak, fizikai dolgozók, egy rádióriporter, néhány barát és a véletlenül odatévedt turisták a „forgatókönyv” szerint játszották szerepüket. Közönség nem volt, ezért is válhatott a „darab” koncepció/koncept (koholt/fogalom) eseménnyé.

Joseph Kosuth szerint: „A fogalomművészet közönségét elsősorban művészek alkotják – ami azt jelenti, hogy nem létezik a résztvevőktől elkülönült közönség. Így aztán a művészet bizonyos értelemben éppoly »komollyá« válik, mint a tudomány vagy a filozófia, melynek szintén nincs közönsége. Annyira érdekes vagy sem, amennyire az ember informált vagy sem.”³⁶

A merev rendészeti szabályok között a kultúraelhárítás koncepciója csak lassan bontakozott ki. A negyedik boglári nyár elejére már körvonalazódott a nyílt intézkedések módja, és elkészülhetett a záróesemény forgatókönyve. A nyár folyamán az idő rövidsége miatt, egyfajta ideges túlműködésként, az összes lehetséges közhivatal és hatóság összefogott ellenem. Voltak például furcsaságok, mint például: a járási biztosító „megtudta” a községi betiltó határozatot, és felbontotta a hat évig szabályosnak talált – a kápolnára és a kriptára érvényes – biztosításomat. Miután nem volt hajlandó semmilyen új biztosítást kötni, a megyei pártszervezet első titkárát arról értesítette, hogy „felmondtam” a biztosításomat. (Egy budapesti biztosítóval szó nélkül megoldottam a kérdést.) A rendőrség a kriptabetörést azért nem vizsgálta, mert a bérleti szerződésben nem szerepelt a kriptá, miközben azért kellett volna nyomoznia, mert a biztosításban szerepelt. Ezután a megyei pártszervezet első titkárát arról értesítette, hogy azért nem nyomoz, mert azt gondolja, hogy a barátaim törtek be. A tűzoltóság viszont a „nem bérelt” kriptában tárolt gázpalackért megbüntetett, azzal az indokkal, hogy a föld felszíne alatti helyiségben tilos gázpalackot tárolni, csak hogy a kriptá nem volt a föld alatt, bejárata a domboldalról nyílt. A legérdekesebb eset az „engedély nélküli építkezés” volt. A lak-

³⁶ Joseph Kosuth: *Művészeti tanulmányok*. Knoll Galerie, Wien–Budapest, 1992.

hatóság egyetlen feltétele vidéken az „ürgödörös árnyékszék”, vagyis a budi volt, ezért logikus, hogy a Köjál volt az első szemlélő, amelyik megállapította, hogy nincs árnyékszék, tehát a létesítmény nem lakható. Egy évvel korábban már feltaláltam a „mobil-budit”, amit – mivel váratlanul jöttek szemlézni – ezen a nyáron még nem állítottam fel. A mobil-budi lényege, hogy van egy ásott (úr)gödör, amely fölé egy ülőkével és ajtóval rendelkező, farost lemezből készült, lefelé nyitott doboz kerül. Ha a gödör megtelik, betemetjük és a dobozt egy újabb gödör fölé helyezzük. Bejelentettem tehát, hogy a Köjál-előírás teljesítve, jöhetnek szemlézni. Az építési hatóság ezután „engedély nélküli építkezés” címszóval felszólított az építmény lebontására, majd megbüntetett. A bérleti szerződés furfangos felbontására irányuló műveletben már csak hab volt a tortán, hogy a rendőrség igazolta az egyház felé „a hívek megbotránkoztatását”, de eközben a plébános nekem egy szóval sem említette, hogy bármi gond lenne. Közel negyven ilyen „szabálysértést” írtam össze akkor, de nem sorolnám tovább, ezek a „hibák” adták fellebbezéseim tartalmát. A fellebbezési határidők hosszának pontos betartása volt időhúzó taktikám egyetlen eszköze, amivel elértem, hogy a kulturális elhárítás aktivistái lényegileg lekésték a nyári program megakadályozását.

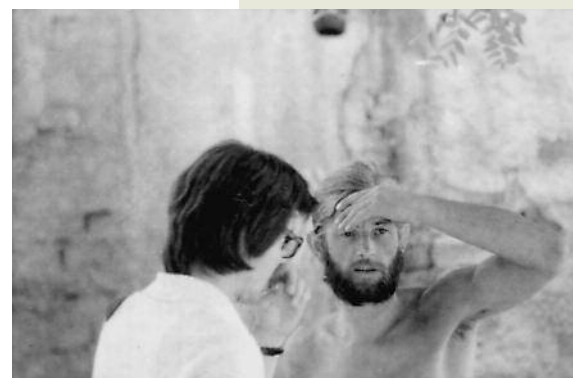
A négy év során szám szerint legalább ugyanannyi hivatalnok foglalkozott a kápolna-projekt ellehetetlenítésével, mint ahány művész aktívan részt vett benne. Az utolsó (közigazgatási/rendőri) happening szereplői is ugyanannyian voltak, mint a legjobb korábbi művészeti esemény közönsége. Ez a számszerűen kiegyenlített viszony azonban semmit sem mond a valódi erőviszonyról, ugyanis az általunk képviselt ellenkultúra ártatlan, heroikus kísérletével a kultúra-elhárítás penetráns módszerei álltak szemben.

Az operatív munkatársak számára a 80-as években megfogalmazott felhívás: „...a nyílt intézkedések mellett alkalmazzák az operatív megelőzést, bomlasztást, leválasztást, elszigetelést, ellentétek szítását, a meglévő ellentétek kihasználását és mélyítését, a vezérégyéniségek lejárátását stb. [...] használják ki az ellenséges személyek, csoportosulások lejárátására az általuk elkövetett, nem politikai jellegű bűncselekményeket, szabálysértéseket stb.”³⁷

Az „utolsó happening” témája az építésrendészeti szabálysértéssel indokolt kényszerkilakoltatás volt. Az eseményt megelőzően a darab rendezője – az „építés-rend-ész” (a Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének műszaki ügyintézője) – megállapította, hogy Galántai György a létesítményt (a kápolnát és a kriptát) „használatbavételi engedély nélkül úgy használja, hogy ez a használat eltér a létesítmény eredeti rendeltetésétől”. Ezért határozatban kötelezte a bérlőt, hogy a „kápolna jelenlegi használatát szüntesse meg”. Az indoklás szerint a „létesítmény huzamosabb emberi tartózkodásra nem alkalmas, így annak jelenlegi használatára engedélyt adni nem lehet, [...] amennyiben a létesítményt használatbavételi engedély nélkül [...] használják, e használat megszüntetésére lehet kötelezni a használót”.³⁸

Az utolsó happening első jelenete a forgatókönyv szerint a hatóság felvonulása lett volna, de szervezési hiba miatt az utolsó jelenet résztvevői – a befalazó brigád kőművesei – jóval korábban érkeztek. Ez a hiba viszont jó alkalmat nyújtott a Magyar Rádió jelenlévő riportérének, hogy interjút készítsen a munkásokkal. (A soha el nem hangzott riportnak sajnos rossz következményei lettek, mert a riport, Nyakas Szilárd – túl azon a bűnön, hogy Boglára jött –, egy külföldi állampolgár kocsijával érkezett és ezzel „szabálysértést” követett el, amiért később elbocsátották az állásából.) A bevonulási jelenetet Dobos Gábor fényképezte, aki akkor a TV-nél dolgozott operatorként, őt is kirúgták, de neki, úgy tudom, nem volt más bűne, mint hogy ilyen helye(ke)n igazoltatták. Fényképfelvételeit úgy mentette meg, hogy mielőtt a rendőrök odaértek volna, gyorsan kivette a filmet a gépből, és a csupasz kezével bekaparta a földre.

³⁷ Kiszely Gábor: *Állambiztonság 1956–1990*. Korona Kiadó, Budapest, 2001, 270. o.

79. Nyakas Szilárd interjút készít Galántaival, 1973

³⁸ T/6/1973. ⇨ 78. dok.

80–81. Dobos Gábor fotói a befalazó brigádról, 1973

Már fél órája vártunk az egyetlen igazán látványos jelenetre, az úton felfelé haladó autósor bevonulására. Mint a háborús filmekben – a porfelhőben –, lassan, fegyelmезeten, majdnem ünnepélyesen közeledett a kocsisor. Összesen hét autó érkezett, három dzsip és négy személyautó. Felérve a dombra, egymás után befordultak a kápolna fölötti tisztásra, és szépen, szabályosan egymás mellé beálltak, mint ahogyan az a filmekben is látható. A rajtaütést végrehajtó – rendőrökből és katonákból álló – rohamcsapat tagjai (kb. 20 fő) gyors egymásutánban szálltak ki a dzsipekből, hogy rögtön csatárláncba fejlődve balra és jobbra bekerítsék és átfésüljék a dombot. Néhány véletlenül idekeveredett turistával tértek vissza. A rendőrök a civileket a tábortűzhely környékére terelték, megmotozták őket és elvették a fényképezőgépeikből a filmjeiket. A hosszadalmas igazoltatási, felírási jelenet után a rendőrök és katonák észrevétlenül távoztak. A civileket viszont – hivatalos felszólításra – nekem kellett elküldenem, mert ők már közönség lettek volna, ami szabálytalanná tette volna az eseményt.

Közben a polgári öltözetű elvtársak és elvtársnők is kikászálódtak a hivatali személyautókból: ők voltak az adminisztráció, a megyétől, a járástól és a községtől. Írógépet is hoztak magukkal és – természetesnek látszó piknik hangulatban – megkezdődött a kényszerkilakoltatás következő felvonása. A főszereplő – rajtam kívül –, a megyei pártszervezet első titkára, közeledett felém és úgy viselkedett, mint aki majd az eseményt „megnyitja”. Nagy, testes, erős, egészséges ember, kerek fej, oldalt felnyírt, gondosan fésült haj, nyáriasan feltúrt ujjú, ropogósra keményített és vasalt hófehér vászoning, sötétkék vagy szürke, gyűrhetetlen nadrág, fényes, fekete cipő: a megye első embere, felelősségteljes arckifejezéssel, barátságosan üdvözölt. Hogy én hogy néztem ki az egyetlen, a legjobb ruhámban? A fehér trikóm – az ingem helyett – egy kicsit szakadozott és szétmosott volt. Foszladozó, nadrágtartós, lötyögő farmernadrágomból már kilátszott a térdem. Cipőm házi készítésű saru volt, amellyel Bősze Andrea ajándékozott meg, amikor korábbi egyetlen lábbelím, a valakitől örökölt vietnami gumi strandpapucsom használhatatlanná vált. Hosszú, kézzel fésült hajam és szakállam már világossá szőkölt a naptól. Szegényesnek látszó viseletemet természetes magatartásommal egészítettem ki, és viselkedésemmel fejeztem ki azt az elegáns nézetemet, hogy ami itt, most, valóságként történik, az számomra „a művészet”. Ahogy a jól szituált párttitkárral kezet fogtam – a filmből nézve, mint két távoli kultúra találkozása –, elég érdekes jelenet lehetett. A párttitkár két kérdést tett fel: megkaptam-e a végrehajtási jegyzőkönyvet, és alávetem-e magam a procedúrának. Mivel csak igennel válaszolhattam, előbb még, hogy könnyed maradhassak, visszakérdeztem barátságosan – mintha nem is rólam lenne szó –, van-e más lehetőség(em)? Ő is barátságosan válaszolt, nincs. Ezután majdnem minden szép simán zajlott le.

Nem tudható, hogy benne volt-e a forgatókönyvben, de két civil nyomozó a kápolnában az összes papíromat átnézte (levelek, jegyzetek, könyvek stb.), szaknyelven szólva házkutatást tartottak. Mint utóbb megtudtam, valutát kerestek, mert valamelyik bölcs hivatalnok azt gondolta, hogy talán azért bírom ilyen jól, azért tudok még mindig életben maradni, mert Nyugatról támogatnak a kapitalisták, pedig ekkor már az egészségem határán voltam, csont és bőrre soványodtam, a fogaim lötyögtek stb. A házkutatás második jeleneteként két, észrevétlenül itt maradt rendőr éppen a padlásra indult, amit szerencsére még időben észrevettem, és gyorsan utánuk mentem, hogy szemmel tartsam őket. Mindent, ami ott volt, a matracokat és a sodronyokat felforgatták, minden lyukba belenéztek. Én meg csak a kezüket néztem, nehogy letegyenek valamit, amit azután megtalálnak. Nem akartam arra gondolni, hogy ezt különben is megtehették volna, ha ez a céljuk, mert ők ketten voltak, én pedig egyedül. Képzetelemben mindig több volt a lehetőségük, mint amennyi eszükbe jutott. Nem szóltak semmit, én sem szóltam semmit, csak a tárgyak hangja törte meg a csendet. Nem találtak semmit. A jelenet művészeti értelemben mozgásszínház volt, kapcsolat a tárgyakkal.

A finálé két részből állt, az első a befalazó brigád zárójelenete. A kriptából minden tárgyat felvittek a kápolnába, majd nekiláttak befalazni a krypta ajtaját. Eközben már zajlott a másik „zár(ó)jelenet” is, amit az tett széppé, hogy ugyanaz a lakatosmester, aki annak idején a vasrácsot készítette nekem a betörők ellen, ugyanerre az ajtóra most vastag vaspántot szerelt fel – metaforikusan ellenem –, a kápolna hatósági lezárására. A vastag, erős vaspántra két kicsi lakat került – mert éppen nem lehetett nagyobbakat kapni –, az egyik lakatocska engem, a másik a hatóságot szimbolizálta, csak együtt nyithattuk ki az ajtót. Ennek ugyan semmi értelme nem volt, de mert az „építés-rend-ész” így gondolta, ezért így írta elő a forgatókönyv, tehát meg kellett lennie.

82. Bakos Zoltán fotója a befalazott kriptaajtóról, 1973

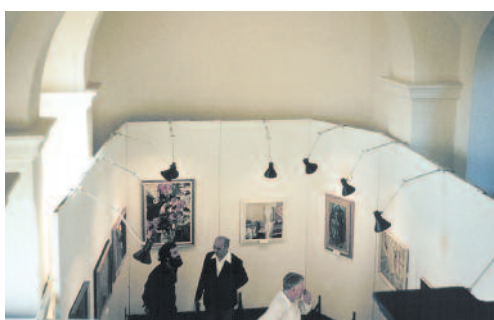

83. A bebetonozott kriptaajtó 1974-ben

Boglárt a mai napig második főiskolámnak tekintem, amely nemcsak azért volt sokkal fontosabb, mint az első, mert lehetőséget adott minden felesleges tudás törlésére, hanem azért is, mert megtanított a „minden-művészetre”. Nemcsak a műtárgyak, de minden, ember által létrehozott tárgy – funkciójától függetlenül is – rendelkezik olyan tartalommal, amely a korra, a helyre és a létrehozójára egyszerre vonatkozik. Ezzel nem mondtam semmi újat, mert sok, tárgykultúrával foglalkozó, régi korokat kutató is régóta így tudja. Az újdonság abban van, ha az elvet módszerként kiterjesztem a jelen bármely nem-művészeti vagy művészeti produktumára, ahogyan ezt a kápolna-projekt bemutatásánál tettem. A módszer esszészzerű, tehát mondhatom ismét, hogy nem új. Mégis, az újdonság az, hogy a létszemléletek egymással összefüggésben nem lévő szempontjait cserélgetem oly módon, hogy összefüggések keletkezzenek távoli dolgok és jelentések között. Könnyen kiderül, hogy ez sem teljesen új, de újabb, vagyis a flusseri értelemben, ez az összerakó (komputáló) olvasási mód, ezért írom le úgy a dolgokat, mintha olvasnám. Nem szövegeket olvasok, hanem jelentéseket. Ebben az olvasási módban bármi bármivel összekapcsolható, ha legalább egy pontja indokolja.

Befejezésül megemlíteném az utolsó kultúr-körkép emlékemet a kápolna épületének – máig valóságosan, talán már műemlékként létező – „szocialista eszmeiségű” átalakításáról. A kiindulópont tehát – kedvenc idézetem – Aradi Nóra *A szocialista képzőművészet jelképei* című könyvéből: „...a kiindulópont tehát a társadalmi tapasztalásnak csakis olyan komplexitása lehet, amely az érzéki, vizuális tapasztalást is magában foglalja.”³⁹ Az állami kisajátítás után a kápolna átalakításával „a kultúrpolitika szelleme” építészeti kifejezést nyert. A politika építészeti koncepciója szerint az épületnek elsősorban „szakrális jelképiségét” kellett elveszítenie. A feladatot egy belsőépítész kapta meg, aki a kápolna külső falait autóbuzsókra és a tetőt banánsárgára tervezte. Ettől a zománccfényű,

³⁹ Aradi Nóra, *i. m.*, 14. o.

84–85. Az átalakított kápolna és az állami kápolnatárlat nyitó kiállítása, 1974

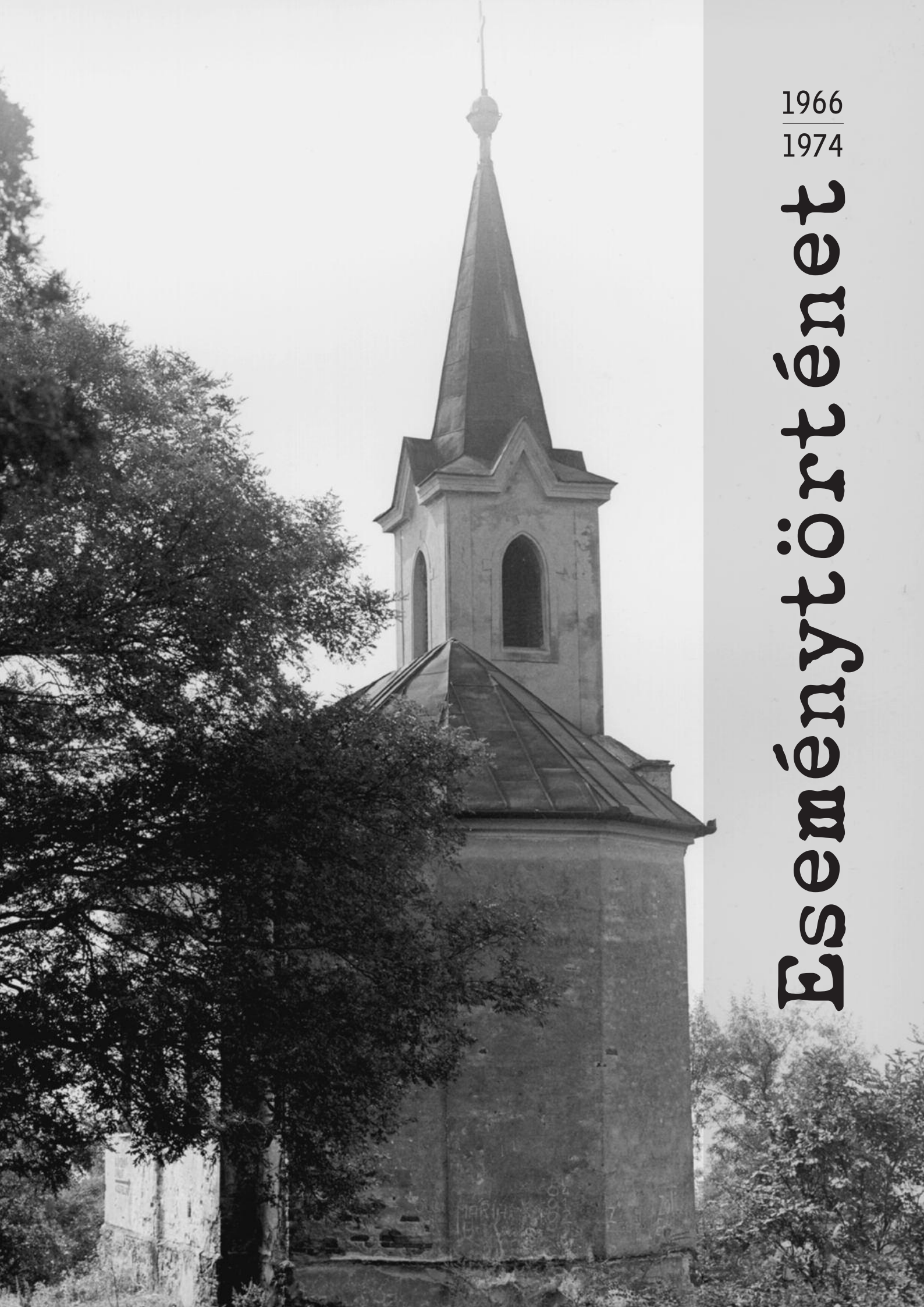
harsány színezéstől az épület jelentése annyira megváltozott, hogy még a katolikus egyház és „a hívek megbotránkozását is kiváltotta”, de ez akkor már nem volt érdekes.

A kápolnát nagyon messziről, a Balatonban fürdőzők is jól láthatják. A távolból a zöldessárga tetős, sötétkék kápolnácska kis vásári dísz tárgy, bigyó, csecsebecse, mütyürke, fityegő. Közelről vidámparki mutatványosbódé-szerű építmény, amelyet a keményfa ajtó és az ablakrácsok ál népies tulipánszerű motívumokkal való díszítése „gazdagít”. A kápolna bejáratához vezető gyalogút szélén, a korabeli kőoszlopos fakorlátot, a turista menedékházak stílusában, sűrűn egymáshoz illesztett rönkfa kerítésre cserélték ki. A rönkfa kerítés mögött két oldalon vasszerkezetre erősített komoly, tekintélyes reflektorok biztosítják az éjszakai kivilágítást. Hasonlóan megfelel az elképzelésnek a kápolna belső tere is. A csodálatos akusztikát úgy tüntették el, hogy az eredeti téglapadlót hajópadlóra cserélték. A kápolna eredeti terének vásári pavilonná alakítását úgy oldották meg, hogy a belső architektúrát paravánokkal takarták el. Ahhoz, hogy a kis kápolna alapterülete kétharmadára csökkenhessen, a paravánokat – megfelelő távolságra a faltól – körbefutó, méretes szerelvényrel rögzítették. A távtartónak volt még egy másik funkciója is, erre szerelték fel a kereskedelemben éppen kapható, aránytalanul nagy méretű, karos világító testeket. Sikerült: „ez a kápolna” már tényleg „nem az a kápolna”.

(Budapest, 2002)

„A pavilon innen nem látható. Attól félek, hogy kígyók vannak a fák között.”⁴⁰

⁴⁰ Molnár Gergely, *Dream Power. Galántai-kiállítás New Yorkban, 1973.* (Közölve: AL 5, 1983. nyár, 2–5. o.)

1966
1974

Eseménytörténet

A FEJEZET JEGYZETEIBEN ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK

A dokumentumhivatkozások rövidítései

Az Artpool Művészeti Kutató Központ Artpool–Boglár fondban őrzött dokumentumok jelzetei és rövidítései:

B = az Állami Biztosítóval kapcsolatos iratok, levelek

E = egyházi levelezés

K = a kiállításokkal és művészeti eseményekkel kapcsolatos levelezés

ML = a kiállítási ügyekkel és művészeti eseményekkel kapcsolatos magánlevelezés, ügyintézés

R = rendőrségi levelezés

T = községi, járási, megyei tanács levelezés

Napló 1972 = kápolna-munkanapló 1972. 06. 07–08. 30.

Napló 1973 = kápolnaműterem-munkanapló 1973. 06. 05–08. 30.

Vendégkönyv 1. = 1969. 06. 04–1970. 07. 05.

Vendégkönyv 2. = 1970. 07. 08–07. 25.

Vendégkönyv 3. = 1970. 07. 26–09. 26.

Vendégkönyv 4. = 1971. 07. 04–09. 12.

Vendégkönyv 5. = 1972. 06. 11–08. 29.

Vendégkönyv 6. = 1973. 06. 10–08. 28.

A dokumentumfotóknál alkalmazott jelzetek:

BB = Galántai György fekete-fehér fotónegatívjai

BI = Bárándy István fotói

DG = Dobos Gábor fotói

d-G = Galántai György diái

FZ = Fejér Zoltán fotói

G = Galántai György fotói

GJ = Gulyás János fotói

GZ = Gaál Zoltán fotói

H = Haris László fotói

VJ = Veres Júlia fotói

Az eseménytörténetnél hivatkozott további dokumentumok:

Galántai-füzet = Galántai György korabeli napló

Naptár = Galántai György korabeli határidőnaplói

Artpool–Beke = Beke László letéti anyaga az Artpool Művészeti Kutató Központban

Egyéb levéltárak dokumentumai:

MOL = Magyar Országos Levéltár

MDP–MSZMP Iratok Osztálya = A Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai

MTA-KK-AKH = Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár Kézirattára – Aczél György kéziratgyűjteménye

SML = Somogy Megyei Levéltár

SML 1. = SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.

SML 2. = SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala

SML 3. = SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973

SML 4. = SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály

SML 5. = SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.

TH = Történeti Hivatal

⇒ dok. = a dokumentum a jelölt számmal közölve a Dokumentumok fejezetben

Az irodalmi hivatkozások rövidítései

Andrási–Pataki–Szücs–Zwickl, 1999 = Andrási Gábor–Pataki Gábor–Szücs György–Zwickl András: *Magyar képzőművészet a 20. században*. Egyetemi Könyvtár–Corvina, Budapest, 1999 (magyar–angol)

Beke, 1980 = Beke László: *Dátumok a magyar avantgarde-művészet történetéből, 1966–1979*. Művészet, 1980/10, 20–22. o.

Dékei, 1992 = Dékei Krisztina: *Szövegípusok a magyarországi konceptuális művészetben. A kezdetek: 1970–74*. Szakdolgozat, ELTE BTK Művészettörténet szak (kézirat), 1992

Dokumentumok. Kiállítások, események 1957–70, 1991 = *Dokumentumok. Kiállítások, események 1957–70 (Válogatás)*. In: Nagy Ildikó (szerk.): *Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában* (kiállítási katalógus). Képzőművészeti Kiadó, Magyar Nemzeti Galéria, Ludwig Múzeum, Budapest, 1991, 200–239. o.

Galántai, 1996 = Galántai György–Klaniczay Júlia (szerk.): *Galántai – Életművek/Lifeworks 1968–1993*. Artpool–Enciklopédia Kiadó, Budapest, 1996

Géger, 1998 = Géger Melinda: *A balatonboglári kápolnatárlatok eseménytörténetének háttere. Képzőművészet Somogyban, 1945–1990*. Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár, 1998, 72–79. o.

Hock, 2000 = Hock Bea: *Balatonboglár – művek és legendák*. Kritika, 2000/11, 22–26. o.

Körner, 1974 = Asztalos Cs. Anik [Körner Éva]: *No Isms in Hungary*. Studio International, 1974/3, 105–111. o.

Körner, 1994 = Körner Éva: *Magyar avantgárd – izmusok nélkül II*. Új Művészet, 1994/5, 4–9. o., eredeti megjelenés: Körner, 1974.

Markovits, 1990 = Markovits Ferenc: *Kápolna-tárlat. Balatonboglár, 1970–73*. Kultúra és Közösség. Avantgarde szám, 1990/4, 101–109. o. Újraközölve (*Támadás a kápolna ellen. Dokumentum-összeállítás* címen): Holmi, 1991/1, 25–36. o.

Maurer, 1980 = *Versuch einer Chronologie der Avantgarde-Bewegung in Ungarn 1966–1980* (von Dóra Maurer). In: *Künstler aus Ungarn* (kiállítási katalógus). Kunsthalle Wilhelmshaven, 26. 8–21. 9. 1980., 72., 74–76., 79–81. o.

Maurer, 2002 = Maurer Dóra: *SUMUS. Adatok szubjektív kommentárral*. In: Maurer Dóra (szerk.): *Maurer Dóra–Gáyor Tibor, Párhuzamos életművek/Parallele Lebenswerke/Parallele oeuvres*. Városi Művészeti Múzeum, Győr–Artpool, Budapest, 2002, 127–158. o.

Papp, 1989 = Papp Tamás (szerk.): *Szógettő. Válogatás az új magyar avantgarde dokumentumaiból*. Jelenlét, 1989, No. 1–2 (14–15).

Reczetár, 1998 = Reczetár Ágnes (szerk.): *A magyar neoavantgard első generációja, 1965–72* (kiállítási katalógus). Szombathelyi Képtár, Szombathely, 1998.

Sasvári, 2000 = Sasvári Edit: *Miért éppen Pór? A kádári „üzenési” mechanizmus természetéhez*. In: Kőrösi Szusanna–Ständeisky Éva–Rainer M. János (szerk.): *Évkönyv 2000. Magyarország a jelenkorban*. 1956-os Intézet, Budapest, 2000, 124–159. o.

Szöke, 1985 = Szöke Annamária: *Pauer. Fotó- és szövegdokumentáció* (kézirat). 1985.

Vakáció I–II, 1998. = *Vakáció. A balatonboglári kápolnatárlatok története, 1970–73. I–II. rész* (szakértő-riporter: Sasvári Edit, szerkesztő: Római Róbert, operatőr: Gombos Tamás, rendező: Soós Árpád), MTV, Dokumentumfilm Szerkesztőség, 1998.

Az egyéb rövidítések feloldását lásd a 215–216. oldalon.

1966. június – Galántai György képzőművészeti főiskolásként Balatonbogláron rátalál az elhagyott, pusztulófélben lévő temetőkápolnára (⇒ 2–4. kép). Elhatározza, hogy kibérel műterem céljára, ezért felkeresi Czövek Jenő plébánost, aki felkarolja az elképzelését.

Dokumentum: E/1, 2/1966.
Irodalom: Markovits, 1990,
101. o.

1967. március 1. – A plébános megkéri a kápolna bérbeadásához a veszprémi Egyházmegyei Hatóság jóváhagyását.

„[...] felterjesztettem az egész ügyet Veszprémbe, az Egyházmegyei Hatósághoz. [...] Nem tudom, a helyi tanács vezetője tavaly miért félt megadni az engedélyt, illetve tudomásul venni, hogy én Önnek rendelkezésére bocsátom a kápolnát. Amúgy is exsecrálva van már, csak akkor lehet majd istentiszteleti célra használni, ha újra felszentelik. [...] – Czövek Jenő”

Dokumentum: E/1/1967.
⇒ 1. dok.

1967. április 20. – Czövek Jenő plébános tájékoztatja Galántait az Egyházmegyei Hatóság válaszáról.

„nincs elvi akadálya annak, hogy az egyházközség tulajdonát képező elhagyott temetői kápolnát Galántai György festőművésznek bérletbe adja. [...] Letárgyaltam az Állami Egyházügyi Hivatal kaposvári reprezentánsával is a dolgot, neki sincs kifogása ellene, hasonlóképpen a helyi tanácsnak sem.”

Dokumentum: E/2/1967.
⇒ 2. dok.

1967. július–1968 eleje – Galántai megkezd a kápolna és környezetének rendezését. Az ajtóra zárható vasrácsot szerel, biztosítást köt a fonyódi biztosítóval. Terveket készít a kápolna további rendbehozatalára, elkészíti a kápolna alap- és metszrajzát, valamint a belső kialakítás tervét.

Dokumentum: Galántai II. füzet, 1967. július 28.;
B/1/1967.; K/1/1967.;
K/1/1968.

1968. február 25. – A balatonboglári r. k. egyházközség képviselőtestülete aláírja a bérleti szerződést, amelyet Czövek Jenő plébános jóváhagyásra felterjeszt a veszprémi Egyházmegyei Hatósághoz.

„A balatonboglári r. k. egyházközség bérbe adja, Galántai György festőművész pedig bérbe veszi tizenöt évi időre a balatonboglári r. k. egyházközség tulajdonát képező [...] elhanyagolt, belsőleg teljesen tönkretett és exsecrált állapotban lévő régi temetőkápolnát művészeti célokra. [...] A bérbe vevő azonban köteles a bérleti idő alatt a kápolnát a további pusztulástól, illetve pusztítástól megóvni, ezeket megakadályozni. Vállalja továbbá a belső rendbehozatalát, és a kápolna belsejének művészi színvonalú rendbehozatalát, kiképzését, kifestését, az ablakok és ajtók pótlását. [...] Mivel a szerződés csak a bérlőt terheli, csak a bérlő által bontható fel. [...]”

Dokumentum: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecessana, f. 130-1/1968.
⇒ 3, 4. dok.; E/2/1968.
⇒ 5. dok.; E/3/1968.
Irodalom: Markovits, 1990,
101. o.

1968. március 15. – A veszprémi Egyházmegyei Hatóság jóváhagyja a bérleti szerződést.

„Örömmel közlöm, hogy a Veszprémi Egyházmegyei Hatóság a szerződést jóváhagyta [...]. Örülök, hogy így történt az eset. A napokban valaki hasonló szándékkal jelentkezett, de tudára adtam, hogy mi már ezt Önnel intéztük el, és próbáljon a másik kápolnával szerződést kötni [...]. – Czövek Jenő”

Dokumentum: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesisana, f. 130-1/1968.
⇒ 6. dok.; E/4/1968.
⇒ 7. dok.

1968. április–július – Galántai a tartózkodáshoz és a munkálatokhoz eszközöket és szerszámokat szerez be. Budapestről vasúton szállíttatja Boglárra a hiányzó ablaküvegeket és az új faajtót. Kijavítja a kápolna beázó bádogtetejét. A kápolna falára négy nyelvű – az eredeti és a tervezett, művészeti felhasználást ismertető – emléktáblát készíttet.

Dokumentum: E/5, 6, 7/1968.; Galántai V. füzet, 1968; K/2/1968.; ML/1, 2/1968. (A tábla az 1969-es betöréskor megsemmisült.)

1969. június–július – Vandál betörés a kápolnába, amelyről Galántai Czövek Jenő plébános leveléből értesül.

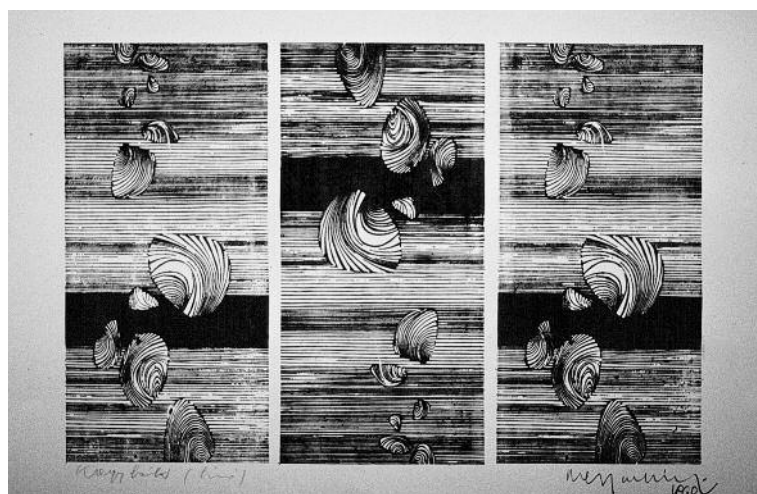
A betörők a kápolnában tárolt eszközöket és szerszámokat elvitték, az ablakok rácsait megrongálták, a kriptát feltörték. Galántai ismeretlen tettes ellen feljelentést tesz a balatonboglári rendőrségen, és a kárt bejelenti a fonyódi biztosítónak.

„Érdekelne, mi a terved itt, mert régen nem írtál erről. Megint feltörték mindent, akárcsak az én kerítéseimet, pedig már két ízben is javítottuk. Szörnyű állapot ez, már nagyon unjuk. Segítséget pedig nem kapunk. [...] – Czövek Jenő”

Dokumentum: E/2/1969.; T/1, 2/1970.; R/1, 2, 3, 4/1969.

1970. tavasz – Galántai a kápolna tatarozásához és a programok beindításához művésztszakértőket keres. Áprilisban megismerkedik Magyar József grafikkal, aki felajánlja segítségét, és újabb embereket toboroz.

1970. május 30. – Meghal Czövek Jenő, a kápolnaműterem megvalósulását elősegítő balatonboglári plébános.

87. Magyar József grafikája

1970. június 10-től – A kápolna kollektív tatarozása, az ablakok elkészítése, védőrácsok és a bejárati faajtó felszerelése, vakolás, meszelés (⇒ 6–9. kép). Kiállítás-előkészítő munkálatok: posztamensek és paravánok, irányítótáblák készítése. A tatarozási munkákban (pénzzel vagy személyesen) Balogh Ferenc, Csáji Attila, Haris László, Magyar József, Molnár V. József, Tóth József, valamint a falubeliek segítettek.

„A helybeliek eleinte nagyon-nagyon szívélyesek voltak, szinte nem is értettem, hiszen nem tudhatták, hogy én ki vagyok. Abszolút nyitottak és segítőkészek voltak. Ők adták szerszámokat, állványt, létrát, keverőeszközöket, malterkeverő ládát stb. Ezenkívül reggelente leraktak ide egy liter tejet, meg kenyeret, gyümölcsöt... Nem tudom, hogy kik voltak, illetve akik a szerszámokat adták, azokról tudom, mert találkoztam velük, de hogy ki tette az ajtó elé a kaját reggelenként, azt nem tudom. Úgyhogy egy fantasztikusan mesészerű kezdés volt.”

(Interjú Galántai Györggyel, 1998)

Irodalom: Markovits, 1990, 101. o.
Film: Interjú Galántai Györggyel.
In: *Vakáció I–II.*, 1998.

1970. június 28–július 5. – Próbakiállítás Galántai György grafikai munkáiból (⇒ 11. kép)

Dokumentum: Vendégekönyv 1.
Dia: d-G/70.06.28.a–g

1970. július 6–7. – A meszelés befejezése. A kiállításon július 26-ig Magyar József, utána a kiállítók egymást váltva ügyelnek.

1970. július 8–augusztus 15. – Csáji Attila, Galántai György, Haris László, Magyar József, Molnár V. József, Papp Oszkár kiállítása

88. Az apszisban Haris László fotómunkái

Dokumentum: meghívó; *Balatonboglári Kápolna Tárlat, 1970* (leprello-katalógus); Vendégekönyv 2. Fotó: H/70.07.26/1–5; G/70.07.08–08.15/2, 4, 6, 9–11, 16–18 [BB/70/2] Dia: d-G/70.07.22.a, b, d Irodalom:
–: *Kiállítás a kápolnában*. [rövid hír]. Hétfői Hírek, 1970. július 27., o. n. [6. o.] (pontatlan adatokkal)
–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Magyar Ifjúság, 1970/31, július 31., 3. o.
–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Magyar Hírlap, 1970. augusztus 1., 6. o. (pontatlan adatokkal)
–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Esti Hírlap, 1970. augusztus 3., 4. o.
Jávori Béla: *Kápolna tárlat*. Somogyi Néplap, 1970. augusztus 13., 5. o.
Kiss Dénes: *Megváltás*. Népszava, 1970. augusztus 15., 5. o.
Zoltai Z. András: *Kápolna-tárlat*. Magyar Ifjúság, 1970/35, szeptember 4., 13. o.
–: [rövid hír]. Jelenkor, 1970/10, 960. o.
Maurer, 1980, 72. o.

1970. július 22. – Az év leprellő-katalógusának megbeszélése és összeállítása Budapesten. A katalógus kinyomtatását az akkoriban nyomdászként dolgozó Molnár V. József vállalja.

89. A leprellő-katalógus, 1970

1970. július 26. – A Kápolna Tárlat avatóünnepsége

Bevezetőt mond Tóth József karnagy, megnyitó beszéd: Rónay György költő és műfordító. Műsor: Csengery Adrienne énekel, Kecskés András lantkíséretével

A kéthetente, vasárnaponként rendezett műsorok szervezője Szócs Zsuzsa.

90. Csengery Adrienne és Kecskés András előadása a Kápolna Tárlat avatóünnepségén. A háttérben Papp Oszkár és Magyar József képei

Dokumentum: meghívó
Fotó: H/70.07.26/1-4;
G/70.07.26/1, 5, 10, 12-15,
17-18 [BB/70/3]

Irodalom:

–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Esti Hírlap, 1970. augusztus 3., 4. o.

Rónay György: *A boglári kápolnatárlat*. Új Ember, 1970. augusztus 9., 4. o.

Rónay György: *Ajánlás egy kápolnához*. [megnyitó-szöveg]. Élet és Irodalom, 1970. augusztus 15., 15. o.

H. A. [Haefler András]: *Art colony in the making. The Chapel Group*. Daily News, 1970. augusztus 28., 6. o.

B. L.: *A vendégszerető Boglár*. Új Ember, 1970. augusztus 9., 4. o.

Markovits, 1990, 101–102. o.

AJÁNLÁS EGY KÁPOLNÁHOZ*

Ez a helyiség valamikor kápolna volt, most pedig a művészetnek lett az otthona. A kettő közt az ellentét kisebb, mint amennyire az első pillanatban látszik. Ne értsenek félre: egyáltalán nem „a művészet temploma” rossz ízű retorikus közhelyére gondolok. Akik itt összefogtak, hogy dolgozzanak, művészetet csináljanak és művészetet közvetítsenek, mérhetetlenül messze állnak attól a felfogástól, amely „a művészet temploma” kifejezését és szemléletét létrehozta, jobban mondva ezt a hajdanában, a klasszikus korokban még valódi tartalmat hordozó kifejezést üres szólamná degradálta. S annál szívesebben beszélt „a művészet templomáról”, mert ebbe a templomba éppoly keveset járt, ennek csöndjében éppoly keveset időzött, mint a valóságok lassan elnéptelenedő, vagy csak üres társadalmi formalitásként látogatott egyházaiban.

Az igazi művészek általában mindig küzdelmesek volt a sorsa, hiszen nemcsak környezetét kellett meg-, hanem első sorban önmagát kellett legyőznie; de azt hiszem, a művészetek történetében soha annyi értetlenséggel, soha annyi társadalmon kívülre, különféle száműzésekbe szorított lánghalmával, soha annyi tragikus magánnyal és kigúnyolt remekművel nem találkozunk, mint éppen azokban az évtizedekben, amikor a különféle akadémiai szónoklatokban a legdekoratívabb frazisek hangzottak el a művészet „templomáról”, ahol többnyire a középszerű emelték sablonos oltárokra, miközben az igaziak jobb esetben részvéltelenséget, rosszabb esetben röhejt kaptak, s míg a konformizmus kövérré hizott polgári kényelmében, ők – ki-ki a maga vatóságos, vagy képletes Tahiti-ján – azokat a kísérleteket folytatták, amelyekből az új művészet végül is megszületett.

Ez tehát nem a kényelmes polgári szólam értelmében lett – és lesz bizonyára egész működése folyamán – temploma a művészetnek. Hanem mint műhely és kiállítóterem is változatlanul „templom” marad annak a szakralitásnak az okán, amely ott rejlik minden valódi művészetnek a mélyén. De itt se gondoljunk holmi vajákos romantikára; ne gondoljuk, hogy valami rejtett – istenpótlék – istenség kultuszáról lenne szó. A művészet igazi szakralitása nem misztifikáció, hanem kutatás és szolgálólat: a lét mind

mélyebb és hitelesebb rétegeiben való megismerése, és a megismerés eredményének az alkotás révén való, minél általánosabb közkinccsé terése. Ennek a templomnak, az igazi templomokhoz hasonlóan, nincsenek hermetikusan zárva a kapui, ezeknek a falaknak a „homályában” nem olyasféle liturgia folyik, amely csak a ritka beavatottaknak lenne hozzáférhető; ezek közt a falak közt nem is homály van, hanem az az okos világosság, ami a munkához, meg a munka eredményének szemléletéhez, s a szemlélet és megértés útján való gazdagodásunkhoz kell.

A modern művészet körül még ma is sok vita folyik és rengeteg félreértés hemzseg. „Az új művészeti iskolák teóriáiban mindig messzebb tudnak jutni, mint gyakorlati megvalósításban” – írta Kassák Lajos. Tegyük hozzá: a gyakorlati megvalósítás – nemegyszer szerencsére – nem mindig fedi az elméletet; és igazi tehetség esetében a gyakorlati megvalósítás – gondoljunk például egy Kandinszki-ra – mindig egyértelműben meggyőző, mint a fogalmazásában nem mindig elég világos teória.

Nem az a fontos, hogy egy alkotás alá milyen címke ragasztható, hanem, hogy ez az alkotás szép-e – természetesen a szónak nem nyárs-polgári még kevésbé kispolgári értelmében, hanem abban a gazdagabb és mélyebb értelemben, ami egyben igazságos, hitelességet és igazmondást jelent. Vagyis olyasmit, ami – a nagy francia költő, Eluard szavával – „élni segít”; tehát szebbé, többé, szélesebbé, teljesebbé, egyszóval emberibbé teszi életünket: kitágítja az így értelmezett „művészi szép” dimenziójával, legyen az akár figuratív, akár nonfiguratív, akár „dekoratív” (hiszen annak idején Gauguinnek is ezt vetették a szemére), akár a tudat mélytartalmait alkotásba gyúróan expresszív.

És a templomból lett terem, úgy hiszem, ennek az egyszerre szolgáló és alkotó, s ebben az értelemben joggal szakralisnak nevezhető, világra nyitott, de magyar hajszálgökökerekéből táplálkozó művészetnek kíván az otthona, tűzhelye, műhelye, és egyik remélhetőleg idővel mind meszebbre kisugárzó fókusza lenni.

Rónay György

* A balatonboglári kápolnatárlatok megnyitására.

91. Rónay György a Kápolna Tárlat avatóünnepségén

92. Rónay György megnyitó beszéde (Élet és Irodalom, 1970. augusztus 15.)

1970. augusztus 9. – Nagy Attila verseket mond, Gyurkovits Tibor a költészet és festészet kapcsolatáról beszél, Sztankovits Béla gitározik

Irodalom:
–: *Kiállítás a kápolnában*. [rövid hír]. Hétfői Hírek, 1970. július 27., o. n. [6. o.]
–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Magyar Ifjúság, 1970/31, július 31., 3. o.
–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Magyar Hírlap, 1970. augusztus 1., 6. o.

Jávori Béla: *Kápolna tárlat*. Somogyi Néplap, 1970. augusztus 13., 5. o.
Kiss Dénes: *Megváltás*. Népszava, 1970. augusztus 15., 5. o.
Zoltai Z. András: *Kápolnatárlat*. Magyar Ifjúság, 1970/35, szeptember 4., 13. o.
–: [rövid hír]. Jelenkor, 1970/10, 960. o.

1970. augusztus 13. – A Somogyi Néplap főszerkesztője *Kápolna tárlat* című tudósításában nem titkolt gyanakvással fogadja a fiatal művészek kezdeményezését.

„Nem a hivatalos és elfogadott kultúrpolitika közbeiktatását hiányolom – jóllehet tömeges rendezvényről van szó – [...] a vállalkozás eszmeiségével, ki nem mondott, de érezhető tartalmával vitatkozom.”

Jávori Béla: *Kápolna tárlat*. Somogyi Néplap, 1970. augusztus 13., 5. o.

1970. augusztus 16–25. – Demeter István, Haris László, Ilyés István, Magyar József, Papp Oszkár, Péterfy László kiállítása

93. Demeter István és Haris László képei

Dokumentum: meghívó; *Balatonboglári Kápolna Tárlat, 1970* (leprelló-katalógus); Vendégkönyv 3. Fotó: H/70.08.23/1–19
Irodalom: Maurer, 1980, 72. o.

1970. augusztus 23. – Mezei Ottó előadása a kiállított munkákról és a Gesualdo Ének Együttes (Reményi Károly, Tardi László, Tarkó Magdolna, Witkowsky Erika) koncertje

Dokumentum: meghívó
Fotó: H/70.08.23/15–21

1970. augusztus 25–szeptember 3. – Csáji Attila, Csutoros Sándor, Molnár V. József, Pauer Gyula, Temesi Nóra kiállítása

94. Balról jobbra: Molnár V. József, Csáji Attila, Csutoros Sándor (*Bot*) és Temesi Nóra művei

95. Fenn Csáji Attila műve, alatta Temesi Nóra képei

Dokumentum: meghívó; *Balatonboglári Kápolna Tárlat, 1970* (leprelló-katalógus); Vendégkönyv 3. Fotó: H/70.08.30/1–25
Dia: d-G/70.08.25–09.03.
Irodalom: Pernecky Géza: *Három kiállítás. A boglári kápolnatárlat*. Élet és Irodalom, 1970. szeptember 19., 12. o.
Gerevich Éva: *Kápolnatárlat*. Műzsák Múzeumi Magazin, 1970/4, 19. o.
Maurer, 1980, 72. o.

1970. augusztus 30. – Károlyi Amy verseiből ad elő, Weöres Sándor költészet és képzőművészet kapcsolatáról beszél, Sztankovics Béla gitározik

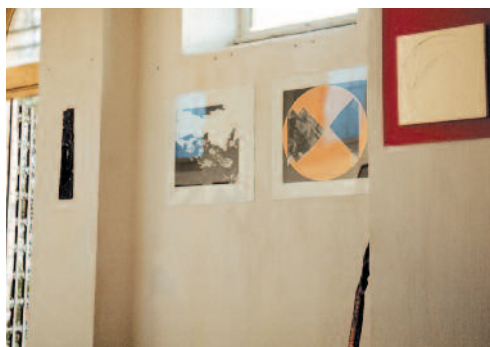
96. Weöres Sándor és Károlyi Amy a kápolnában

Dokumentum: meghívó
Fotó: H/70.08.30/1–16
Dia: d-G/70.08.25
Irodalom:
–: [rövid hír]. Jelenkor, 1970/10, 960. o.
Borgó János: *A lehetőségeket megteremteni*. Komárom megyei Dolgozók lapja, 1971. augusztus 10., 4. o.

1970. szeptember 3–13. – Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Galántai György, Haraszty István, Lantos Ferenc, Pauer Gyula, Türk Péter kiállítása

97. Lantos Ferenc és Csiky Tibor művei

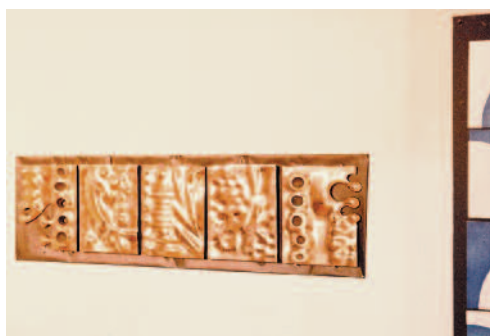

98. Haraszty István, Galántai György, Csutoros Sándor és Türk Péter művei

Dokumentum: meghívó (Csutoros Sándor és Pauer Gyula nincs feltüntetve, ezen a kiállításon ugyanazok a műveik szerepeltek, mint az előzőn); *Balatonboglári Kápolna Tárlat, 1970* (leporello-katalógus)
Dia: d-G/70.09.03.a–l
Irodalom:
Maurer, 1980, 72. o.

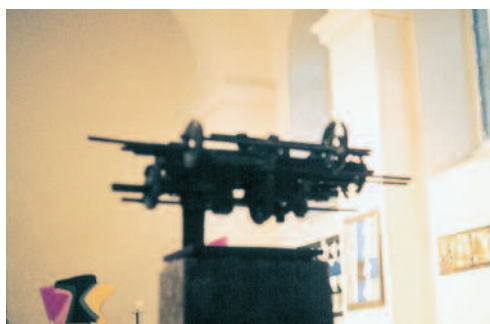
99. Lantos Ferenc és Csiky Tibor művei

100. Csiky Tibor: *Kisbronz I–V*. (Organikus mozgás)

101. Galántai György kollázsai, Haraszty István szobrai

102. Előtérben Haraszty István: *Stabil mobil*, bal oldalon Türk Péter: *Heraldika*

1970. szeptember 10. – A tanácsi képviselőkkel folytatott beszélgetések során felmerült, hogy a Temetődomb és környékének rendbehozatalához segítséget nyújtanának. Galántai Szenczi Ottó és Hevessy Károly építészhallgatók segítségével egy művésztelep kialakításához terveket (⇒ 12. kép) és költségbecslést készít.

Dokumentum: T1/b, c,
2b/1970.
Irodalom:
Géger, 1998, 72. o.

**1970. szeptember 13–23. – Gyerekrajz-
kiállítás a balatonboglári Általános Iskola
rajzsakkörének munkáiból**

A kiállítást megnyitotta: Bagó Bertalan szak-
körvezető. A megnyitón Pákozdy Ferenc költő
és műfordító lengyel gyermekversekről be-
szélt, közreműködött: Rab Edit.

(A Lengyel Kultúrával közös program.)

Dokumentum: meghívó;
*Balatonboglári Kápolna
Tárlat, 1970* (leperello-ka-
talogus); a Lengyel Kultúra
műsorszámát készítők, 1970.
szeptember
Fotó: H/70.09.13/1–5
Dia: d-G/70.09.13.a-b
Irodalom:
Sipos Gyula: *Tárlat a kápol-
nában*. Képes Újság, 1971.
augusztus 26., 9. o.

1970. szeptember 15. – Galántai tárgyalást
kezd a Gaál Gaston család képviselőjével a
Temetődombon lévő szomszéd kápolna
bérbeviteléről, és elkészíti egy bérleti szer-
ződés tervezetét.

Dokumentum: E/2a,
b/1970.

**1970. szeptember 27. – Földédesanyám
címmel Faragó Laura és Jancsó Adrienne
magyar népköltészeti műsora (ösbemu-
tató)**

A műsorban tragikus és vidám balladák, da-
lok, rab- és bujdosó énekek, Mária-énekek,
imák, ráolvasások és babonák, táncszók, sirat-
ók szerepeltek.

103. Jancsó Adrienne, 1970. szeptember 27.

Dokumentum: meghívó
Fotó: H/70.09.27/1–3

1970. november–december – A Balatonboglári Községi Tanács VB ülésén előterjesztik a Temetődomb rendezésével és a művészteleppel kapcsolatos, Galántai György által javasolt terveket (⇒ 12. kép). 1971-re bekalkulálják a tanácsi költségvetésbe a vízvezeték kiépítését, WC létesítését, a villanyvilágítás bevezetését, valamint a kápolnadomb parkosítását, amelyre 80–100 000 Ft-ot szánnak. A munkálatok megkezdését 1971 márciusára tervezik.

Dokumentum: T/5–8/1970.
⇒ 8–9. dok.

1970. november–december – Galántai Budapesten a boglári programok továbbfejlesztése céljából kiállítást kezdeményez, amely végül R-kiállítás néven valósul meg Csáji Attila szervezésében, december 14–17. között a Műegyetem R épületében. A kiállítást Aczél György is megtekinti.

Dokumentum: Galántai IX. füzet, 1970–71: október 26., november 4., november 10.

1971. május 7. – Galántai megtudja, hogy a tanács által tervezett munkák mégsem indulnak be.

Dokumentum: Galántai X. füzet, 1971. május 8.

1971. május 10. – A kápolnatárlatok nyári kiállítási programjának és dokumentációjának megbeszélése Budapesten. A nyomtatás lebonyolítása, valamint a szórólap és a katalógusborító költségeinek kifizetése Galántaira marad. A tervezett katalógusban az egyéni lapok költségeit a kiállító művészek fedezik (⇒ 13. kép).

Dokumentum: ML/1, 8/1971.; K/1/1971.; Galántai X. füzet, 1971; Naptár, 1971. május 10.

1971. május – Elkészül a kiállítás-sorozat programjának szórólapja és a későbbi katalóguslapok borítója. A művek szállítása Budapestről és a kiállítások előkészítése.

Dokumentum: ML/9/1971.; Galántai XI. füzet, 1971; Naptár, 1971. május 25.

1971. június 1–7. – Műteremkiállítás I. (Bak Imre, Baranyay András, Csáji Attila, Lakner László, Lantos Ferenc, Nádler István, Molnár Sándor, Temesi Nóra, Tót Endre kiállítása)

Dokumentum: *Balatonboglári Kápolna Tárlat 1971. Műteremkiállítás* (az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólap; a lapon Csiky Tibor, Csutoros Sándor és Gulyás Gyula neve is szerepel)
Irodalom: Maurer, 1980, 74. o.

1971. június 8–15. – Műteremkiállítás II. (Csutoros Sándor, Demeter István, Haris László, Ilyés István, Molnár V. József, Parrag Emil kiállítása)

104. Demeter István és Ilyés István művei

Dokumentum: meghívó; *Balatonboglári Kápolna Tárlat 1971. Műteremkiállítás* (az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólap); *Balatonboglári Kápolna-tárlat, Műteremkiállítás II. 1971. június 8–15.* (katalógus) (az 1971. június 13-án készült dokumentumfotókon Haraszty Istvánnak is látható munkája)
Fotó: H/71.06.08/1–10; H/71.06.13/1–22
Dia: d-G/71.06.08.a–h

BALATONBOGLÁRI KÁPOLNA TÁRLAT 1971. MŰTEREMKIÁLLÍTÁS

- I. JÚNIUS 1—7-ig**
BAK IMRE, BARANYAY ANDRÁS, CSAJI ATTILA,
LAKNER LÁSZLÓ, LANTOS FERENC, NÁDLER ISTVÁN,
MOLNÁR SÁNDOR, TEMESI NÓRA, TÓT ENDRE, CSIKY
TIBOR, CSUTOROS SÁNDOR, GULYÁS GYULA,
- II. JÚNIUS 8—15-IG**
DEMETER ISTVÁN, HARI LÁSZLÓ, ILYÉS ISTVÁN,
MOLNÁR V. JÓZSEF, PARRAG EMIL,
CSUTOROS SÁNDOR.
- III. JÚNIUS 16—23-IG**
BAK IMRE, CSIKY TIBOR, GULYÁS GYULA, NÁDLER
ISTVÁN, TEMESI NÓRA, TÓT ENDRE, TÜRK PÉTER.
- IV. JÚNIUS 24—30-IG**
BARANYAY ANDRÁS, BERTALAN SÁNDOR, MÁTÉ
GYULA, PAPP OSZKÁR.
- V. JÚLIUS 1—7-IG**
CSIKY TIBOR, CSAJI ATTILA, GULYÁS GYULA,
HARASZTY ISTVÁN, HENCZE TAMÁS, PAUER GYULA.
- VI. JÚLIUS 7—14-IG**
CEROVSZKY IVÁN, ORVOS ANDRÁS, PRUTKAY PÉTER,
SZEMADÁM GYÖRGY.
- VII. JÚLIUS 15—22-IG**
ÁBRAHÁM RAFAEL, GALANTAI GYÖRGY, HAÁSZ
ISTVÁN, SÁROS ANDRÁS, SOMLAI VILMA,
SCHWIERKIEWITZ RÓBERT, SZABADOS ÁRPÁD,
SZEIFT BÉLA, SZENTIRMAI ZOLTÁN, VÁRNAGY
ILDIKÓ.
- VIII. JÚLIUS 23—30-IG**
BERKI VIOLA, ILLES ÁRPÁD, KOVÁTS ALBERT,
MEHES LÁSZLÓ, MOLNÁR V. JÓZSEF.
- IX. JÚL. 31—AUG. 7.**
BERDISZÁK LÉNGYEL FESTŐ KIÁLLÍTÁSA.
- X. AUG. 8—15-IG**
ÚJVIDÉKI CSOPORTKIÁLLÍTÁS.
- XI. AUG. 16—23-IG**
DOMBAI GYÖZÖ, CSUTOROS SÁNDOR, ERDŐS JÁNOS,
HALMI MIKLÓS, KONCZ BÉLA, LAKATOS JÓZSEF,
SCHÉNER MIHÁLY, SZEIFT BÉLA.
- XII. AUG. 24—31-IG**
GALANTAI GYÖRGY, GRAFIKÁINAK KIÁLLÍTÁSA.
- XIII. SZEPT. 1—7-IG**
ERDELYI MIKLÓS, LAKNER LÁSZLÓ, JOVANOVICH
GYÖRGY, SZENTJÓBY TAMÁS.

MEGTEKINTHETŐ NAPONTA DE. 10-TÓL ESTE 19-IG. VASÁRNAPONKÉNT
A KIÁLLÍTOK RENDEZÉSEBEN MŰSOR.

711981 FNYV 11. T

Az „Új magyar avangarde” fontosabb kiállításairól:

1969. Progresszív festők és szobrászok kiállítása:
(Budapest, József Attila Művelődési Központ)

BEKE LÁSZLÓ:

„A kiállításon a mai avangarde számos irányzata képviselve van. A heterogén-
tásban mégis teremt az, hogy bár különböző aspektusból, de minden
egy-egy művész szembenéz az organikus — szürrealis problémákkal. Ettől a kö-
zépponttól egyrészt a konstruktivitás, másrészt a POP ART irányába vezetnek
összekötő szájak, — három lehetőség arra, hogy a művész megküzdhessen a
korszerű címmel.”

1969. IPARTERV-kiállítás (Budapest, Iparterv épületében)

SINKOVITS PÉTER:

„Ezek a fiatalok nem folytatták közvetlenül a hagyományokat, hanem a világ
művészetének jelenlegi állapotában próbálták tájékozódni, a legnagyobb avan-
garde törekvésekkel együtt lépni. Törekvésük az volt, hogy elszakítsák azokat a
törekvéseket, amelyek a hagyományos, megoldott, feldolgozott művészi formák-
hoz kötötték őket, amelyek az alkotás gesztusát fékeztek. Szabadon próbálták
sondálkodni a világ jelenségeiről, új formákat kerestek élményeik kifejezésére.”

1969. SZÜRENON (Budapest, Kassák Lajos Művelődési Központ)

SIK CSABA:

„A művészi alkotás ma is, minden uniformizálódás ellenére is: egy életrajz feje-
zete. Személyes vallomás, a személyesség teszi hitelessé, a vallomásszerűség ér-
venyessé. Persze része egy tágabb szellemi közösségnek is, mozgalomnak, irány-
zatnak, s minél engedelmesebben olvad bele, annál jelentéktelenebb része. Egy-
mással párhuzamos, egymást keresgető művészetj törekvések divatják éljük,
melyekben a karaktert adó technikák, eljárások, látásmódokon kívül, néhány kö-
zös vonás is felfedezhető: — ezeket nyilvánvalóan nem a mozgalmak parancsol-
ják az időnek, hanem az idő a mozgalmaknak.
A szép már nem kulcsszó, legalábbis a görög, reneszánsz tradíció értelmében
nem. A mai kép, szobor nemcsak szép, de művészi sem akar többé lenni. Szaba-
dulni akar ettől az ellenszenves diktatúrától, mely rangsorolta a dolgokat, a ter-
mészet és a teremtett világ tárgyait éppúgy, mint kapcsolatukat az emberrel, a
megvetettség bélyegét sütte a hétköznapra. A művészi diktatúrájával küzdő
művészet hétköznapi akar lenni.”

KFKI KISZ klubjában és a József Attila Művelődési Házban rendezett kiállításokról:

MEZEI OTTÓ: (Művészet, 1969. XI.)

„Jelentkezésük különleges figyelmet érdemel, mert velük az újabb irányzatok
betörését a hazai művészetbe — úgy látszik — tényként kell elfogadnunk.”

1970. Balatonboglári Kápolna tárlatok:

RÓRAY GYÖRGY: (Élet és Irodalom 1970. aug.)

„Azok a művészek, akik itt összefogtak, hogy művészetet csináljanak és művé-
szetet közvetítsenek, mérhetetlenül messze állnak attól, a felfogástól amely
„művészet diploma” kifejezését és szemléletét létrehozta. Az igazi művészek
mindig küzdelmesek volt a sorsa, hiszen nemcsak a környezetét, hanem elsősorban
önmagát kellett legyőznie.”

1970. A MŰSZAKI EGYESÍTEM „R” épületében rendezett kiállítás:

„A Műszaki Egyetem „R” kollégiumának helyiségeiben az elmúlt év végén meg-
rendezett seregszemle nem kevesebb, mint 27 idősebb és fiatal modern művészi
sorozattal fel. Nemzedékek a legkülönbözőbb avangarde irányzatok képvisé-
lői adtak kezét egymásnak. Az eredmény nem is maradt el: hosszú idő után
ismét eleven valóságban áll előttünk az élő magyar avangarde.”
(1971. május. Új írás) Vadas József vitaindító cikke.

**1971. június 13. – Péter Ilona népbal-
ládát ad elő, Marosi Júlia csángó nép-
dalokat énekel**

A kiállított műveket Mezei Ottó művészettör-
ténész méltatja.

107. Péter Ilona és Marosi Júlia műsora

108. Molnár V. József és Parrag Emil képei előtt Kerékgyártó
István és felesége, Molnár V. József
és Mezei Ottó

109. Csutoros Sándor és Haris László munkáik előtt

Dokumentum: meghívó
Fotó: H/71.06.13/1–22

1971. június 14. – A Somogy Megyei Tanács VB Művelődési Osztályának balatoni főelőadója a Galántai által megküldött szórólapból értesül arról „hogy Balatonbogláron idén is, június 1-től szeptember 7-ig, számos alkotó műveiből, állandó jellegű kiállításokat és vasárnaponként műsorokat szándékoznak tartani”. Mivel a rendezvényekről hivatalosan nincs tudomása, postafordultával jelentést kér a Balatonboglári Községi Tanács elnökétől a kiállítások és műsorok engedélyeztetésével, tartalmával, valamint a szervezők és a résztvevők személyével kapcsolatban.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 13. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 73. o.

**1971. június 16–július 6.
Műteremkiállítás III–V.**

(Bak Imre, Csiky Tibor, Csutoros Sándor,
Erdély Miklós, Gulyás Gyula, Haraszty István,
Hencze Tamás, Nádler István, Pauer Gyula,
Tót Endre, Türk Péter)

(⇒ 14–18. kép is).

Dokumentum:
*Balatonboglári Kápolna
Tárlat 1971. Műteremkiállít-
ás* (az év művészeti esemé-
nyeit összefoglaló szórólap.
Ezen Baranyay András,
Bertalan Sándor, Máté
Gyula és Papp Oszkár neve
is szerepel); Máté Gyula
levele Galántai Györgynek,
1971. június 20.
(ML/2/1971).

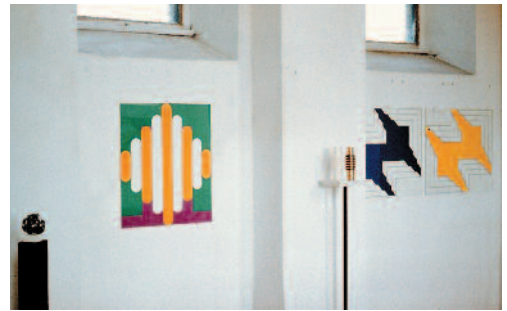
A Műteremkiállítás III., IV.
és V. összevonva került
megrendezésre. A diadoku-
mentációból kiderül, hogy
július 2-től módosult a kiál-
lítás.
Dia: d-G/71.06.16.c–s;
d-G/71.07.01.a–i
Irodalom:
Esztergomi László: *Keser-
édes barangolás a Balaton-
nál. Problémák, lehetősé-
gek*. Magyar Hírlap, 1971.
július 18., 10. o.

110. Gulyás Gyula: *Antimon*,
mögötte
Bak Imre műve

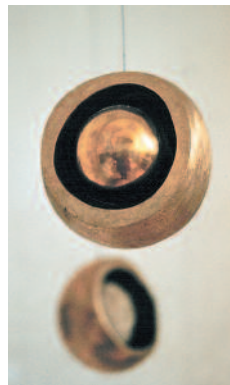
111. Bak Imre: *Cím nélkül II.*,
Csiky Tibor: *Szobor (Csavar)*

112. Gulyás Gyula, Bak Imre és Csiky Tibor művei

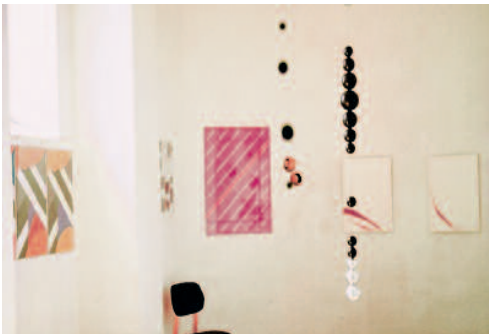
113. Bak Imre, Haraszty István és Nádler István művei

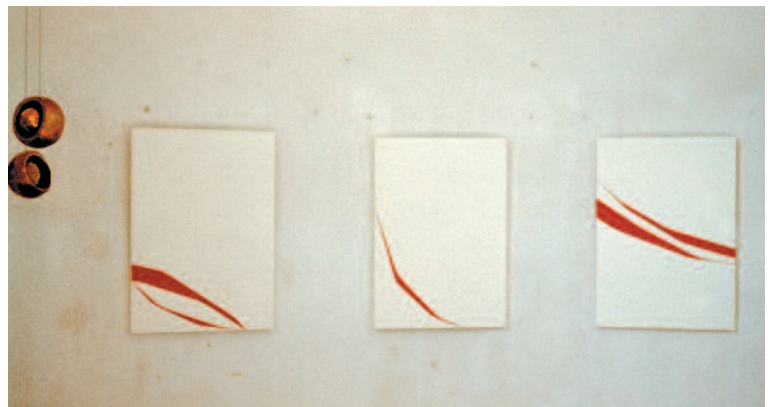
114. Csutoros Sándor:
Gömbornamentika

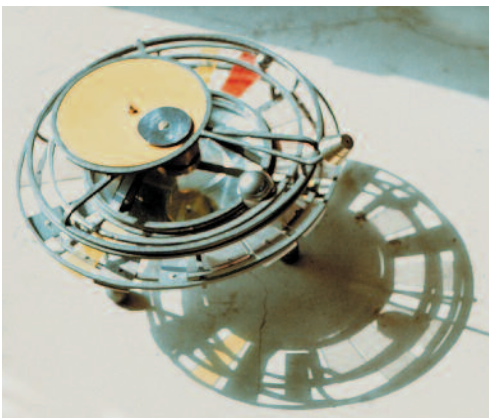
115. Bak Imre: *Cím nélkül III.*, Gulyás Gyula: *Antimon*

116. Nádler István, Tót Endre, Csutoros Sándor és
Türk Péter művei

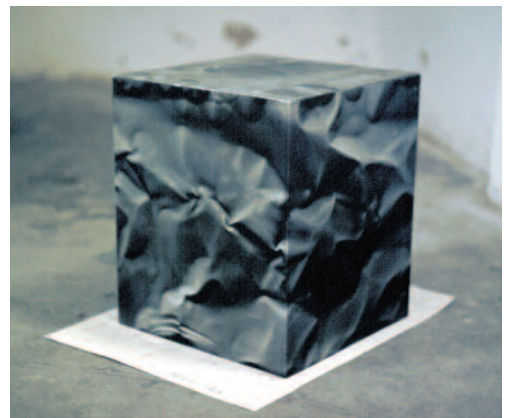
117. Türk Péter: *Kiterjedés*

118. Haraszty István: *Hathúszas gyorsított személy*

119. Pauer Gyula:
Nagy pseudo hasáb

120. Pauer Gyula: *Nagy pseudo kocka*

1971. június 25. – A Balatonboglári Községi Tanács elnöke a balatoni főelőadó levelére (⇒ június 14.) írott válaszában közli, hogy tudomása szerint a rendezvények fő szervezője Galántai György, aki a tanács szakigazgatási szerveitől a műsorokhoz engedélyt nem kért.

„[...] A kápolnát a Római Katolikus Egyháztól kapták meg használatra, amelyben az elmúlt évben több tárlatot, különböző műsoros esteket rendeztek.

A községi tanács részéről mi szívesen vettük, mivel ezáltal a Temetődomb, illetve a kápolnák környéke lényegesen rendezettebb, kulturáltabb körülmények közé került. Szinte teljesen megszűnt a korábbi nemkívánatos személyek táborozása az említett területen. [...] – Kovács Sámuel, tanácselnök”

Dokumentum: SML 1.

⇒ 14. dok.

1971. július 2. – Gulyás Gyula: Irányjelző akció

(⇒ 19–20. kép)

Dokumentum:

Dia: d-G/Gulyás 71/a–b

Irodalom:

Hock, 2000, 23. o.

1971. július 2. – Szentjóbgy Tamás: Paralel-kurzus tanpálya

Happening, avatási szertartás „A–B”

Tervezte és levezette: Szentjóbgy Tamás, Baksa-Soós János, közreműködött: Eleni Taxidu, Zója Karandata, Bene Gábor

„A kápolna a balatonboglári dombtetőn áll. Kis, ovális tisztás veszi körül, ahonnan nagy rálátás nyílik a tájra és a tóra. A kápolna hosszanti tengelyét a bejárat két részre osztja, egyik végében az oltárhely, a másikban a toronyfeljáró és a kórus emelete. A kápolna üres, csak az aktuális kiállítás képei függnék a falakon és egy happening-kellék áll a bejárat mellett.

1. A happening résztvevői a zárt kápolna körül gyülekeznek.

121. A happening közönsége a kápolna bejárata előtt

2. N. T. és Z. K., akik ruhájukra a jelvényhelyre fehér papírsebkendőt tűztek, sorban beengedik a résztve-

vőket, miután a küszöbön mindenki jobb karjának egy pontját mézzel bedörzsölik, közben a nőket balra, a férfiakat jobbra küldik.

3. Az ajtót ismét bezárják.

A résztvevők két csoportja a kápolna két végében gyülekezik.

4. B-S. a kórusról bejelenti, hogy közösen megfigyeljük a balatonboglári szabadesés egy esetét.

Sörösüveget ejt a magasból a kápolna kövére (de az üveg nem törik el). Néhány másodperc múlva a kápolnakertről éles üvegcsörömpölés hallatszik. B. G. a toronyból, a „belső szabadesést” követően, kívül, a kapu előtti kőlapokra ejtett egy másik sörösüveget.

5. B-S. és Sz. körbejár, és minden résztvevő egyik talpára, így a sajátjukra is, tubusból ragasztócsöpöt nyom. Ezt követően óvatosabban, inkább a másik lábukra nehezedeve járnak.

6. A kápolna boltozatának közepén, egy lukon át a padlásról, B. nagyon lassan, cérnaszálon egy kis csomagot enged alá, valamivel fejmagasság fölé.

7. B. és Sz. kibontják a csomagot, amiben patikai ostyalapok vannak, és újból körbejárva a talpakra ragasztják, mindegyikre egyet, a sajátjukra is.

8. Baksa, a kápolna bejáratával szemben, a falnál álló posztamensre a happeninget megelőzően elhe-

Dokumentum: Szentjóbgy

Tamás leírása és rajza

(közölve: AL 5, 1983. nyár, 14–15. o.); Vendégkönyv 4. (1971. július 4.)

Dia: d-G/AB 71, 6 db (ismeretlen fotós, St. Aubry T. tulajdona)

Fotó: 2 db ff (ismeretlen fotós, St. Aubry T. tulajdona)

Irodalom:

Beke, 1980, 21. o.

Galántai György kápolnaműterme, Balatonboglár 1970–73 (kronológia és irodalom). AL 5, 1983. nyár, 67. o.

Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73.* Beszélő, 2000. V. évf. 9–10. sz., 163. o.

Film: Interjú St. Aubry

Tamással. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

122–127. Az „A–B” happening

lyezett, két, egymásba illesztett papírhenger közül hol az egyiket, hol a másikat emeli fel, megmutatva, hogy üresek. Végül egyszerre emeli fel mindkettőt: camping gázmelegítő áll a posztamensen.

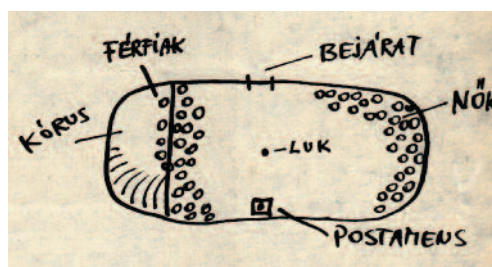
9. Sz. ciroksöprűt tart a gázmelegítő lángja fölé, majd az égő söprűvel meghatározatlan irányba söpörni kezdi a közben erőszakosan összetört sörösüveg cserepeit. A kialvó söprűt újra és újra meggyújtja, ez mindig alkalom arra, hogy a söprés iránya valamelyest változzon. Körülbelül két méterre az eredeti helytől kupacba söpri a cserepeket.

10. Baksa (az eredeti elképzeléstől eltérően, mely szerint kartávolságnyra a kupac mellé fekszik úgy, hogy öklét a cserepekre rakja) ráül a szilánkokra. Felkéri a résztvevőket, hogy figyeljék lélegzetét. Majd

figyeljék saját lélegzetüket. Majd mindannyiuk lélegzetét. Lélegezzenek a nők egyszerre. A férfiak egyszerre.

11. Amikor belélegeznek a nők, ugyanakkor kilélegezzenek a férfiak, és viszont. Az egymásra utalt ki-be lélegzés percei után Sz. kinyitja a kaput, kimegy. Üvegcserepek a bejárat előtt.

(Szentjóbó Tamás leírása a happeningről, közölve: AL 5, 1983. nyár, 14–15. o.)

128. Szentjóbó Tamás rajza az „A–B” happening tervéhez

1971. július 2. – Pauer Gyula: Röpcédula-akció

„Akkoriban röpcédulákat készítettem. Miniszoknya volt a divat, és egy fiatal lány miniszoknyában lehajolt a földre, és fölemelt egy röpcédulát. Hátulról volt fotózva, és látni lehetett a bugyiban lévő fenekét, ahogy veszi fel a röpcédulát, de nem tudta fölvenni, mert az le volt ragasztva. Tehát valójában nem röpcédulák voltak ezek, hanem a járdára, meg az útéstre leragasztott cédulák, amit borzalmasan szorgosan kapargattak fel, holott az égvilágon semmit nem ábrázoltak.”

(Interjú Pauer Gyulával, 1998)

Dokumentum:

Dia: d-G/Pauer 71/a-c

Irodalom:

Beke László: *A pseudo.*

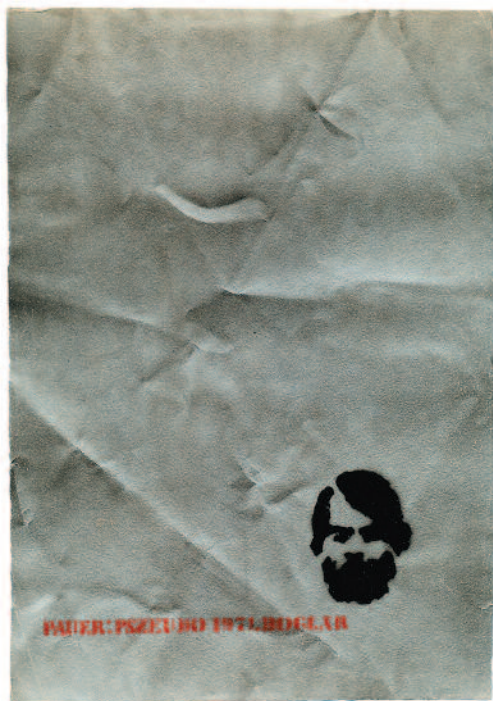
Funkcióelemzés. Művészet, 1976/4, 27. o.

Szőke, 1985, függelék, 11. o.

(*Leragasztott röpcédulák* címen)

Film: Interjú Pauer Gyulával.

In: *Vakáció I-II.*, 1998.

129. Pauer Gyula: *Röpcédula* (az 1971-es katalógushoz)

130–132. Pauer Gyula: *Röpcédula-akció*

1971. július 7–14. Műteremkiállítás VI.

(Cerovszki Iván, Orvos András, Prutkay Péter,
Szemadám György)

Dokumentum: meghívó; *Balatonboglári Kápolna Tárlat 1971. Műteremkiállítás* (az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólap); *Műteremkápolna, Balatonboglár, Műteremkiállítás VI., 1971. július 7–14.* (katalógus Vadas József előszavával)
Film: Horváth István amatőr filmje, S8, 1971.

133. Cerovszki Iván: *Síremlék* (a szobor mellett állnak: Haraszty István, Cerovszki Iván, Galántai György, Molnár V. József)

135. A megnyitó közönsége, háttérben Orvos András és Szemadám György képei

134. Cerovszki Iván és Orvos András munkái

136. Orvos András és Cerovszki Iván művei

Fotó: G/71.07.07/1–31
[BB/71/1];
FZ/71.07.07–14/1–5
Dia: d-G/71.07.07.a–n
Irodalom:
Sipos Gyula: *Tárlat a kápolnában*. Képes Újság, 1971. augusztus 26., 9. o.
Film: *Vakáció I–II*, 1998.

1971. július 8. – A Somogyi Néplapban cikk jelenik meg *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok* címmel. A szerző a kápolnatárlat szervezőinek felelősségre vonását és szabálysértési eljárás megindítását követeli az engedély nélküli kiállítások és propagandaanyagok terjesztése miatt (az újságcikket lásd 55. o., ⇔ 23. kép).

„[...] Amikor megjelent Horányi Barnának ez a cikke 1971-ben, tehát a második évben, abban a pillanatban mindenek vége volt. Többé nem köszöntek az emberek, ha megláttak [...] szóval nem akartak kapcsolatban lenni velünk. És amikor véletlenül valakivel mégis találkoztunk, akkor azt mondta, hogy mondja már meg, miért csinálták ezt? Mondom, mit? Hát ezt, amiről az újságcikk szól. Mondtam, hogy nem csináltunk semmit. De hát akkor miért írták az újságcikket? Most hogy magyarázzam meg egy egyszerű embernek, hogy miért írták, ha ő magától nem jön rá?”

(Interjú Galántai Györggyel, 1998)

Dokumentum: H. B. (Horányi Barna): *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok*. Somogyi Néplap, 1971. július 8., 5. o.; SML XXIII. 1 f. Somogy Megye Tanácsának Iratai, VB Fonyód Járás Hivatala Irodalom: Markovits, 1990, 102. o. Géger, 1998, 73. o. Film: Interjú Galántai Györggyel. In: *Vakáció I–II*, 1998.

1971. július 10. – Legény Péter verseit Loncsák Judit adja elő

Dokumentum: meghívó

1971. július 10. – A Somogy Megyei Tanács művelődésügyi osztályvezetője a lektorátusi, illetve minisztériumi engedélyek megvizsgálását kéri a községi tanács elnökétől. Ezek hiányában a kápolnatárlatok azonnali bezárására szólítja fel.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 15. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 73. o.

1971. július 12. – A Balatonboglári Községi Tanács elnöke, a Megyei Művelődésügyi Osztály 1971. július 10-i rendelkezése alapján a kápolnatárlat működéséhez szükséges engedélyek megszerzéséig elrendeli a kápolnatárlatok beszüntetését, és megtiltja mindennemű propagandaanyag felhasználását.

Dokumentum: SML 3.
⇒ 16. dok.; T/1/1971.
⇒ 17. dok.

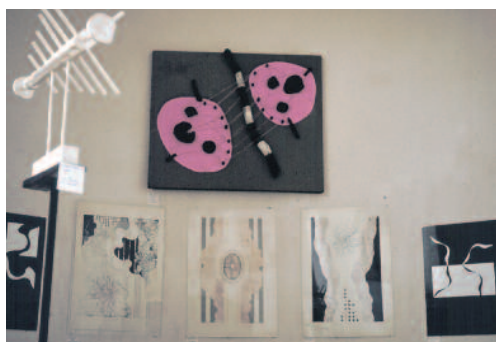
1971. július 12. – Galántai György indokolatlannak tartja a kápolna működését felüggesztő községi tanácsi intézkedést, mivel a Képző- és Iparművészeti Lektorátus idevonatkozó rendelete csak a közületek által szervezett kiállításokra érvényes. Válaszlevelében a római katolikus egyházzal 1968. február 5-én szabályszerűen megkötött bérleti szerződésre hivatkozik, amelynek értelmében munkabemutató formájában kiállításokat is rendezhet.

Dokumentum: T/2/1971.
⇒ 18. dok.; E/2/1968.
⇒ 5. dok.

1971. július 15–22. Múteremkiállítás VII.

(Ábrahám Rafael, Banga Ferenc, Csutoros Sándor, Galántai György, Haász István, Sáros András Miklós, Somlai Vilma, Swierkiewicz Róbert, Szabados Árpád, Szeift Béla, Szentirmai Zoltán, Várnagy Ildikó kiállítása)

Dokumentum: *Balatonboglári Kápolna Tárlat 1971. Múteremkiállítás* (az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólap, Csutoros neve nem szerepel); *Balatonboglári Kápolna Tárlat. Múteremkiállítás VII., 1971. július 15–22-ig.* (katalógus); Sáros András levele Galántai Györgynek, 1971. június 16. (ML/1/1971.)
Dia: d-G/71.07.15.a–o
Irodalom:
Maurer, 1980, 74. o.

137. Fent Szeift Béla, lent Galántai György és Ábrahám Rafael művei

138. Szeift Béla, Ábrahám Rafael, Galántai György, Csutoros Sándor és Haász István munkái

139. Swierkiewicz Róbert: *Figura*, Szeift Béla: *Tűskés szobor*

140. Galántai György reklám-akciójának néhány darabja: trikóra és ingre nyomtatott Kápolna Tárlat felirat

1971. július 16. – Galántai György a propagandaanyagok betiltására reklámakcióval válaszol: a kápolna tornyára turistajelzést fest, a látogatók trikójukra vagy ingükre Kápolna Tárlat feliratot nyomtathatnak (⇒ 24–27. kép).

Dokumentum:
Dia: d-G/71.07.16.a–e
Irodalom:
Borgó János: *A lehetőségeket megteremteni*. Komárom megyei Dolgozók lapja, 1971. augusztus 10., 4. o.
Hock, 2000, 23. o.

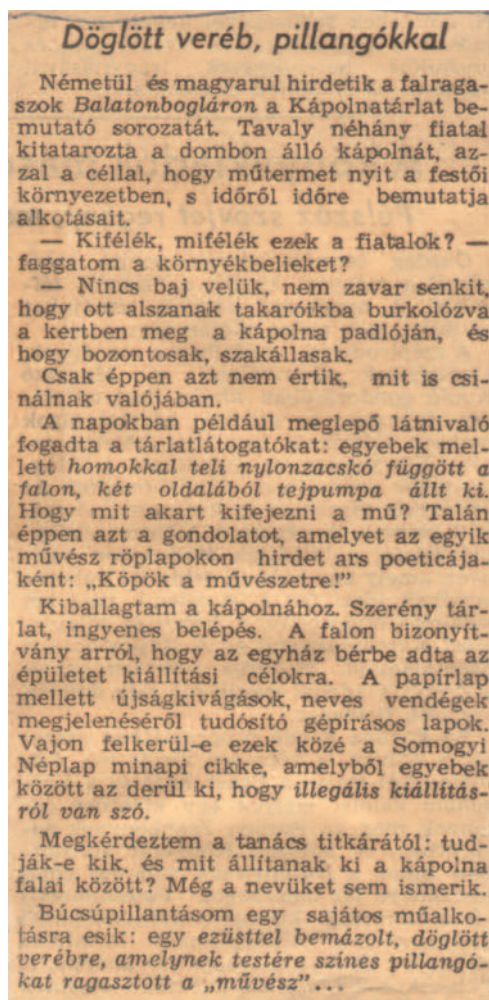
1971. július 18. – A Magyar Hírlap Esztergomi László *Keserédes barangolás a Balatonnál* című cikkében a Somogyi Néplaphoz hasonlóan elítélő hangnemből reagál a kápolnatárlat eseményeire.

1971. július 20. – A Somogy Megyei Tanács VB Művelődési Osztály balatoni főelőadója – Galántai jóhiszeműségét kihasználva – „elrabolja” a kápolna bérleti szerződését, majd Galántai írásos felszólítására két nap múlva „hivatali felhasználás után visszaszármaztatja”.

„Galántait állandóan szekírozták. Megtörtént például az, hogy lejött a hivatalból egy férfi, és kérte az engedélyét, és akkor, amikor az egyháztól kapott szerződési dossziét elővette, akkor az illető kikapta a kezéből, és elrohant. És az volt a peche, hogy a kis Gulyás keresztbe feküdt a teraszon, és amikor ez a fickó át akart ugrani rajta, akkor fölemelte a lábát, aminek következtében hasra vágódott, és akkor Galántai már utolérte, és kitepte a kezéből az aktát. Hát ez csak példa arra, hogy mik történtek ott. Ez egy rendes nagykorú hivatalnok volt, aki egyszerűen azt gondolta, hogy ha azt a bizonyos papírt, ami hitelesíti a mi legális ott-tartózkodásunkat, megszerzi, akkor nincs már többet gond, helyiségfoglalók vagyunk, vagy mit tudom én mi, és egyszerűen el lehet minket intézni. Általában ez volt a gyakorlat, hogy közbüntényessé kell minket tenni, és akkor utána már szabadon eljárhat a rendőrség.”

(Interjú Pauer Gyulával, 1998)

1971. július 20–21. – Orvos András a Magyar Hírlaptól, Galántai György a Somogy Megyei Néplaptól sajtó-helyreigazítást kér. A kiállító művészek szerint a cikkekben hivatkozott rendelet csak közületek részére írja elő az előzetes elbírálást. Az érintett sajtóorgánumok a Művelődésügyi Minisztérium és a Lektorátus szakvéleménye alapján a művészek kérelmét elutasítják.

141. Esztergomi László írásának részlete

Dokumentum: Esztergomi László: *Keserédes barangolás a Balatonnál. Problémák, lehetőségek*. Magyar Hírlap, 1971. július 18., 10. o.
Irodalom:
Markovits, 1990, 103. o.

Dokumentum: T/3–5/1971.
Film: Interjú Pauer Gyulával.
In: *Vakáció I–II*, 1998.

Dokumentum: K/3/1971.
⇒ 19. dok.; K/4/1971.;
K/6/1971. ⇒ 21. dok.;
K/8/1971. ⇒ 25. dok.;
SML 1.
Irodalom:
Markovits, 1990,
102–104. o.

1971. július 23. – A járási tanács osztályvezetője Galántai július 12-i fellebbezését elutasítja, mivel szerinte a propagandaanyagokkal (meghívóval, és egyéb módon) reklámozott, hivatásos előadók közreműködésével rendezett események meghaladják a munkabemutató jelleget. Többszörös szabálysértésre hivatkozva betiltja a tárlatok és a nyilvános műsorok rendezését.

Dokumentum: T/6/1971.
⇒ 20. dok.

1971. július 23–30. Műteremkiállítás VIII.

(Berki Viola, Csutoros Sándor, Donáth Péter, Illés Árpád, Kováts Albert, Papp Oszkár)

142. Papp Oszkár, Illés Árpád, Csutoros Sándor és Donáth Péter munkái

143. Donáth Péter:
Korongok I. (a Szürkesorozatból)

Dokumentum: *Balatonboglári Kápolna Tárlat 1971. Műteremkiállítás* (az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólap, eredetileg Méhes László és Molnár V. József neve igaz, Csutoros Sándoré viszont nem szerepel); *Balatonboglári Kápolna-tárlat, 8. Műteremkiállítás, 1971. július 23–30.* (katalógus); Kováts Albert levele Galántai Györgynek, 1971. augusztus 6. (ML/4/1971.)
Dia: d-G/71.07.23.a-b

1971. július 24. – A Szabad Európa Rádió „Gallicus reflektora” című műsora kommentálja a Somogyi Néplap július 8-i *Törvénytelen úton néhány avantgarde* című cikkét.

Dokumentum: SML 1.

1971. július 24. – A kápolnában járva Kazimir Károly felajánlja segítségét, és megígéri, hogy közbenjár Aczél Györgynél. Javasolja Galántainak, hogy írjon levelet Aczélnek.

Dokumentum: Naptár;
K/9/1971. ⇒ 26. dok.

1971. július 24. – Az Állami Egyházügyi Hivatal feljegyzésben tájékoztatja az MSZMP KB Kulturális Alosztályát a „balatonboglári kriptakápolna felhasználásáról”.

Dokumentum: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya,
288. f. 36/1971/40. ó. e.
⇒ 33. dok.

1971. július 25. – Sziklai Erika ének-előadása

1971. július 28–30. – Budapesten a „balatonboglári kápolnatárlat alkotói nevében”, Kerékgyártó István megszövegezésében, helyzetelemzés készül, amelyet kilenc művész ír alá. Az MSZMP KB-nak címzett levelet megküldik a Somogy Megyei Tanács elnökének, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus igazgatójának, a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti főosztályvezetőjének, a Somogyi Néplap és a Magyar Hírlap főszerkesztőjének is.

Dokumentum: Naptár, 1971. július 28.; K/7/1971.; MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1971/40. ó. e. ⇒ 23. dok.

1971. július 29. – A Lektorátus igazgatóhelyettese felhívja a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának a figyelmét arra, hogy a balatonboglári „kápolnatárlatok” megrendezésére a hatályos rendeletekkel ellentétesen kerül sor. Mivel nincs hatásköre az engedély nélküli kiállítások megakadályozására, közli azt is, hogy az „intézkedés megtételére a Községi Tanács vagy felettes szerve illetékes”.

Dokumentum: SML 1. ⇒ 22. dok.

1971. augusztus 1–7. – Csutoros Sándor, Halmy Miklós, Koncz Béla, Gellér Brunó, Szeift Béla kiállítása

Az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólapon eredetileg szereplő Múteremkiállítás IX. (1971. július 31–augusztus 7.: Berdiszak lengyel festő kiállítása) helyett került megrendezésre.

Dokumentum:
Dia: d-G/71.08.01.a–c

144. Halmy Miklós és Gellér Brunó István művei

145. Kisgrafikák és katalóguslapok a kiállító művésztől

1971. augusztus 2. – Illés Árpád az idősebb generáció nevében aggódó baráti levelében óvatosságra és megfontoltságra inti Galántait és művésztársait: óva int happeningek tartásától, ami szerinte „őrültség, felelőtlen legénykedés és beláthatatlan súlyos következményekkel járhat”.

„Amennyiben a rendőrség a tárlatok megrendezését ellenzi, egy időre azokat meg kell szüntetni. Ugyanakkor meg lehet szerezni a megfelelő pártfogókat, akiknek a segítségével megfelelő engedéllyel, legálisan újramezhető lesz.”

Dokumentum: ML/3/1971.
⇒ 24. dok.

1971. augusztus 5. – Aczél György közli Galántaival, hogy levelét „illetékességből” a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetőjének továbbította.

Dokumentum: K/10/1971.
⇒ 27. dok.

New Hungarian avant-garde art

Pictures in a chapel

One of the recent foreign visitors to the chapel's permanent art show was Catholic priest Wolfgang Böhmer of Stuttgart, lecturer on sociology in West German universities

When one arrives at the lakeside resort Balatonboglár and inquires about the chapel, the local people replying to him speak with a mixture of diffidence and pride. The reason of this mixture is their reserve vis-à-vis modern art and its unusual manifestation here, and at the same time their realization that the art displays at Balatonboglár these days enhance the cultural standards of the locality as well as of the whole Balaton region.

Painter György Galántai has rented the chapel building from the Catholic Church

for two years now. The Church leased him the building on the condition that he would do the necessary repairs to the dilapidated structure, and will thenceforth maintain it in good shape.

Early last summer, the first art show opened here amid whitewashed walls, with the light coming in through narrow windows. Ever since then, this place has become one of the most important introductory showplaces of Hungarian avant-garde art. Exhibitions of art, with styles ranging between surrealism and pop art, have been staged here by young and old artists in search of novel ways of self-expression. They included artists with a name and rank, and others for whom it was their first show. These exhibitions in the chapel are a special experience for both spectators and exhibitors.

The place is outstandingly beautiful. One can see from this site the village, the hills, the ever-changing surface of Lake Balaton, the northern shore, and beautiful sunsets. The pristine beauty of nature and the vision of art are complementary and explain, as it were, the bold fight of the avant-garde trends of successive ages within themselves and with the world at large.

The chapel, beside serving as an art gallery, is also the venue of cultural programmes. Visitors here included Sándor Weöres, one of the outstanding contemporary Hungarian poets, and his poetess wife, Amy Károlyi. Miss Adrienne Jancsó was among those who recited their poems. Recently, Péter Halász and his ensemble—a theatrical group well-known at international festivals as well—produced their new experimental theatre show here, within the framework of a “happening” lasting several hours.

This summer, between June 1 and Sept. 7, the chapel has been a venue of permanently changing painting shows.

The painters and sculptors who have made the chapel the centre of their art work are full of initiatives. When hearing them expound their plans, the programme for next summer already seems to be assured at this most original of the country's art galleries.

Gergely Molnár

146. Molnár Gergely cikke a Daily Newsban

1971. augusztus 8–23. – Válogatás az előző kiállítások anyagából, műtermi munka és spontán események

Az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólapon eredetileg szereplő Műteremkiállítás X. (1971. augusztus 8–15.: Újvidéki csoportkiállítás) és Műteremkiállítás XI. (1971. augusztus 16–23.: Dombai Győző, Csutoros Sándor, Erdős János, Halmy Miklós, Koncz Béla, Lakatos József, Schéner Mihály, Szeift Béla kiállítása) helyett.

Dokumentum:

Fotó: G/71.08.08–23/1, 4, 12–13, 25, 31, 33 [BB/71/2]

Irodalom:

Molnár, Gergely: *New Hungarian avant-garde art. Pictures in a chapel.* Daily News, 29. August, 1971, 6. o. (illusztráció)

1971. augusztus 9. – Gádor Endre, a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetője, az Aczél Györgyhez írott panaszbeadvánnyal kapcsolatban, előzetes tájékoztató céljából, személyes találkozására hívja Galántait, amelyre augusztus 14-én kerül sor.

Dokumentum: K/11/1971.

⇒ 28. dok.

1971. augusztus 24–31. – Galántai György és Szeift Béla kiállítása

Műsor: augusztus 29-én Verdes Tamás színművész Vödrös Attila verseiből ad elő. Közreműködik Grundtner Gábor operaénekes

147. Galántai György képei, Szeift Béla szobrai. *Kharon hajója* (középen) a helyszínen készült

148. A karzaton Galántai György grafikái

Dokumentum: meghívó (eredetileg Galántai György egyedül); *Balatonboglári Kápolna Tárlat 1971. Műteremkiállítás* (az év művészeti eseményeit összefoglaló program-szórólap, eredetileg Műteremkiállítás XII.: Galántai György grafikáinak kiállítása)
Dia: d-G/71.08.24/1 a–p/8; d-G/71.08.24/2 a–f
Irodalom:
–: *Galántai grafikák*. Magyar Ifjúság, 1971/48, november 26., 14. o.

Pap Gábor javaslatára egy, a magyar templomokról Tv-filmet készítő német forgatócsoport Boglára látogat, és műsort készít a tárlatról, amelyet 1972-ben a saarbrückeni tévé többször levetít.

Dokumentum: Napló, 1972. július 28.
Dia: d-G/71.08.24/1n, 1o, 1p/2–5, 1p/8

149–150. A saarbrückeni tévések forgatás közben Galántai és Szeift kiállításán

**1971. szeptember 1–12.
Összefoglaló válogatás**

(Bak Imre, Baranyay András, Csutoros Sándor, Donáth Péter, Galántai György, Gellér B. István, Hencze Tamás, Koncz Béla, Nádler István, Szeift Béla, Türk Péter)

Az év művészeti eseményeit összefoglaló szórólapon eredetileg szereplő Műteremkiállítás XIII. (1971. szeptember 1–7.: Erdély Miklós, Jovánovics György, Lakner László, Szentjóby Tamás kiállítása) helyett.

Dokumentum:
Dia: d-G/71.09.01.a–g

1971. szeptember 25. – A Bogláron kiállító művészek, az avantgárd művészek képviselőiben találkoztatót készítenek elő a Fiatal Művészek Klubjába, amelyre meghívják a KISZ, a Művelődésügyi Minisztérium, az MSZMP KB és a Lektorátus képviselőit. A tervezett találkozóhoz – amelyet a művészek részéről Orvos András szervez – tizennégy művész, kritikus aláírásával vitaindító referátum készül.

Az eredetileg október 11-re tervezett nyilvános esemény elmarad, helyette – többszöri egyeztetés után – ⇒ október 26-án, az MSZMP székházában kerül sor egy megbeszélésre.

Dokumentum: MOL
MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e. (Orvos András kísérlőlevele)
⇒ 29. dok.;
K/12/1971 ⇒ 30. dok.

1971. szeptember 28. – Vadas József, az MSZMP KB felkérésére, véleményezi a kápolnatárlat résztvevőinek referátumát.

Dokumentum: MOL
MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288.f./36/1971/40. ő. e.
⇒ 31. dok.

1971. október 26. – A kultúrpolitika és az avantgárd művészek képviselőinek megbeszélése az MSZMP KB székházában. A részt vevő művészek: Bak Imre, Csáji Attila, Galántai György, Haraszty István, Orvos András és Pauer Gyula; az MSZMP KB Kulturális Alosztály képviselőiben Tóth Miklós (előadó), Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztályától Csorba Géza (osztályvezető-helyettes), a Képző- és Iparművészeti Lektorátus képviselőiben Ormos Tibor (igazgató) és Bartha Éva (igazgatóhelyettes), a Fiatal Képzőművészek Stúdiójától Kádár János Miklós (KISZ-titkár). A párt és állami szervek képviselői a művészekkel megegyeznek abban, hogy 1972-től zsűriztetik a kiállítási anyagokat.

Dokumentum: MOL
MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e.
⇒ 32. dok.
Irodalom:
Markovits, 1990, 102–103. o.

1971. november 15. – A balatonboglári tanácselnök Galántai Györgyöt hivatalos tárgyalásra kéri a kápolnatárlat további sorsának megbeszélésére. A találkozóra december 21-én kerül sor.

Dokumentum: T/7/1971.;
SML 3. ⇒ 34. dok.;
T/8, 9/1971.

1971. november 17. – A Somogy Megyei Múzeumok igazgatóhelyettese a megyei párttitkár felkérésére – elsősorban a megjelent sajtócikkek alapján – véleményezi a balatonboglári kápolnatárlatokat.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 35–36. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 73. o.

1971. november 18. – Kaposvárott, az MSZMP Somogy Megyei Propaganda és Művelődésügyi Osztályának kibővített értekezletén Aczél György a kápolnatárlatok ügyével is foglalkozik.

Dokumentum: MOL
MDP–MSZMP Iratok Osztálya, az MSZMP KB TKKO iratai, 288. f. 36/1971/1. ő. e.
⇒ 37. dok.

1971. december 21. – A balatonboglári tanácselnök által kezdeményezett megbeszélésen Galántain kívül a megye és a járás képviselőiben is részt vesz egy-egy illetékes. Mivel nem jutnak megegyezésre és feljegyzés sem készül, ezért Galántai a találkozón kifejtett álláspontját, terveit körlevélben foglalja össze, és megküldi a résztvevőknek.

Dokumentum:
T/10–13/1971.; SML 1., 3., 5. ⇒ 38. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 73. o.

1971. december 28. – A pártközponti találkozón (⇒ október 26.) történt megegyezés értelmében Galántai 1972 májusára megkéri a lektorátusi zsűrit.

Dokumentum: K/13/1971.

1972. január 4. – Galántai bejelenti a boglári rendőrségnek és az Állami Biztosítónak, hogy 1971 novemberében ismeretlen tettesek feltörték a kripta vasrácsát, és az ott tárolt reliefet megrongálták.

Dokumentum: B/1/1972.
Irodalom:
Géger, 1998, 74. o.

1972. január 6. – A megyei tanács balatoni főelőadója válaszol Galántai decemberi körlevelére (⇒ 1971. december 21.).

„[...] Őszintén remélem, hogy ezek a hivatkozott kapcsolatok, intézkedések és tervek – amennyiben megvalósulnak – segítséget nyújtanak a tárlatok ügyének megnyugtató rendezéséhez. Ettől függetlenül továbbra is szükséges [...] a kötelező engedélyek előzetes megszerzése. – Hock János”

Dokumentum: T/1/1972.

1972. január 13. – A megyei művelődésügyi osztályvezető tájékoztatást kér a községi tanácselnöktől arra vonatkozóan, hogy „a vonatkozó egészségügyi előírások figyelembevételével” a kápolna alkalmas-e műterem, illetve kiállítási helyiség céljára? A kiállítások további sorsára vonatkozóan a községi tanácstól vár mielőbbi állásfoglalást.

Dokumentum: SML Fonyódi Járási Hivatal Műszaki Osztály 6095-2/1973; SML 5.
⇒ 39. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 73. o.

1972. február 8. – A balatonboglári községi tanács elnöke a Somogy Megyei Művelődésügyi Osztályhoz írott válaszában közli, hogy

„A kápolna épülete műterem céljára, illetve állandó ott-tartózkodásra a szükséges közegészségügyi előírások nélkül a Közegészségügyi és Járványügyi Intézet hozzájárulása nélkül nem működhet. [...]

A községi tanács részéről a kápolna környékére 1972-ben sem vizet, sem WC-t építeni nem tudunk. Igaz, hogy korábban, 1970-ben tettünk olyan ígéretet, hogy [...] a Temetődombot ifjúsági parkká alakítjuk, és vele

egy időben biztosítjuk a víz-, villanyhálózat kiépítését, valamint WC építését. 1971-ben meg is terveztettük, sőt a kivitelezéshez kezdtünk készülni, amikor a kápolnatárlat működése körül az engedélyezési és színvonalon aluli problémák felvetődtek. Így az ez irányú fejlesztési terveinket félretettük, és a rendelkezésre álló pénzeszközöket más területeken használtuk fel. – Kovács Sámuel”

Dokumentum: SML 3., 5.
⇒ 40. dok.

1972. február 20. – Salamon János, a Balatonboglári Községi Tanács volt üdülési előadója magánlevélben arról értesíti Galántait, hogy a kápolna rendbehozása az időközben felmerült „hatósági és személyi ellentétek” miatt, véleménye szerint ez évben elképzelhetetlen.

Dokumentum: T/2/1972.
⇒ 41. dok.

1972. február 28. – Az MSZMP Balatonboglári Községi Bizottsága a balatonboglári kápolnakiállítás ügyében keletkezett ügyiratokat „az apparátusértekezleten kapott utasításnak megfelelően” megküldi a járási MSZMP-nek.

Dokumentum: SML 5.,
⇒ 42. dok.

1972. március 27. – A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság megtagadja a novemberi betöréssel kapcsolatos nyomozást (⇒ január 4.), mivel „bűncselekmény alapos gyanúja nem állapítható meg”.

Dokumentum: R/4/1972.

1972 áprilisától megbeszélések és levelezés folyik Galántai György és Pinczehelyi Sándor (Pécsi Műhely), Haraszty István, Beke László (cseh–szlovák–magyar találkozó), Szombathy Bálint (Bosch + Bosch csoport) és mások között a nyári programok pontosítása és a technikai részletek ügyében.

Dokumentum:
ML/1–25/1972.; K/10,
11/1972.

1972. április 17. – Galántai panasszal él a járási ügyészségen a járási rendőrkapitányság nyomozást megtagadó határozata ellen.

Dokumentum: R/5/1972.
Irodalom:
Géger, 1998, 74. ö.

1972. április 20. – „Kedves Elvtárs!” megszólítással a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya levelet küld szét a megyében „valamennyi Községi, Nagyközségi Tanács, Járási Hivatal Elnökének, Városi Tanács Művelődésügyi Osztálya Vezetőjének és Művelődési Intézmények Igazgatóinak” a „műsorok, rendezvények és kiállítások engedélyezésével” kapcsolatban. Mellékeli az ezekre vonatkozó hatályos rendeleteket, és ezek „folyamatos figyelemmel kísérésére” szólít fel.

Dokumentum: T/3/1972.
⇒ 43. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 73. o.

1972. május – Spontán akciók a kápolnában, amelyekről Maurer Dóra „Egyszer elmentünk” címmel fotósorozatot készít.

Résztevők: Erdély Miklós, Gáyor Tibor, Jovánovics György, Maurer Dóra, Szentjóbó Tamás

(⇒ 38. kép is)

„Ez a mű az én ötletem volt, de Maurer Dóra fotósorozata. Valójában az ötlet mégis sokszerzős, mert az Erdély Miklós, Gáyor Tibor és Szentjóbó Tamás által továbbfejlesztett változata a végleges mű. Nevezetesen az történt, hogy így négyesben, illetve ötösben, ugye Maurer Dórával és az említett három barátommal, közeledtünk a kápolna ajtajához. Feltűnt nekem, hogy a kápolna rögtönzött, improvizált biztonsági vasrács ajtaja egy valahonnan leemelt kovácsoltvas, dárdás díszkerítés da-

Dokumentum: Maurer Dóra: *Egyszer elmentünk*, 1972. május, 36 darabból álló fotósorozat Erdély Miklós, Gáyor Tibor, Jovánovics György és Szentjóbó Tamás közreműködésével (Artpool, ill. MNG Jelenkori Gyűjteménye, ltsz. MM.83.207.)

151. Maurer Dóra: *Tér-összezavarás* az *Egyszer elmentünk* sorozatból. (Erdély Miklós, Jovánovics György, Szentjóbó Tamás, Gáyor Tibor)

Irodalom:
Beke László: *Fotó-látás az új magyar művészetben. Fotóművészet*, 1972/3, 23. o., (*Spontán mű* címen 1971-re datálva)
Maurer, 1980, 75. o.
Beke László: *Tárgyilagos gyengédség. A Timing (Időmérés) jelentősége*. In: Ronte, Dieter–Beke László: *Dóra Maurer. Arbeiten/Munkák/Works 1970–1993*. Present Time Foundation, Budapest, 1994, 93. o.
Hock, 2000, 24. o.
Maurer, 2002, 136. o.
Film: Interjú Maurer Dórával és Jovánovics Györggyel. In: *Vakáció I–II*, 1998.

rabja, amely 90 fokkal van elfordítva. Hogy optikailag is érzékeltessem a barátaimmal, mire gondolok, odaugrottam, és vízszintes helyzetbe rántottam magam. Arra emlékszem, hogy azután, amikor Dóra először engem lefotózott, akkor Miklós lefeküdt a földre, deréktől eltakarta magát a templombelsővel és fölvetett egy olyan pózt, mintha ő is 90 fokkal elferdülne, és éppen egy gödörből beszélne. A két legzseniálisabb ötletet csak később tudtam meg, Gáyor Tiborét és Szentjóbó Tamását, hiszen őket közben végképp nem láttam. Szentjóbó által egy tintoretói aspektus jött be a képbe, amint fejfelé lebeg és közben nyugodtan olvas egy könyvet. A fa lombozatán át zuhan egyébként, és mindjárt beleáll fejfelé földre. Még ennél is érdekesebbnek tartom azonban Gáyor Tibor megjelenését a képen. Csodálatos volt az a század eleji dzsentris, lezser, cigarettázó, nyaraló hangulat, amit a képbe hozott. A Balatont, vagy a lepkék röptét figyeli, a cigarettája félig már elszívva, mérhetetlen nyugalommal pillant ki egy fal mögül. A döbbenetes az volt, hogy a valóságban Gáyor hanyatt feküdt a bozótosban. A felesége, Maurer Dóra, Tibor arcélét és a vállának, a mellkasának az elejét kapta el a kamerájával, de hogy ilyen hatása lesz, szerintem ő se gondolta volna. A nyugalomnak, az álló nyugalomnak ezt a fantasztikus képét láthatjuk, miközben Gáyor hanyatt fekszik egy piszkos, mocskos, ápolatlan bozótosban. Dóra mindig szólt nekem, hogy közlöm az ötleted vagy a fotódat, majdnem úgy mondta, hogy a te fotódat, holott ő exponált, de mindenki hozzátette a maga ötletét.

(Interjú Jovánovics Györggyel, 1998)

„Azt hiszem, 1972 májusában Erdély Mikinek és Szentjóbóynak jutott eszébe, hogy lemenjünk Balatonboglárra. Elkértük Galántaitól a kápolna kulcsát, és egy fényképezőgép egész tárát, 36 kockát ellőttünk a térre, és a kápolna környezetére vonatkozó ötletekre. Akkor készült az a fényképsorozat is, ami Jován ötlete volt. A kápolnaajtón keresztben egy elzáró rács volt, ami eredetileg egy kerítésről származott, de nem függőlegesen állt a rács, hanem vízszintesen. Jován fölállt rá, és a többiek is mind automatikusan elkezdtek helyezkedni. Szentjóbó ráfeküdt egy ágra, begyűrte a hosszú haját az ingébe, úgyhogy az övé nem lebegett, mint a Jovánovicsé a fotón. Erdély elcsúszva az ajtóban helyezkedett el, úgy, mintha onnan nézne ki, Tibor pedig a földre feküdt, mint ha az is egy más irány lenne, és a cigarettafüstje árult csak el, hogy merre van a fölfele. Vagy Erdély fölirtott egy pipacsot, és mondta, hogy ha ezt lefotózzuk, olyan, mintha a kápolna harangja lenne. Aztán a padról ugráltak lefelé, Erdély is, Tibor is, azt hiszem, a Jován is, mintha a Badacsony tetejére ugráltak volna, vagyis a hegyet érintették volna a testük formájával. Ekkor készült a Marx–Engels–Lenin–Sztálin-paródia, és ehhez hasonlók, például én Madonnaként beültem az alkóvba, és körülöttem szentként állt Jovánovics, Gáyor, Szentjóbó. [...]

Két fotósort nagyítottam, az egyik Galántainál van, a másik az MNG-ben egy kazettában, amihez magnókazetta is tartozik. A szalagon Szentjóbó Tamás mondja el *Egyszer elmentünk* című versét.”

(Interjú Maurer Dórával, 1998)

1972. május 3. és május 11. – Az év első (zsúrizendő) kiállításán részt vevő művészek névsorának összeállítása, és a tervezett katalógus megbeszélése Budapesten.

Dokumentum: Naptár, 1972.
Film: Interjú Orvos András-sal. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

1972. május 5. – Galántai tájékoztatja a Lektorátust az 1972-es első kiállítás időpontjáról és a részt vevő művészek névsoráról.

„Az anyagot zsúrizés céljából 1972. május 16-ig eljuttatjuk a Lektorátusba. Az anyag eljuttatását Orvos András intézi, aki személyesen felkeresi Önöket.”

Dokumentum: K/2/1972.
⇒ 44. dok.

1972. május 15. – Galántai tájékoztatja a Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi osztályvezetőjét a tervezett zsúrizett kiállításokról, és kéri a szükséges engedélyek megadását.

Dokumentum: T/5/1972.
⇒ 45. dok.

1972. május 15. – Galántai a megyei Köjálnál a kiállítások megrendezéséhez szükséges minimális egészségügyi előírások felől érdeklődik.

Dokumentum: T/7/1972.
⇒ 46. dok.; T/6/1972.
⇒ 47. dok.

1972. május 16. – A megyei főügyészség megállapítja, hogy a betörések kapcsán Galántai panasza megalapozott, ezért hatályon kívül helyezi az ismeretlen tettes elleni nyomozást megtagadó határozatot (⇒ március 27.), és utasítást ad a Fonyódi Járási Ügyészségnek a nyomozás elrendelésére.

Dokumentum: R/8/1972.

1972. május 18. – A Lektorátus által eredetileg felkért zsűritagok rossz véleménnyel vannak a Bogláron kiállítandó anyagról. Bár hosszas válogatás után az anyag egy részét lezsűrizik, végül a jegyzőkönyvet nem írják alá. Május 29-re egy újabb zsűrit hívnak össze.

Dokumentum: Naptár, 1972.
Irodalom:
Markovits, 1990, 103. o.
Film: Interjú Orvos András-sal. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

1972. május 29. – Az új zsűri válogatás után jóváhagyja az anyagot. A zsűri tagjai: Dávid Katalin, Németh Lajos művészettörténészek, Somogyi József szobrászművész, Csík István és Eigel István festőművészek, Ormos Tibor igazgató, Bartha Éva igazgatóhelyettes (Lektorátus), dr. Hollósi Istvánné, Havas Valéria, Bodrogi Mihályné, Teknős Péterné előadók, Pusztai Gabriella (Művelődésügyi Minisztérium). A bírálatról elvi állásfoglalás is készül.

Dokumentum: K/4/1972.;
A Képző-és Iparművészeti Lektorátus jegyzőkönyve, K-358/72, MTA Művészettörténeti Kutatócsoport
⇒ 48. dok.
Irodalom:
Markovits, 1990, 103. o.

1972. május 29. – A Somogy Megyei Művelődésügyi Osztály a zsűrizett anyag bemutatásával egyetért, de feltételül szabja, „hogy a községi tanács döntsön abban, hogy a kápolna kiállítási helyiség, vagy műterem legyen”.

Dokumentum: SML 3., 4.,
⇒ 49. dok.

1972. június 4–10. – Galántai – mivel a községi tanács segítségére nem számíthat – saját költségére megrendeli az elektromos áram bekötését a kápolnába. A nyári kiállítások előkészítő munkálatai: villanyszerelés utáni kőművesmunkák és meszelés, posztamensek készítése. Üvegkár bejelentése az Állami Biztosítónál.

Dokumentum:
T/9–11/1972.; B/5/1972.;
Napló, 1972. június 12.

1972. június 7. – Galántai kidolgozza a kápolna rendszabályait, amelyet a kiállítások folytatása érdekében mindenki számára kötelezővé tesz.

„Kedves Vendégem!

A kápolnában, ill. Balatonbogláron való tartózkodásod alatt a következő óvatossági szabályokat tartsd be a felesleges kellemetlenségek elkerülése céljából.

Kiállítás:

1. Kiállításnak minősül az a képzőművészeti rendezvény, amelyhez propagandaanyagot használnak és ezáltal nyilvánossá tesznek.

2. Kiállítani csak azokat a munkákat lehet, amelyeket a hivatásos művészek esetében a Képző- és Iparművészeti Lektorátus lezsűriz, a nem hivatásos művészek esetében a Népművelési Intézet, ill. külföldi művészek esetében a Kulturális Kapcsolatok Intézete engedélyez. Lehetséges még, hogy valamely SZERV rendezi (például a Lengyel Kultúra).

Dokumentum:
Napló, 1972. június 7.

3. Az engedélyezett kiállításokat maximálisan a „jó ízlés” határain belül, de szellemesen lehet reklámozni.

4. A nem reklámozott kiállítások nem számítanak kiállításnak.

5. Hogyan kell nem reklámozni?

Nem kiírva és nem bizonyíthatóan kimondva megrendezve.

Olyankor nincsen kiállítás.

6. Mindenki saját magáért vállal felelősséget, de felelős az egész ügyért, ha elrontja.

Műsor

1. Műsor lehet zártkörű, mint a nem reklámozott kiállítás.

2. A nyilvános műsorhoz, irodalmi, zenei rendezvényhez engedélyt kell kérni a Tanácstól, amit a Balatonboglári Tanács elnöke egy megfelelően elkészített szabvány-nyomtatvány kitöltése után ad meg.

A hétköznapi gyakorlat

1. A kápolnában a „tulajdonos-bérlő” objektív akadályoztatás miatt nem mindig tud jelen lenni, ezért is kénytelen írásba foglalni az itt látható (olvasható?) gondolatait.

2. Ha a kápolna nyitva van, mindig egy személy felelős a kápolna-élet zavartalanságáért.

3. Szeretném, ha a kápolna belső tere csak a kiállítások, rendezvények célját szolgálná, a karzat ezzel közvetlenül összefüggésben használható.

4. A különböző szükségleteket a padláson, ill. a kriptában lehet megoldani. A padlás inkább alvás és „efféle”, a kriptá főzés, tárolás, munka stb.

5. Kérem a kápolnában tartózkodó művészvendégeimet, hogy legyenek udvariasak és közvetlenek a látogatókkal, de legyenek óvatosak a beszédben és [...] mert provokáció lehet.

6. „A csövezés elkerülése végett”: A kápolnában a felelős művészen kívül az ő közvetlen hozzátartozója, jó barátja és más kiállító vagy műsort adó művészek tartózkodhatnak mint vendégeim. Az esetleg rám hivatkozó személyek csak saját írásos ajánlással fogadhatók be. Minden kedves vendégem érezze jól magát!

Galántai György
Budapest, 1972. június 7.

Ui.: Kérem vendégeimet, hogy élményeiket, tapasztalataikat, vagy valamit írjanak be ebbe a naplóba. Ezzel azt szeretném, ha az események így is dokumentálva lennének. Köszönöm.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Naptár, 1972

1972. június 7. – Elkészül, és postázásra kerül az első két kiállítás meghívója és plakátja, amelyet a lektorátusi határozat felhasználásával Schmal Károly tervez meg (⇒ 30. kép is).

152. A kiállítás plakátja a kápolna ajtaján

1972. június 8. – A kiállítási anyag és más használati tárgyak szállítása Budapestről.

1972. június 9. A Köjál tájékoztatja Galántait (⇒ május 15.), hogy a kiállítások rendezésénél minimális feltételként az Országos Építésügyi Határozatban előírt árnyékszéket kell biztosítani.

Dokumentum: Napló, 1972. június 8.

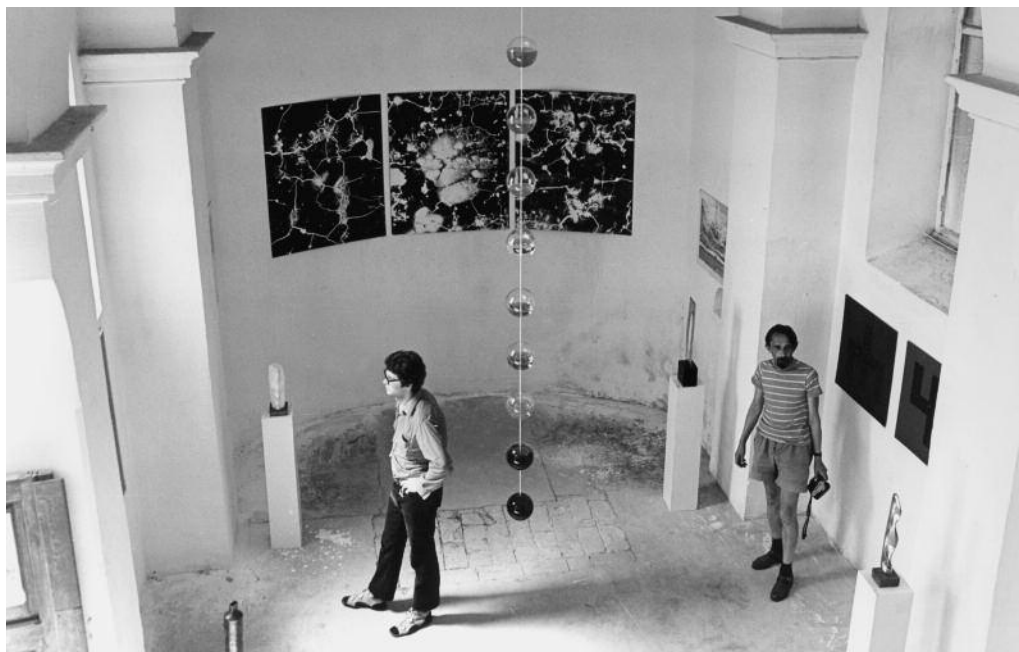
Dokumentum: T/8/1972.
⇒ 50. dok.

1972. június 11–21. – K-358/72. címmel megnyílik a zsűrizett kiállítás.

Az első rész kiállító művészei: Bácsay Péter, Csutoros Sándor, Haris László, Ilyés István, Kígyós Sándor, Molnár V. József, Papp Oszkár, Parrag Emil, Prutkay Péter, Szemadám György, Fenyvesi Tóth Árpád.

Bevezetőt mondott: Mezei Ottó.

153. A K-358/72. kiállítás: Kígyós Sándor, Haris László, Csutoros Sándor és Molnár V. József művei, jobb oldalon Mezei Ottó áll

154. A K-358/72. kiállítás. A képen látható személyek: Orvos András és Szemadám György (középen), Fenyvesi Tóth Árpád és Mezei Ottó (jobbra), Galántai György (a karzaton)

Dokumentum: meghívó (két különböző); plakát; *Balatonboglári Kápolna Tárlat*. Katalógus Rózsa T. Endre bevezető tanulmányával, 14 db reprodukcióval, 1972; Jegyzőkönyv képző- és iparművészeti alkotások elbírálásáról kiállítás céljára, 1972. V. 29., Jegyzőkönyv a tárlat bírálatával kapcsolatos elvi állásfoglalásról, 1972. V. 29., (K-358/72). Képző- és Iparművészeti Lektorátus) ⇒ 48. dok.; A Képző- és Iparművészeti Lektorátus Határozata, 1972. V. 29., Határozatkiegészítés II. 1972. V. 31. (K/4a/1972.); A balatonboglári kápolna-tárlatok zsűrijegyzőkönyve (a bírálatra benyújtott művek listája), 1972 (K/4b/1972.); Napló, 1972. június 11., 12., 20.; Galántai György levelei Bartha Évának, 1972. április 28. (K/1/1972.), május 5. (K/2/1972.) ⇒ 44. dok.; Orvos András levele Galántai Györgynek, 1972. május 6. (K/3/1972.)
Fotó: H/72.06.11./1–17
Dia: d-G/72.06.11.a–r
Irodalom:
Maurer, 1980, 75. o.

1972. június 14. – Galántai engedélyt kér a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetőjétől a jugoszláviai képzőművészek anyagának bemutatására.

Dokumentum: K/5/1972.;
MOL XIX-I-4-m
118.195/1972.

1972. június 17. – A Kaláka együttes koncertje

Dokumentum: Napló, 1972. június 17., 18.
Irodalom:
–: *Tárlat és pantomim*. Magyar Ifjúság, 1972/31, 12. o. (a koncertet tévesen június 24-i dátummal említi)

1972. június 19. – Galántai értesíti a Lektorátus vezetőjét, hogy a tervezett, további zsűriköteles kiállítások elmaradnak. A Lektorátus a közlést (június 21-i levelében) tudomásul veszi.

Dokumentum: K/6–7/1972.

1972. június 20. – A Megyei Művelődésügyi Osztályról ellenőrzést tartanak a kápolnában. A kiállításon szereplő munkákat a méretük alapján mérőszalaggal ellenőrzik. Egy hiányos zsűrijegyzőkönyv alapján tévesen úgy találják, hogy olyan művek is szerepelnek, amelyek bemutatását a Lektorátus nem engedélyezte.

„[...] itt voltak a Somogy Megyei Tanács Műv. Osztályáról és levették Haris fotóit, Molnár fotóját, Csutoros kisplasztikáját, cikiztek a Hattározat miatt, sajtóper lesz belőle, legalábbis azt mondták. Fene módon fel voltak háborodva. Kifogásuk volt a kripta használata ellen. Mindent be akartak zárni, pecsételni, riglizni, szögelni, reteszelni, lakatolni, keríteni, elásni stb. Balhék sorozata, árusítás, katalógus miatt.[...] A hét valamelyik napján ismét jönnek ellenőrizni, hogy milyen képek vannak kint. NAGYON VIGYÁZZZNI! Csutoros lógóját nem vették észre. Perselyt bevették (alamizsna) elvittek egy pár darab katalógust.”

Dokumentum: Napló, 1972. június 20.; SML 2., 3.
⇒ 51. dok.

(Szabó István naplóbejegyzése)

1972. június 21. – Az elektromos művek hivatalosan beköti a villanyt a kápolnába (ettől kezdve van világítás és végre lehetségessé válik elektromos eszközök, például diavetítő, magnetofon stb. használata is).

Dokumentum: Napló, 1972. június 21.

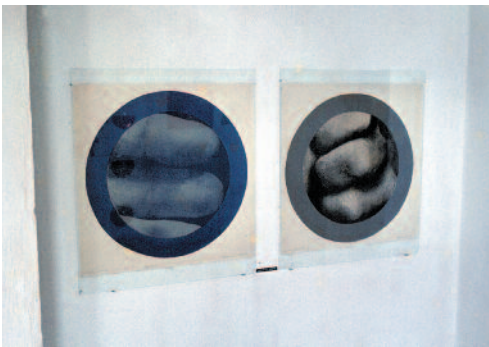
1972. június 22–július 1. – K-358/72. (második rész)

Baranyay András, Csáji Attila, Csutoros Sándor, Erdélyi Eta, Fóth Ernő, Galántai György, Kéri Ádám, Lakner László, Orvos András, Paizs László, Swierkiewicz Róbert, Váli Dezső kiállítása

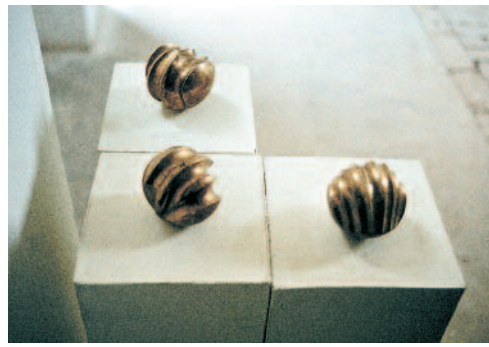

155. Csáji Attila (háttal), Galántai György, Orvos András, Erdélyi Eta és egy ismeretlen (háttal). A falakon Galántai György, Kéri Ádám és Swierkiewicz Róbert grafikái, a térben Csutoros Sándor és Paizs László plasztikái láthatók

Dokumentum: lásd a június 11-nél felsoroltakat (a második részben Csutoros eredetileg nem szerepel), valamint Napló, 1972. június 26.
 Fotó: H/72.06.22/1–5; H/72.06.25/1–13
 Dia: d-G/72.06.22/1 a–k/5; d-G/72.06.22/2 a–m/2; d-G/72.06.22/3 a–l
 Irodalom:
 –: [Karsai János pantomimművész...]. [rövid hír]. Népszava, 1972. június 23., 4. o.
 –: *Kiállítások. Élet és Irodalom*, 1972. június 17., 2. o.
 –: *Tárlat és pantomim*. Magyar Ifjúság, 1972/31, 12. o. G. M. [Molnár Gergely]: *Balatonboglár: Festival der Avantgarde*. Daily News, 1972. július 8., 6. o. Maurer, 1980, 75. o.

156. Baranyay András: *Részlet*

157. Csutoros Sándor: *Gömbornamentika I–II–III.*

1972. június 22. – A községi tanácselnök, majd a járási pártbizottság képviselője is a kápolnába látogat az új kiállítás rendezése közben. A tanácselnökkel való beszélgetésből kiderül, hogy a Megyei Művelődésügyi Osztály a községre szeretné hárítani a kápolnatárlatok státusával kapcsolatos állásfoglalást. Az eldöntésre váró kérdés: a kápolnát kiállítási helyiségként vagy műteremként kezeljük.

Dokumentum: Napló, 1972. június 22.; SML 3., 4. ⇒ 49. dok.

1972. június 23. – A Megyei Művelődésügyi Osztály három munkatársa ellenőrzést tart a kápolnában: „nem tekintették meg a kiállítást, csak keresték a hibát”. Ismételen kifogásokat emelnek a persely és a kriptá használata miatt.

Dokumentum: Napló, 1972. június 23.

1972. június 23. – A Járási Ügyészség jóváhagyásával a Járási Rendőrkapitányság megszünteti a nyomozást az 1971 novemberében bejelentett betörés és rongálás ügyében. Döntését azzal indokolja, hogy a már korábban megállapítottakon túl „a sértett bérleti szerződése a kriptára nem érvényes”.

Dokumentum: R/9/1972.

1972. június 23. – A Járási Művelődésügyi Osztály tudomására jut, hogy 1972. június 17-én a Kaláka együttes engedély nélkül előadást tartott a kápolnában. A művelődési ház igazgatója kéri a községi tanács elnökét „a Galántai vezette csoport »Kápolnatárlatok« címen való működésének hivatalos visszaigazolására”, ellenkező esetben nem engedélyezi a további rendezvényeket.

Dokumentum: SML 3.
⇒ 52. dok.

1972. június 24. – Karsai János: „Az élet bonyolult.!?” (pantomim-előadás)

Dokumentum: plakát; Napló, 1972. június 24.; Karsai János levele Galántai Györgynek, d. n. (ML/6/1971.)
Irodalom:
–: [Karsai Sándor pantomimművész...]. [rövid hír]. Népszava, 1972. június 23., 4. o.
–: *Kiállítások*. Magyar Hírlap, 1972. június 23., 12. o.
–: *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. H. H. krónikája, Hétfői Hírek, 1972. június 26., o. n. [4. o.]
–: *Tárlat és pantomim*. Magyar Ifjúság, 1972/31, 12. o.

1972. június 24. – A községi tanács elnöke közli a balatonboglári művelődési ház igazgatójával, hogy magánszemély rendezvényeihez hivatalos engedélyt nem lehet kiadni.

„Itt jártam, készítettem egy interjút Galántaival. Felháborodtam azon, ahogy veletek packáznak. Ne hagyjátok abba! Én megteszek, amit tudok. júni. 24. Györffy Miklós”

(Napló, 1972. június 24.)

Dokumentum: SML Fonyódi Járási Hivatali Műszaki Osztály Iratai 6095–2/1973.
⇒ 53. dok.

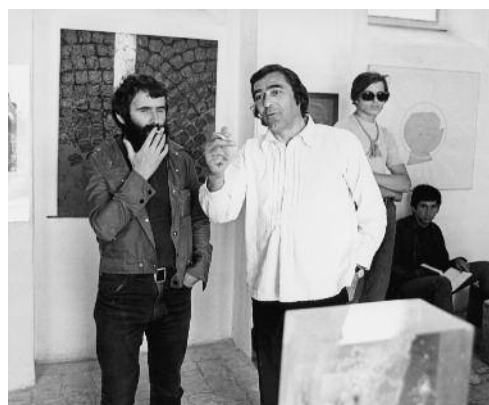
1972. június 25. – Somlyó György legújabb verseit olvassa fel

158. Somlyó György naplóbeírása

Dokumentum: Napló, 1972. június 25.; Vendégkönyv 5. Fotó: H/72.06.25/1–13.
Irodalom:
–: [Karsai Sándor pantomimművész...]. [rövid hír]. Népszava, 1972. június 23., 4. o.
–: *Kiállítások*. Magyar Hírlap, 1972. június 23., 12. o.
–: *Tárlat és pantomim*. Magyar Ifjúság, 1972/31, 12. o.
Galántai György kápolna-műterme Balatonboglár 1970–73 (kronológia és irodalom). AL 5, 1983. nyár, 67. o.

159. A K-358/72. kiállítás (második rész)

160. Orvos András és Somlyó György

1972. június 25–26. – Az MTV Ifjúsági Osztálya a Téka című műsor július 6-i adásához filmet forgat a kápolnában és a környékén.
 „26-án este összesítés. [június 11-e óta] 266 beírás van a vendégkönyvben. Ez azt jelenti, hogy kb. 500–600 látogató volt a kápolnában.”
 (Orvos András naplóbejegyzése)
 Dokumentum: Napló, 1972. június 26.
1972. június 26. – Galántai a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztály-vezetőjétől ismételten engedélyt kér a jugoszláviai Bosch+Bosch csoport anyagának bemutatására.
 Dokumentum: K/8/1972.
 ⇒ 54. dok.
1972. június 27. – A községi tanácselnök egy munkatársával a zsűrijegyzőkönyv alapján ismét ellenőrzi a kiállítást. Kifogásaikban új elem a komfortnélküliség, a WC hiánya és a politikai jelleg.
 Dokumentum: Napló, 1972. június 27.
1972. június 27. – A községi tanácselnök, a Művelődési Ház igazgatója és a Járási Művelődésügyi Osztály vezetője is ismételt ellenőrzést tart a kápolnában. Feljegyzésük szerint: „Rend, fegyelem, kulturáltság jellemezte a kiállítást. A kriptát raktárnak használják, ez a szerződő felekre tartozik.”
 Dokumentum: Napló, 1972. június 28. (27.); SML 2., 3.
 ⇒ 51. dok.
1972. június 28. – Bereczky Loránd, az MSZMP KB képzőművészeti referense meglátogatja a kápolnát. Kifogásolja, hogy Galántai nincs bejelentkezve a bérleményébe, valamint közli, hogy zártkörű műsorok rendezéséhez is engedélyt kell kérni a Járási Művelődésügyi Osztálytól, a lezsűrizett kiállításokhoz pedig a községi tanácselnöktől. Megjegyzi, hogy a kápolnát egyébként kisajátítással bármikor elvehetik.
 Dokumentum: Napló, 1972. június 28.
 Irodalom:
 Markovits, 1990, 105. o.
1972. július 1. – Galántai úgy látja, hogy „a hivatalos szervekkel való együttműködés fából vaskarika”. A nyár további részére tervezett programok engedélyeztetése az adott körülmények között számára teljességgel elképzelhetetlennek tűnik, ezért úgy dönt, hogy a „Kápolna Tárlat” elnevezést végleg megszünteti és KÁPOLNA-MŰTEREM-re változtatja. Ettől kezdve csak a magánterületre vonatkozó jogszabályokat tekinti a kápolnára érvényesnek.
 Dokumentum: Napló, 1972. július 1.

Galántai a kápolna magánterületté nyilvánítását KÁPOLNA = MŰTEREM feliratú, 146 példányos számozott „levélmű” postázásával hozza az érintettek tudomására

(⇒ 31–32. kép).

-
1972. július 2. – Galántai a kápolnaműteremre vonatkozó elhatározását a községi tanács elnökének is bejelenti.
 Dokumentum: T/12/1972.
 ⇒ 55. dok.
1972. július 6. – A Pécsi Városi Tanács VB Művelődésügyi Osztálya a Janus Pannonius Múzeummal közösen lezsűrizi a Pécsi Műhely és Haraszty István munkáit. Az erről szóló jegyzéket megküldik a Somogy megyei művelődésügyi osztálynak.
 Dokumentum: MOL XIX-I-4-m, 118.393/1972.; K/10a, b/1972.
-

1972. július 6–10. – A Pécsi Műhely tagjai, tervezett kiállításukhoz kapcsolódóan, tájkorrekciókat készítenek a kápolna környezetében

„A kiállítási anyagok konkrétan a kápolna miliójére készültek. Előzetesen terveket készítettünk, körüljártuk, megnéztük a helyszínt, a terepet. Később ezeket más, egyéb kiállításokon is szerepeltettük, természetesen a fölött főtanyaggal együtt. Hallatlanul érdekes volt, hogy ott, a kápolnában egyrészt a korábbi kiállítások is megvoltak, a galérián régebbi anyagokat is lehetett látni, ugyanakkor pedig mi ott a helyszínen készítettük az újakat, állandóan alakítottuk a tervek alapján, tehát improvizálni is kellett, de közben jöttek már a következő művészek.”

(Interjú Kismányoky Károllyal, 1998, kézirat)

Dokumentum: katalógus (1972. július 8–augusztus 4. dátummal); Napló, 1972. július 6., 10.; Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, 1972. június 2. (ML/7.b./1972.); a Pécsi Műhely kiállítási anyaga a balatonboglári Kápolna Múteremben (zsűrijegyzőkönyv), 1972. július 6. (K/10b/1972.)
(A szabadtéri munkák egész nyáron a Temetődombon maradtak.)

A Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatos további dokumentumokat lásd az 1972. július 10–augusztus 3. közötti kiállításnál

Fotó: GJ/72.07.06–10/1–3

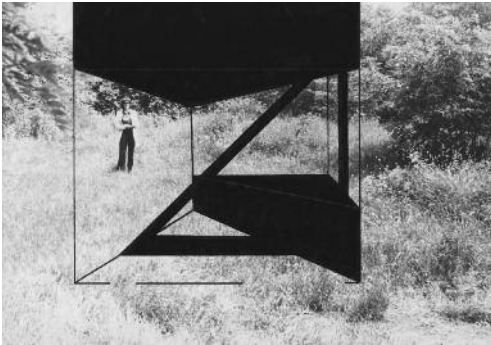
Dia: d-G/72.07.06.a–d

Irodalom:

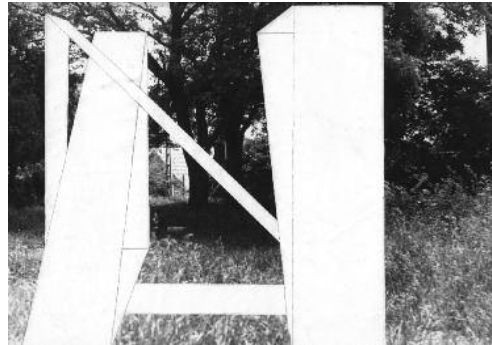
AL 5, 1983. nyár, 64–65. o.

Aknaí Tamás: *A Pécsi Műhely*. Ars longa sorozat, Jelenkor Kiadó, Pécs, 1995, 22–23. o.

Film: Interjú Kismányoky Károllyal. In: *Vakáció I–II*, 1998.

161. Halász Károly: Tájkorrekció-terv

162. Halász Károly: Tájkorrekció-terv

163. Ficzek Ferenc: *Öt gömb* (tájkorrekció-terv)

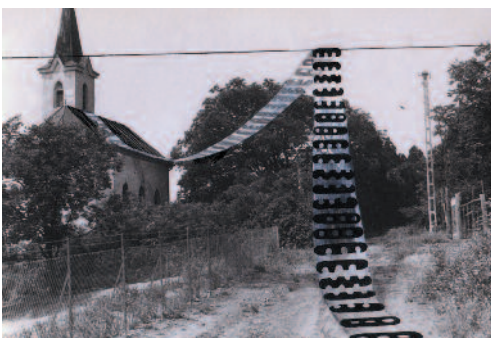
164. Tájkorrekció. Háttul Ficzek Ferenc, előtérben Halász Károly műve

165. Pinczehelyi Sándor: Tájkorrekció-terv

166. Pinczehelyi Sándor: *Kapcsolódás* (tájkorrekció)

167. Kismányoky Károly: *Lebegés* (tájkorrekció-terv)

168. Kismányoky Károly: *Lebegés* (tájkorrekció)

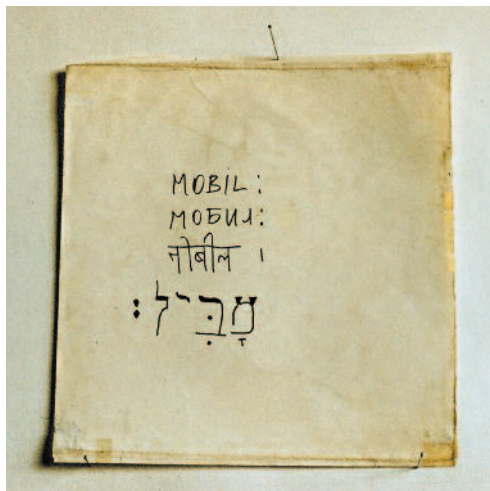
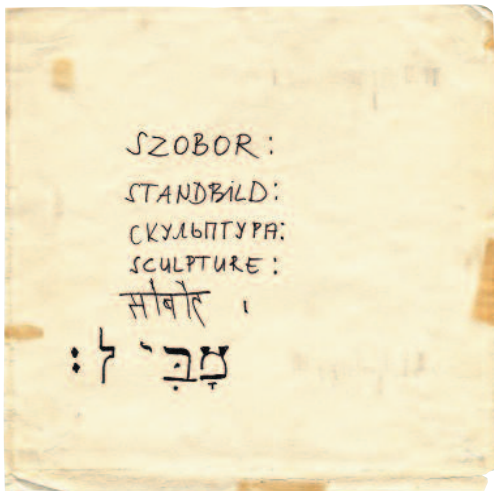
A kiállításon bemutatásra került többek között:

- Pauer Gyula: *Szobor* (felirat több nyelven, posztamensen)
- Pauer Gyula: *Marx–Lenin* (⇒ 39–40. kép)
- Pauer Gyula: *Mobil* (*Mobilprojekt 1972*)

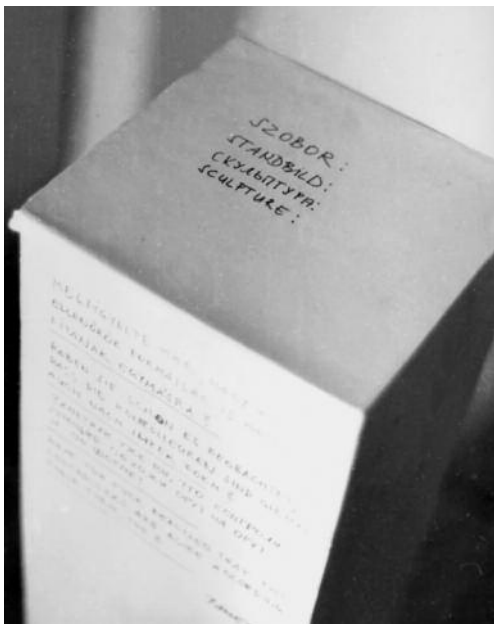
„Üres posztamenseket állítottam ki. Az egyik [...] egy mobil volt, amely »felkérte« a szemlélőt, hogy kurjantson egyet, és ha kurjant, akkor énekszót fog hallani, és hogyha még egyet kurjant, akkor még tovább folytatódik ez az énekhang. És hogyha még egyet kurjant, akkor el fogja énekelni ezt a dalt teljes egészében. Hát ott egyfolytában ment a kurjantás, én pedig a karzaton elbújtam, és onnan énekeltem mindig, ahányszor kurjantottak. Én mindig énekeltem. Ez a Lehullott a rezgő nyárfa című népdal volt, a vége visszacsatolt az elejére, tehát egy ilyen köréneklés volt. [...] Lehullott a rezgő nyárfa aranszínű levele, lehullottaarezgőnyárfa aranszínűlehullotta [...] És így tovább.”

(Interjú Pauer Gyulával, 1998)

Dokumentum: Pauer Gyula leírása (P. Gy.: *Mobilprojekt 1972*. Balatonboglár, Budapest, 1973. III. 25., a szöveg közölve: Szőke, 1985, 55. o.); Napló, 1972. július 10. Dia: d-G/72.07.06–09./1 g Irodalom: Szőke, 1985, 14. o. (Függelék), 54/B, 55. jelzettel Film: Interjú Pauer Gyulával. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

172. Pauer Gyula: *Mobil*

170–171. Pauer Gyula: *Szobor*

Felirat a posztamens oldalán:

„Megfigyelte már, hogy az ellenőrök formailag is hasonlítanak egymásra?– Pauer Gyula”
[ugyanaz németül, oroszul, angolul]

173. A „Direkt hét” kiállítási enteriőrje, a középső posztamensen Pauer *Marx–Lenin* műve

- Pauer Gyula: *Pszeudo reklám (a II. Pszeudo Manifestum* szövege, Veres Júlia és Haraszti Miklós előadásában, több nyelven, a szünetekben korabeli slágerekkel)

Dokumentum: A *Pszeudo reklám* eredeti hangfelvétele.
A szöveg közölve: Schmuck Hungary, March/April, 1973, o. n. (angolul); Szőke, 1985, 49. o.; Papp, 1989, 236. o.
Dia: d-G/72.07.06–09.p

174. Pauer Gyula pszeudó reklámjának hangfelvétele.
(Balról jobbra: Kornis Mihály, Pauer Gyula, Veres Júlia, Haraszti Miklós)

PSZEUDO: ÁL! PSZEUDO: HAMIS! PSZEUDO: NEM VALÓDI!
PSZEUDO: VALÓDINAK LÁTSZÓ!
VÉGE A BIZONYTALANSÁGNAK!
ISMERKEDJEN A PSZEUDOVAL és többet nem jön zavarba művelt emberek társaságában, mert a PSZEUDO a modern ember létformája, a biztos fellépés titka!
ÖN ELKÉPZELHETETLEN PSZEUDO NÉLKÜL!
A PSZEUDO segítségével szórakozva nyerhet bepillantást korunk legmélyebb problémáiba!
A PSZEUDO MŰVÉSZET-SZEMLELET!

Ne higgyen a MINIMAL-ART-nak!
Biztos lehet-e ön abban, hogy mindig igazi elemek valóságos összeütközéséből származó valódi konfliktust lát? A PSZEUDO játszi könnyedséggel győzi meg Önt arról, hogy ebben nem lehet biztos, mert akár hiszi, akár nem,
A PSZEUDO NEM ANNAK LÁTSZIK, AMI VALÓDI FORMÁJA!

Az OP-ART cégtől se vegyen! Rafinált kábítószergyár!
HA ÖNT MANIPULÁLJÁK, MANIPULÁLJON VISSZA! Erre nyújt alkalmat Önnek a PSZEUDO azáltal, hogy még önmaga manipuláltságát is leleplezi. Praktikus, előnyös! A KONCEPT-ART-ot is magába foglalja, mert a KONCEPT-ART is lehet PSZEUDO, és a PSZEUDO is lehet KONCEPT, sőt a PSZEUDO PSZEUDO is lehet, és a PSZEUDO-PSZEUDO is PSZEUDO, de még a PSZEUDO-PSZEUDO-PSZEUDO is PSZEUDO.
NE TÉTOVÁZZON! HIGGYEN A PSZEUDONAK, MERT A PSZEUDO AZ ÖN BARÁTJA!

A PSZEUDO jóvoltából megtudhatja, hogy amit Önnek művészetként eladnak, csak eszköz a mindenkori hatalom gazdasági és ideológiai manipulációihoz. Legyen Ön földműves, mérnök, hivatalnok vagy technikus, éljen a társadalom bármely rétegében, Önnek a jövőben tudnia kell:
A PSZEUDO-JELLEG A MŰALKOTÁS MANIPULÁLTSÁGÁT JELENTI!
A MANIPULÁLTSÁG A MŰVÉSZET ÁLTALÁNOS EGZISZTENCIÁJÁT JELLEMZI!
A MŰVÉSZET EGZISZTENCIÁLIS MANIPULÁLTSÁGA SZIMBÓLUMA AZ ÉLET ÁLTALÁNOS MANIPULÁLTSÁGÁNAK!

Engedjen meg három kérdést, és Ön igazat fog adni a PSZEUDO-nak:

A MŰALKOTÁS, AMELY MANIPULÁLT, MŰALKOTÁS-E MÉG?
 A MŰVÉSZET, AMELY HAZUG MŰVEKET TEREMT, MŰVÉSZET-E MÉG?
 AZ ÉLET, AMELY NEM TEREMT MŰVÉSZETET, MILYEN ÉLET?
 Ne töprengjen! A PSZEUDO elvégzi ön helyett!
 A MŰALKOTÁS, AMELY MANIPULÁLT, IGENIS MŰALKOTÁS, HA BEVALLJA, HOGY PSZEUDO!
 A MŰVÉSZET, AMELY MANIPULÁLT MŰVEKET TEREMT, IGENIS MŰVÉSZET, HA BEVALLJA, HOGY PSZEUDO!
 AZ ÉLET, AMELY PSZEUDOMŰVÉSZETET TEREMT, MÉG MEGMENTHETŐ!

Pszseudo jelenségeit minden kedden dedikálom:

Pauer Gyula 1972. május

(1972-ben közzétett II. manifesztum)

• Pauer Gyula: *Agitációs program*

„Intenzív kurzust, egy úgynevezett agitációs programot tartottam a közönségnek. Ez úgy nézett ki, hogy letettem egy széket a falhoz, és a székkal szembe állítva elhelyeztem további négy-öt széket. A kápolnába betéror-
 ket leültettem oda, és velük szemben elkezdtem magyarázni a műveket. Próbáltam propagandát csinálni a kiállított műveknek és a művészeknek. Történetesen egy ilyen alkalommal beült oda egy hivatalnok is, nejloningben, szürke nadrágban. Nem vettük észre, hogy egy szürke Volgával vagy Pobedával, vagy valami ilyesmivel jött el. Lényeg az, hogy leült oda, és végighallgatta a szövegemet. Valamennyiünkben megvolt az a fajta lendület, hogy egy kicsit provokáljuk azt a begőrcsősödött, betokosodott gondolkodásmódot. És a provokációt sokféle-
 képpen véghez lehetett vinni...”

(Interjú Pauer Gyulával, 1998)

• Szentjóbgy Tamás: *Kizárás-gyakorlat, büntetésmegeelőző autoterápia*

„A büntetésmegeelőző autoterápia, kizárás-gyakorlat, tulajdonképpen egy olyan szituáció volt, ami amúgy is ismerős a katolikus templomokban. Mintegy a gyóntatószék konstrukciójaként ott ültem a kápolnában egy széken, vödörrel a fejemen és egy táblával a nyakamban, amire az volt fölírva, hogy »Kizárás-gyakorlat, büntetésmegeelőző autoterápia«. Ezenkívül kérdések voltak felírva egy falra felakasztott papíron, húsz-egynéhány kérdés, amelyekre igennel vagy nemmel már lehetett válaszolni. Hogy a választ megkapja a belépő publikum, a kérdéseket föltehette nekem, de az a mondat is szerepelt ott, hogy egyébként bármely más kérdést is föl lehet tenni. Tehát akkor, amikor bejött valaki, kérdezhetett valamit tőlem, aki már ott éppen büntetés alatt álltam, hiszen – ez egy kínai szokás – vödör volt a fejemen, és tábla a nyakamban. Tehát valaki fölletta nekem a kérdést, amire én igennel vagy nemmel válaszoltam. Napi 8 órát ott ültem, ami elég komoly fizikai és szellemi erőfeszítést kívánt. Ebben a műveletben számomra a legfontosabb az állammal és az egyházzal mint hatalmi szervezetekkel való viszony megállapítása volt. A büntetésem, amit én magamra kiszabtam, az tulajdonképpen az volt – vagyis a büntetésmegeelőző autoterápia –, hogy valamiféle büntetés vár majd ezért a pusztán műveletért az állam, illetve az egyház részéről. Ezért én magam már eleve elvégeztem ezt a büntetési formát, levéve vállukról a nehéz feladatot. Ott már eleve önbüntetési szituációban ültem a vödörrel a fejemen és közben nagyon furcsa tudatállapotot szinteken kellett átmennem, mert egy idő után az ember nem tudja, hogy ébren

van-e vagy alszik, vagy félálomban van. Ezek a különböző tudatállapotok, amit egyébként az alfa, béta stb. tudatállapotokkal jellemeznek, ott fizikailag átélhetővé vált, és aztán ennek a tapasztalatait később felhasznál-
 tam egy csomó más egyéb műveletnél.”

(Interjú St. Auby Tamással, 1998)

175. Szentjóbgy Tamás: *Kizárás-gyakorlat, büntetésmegeelőző autoterápia*

Dokumentum: eredeti szöveg + tábla, (a szöveg közölve: Körner, 1974, 111. o., angolul; Maurer 1980, 48–49. o., németül; AL 5, 1983. nyár, 13. o.; Papp, 1989, 266–267. o.; Reczetár 1998, 179. o., magyar és német nyelven; Körner, 1994, 8–9. o.; Napló, 1972. július 10. Film: S8-as amatőrfilm, 1972–1973 (Gulyás Gyula tulajdona), felhasználva: In: *Vakáció I–II*, 1998. Fotó: GJ/72.07.06–09/7–8 négy db színes nagytítás Körner Éva diáiról (letét, Artpool) Dia: d-G/72.07.06–09/1 e-f/3; d-G/72.07.06–09/3 a, a/1 Irodalom: Beke László: *Kentaur*. Szentjóbgy Tamás „tanpályái”. Magyar Műhely, 1978/54–55, 71–72. o. Beke, 1980, 21. o. Beke László: *A performance és Hajas Tibor*. Mozgó Világ, 1980/10, 101. o. Zwickl András: *A neoavantgárd jelentkezése – az Iparterv, a Szürenon és Balatonboglár*. In: András–Pataki–Szűcs–Zwickl, 1999, 180. o. Hock, 2000, 23., 25. o. Film: Interjú St. Auby Tamással. In: *Vakáció I–II*, 1998.

176. Szentjóbly Tamás: Kizárás-gyakorlat, büntetésmegelőző autoterápia

177. Szentjóbly Tamás: Tűzvész makett (prevenció)

KIZÁRÁS-GYAKORLAT

BÜNTETÉSMEGELŐZŐ AUTOTERÁPIA.

AZ ÖNÍTÉLTŐL KÉRDEZHET BÁRKI BÁRMIT és

II.

KÉRDEZHETI A KÖVETKEZŐKET:

- MINDEN EMBERI ÉLETERV IMMORÁLIS, AMELY SAJÁT ÉLETERVÉBŐL AKÁR EGYETLEN MÁS EMBERT IS KIZÁR?
- AZ AZ EMBER, AKI NEM TELJESEN SZABAD, A MÁSIKKAL ALKOTHAT KÖZÖSSÉGET?
- A KULTÚRA VALÓDI FELADATA AZ, HOGY TUDATOSÍTSA: SORSUNK EGY A TÖRTÉNELEMMELEL?
- AZ A LEGFONTOSABB, HOGY FELFEDEZZÜK ÉS REALIZÁLJUK AZT, AMIRE AZ ÉLETNEK SZÜKSÉGE VAN?
- AKI AZ ELVISELHETETLENT ELVISELI, AZ NEM TUD AZ ÉLETRŐL? - NEM TUD ARRÓL AZ EGYMÁSRAUTALTSÁGRÓL, AMIRŐL AZ ÉLET TUD: - NÉLKÜLÜNK ELVISELHETETLEN ÖNMAGA, NÉLKÜLÜNK MINDEN REMÉNYTELEN?
- A JELEN BLOKÁDJÁT CSAK AZ ÚJ MAGATARTÁS TÖRheti ÁT?
- A JÖVŐ JELENÍTÉSE: AZ ÉLETÜNK FELGYORSÍTÁSA?
- AZÉRT, MERT A TÖRTÉNELMI IDŐ NEM AZ INDIVIDUUMRA VONATKOZIK, HANEM AZ EGÉSZRE, TESZ ÖN KÍSÉRLETET ARRA, HOGY EGY IDŐBEN ÉLJE ÁT A JELEN TÉNYEIT ÉS ELHAGYATOTTSÁGÁT A JÖVŐBEN?
- MINDEZ ARRA VALÓ, HOGY MEGNYILVÁNULJON A M Á S S Á G, S ÍGY A POTENCIÁLIS M Á S T AKTIVIZÁLJA?
- AMI MEGVÁLTOZTATHATÓ, AZ EGYÚTTAL BEFEJEZETLEN? AMI BEFEJEZETLEN, AZ MEGVÁLTOZTATANDÓ? A NEMVÁLTOZÁS: SZENVEDÉS? A BEFEJEZETLEN-SÉG: SZENVEDÉS?
- REMÉLI ÖN, HOGY AZ EGYMÁSRAUTALTSÁGOT TUDATOSÍTJA AZ EGYMÁSNAK KISZOLGÁLTATOTTSAG FELMUTATÁSÁVAL?
- TETTÉBEN A BÜNTETÉS?
- BÜNTETÉSÉBEN A TETT?
- BŰN A TETT?
- BŰN A BÜNTETÉS?
- TETT A BŰN?
- TETT A BÜNTETÉS?
- MI A BŰN?
- AZ A TETT A BŰN, AMI SZENVEDÉST OKOZ? AZ A TETT A BŰN, AMI NEM VÁLTOZTAT?
- VOLTAKÉPPEN LEHET TETTNEK NEVEZNI AZT, AMI NEM VÁLTOZTAT, AMI NEM A SZENVEDÉS CSÖKKENTÉSÉRE IRÁNYUL?
- AZÉRT BÜNTETI MEG MAGÁT, MERT AZ ÖNBÜNTETÉSSEL AZ ÖNBÜNTETÉS BÜNTETÉSÉT MAGÁRA VÁLLALVA A BÜNTETŐT A TETTEL-FEL-NEM-ÉRŐ BÜNTETÉS, AZAZ A BŰN ALÓL MENTESÍTI?
- KISZOLGÁLTATVA ÉRZI MAGÁT, KÜLÖNÖSEN AZÉRT, MERT NEM LÁTHATJA KIVEL BESZÉL?

1969-72

(A falra tűzött papíron olvasható szöveg)

- Erdély Miklós: *Rözse: a tüzelőanyagok proletárja*

178. Erdély Miklós *Rözse: a tüzelőanyagok proletárja* című művét installálja

179. Erdély Miklós művének megmaradt eredeti feliratai

1972. július 6. – A Tv Téka című műsorában levetítik a június 25–26-án a kápolnában és környékén forgatott filmet.

Dokumentum: Napló, 1972. június 25. (26.)

1972. július 7. – A balatonboglári tanácson nem engedélyezik, hogy Galántai saját kápolna-műtermébe ideiglenes jelleggel bejelentkezzen.

Dokumentum: T/14/1972.

1972. július 7. – Éjszaka civil rendőrök járőröznek a kápolna körül, zaklatják és igazoltatják az ott-tartózkodókat.

Dokumentum: Napló, 1972. július 7.

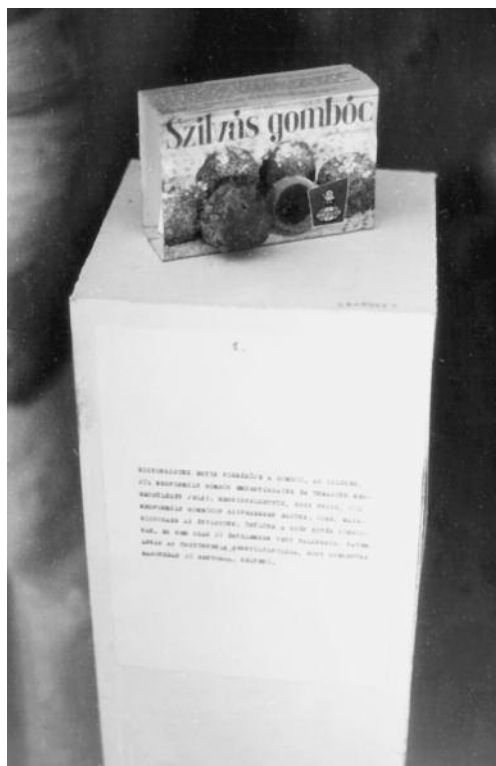
További művek a „Direkt hét” kiállításokról:

- **Legény Péter: Fellebbezési űrlap és űrlap-kitöltési akció** (az akciót Legény 1972. augusztus 26–27-én, a cseh–szlovák–magyar művészek találkozásán is megismételte)

180. Egy látogató a *Fellebbezési űrlap*ot tölti ki, a posztamensen Legény Péter: *Szilvásgombóc*

Dokumentum: dokumentáció (az űrlapokból összeállított könyvmunka); Napló, 1972. augusztus 27.
Irodalom:
Dékei, 1992, 40., 42. o.
Körner Éva: *Az abszurd mint koncepció. Jelenetek a magyar koncept art történetéből.* II. rész: Balkon, 1993/2, 11. o.
Kornis Mihály: *Civiltégem a pályán.* Beszélő, 1998/10, 108–109. o.
Hock, 2000, 25. o.

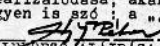
181. Legény Péter: *Szilvásgombóc*

Szöveg a posztamensen:

„Biztonságunk egyik fokmérője a gombóc. Az ízléses, jól megformált gombóc embertársaink és önmagunk megbecsülését jelenti. Megfigyelhettük, hogy friss, jól megformált gombócot szívesebben eszünk, jobb, magabiztosabb az étvágyunk, örülünk a szép kövér gombócnak. De nem csak jó értelemben vett falánkság, hanem annak az ösztönnek a megnyilvánulása, hogy szeretünk másokban jó benyomást kelteni.”

CIMZETT:	TÁRSADALOM MAGYARORSZÁG	A FELLEBBEZŐ NEVE: LEGÉNY PÉTER
ÜGYINTÉZŐ:	Az illetékes szerv	LAKOIM: Bp. XVIII. Állami t. 162
HIVATKOZÁSI SZÁM:	1972.	Kérem, hogy válaszukban e számra hivatkozzanak: U-1/1972

F E L L E B B E Z É S I Ű R L A P
/A vastagon keretezett részek INDIÓ használataival, írógéppel, golyóstollal vagy tintával nyomtatott nagybetűkkel tölthetők ki./

CSALÁDI NEVE:	LEGÉNY	UTÓNEVE:	PÉTER
LEÁNYKORI NEVE:		CSALÁDI ÁLLAPOTA:	NŐTLEN
SZÜLETÉSI HELYE és ideje:	...BUDAPEST...város... ^{Község} 1948...év...szeptember...hó...25...nap		
ÁLLAMPOLGÁRSÁGA:	MAGYAR	SZEMÉLYI IG. BETŰJELE - SZÁMA:	AU-V. 177412
KITÖLTÉS CÉLJA:	A „FELLEBBEZÉS-MŰVÉSZET” ismertetése.		
A TÁRGY RÖVID LEÍRÁSA:	A Társadalom és az Egyén kommunikációjának DOKUMENTUMA.		
		KELETKEZÉSI IDEJE:	1972. március 15.-től
A TÁRGY INDOKA:	FELLEBBEZÉS : bírói ítélet vagy más hatósági határozat megtámadása annak érdekében, hogy az illetékes szerv a „TÖRVÉNYNEK” meg nem felelő döntést bírálja felül és újabb határozattal módosítsa, illetve helyezze hatályon kívül.		
A TÁRGY INDOKLÁSÁNAK KÖVETKEZÉSE:	Kétoldalu alkotás : a társadalmi szituációkat, mint közvetlenül felhasználható elemeket tekinti : az illetékes társadalmi, illetve állami szervvel folytatott kommunikáció eredményeként jelentkezik.		
JAVASLAT:	FELLEBBEZÉS-i célra e LAP forgalombahozatala.		
MEGJEGYZÉS:	FELLEBBEZÉS A NÉP MŰVÉSZETE!		
Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a fenti adatok a valóságnak megfelelnek. Egyben tudomásul veszem, hogy a valóságnak meg nem felelő adatok alapján felülbírált döntést /ítéletet/ egy újabb eljárás megindítása mellett az illetékes szerv hatálytalanítja.			
KELT: ...BUDAPEST... ^{Község} város... 1972...év...március...hó...15...nap			
MELLÉKLET: „TÖRVÉNY” = az emberi ész követeléseinek realizálódása; akár az erkölcsi, akár a tétlen törvényekről legyen is szó; a „jó” vagy a „rossz” ész működésének eredménye.			
 A FELLEBBEZŐ ALÁÍRÁSA			

182. Legény Péter kitöltött *Fellebbezési űrlapja*

A *Fellebbezési űrlap*ot kitöltötték még többek között:

Bálint István, Beke László, Eörsi János, Erdély Miklós, Fenyvesi Tóth Árpád, Halász Péter, Havas Lujza, Háy Ágnes, Kertész (Kornis) Mihály, Kondor Katalin, Körner Éva, Lajtai Péter, Verebes Tibor, Veres Júlia

• Tót Endre távirata és levele

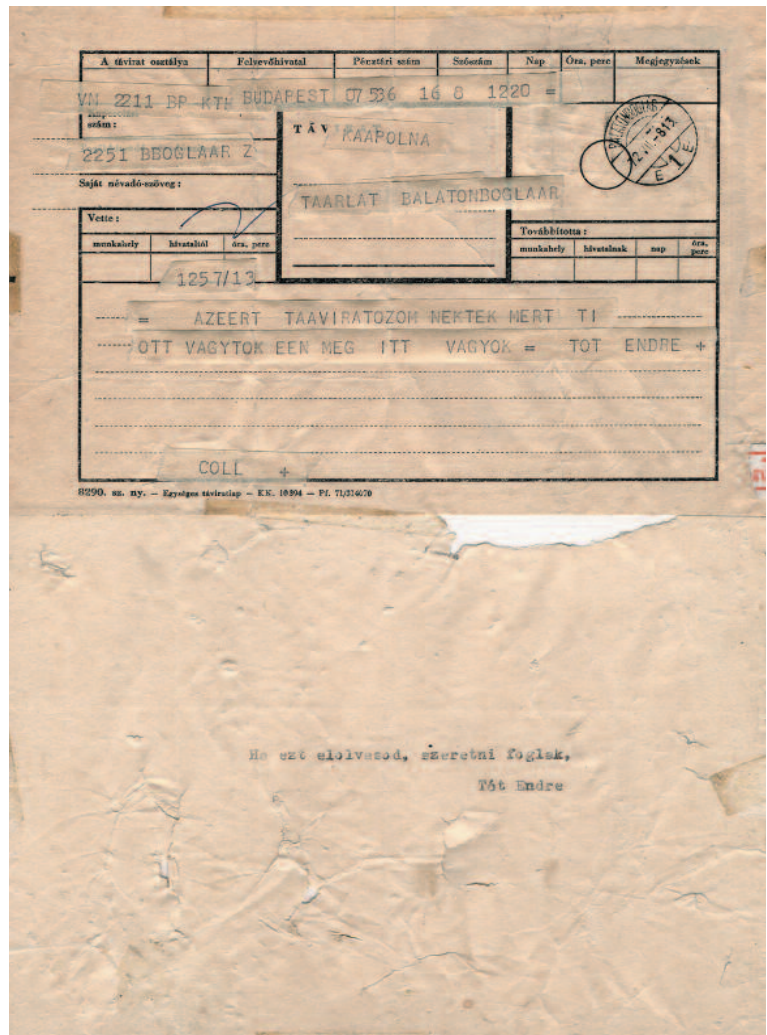
• Beke László: *Véletlennapló*

„[...] 1972 óta foglalkozom szisztematikusan a koincidenenciával, a következő eset hatására:

Egy nyári vasárnap barátommal autóra indultunk a Budapesttől mintegy 130 km-re lévő Balatonboglárra. Barátom fia már reggel 5 órakor elindult kerékpárral – mi, hosszas késlekedés után, csak 10 óra tájban. Kb. 90 km-re Budapesttől, ahol az autósztráda keresztezi a párhuzamos mellékutat, az autóból megpillantottuk barátom fiát, aki éppen elötünk haladt át az autótutat keresztező viadukton.

Ettől kezdve minden általam tapasztalt véletlen egybeesést pontosan lejegyeztem egy ún. »Véletlennaplóban«. Az esetek dokumentálhatóságuk fokát tekintve természetesen eltérőek – néhány általánosítható vonásuk azonban így is kirajzolódik. Különböző típusok figyelhetők meg (találkozások, elveszett tárgyak megtalálása, véletlen telefonkapcsolások, megmenekülések, váratlan problémamegoldások, olvasmányélmény és valóság egybeesése, véletlenlancolatok stb.; az esetek értékelhetőek valószínűségük szempontjából, kedvező vagy szerencsétlen kimenetelük szerint stb.).“

(Beke László, kézirat, d. n.)

183. „Azért táviratozom nektek, mert ti ott vagytok, én meg itt vagyok – Tót Endre”
„Ha ezt elolvasod, szeretni foglak. Tót Endre”

184. Beke László: *Véletlennapló*

1972. július 8. – A Direkt hét keretében a Budapesten betiltott avantgárd fesztivál résztvevőinek előadásai, akciók, események

Résztvevők: Adamis Béla, Beke László, Bódy Gábor, Erdély Miklós, Gulyás Gyula, Halász Péter, Hágy Ágnes, Hencze Tamás, Lajtai Péter, Legény Péter, Méhes László, Pauer Gyula, Szentjóbgy Tamás

• Beke László: *Utcakövek, sírkövek*

„Hirdettem egy nagy akciót *Utcakövek és sírkövek* címmel, amelynek többek között az éppen esedékes március 15-i tüntetések, Gazdag Gyula filmje, '68 Párizsa adták az aktualitását. Ebből az alkalomból rengeteg ember csinált kockaköveket, Korniss Dezső, Gulyás Gyula, Erdély Miklós és sokan mások. Megint mások sírköveket készítettek, és voltak olyanok, akik ezt kombinálták. Életem legjobb előadása volt, kb. 20 percen át tartott, azán Pauer Gyula lerúgta véletlen a diavetítőt, zárlatot kapott a gép, és soha senki nem tudta meg, hogy mi volt a folytatása ennek az előadásnak, de én ezt nagyon fontosnak tartottam.”

(Interjú Beke Lászlóval, 1998)

„Délután filmeket vágtunk össze a szabadban, és levetítettük őket folyamatosan, ahogy elkészültek. Bemutattunk egy Baksa-Soós emlékfilmemet + paradigmikus szerkezetek című montázst. Megtanultam a keskeny vetítő használatát.”

(Bódy Gábor naplóbejegyzése, 1972. július 8.)

185. Erdély Miklós

„Az »Avantgárd fesztivál« nem nagyon jól sikerült, rossz szervezés és technikai nehézségek miatt. Beke Laci [a] Sírkövek és utcaövek dia-összeállítást vetítette, amiből csak a sírköveket vetítette le, mivel a pótkörte (égő) is kiégett a vetítőjéből az »utcaövek« közepén. Hágy Ági »Gyurma« című filmje ment 16-oson és Bódy Gábor Paradigmatikus szerkezetek [című] tanulmányát + [más kézírással] rövid snittekéből a helyszínen összevágott filmeket készítettünk, majd folyamatosan vetítettük őket. Alkotócsoporthunk a keresztlalatt a szabadban rendezte be vágószobáját (Erdély, Hágy, Bódy, Adamis). [Az eredeti kézírással folytatva] Kb. 100 ember volt jelen főleg Bp-ről. Tót Endre küldött egy táviratot, a kiállított munkákat Szentjóbgy, Hágy Ági, Pauer, Legény, Rajczi, Lajtai Péter, Erdély Miklós, Haraszi Miklós, Hencze Tamás, Molnár V. Jóska-Haris (fotó) [készítették].

Akciók: Szentjóbgy Tamás Kizárás-gyakorlat – Büntetésmegelőző autoterápia című tábla a nyakában, széken ült vödörrel a fején, és a látogatók kérdéseire válaszolt.

Pauer Gyula: 1. Pszeudo-reklám mag-nóról. 2. Mobil: »Kurjantson egyet és énekhangot hall, kurjantson ket-tőt, négyet... nyolcat« (a néző részt vesz a műben, része a műnek) 3 nap-on keresztül.

Gulyás Gyula 8-án du. 5-kor ke-resztbe tett lábbal leült a kápolna közepétől egy méterre az ajtó fe-lé, és félmeztelen testét telecsíp-tette színes műanyag csipeszekkel, amit fotóztak és filmeztek.

Méhes Laci kopaszon, nagy szakál-lal sétálva elfogyasztott egy sült csirkecombot a kápolna környezeté-ben (kenyér nélkül).

Halász Péter ült az ajtó előtt, a látogatók cipőjét pucolta, és éne-kelt (kitalált szövegű és dallamú rögtönzött dalokat).

Erdély Miklós és Adamis Béla egy tekercs filmet az úton végigfekte-tett a kápolna ajtótól kezdve és otthagyták.

Bódy Gábor móbiuszokat csinált, Er-dély is hozott magával [filmeket], amik levetítésre kerültek.

Kiállított objektok:

Pauer: Mobil szobor

Szentjóbgy: Tűzvész makett

Legény: Gombóc

Erdély: Rözse: a tüzelőanyagok pro-letárja”

(Galántai György naplóbejegyzése, 1972. július 10.)

Az eseményekre vonatkozó általános dokumentumokat és irodalmat lásd a Direkt hétnél (⇒ 1972. július 6–9.)

• Gulyás Gyula: *Body traces (Testnyomok)*

186. Bódy Gábor

187. Erdély Miklós és Bódy Gábor

188. Erdély Miklós, ismeretlen, Adamis Béla (háttal)

189. Egy fiatal lány Erdély Miklós és Adamis Béla filmtekercsét nézi

„Kipróbáltam, hogy mi van akkor, ha egy body art jellegű dologgal szerepelek. Kíváncsi voltam arra, hogy meddig tud az emberi test egy végső tűrés határig elmenni, és mit jelent az, hogy fájdalom. Gyurinak rengeteg csipesze volt a kápolnában, és akkor arra gondoltam, hogy leülök, mint egy fakír, és a csipeszeket ráteszem magamra, amiben a többiek is segítettek. És akkor leültem, és telerakták csipesszel a testemet. Egy idő után kifeszül az ember bőre és tovább már nem tudod becsipeszelni. Egy egész napot ott végigültem ezekkel a csipeszekkel, amik dárdaaként álltak ki belőlem. Megmondom őszintén, eléggé furcsa volt, mert egy meditációs állapotba kerültem. Tulajdonképpen magam voltam, a csipeszekkel együtt, ami teljesen röhejes, és ha visszagondolok, az egész egy gyerekes, játékos dolog. De amikor benne voltam, akkor belülről kifelé nézve érdekes volt a világ számomra. Egészen furcsa volt az is, hogy bizonyos esetekben az ember milyen fegyelmezett tud lenni. Talán erre volt ez jó akkor. Egy kedves látogató készített is erről egy nyolcmilliméteres filmet, így hát ez meg is van örökítve. Amikor este, egy jó másfél óra múlva bezárt a kápolna, akkor leszedtem a csipeszeket magamról, és tele volt a testem apró négyzetekkel, vagyis úgy nézett ki, mintha bélyeggel lettem volna teleragasztva. A becsipeszelt helyeken a vérkeringés nem működött, és utána lila foltok keletkeztek. Tehát visszaigazoltam a szobrászatomhoz, a minimal art felé.”

(Interjú Gyulyás Gyulával, 1998)

Dokumentum: katalógus:
 „*Body traces* 1972. júniusában B. Boglárán realizálva. Gulyás Gy.” (3 db fotóval); Napló, 1972. július 10.
 Film: S8-as amatőr felvétel, 1972–1973 (Gulyás Gyula tulajdona), felhasználva: *Vakáció I–II*, 1998.
 Dia: d-G/72.07.06–09.h–i Irodalom:
 Hock, 2000, 24–25. o.
 Film: Interjú Gyulyás Gyulával. In: *Vakáció I–II*, 1998.

190–191. Gulyás Gyula: *Body traces (Testnyomok)* akció

1972. július 10–augusztus 3. – A Pécsi Műhely (Ficzek Ferenc, Halász Károly, Kismányoky Károly, Lantos Ferenc, Pinczehelyi Sándor, Szíjártó Kálmán, Nádor Katalin) és Haraszty István kinetikus szobrainak kiállítása

192. A Pécsi Műhely és Haraszty István kiállítása. Háttul Haraszty mobiljai, a falon: Lantos Ferenc, Kismányoky Károly, Szíjártó Kálmán és Halász Károly munkái

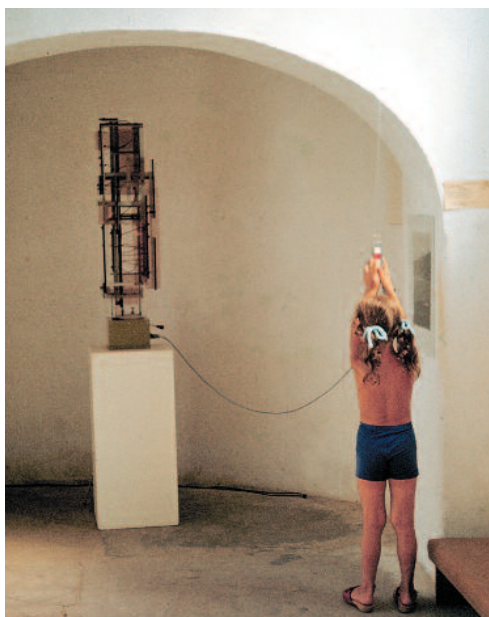
194. A Pécsi Műhely és Haraszty István kiállítása (elől Galántai guggolva nézi Haraszty *Gomb* című mobiljának működését)

195. Haraszty István: *Mint a madár* (konceptuális objektum)

A műhöz mellékelt felirat:

„A madár helyzetét, mozgását a zárt léttérben megfigyelés alatt tartja az elektromos rendszer. Lépéseit a kalitkában a számok jelzik, ellenőrzik. Mikor a piros-fekete pihenő-rúdra ül a madár, a kalitka ajtaja megnyílik. Ha megközelíti, a mágneses tér megszűnik, és az ajtó ismét bezárul”

193. Haraszty István: *Fényoszlop*

196. Haraszty István: *Lelkiismeret-vizsgáló*

Dokumentum: katalógus (1972. július 8–augusztus 4. dátummal); Napló, 1972. július 10., 14., 17., 21., 22., 25.; Galántai György levele Pinczehelyi Sándornak, 1972. április 24. (ML/1/1972.), május 11. (ML/4/1972.); Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, 1972. május 29. (ML/7a/1972.), június 2. (ML/7b/1972.), június 20. (ML/11/1972.); Orvos András levele Galántai Györgynek, 1972., d. n. (június?) (ML/15/1972.); Galántai György levele Haraszty Istvánnak, 1972. július 4., (ML/18a/1972.); Haraszty István levele Galántai Györgynek, 1972. augusztus 22., (ML/27/1972.); Aknai Tamás levele Galántai Györgynek, (K/10a/1972.) és a Pécsi Műhely kiállítási anyaga a balatonboglári Kápolna Múteremben (zsűrijegyzőkönyv), 1972. július 6. (K/10b/1972.); Ficzek Ferenc levele Galántai Györgynek, 1972. július 11. (ML/20/1972.); Hollósi Istvánné e.a. feljegyzése, 1972. július 26. (MOL XIX-I-4-m, 118. 393/1972. ⇒ 59. dok.); Ormos Tibor levele Gádor Endrének, 1972. július 28. (MOL XIX-I-4-m, 118.393/1972. ⇒ 60. dok.)
Dia: d-G/72.07.10a–p; d-G/72.07.10/2a; d-G/72.07.10/3b–g

Irodalom:
Maurer, 1980, 76.o.
Körner Éva: *Az abszurd mint koncepció. Jelenetek a magyar koncept art történetéből*. II. rész: Balkon, 1993/2, 12–13. o. (Harasztyról)
Aknai Tamás: *A Pécsi Műhely*. Jelenkor Kiadó, Pécs, 1995, 22–23. o.

1972. július 15–16. – Galántai György Útjel-akciója

A kápolna tornyára útjelet fest, amelyet a kiállításokhoz vezető, a Temetődombra vivő utak mentén is megismétel

(⇒ 34. kép).

Dokumentum: Napló, július 17., július 21.
Fotó: BI/72.07.21/1; G/72.07.30/7, 21 [BB/72/3]; GZ/72.07.21/1; H/72.06.22/1; H/72.08.06/2, 14–15, 17

1972. július 16–17. – Az MTV Ifjúsági Osztálya Kaláka címmel filmet forgat a kápolnában

Dokumentum: Napló, 1972. július 16–17.; Ingatlanbérleti szerződés az MTV és Galántai György között 1972. július 14. (K/12a/1972.); Garaguly István gyártásvezető kísérőlevele (K/12.b/1972.);

a filmforgatás alatti áramszolgáltatással kapcsolatos dokumentumok (K/13.a, b, c/1972.)
Fotó: G/72.07.16–17/2–4, 6–10, 15 [BB/72/3]
Dia: d-G/72.07.16–17a–c

1972. július 18. – A Járási Tanács Népművelési osztályvezetője a jegyzék alapján ellenőrzi a Pécsi Műhely kiállítási anyagát.

Dokumentum: Napló, 1972. július 18.

1972. július 18. – A Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti osztályvezetője Galántai ⇨ június 26-i levelére válaszul közli, hogy a nemzetközi kiállítási tevékenység szervezése és koordinálása „az ezzel megbízott állami szervek feladata”, így a szabadkai művészcsoporthoz magánkezdeményezésű bemutatásához a minisztérium nem járul hozzá.

Dokumentum: K/12/1972.
⇨ 56. dok.

1972. július 20. – Haraszty István diavetítéses előadást tart az avantgárd kiállításokról és saját mobiljairól

Dokumentum: Napló, 1972. július 21.

1972. július 20. – Galántai Csáji Attilára hivatkozva kéri Kassák Lajosné, hogy a tervezett, *In memoriam Kassák* című kiállítás anyagát bocsássa rendelkezésükre.

Dokumentum:
ML/23a/1972.

1972. július 21. – Fonyódon a helyi rajzpedagógusok kiállításának zsűrizésén a megyei művelődési főelőadó felhívja a Lektorátus területi előadójának figyelmét a boglári kápolna-műterem aktuális kiállítására, amit ezután közösen megtekintenek.

Dokumentum: Napló, 1972. július 21.

1972. július 21. – A községi tanács elnöke részletes jelentést küld a Megyei Művelődési Osztálynak a kápolna-műterem tevékenységéről. Ismételten tájékoztatást kér a felsőbb szervektől kiállításokra vonatkozó jogszabályokról.

Dokumentum: SML 4.,
⇨ 57. dok.; SML 3.
⇨ 58. dok.

1972. július 26. – A Lektorátus területi előadója ⇨ július 21-i látogatása alapján elmarasztaló feljegyzést készít a Pécsi Műhely és Haraszty István kiállításáról.

Dokumentum: MOL XIX-I-4-m,
118.393/1972. ⇨ 59. dok.

1972. július 27. – Kassák Lajosné, korábbi ígéretével ellentétben, lemondja az augusztusra tervezett *In memoriam Kassák* című kiállítást.

Dokumentum:
ML/23b/1972.; a lemondás feltehető okáról lásd még:
MOL XIX-I-4-m
118.393/1972. ⇨ 60. dok.

1972. július 27. – Este Galántai György diavetítése a korábbi kiállításokról

Dokumentum: Napló, 1972. július 27.

1972. július 27–28. – Haraszty István „Ma Ön nyitja meg a kiállítást!” és Galántai György „felelősségvállalási akciója” a látogatókkal

„Az akció első változatában a szalag WC papírból vágott csík volt és el lehetett vágni, vagyis azt gondoltam, hogy mindenki a saját felelősségére nyissa meg a kiállítást, ne csak a művészek legyenek felelősek mindennért, ezért neveztem felelősségvállalási akciónak. Mivel túl sokan jöttek és állandóan cserélnünk kellett a szalagot, Haraszty kitalálta a jobb változatot, amelyet azután dia-sorozattal dokumentáltam.”

(Galántai György, kézirat, 1998)

Dokumentum: Napló, 1972. július 27., 28., 29.
 Fotó: G/72.08.20–30/11 [BB/72/4]
 Dia: d-G/72.07.27.a–r
 Irodalom: Galántai, 1996, 207. o. Hock, 2000, 23., 25. o. Film: Interjú Haraszty Istvánnal. In: *Vakáció I–II*, 1998.

[...] például volt egy ilyen akció, amit hát ott így kitaláltam, egy nemzeti színű szalag ki volt az ajtóba feszítve, és egy tábla volt mellette, hogy ma Ön nyitja meg a kiállítást. Na most, egy olló föl volt kötve szintén az ajtófélfára, egy rövid zsinórral, úgyhogy senki nem tudta elvágni ezt a bizonyos szalagot. De én tisztában voltam azzal, hogy amit mi ott kiállítunk, ahhoz nekünk mennyi verejtékünk, mennyi áldozat fűződik, plusz a Pécsi Műhely tagjainak úgyszintén. És én azt mondtam, hogy hajljon meg, aki oda bejön és bújjon át ez alatt a szalag alatt. Tehát aki meghajlással bebújt ez alatt a szalag alatt, az nekünk egy olyan elégtétel volt, hogy hát íme, nem dolgoztunk hiába. És akkor hát a nemzeti színű szalag alatt jöttek a környező városokból, Kaposvárról például a különböző tanácsi elvtársak, sötét ruhában, ellenőrizni, hogy vajon nincs-e valami olyan kiállítva, amit ők ne irtak volna alá.

(Interjú Haraszty Istvánnal, 1998)

197–204. Ma Ön nyitja meg a kiállítást. – Felelősségvállalási akció

1972. július 28. – A Lektorátus igazgatója a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetőjéhez írott levelében Haraszty István műveit a politikai ellenállás tényeként minősíti. Az Állami Egyháziügyi Hivatal bevonásával hathatós lépéseket sürget a kápolnatárlatok adminisztratív úton történő felszámolására.

Dokumentum:
MOL XIX–I–4–m,
118.393/1972. ⇒ 60. dok.
Irodalom:
Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73.* Beszélő, 2000. V. évf. 9–10. sz., 163. o.

1972. július 29. – A Brobo Társulat előadása Borsodi László, Márta István, Szikora János, Horváth (Szkárosi) Endre részvételével

A *Rokokó* című szabadtéri darabot tervezték előadni, de az eső elmosta, így csak egy rövid változat került bemutatásra a kápolnában.

„Tegnap este a BROBO társulat három tagja kipróbálta, ill. előkészítette a terepet. Ma a pécsiek kockájára felakasztották bábujukat, ami alá elkészítették az alágyújtót [...] Halászek nem jöttek meg. A BROBO TÁRSULAT az eső miatt bent tartotta meg előadását.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1972. július 29.; Borítékra kézírással írt szombati program; Dévay László levele Galántai Györgynek, d. n. (ML/35/1972.)
Fotó: BI/72.07.28/1

1972. július 30. – Galántai és Galkó Balázs elkészítik a Köjál-előírásoknak megfelelő „ürgödrös árnyékszékét”.

1972. július 30. – A Kassák Ház Stúdió (Halász Péter, Buchmüller Éva, Koós Anna, Kovács Miklós, Szeghő István, Kollár Marianne, Can Togay) előadása
Műsor: Lajtai Péter: *Kurtz Adolf reggelije* és Bálint István: *Bohóctréfák*

„[...] A Kurtz azért volt érdekes, mert Lajtai Péter találta ki és írta. [...] Ő volt az, aki a legszabadabban, ha negatívan fogalmazom meg, a legformátlanabb módon kívánta a színházát működtetni. Improvizáltan, ott, a pillanatból adódóan, és egy stíluson belül, de egyáltalán nem rögzített módon kívánta a saját szövegét illusztrálni. Ha úgy tetszik, ilyen volt a Kurtz Adolf is. Egy ilyen nosztalgikus, retro versre improvizált simogatás, ölelés, fenék-fogás, mosolygás, vicsorgás darab. A másik, a *Hét bohócjelenet* pedig éppen az ellenkezője volt, mert az egyike volt a korai, nagyon is rögzített és nagyon is megírt daraboknak. Ezt én írtam. Beül két férfi, egy üveglapot elvágnak, majd távoznak, ahogy jöttek. Évek-

kel később még New Yorkban is játszottunk egy darabot, ez lett a fináléja némi változtatással. A kiinduló alapját Misima, a Nobel-díjas japán író története adta, aki a korabeli japán életbe prófétálta a saját harakirijét, öngyilkosságát. Néhány tisztjával együtt tiltakozásul a japán élet és kapitalizmus dekadenciája ellen, ha jól emlékszem, harakirit követett el egy repülőtéren. Lehet szeretni, vagy nem szeretni az ő gesztusát, meg amiért ezt csinálta – én például nem szerettem és nem értek egyet vele –, de tény az, hogy az Esti Hírlapban megjelent egy cikk, és az volt az utolsó sorában, hogy: »egy bolond százat csinál«. Ez olyan mértéktelenül aljas és igazi kádárista, kommunista, ostoba megjegyzés volt egy emberről, aki mégiscsak valaki, és mégiscsak meghalt, hogy nagyon kibuktam tőle. Akkor írtam egy bohócjelenetet, amiben bejön két bohóc, és az egyik mond egy szöveget, aminek a végén harakirit követ el, és a másik ordít és vérzik helyette, és aztán aki elkövette, a végén az mondja, hogy »egy bolond százat csinál«. Ez indította el a *Hét bohócjelenetet*.”

(Interjú Halász Péterrel, 1998)

Dokumentum: Napló, 1972. július 30.; Halász Péter levele Galántai Györgynek, 1972. július 7. (ML/22/1972.)
Irodalom:
A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 1984–85, 41. o.
Színházi kronológia. A Halász Színház előadásainak jegyzéke Színház, 1991/10–11 (melléklet), 2. o.
Film: Interjú Halász Péterrel. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

1972. augusztus 5. – A Dowland Kamarakórus koncertje

„Régi madrigálok, Palestrina, Lassus, Schütz, Monteverdi művek és impresszionista kórusdalok (Debussy, Hindemith, Poulenc), Soproni József: *Dyonysos borából és egy néger spirituálé*”

(A kórus korabeli naplóbejegyzése szerinti műsor)

Dokumentum: Napló, 1972. július 16., augusztus 5.
Irodalom:
Film: S8-as amatőr felvétel (Gulyás Gyula szobrász tulajdona)

1972. augusztus 6. – Balázsovcics Mihály és Péter Ilona műsora

„Elég nagy forgalom, a kiállítás zártkörű, csak belépővel lehet bejönni. Vasárnapi műsor: Péter Ilona mondott el pár verset a csángó népköltészetből. Balázsovcics levele és dögcédulája szétosztásra került, elmondta pár versét.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

205. Balázsovcics Mihály dögcédulája

Dokumentum: program (kézzel írt); belépő; Napló, 1972. augusztus 6.
Dia: d-G/72.08.06.a, a/1

1972. augusztus 6–13. – Bosch + Bosch csoport / Jugoszlávia (Szabadka)

Kerekes László, Predrag Šidjanin, Slavko Matković, Szalma László és Szombathy Bálint kiállítása

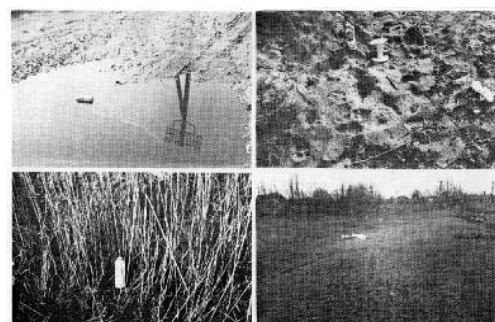

206. A képen látható személyek: ismeretlen, Szombathy Bálint, Kerekes László és Galántai György

207. A Bosch + Bosch csoport szórólapja

Dokumentum: szórólap; plakát; Napló, 1972. augusztus 2., 5., 10., 11.; Galántai György levele Szombathy Bálintnak, d. n. (ML/16/1972.); Szombathy Bálint levele Galántai Györgynek (ML/17/1972.); Galántai György levelei Gádor Endrének, 1972. június 14. (K/5/1972.), június 26. (K/8/1972.); Gádor Endre levele Galántai Györgynek, 1972. július 18. (K/11/1972.)
Film: S8-as amatőr film (Gulyás Gyula szobrász tulajdona)
Fotó: H/72.08.06/1–24
Dia: d-G/72.08.06.a–e/3
Irodalom:
Ács József: *Bosch+Bosch szabadkai tárlata*. Magyar Szó, Újvidék, 1972. november 7., 12. o.

208. Egy lap a Bosch + Bosch csoport katalógusából (Szalma László művei)

209. A kápolna bejáratánál levő DADA felirat előtt ülnek: ismeretlen, Szombathy Bálint, Galántai György és Szalma László

– [Csernik Attila]: *Kápolnatárlatok Balatonbogláron*. Képes Ifjúság, Újvidék, 1974. január 30. o. n. Maurer, 1980, 76. o. Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73*. Beszélő, 2000. V. évf. 9–10. sz., 163. o.

1972. augusztus 14–25. – Bak Imre, Baranyay András, Csutoros Sándor, Fóth Ernő, Galántai György, Hencze Tamás, Kéri Ádám, Nádler István, Paizs László, Szeift Béla kiállítása

Az eredeti terv szerint augusztus 20. és 30. között az *In memoriam Kassák. Bemutató a nemzetközi avantgarde Kassák Lajos tiszteletére készített műveiből* című kiállítás lett volna, de Kassák Lajosné a művek kölcsönzését lemondta (⇒ július 27.).

Dokumentum: Napló, 1972. augusztus 14., 26.
Fotó: G/72.08.20–30/1–16 [BB/72/4]

1972. augusztus 15. – Türk Péter: Kérdőjeles kísérletek. Elévülési akció

(⇒ 44–48. kép)

„Türk kérdőjeleit fotóztuk–diáztuk kint és bent. Türk a küszöbön kívül és belül a kövezetre ragasztott X-eket a következő szöveggel: „Időzített X tárgyakra, dolgokra stb-re ragasztva azok elhasználódása, elévülése után lép életbe. Életbe lépése pillanatában maga is elévül. T. P. 1972 Kérdőjelek: 1. úton egyenesen, 2. úton letérve, 3. úton fekvő emberen (Türk) keresztül. 1. keresztet fordítva (majd a keresztet megfordítva), 2. feldőlt sírkövön, 3. a kápolna boltozatán sorban balról jobbra, 4. bokorban?”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1972. augusztus 15. (Türk Péter és Galántai György bejegyzései)
Dia: d-G/72.08.15.a–m
Irodalom: Dékei, 1992, 23. o.

1972. augusztus 15. – Galántai György: Jel-akció

(⇒ 49–50. kép)

Dokumentum:
Dia: d-G/72.08.15/2.a–d
Irodalom: Galántai, 1996, 191. o.

1972. augusztus 18. – Rózsa Gyula írja a Népszabadságban:

„[...] két említésre méltó esemény van a Balaton partján [...] a tihanyi [...] és »a balatonboglári fiatalok kócos kezdeményezése.«”

Dokumentum: R. Gy. [Rózsa Gyula]: *Baltoni nyári tárlat. Kétszázhatvan múltárgy a készthelyi múzeumban.* Népszabadság, 1972. augusztus 18., 7. o.

1972. augusztus 26–27. – Cseh, szlovák és magyar művészek találkozója Beke László szervezésében

Résztevők: Bak Imre, Peter Bartos, Beke László, Erdély Miklós, Stano Filko, Galántai György, Halász Péter, Hap Béla, Háy Ágnes, Hencze Tamás, Jovánovics György, J. H. Kocman, Legény Péter, Major János, Méhes László, Pauer Gyula, Vladjimir Popović, Petr Štembera, Rudolf Sikora, Szentjóbó Tamás, Szeredi Anna, Tót Endre, Türk Péter, Jiří Valoch

„Ebben az időszakban próbáltam köztes területeken működni. Volt már Bogláron néhány olyan apróság, amit én azért csináltam – nem mintha művész lennék –, hogy demonstráljam azt, hogy egy kritikus is tud művészetet csinálni adott esetben. Másrészt pedig volt, és most is van egy ilyen furcsa vonzalmam Közép-Kelet-Európa iránt, és végig irritált, hogy miért van az, hogy a szlovákok és a magyarok látszólag gyűlölik egymást 150 éve, de abban a pillanatban, amikor az ember rendesebben megnézi a dolgokat, akkor csak termékeny együttműködésről volt szó. Ezért én elkezdtem szlovákul tanulni, kifejezetten azért, hogy személyesen is oldjak valamit az egészen. Ennek azért is jelentősége van, mert azt hiszem, hogy magyar részről mondjuk 10–15, szlovák részről talán még több művész még mindig erre támaszkodik, hogy milyen jól tudunk akkor, meg tudunk most is együtt gondolkodni. Ez az esemény is ilyen szempontból indult. Valahonnan előkerült egy angol nyelvű folyóirat cseh különszámmal, ahol találtam egy nagyon érdekes fényképet, ami azt ábrázolta, hogy az éppen akkor [Csehszlovákiába] bevonuló egyesített csapatok ott sorakoznak, és kötélhúzás című játékot játszanak valamelyik falu elfoglalása előtt, vagy után. Bogláron rendeztem tehát egy ilyen élőképet, ahol persze nagyon naivan volt az egész kitalálva, a magyar művészek és a szlovák-cseh művészek két pártra szakadva, kötélhúzás helyett ennek a folyóiratnak a példányát, illetve ezt a fényképet tépik szét. Azért mondom, hogy kicsit nyögvenyelős a történet, mert hirtelen kitaláltam, hogy ez nemcsak egy politikai célzás, hanem egy kvázi kép magikus megsemmisítése, ugyanakkor a kép a képben szituáció. Hasonló, mint a történelmi festmények készületek az esemény rekonstrukciójához történő élőkép-beállítás. Én marha jól éreztem magam, amíg ezt kitaláltam, és tulajdonképpen jó, hogy megcsináltuk.”

(Interjú Beke Lászlóval, 1998)

Dokumentum: Beke László vázlatai az esemény megvalósításához, öt lap; Beke László rajzai, levelezése a művészekkel; Pages (International Magazine of the Arts), Winter 1970. No.2. széttepett példánya (39. oldalon a kötélhúzást játszó, megszálló magyar csapatok fotójával); Beke László levele Galántai Györgynek, 1972. augusztus 13. (K/14a/1972.), G. Gy. válasza, 1972. augusztus 18. (K/14b/1972.); Napló, 1972. augusztus 26–27.

Fotó:

G/72.08.26–27/1/1–16 [BB/72/4];

G/72.08.26–27/2/1–16, 18, 23–28, 31, 33, 36 [BB/72/5]

Irodalom:

Maurer, 1980, 76. o. (fotó) AL 5, 1983. nyár, 30–32. o. *Galántai György kápolna-műterme Balatonboglár 1970–73* (kronológia és irodalom). AL 5, 1983. nyár, 67. o.

Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73*. Beszélő, 2000. V. évf. 9–10. sz., 163. o.

Hock, 2000, 24. o.

Film: Interjú Pauer Gyulával és Beke Lászlóval. In: *Vakáció I–II*, 1998.

210. Beke László: cseh, szlovák és magyar szavak

211–212. Beke László: cseh, szlovák és magyar szavak

„Ezt Beke szervezte, és nagyon kellemes hétfvégét töltöttünk el. Szinte megtanultam csehül, meg szlovákul, ők meg magyarul. Az egészet egy fényképes demonstrációval zártuk le, ahol mindenki mindenkivel kezelt fogott, és a kézfogás tényét, vagyis az egymást fogó kezeket külön-külön lefényképeztük, és kis kockákba egymás mellé mozaikszerűen összeépítettük. Végül aláírtuk, hogy ki kivel fog kezet. Ezzel mi képletesen kibékültünk akkor, amikor még a politikai rendszer viszályban volt Csehszlovákiával. Mi kibékültünk, és ez volt a lényeg.”

(Interjú Pauer Gyulával, 1998)

„Szombaton beszélgetés a szabadban. A baráti találkozó alapkonceptiója a baráti találkozó dokumentálása. Kb. 15 magyar és 15 cseh művész találkozott. Az együttlét szombaton du. 2-től vasárnap du. 2-ig tartott. Közben akciók.

A falra került Beke: ajtóval szemben három falon

cseh – szlovák – magyar
szavak – szavak – szavak

A nagy falon Beke kézfogás koncepciója

Beke akció: Kb. 15x15 fotó arról, hogy kezet fogtak egymással a cseh és a magyar művészek.

Pauer: az ajtó mellett jobbra közösen [a résztvevőkkel] készült pseudo-lapok

Szentjóbby: Rob Nieco Aby

Som Mohol

Pomahat!

Bak Imre füzeteket hozott és borítékot osztott ki, aminek a belsőjébe mindenki belenyomta az ujjlenyomatát, majd leragasztotta és ráírta a nevét, a dátumot, Balatonboglár, 1972. 08. 27. 12.03

Erdély Miklós fotója az ajtótól jobbra, Pauer fala melletti oszlopon három egymás fölötti leányfotó (fej) ebből az alsó felső x, a középső y (ikrek)

J. H. Kocman Stamp Activity Love lapjai a bejárattól balra a falon. Türk Péter panaszfala

Tót Endre távirata

Méhes László fehér alapon fehér krétával írt szöveget

Legénydy: Kitöltötte a fellebbezést Stano Filko katalógusait osztotta szét

Halász Péter javaslata nem valósult meg: A kápolnába ment volna mindenki és bekötött szemmel egymás kezét kellett volna megfogni ehhez. (Az egészet fotóval dokumentálni) Galántai”

(Galántai György naplóbejegyzése, 1972. augusztus 27.)

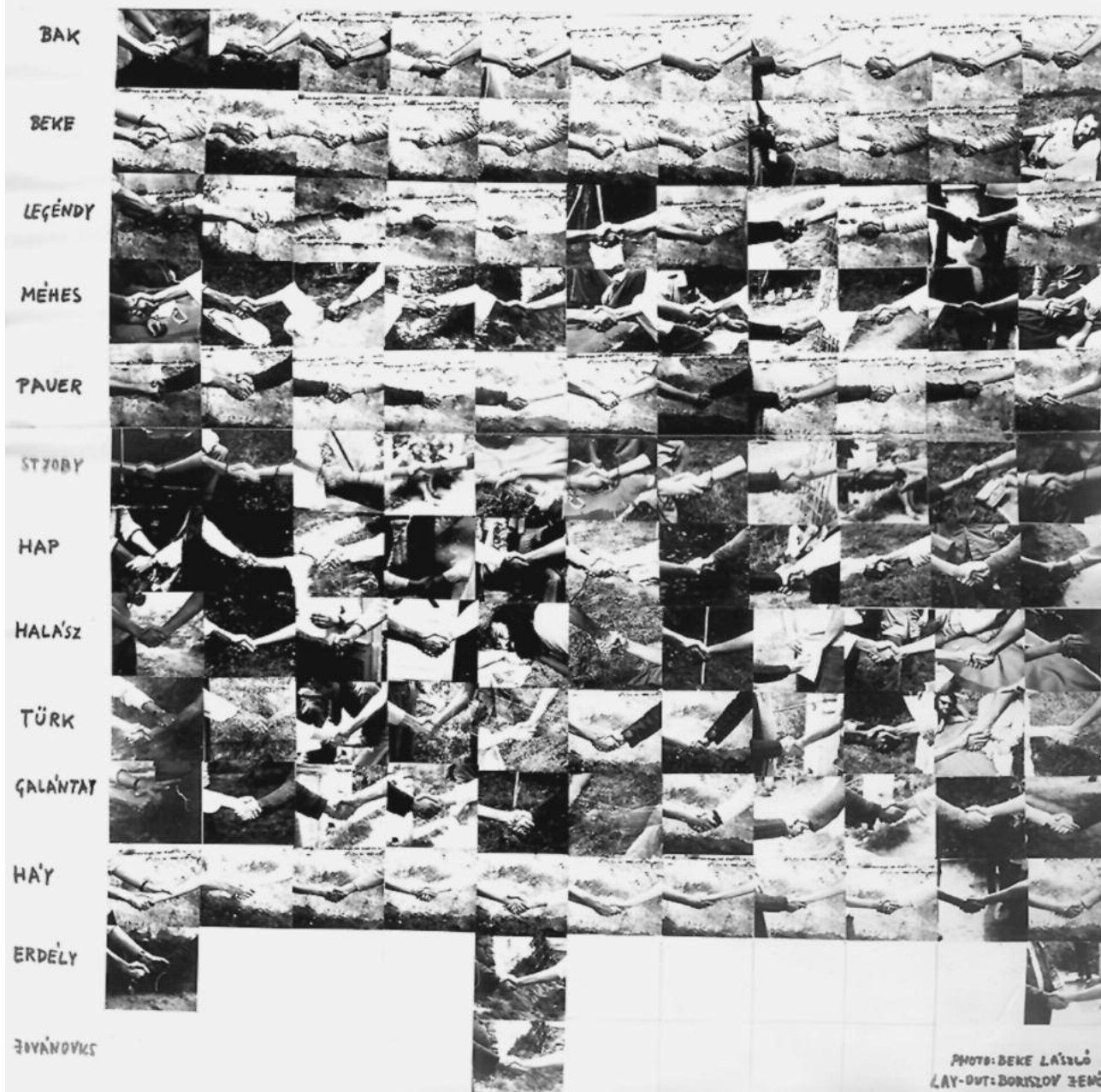
213. A Kötélhúzás akciót inspiráló fotó a „Pages” folyóirat szétéptett számából

214. Cseh, szlovák és magyar művészek találkozója, Kötélhúzás akció

BALATONBOGLÁR 26-27.8.72.

POPOVIČ GINDL KOČMAN VALOCH POSPÍŠILOVÁ FILKO SYKORA BARTOŠ ŠTEMBELA FILKOVA SYKOROVA

215. Cseh, szlovák és magyar művészek találkozója (a kézfogási akció tablója)

1972. szeptember–október – Többszöri levélváltás a Megyei és Járási Rendőrkapitány-ság, a Megyei Főügyészség, valamint az Állami Biztosító között a korábbi betörésekkel kapcsolatban.

Dokumentum:
R/10–15/1972.;
B/6a/1972.

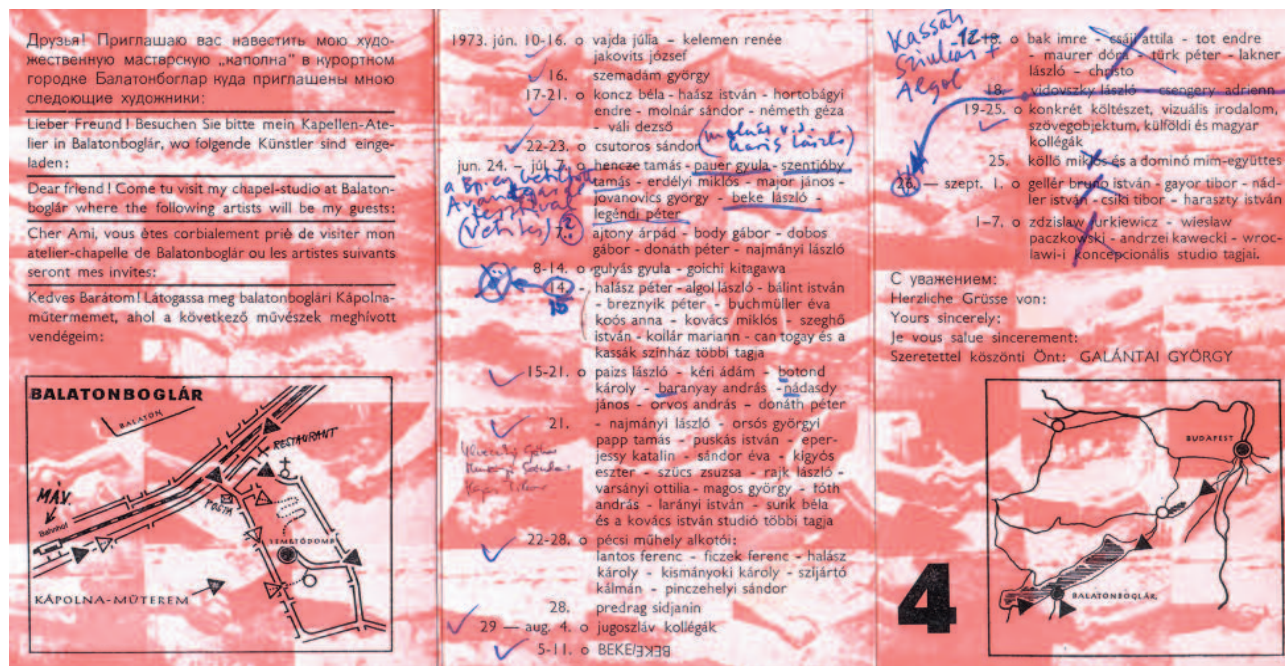
1972. október 24. – A Megyei Főügyészség elutasítja Galántai panaszát a betöréssel kapcsolatos nyomozás megszüntetéséről azzal az indokkal, hogy „a rongálás elkövetőjé-
nek kiléte nem volt megállapítható”.

Dokumentum: R/15/1972.

1973. január–május – Galántai a boglári nyári programot tervezi: többszöri találkozó Beke Lászlóval, levélváltás Maurer Dórával, Csernik Attilával, Pinczehelyi Sándorral és másokkal. Május elejére elkészül az 1973-as nyár ötnyelvű meghívó-leporellója (⇒ 54. kép is).

Dokumentum: Galántai, Napló, XIII. rész, 1973. január 29, február 2., április 30.; ML/3–31/1973.; K/1/1973.

216. Program-meghívó, 1973 (a kápolna munka-naplóhoz mellékelt javító példány)

1973. május 20. – Az évek során mintegy kétezerre növekedett boglári címlistára elküldött nyári program-meghívóhoz Galántai egy kitöltetlen postai csekket is mellékel. „Önsegélyező akciójára” 50–100–200 Ft támogatást küld többek között: Aknai Tamás, Bálint Endre, Ficzek Ferenc, Gellér Brunó, Gyetvai Ágnes, Hencze Tamás, Illyés Gyula, Major Máté, Mikó István, Németh Lajos, Szabó Piroska, Szíjártó Kálmán, Türk Péter és Verebes Tibor (⇒ 56. kép).

1973. június 5–10. – Budapestről új eszközök szállítása, helyreállítási munkák, a padlózat betonozása, meszelés, takarítás, a kápolna előkészítése néhány átutazó vendég segítségével.

1973. június 10. – A vendégek közül hajnalban a rendőrség öt fiatal elvisz, közülük négyet előállítanak.

„Kedves Gyurka! [...] amit evvel a kiállításorozattal vállaltál egy nagyszerű dolog, hogy korrekt és elegáns eszközökkel az objektív helyzet bemutatását tekintend feladatnak. Ez így persze muzeológus duma, tudom azt is, hogy amit evvel a sorozattal teremtessz, maga is mű (exposition-serie-creation-art), hogy egy kicsit pótolni szeretnéd azt, amit művészeti közélet néven szokás nevezni. [...] – Aknai Tamás”

Dokumentum: A Galántainak feladott támogatások csekkszelvényei, ML/14/1973.; Aknai Tamás levele Galántai Györgynek, 1973. június 4., ML/15/1973. Irodalom: Markovits, 1990, 104. o.

„Megbízható forrásból megtudtam, hogy többször fognak jönni ellenőrizni, és mindent csinálják szabályszerűen, mert valamit ki akarnak találni ellenem. Ha itt tartózkodik valaki: 1. személyi igazolvány rendben; 2. 18 éven felüli; 3. Valakinek a rokona a meghívott vendégeim közül vagy [a programon] kinyomtatott; 4. Ha egyedül vagyok senki rendőrt nem beengedni mert provokál, és neki lesz igaza. Beengedni csak tanúk jelenlétében, de inkább nem! 5. Beengedni csak akkor, több személy jelenléte esetén, ha írásos körözőpapírt hoznak!!!!!!!!!!!! KÜLÖNBEN NINCS JOGUK BEJÖNNI!!!! KÉT TANÚ KELL!! Úgy érzem magam, mintha rendőri megfigyelés alatt lennék.”

Dokumentum: Napló, 1973. június 5.

Dokumentum: Napló, 1973. június 10., SML 1. ⇒ 63. dok.

(Galántai György naplóbejegyzése)

1973. június 10–15. – Vajda Júlia kiállítására Jakovits József és Kelemen Renée részvételével

217–219. Vajda Júlia képei

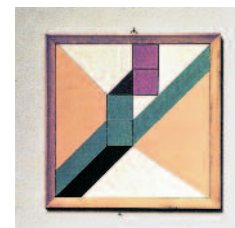
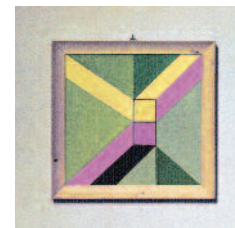
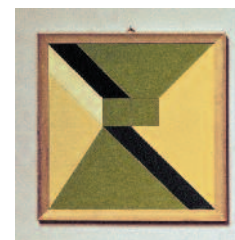

220. Kiállítási enteriőr. Vajda Júlia képei

221. Vajda Júlia kiállításán többek között Bálint Endre (amint épp a vendégkönyvbe ír) és Hegyi Lóránd (jobb oldalon)

Dokumentum: meghívó; meghívó (június–szeptember); Napló, 1973. június 9.; Hegyi Lóránd levele Galántai Györgynek, d. n. [1973. június vége?] (ML/21/1973.)
Fotó: G/73.06.10/1–7 [BB/73/1]
Dia: d-G/73.06.10.a–i
Irodalom:
Galántai György: *Vajda Júlia emlékkiállítására elő (dokumentum-összeállítás)*. Beszélő, 1995. március 9., 29–30. o.

222–224. Vajda Júlia képei

225. Jakovits József és Kelemen Renée munkái

226. Kelemen Renée és Vajda Júlia munkái

1973. június 11. – A Lektorátus igazgatója értesíti a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetőjét, hogy „az évek óta oly nagy botránnyal járó balatonboglári kápolnatárlatokat újból megrendezik”. Mivel „olyan jellegű szervezkedésről van szó, ami teljes egészében semmibe veszi mind a törvényes rendelkezéseket, mind a kultúrpolitikai célkitűzéseket”, kéri a minisztériumot a szükséges intézkedések megtételére.

Dokumentum:
MOL XIX-I-4-m
117.916/1973. ⇒ 61. dok.

1973. június 12–13. – Galántai ismételten megkísérli (⇒ 1972. július 7.), hogy a kápolnába, mint ideiglenes lakcímre, bejelentkezzen, de a községi tanácsítkár ezt nem engedélyezi, ezért levélben a tanácselnökhöz fordul. Kérését június 20-i dátummal elutasítják.

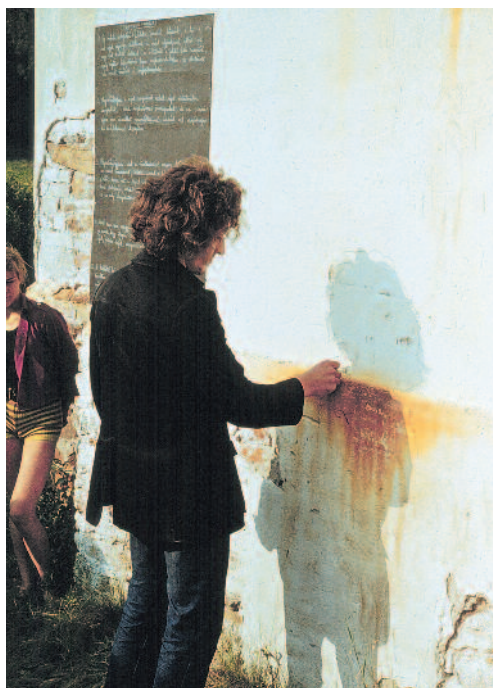
Dokumentum: Napló, 1973.
június 12.; T/1–3/1973.
(lásd még: SML 1.
⇒ 62. dok.)

1973. június 15. – A megyei, járási és községi tanácsi vezetők és a pártszervek képviselői értekezletet tartanak Balatonbogláron a kápolnatárlat, illetve Galántai György kápolna-műterembeli tevékenységével kapcsolatban. A megbeszélésen, amelyről öt oldalas, húsz mellékletet tartalmazó feljegyzés készül, intézkedési tervet dolgoznak ki a tárlatok felszámolására.

Dokumentum: Napló, 1973.
június 15.; SML 1.
⇒ 62. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 75. o.

1973. június 16. – „Azonosulási kísérlet” – Szemadám György performansza, kiállítása és filmvetítése, majd a Kaláka együttes koncertje

(⇒ 66. kép)

227–228. Azonosulási kísérlet
Szemadám György kiállítása és akciója

Akció és az előző kísérleteimet dokumentáló fotósorozatok és egy film bemutatása a Balatonboglári Kápolna Tárlatok keretében.

A film és a fotók elkészítésében közreműködtek: Haris László, Horváth István, Járay Alfréd, Kerekes Tamás

A kiállítási térben a következő tárgyakat állítottam még ki: a személyi igazolványomat, egy az arcomról készült gipsz-maszkot, egy kalitkába szorított, felfújott léggömböt, melyet az akció során egy belehasító kés kipukkasztott és /hommage a Beatles/ egy tükörtojáást, melyben egy cigarettacsikket nyomtam el.

Nyomatott meghívó készült. Ez, és az akcióról készült fotók valószínűleg fellelhetők Galántai Györgynél. Felirat a kápolna bejáratánál:

1. Egy végtelen kiterjedésű felületen vonalat húzunk, s ha a vonal egyik végpontja találkozik a másik végpontjával, akkor ez egy zárt területet határol és elkülöníti a felület többi részétől, mely végtelen kiterjedésénél fogva meghatározhatatlan. Az elhatárolt rész viszont lemérhető és megfogalmazható.

2. Megpróbálhatjuk a saját magunkról észlelt képet elkülöníteni környezetétől, s ezzel meghatározni önmagunkat, de ez semmiképpen nem sikerülhet maradéktalanul, amiként ezt árnyékrajzolási kísérletemmel bizonyítom.

3. Végeredményképpen azt a következtetést vonom le, hogy senki sem azonos önmagával, illetve azzal a képpel, melyet önmagáról kialakít,

Dokumentum: meghívó; meghívó (június–szeptember); Szemadám György leírása az akcióról, kézirat, 1985 (Artpool–Beke); magnófelvétel az akcióról; Napló, 1973. június 16., 18.; Frankberger Ferenc r. örgy. jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. június 18., SML 1. (⇒ 63. dok.)
Film: Horváth István amatőr filmje, S8 (H. I. tulajdona)
Fotó: 16 db ismeretlen eredetű ff. fotó
Dia: d-G/73.06.16/1 a–s; d-G/73.06.16/2 a–r
Film: Interjú Szemadám Györggyel. In: *Vakáció I–II*, 1998.

229–231. Azonosulási kísérlet
Szemadám György akciója

hiszen ezt a képet eleve meghatározza tudata, gondolkozási struktúrája, értékítéletei, végső soron személyisége, s éppen ez az, mely vizsgálataink tárgya.

4. Mivel semmi sem magyarázható önmagával, nagyobb a valószínűsége annak, hogy idegen személyekről alakítsunk ki aránylag objektív képet, mintsem saját magunkról.

5. A kiállított fotósorozatok és objektvek, melyek eddigi önazonosítási kísérleteim eredményeit, illetve eredménytelenségeit dokumentálják, ehhez nyújtanak Önöknek segítséget.

Szemadám György

Az akció leírása: a kápolna napsütötte külső falára többszöri próbálkozással sem tudom sikeresen felrajzolni saját árnyékomat. A kápolna nyitott ajtaja hatalmas csomagolópapírral van elfedve. Rajta felírat: zárva. A kápolna tornyából ereszkedem le kötélben. Újabb árnyékrajzoló kísérlet, mely éppúgy sikertelen mint az előző. Késdobó akció: hosszas célzás után át Dobom a kést a kápolna ajtaját elzáró csomagolópapíron, mely a kápolna belsejében elhelyezett kalitkában lévő léggömböt kipukkasztja. A pukkanás hangja után várok egy kicsit, majd „deflorálva” a csomagolópapírt, átugrom rajta a kápolna belsejébe. A közönség betódul utánam. Minden posztamens mellett felolvasok egy szöveget. Egyik a személyi igazolványom adatait, a másik a személyleírásomat, a harmadik a rólam szóló kritikákat, a negyedik pedig egy-két személyes élményemet tartalmazza. Minden szöveg felolvasása után egyre újabb ruhadarabokat veszek le magamról.

(Szemadám György)

1973. június 16. – Este 10-kor a rendőrség újabb ellenőrzést tart a kápolnánál.

„1973. június 16-án jelentés érkezett arról, hogy Budapestről nagyobb csoport érkezett Galántaiékhöz. Kb. 22 órakor megjelentem a kápolna környékén, és meggyőződtem arról, hogy mintegy 18–20 személy van Galántainál, akik rendetlen, piszkos, koszos ruházatban a kápolnában, annak udvarán tartózkodtak. Az elém táruló képet hasonlítani lehetne a nyugati országokban utcákon fekvő, hippizmus mozgalom tagjainak magatartásával.”

(Részlet a rendőri jelentésből)

Dokumentum: SML 1.
⇒ 63. dok.

1973. június 17–21. – Koncz Béla, Haász István, Hortobágyi Endre, Molnár Sándor, Németh Géza és Váli Dezső kiállítása

Dokumentum: meghívó (június–szeptember);
Napló, 1973. június 17., 19.
Fotó: G/73.06.17–21/1–3
[BB/73/1]
Dia: d-G/73.06.17.a–l

232. Koncz Béla és Németh Géza képei

233. Hortobágyi Endre képei

234. Molnár Sándor: *Cím nélkül*

235. Életkép a kápolna környezetében. Somogyi József, Haász István, Don Péter és Váli Dezső

1973. június 18. – A Járási Rendőrkapitányság bűnügyi alosztályvezetője a megyei rendőrfőnökhöz írott szigorúan titkos jelentésében beszámol az ellenőrzések során szerzett tapasztalataikról. Javasolja, hogy a rendelkezésre álló lehetőségeken belül tegyenek lépéseket a római katolikus egyházközség felé a bérleti jog visszavonására, illetve a szerződés felbontására.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 63. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 76–77. o.

1973. június 19. – A Járási Rendőrkapitányság bűnügyi alosztályvezetője tájékoztatja a megyei rendőr-főkapitányság vezetőjét az 1973. június 10-i és 16-i éjszakai razziáról. Közli, hogy beszüntetik a kápolna-betörések kapcsán az ismeretlen tettes elleni nyomozást. Meggyőződésük, hogy már az előző bűncselekményeket is Galántai barátai követték el.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 64. dok.

1973. június 21. – A megyei párttitkár megküldi az MSZMP KB TKKO vezetőjének a tanácsi és pártszervek képviselőinek megbeszéléséről készült feljegyzést (⇒ június 15.), és beszámol a kápolnatárlatokkal kapcsolatos vizsgálatról. A dokumentumot tájékoztatásul elküldi további kilenc intézmény vezetőjének.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 65–66. dok.

1973. június 21. – A járási tanács utasítására a Kőjál és a községi tanács műszaki osztályának alkalmazottja helyszíni szemlét tart a kápolnában, hogy megállapítsák, a kápolna alkalmas-e „lakás, illetőleg tartózkodás céljára”.

„[...] a kriptá, illetve a raktárnak nevezett helyiség megtekintése során a jelenlévők fürdőruhákat, edényeket, gázmelegítőt találtak, ezenkívül egy gyermek bilit, ami világosan bizonyítja, hogy a helyiséget lakás céljára használják. [...] a rendeletben előírtaknak megfelelően, a rendeletekben meghatározott formában gondoskodni fogunk a létesítmény jelenlegi használatának megszüntetéséről.”

(Részlet a szemle után felvett jegyzőkönyvből)

Dokumentum: Napló, 1973. június 21.; T/4/1973.; SML 3., 5. ⇒ 67. dok.
Irodalom: Markovits, 1990, 104. o. Géger, 1998, 77. o.

1973. június 22–23. – Szembesítés. Csutoros Sándor, Haris László és Molnár V. József térszervezése

A mű egy trilógia középső része, amelynek további darabjai: „Lépcsőház-akció” (1973. május 26., Erkel utca 12.), „Út” (1973. november 24–25., BME E-klub)

„Nagyon érdekes és tanulságos volt számunkra ez az utolsó, 73-as év. Már a nyári események előtt látható volt, hogy a művészetpolitika visszakozót fúj. Az a szabadság, amit 1967–68-tól kezdve tapasztaltunk, azt a laza gyeplőt, egyre inkább kezdték meghúzni. Ennek hatására, és a lehetőségek beszűkülésének okán '73-ban két barátommal, Csutoros Sándorral és Molnár V. Józseffel közös bemutatókat szerveztünk, melyeknek lényege a teljes szabadság, a Lektorátusnélküliség, valamint egymás feltétlen vállalása volt, ezért ezeket úgy rendeztük, hogy nem is jelöltük meg névvel. Az egész esemény egy háromszerszörös közös mű volt. Az első rendezvény Budapesten volt, a IX. kerületi Erkel utca 12-ben, és a Lépcsőház nevet viselte, a második Balatonbogláron volt a kápolnában, a harmadik pedig a Műgyetemen. Közöttünk a boglári bemutatónak az volt a címe, hogy Rekviem a kápolnáért, és ez a Rekviem akkor született, amikor még volt kápolna. Azt a drasztikus befejezést, ami azután bekövetkezett, azt természetesen nem láttuk előre, azt senki nem láthatta. Amit láttunk, az viszont az volt, hogy az egész egy valami saját magából eredő megsemmisülés felé halad. Erről szólt ez a Rekviem...”

(Interjú Haris Lászlóval, 1998)

„a Szembesítés általunk megfogalmazott /Csutoros Sándor, Haris László és Molnár V. József/ kollektív alkotás bemutatása 1973. június 22–23-án a balatonboglári kápolnában történt.

K á p o l n á t készítettünk. alkotásunk maga a K á p o l n a volt.

K á p o l n a, mint B í r ó s á g. a L á t á s nyelvén fogalmaztunk. a fehér (kápolnafalak, fotók, festett forgó fémállvány), fekete (vásznak, fotók), vörös (műanyagok) színeket alkalmaztunk.

az alkotás leltára: 2 db 40x40 cm-es függesztett fotó. a „/” jel fekete alapon fehér, fehér alapon fekete sokszorozása. fehérre meszelt kápolnafalak. 5 db 130x200 cm-es sűrű szövésű feszített fekete vászon. 2 db fotó 100-szoros nagyítással hüvelykujj-részletek. 5 db 16 cm átmérőjű műanyag gömbfigura fehérre festett forgó fémállványon, áttetsző gömbtérben vörös műanyag szemcsék ötfokozatú sűrűsödése, ritkulása. 2 db 1x35x60 cm-es függesztett műanyag lap, áttetsző sík térben műanyag szemcsék kétfokozatú sűrűsödése-ritkulása.

Budapest, 1973. október

(Csutoros Sándor, 1974)

Dokumentum: meghívó; meghívó (június–szeptember, eredetileg Csutoros Sándor egyedül); Lépcsőház–Szembesítés–Út, dokumentáció-katalógus, 1974 (benne Csutoros Sándor írása a Szembesítésről); Szemadám György távirata, 1973. június 22.; Napló, 1973. június 22., 23.

Fotó: H/73/06.22/1–40

Dia: d-G/73.06.22.a–d

Irodalom:

Maurer, 1980, 79. o.

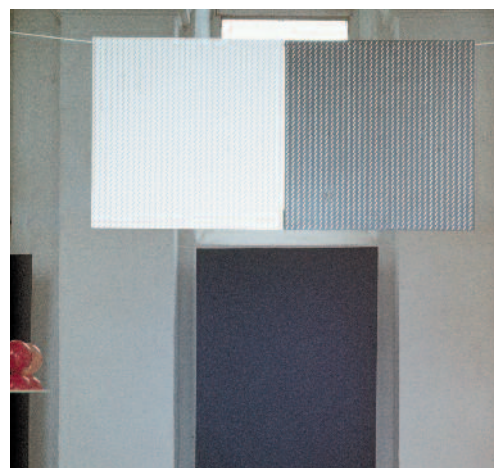
Szemadám György: „Utak és határok”. *Jegyzetek Haris László fotóihoz*. A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége tájékoztatója, 1980/1, 4–22. o.

Kerékgyártó István: *Három portré – háttérrel. Csutoros Sándor. Kultúra és Közösség*, 1990/4., 85. o.

Mezei Ottó: *A Szüzenon és kisugárzása. Ars Hungarica*, 1991/1, 76. o.

Hock, 2000, 25. o.

Film: Interjú Haris Lászlóval, Molnár V. Józseffel, Don Péterrel és Pauer Gyulával. In: *Vakáció I–II.*, 1998. *Valaki bennem tovább él* (Portréfilm Molnár V. Józsefről). I.–II., Videográfia, 1993–1996.

236–237. Csutoros Sándor–Haris László–Molnár V. József: Szembesítés

„A *Szembesítés* az tulajdonképpen három esemény volt. Én ezt nem a hagyományos értelemben vett kiállításnak nevezném, hanem inkább térszervezésnek. Térszervezés volt, amit az Erkel utca 12-ben csináltunk, annak az épületnek a lépcsőházában, ahol én laktam, térszervezés volt a műegyetemi és a kápolnabeli akció is. Szándékunk szerint szakralizálni akartuk a teret azokkal az eszközökkel, amelyeket mi egyébként más alkalommal kiállítottunk. De a kápolnát sem kiállító helyiségként használtuk akkor. Úgy éreztük, hogy azok a happeningek – vagy legalábbis a happeningeknek egy része, amik ott a kápolnában zajlottak – deszakralizálták a kápolnát. Ez szubjektív dolog persze, de én ezeket ott a kápolnában szentségtörésnek tartottam, azért, mert én istenhívő ember voltam, és ma is az vagyok. És a kápolna számomra szentség. Nekem nagyon fontos volt az, hogy ha itt, ebben a házában teszek valamit, akármilyen szerény eszközökkel is, annak a visszhangja ne legyen megbotránkoztató. Én már akkor idősebb is voltam, mint a többiek, negyvenes voltam, és talán a korom miatt sem szerettem a botrányt. Különösképpen azt nem, amikor valaki mindenáron botrányt akar, bajt kever. Én azt bajkeverésnek tartottam, és ez megint teljesen szubjektív vélemény, de hasonló módon vélekedett Csutoros Sanyi is. Mi hárman azért álltunk össze, hogy újra szakralizáljuk

238–239. Csutoros Sándor–Haris László–Molnár V. József: *Szembesítés*

a kápolnát. Nagyon feszes lett a kápolna belső rendje. Én fekete vásznakat vittem oda, amelyekkel a nagypénteki templomokban takarták le a szobrokat, és letakartak mindent, ami kép volt. Én azt akartam letakarni ezekkel a fekete vászonnal, ami ott előtte előfordult. Ez egy képletes letakarás volt. Gonoszúzás, ha úgy tetszik. Csutoros Sanyinak akkor volt a pere, ami nagyon kemény dolog volt, mert tisztességtelen per volt, a [gyöngyösi] orvos pernek egy része. Sanyinak a felesége volt orvos, de Sanyit is meghurcolták emiatt. Haris Lacival megcsináltatta a feleségének és saját magának az ujjfényképét. Ez volt az oltárkép, és előtte műanyag sablonfejek voltak, fejfigurák, a ritkulás és sűrűsödés képleteként. Lényegében ez volt a kápolna, talán még néhány dolog volt benne, de aki belépett, érezte, hogy ott kifeszített térbe lép. Mind a három alkalommal igen sokat gondolkoztunk azon, hogyan lehet a teret kifeszíteni. Rájöttünk, hogy ez nem téri probléma, hanem szellemi probléma volt a számunkra. Tehát nem deklaratív feszítettük ki a teret, hanem szellemi feszültséget próbáltunk kelteni hihetetlen egyszerű eszközökkel. És azt tapasztaltuk, hogy amikor egy nevetgélő csoport jött be, amint beléptek a kápolnába, megváltozott a viselkedésük anélkül, hogy bárki szólt volna nekik. Ez a csönd volt a kifeszítés, és minden szent térnek az a lényege, hogy megváltozik-e a viselkedés, alkalmas-e arra, hogy az ember elmélyüljön, ami a rendeződésnek a küszöb előfeltétele.”

(Interjú Molnár V. Józseffel, 1998)

1973. június 24–július 7. – Beke László, Erdély Miklós, Jovánovics György, Legény Péter, Major János, Pauer Gyula, Szentjóby Tamás kiállítása, eseményei
(⇒ 240–251. kép)

[...] Vasárnap [június 24.] Legény, Szentjóby, Beke csináltak új berendezést. Pauer csak hétfőn, ill. kedden készült el vele.

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: meghívó (június–szeptember, az eredeti programban Hencze Tamás neve is szerepel); Napló, 1973. június 24–25., 27., július 1.; Hencze Tamás levelezőlapja Galántai Györgynek, 1973. VI. 19. (ML/19/1973.); A BRFK III/III-B. alosztály jelentése, 1973. augusztus 14., TH-O 16268/1., Horgászok fn. dosszié, 176. o.
(⇒ 92. dok.)

Fotó: G/73.06.24–07.07/1, 5–6, 12–13 [BB/73/1]; J/73.06.24–07.07/1–6
Dia: d-G/73.06.24. a–o; d-G/73.07.01.a–t; d-G/73.07.01/2a–d
Irodalom:
Beke, 1980, 21. o.
Maurer, 1980, 79. o.

• Szentjóbý Tamás: *Légy tilos!*

240. Szentjóbý Tamás *Légy tilos!* című munkája előtt

„Balatonbogláron is állítottam ki olyan konstrukciót, ami a tilossal foglalkozott. A művészettörténészek gyakran arra gondolnak, hogy ez a három »T«-vel kapcsolatos, a tiltott, túrt, támogatott, »t« betűjével kapcsolatos fogalom. Nyilván arra is vonatkozik, de az alapesszme egy esztétikai rendszerben van, méghozzá az állam és az egyház által megállapított tilosra vonatkozik. Nem az aktuális, szocialista vagy ún. szocialista államrend és annak egyháza által felállított rendjében, hanem világméreteken. Nekem az volt fontos, hogy megnevezem ezt a területet, a tilos területét, és azt ajánljam, hogy legyen a dolog tilos, mert hiszen számmunkra kimutathatóan mindig is az volt a művészet. Balatonbogláron, az oltár helyén egy A 4-es írólapra apró betűkkel felírtam azt, hogy *Légy tilos!* Egy kordont húztam elé, így a publikum, amikor odaérkezett, nem tudta elolvasni, mert olyan messze volt a szöveg. Tehát ahhoz, hogy ezt valaki el tudja olvasni, át kellett másznia a korláton, és amikor átmászott a korláton, akkor azt olvasta, hogy *Légy tilos!* Tehát pontosan azt olvasta el, amit elvégzett, átlépte a korlátot.”

(Interjú St. Auby Tamással, 1998)

Dokumentum: Légy Tilos felirat

Dia: d-G/73.06.24a, f, i, l

Irodalom:

Maurer, 1980, 79. o.

Zwickl András: *A neoavantgárd jelentkezése – az Iparterv, a Szüirenon és Balatonboglár*: András–Pataki–Szücs–Zwickl, 1999, 180. o.

Hock, 2000, 23–24. o.

Film: Interjú St. Auby Tamással. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

1973. június 25. – A Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetője felszólítja a Megyei Tanács művelődésügyi osztályvezetőjét, hogy vizsgálja felül Galántai 1973-as kiállítási programját. Hathatós fellépést sürget az engedély nélküli tevékenység ellen.

A levél másolatát a Lektorátus igazgatója is megkapja, válaszul ⇒ június 11-i levelére.

„[...] A programban szereplő képzőművészek majdnem kivétel nélkül azokhoz a körökhöz tartoznak, melyek engedély nélkül rendezett kiállításaiikkal, csoportos demonstrációikkal, a formalizmus és dilettantizmus kultuszát terjesztve, s ezzel károsan befolyásolva a közönség képzőművészeti orientálását, a közelmúltban nem egy esetben súlyosan zavarták művészetpolitikai célkitűzéseink megvalósítását. [...]”

Galántai György olyan fórumot hozott létre és fejleszt tovább Balatonbogláron, amely hovatovább a művészetpolitikánkkal szemben álló tendenciák központjává, nyílt terjesztőjévé és hangadójjává válik. Jelen esetben is nyilvánvalóan olyan szervezkedésről van szó, ami teljes egészében semmibe veszi mind a törvényes rendelkezéseket, mind pedig a kultúrpolitikai célkitűzéseket. [...] – Gádor Endre”

(Részlet a levélből)

Dokumentum: MOL XIX-1-4-m 117.916/1973. (június 19.)

⇒ 68. dok.; SML 4.

⇒ 69. dok.

Irodalom:

Géger, 1998, 75–76. o.

Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73.* Beszélő, 2000. V. évf.

9–10. sz., 164. o.

1973. június 25. – Az MSZMP KB munkatársai a kápolnatárlat ügyében a ⇒ június 21-én megküldött jelentés alapján Budapesten fogadják a Somogy megyei párttitkárt. A megbeszélésen Nagy Miklós, az MSZMP KB TKKO vezetője a tárlatok beszüntetése érdekében jogi lépéseket javasol. Egyetért azzal, hogy az Állami Egyházi Hivatal Lékai László veszprémi püspökön keresztül kérje Galántai bérleti szerződésének felbontását. Bereczky Loránd, az MSZMP KB képzőművészeti referense hangsúlyozza, hogy a témát elsősorban jogi, közegészségügyi szempontból kell megközelíteni.

Dokumentum: SML 1.

⇒ 73. dok.

Irodalom:

Géger, 1998, 76. o.

1973. június 25. – A községi tanács műszaki ügyintézője a járási Kőjál-felügyelővel újabb szemlét tart és megállapítja, hogy Galántai építési engedély nélkül árnyékszék-et állított fel.

1973. június 26. – A községi tanács építésrendészeti határozatában kötelezi Galántai Györgyöt az engedély nélküli árnyékszék lebontására, és az általa bérelt terület rendezésére. Ellenkező esetben a kötelezett terhére, hatósági úton bontják le a „létesítményt”.

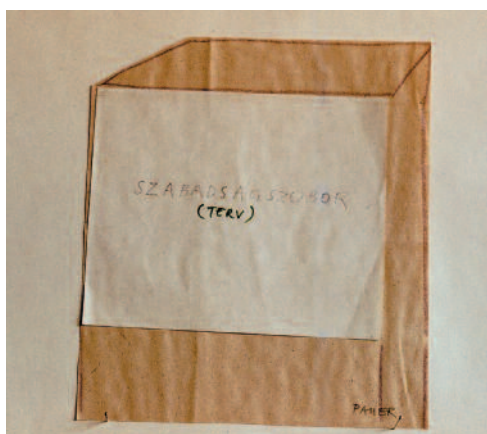
1973. június 27. – A megyei Kőjál határozatban kötelezi a balatonboglári plébánost a botrányosnak ítélt közegészségügyi állapot azonnali felszámolására és a terület fertőtlenítésére. A döntést a plébános megfellebbezi.

1973. június 27. – A megyei párttitkár elküldi a megyei tanács elnökének a budapesti találkozóról (⇒ június 25.) készült jelentését, és kéri az elnök utasítását a tervezett intézkedések (⇒ június 15.) végrehajtására.

1973. június 28. – Az Állami Biztosító Fonyódi Fiókjá felmondja az 1967-ben kötött biztosítási szerződést, azzal az indokkal, hogy háztartási biztosítást csak lakásra lehet kötni. Kéri, hogy új biztosítás megkötése végett Galántai keresse fel fiókjukat (⇒ július 3.).

1973. június 29. – Pauer Gyulát Balatonbogláron civil rendőrök provokálják, majd beszállítják a rendőrségre, ahol a kápolnárról és a kiállításokról faggatják.

„[...] egy ottani üdülőbe meghívtak ebédre színészkollegáim, akikkel a kaposvári színházban ismerkedtem meg. Vihar támadt, és nagyon elázva vizesen érkeztem oda. Először a mosdóba mentem, majd miután kijöttem a mosdóból, odarohant egy ember hozzám, hogy mit keresek én itt. Mondtam, hogy én itt meghívott vendég va-

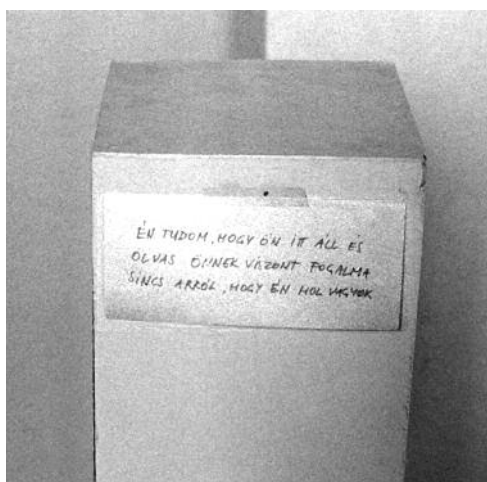
Dokumentum: Napló, 1973. június 25.; SML 3.
⇒ 70. dok.

Dokumentum: T/5/1973.; SML 3.
Irodalom: Markovits, 1990, 104. o.

Dokumentum: SML 1., 3.
⇒ 71. dok.
Irodalom: Markovits, 1990, 104. o.
Géger, 1998, 77. o.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 72–73. dok.

Dokumentum: B/4, 4a/1973.; SML 1.
Irodalom: Markovits, 1990, 104. o.

241–243. Pauer Gyula: *Elképzelésművek* (feliratok üres posztamensen)

gyok, és megyek ebédelni az étterembe a barátaimmal, de ezt nem vették tudomásul, hanem azzal az érvel, hogy én a krémfagylalt körül ólalkodom, rám támadtak és hát rendesen elverték. A verekedésben persze én is részt vettem, melynek következménye négy hónap felfüggesztett börtönbüntetés lett.

Tőlem olyanokat kérdeztek a rendőrségen, ami egyáltalán nem a rendőrség területe, hogy milyen kapcsolatom van a Lektorátussal, hogy mik ezek a falra kirakott szövegek, mert szövegműveket állítottam ki annak idején.”

(Interjú Pauer Gyulával, 1998)

Dokumentum: Napló, 1973. június 29.; Somogy Megyei Bíróság Irattára, B/655/1973/4. sz. ítélet.
Film: Interjú Pauer Gyulával.
In: *Vakáció I–II.*, 1998.

TÉRBELI VERS /projekt/
JÁRHATÓ UT

A járható ut : az a terület, amelyet az ismert politikus, hadvezér, ideológus, államférfi, művész, stb. arcról készült fényképfelvételkor erősen megvilágítottak, tehát mint „fehér-terület” látható; az arc többi része sötétben maradt : ez a „fekete-terület”, vagyis a nem járható ut.

A kiválasztott arc fényképét minimum 10 m²-es nagyságban kell fel-festéssel megjeleníteni aszfalton, parkettán, stb. és a „fekete-területeket” vonalkézírással elzárni a járkálás elől. /Mint a kuszaton a forgalom elzáró területeket./

A kiválasztott arc fény-árnyék konstallációi szerint megkülönböztet-hetünk olyanokat, amelyekben a „fehér-területek” összekapcsolódnak és olyanokat, amelyekben a „fehér-területek” különálló szigeteknek alkotnak.

Az első esetben könnyűszerrel bejárható az arc, az utóbbi esetben azonban az illető arcban nincs lehetőség a járkálásra.

/Tudászetesen fenn kell tartuk annak a lehetőségét, hogy mindenféle arc-tér JÁRHATÓ UT, ha az ember, aki körül akarja járni, aki benne akar járni, nem veszi figyelembe az elzáró területeket és szabadon mászkál. Ilyenkor azonban már nem hat a járkáló emberre az, akinek az arcban járkál, vagyis nem veti alá magát az általunk kiválasztott arc adott rendszerének./

Nem tekinthetjük a véletlen játkóknak egyetlen arc megvilágítását sem. A „fehér-területek” ugyanis nem csak a megvilágítást beállító fény-képez akaratára szerint jelennek meg, hanem mindenkor determinálják ezen területek kialakulását az is, akinek az arcról készült a fénykép.

Mindenki ugyanis „szűz”-esen egzisztenciájának és jellemének megfelelő helyet foglal el a fényvel szemben. Ervényes az az „szűz”-és pozíció-kiválasztás a környezetre is, azt itt már tudatos kiválasztásról is beszélhetünk, mert mindenki tudatosan választja meg azt a környezetet, amelyben tartózkodni akar. Tehát egy olyan analízisre nyílik alkalom, amely térképét adja az illető politikus, hadvezér, ideológus, államférfi, művész, stb. teljes materiális lényének és szubjektumának.

Mindenféle arcban való járkálás, az arcban járkáló embereket úgy érzel-nie, mint tudatosan erősen befolyásolja, mert a világotott arcban lévő felháradó utra indulhatnak és az arcban járkáló kuszádsága szük-ségszerűen átényegül legalább arca az időre az adott arc rendszerévé.

/Tudászetesül készült felvételeken ez jól észrevehető és ezeket a felvételeket, mint dokumentumokat lehet tekinteni./

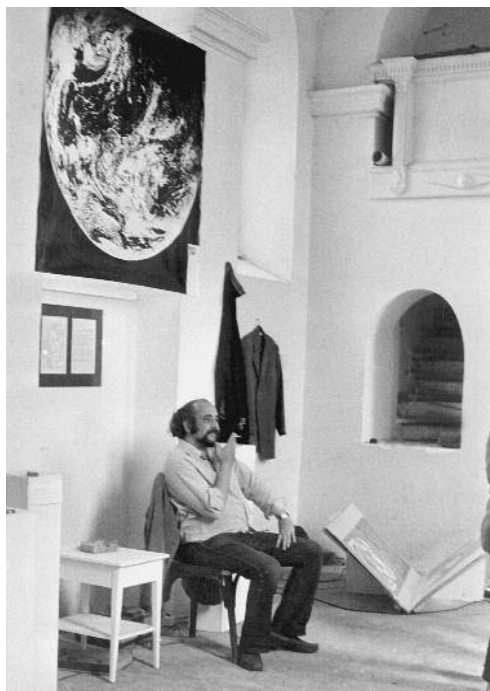
Budapest, 1973.7.3. LEGÉNY PÉTER

1185, Budapest,
XVIII. Vörösmartytér
utja 412/a

244–245. Legény Péter: Térbeli vers – Járáható út

Ezen a kiállításon került bemutatásra Legény Péter *Kedves Látogató!* című szövegmunkája is (⇒ 59. kép.)

1973. július 1. – a kiállítás kiegészül Erdély Miklós, Jovánovics György, Major János munkáival

246. Erdély Miklós a kápolnában, felette *Isten pici* című képe, a sarokban Major János *kabátja*

Dokumentum: *Mi az avant-gardizmus?...* (a zakóval együtt kiállított 1 old. gépelt szöveg, közölve: AL 5, 1983. nyár, 6. o.)
Fotó:
VJ/73.06.24–07.07/5, 6
Dia: d-G/73.07.01/1 m, p;
d-G/73.07.01/2 b, d
d-M/73.08.19–25/1
Irodalom:
TNPU – St. Auby Tamás: *Autokatalízis* (katalógus). Budapest Art Expo–Vízivárosi Galéria, Budapest, 1995
Film: Interjú Jovánovics Györggyel. In: *Vakáció I–II*, 1998.

• Erdély Miklós–Jovánovics György–Major János: *Major János kabátja*

247. Major János kabátja

„Ez a mű, a magyar művészetben paradigmaticussá váló Major János kabátja nevű alkotás [...] úgy született, hogy azt hiszem, akkor vonattal mentünk le [Balatonboglárra] Erdéllyel és Majorral, és tudtuk, hogy hárman fogunk valamit kiállítani, de megint csak kiderült, hogy nem csak én nem tudom, hogy mit fogok kiállítani, és majd rögtönözni akarok, mint ahogy rögtönöztem a fehér kis négyzetet a vakolatba, hanem a Major és az Erdély se készült. Útközben a vonaton Major Jancsi levette a kabátját, mert meleg volt, és felakasztotta. A Jóistennek... kellene tudni, hogy ezt így műnek elsőként ki mondta ki. Nem tudok arról, hogy Erdély küzdött volna azért, hogy ez nem a hárman műve, hanem az övé, Major sem állítja ezt.”

(Interjú Jovánovics Györggyel, 1998)

Mi az avantgardizmus?

Avantgardista tettnek minősíthető-e, hogy Erdély Miklós, Jovánovics György és Major János közösen kiállítottak egy kabátot?

Az avantgarde szó élcsapatot jelent.

Az avantgardisták olyan művészek, akik nem elégednek meg a kitaposott úttal, az ismert esztétikai törvények alkalmazásával, hanem az esztétikum új lehetőségeinek feltárására, új esztétikai kategóriák létrehozására törekednek.

Az avantgardizmus nagy klasszikusainak művészete (például Picasso, Mondrian, Le Corbusier művészete) ma már világszerte elismert, – az avantgardizmus diadalmaskodott az előítéleteken, egyre szélesebb tömegeket hódít meg.

Ennek ellenére az avantgardizmus helyzete most mégis problematikusnak látszik, s a főprobléma magából az avantgardizmus lényegéből, alapvető kritériumából, a szüntelenül az újra irányuló törekvésből következik. Ugyanis az avantgardista művész önmagát és a többi avantgardistát kényszerül korlátozni minden egyes új mű létrehozásával, ugyanolyan vagy lényegében hasonlót többé egyikük sem csinálhat.

Ily módon az avantgardizmus, mely a tabuk ledöntésével a szabadság művészetének indult, minden egyes új művel új tilalomfát állít magának. E kabátban, melyet közösen állítottunk ki, kísérletet látok az avantgardizmus felszabadítására.

E mű már nem tartalmaz semmiféle új motívumot.

Ruhadarabot kiállítani nem új. Claes Oldenburg állított ki nadrágot 1962-ben. Nem új, hogy három művész közösen vállal egy alkotást. Közismert példa erre a Kukrinyiksz-i-együttes.

Nem új, hogy műtárgyat, az általa felvetett problémát értelmező szöveg kíséretében állítanak ki. Ez a koncept-art fő jellemzője (Joseph Kosuth).

És az sem baj, mert az se új, hogy nincsen benne semmi új.

(A zakóval együtt kiállított szöveg, 1973)

• Jovánovics György: *Fal*

(⇒ 61–64. kép is)

„Nem vittem magammal semmilyen kiállítási tárgyat, hanem a vonaton, vagy az autóban nagy koncentrációval készültem, hogy majd meg tudjam oldani azt a helyzetet, hogy ki kell állítanom anélkül, hogy cipelnék a hátamon valamit, vagy egy nagy, drága teherautót bérelnék és egy hatalmas, kész kőszobrot odavinnék. Tehát a készséget, a frissességet, a reagáló képességet próbáltam ébren tartani, ápolni magamban. Megérkeztem Balatonboglárra, és úgy döntöttem, megkérdem Galántait, hogy problémát jelent-e neki, ha kárt teszek az ő objektumában, tehát a kápolnában. Azt mondta, attól függ, hogy mi-

lyen mértékben, vagy mire gondolok. És akkor elmondtam, hogy az én művem az ő kápolnája része lesz. Egyetlen fehér Jovánovics mű lesz benne, ami beleolvad a fehér falba. Akkor már volt néhány fehér gipszmunkám. Kértem egy vésőt tőle, és egy féltényérnyi, talán téglalapra emlékeztető kis felületet kivéstem a templom falának a vakolatából. Tehát egy vakolt részt kerestem, nem a tiszta kőfelületet, mintha csak egy villanykapcsolót vagy konnektort akarnék elhelyezni, de a hozzávezető kábelvezeték vésete nélkül. Amikor elértem a tégláig, akkor megálltam, azt kitisztítottam, ezáltal keletkezett egy kis negatív rész, és pirosas téglaszín került elő a fehér falból. És akkor egy fándliban, vagy egy gumilabdában kis gipszet kevertem, körülbelül annyit, amennyi vako-

Dokumentum: Napló, 1973.

július 1.

Dia: d-G/73.07.01.a, a/1, a/2, b

Irodalom:

Hock, 2000, 24. o.

latot levertem, és ezt a részt visszavakoltam az én gipszemmel. Ami ugye fizikailag olyan tulajdonságú, hogy a felvakoláskor a nedvesség által még egész sötét a fehér gipsz is, és két-három nap alatt pedig hófehérre szárad. Elmondtam Galántainak, hogy most itt van egy kicsit nedves és sötétebb folt, mint amikor javítják egy szoba falának a hibáit. De ha gipsszel javítják és nem malterrel – amibe a homok már eleve beleviszi a sötét színt –, akkor érdekes jelenség zajlik le. Néhány nap alatt a dolog hozzáférérdik a környezethez, és mintegy eltűnik. Azóta átalakították a kápolnát, és nyilván nincs meg a mű, de hogyha Galántaié marad, akkor a művem akár évszázadokig ott marad a falban, mint egy optikailag láthatatlan, de fizikailag abszolút létező betét.”

(Interjú Jovánovics Györggyel, 1998)

248. Jovánovics György: *Fal*

• Major János mint élő síremlék

249–251. Major János: *[Élő síremlék]*

MAJOR (NEUFELD) JANCSI

אברהם בן יצחק

1934 - 19

*Művészetéért éltél
Annak mátyrja lettél*

Dokumentum: Napló, 1973. július 1.
Dia: d-G/73.07.01.c, d, e, e/1, e/2, e/3, h, i
Irodalom:
Hock, 2000, 25. o.
Film: Interjú Jovánovics Györggyel. In: *Vakáció I-II.*, 1998.

1973. július 2. – Pauer Gyulát a balatonboglári MÁV-üdülőben történt dulakodás (⇒ június 29.) miatt a Lengyeltóti Járásbíróság hivatalos személy elleni erőszak vádjával négy hónap börtönbüntetésre ítéli. A Kaposvári Megyei Bíróság október 25-én az ítéletet két év próbaidőre felfüggeszti, és Pauert 2000 Ft pénzbírságra kötelezi.

Dokumentum: Somogy Megyei Bíróság irattára, B/655/1973/4. sz. ítélet; Napló, 1973. június 29., július 1–2.

1973. július 2. – Bankovits Gyula egyházközségi világi elnök információi szerint az egyház átadja a kápolnát a községi vagy a megyei tanácsnak haszonélvezetre. (⇒ július 13.) Keresik a jogi lehetőségeit annak, hogy a Galántai és az egyházközség között létrejött bérleti szerződést felbonthassák (⇒ augusztus 6.).

Dokumentum: Napló, 1973. július 2.

1973. július 3. – Galántai Fonyódra utazik, hogy új biztosítást kössön, de „megyei döntésre” hivatkozva az Állami Biztosító fonyódi fiókja ezt megtagadja.

Dokumentum: Napló, 1973. július 3.; SML 1.

1973. július 7. – Ajtony Árpád, Bódy Gábor, Csákó Mihály, Dobos Gábor, Donáth Péter, Háy Ágnes, Kőrösi Zsuzsa, Najmányi László, Novák Márk, Pór György filmjeinek vetítése

Bemutatásra kerül:

Csákó Mihály: *GyerekJátékok*; Kőrösi Zsuzsa: *Mellápolás*; Pór György filmje Szentjóby Tamásnak a Ganz-Mávag Művelődési Házban megtartott happeningjéről; Novák Márk: *Kultúrmisszika*; Háy Ágnes: *Babák*; Dobos-Donáth: *Sokk-stressz*, Najmányi László filmje: saját arca szöveggel és zenével, valamint Ajtony Árpád filmje

252. Donáth Péter és Csákó Mihály a kápolna bejáratánál, a háttérben Galántai György *Főútvonal – magánterület* című munkája

Dokumentum: meghívó (június–szeptember, Csákó Mihály, Háy Ágnes, Kőrösi Zsuzsa, Novák Márk és Pór György neve eredetileg nem szerepel); Napló, 1973. július 7.; Dobos Gábor és Donáth Péter üzenete Galántai Györgynek, d. n. (1973. június 26., ML/22/1973.), valamint a Pór György–Népszabadság sajtó-helyreigazítási perrel kapcsolatos dokumentumok: A BM III/III-4-a. osztály jelentése a BM III/III-4-b. osztályának, 1974. március 26., TH T-9481/3., Összetartók III. fn. dosszié, 86–87. o.; Sajtó-helyreigazítási eljárásban az alperes védekezését tartalmazó előkészítő irat, Fővárosi Bíróság Irattára, ügyszám: 20.520/1974., d. n. (január vége) (⇒ 151. dok.); Pesti fn. tmb. 1974. március 26-i jelentése, TH M-38710/1, 32–33. o. (⇒ 152. dok.); Jegyzőkönyv nyilvános tárgyalásról, 1974. február 6., Fővárosi Bíróság Irattára, ügyszám: 20.520/1974. Irodalom: Sasvári, 2000.

1973. július 8. – Hajnali fél négykor razia a kápolnában. Huszonkilenc személyt ellenőriznek.

Hajnali 1/4 4-kor rendőrség, 5 rendőr, 4+1 parancsnok, és két kutya. A kutyákat nem vitték ki felszólításom ellenére. Papírt nem mutattak felszólításom ellenére”

(Galántai György naplóbejegyzése)

„Galántai arra a kérdésre, hogy a jelenlévő személyek miért tartózkodnak a kápolnában, elmondta, hogy mind a barátai, és művészek valamennyien, ő hívta meg őket művészi vitákra. A jelenlévő személyeket igazoltattuk és megállapítottuk, hogy egyetemi hallgatók, köztük a jogtudományi egyetem 3 éves [sic!] hallgatója, orvostudományi egyetem 2 éves [sic!] hallgatója, a Magyar Rádió és Televízió külső munkatársa. Az igazoltatott személyek között meg volt található az Országos Írószövetség szerződéses alkalmazottja.”

(Részlet a rendőri jelentésből)

Dokumentum: Napló, 1973. július 8.; SML 5., ⇒ 75. dok.; TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié

1973. július 8–14. – Gulyás Gyula és Goichi Kitagawa kiállítása

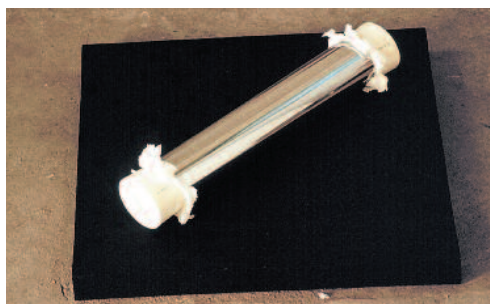
253. Gulyás Gyula: *Objektív valóság (Nyitott cső)*

254. Gulyás Gyula: *A nagy dugó (Dugó-objekt)*

255. Gulyás Gyula: *Fészek*

256. Gulyás Gyula: *Pillanatnyi megoldás*

Dokumentum: meghívó (június–szeptember); plakát, Napló, 1973. július 2., 8.
Fotó: VJ/73.07.08–14/1–3; G/73.07.08–14/3 [BB/73/2/1]
Dia: d-G/73.07.08.a–k
Irodalom: Maurer, 1980, 79. o.
Film: Interjú Gulyás Gyulával. In: *Vakáció I–II*, 1998.

1973. július 13. – A Járási Rendőrkapitányság vezetője beszámol megyei felettesének a ⇒ július 8-i, hajnali rendőri ellenőrzésről, melynek során huazonkilenc személyt igazoltattak. Újabb ellenőrzéseket terveznek július 15-én és 22-én, egy közbiztonsági akció keretében. A jelentést további intézkedésre megküldi a megyei tanács elnökhelyettesének, valamint a járási párttitkárnak is.

Dokumentum: SML 5.
⇒ 74–75. dok.

1973. július 13. – Szerződéstervezet készül a balatonboglári r. k. egyházközség és a községi tanács között. Ennek értelmében az egyház 25 évre, ellenszolgáltatás nélkül átadja a tanácsnak a kápolna kezelői jogát.

Dokumentum: SML 5., Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesisana, f. 130-1/1968.
⇒ 76. dok.

1973. július 14. – Hajnali fél 5-kor rendőrségi ellenőrzés, két lányt elvisznek.

Dokumentum: Napló, 1973. július 14.

1973. július 14. – Délelőtt 10 órakor a megyei tanács elnökhelyettese, a járási hivatal elnöke és művelődésügyi osztályvezetője a balatonboglári községi tanács titkárával ellenőrzést tart a kápolnában.

Dokumentum: Napló, 1973. július 14.; SML 3.
⇒ 77. dok.

1973. július 14. – Az eredeti program szerint ezen a napon lett volna a Kassák Színház előadása (a surányi filmforgatás miatt ⇒ augusztus 12-re halasztották).

257. Az 1973. július 14-i hatósági ellenőrzés. A hivatalnokokkal Orvos András (középen) tárgyal

Dokumentum: meghívó (június–szeptember); TH O-16268/1 Horgászok I. fn. dosszié

1973. július 15–21. – Baranyay András, Botond Károly, Donáth Péter, Kéri Ádám, Nádasdy János, Paizs László, Orvos András kiállítása

258. Paizs László, Orvos András és Donáth Péter művei

Dokumentum: meghívó (június–szeptember); Napló, 1973. július 14., 20.; Donáth Péter levele Galántai Györgynek, d. n. [1973. július eleje], (ML/26/1973.)
Fotó: GZ/73.07.15–21/1–2
Dia: d-G/73.07.15./1a–1u; d-G/73.07.15./2a–2j
Irodalom: Maurer, 1980, 79. o. Paizs László. Körmen di Galéria, Budapest, 2000, 38., 46., 116., 118. o.

259. Baranyay András, Paizs László és Botond Károly művei

1973. július 16. – A Községi Tanács Szakigazgatási Szerve, 1973. augusztus 5-i határidővel építésrendészeti határozatban kötelezi Galántai Györgyöt a kápolna jelenlegi használatának megszüntetésére, mivel „a [...] létesítményt használatbavételi engedély nélkül használja úgy, hogy [...] eltér az eredeti rendeltetésétől”. A határozatot Galántai megfellebbezi (⇒ július 20.).

Dokumentum: T/6/1973.
⇒ 78. dok.
Irodalom: Géger, 1998, 77. o.

1973. július 19. – Az MSZMP KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztályának osztályvezető-helyettese, a megyei és a járási első titkár látogatást tesz a kápolnában.

Dokumentum: Napló, 1973. július 19.

1973. július 20. – Galántai a Fonyódi Járási Hivatal Műszaki Osztályánál fellebbez a június 26-i építésrendészeti határozat ellen, és kéri a meglévő árnyékszék ideiglenes fennmaradását a további engedélyek megszerzéséig.

Dokumentum: T/8/1973.
⇒ 79. dok.

1973. július 21. – Kovács István Stúdió

A stúdió tagjai, illetve az előadásban résztvevők, segédkezők: Hajas Tibor, Eperjessy Katalin, Kígyós Eszter, Magos György, Murányi Sándor, Najmányi László, Orsós Gyöngyi, Papp Tamás, Puskás István, Rajk László, Sándor Éva, Surik Béla, Szűcs Zsuzsa, Tóth András, Ulveczky Gábor, Varsányi Ottilia

260. Najmányi László a *Barátságos bánásmód* előadásán

Najmányi László: *Barátságos bánásmód* (részletek)

Ma szombat van, nézze meg a naptárban
Ma péntek van, nézze meg a naptárban
Ma csütörtök van, nézze meg a naptárban
Ma szerda van, nézze meg a naptárban
Ma kedd van, nézze meg a naptárban
Ma hétfő van, nézze meg a naptárban
Ma vasárnap van, nézze meg a naptárban

A parkőr nem Robin Hood

[...]

Egy széken ülök, közel Önhöz
Emlékezteti ez Önt valamire?
Egy beszélgetésre talán?
Mi most beszélgetünk?
Egy közlekedési balesetre?
Mi most összeütközünk?
Egy ebédre?
Én nem vagyok egytálétel
Annak a beszélgetésnek, balesetnek,
ebédnek az emléke fontos Önnek?
Fontosabb, mint amit most lát?

[...]

Széken ülök az Ön közelében
Ha kérdez tőlem valamit, én válaszolok Önnek
Mi jogosít fel erre?
Talán a székek?
Vagy a kettőnk közelsége?
Vagy a kettőnk távolsága?
Vagy az Ön kérdése?

„Najmányiék jöttek. Megint nagyon sokan voltunk, majdnem annyian, mint a filmvetítésen múltkor. Najmányiék hálót feszítettek fel a kápolnába. Délelőtt kezdtek, ez eltartott késő délutánig. A helyiséget kiürítettük és az apszis elé nejlon fal került, ami mögött három posztamensből készült kandalló alakzat, azon üvegek, máshol is, ablakban és egyéb helyeken [...] a hálóba még szürke nejlon került, amiben figurák mozogtak: lent a közönség leült és össze lett kötözve egymással és a hálóval.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Vagy az én elhatározásom?
Vagy egy lehetőség?
Vagy az én képességeim?
Vagy az Ön képességei?
Ha nem válaszolnék, segítséget tagadnék meg?
Ha nem válaszolnék, csökkenne az önbecsülésem?
Ha rosszat válaszolnék, segítséget tagadnék meg?
Ha rosszat válaszolnék, csökkenne az önbecsülésem?

Felállok, elmegyek az ajtóig
Ha kinézek az ajtón, mit látok?
A tájat
Visszamegyek a székemhez
És aztán
Felemelem a karom
Mi történt?
Felálltam, elmentem az ajtóig
És aztán?
Kinéztem rajta
És aztán
Visszamentem a székemhez
És aztán?
Felemeltem a karom
Mit látott?
Többet vagy kevesebbet?
Mi történt?
Felálltam, elmentem az ajtóig,
kinéztem rajta
visszamentem székemhez,
felemeltem a karom
Benedek István professzor nem az anyám tyúkja

[...]

(A teljes szöveget lásd: AL 5, 1983. nyár, 52–54., 56. o.)

Dokumentum: meghívó (június–szeptember); Napló, 1973. július 21., 22.; SM RFK III/III. Osztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 189–194. o. (⇒ 104. dok.); BRFK III/III-B alosztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 195–196. o. (⇒ 101. dok.)
Irodalom:
Maurer, 1980, 79. o.
Bellér Ágnes: *Kápolna-botrány Balatonbogláron*. Riport, 1990/11, 12. o.
Hock, 2000, 24. o.

Dokumentum: kézirat (két változatban: piszkozat és végleges; közölve: AL 5, 1983. nyár, 52–54., 56. o.); meghívó (június–szeptember); Napló, 1973. július 21., 22.; SM RFK III/III. osztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 189–194. o. (⇒ 104. dok.); BRFK III/III-B alosztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 195–196. o. (⇒ 101. dok.)
Fotó: G/73.07.21/1–7, 9–11, 36 [BB/73/2/1]; VJ/73.07.21/1–9
Irodalom:
Maurer, 1980, 79. o.
Bellér Ágnes: *Kápolna-botrány Balatonbogláron*. Riport, 1990/11, 12. o.

Hajas Tibor akciói

- *Én is ilyennek látom* (konszenzus akció)
- *Szabadságipari adás, IV. csatorna* (akciófelolvasás és happening)

261–262. Hajas Tibor happeningje

„Sajnálom, hogy először kell ide beírnom, de úgy látom még semmiféle bejegyzés nem rögzíti a mai este eseményét, és így nekem kell bejelentenem (hogy rögtön utána ledicsérjem) a

Hajas Tibor eseményét.

A közönség szinte emberfeletti módon próbált túllépní magán, és így egészen kevés sznob sóhaj és heccröhögés hangzott csak el. A résztvevők összeköttetése és a felolvasott szöveg egységet alkotott (a kötetlékek elégetése zárta le), ehhez a blokkhoz képest az előtte lezajlott hálójáték külsődleges volt. Az eseményező (Hajas Tibor) a reszketésig ideges volt, a szöveg feszültsége és az elégetendő kötetlék szorítása utólag beugrott. Mindenki már pozitívnak hitte magát, amiért összeköttetett, és kérdés, hányan sértődtek meg (ezek voltak igazán jól), amiért példaadás útján a kötetlékek elégetésére szólítottak fel. 1973. július 21. – Haraszti Miklós”

(Vendégkönyvi bejegyzés)

Hajas Tibor SZABADSÁGIPARI ADÁS, IV. CSATORNA

Milyen ország az, amelyiknek nincs fővárosa? Fejletlen? Alacsonyabb rendű? És ha több van? Vagy költözik?

Milyen ország az, amelyiknek csak északra van határa, délre nem? Vagy épp fordítva? Nem autonóm? Tárgyalóképtelen? Csak vicc?

Milyen hatalmi tömb az, amelyiknek nincs vezető hatalma? Védtelen? Gyenge? Vagy nem is hatalmi tömb?

Milyen hadsereg az, amelyiknek nincs vezérkara? Dezorganizált csürhe? Útőképtelen? Unalmas?

Milyen napiparancs az, amelyik az előző napra szól? Történelmi? Igazságos? Trágár?

Milyen zászló az, amelyiknek csak egy részletét használják? Titkos? Egészségtelen? Híg?

Milyen emlékmű az, amelyik nem hivatkozik semmire? Mellébeszélés? Magánügy? Illegális?

Milyen törvénykönyv az, amit akárki cenzúrázhat? Törvénytelen? Pornográf? Mosatlan?

Milyen büntetés az, amelyik nem nyilvánul meg semmilyen formában? Gyáva? Ellenforradalmi? Háziipari?

Milyen szolidaritás az, ahol a vélemények és a programok személyenként megoszlanak? Elpuhult? Kommerciális? Giccs?

Milyen család az, amelyikben a különböző generációk állandóan felcserélik egymással a szerepüket? Fegyelmetlen? Szexuálisan éretlen? Iskolakerülő?

Milyen munkakör az, amelyet nem láthat el senki? Nem produktív? Fizethetetlen? Agyrém?

Dokumentum: SM RFK III/III. osztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 190–194. o. (⇒ 104. dok.)
Irodalom:
Beke László–Széphelyi F. György (szerk.): *Hajas Tibor, 1946–1980*. Magyar Műhely-d'atelier, Paris, 1985, o. n.

Dokumentum: a felolvasott és itt közölt szöveg kézírata (megjelent: AL 10, 1984. tél, 28–29. o., a gépelt kéziratot idegen kézírással 1977-es dátum szerepell); Vendégkönyv 6. (1973. júl. 21.: Haraszti Miklós beírása, a szöveg megjelent: AL 5, 1983. nyár, 55. o., Orpheus, X. évf., 21. szám, 1999. tavasz, 87. o.); SM RFK III/III. osztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 189–194. o. (⇒ 104. dok.); BRFK III/III-B. alosztály 1973. augusztus 22-i jelentése, TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 195–196. o. (⇒ 101. dok.); a BM jelentése 1973. november 25., TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 264–267. o. Fotó: VJ/73.07.21/10–13
Irodalom:
Beke, 1980, 21. o.
Beke László–Széphelyi F. György (szerk.): *Hajas Tibor, 1946–1980*. Magyar Műhely-d'atelier, Paris, 1985, o. n. (*Adás a negyedik csatornán* címmel)
Bellér Ágnes: *Kápolna-botrány Balatonbogláron*. Riport, 1990/11, 12. o.

Milyen képesítés az, amelyik összesen 15 másodpercre érvényes?
Visszaélésekre ad alkalmat? Szabálytalan? Kegyetlen?

Milyen személyi igazolvány az, amelyikben naponta cserélem a fotót,
ahogy változom? Tudománytalan? Művészietlen? Hangsúlyozottan városi?

A kérdés állít. Egy lehetőséget, egy valószínűséget, egy
elképzelhetőséget, anélkül, hogy a foglya lennék. Az a kérdés, amelynek
foglya lehetek: megvalósíthatatlan szabadság. A megvalósíthatatlan szabadság
csapda.

A megvalósított szabadság csapda. Állítás, amelynek foglya lehetek.
Szabad állításom szabad foglya. Kötelezhetővé teszem magam a
szabadságomra és büntethetővé, ha véték ellene.

A megvalósított szabadság: standard. A standard a sorozatgyártás
alapja. A megvalósított szabadság sorozatgyártásra alkalmas.

A függetlenedés lehetősége: a megvalósulóban levő szabadság; az
önellentmondás, az önmagamnak való ellentmondás, a választásaimból való
azonnali kilépés.

Meggyőződéseim elleni kijelentéseket teszek, hogy mások felelősségre
vonjanak érte.

Törvényes kérelmet nyújtok be törvénytelenység elkövetésére.

Intellektuális erőfeszítéseket teszek, hogy bebizonyítsam: az emberi
agy nem gondolkozásra való.

Követelek valamit, és ha teljesítik, követelem a visszavonását.

Hamisan játszom, hogy csalást kiabálhassak.

Minden nap készítek magamról egy-egy írásos feljelentést.

Ismernem kell az érdekeimet; most azonnal emlékezzek vissza a jelenre.
Próbáljam meg áthúzni a számításaimat. Rántsam ki a talajt a lábam
alól. Kompromittáljam magamat. Ne hagyjak időt magamnak a védekezésre.
Ne várjak magamtól jóindulatot. Legyek hálátlan magam iránt. Ássam alá
az önbecsülésemet. Örömet, bánatomat ne osszam meg magammal. Ter-
jesszek magamról rágalmakat. Zárkózzak el a problémáim megfontolása
elől. Kétkedjek az őszinteségemben.

Legyek nyilvános. Kétkedjek az őszinteségemben nyilvánosan.
Próbáljam meg áthúzni a számításaimat nyilvánosan. Mondjak ellent
magamnak nyilvánosan. Legyek demokratikus magamhoz.

Minden, ami nyilvános, ha úgy tetszik kiáltvány.

Minden cselekvés, ha úgy tetszik kiáltvány.

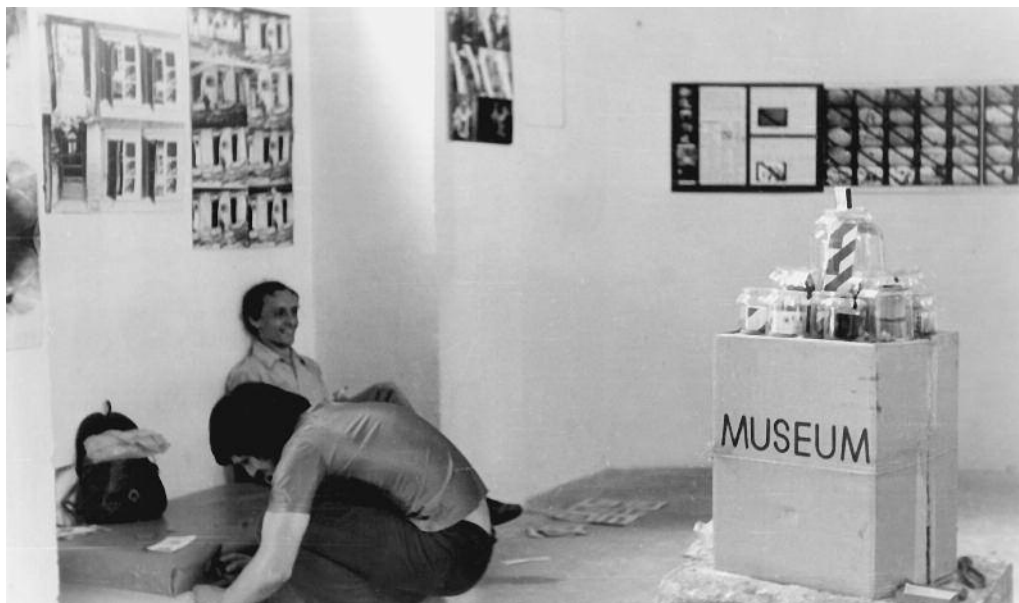
Minden létezés, ha úgy tetszik, kiáltvány.

263. A közönség Najmányi László és a Kovács István Stúdió előadásán

1973. július 22–28. – A Pécsi Műhely kiállítása

(Ficzek Ferenc, Kismányoky Károly, Halász Károly, Pinczehelyi Sándor, Szíjártó Kálmán)

264. A Pécsi Műhely kiállítása rendezés közben (Szíjártó Kálmán és Ficzek Ferenc)

265. Halász Károly *Múzeum*, mögötte *Modulált TV* című műve

266. Pinczehelyi Sándor szitanyomatai

267. Szíjártó Kálmán munkája

Dokumentum: meghívó (június–szeptember, eredetileg Lantos Ferenc is); Napló, 1973. július 22., 23.; Vendégekönyv 6.; Pinczehelyi Sándor levelei Galántai Györgynek, 1973. március 29. (ML/4/1973.), május 3. (ML/10/1973.), június 11. (ML/17/1973.)
Fotó: G/73.07.22–28/2–5, 7–8, 10, 12–13, 15–19, 23 [BB/73/2/2]
Dia: d-G/73.07.22.a–m
Irodalom:
Pécsi Műhely 1970–1980. (katalógus), Székesfehérvár, Csók István Képtár, 1980. István Király Múzeum Közleményei, D. sorozat 138., 4., 8. o.
Aknai Tamás: *A Pécsi Műhely.* Ars longa sorozat, Jelenkor Kiadó, Pécs, 1995, 22–23. o.

1973. július 22-én, 23-án és 24-én hajnalban rendőri ellenőrzés.

Dokumentum: Napló, 1973. július 22.; SML 5.
⇒ 80–82. dok.

1973. július 24. – A megyei tanács elnökhelyettese levélben tájékoztatja Lékai László veszprémi püspököt a kápolnával kapcsolatos „sajnálatos és eléggé el nem ítéhető esetekről”.

Dokumentum: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecessana, f. 130-1/1968.
(⇒ 1973. július 30.)

1973. július 25. – A Községi Tanács műszaki ügyintézője – a Járási Hivatal Igazgatási Osztályán – korábbi feljelentésének (⇒ június 25.) kiegészítését és a szabálysértési eljárás lefolytatását kéri azzal, hogy az árnyékszék fennmaradására engedély nem adható, mivel a Köjál kötelezte Galántait a létesítmény megszüntetésére.

Dokumentum: SML 3.
⇒ 83. dok.

1973. július 27. – Az MSZMP KB-tól Bereczky Loránd és Molnár Ferenc, a megyei pártbizottságról Németh József megtekintik a Pécsi Műhely kiállítását. Elképzelésük szerint a „kápolna-problémát” a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének bevonásával lehetne megoldani.

Dokumentum: Napló, 1973. július 27.

1973. július 27. – A püspökladányi plébános a veszprémi kanonok biztatására levelet ír Lékai László veszprémi püspöknek, és beszámol a kápolnában tett látogatásáról. Rosszallását fejezi ki amiatt, hogy a kápolna a „művészi szeszélyeknek kiszolgáltatta” műteremként funkcionál. Kéri a püspököt, hogy tegyen lépéseket annak érdekében, hogy „a kápolna ily módon való profanizációja megszűnjön”.

Dokumentum: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecessana, f. 130-1/1968.
⇒ 84. dok.

1973. július 28. – Eva Marta Ujhazy és Predrag Šidjanin audiovizuális akciói

„Az akció 3 részből állt. Ujhazy fény objektje, egy fényforrás letakarva, majd lekaparva, kb. 1.5 óra Magnóval, almával, tejjel kapcsolat (Kommunikatív) Predrag Šidjanin”
(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: meghívó (június–szeptember, eredetileg Predrag Šidjanin egyedtől); Predrag Šidjanin levele Galántai Györgynek, 1973. április 16. (ML/9/1973.); Napló, 1973. július 28.
Dia: d-G/73.07.28.a–p

268–270. Predrag Šidjanin audiovizuális akciója tejjel

271. Eva Marta Ujhazy audiovizuális akciója

1973. július 29–augusztus 4.

„Jugoszláv kollégák”.

Ács József, Baráth Ferenc, Csernik Attila, Ifjú Gábor, Ladik Katalin, Markulik József, Slavko Matković, Smit József, Szombathy Bálint kiállítás

272. Szombathy Bálint és Baráth Ferenc művei

273. Baráth Ferenc és Csernik Attila művei

1973. július 29. – Csernik Attila és Ladik Katalin filmje: O-betűk helyzetei (Ladik Katalin hangkíséréssel)

Ladik Katalin hangköltészeti előadása

„Délelőtt a jugoszláv anyagot raktuk fel. Csernik, Baráth, én, páran segítettek. Délben 1-kor a padláson levetítettük Csernik, Ladik filmjét, O betűk helyzetei. Hang: Ladik. Utána lent Ladik csinált élményt nekünk. Magnóhanggal és természetes hanggal. Isteni volt. Viszonylag kevés érthető szövegre épül rá az érthetetlen hanganyag. Előbbi kiállítások közül jelen voltak: Orvos, Haász, Pécsiek, Ficzek, Szíjártó.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

274–277. Ladik Katalin hangköltészeti előadása

Dokumentum: meghívó (június–szeptember); *Bog-lár 73. Ács, Baráth, Csernik, Ifjú, Ladik, Markulik, Matković, Smit, Szombathy* (katalógus); Napló, 1973. július 30.; Csernik Attila levelei Galántai Györgynek, 1973. január 9. (ML/2/1973.), 1973. június 6. (ML/7/1973.), július 5. (ML/23/1973.), augusztus 16. (ML/30/1973.); Gádor Endre levele Horváth Lajosnak, 1973. június 20. MOL XIX-1-4-m 117.916.; Gádor Endre levele Horváth Lajosnak, 1973. június 25. SML 4. (⇒ 69. dok.) Dia: d-G/73.07.29.a–d, i–u Irodalom: Szombathy Bálint: *Vajdasági alkotók a balatonboglári kápolnatárlatokon. Művészeti életünkben egy egységes szellemi áramlat van kialakulóban.* Magyar Szó, 1973. szeptember 15., 13. o. – [Csernik Attila]: *Kápolnatárlatok Balatonbogláron.* Képes Ifjúság, Újvidék, 1974. január 30., o. n.

Dokumentum: Napló, 1973. július 30. (helyesen: július 29.)

Dia: d-G/73.07.29.e–h

1973. július 30. – Lékai László veszprémi püspök utasítja a balatonboglári plébánost a bérleti szerződés felbontására.

„Magát a püspököt kényszerítették vagy szólították fel, hogy intézkedjen. Én a [Lékai] püspök úrral beszéltem előtte, hogy nem vagyok hajlandó fölbonítani a [bérleti] szerződést, de ő kénytelen volt engem hivatalosan utasítani. A püspök úr utasítását nekem be kellett tartani, és Gyurka is megértette, hogy másként nem tehetek. De hát amíg lehetett, ugye húztuk az időt. Lékai úrral annyira jó viszonyban voltunk, hogy ő még csak nem is használt volna olyan szót, hogy kötelezem. Olyan finoman csinálta az egészet, hogy ne az én vállamon legyen ez a teher. Úgyis tudtuk, hogy ez az egész főntről jön.”

(Interjú Szöllősi Ferenc plébánossal, 1998)

Dokumentum: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesis, f. 130-1/1968.
⇒ 85–87. dok.
Irodalom: Markovits, 1990, 107. o.
Film: Interjú Szöllősi Ferenc plébánossal. In: *Vakáció I–II.*, 1998.

1973. július 30. – Galántai fellebbez a ⇒ július 16-i építésrendészeti határozat ellen. Azzal érvel, hogy a községi tanács, bár a bérleti jogviszonyról 1968 óta tudomása van, használatbavételi engedélyt mind ezideig nem igényelt. Közli, hogy az engedély pótlólagos beszerzéséhez a szükséges lépéseket megtette.

Dokumentum: T/10/1973.

1973. július 31. – A Községi Tanács műszaki ügyintézője Galántai fellebbezését felterjeszti a Járási Hivatal Műszaki Osztályára azzal, hogy nem tud egyetérteni vele, és kéri mindkét korábbi határozata (⇒ június 26. és július 16.) jóváhagyását.

Dokumentum: SML 3.
⇒ 88. dok.

1973. július 31. – Galántai a fonyódi biztosító által felmondott biztosítás (⇒ június 28.) helyett Budapesten köt „betöréses lopás és rablás-”, „tűz-” és „egyéni baleset-” biztosítást a boglári kápolnára, egyúttal Halászéktól a boglári gyermekelőadáshoz leszállítja a díszleteket.

Dokumentum: B/6–8/1973.;
Napló, 1973. július 31.

1973. július 31. – A Járási Hivatal Igazgatási Osztálya, az engedély nélkül épített árnyékszék ügyében Galántai távollétében tartja meg a szabálysértési tárgyalást a boglári tanácson.

1973. augusztus 1. – Galántai, mivel nem tudott részt venni a szabálysértési tárgyaláson, levélben kimentti magát. A Járási Hivatal Igazgatási Osztályán közben már elkészül a pénzbüntetést kiszabó határozat.

„Határozat a Megyei Tanácstól a BUDI=1000 Ft pénzbírság. (Szép kis lövöldözés, XX. századi harcmódok, a békében Magyarországon). Fegyverünk a bürokrácia és az adminisztráció. 1000 Ft ⇒ 10 napi elzárás...”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1973.
augusztus 8.; T/12a, b,
14a–b/1973. ⇒ 89. dok.

1973. augusztus 3. – Az Egészségügyi Minisztérium elutasítja a boglári plébános fellebbezését, melyet a ⇒ június 27-i Köjál-határozat ellen nyújtott be.

Dokumentum: T/13/1973.

1973. augusztus 3. – A Járási Tűzoltó Parancsnokság megbízottja egy rendőr és egy katona kíséretében ellenőrzést tart a kápolnában.

Reggel 9h: 1 rendőr, 1 katona, 1 tűzoltó. Már régóta számítottam rájuk (a tűzoltóra). Már mindenki volt – csodálkoztam, hogy éppen a tűzoltók nem jöttek. Most hát boldognak érezhetem magam. A raktárhelyiségben találkoztunk, amikor éppen kávévét akartam főzni.

Mindent megnéztek [...] Felírták az adataimat. Mennyit keresek, a feleségem, vannak-e gyerekeim. A gázpalackért feljelent, mondta. Kérdeztem miért?, mert pincében nem lehet tartani. Ez nem pince. – De a föld alatt van. – Nincs a föld alatt. (elmentek).

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1973.
augusztus 3.

1973. augusztus 4. – A Brobo-társulat előadása

Műsor: Etüdök (*Tekenőturbék, A cinizmus, Súlyos császár, Bicikli*); *Traum durch die Dämmerung* (Fény-hang-mozdulat-test árnyjáték)

A sötétben Isaia virtuóz és szférikus szőlődarabját játssza egy hegedűs. A háttérben két, oszlopszerűen álló alak által emelt vászon mögött vándorló fény gyúl egy zseblámpából, ülő, imbolygó árnyak válnak láthatóvá, amint kezükkel rituálisan mozognak. A vászont lassan feltekerik, az árnyak alulról fölfelé fokozatosan testet öltenek: három férfi kártyázik. Közben a hegedű hangját lassú átmenetben egy siratóénekké váltja fel. A hosszú állókép akkor ér véget, amikor az egyik alak kártyája elfogy: ekkor feláll, és kicsit odébb a földre fekszik. A sirató hangját vízcseppek zajából készített zenei montázs nyomja el. Nemsokára a második alak is feláll, és az asztalról levett lepedőt a fekvőre egyengeti, hogy annak testi körvonalai kirajzolódjanak. A harmadik a fekvő dombormű fejéhez áll, a második leszedi róla a ruhát, és azt egyenként a fekvő alakra teríti, így a színes ruhák újra egy hús-vér emberalak képét keltik, miközben a fejénél álló alak csaknem meztelenné válik. Adott jelre a két álló alak felemeli a lepedőt, és vízszintes helyzetéből fokozatosan megdönti azt, miáltal a ruhák, mint egy erőtlenség emberi test, legördülnek róla.

Eközben a zseblámpával a háttérben mozgó női alak a mennyezeten kifestett hálószerkezetre fekete drótból hajlított szemüvegkereteket kezd akasztgatni. Az addig fekvő alak felkel, előrejön, zsebéből papírt húz elő, és felolvassa egy hosszú felsorolásból álló írását. Ezalatt a két másik férfialak a lepedő sarkait gallérjába gyúri, zsebükből evőeszközt elővéve csöröggni kezdenek. A felolvasás végeztével a harmadik férfi is közéjük áll, a lepedő sarkát gallérjába gyúri, kést villát vesz elő, és evést imitál. Hátul rezgő szemüvegerdő kezd összeállni. A három férfi az evőeszközöket a lepedőbe dobja, majd annak ütemes rázogatóásával erőteljesen csörgetni kezdi azokat. Miután így az evőeszközök szanaszét hulltak, a lepedőt elől a földre terítik, úgy, hogy annak hátsó szegélye a hátsó – jelenleg feltekert –

„Szombat 4. Jó idő. Délben bontjuk a jugoszlávokat. du. BROBOÉK. Broboék este játszottak (már sötét volt) előtte du. Sándor László (Sán-ci) hegedült. Isaya: Szőlőszonáta.” (Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: az előadás kézírásos forgatókönyv-vázlata; Szkárosi Endre leírásai az utolsó előadott darabról: első változat *Nem köpök* címmel és végső változat *Traum durch die Dämmerung* címmel; Horváth (Szkárosi) Endre levele Galántai Györgynek, d. n. (ML/24/1973.); Napló, 1973. augusztus 4.; a későbbi hasonló budapesti előadás plakátja
Fotó: 46 db ff. (ismeretlen fotóstól)
Dia: d-G/73.08.04.a-n
Irodalom:
AL 5, 1983. nyár, 58–59. o.
Film: Interjú Szikora János-sal. In: *Vakáció I–II*, 1998.

278–282. A Brobo társulat előadása

Szereplők:
Dévay László, Fábíán Gyula,
Horváth (Szkárosi) Endre,
Ibrányi Eszter, Sándor László, Somogyi István,
Szikora János

vászonnal essen egy síkba. Kiürítik a teret, közben a rendezetlen kártyapaklit az asztalról a lepedőre helyezik, majd mögéje térdelnek. A zsúfolt szemüvegerdőből a női alak kisétál, újra kézbe veszi a zseblámpáját, és azt hanyagul mozgatva hátul leül. A hátsó vásznat a két oszlopszerű alak lassan letekeri, a felemelt kezű térdelők teste fokozatosan imbolygó árnyékká válik. Megszólal Richard Strauss „Traum durch die Dämmerung” című lassú, méltóságteljes dala, és annak teljes lejártáig marad az állókép a lengedező szemüvegerdővel, a térdelő árnyakkal és a lepedőn szétszórt kártyákkal. A két oszlop-alak földre teszi a hátsó vetítövásznat, és a közönség közé ül. A női alak leoltja a zseb-

283. A Brobo társulat előadása

lámpát, a térdelők felkelnek, és a közönség közé ülnek. (Előadta a BROBO 1973-ban Balatonbogláron és 1974-ben a Jókai Klubban)

(Szkárosi Endre: a *Traum durch die Dämmerung* előadás leírása)

1973. augusztus 5–11.

Tükör / Mirror / Spiegel / Miroir

nemzetközi kiállítás Beke László szervezésében és rendezésében

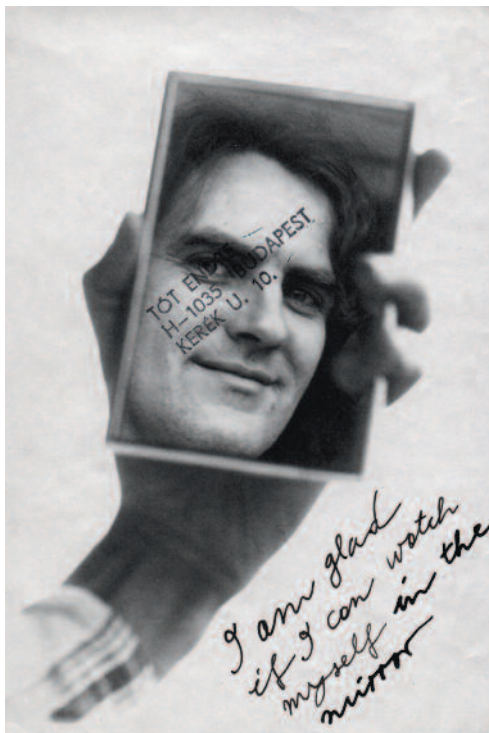
284. Beke László a *Tükör* kiállítást rendezi

285. Gáyor Tibor–Maurer Dóra: *Az objektív valóság sajátos tükrözése*

Résztevők: Angelo de Aquino, Attalai Gábor, Balázsovcics Mihály, Baranyay András, Ben Vautier, Canada Art Writers, Gustave Cerutti, Dalibor Chatrny, Gáyor Tibor, Maurer Dóra, Tom J. Gramse, Klaus Groh, Jerzy Kierniczki, Romuald Kutera, Legédy Péter, Major János, David Mayor, Christian Megert, Anette Messenger, Steffen Missmahl, Perneczky Géza, Pinczehelyi Sándor, Martin Schwarz, Jörg Schwarzenberger, Mieko Shiomi, Petr Štembera, Szentjóby Tamás, Tábor Ádám, Tót Endre, Tölgyesi János, Janos Urban, Jiří Valoch, Francis Picabia

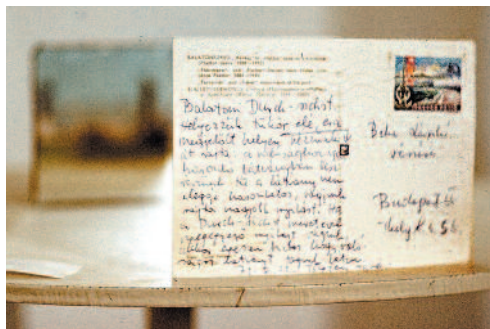
Dokumentum: meghívó (június–szeptember); katalógus; Napló, 1973. augusztus 5., 10.; BRFK III/III-B. alosztály jelentése, 1973. augusztus 15., TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 187–188. o. (⇒ 98. dok.); Jelentés, 1973. augusztus 14., TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 183–183a. o. (⇒ 96. dok.); BRFK III/III-B. alosztály jelentése, 1973. augusztus 14., TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié, 184–186. o. (⇒ 97. dok.); Dia: d-G/73.08.05/1 a–u; d-G/73.08.05/2 a–n

286. Tót Endre: *My mirror – your mirror*

Irodalom:
Beke László: *Kentaur. Szentjóby Tamás „tanpályái”*. Magyar Műhely, 1978/54–55, 73. o.
Beke, 1980, 21. o.
Maurer, 1980, 80. o.
AL 5, 1983. nyár, 38–39. o.
Galántai György kápolnaműterme Balatonboglár 1970–73 (kronológia és irodalom). AL 5, 1983. nyár, 67. o.
Beke László: [katalógus-bevezető a *Tükör* című kiállításához]. Artpool, 1992
Galántai, 1996, 93. o.
Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73*. Beszélő, 2000. V. évf. 9–10. sz., 163. o.

287–288. Tölgyesi János munkája

TÜKÖR – MIRROR – SPIEGEL – MIROIR

Balatonboglári kápolna, 1973. augusztus 5–11.

A bemutató anyaga esetlegesen jött össze, csak a tükör néhány aspektusát tükrözi.

A tükör a legnagyobb művészeti közhely.

A tükör kettős természetű. Egyik oldala matt és hétköznapi, a másik csillogó és megérthetetlen. Hidegen racionális és titokzatos egyszerre.

Az ember egyedüli lehetősége, hogy önmagával szembenézzen: a tükör. A tükörkép a legtökéletesebb és a legmulandóbb képmás.

A tükör eredete: Nárcisszusz a víztükörben nézi önmagát.

A festők önarcképüket tükörből festik.

A középkorban a tükör a hiúság attribútuma.

Brunelleschi tükrös szerkezet segítségével felfedezi a perspektívát.

Németalföldön a festészet = tükör /Jan van Eyck: Arnolfini házaspár/.

A tükör mágikus tárgy. Bajelhárító. A népművészetben létrejön a tükörre festett kép műfaja.

A barokk a végletekig kihasználja a tükör egyes tulajdonságait /Versailles-i tükrőfolyosó; a végtelen terek illúziója/.

A tükörképet először Daguerre-nek sikerül rögzíteni. Feltalálja a fényképezést.

A bútoroknak, szőnyegeknek, a nyomtatott könyvoldalnak „tükre” van. A szimmetria és a megfordítás is tükör.

A modern technika nem nélkülözheti a tükröt. A modern technikát felhasználó fényképezésben, filmben, az op artban, a kinetikus művészetben különösen gyakori a tükör alkalmazása.

A tükörkép kép. A művészet a valóság visszatükrözése.

A tükör fajtái: síktükör, görbe tükör, átlátszó tükör stb.

A tükör a művészet metaforája.

A tükör a legnagyobb művészeti közhely.

Beke László, Budapest, 1973. augusztus 3.

(katalógus-bevezető)

289–291. Szentjóbby Tamás munkája

1973. augusztus 6. – Hajnalban újabb rendőri ellenőrzés. Délelőtt állami rendszámú kocsival érkezett hivatalnokok a kiállítást keresik.

Hajnali 4-kor két rendőr 1 (egy) kutyával művész urat kiabáltak többször, majd erősen verték gumibottal az ajtót. Miután senki sem válaszolt nekik, szerették volna kinyitni a zárat, de ez nem ment. Ráírták az ajtóra kétféle módon, hogy RENDŐR, az egyik szót kulccsal, vagy valami fémmelel, a másikat a gumibot végével. Megfordították a táblákat (MAGÁNTÉRÜLET és BARÁTSÁGOS BÁNÁSMÓD) [...] Gyönyörű szép akció!...

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1973. augusztus 6.
⇒ 74–78. kép)

1973. augusztus 6. – A boglári r. k. egyházközség ügyvédi úton, a Kőjál és a rendőrség megállapításaira hivatkozva felmondja a Galántai Györggyel 1968-ban kötött bérleti szerződést.

„Amennyiben felmondó levelünkre érdemi választ nem kapnánk, vagy ha az a felmondás elfogadását elutasítaná, a pert megindítjuk.”

Dokumentum: E/1/1973.
⇒ 90. dok.
Irodalom:
Markovits, 1990, 106. o.

1973. augusztus 7. – A BRFK III/III-a. alosztálya jelentésében beszámol a kápolnában zajló eseményekről. A megyei rendőrkapitányság közreműködésével igazoltatások végrehajtását javasolja. „Kárpáti” fn. ügynököt küldik Balatonboglárra a kápolnában tartózkodó személyek tevékenységének felderítésére.

Dokumentum:
TH 0-16268/1 Horgászok I.
fn. dosszié, 174–175. o.
⇒ 91. dok.

1973. augusztus 7–8. – A BRFK III/III-b. alosztálya megbízásából a „Balatonboglári kápolna kiállításról” ezeken a napokon információt gyűjtő ügynök jelentésében arról számol be, hogy „a kápolnában vannak ugyan képek, de látogatható kiállítás nincs”. Nem is alhatott ott, mert „Galántai szerint éjszakánként bemennek és igazoltatnak”.

Dokumentum:
TH 0-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 176. o.
⇒ 92. dok.

1973. augusztus 10–11. – A BRFK III/III-a. alosztálya megbízásából „Lámpás” fn. ügynök is megfigyeli a kápolnában zajló eseményeket, amelyekről naponta jelentést ad.

Dokumentum:
TH 0-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 177–182. o. és
187–188. o. ⇒ 93–95.
és 98. dok.

1973. augusztus 11–12. – A BRFK III/III-b. alosztálya megbízásából Balatonboglárra érkező ügynök megnézi a *Tükör* kiállítást és Halász Péterék előadását, információt gyűjt Galántairól.

Dokumentum:
TH 0-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié 184–186. o.
⇒ 97. dok.

1973. augusztus 12. – „Olasz” fn. ügynök, húszéves fia társaságában, megtekinti a kápolnát és a *King Kong* című előadás előkészületeit. A látottakról jelentést készít.

Dokumentum:
TH 0-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 183. o.
⇒ 96. dok.

1973. augusztus 12–18. – Kassák Színház

Dokumentum: Napló, 1973. augusztus 7. és 12.
Dia: d-G/73.08.12.a–b, h
Fotó:
G/73.08.12–18/3/10,16,18
[BB/73/5]

292–293. Kassák Színház:
a délelőtti gyerekelőadások
kellékei

1973. augusztus 12. – Kassák Színház:
Madaras játék (első bemutatás)

Szereplők: Bálint István, Breznyik Péter és
Halász Péter

Halászné madaras játéka először be-
mutatva a kápolnában.

Szerda 15.

Du.: Halász madaras játéka kétszer
megismételve

1. Halász félmeztelenül (bal oldal
cspasz, jobb oldala felöltözöttség
öltönybe – fehér ing, nyakkendő)
2. Felöltözik másik oldalra is.
3. Ragasztót ken a földre maga elé
és meggyújtja
4. Egy lábra áll, a másikat hátra
nyújtja és két kezét szárnyszerűen
széttárja, majd ugrálni kezd egy láb-
bon, mint egy madár, körbejárva egy
leterített pokrócot.
5. Bálint alsónadrágban, zokniban
hátára fekszik, feltartja kezét-láb-
bát, mint egy madárfióka, majd kis
idő múlva megszólal: Péter! Nem
azért szeretlek, mert szakállad van,
vagy mert szuggerálsz, hanem mert
színházat csinálsz.

A következő rész több változatban.
Breznyik bejött, elszórta a két cipő-
jét és zokniját, majd újra bejött
álarcban és papírral bekötözött
lábbal és egy szovjet könyvből ol-
vasott fel a katonai nevelésről [Vö-
rös vállpántok], majd egy fotósoro-
zattal illusztrálta, ami a kápolna
ajtón kifelé volt végignézhető.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1973.
augusztus 12., 15.; BRFK
III/III-b. alosztály jelentése,
1973. augusztus 14.,
TH O-16268/1., Horgászok
I. fn. dosszié, 184–186. o.
(⇒ 97. dok.)

Dia: d-G/73.08.12.c-g

Fotó: VJ/73.08.12/1–5;

G/73.08.12/1–5, 7–24

[BB/73/3];

G/73.08.12–18/2/23

[BB/73/4]

Irodalom:

*A Kassák Színház kronoló-
giája.* AL 11, 1984–85,
42. o.

*Színházi kronológia. A Ha-
lász Színház előadásainak
jegyzéke.* Színház,
1991/10–11, (melléklet),
2. o.

Hock, 2000, 24. o.

1973. augusztus 12–13. – (vasárnap estétől hétfő reggelig) Algol László: A vegyészmérnök és az építésvezető. A háromság személyisége (approximációs gyakorlat).

(⇒ 70–71. kép is)

Dokumentum: plakát;
az akció terve három lap);
kézirat (Algol László:
A háromság személyisége,
a szöveg megjelent: Szétfolyóirat, 1973(?), valamint
részletek közölve: AL 10,
1984–85, 26. o.); Napló,
1973. augusztus 12.

Fotó:
VJ/73.08.12–13/1–6;
G/73.08.12–18/2/6
[BB/73/4]

Dia: d-G/73.08.13.a–k
Irodalom:

A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 1984–85,
42. o.

Színházi kronológia.
A Halász Színház előadásainak jegyzéke. Színház,
1991/10–11 (melléklet), 2. o.

„ma este egy építésvezetőről és egy vegyészmérnökről gondolkodom ez nem különálló esemény, mert szüntelenül gondolkodom erről a két személyiségről és rajtuk kívül a háromság minden személyiségéről.

a háromságban élek, amely meghatározza gondolataimat, és ha van ezen kívül bennem gondolkodás, az csak akkor tiszta, ha a háromság felé közeledik és felfogni igyekszik az irányítást, amellyel az gondolkodásomra hat.

az, hogy ez a láncreakció sem képes elsodorni a háromságon kívülre vezető vágyaimat, elviselhetetlen és ezt senki előtt (előttetek sem) kendőzhetem el

Legtöbbet és mindennél többet a háromság három legfényesebb személyiségéről gondolkodom, de az ő fényük kisugárzik és vonzásköre alkot.

az (építésvezető) (E) az első személyiség (Z) vonzáskörének egyik legmagasabb alakja a (vegyészmérnök) (V) egy a háromságon kívüli személy, aki emlékeztet arra a másik háromságon kívüli személyre, akire a háromságon kívül jelenleg legtöbbet gondolok (J)

az $E = f(Z)$ és $V = f(J)$ analóg relációk.

1973. augusztus 12. 1830h praxis a vízmű feletti három fenyőnél (felső sétány)

[Algol László]”

(A plakát szövege)

ALGOL LÁSZLÓ:
A HÁROMSÁG SZEMÉLYISÉGE
(részlet)

alapfeltételek

az az intenzitás amelyet legfelsőbb háromságnak nevezhetünk minden létezőben jelen van (1)

a legfelsőbb háromság minden jelensége a háromság legmagasabb személyiségeinek kezéből ered (2)

a legfelsőbb háromsággal kapcsolatos állítások így az itt szereplő és nem szereplő alapfeltételek is közelítések (3)

a közelítések igazolódásának fokából következtethetünk helyzetünkre és a nélkülözhetetlen alázatra (4)

dokumentációs modell

a háromság személyisége kire nézve $X_1, X_2, \dots, X_n$ igaznak tűnik út a gyakorlatokhoz

kiinduló approximációs gyakorlat

299–300. Algol László approximációs gyakorlata

a háromság személyiségét mint független létezőt elképzelhetjük úgy
mint akire $X_1, X_2, \dots, X_n$ igaz lásd (2) alapfeltétel
kontroll approximációs gyakorlat
megkísérelhetünk úgy élni mintha
mindenki akire $X_1, X_2, \dots, X_n$ igaz
a háromság személyisége lenne lásd (1) alapfeltétel

1

kivel a kátyúnál vasútépítésre készülődnek
nem vesztették el a sírás képességét
a futás függvényeként a völgyben kerítés vonul
az elemek füstje után négyszögű lyuk marad
vigyázz amikor kívánod az elsőt utolsót
felül visszahajló sövény építésébe kezdtek
a testből élő húst metszettek táptalajnak
szimmetrikus távol benőtte tekintet nélkül
egyikünk sem származott el a törzstől
aláhajtva a fej már nem akadály
sem fa sem fémtagok nem bukkan fel a zászló
egy egy zsák többször a bokrokba rohadt
sortévesztés alig egy ilyen táblázatnál

2

kinél a g f g b dallamfordulat szinte már kötelezővé vált
a vízszín egy részét test borítja az eső ellen
a száj vagy légcső kő zárja el valamelyik fázisban
a zsilipnél csuklunk mindig előre a csillámszínnel
hol eső sem zuhog sem a forrás el nem apad
terv szerint kiürült a partgyűrűn egy ujj sem fodrozódik
fényminták az arc név viszonyban következetes módosítás
e hangokra minden fiú vagy minden lány szótagokat

3

ki előtt egyre kevesebb be nem vallott visszatérés
a pályaudvar elvadult sarkaiba
ahol valaki egészen más töltött
fontos korlátozott kiterjedésű
de meg nem határozható pillanatok egy ismét mással
talán mert az utolsó elalvás mögött
fekvő képekben korszakjelzők tűnnek elő és
annak ellenére hogy ezek a helyek
a legkevésbé változtatják elrendezésüket
kívül esnek a gazdasági élet frontvonalain
csak az azonos növényfajok ha élvelek
s az eltérő hangok szállongása
ám ezek kontrasztját is könnyen
kiolthatjuk a naphullás szél
vagy színes üveg segítségével

(Forrás: AL 10, 1984–85, 26. o.)

301–304. Algol László approximációs gyakorlata

1973. augusztus 13. – Kassák Színház:
King Kong, I–II. rész

1973. augusztus 14. – Kassák Színház:
King Kong, III. rész

Résztevők: Bálint István, Breznyik Péter,
Buchmüller Éva, Halász Péter, Kollár Marianne,
Koós Anna, Kovács Miklós, Szeghő István,
Can Togay

(⇒ 69. kép)

305. Kassák Színház: *King Kong*, a toronyban
ifj. Kurtág György

„Készültünk nagyon komolyan erre a dologra. A King Kongot elkészíteni – magát a bábut –, az önmagában is egy készülődés volt. Szűrőztük a zsákot, és ebben a helyzetben beszéltük meg, hogy mi lesz az előadás. Tehát szinte egy székelvény, vagy nem tudom, milyen szituáció volt, mindenki mondta a maga történetét, és közben szűrődött a majom [...] Sokféle King Kong változat volt. A toronyban ifj. Kurtág György a gitárjával összeharangozta a falu lakóit, és a temető sétányán, ahol a szereplők végigvonultak, egy kezdő rúgással indult az előadás. Egy törpének mondott személy, akit Can Togay játszott, egy ketrebe volt elzárva, és a King Kong bőrének egy darabját szorította magához. Én nem tudom, hogy ez az ötlet honnan jött. Szerintem itt a szerzőség kérdése is érdekes, mert volt olyan, hogy valaki magának hozott létre szerepet, vagy javasolták neki, és az elfogadás az már annyit jelentett, hogy akkor azt ő találta ki. Szóval közösen készítettük a darabot, nem volt írója, de a szövegeket és bizonyos helyzeteket előre kiválasztottunk. Tehát szól a harang a toronyban, sőtét öltönyös, nyakkendő és nagyon szép ruhás hölgyek végigvonulnak a sétányon, ami akkor azért is érdekes volt, mert hippy-idők voltak, és mindenki szakadt rongyokban, vagy színes valamikben járt. És mi akkor sötétké, vagyis vasárnapi öltönyben jelentünk meg. Bementünk a kápolnába. Nem tudom, hogy az első napon

King Kong

Ez az előadás szabad térre (egy Balaton melléki dombon álló kápolnára és környezetére) készült, de később bevittük a „szobába” és így az előjáték városi környezetben (utcán, taxiban) valamint egy századfordulós, klasszicizáló ház lépcsőin és folyosóin játszódik. A szoba helyszín is számos változtatást követelt; a hol őszi virágokkal, hol karácsonyi kellékekkel feldíszített lakásban szerepet kap a bevetetlen ágy, a telefon, a „Family life” tárgyai, kellékei.

Az itt következő leírás, az első szabadtéri, kápolnai játék eseményeit követi:

1. NAP (Bevonulás-áldozat)

Szürkület.

A dombon a kápolna körül gyülekeznek a nézők.

A kápolna tornyában megszólal a zene (elektromos gitár, gong).

A kápolna felé vezető fason egy labda gurul végig a nézők közé.

Megjelenik egy férfi és cukorral végigszórja a sétányt

Lassan ünneplőbe öltözött férfiak és nők vonulnak, sétálnak egyre közelebb a kápolna felé, közöttük, lemaradva tőlük egy törpe hátizsákkal – fától fáig vörös csíkot húz maga után.

Az érkező szereplők és az őket fogadó nézők elvegyülve bemennek a kápolnába.

A kápolna egyik fala előtt, a kápolna teljes magasságában, hatalmas szőrös fekete majom áll.

Szemben vele hosszú asztal, rajta poharak, kakaós kancsók és kalács. A nézők leülnek, ill. körülállják a fehér abrosszal letakart asztalt és ünneplőbe öltözött szereplők kínálják őket, maguk is leülnek, isznak. Beszélgetés és uzsonnázás.

Egy szereplő felolvassa a „Majomkirály” című japán mesét.

Egy szakállas férfi szereplő elé két nő táskából különböző tárgyakat tesz (toalett eszközök, borszesz lámpa). A szakállas férfi leveszi a zakóját, föltűri az ingujját, és a tűz fölé helyezett zsilettel megvágja a karját.

A vért egy előtte álló borospohárba csöpögteti, azután segítséggel beköti magát.

Dokumentum: a darab leírása [kézirat, megjelent: AL 5, 1983. nyár, 47–51. o., és Bíró Dániel átírásában: Színház, 1991/10–11, (melléklet) 13–14.o.]; Napló, 1973.

augusztus 7., 11., 12., 13., 15.; Halász Péter és Koós Anna levele Galántai Györgynek, 1973.

augusztus 6.

(ML/27/1973.);

A BRFK III/III-4-a. alosztályának jelentése 1973.

augusztus 13.,

TH O-16268/1.,

Horgászok I. fn. dosszié,

179–180. o.

(⇒ 94. dok.);

TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 199–200. o.

(⇒ 100. dok.);

A BM III/III-4-a. alosztályának jelentése 1973. november 28., TH O-16268/1.,

Horgászok I. fn. dosszié,

268–273. o. (⇒ 124. dok.)

Dia: d-G/73.08.12.i-n

Fotó:

DG/73.08.13–18/1–10;

G/73.08.12–18/1/4–5

[BB/73/3];

G/73.08.12–18/2/14–19,

21–33 [BB/73/4];

G/73.08.12–18/3/3, 5

[BB/73/5];

G/73.08.12–18/4/7–9, 12

[BB/73/6]

Irodalom:

Körner, 1974

Beke, 1980, 22. o. (tévesen

1975-re datálja az előadást)

Maurer, 1980, 79. o.

A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 1984–85,

42. o.

Színházi kronológia.

A Halász Színház előadásainak jegyzéke. Színház,

1991/10–11 (melléklet), 2. o.

Körner, 1994, 9. o.

Hock, 2000, 24. o.

Film: Interjú Bálint Istvánnal

és Halász Péterrel. In:

Vakáció I–II., 1998.

306. Kassák Színház: *King Kong* (a nézők és a szereplők az asztal körül)

volt-e a vacsora-jelenet, a kakaózás. Meghívtuk egy vasárnapi kakaó-kalács vendégségre a nézőket, ahol az asztalfőnél Breznyik Péter átalakult nővé. Kakaó, kalács, közönség, barátok, a barátok barátai, nem tudom, hányan voltak. Van erről egy csomó fotó, tehát meg lehet számolni, hogy körülbelül hányan lehettek, és kik nézték meg az ajtón kívülről ezt az eseményt. Elkezdődött a rituális nővé alakítás. Bálint Mariann, Koós Anna segítette Breznyik Pétert, hogy nővé alakuljon. Tulajdonképpen a fotókról emlékszem arra a momentumra, ami elég erős volt, és ijesztő is egyben, amikor a [Breznyik] Péter eret vágott magán. A helyzet az volt, hogy rosszul vágta fel az erét, tehát nem keresztben, hanem hosszában. És amikor behajtotta a karját, akkor nyilvánvalóan ez megnyílt. Míg ha keresztbe vágta volna,

308. A „nő” (Breznyik Péter) a majommal kacérkodik

Föláll, mindent levesz magáról, kivéve a fehér inget, és a lába közül húst tép ki és tojást roppant össze, a nemi szerve eltűnik, csak a fekete látszik.

Kimonó-szerű pongyolát vesz, visszaül az asztalhoz, leborotválja a szakállát, frizurát készít, kifesti magát, női ruhába öltözik, ékszereket vesz föl. Egészen nő.

Szembe fordul a majommal és kiissza a véres-boros poharat.

A majom lába között megjelenik a majom hatalmas fallosza, egy férfi gumisapkás feje.

A „Nő” fehér kesztyűt húz és elindul a majom felé.

—

az első nap vége —

II. NAP (Harc)

Szürkület a kápolnában.

A majommal szemben terítetlen, piszkos edényekkel teli asztal, alatta férfiak, nők esznek, mocoognak, suttognak, vihognak, amerikaiogyorót rágnak hangosan, szemetelnek.

A „nő” a majommal játszik, kacérkodik, szerelmeskedik, ki-be nyomuló „falloszát” simogatja, beszél hozzá.

A törpe kilép az asztal alól, útszéli hangon mocskolja a majmot.

A „fallosz” megszólal, Blake idézettel válaszol.

A „nő” tovább kísérletezik, hogy szeretkezzen az óriási majommal.

A férfiak előjönnek az asztal alól, ingre vetkőznek, nagy íjakat vesznek elő és megfeszítik — nők hangos imába kezdenek (Kempis).

A majom „fallosza” válaszol (Blake, Proverb of Hell idézeteivel).

A férfiak leteszik íjaikat, felöltöznek, a nyakkendőjüket otthagyják, a nők a nyakkendőket összekötözik és a törpe a „nő” felé dobja. A „nő” fölemeli a nyakkendőt és rákötözi a „falloszra”. A férfiak előugranak és a nyakkendőköttél másik végénél fogva kirántják King Kong „falloszát”.

Ott fekszik a meztelen férfi.

A törpe odamegy és piros csíkkal a földhöz ragasztja.

307. A „fallosz” (Halász Péter) Blake-idézetet mond

309. A ketrecben Can Togay (a „törpe”), mögötte Breznyik Péter és Kollár Marianne

akkor csak valami szívárgás lett volna, szóval egy pár cseppet jelentett volna. De így, ahogy behajította a karját, hirtelen nagy sugárban kifröccsent a vér a kakaóra, a kalácsra és a fehér asztalra. Elég harcedzettek voltak a nézők. Azon kívül, hogy néhány elfojtott gesztus történt, nem volt valami nagy remegés, ami tulajdonképpen az elmeállapotunkra is utal, mindannyiunk elmeállapotára, hogy mennyire elfojtottuk ebben a gettólétben, ebben a víz alá szorított létben az érzéseinket és az indulatainkat. Ez sokkal jellemzőbb a szituációra, arra, hogy mi volt akkor Magyarországon. Senki nem lett rosszul, vagy nem mutatta, inkább megfulladt volna, csak ne lássák a többiek, nem üvöltött senki. Ez egy döbbenetes esemény volt, és hogyha ma látnám ezt a dolgot, hát én elájulnék, de biztos, hogy valami rémes dolog történné. Akkor ez valahogy egyrészt elfogadható volt, mert mint művészet a levegőben volt. Már maga a jelenet is egy kiáltás-szerű esemény volt, ami azt mutatta, hogy mindent meg lehet, meg kell tenni. Az előadás következő napján megjelent ez a csodálatos amerikai nő, Breznyik Péter, és valamiféle dialógusba keveredett a majommal. És, igen, én voltam a majom hímvesszeje. De hát ezek ilyen fizikális dolgok voltak. Egy csúszdán előrejttem, félméztelen voltam, a fejemen úszósapka volt, merőben szimbolikus ábrázolás. Elmondtam néhány sort William Blake-től, a Pokol közmondásaiból... A King Kong-ötlet, az onnan jött, hogy én bábszínháztam a gyerekeknek vasárnaponként, és hol Hamletet, hol ezt, hol azt játszottam, és egyszer véletlenül a King Kong becsúszott a műsorba... Nem gondolom, hogy hatalmi szimbólumról volt szó. A William Blake szövegekben természetesen benne vannak a hatalmi működésre vonatkozó gondolatok, de a poszt-moralitás szövegei voltak ezek már akkor is, tehát nem elfogadni azt a moralitást, ami uralja a mezőnyt, és amit minden hatalom felhasznál. Nem csak az a hatalom, amelyik politikailag irányítja egy országot, nem csak az a hatalom, amelyik végrehajtja ezt a politikát, hanem az a belső moralitás, amiben közvetlenül élünk, tehát az utcán, az emberek között, ami miatt rámondják az emberre, hogy rossz, vagy jó. És még a barátok moralitásáról is szó volt, egymás megítéléséről. És ez a Kindergarten, vagyis óvodás helyzet, ami akkor jelen volt, ez a szemben egy egészséges, cinikus hangnem volt.” (Interjú Halász Péterrel, 1998)

III. NAP (ünnep)

Szürkület.

A törpe fehér ketrecbe zárva kendőt fon a kápolna előtt (a majom bőrénék anyagából).

Beesteledik és sok néző autóval érkezett.

Az autók dudálva, fényszórózva körbeveszik a törpét. Mindenki mindent fényképez. A „nő” odalép a törpéhez, kikapja kezéből a kendőt, a törpe fölemelkedik a levegőbe. A „nő” vállára teríti a kendőt és bemegy a kápolnába. Két férfi kiemeli a törpét a ketrecből és beviszi a kápolnába. A kápolnában popzene szól. A nézők betódulnak a kápolnába, ahol a nagy majom áll, előtte a kitépett „fallosz”. Nézők és szereplők táncolnak a zenére. Fotózás. A „nő” lefényképezteti magát a King Konggal, a „fallosszal”, egy-egy nézővel, a törpével, a táncpartnerével. A „nő” abbahagyja a táncot. A zene elhallgat. A „nő” letérdel a „fallosz” mellé, nézi, majd leveszi annak gumisapkáját és a saját hajára húzza. Föláll. Eltűnik a majom mögött, majd megjelenik annak új „falloszaként”. Madárfütyty.- vége -

(Forrás: AL 5, 1983. nyár, 47–51. o.)

„Már nem emlékszem pontosan, hogy kit hogyan és mikor hívott meg Galántai, de az első igazán komoly dolog, amit ott csináltunk, az a King Kong volt. Ennek az volt az előzménye, hogy kimentem turista útra Párizsba, és ott láttam a King Kong-filmet, ami rettenetesen hatott rám. Lelkesen meséltem a társaimnak, és ennek az első reakciója egy gyerekjáték volt, amit Halász Péter csinált meg bábuval, gyerekeknek. Később Boglárón háromnapos játékot csináltunk King Kong címmel. Itt rögtön elmondok egy kis sztorit. Boglárón az ember nemcsak lerohant és művészetet csinált, vagy előadást tartott, hanem ott maradt, néha napokig, hetekig. Mi is lent aludtunk a kápolnában, többé-kevésbé a földön, mert nagyon meleg volt. Kora hajnal volt, és egyszer csak belépett egy turistacsoport a kápolnába. Külföldiek voltak, egy apuka, anyuka és a gyerekük. Engem nem láttak, mert az ajtó mögött feküdtem. A kápolnában, az oltár helyén, ahová fölépítettük, ott állt a három méter magas szörmök, fekete King Kong. A férfi két-három lépést tett az oltár felé, és egyszer csak keresztet vetett. Én akkor úgy éreztem, hogy kész, szóval, hogy ennél művészibben, ennél többet nem lehet akarni, mint ami történt. Fogalmam sincs, hogy miért vetett keresztet. Vagy nem hitte el, amit látott, vagy pedig elhitte, de azt gondolta, hogy ez most akkor itt egyfajta vallás. Szóval fogalmam sincs. De a lényeg az, hogy keresztet vetett, és aztán megilletődötten kivonult. Csodálatosan éreztem magamat ettől [...] Annak ellenére, hogy később megváltoztattuk az előadást ház környezetre – mert játszottuk a Dohány utca 20-ban is –, de a környezet be

310. A „nő” (Breznyik Péter) a majommal kacérkodik

lett vonva. Úgy kezdődött, ha jól emlékszem, hogy a toronyban Kurtág György játszott valamiféle Jimmy Hendrix inspirálta zenét. Emlékszem, hogy gitározott és mi pedig, a szereplők túlnyomó része egy erdei ösvényen vonultunk nagyon lassan a kápolna felé, meg-megelőzve egymást azokban a kosztümökben, amikben később játszottunk. Szóval így kezdődött. A darabban játszott egy törpe – aki különben Can Togay volt, aki jóval fiatalabb volt nálunk és ő volt a legfiatalabb tagja ennek a színháznak –, aki ellensége volt a King Kongnak. A King Kong volt az ösztönök, érzelmek nagysága, akinek a lába között – mint a King Kong hímvesszeje – Halász Péter jött, csúszott ki-be, és közben Blake-idézeteket mondott. Mondjuk úgy, hogy a King Kong volt az, aki az emberi polgári kicsiséget képviselte. A törpe egy hátizsákkal a térdén csúszott, és amikor éppen nem volt szerepe, akkor rácsokból – már nem is tudom pontosan miféle

rácsokból – épített járókában tartózkodott. Olyan volt egy kicsit, mint az állatkerti ketrec, és az emberek – akik ugye odajöttek megnézni a darabot, vagy egyszerűen csak sétáltak a környéken –, azok nézték őt, mint egy törpét, mint egy peep show-t, egy állatkertben. A játék napján, tehát az előadás estéjén, az emberek többsége vagy vonattal, vagy autóval jött le Budapestről. Megkértük őket – akik autóval jöttek –, hogy az autójukkal vonuljanak a ketrec köré, gyűjtsák meg a reflektorokat, és dudáljanak rá a törpére. Ettől aztán azt hiszem összeomlott a ketrec, és a törpe elindult a kápolnába, hogy fölvegye a harcot a King Konggal. Részletesen nem emlékszem, de ahogy ott a sötétben az autók tülköltek és világítottak, ahogy beindították a darabot, az is egy példa volt arra, hogy a dramaturgia nagyon is a helyzetre volt kitalálva.”

(Interjú Bálint Istvánnal, 1998)

1973. augusztus 14. – Galántai válaszol a r. k. egyház ügyvédi képviselőjének a kápolna bérleti szerződését felmondó levelére (⇒ 1973. augusztus 6.). Tudomására hozza, hogy az 1968-ban kötött szerződés 15 évre szól, és az csak a bérlő által bontható fel. Amennyiben ő mint bérlő a – felmondásban említett – közegészségügyi ill. közrendészeti szabályok ellen vétett volna, azért a megfelelő hatóságok előtt kell felenie.

Dokumentum: E/2/1973.

1973. augusztus 15. – Kassák Színház: Madaras játék (két előadás)

A darab leírását lásd 1973. augusztus 12-nél.

1973. augusztus 15. – A Járási Tanács Igazgatási Osztálya a Járási Tűzoltó Parancsnokság feljelentése alapján (⇒ augusztus 3.) tárgyalás mellőzésével határozatot hoz: a tűzrendészeti és gázenergiára vonatkozó biztonsági szabályok megszegéséért 500 Ft pénzbírságra, vagy tíz napi elzárásra bírságot írnak Galántait.

„Galántai György [...] a tűzrendészeti előírásokat nem tartotta be. A kriptahelyiségben a különböző tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagokat, papír, festék, hígító, vászon anyagnemenként külön-külön nem csoportosította... A pénzbírság kiszabásánál és nemfizetés esetén az elzárás időtartamánál figyelembe vettem, hogy az elkövető családi állapota nős, 2 kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik, átlagos havi jövedelme 2500 Ft.”

(Részlet a határozatból)

Dokumentum: T/16/1973.
Irodalom:
Markovits, 1990, 104. o.
Géger, 1998, 77. o.

1973. augusztus 16–17–18. – Kassák Színház: King Kong I–II–III. rész

A darab leírását lásd 1973. augusztus 13–14-nél. Az előadásról S. G. társadalmi kapcsolat számol be a BM III/III-4-a. alosztályának.

Dokumentum:
TH O-16268/1. Horgászik I. fn. dosszié, 199–200. o.
⇒ 100. dok.

1973. augusztus 17. – A megyei rendőr-főkapitányság a hajnali órákban „Vakáció” fedőnéven rendőri akciót hajt végre a kápolnánál, melynek során 17 személyt előállítanak.

„[...] Hajnalban nagyon csúnya beszédre ébredtem, amit fentről, a kápolnából hallottam. »Fogja be a pofáját, adj egy pofont neki, üsd le, disznók, ébresztő!« stb. Haraszti Miklós mondta, hogy ez törvénytelen, amit csinálnak, erre kapott egy

Dokumentum: Napló, 1973. augusztus 16.;
TH O-16268/1. Horgászik I. fn. dosszié; SML 1.
⇒ 106. dok.
Film: Interjú Haraszti Miklóssal. In: *Vakáció I–II*, 1998.

„A razziák ismétlődtek és volt olyan rendes, komoly rendőr-kutyás razzia is, ahol, miután fölverték az álmos népet, szépen sorbaállították őket a templom előtt, a kápolna előtti téren, elég szép hosszú sor lett és rendőr-kutyákkal, akiket megfelelően cukkoltak és megfelelő idegállapotba hoztak, tartották a sort. Egyik ilyen alkalommal én valami jogtudatos szöveggel előreléptem és megkérdeztem, hogy magának ehhez hol van joga és a jogi ismereteimet fitogtattam, és akkora csengő frászt kaptam, hogy magam is csodálkoztam, mert eléggé váratlan volt a pofon. Azt hiszem, hogy akkor utána azért visszaléptem a sorba. És akkor jött, ahogy a rendőrség taktikájánál ez már lenni szokott, egy magasabb rangú tiszt, aki puhább szóval enyhítette az előző fellépés dur-

pofont. A rendőrök ötven voltak, majd később két nyomozó és Frankerberger őrnagy megérkezése után a személyi igazolványokat összeszedték...”

(Galántai György naplóbejegyzése)

vaságát. Még azt hiszem, hogy rosszállóan vissza is cöcögött egy kicsit az előző bácsira, hogy azért nem kell ennyire keményen. Utána azért az adatokat szépen föl-vették, mindenkinek bekerültek a személyi adatai az irattárakba [...]”

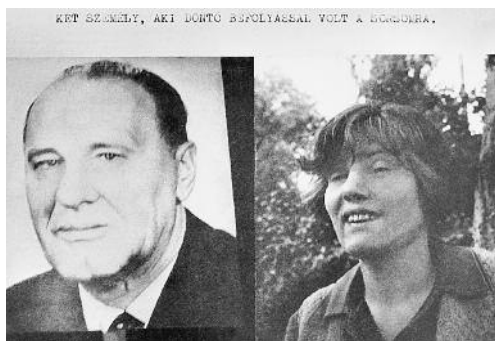
(Interjú Haraszti Miklóssal, 1998)

1973. augusztus 18. – A *Szövegek/Texts*-kiállítás rendezéséről és az ott látható művekről „Husztí” fn. ügynök részletes jelentést készít, melyet augusztus 27-én ad le a BRFK III/III-b. alosztályának.

Dokumentum:
TH O-16268/1. Horgászkok I. fn. dosszié, 197–198. o.
⇒ 99. dok.

1973. augusztus 19–25. – Szövegek/Texts nemzetközi vizuális kísérleti költészeti kiállítás Maurer Dóra és Tóth Gábor rendezésében

Résztevők: Adamus, Attalai Gábor, Bak Imre, Josef Bauer, Ugo Carrega, de Cortanse, Robin Crozier, Csernik Attila, Despoton, D me, Dordević, Erdély Dániel, Erdély Miklós, Gáyor Tibor, Jochen Gerz, Michael Gibbs, Sigurdur Gudmundsson, Hajas Tibor, Halász Károly, Hap Béla, H. W. Kalkmann, Kasziba István, Kerekes László, Kismányoky Károly, J. H. Kocman, Krätschmer, Richard Kriesche, Andrzej Lachowicz, Lakner László, Lantos Ferenc, Lichtenauer, Major János, Slavko Matković, Maurer Dóra, David Mayor, Nádasdy János, Nagy László, Maurizio Nannucci, Roland Nicolaus, Ladislav Novak, Clemente Padin, Pernecky Géza, G. J. De Rook, Roquet, Martin Schwarz, Jörg Schwarzenberger, Szentjóbó Tamás, Szombathy Bálint, Tandori Dezső, Miroljub Todorović, Tót Endre, Tóth Gábor, Timm Ulrichs, Janos Urban, Jiří Valoch, Ben Vautier, Weöres Sándor, Roger Willemsen, Wulle Konsumkunst, Franci Zagoričnik. Konceptió: Maurer Dóra.

311. Erdély Miklós: *Két személy, aki döntő befolyással volt a sorsomra*

„Ez egy nemzetközi kiállítás volt, konkrét szövegek és koncept összemossa. Tulajdonképpen egy marginális művészeti terület feldolgozása volt, amiből egy nemzetközi anyagot gyűjtöttem össze. Ebben segített nekem Tóth Gábor is. Már korábban szeretnék volna bemutatni, de végül is annyira lehetetlen volt bárhol máshol kiállítani akkor ilyesmit. Erre a balatonboglári kápolna volt az első alkalom. Ez egy állandóan növekvő anyag volt, mert a következő pécsi műhelyes kiállításon már megint többen voltak, és utána a legnagyobb kiállítás, a Fiala Művészek Klubjában 74 áprilisában volt [...]”

(Interjú Maurer Dórával, 1998)

312. Szentjóbó Tamás: *Magyar vers*

Dokumentum: meghívó (június–szeptember); két féle plakát; Napló, 1973. augusztus 19., 24.; Maurer Dóra levele Galántai Györgynek, 1973. április 4. (ML/6/1973.); Aknai Tamás levele Galántai Györgynek, 1973. június 6. (ML/15/1973.); Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, 1973. november 20. (ML/38/1973.); Kivonat (1973. szept. 5.) „Husztí” fn. ügynök 1973. augusztus 27-i jelentéséből, TH O-16268/1., Horgászkok I. fn. dosszié, 197–198. o. (⇒ 99. dok.); a BM III/III 4-c. alosztályának jelentése a kiállításról, 1973. szeptember 11., TH O-16268/1., Horgászkok I. fn. dosszié, 216. o. (⇒ 119. dok.)
Fotó: G/73.08.19–25/1–2, 4–5, 16–24 [BB/73/7]
Dia: d-G/73.08.19.a–m
Irodalom:
Beke, 1980, 21. o.
Maurer, 1980, 80. o.
AL 5, 1983. nyár, 41. o.
Galántai György kápolna-műterme Balatonboglár 1970–73 (kronológia és irodalom). AL 5, 1983. nyár, 67. o.
Dékei, 1992
Maurer Dóra: *Kép-írás. Jelentés, 18. sz., 1997–1998. tél, 7–8. o.*
Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73.* Beszélő, 2000. V. évf. 9–10. sz., 163. o.
Maurer, 2002, 138. o.
Film: Interjú Maurer Dórával. In: *Vakáció I–II*, 1998.

313. A Szövegek/Texts-kiállítás enteriőrje

314. Maurer Dóra a kiállítás rendezése közben

315–316. A kiállítás enteriőrje

317. A posztamenseken Maurer Dóra „betűleves” műve, a falon Kalkmann munkája

318. Erdély Miklós: *Őnösszeszerelő költészet és Egyre több fényt a macésznak*

1973. augusztus 19. – Konkrét költészeti akciók

• Maurer Dóra: *Hommage à Tristan Tzara*

„Akkor hungarocellnek nevezték, most nikecellnek nevezik azt a fehér, merev habanyagot, amiből betűket vágtam ki. De csak úgy találokra. És ezeket elszórtam a kápolna környékén. Mindegyiken volt egy felirat, hogy aki megtalálja, az hozza vissza a kápolnába. És hát egy-két darab vissza is került, de a cél az volt, hogy a visszaérkezés sorrendjében kirakjuk a betűket, amiből összeáll egy szöveg, vagy akár értelmetlen szavak. Nem emlékszem pontosan, hogy volt-e értelme az eredeti szövegnek, aminek a betűit szétszórtam. És akkor így mentünk sorba és én szórogattam a betűket, és Galántai fényképezett.”

(Interjú Maurer Dórával, 1998)

• Gáyor Tibor: *Fire/Ice*

„Tibor negatív fémbetűkből kiírta, hogy »FIRE«, és azt, hogy »ICE«, tehát, hogy tűz és víz. A »FIRE« volt a jéggé fagyasztott víznek a helye, tartalma, a másik pedig a tűzé. A tüzet meg tudtuk csinálni, de valahogy először nem sikerült lent a faluban jéggé fagyasztani a »FIRE« betűit. Amikor Tibor megérkezett, lement a henteshez, aki azt mondta: Ja, Feri névnap? Akkor gyorsan megcsináljuk, úgyhogy aztán sikerült ez is. És akkor meggyújtottuk, elolvastottuk, fényképeztük.”

(Interjú Maurer Dórával, 1998)

Dokumentum:

Fotó: G/73.08.19/4–5, 11–12, 14–16 [BB/73/7]; Maurer Dóra 4 db színes fotója

Irodalom:

Film: Interjú Maurer Dórával. In: *Vakáció I–II*, 1998.

Dokumentum:

Fotó: Maurer Dóra 4 db színes fotója

Dia: d-G/73.08.19.b–d

Irodalom:

Film: Interjú Maurer Dórával. In: *Vakáció I–II*, 1998.

319. Gáyor Tibor: *Fire/Ice*

320–323. Maurer Dóra: *Hommage à Tristan Tzara*

1973. augusztus 19. – A BM III/III-4-c. alosztályának ügynöke megnézi a konkrét költészeti kiállítást, és jelentést ír róla.

Dokumentum:

TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 216. o.
⇒ 119. dok.

1973. augusztus 21. – Mivel Galántai a bérleti jogviszony felmondásáról szóló felhívítást nem vette tudomásul (⇒ augusztus 14.), a balatonboglári r. k. egyházközség – a Köjál és a rendőrség információit felhasználva – keresetet nyújt be a Lengyeltóti Járásbíróságra. Kéri annak megállapítását, hogy az „alperes a bérleményt rendeltetésének nem megfelelő módon használta”, valamint „botránys, túrheterlen magatartást tanúsított”, ezért köteles a bérleményt visszaadni, és a perköltségeket megfizetni.

Dokumentum: T/17/1973.

Irodalom:

Géger, 1998, 77–78. o.

1973. augusztus 21. – A Járási Tanács Műszaki Osztálya elutasítja Galántai fellebbezését a ⇒ július 16-i határozat ellen, és kötelezi, hogy a kápolna használatát szüntesse meg. A ⇒ június 26-i határozat ellen benyújtott fellebbezéssel nem foglalkozik, mert az újabb helyszíni szemle megállapítása szerint az engedély nélkül épített árnyékszéket Galántai időközben lebontotta.

Dokumentum: E/3/1973.
⇒ 102. dok.

1973. augusztus 22. – A járási rendőrkapitányság szigorúan titkos jelentésben számol be a megyei rendőrkapitányság vezetőjének a „Vakáció” fedőnevű akcióról (⇒ 1973. augusztus 17.), és a kápolnánál előállított tizenhét személyről. A jelentést augusztus 24-én a Somogy Megyei Pártbizottság első titkára megküldi az MSZMP KB Tudományos Közoktatási és Kulturális Osztályának is.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 106. dok.;
MTA-KK-AKH/Ms 6035/1.
⇒ 105. dok.

1973. augusztus 22. – A megyei rendőrkapitányság III/III. Osztályának szigorúan titkos jelentése 1968-tól, a bérleti szerződés megkötésétől foglalja össze Galántai tevékenységét. Kitér a kápolnában rendszeresen megjelenő személyekre és a kiállító művészekre. Részletesen beszámol a Kovács István Stúdió előadásáról és Hajas Tibor performanszáról (⇒ július 21.). Intézkedési tervében javasolja a rendőri ellenőrzések és előállítások rendszeressé tételét, valamint olyan információ elterjesztését Budapesten, hogy Galántai a csavargó fiatalokat „feltárlja” a rendőrségnek. Kezdeményezik egy, az összejövetelek erkölcsi oldalát elemző cikk megíratását (⇒ 1973. december 16.), valamint eljárás megindítását az engedély nélküli propagandaanyagok terjesztése miatt. A jelentést megküldik a BM III/III-4. osztály vezetőjének.

Dokumentum:
TH O-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 189–194. o.
⇒ 104. dok.

1973. augusztus 22. – Galántai a Somogy Megyei Tanács Igazgatási Osztályának küldött fellebbezésében jelzi, hogy az ideiglenes árnyékszéket a felszólításnak megfelelően lebontotta. Kéri, hogy a kiszabott pénzbírságot (⇒ augusztus 1.) anyagi helyzetére való tekintettel mérsékeljék.

Dokumentum: T/18/1973.

1973. augusztus 23. – A Lengyeltóti Járásbíróság ⇒ 1973. szeptember 24-re beidézi Galántai György alperest az egyházközség által „a bérleti jogviszony felmondásának érvényessége iránt indított” perre.

Dokumentum: E/4/1973.

1973. augusztus 24. – A megyei párttitkár az MSZMP KB TKKO vezetőjével levélben közli, hogy a Köjál megyei igazgatóhelyettesét arra kérte, szerezzen érvényt annak az Egészségügyi Minisztérium által már jogerőre emelt határozatnak, miszerint a kápolnát egészségügyi okokra hivatkozva be kell zárni. Mellékelten megküldi a járási rendőrkapitányság ⇒ augusztus 22-i jelentését is a „Vakáció” fedőnevű akcióról.

Dokumentum: MOL MDP–
MSZMP Iratok Osztálya,
288. f. 36./1973/4. ő. e.;
SML 1.; MTA-KK-AKH/Ms
6035/1
Irodalom:
Géger, 1998, 78. o.

1973. augusztus 24. – A balatonboglári községi tanács szakigazgatási szerve határozatot hoz arról, hogy 1973. augusztus 21-én jogerőre emelkedett a kápolna jelenlegi használatának beszüntetését előíró 1973. július 16-i építésrendészeti határozat. Elrendelik a kápolna kényszer-kiürítését, a végrehajtás időpontja: hétfő, ⇒ 1973. augusztus 27.

Dokumentum: Napló, 1973.
augusztus 25.; T/19/1973.
⇒ 108. dok.

1973. augusztus 25. – Galántai egy és ugyanazon napon kapja meg fellebbezésének elutasítását (⇒ 1973. augusztus 21.) és a kilakoltatási határozatot (⇒ 1973. augusztus 24.), ezért a törvényesség betartásának érdekében táviratban kéri a községi tanács elnökétől a végrehajtási határozat azonnali felülvizsgálatát.

Már pénteken kerestek a tanácstól. Szombat reggel végre a titkár elcsípett, és átvette velem a halálos ítéletemet. Két határozat, egy a járástól, egy a községtől. Még szombaton: (szabad szombatos) volt a megyei elnökhelyettes, és mondta, hogy nem akarnak elküldeni bennünket, hiszen Somogyban nincsenek művészek...

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: Napló, 1973. augusztus 25.; SML 3.; T/20/1973. ⇒ 109. dok.

1973. augusztus 25. – A községi tanács képviselője a Járási Rendőrkapitányságtól karhatalom biztosítását kéri a kilakoltatáshoz, mivel „előreláthatóan az intézkedés akadályokba fog ütközni”.

Dokumentum: SML 3. ⇒ 107. dok.

1973. augusztus 26. – Dr. Orosz Balázs baráti levelében megírja Galántainak, hogy a kilakoltatás ellen az utolsó pillanatban még milyen jogi lépéseket tehet.

Dokumentum: T/21/1973. ⇒ 110. dok.

1973. augusztus 26. – Galántai „záró műve” a kápolnában

„[...] d[él]u[tán] átrendeztük a kápolnát, mintha eredeti állapotban lenne. A magnetofont az ajtó elé tettük, és egy [égő] gyertyát állítottunk rá. A magnó forgott, de nem szólt. Ellenben fentről a karzatról hallatszott a zene [Vivaldi: Négy évszak] Így telt el a vasárnap.”

(Galántai György naplóbejegyzése.)

Dokumentum: Napló, 1973. augusztus 26.

1973. augusztus 26. – Galántai a járási tanácsnak címzett levelében kifogást emel a tűzrendészeti határozat ellen. A szigorú pénzbírság enyhítését, vagy részletekben történő fizetését kéri.

Dokumentum: T/23/1973. ⇒ 111. dok.

1973. augusztus 27. – A község plébánosát a kilakoltatás idejére, két napra elküldik Balatonboglárról.

Dokumentum: TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 214. o. ⇒ 114. dok.

1973. augusztus 27. – Délután fél kettőkor megkezdődik a kápolna rendőri felügyelettel történő kényszer-kilakoltatása. Az eseményen a járási rendőrkapitánytól igényelt kb. húsz fős, rendőrökből és katonákból álló karhatalom mellett mintegy tíz fő képviselte a hatóságot. Rajtuk kívül még további tíz személy van jelen, közöttük Nyakas Szilárd, a Magyar Rádió riportere is, aki interjút készít a helyszínre kivezényelt kőművesekkel és Galántai Györggyel. A rendőrség a magnószalagot elkobozza (⇒ 79–82. kép).

„[...] délben megjöttek Dobos, Gáyor, Nyakas Szilárd stb. Először két motoros kőműves jött, akik kérdezték, hogy hol a hét kőművesből álló brigád. Mondtuk, hogy nem láttuk őket. Útépítő brigád volt. Kérdezték, mit kell befalazni. Mondtuk – biztosan a másik kriptát, mert ott vannak a csontok, itt nincs semmi. Elmentek. Megérkezett a brigád, vártak, majd Nyakas Szilárd interjút készített velük. Egyszer csak elmentek. Később, pár perc múlva megérkezett három rendőr kocsi, két állami és két maszek. Összesen 7, a megyei párt elnökének vezénylete alatt. Ő jött először. Mondta, hogy vessem alá ma-

Dokumentum: Napló, 1973. augusztus 27.; T/22/1973. ⇒ 112. dok.; SML 1. ⇒ 113. dok.; TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 214. o. ⇒ 114. dok.; a magnófelvétel szövege, SML 1. Irodalom: Markovits, 1990, 105–106. o. Maurer, 2002, 139. o. (a kápolnabezárás dátumát tévesen augusztus 26-ra teszi) Film: Interjú Gáyor Tiborral és Nyakas Szilárddal. In: *Vakáció I–II*, 1998.

„Egyszer csak, mint a francia krimik fináléjában, amikor a banditák várát egy csomó rendőr megrohamozza, így érkezett föl a kápolnadombra a magyar rendőrség, valami városi vagy megyei kapitánnyal az élükön. Ott az autóból kiszállva, ajtókat becsapva csatárláncba fejlődve körülfojták a kápolnát, és sorba igazoltatták az embereket. Megilletődve néztük, és egy kicsit furcsának tartottuk az egészet. Egy intézkedő úr adta az utasításokat, hogy ezt vigyék oda, azt állítsák oda, fényképezőgépeket elvenni. És amikor rám került a sor, azt mondja: »Ezt vigyék a GAZba!« Nem tudtam, hogy ez egy autómárkát jelent, azt hittem, hogy a bokorba visznek verni, vagy valami hasonló, s már amikor inamba szállt a bátorságom, akkor derült ki, hogy teherautóról vagy ilyen fél teherautóról van szó, ahova bevitt két kiskatona. Érdekes, hogy katonaruhában voltak, nem rendőru ruhában. Lehet, hogy valami karhatalmi társaság volt. Beültettek a GAZba, jó kemény ülésre, és kérték a fényképezőgépet, amelyikkel előzőleg az érzésüket is megörökítettem. Mondtam, hogy sajnálom, de nem adom oda. Hogyhogy nem adja? Hát egyszerűen úgy, mondom, hogy az én fényképezőgépem, és jól tetszett érteni: nem adom oda! Olyan nincsen! De van! – mondom. Ez egy értékes fényképezőgép, nem akarok magyarázkodni, hogy miért nem adom oda. Érdekes módon belenyugodtak. És akkor éreztem, hogy ennek a társaságnak a lerohanó módszerét csillapítani is lehet, legalábbis le lehet szerezni. És a GAZból még csináltam – mikor magunkra hagytak minket – az ablakon keresztül néhány fényképet. Aztán hamarosan megindult az autókonyvoj a területi kapitányságra, Fonyódra. Útközben az autó hátsó ülésén gyorsan kiszedtem a fényképezőgépéből a tekerescet, és bedugtam a talpam alá a cipőbe. Nagyon nyomta a kis kazetta a talpamat, sántítottam egész kihallgatás alatt. Végig bizonytalanságban tartottak minket az ügyben, hogy most kihallgatásra visznek, vagy éppen őrizetbe vesznek, vagy esetleg letartóztatás lesz belőle. Arra már nem emlékszem mit kérdeztek, valószínűleg semmi lényeges dolgot, és a kihallgatás után tulajdonképpen szólnak eszettek minket minden további kommentár nélkül.”

(Interjú Gáyor Tiborral, 1998)

1973. augusztus 27. – Galántai György „Távozási akciója”

1973. augusztus 28. – A Járási Rendőrkapitányság bűnügyi alosztályvezetője beszámol felettesének az augusztus 27-i kényszer-kilakoltatásról.

gam a tortúrának. Kérte, hogy a rajtam kívülieket küldjem el a környékről. Kértem barátaimat, hogy mindenki menjen el. A rendőrök ezután összetertelték őket és mindenkit igazoltattak, majd kipakoltatták velük a táskáikat.

Közben megkezdődött a kripta kikapcsolása. Kértem, hogy ne szállítsák el, hanem tegyék a kápolnába. Ezt a kérésemet teljesítették. Mindent felvittek, majd jegyzőkönyvet vettek fel róla. Közben diszkurált házkutatást tartottak a nyomozók és a rendőrök. Még a leveleimet is átnézték. Majd erről még részletesebben írni kell.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

„Megérkeztünk, bekanyarodtunk a domb elé, mellé, amin a kápolna áll és akkor már ott állt mellette egy teherautó. A teherautón méz, homok, téglák sora és néhány munkás. Egyből kiélesítettem a magnót és odamentem hozzájuk, hogy: Jó napot kívánok, hát miért vannak itt? Ők elmondták, hogy nem tudnak semmit. Mondom: Hát azért vannak itt nyilván, hogy befalazzák, mert hiszen itt vannak az eszközök hozzá. – Igen, be kell falazni. – Ismerik, hogy mit kell itt tönkre tenni, voltak már bent a kápolnában? Nézték már a tárlatot? Hát ők nem, nem. Nem sajnálják tönkretenni a fiataloknak ezt a próbálkozását? Őket nem érdekli, őket hagyjuk békén. Nem is akartam igazán provokálni, hát hiszen kirendelt emberek voltak, mindenesetre megcsináltam velük a beszélgetést, Galántaival is bent a kápolnában, és vártuk az eseményeket. Az az igazság, hogy én a tanács illetéseket vártam, mert az ő rendelkezésükre akarták ezt a helyet bezárni, helyette szírenázás, és jött egy rendőrségi rohamkocsi, amin nyolc rendőr volt, géppisztollyal, legráltak, körbevették a kápolnát. Farkaskutyát hoztak, egyből odajöttek hozzánk, igazoltattak minket, falhoz állítottak, elvették a magnómat, elvették a tekerescet belőle.”

(Interjú Nyakas Szilárdal, 1998)

324. Galántai György: Távozási akciója

Dokumentum: A járási rendőrkapitányság jelentése a kilakoltatásról, 1978.
augusztus 28., SML 1.
⇒ 113. dok.
Dia: d-G/73.08.27
Irodalom:
Géger, 1998, 78. o.
Hock, 2000, 22. o.

Dokumentum: SML 1.
⇒ 113. dok.

1973. augusztus 29. – Galántai levélben közli a boglári r. k. egyházközség jogi képviselőjével, hogy a bérleti szerződés felmondásának indokaival nem tud egyetérteni, de a per elkerülése érdekében a szükséges hatósági engedélyek beszerzéséig és az egyházközséggel való megállapodásig a kápolnát műterem, illetve kiállítás céljára nem használja.

Dokumentum: E/5/1973.
Irodalom:
Géger, 1998, 78. o.

1973. augusztus 29. – A BM III/III-4-a. osztály javaslatot tesz a „Horgászok” fn. csoport bomlasztására: a megyei rendőrfőkapitányság és a BM III/III-4-a osztály együttműködésével indítványozza az ⇒ 1973. augusztus 22-i összefoglaló jelentésben szereplő intézkedések végrehajtását.

Dokumentum:
TH O-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 201–207. o.
⇒ 115. dok.

1973. augusztus 30. – Galántai az ⇒ augusztus 27-i kilakoltatási jegyzőkönyvben tett ígérete szerint hivatalosan is kiköltözik a kápolnából. A kiűrtést követően jegyzőkönyvbe veszik, hogy a korábbi állapotnak megfelelően átveszi a kápolnát.

„Aug. 29-én feladtam egy táviratot a boglári tanácsnak, hogy 30-án, déli 13h-kor érkezem. [...] A kipakolás lebonyolítása simán ment, fontosabb értékeimet, melyeket úgyis felszállítottok [Budapestre], elhoztam, a többit otthagytam. A kulcsok nálam vannak, a bérleti szerződés tart tovább.”

(Galántai György naplóbejegyzése)

Dokumentum: T/24/1973.;
Napló, 1973. augusztus
29–30.

1973. szeptember 3. – Az egyházközség jogi képviselője Galántai ⇒ augusztus 29-i levelére válaszolva közli, hogy a per sajnos már megindult, így érdemben nem tud válaszolni.

Dokumentum: E/6/1973.

1973. szeptember 5. – A megyei rendőr-főkapitányság képviselőjét felkeresi a Magyar Rádió Ifjúsági Rovatának vezetője, és közli, hogy Nyakas Szilárdot fegyelmi tárgyalás után felfüggesztette állásából. Beszámol arról is, hogy más, a Galántai-féle csoporthoz tartozó rádiósokat is sikerült felderíteniük.

Dokumentum:
TH O-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 216. o.
⇒ 118. dok.

1973. szeptember 6. – A megyei rendőr-főkapitányság jelentése az augusztus 17-én végrehajtott „Vakáció” fn. akcióról, az augusztus 27-i kényszer-kilakoltatás eseményeiről és az ott-tartózkodó személyek igazoltatásáról. A jelentést, valamint Nyakas Szilárd riportjának szövegét megküldik a BM III/III. Főcsoportjának.

Dokumentum:
TH O-16268/1. Horgászok I.
fn. dosszié, 208–215. o.
⇒ 116–118. dok.; SML 1.

1973. szeptember 6. – A Megyei Tanács Igazgatási Osztálya másodfokú határozatában elutasítja Galántai fellebbezését az engedély nélküli árnyékszék építése miatt kiszabott bírság (⇒ augusztus 26.) mérséklésével kapcsolatban.

Dokumentum: T/26a/1973.

1973. szeptember 8. – A Megyei Tanács Propaganda- és Művelődésügyi osztályvezetője elküldi az MSZMP KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztályára a Járási Rendőrkapitányság Bűnügyi Alosztálya által írott ⇒ augusztus 28-i jelentés kivonatát. Ebben a boglári kápolna ⇒ augusztus 27-i bezárásáról és az ott ellenőrzött személyekről van szó. Közli továbbá, hogy a kápolna jövőbeni hasznosításának terve kidolgozás alatt van.

Dokumentum: SML 1.;
MTA-KK-AKH/Ms 6035/1.

1973. szeptember 14. – Galántai bejelentést tesz a Lengyeltóti Járásbírósághoz a balatonboglári egyházközség bérleti szerződést megszüntető keresetével kapcsolatban. Mivel művészeti tevékenysége a hatósági szankciók következtében teljesen ellehetetlenült, hozzájárul a bérleti szerződés felmondással történő megszüntetéséhez. Hangsúlyozza azonban, hogy a perbeli tényállások a valóságnak nem felelnek meg.

Dokumentum: E/7/1973.
⇒ 120. dok.

1973. szeptember 19–20. – Galántai kérelemmel fordul a Járási Tanács Igazgatási Osztályához, hogy az építési szabálysértésért kiszabott 1000 Ft-os, és a tűzrendészeti szabálysértésért kiszabott 500 Ft-os pénzbírságot részletekben fizethesse.
Dokumentum: T/28, 29/1973.
1973. szeptember 24. – A bérleti jogviszony felmondásának érvényességét tárgyaló per Lengyeltótiiban, melyen sem az alperes, sem a felperes nem jelennek meg. A végzés kimondja a per megszüntetését, miután „a bíró megállapítja, ... hogy a felperes nem kérte a tárgyalás távollétében történő megtartását, míg az alperes kérte a per megszüntetését” (⇒ szeptember 14.).
Dokumentum: E/8/1973.
1973. szeptember 25. – A Járási Tanács Igazgatási Osztálya Galántai mindkét részletfizetési kérelmét (⇒ szeptember 19–20.) elutasítja. Az indoklások szerint „nem valószínű, hogy Magyarországon egy becsületesen és rendszeresen dolgozó festőművész havi jövedelme az 1000 Ft-ot ne érné el”.
Dokumentum: T/30/1973.; T/31/1973. ⇒ 121. dok.
1973. október 25. – A BM összefoglaló jelentést készít Galántai György boglári tevékenységéről és a kápolnában zajló eseményekről.
Dokumentum: TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 264–267. o.
1973. november 15. – A BM újabb összefoglaló jelentést készít, melyet intézkedési tervvel egészít ki. Ebben továbbra is szerepel Galántai folyamatos megfigyelése.
Dokumentum: TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 231–234. o. ⇒ 122. dok.
1973. november 22. – „Pécsi Zoltán” fn. ügynök részletes jelentése Halász Péter csoportjáról, a színház tagjairól, az egyes előadásokról, valamint a *Szétfolyóírat* című underground kiadványról.
Dokumentum: TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 253–263. o. ⇒ 123. dok.
1973. november 28. – „Pécsi Zoltán” fn. ügynök részletes jelentése Halász Péter csoportjáról, a balatonboglári eseményekről, Galántai György szerepéről, a *King Kong* előadásról.
Dokumentum: TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 268–273. o. ⇒ 124. dok.
1973. december 13. – A Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztálya „Horgászok” fedőnéven csoport-dossziét nyit. A bizalmas nyomozást Halász Péterre, Koós Annára, Bálint Istvánra, Breznyik Péterre és Galántai Györgyre terjesztik ki. Ugyanezen a napon határozatot hoz Galántai György mozgósítás esetén történő őrizetbe vételére.
Dokumentum: TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 32–35. o. ⇒ 125. dok.; TH O-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 42–43. o. ⇒ 126. dok.
1973. december 16. – a Népszabadság vasárnapi kulturális mellékletében *Happening a kriptában* címmel – Galántai balatonboglári tevékenységét elmarasztaló – újságcikk jelenik meg, a hírhedt *Kék fény* című televíziós rendőrségi műsor szerkesztőjeként közismert Szabó László tollából.
A cikk a BM kezdeményezésére a Somogy Megyei Tanács által készített dokumentáció felhasználásával készült.
Dokumentum: Szabó László: *Happening a kriptában*. Népszabadság, Vasárnapi melléklet, 1973. december 16., 2. o.; TH T-9481/3. Összetartók III. fn. dosszié; TH O-16268/2. Horgászok II. fn. dosszié; SML 4. ⇒ 141. dok.
Irodalom: Markovits, 1990, 107–108. o. Géger, 1998, 78. o. Sasvári, 2000.
1973. december 17–18. – A *Happening a kriptában* című cikkel kapcsolatban számos tiltakozó olvasói levél érkezik a Népszabadság főszerkesztőjéhez. Levelet ír például Szende Tamás és Vajda Júlia is. Ezeket a lap természetesen nem közli.
Dokumentum: K/2a, b/1973. ⇒ 127–128. dok.; ML/1/1983.

Vasárnapi melléklet

1973. december 16.

A TARTALOMBÓL

Happening a kriptában

Ötnegyed évszázad távlatából

Tolnai Gábor:
Tótfalusi Kis Miklós

Abody Béla tárcája

Művek, emberek

A sűgó Koszorúja

Happening a kriptában

Tanúsítom, nem találtam senkit Balatonbogláron, aki a nyáron tömeges szex-partikát látott volna a temetőkápolnában. Pedig többen mondták. Mert ha éjjel, az éjszakának megfelelő hiányos öltözetben, földön is fekszik egymás mellett harminckettő lány és fiú —, az még nem tömegszex. Márpedig csak erre vannak szemtanúk. Igaz, erre többszörösen is. Sok éjszakáról. És mindig más és más lányokról és fiúkról. Olykor 15—16 évesekről.

Ne lóduljon neki tehát a képzelet, mert senki nem látott ott tömegszexet. Legfeljebb azt, hogy *ugyanazek* a lányok és fiúk, akik éjszaka egymás hegyén-hátán pihentek a kápolnában, meg a kriptában, reggelente lejárta az utcai kúthoz, a főút mellé. És *félmeztelenül* mosakodtak.

De hát, istenem, ha meg felöltözve látták őket a forgalmas Balaton-parti üdülőhely lakói, akkor azt kifogásolták, hogy olyan benyomást keltenek, mintha soha nem mosdának. Ja, hogy sokuknak sem foglalkozása, sem állandó lakása? Meg, hogy a Balaton körüli kóborlásaik közepette kötöttek ki itt, a temetőkápolnában, a „meghökkenítő művészetek templomában”? Ugyan kérem, ha a kápolna jogos bérlője, *Galántai György* szállást adott nekik, mi köze akkor ehhez másnak? — Hát azért valami csak van, nem? — mondják a tanács vezetői, akiket utóbb felhaborított, hogy Galántai szállást adott mindenféle kóbor lovagoknak. Mert, hogy a környéken ezután hirtelen elszaporodtak a közrenddel ütköző dolgok.

Bőséges munkát adott a rendőrségnek ezen a nyáron a boglári temetődomb, meg a kápolna. Soha korábban annyi kétes alak, hazulról 20 forinttal ellógott tizenéves fiú és lány, törvényt már *összeütközött* és erkölcsi-emberi-politikai értelemben egyformán „meghökkenítő”, magyar és külföldi, *Nyugatról* ide-talált „alkotó” nem fordult meg ezen a környéken, mint a múlt nyáron.

Epigonnak is gyenge

Mondhatnánk persze, hogy a hír hozta őket, a „világhír”. Mivelhogy a boglári temetőkápolnára már néhány nyugati útfelkalmaz is felhívta a figyelmet. A Szabad Európa is. Egy különös réteg világának a hírharangja vezette ide azokat, akik tudatosan menekülnek a fényből a sötétbe, meg azokat a nagyon fiatalokat, akik romantikát látnak abban is, ha tízen esznek meg egy almát; ha úgy alszanak a kriptában, hogy félóránként csereberélik a helyüket lányok-fiúk, hogy ne nyomon annyira a krip-

pest. Különösen két mondat hatott megnyugtatóan: „... A bérbevevő köteles a bérleti idő alatt a kápolnát a további pusztulástól, illetve pusztítástól megóvni, ezeket megakadályozni... Kötelezi magát arra is, hogy a kápolnában semmi olyat nem rendez, ami a hívek megbotránkozását váltaná ki...”

Hegedűs László, a művelődési ház igazgatója így idézi fel ezeket a napokat: — Jó szívvel fogadtuk, fantáziát láttunk az elképzelésben.

A kriptát nem bérelte, az be volt falazva, csak később bontotta ki a barátaival együtt és dobálta ki onnan a csontokat, koporsómaradványokat. Be is költöztek a koporsók helyére...

A falu ezt akkor még nem tudta. Így kapott villanyt a kápolna, így hozták rendbe a környékbeliek társadalmi munkában a bokros részeket, így állított fel a tanács *padokat*, vagyis segítette Galántait... Az első, a második nyáron kezdett rendben alakulni a dolog.

— Nekem egyenesen tetszett, hogy a látogató halk gitározása vagy virágénekek mellett élvezheti a kiállított műveket, főleg a modern grafikákat — mondja *Bogdán Ferenc* tanácsbíró.

Tavaly viszont megromlott a viszony a tanács és Galántai között.

— Rengeteg kétes alak jelent meg a temetődombon, akiket Galántai a barátainak nevezett — közli *Bogdán Ferenc* tanácsbíró. — Viselkedésük, ápolatlan külsejük nyugtalanította a környék lakóit, meg az ide érkező üdülőket. Jöttek többen is hozzánk panaszkodni, hogy enyhén szólva hiányos öltözetű fiatal lányok és fiúk szaladgálnak-bolondoznak kiabálnak esténként a kápolna körül. És mind több Nyugatról érkezett vendég forgott a kápolnában *túl otthonosan*. Esténként pedig 40—50 főnyi ifjú hallgatóság látotta a száját.

Egy jelenlevő fiú: — Mindenféle dologt mondott az a külföldi. Nem nagyon értettem, mi köze a ketrecnek az emberi ürülékhez, de ilyesmiről beszélt. És a feje fölött ott fogott egy fénykép a Parlamentől.

Galántai figyelmét felhívták a közszégi tanácsnál, hogy minden nyilvános rendezvényhez *engedélyt* kell kérni, a programot pedig előzetesen *be kell mutatni*. Meg hogy a temetődombon kezd *torzulni* a dolog. De senki nem csapott az asztalra. Pedig a rendőrségtől is szóltak, hogy Budapestről mind több kétes egzisztencia érkezik Galántaihoz. Olyanok, akik kifejezetten keresik a tizenévesek társaságát, tömik a fejüket zöldséggel.

A nyári program

nézetet képviselő név megtalálható volt a nyári szeánszokon? Név, amely mögött annyi a művészet, hogy viselője „művészi módon” érti a munkakerülést. Név, amely rendszerellenes „szimbólumokkal” fonódik össze. A nyáron három éjszakán át „színházat” is csináltak.

Egy ifjú néző a kápolna-színházról: — Lehetünk vagy hetvenen. A King-Kong ment. A Halász Péter volt a nagy majom nemiszerve, és ott aztán minden volt...

Vajon miféle művészet ez, vajon lehet-e igazi művészet emberzüllesztő?

Egy másik előadás ifjú nézője: — Spárgával összekötözték bennünket. Mindenkit. Nem szorosan, csak úgy, jelképesen. És volt egy nagy háló. Abban pörgött a művész, egy másik meg felolvasott. Olyasmit, amit többféleképpen lehetett értelmezni.

— Politikailag?

— Szimbolikus volt, persze.

Ha kell – tiltsunk

Botránys volt tehát az idei nyár a boglári temetődomb körül. S bár a művelődési ház vezetője meg a tanács már minden támogatást *megvont* Galántaitól, sőt figyelmeztették is a törvényes előírások betartására, valójában azért jutott ide a dolog, mert korábban nem léptek fel *erélyesen, határozottan*, mint a község gazdái. (Pedig a faluban a falusi, a járásban a járási, a megyében a megyei vezetés a „gazda” és persze a felelős is a területén történtekért.) A fél falu látta, hogy itt a művészet *megcsúfolása* folyik, hogy többről van már szó, mint csupán hóbortról: erkölcsatlenségéről, izléstrombolásról, ellenséges magatartásról. Olyasmiről, aminél egy szocialista közösség már nem elégedhet meg levelezgetéssel. *Tiltani kell!* Nem kell szégyellnünk, hogy a szocialista állam nevében tiltunk, ha társadalomellenes magatartást látunk!

— Azt mondják, ön művész, Galántai úr. A lapok több grafikáját közölték már. Miért nem ezzel törődik?

— Most már valóban nem akarok mással foglalkozni. Le is mondtam a kápolnát, a bérletet...

— Nem azért, mert az egyház pert indított ön ellen a bérlet felmondására?

— Nem azért. Jó szándékom volt. Én az előző produkciók alapján hívtam művészbárataimat és ez lett belőle... Engem a művészet érdekelt. De látom, rázós produkció lett a három színház, amit bemutattunk. Erősen kétértelmű. Túl sok erkölcsi és politikai félreértésre adott okot.

...kent cserebereink a helyüket lányokfiúk, hogy ne nyomjon annyira a kriptá sok évszázados kőpadlója; ha színházat játszanak velük a „művészek”, olyan színházat, ami az obszcenitásban kétségtelenül bonyolult, a politikai szimbólumokban meg rafináltan egyértelmű; ha olyanok ontják az „igét”, akik már a kábitószert is kipróbálták, sőt, hoztak is magukkal, cigarettába töltve. Elképzelhető ezek után, mire próbálták ráfogni, hogy az művészet. Pedig hát ezek a boglári „rendezyvények”, mint epigonok is gyengének bizonyultak. Látható, honnan származik az ötlet: a nyugati lapok tömve vannak hasonló „happening”-ek botrányainak a leírásával.

Talajt vesztett fiatalok, zavaros eszmék és a bűnözés találkozásából születik az a fajta züllés, amely anarchista, a szabadságról szóló frázisokkal csinál „ideológiát” az ingyenélésnek, a lumpen-életformának.

Tömegszexet viszont senki sem látott a kápolnában! Már mint a falubeliek közül. Azok közül, akikkel a kápolnáberlő korábban igencsak jó kapcsolatot tartott, hiszen a falu *segítette*, mert akkor még felsejlett az érdekes, a méltó hírnév lehetősége. Igen, a határokon túlra is gondolt a boglári tanács, a műveiről és a lakosságról, amikor Galántai György fiatal grafikus megjelent a községházán, szerződéssel a kezében.

— Kibéreltem az egyháztól a temetődombon a kápolnát, 15 évre. Az elképzelésem a következő — mondta a tanácsítárnak, és pompás kis tervet vázolt fel egy leendő kápolnaműteremről, ahol ő dolgozik és más művésztársai vendégek lesznek, hiszen oly csodás a panoráma, a Balatonra lejt a temetődomb. Szóval híre megy a művésztelpeknek. — Ahogyan volt nagybányai vagy szentendrei iskola, úgy lehet boglári is — folytatta. — A nyomdai kiadványokat, a propagandaanyagot engedélyeztetjük. Rendben lesz kérem, itt minden, és olyan híre megy Boglárának, hogy Ti hany elbújhat mellette. Persze várom a tanács segítségét. Villanyt kell bevezetni, az utat rendbe hozni.

A tanács vezetői, meg a művelődési ház ifjú és Galántainál semmivel sem kevésbé lelkes igazgatója minden segítséget meg is ígért, amikor átnézte a két fél, Galántai és a boglári katolikus egyházközség között kötött bérleti szerző-

A nyári program

Galántai újra mindent *megigért*. Azt is, hogy rendet tart a kápolnában, azt is, hogy a kriptában nem fognak többé főzni, azt is, hogy nem enged minden jöttment kóborlót megszállni a kóruson és az egykori oltáron, és nem ad okot sem az egyház híveinek, sem másoknak az erkölcsi és politikai felháborodásra.

Közben erre a szezonra készült. Milyen szándékkal? Amikor felkerestem budapesti műteremlakásában, ezt válaszolta a Boglár '73-ról, amelyet valójában már tavaly kezdett szervezni, itthon is, külföldön is, mindenféle *törvényes* kööttséget *félrelökve*:

— Teremtésben meghökkentő művészetet akartam — közli és fejtegetésbe kezd holmi kételymélyítésről meg új dimenziókról.

Am jómaga sem tagadja, hogy a külföldi szervezés már a szezon előtt, *engedély nélkül* megindult. „Konkrét költészet, vizuális irodalom, szövegobjektum, külföldi és magyar kollégák” — jelzi Galántai ideit, több színben, *nyomdai megnevezés nélkül* nyomtatott, országos és speciálisan boglári útvezető térképet is feltüntető *nyári programja*, amelyből sok minden kitérni. Például, hogyan lehet Budapestről eljutni a boglári temetődombig; vagy ki az a hozzátvőleg 80 személy, akikhez így invitál a program: „Látogassa meg balatonboglári műtermemet, ahol a következő művészek meghívott vendégeim”. Mert, hogy ő nem hívott akárkiket: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is. Ezek közül *Pór György* vezet a két év hat hónapjával, majd jön egy sereg olyan, aki eddig „csupán” rendőrhatalom figyelmét kaptott törvényességéért, aztán *Kovács Miklós* foglalkozás nélküli a héthavi börtönével, mint „színes” figura, *Gágyor Tibor* osztrák állampolgár, akinek annak idején jó oka volt szökni innen. Államunk megbocsátott neki s íme, most idejár ingyen fotókat készíteni a kápolnában; mondanom sem kell, hogy nem ingyen adja tovább. És politizálni, persze... Vajon csoda ezek után, hogy az anarchizmustól az antiszemitizmusig, a nacionalizmustól a kozmopolitizmusig, a szocializmusellenességtől a maóizmusig minden káros

re adott okot.

— És a barátainak a viselkedése? Pauer Gyuláé például, aki berontott a nyáron az egyik boglári lakásba, hogy adjanak neki enni, és a kihívott rendőrséggel is szembeszállt. Hatósági közeg elleni erőszak miatt ítélték el... Ahogy gyorsan összeszámoltam, legalább harminc alkalommal ön is megsértette a különböző jogi előírásokat, a törvényes rendet. Úgy gondolja, hogy önre nem vonatkoznak a törvények, szabályok?

— Természetesen nem gondolom így!

— Úgy tudom, az idén Boglárán senki, így ön sem festett, rajzolt, alkotott. Miből élt?

— Önkéntes adományokból. Ezúttal.

— Az a bizonyos kolduspersely a kápolna előtt?

— Az nem. Az kiállítási tárgy volt.

— ?

— Ha mondom?! — feleli és váratlanul felnevet.

— Túl sok szemét gyűlt össze a boglári temetődombon...

— Elfogadom, rosszul csináltam. De ha segítséget kaptam volna... — próbálja áthárítani a felelősséget.

— Ugyan már! Mit ért ön „segítség” alatt? Segíteni túlságosan is segítettek. Vagy inkább hagyták a dolgokat. Igazán segíteni azzal lehetett volna, ha gátat vetnek a tevékenységének. De vajon ezt értette volna segítségnek? Tud arról, hogy a helyi és a megyei tanács 25 évre kibérelte az egyháztól a kápolnát meg a környékét ifjúsági park és szoborkiállítás céljára?

— Nem tudok róla. De nem az lesz, amit én akartam. A Stúdió KISZ-t kellett volna bevonnom, ez az igazság — mondja és már hinném is, hogy szándékaiban társadalmilag elfogadhatóbbat akart. Körbematat kissé szűk műteremlakásában: — Most már itt dolgozom, magamnak vagyok egy időre...

Ekkor veszem csak észre: halkan zümmög a rádió. *Idegen* adó, magyar nyelven. Minő véletlen! És minő *véletlen* lesz, ha ugyanez az adó háborog az eseten: vagy úgy, hogy „micsoda erkölcsök”, vagy úgy, hogy „elnyomják a művészetet!” Vajon milyen érzésekkel hallgatja majd vendéglátóm a szemforgató kommentárt?

Hisz ha valaki, ő csak tudja, mi az igazság!

SZABÓ LÁSZLÓ

326. Szabó László *Happening a kriptában* (A cikk elejét lásd az előző oldalon)

1973. december 18. — Szabó László Aczél Györgyhez intézett feljegyzésében beszámol a *Happening a kriptában* című cikk kapcsán érkezett, Galántait és Halász Péteréket feljelentő telefonokról, valamint Vitányi Iván háttérszeréről.

Dokumentum:
MTA-KK-AKH/MS 6035/1.
⇒ 129. dok.
Irodalom:
Sasvári, 2000, 132–134. o.

1973. december 18. — Galántai levélben kéri a Művészeti Alap Jogi Osztályát, hogy indítsa sajtó-helyreigazítási eljárást a Népszabadság-beli cikkel kapcsolatban.

Dokumentum:
K/8a, b/1973.

1973. december 19. — Eörsi István *Mi büjt elő a kriptából?* címmel válaszcikket ír a Népszabadságba, amelyet a lap — hasonlóan a többi olvasói levélhez — nem közöl.

Dokumentum: K/3/1973.;
MTA-KK-AKH/MS 6035/7.
(1973. december 19., 20.)
⇒ 130–132. dok.
Irodalom:
Sasvári, 2000, 134. o.

1973. december 19. — A Művelődésügyi Minisztérium megbízott osztályvezetője a Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztály vezetőjétől tájékoztatást kér arról, hogy a „most már országosan ismertté vált” kápolnatárlathoz hasonló esetek megelőzésére „milyen intézkedéseket hoztak, illetve szándékoznak hozni”.

Dokumentum: SML 4.
⇒ 133. dok.

1973. december 22. – Galántai meghallgatást kér az MSZMP KB művészeti szakreferensétől, Bereczky Lorándtól. A Népszabadság főszerkesztőjétől kéri, hogy a cikkel kapcsolatos olvasói leveleket a meghallgatás céljából bocsássa rendelkezésére. (Kérését válasza se méltatják.)
Dokumentum: K/4–5/1973.
1973. december 22. – A tatai tanácselnök visszamondja Galántai korábbi megbízását a MÁVAUT pályaudvarra tervezendő képzőművészeti alkotás elkészítésére.
Dokumentum: K/7/1973.
⇒ 134. dok.
Irodalom:
Markovits, 1990, 109. o.
1973. december 22. – A BM jelentése a Szabó László cikkel kapcsolatban december 16-án, Halász Péter lakásán tartott összejövetelről. A jelentés szerint a résztvevők sajtópert és egy helyreigazító cikk megjelentetését indítványozzák. A BM az ügyben a bizalmas nyomozást tovább folytatja.
Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II. fn. dosszié, 24–26. o
⇒ 135. dok.
1973. december 27. – Pór György helyreigazítási kérelemmel fordul a Népszabadság főszerkesztőjéhez a *Happening a kriptában* című cikk személyét sértő kitételei miatt. A lap jogi képviselője kérelmét 1974. január 9-i dátummal elutasítja. Pór ezután sajtópert indít.
Dokumentum:
MTA-KK-AKH/Ms 6035/10–11.
⇒ 136. és 140. dok.; Fővárosi Bíróság Irattára, 20520/1974 sz. ügy
⇒ 149. és 151. dok.
Irodalom:
Sasvári, 2000.
- 1974.** január – Galántai több együtt érző, a Népszabadság-beli cikket elítélő levelet kap ismerősöktől, kollégáktól, például Kerényi Gráciától, Hankiss Eleméértől. Néhányan anyagilag is segíteni próbálnak: Körner Éva és – Rajk László javaslatára – a Kovács István Stúdió is 200–200 Ft-ot küld.
Dokumentum:
ML/1, 2/1974.; ML/3/1974.
⇒ 138. dok.; ML/5/1974.
1974. január 3. – A Művészeti Alap Jogi Osztálya közli Galántaival, hogy a Művészeti Alap Képzőművészeti Szakosztályának vezetősége legközelebbi ülésén foglalkozik tevékenységével és a Népszabadságban felvetett kérdésekkel. Állásfoglalásuk szerint a vezetőség döntéséig a Művészeti Alap nem nyújt a részére támogatást.
Dokumentum: K/1/1974.
⇒ 137. dok.
Irodalom:
Markovits, 1990, 109. o.
1974. január 7. – Szabó László feljegyzést készít Aczél Györgynek, melyben tájékoztatja Pór György helyreigazítási kérelméről, valamint a szerkesztőség elutasító álláspontjáról, melynek várható következménye, hogy Pór György a bírósághoz fordul. Szabó szerint „amennyiben helyreigazítási tárgyalásra kerül sor, várható, hogy a hallgatóság soraiban ott lesz sok, a cikkben érintett, illetve egyéb „oda szurkoló személy”.
Dokumentum:
MTA-KK-AKH/Ms 6035/12.
⇒ 139. dok.
Irodalom:
Sasvári, 2000, 127–128. o.
1974. január 9. – Galántai, válaszul Szabó László *Happening a kriptában* című cikkére, öt példányban készült, dokumentum-részletekből összeállított, 33 oldalas beszámolóban foglalja össze a négy év eseményeit, melyet elküld a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának, a Művelődésügyi Minisztériumnak és a Magyar Képzőművészek Szövetségének, valamint személyesen átad Bereczky Lorándnak, az MSZMP KB művészeti szakreferensének (⇒ 1973. december 22.).
Dokumentum: K/2/1974.;
MTA-KK-AKH/Ms 6035/13.
1974. január 9. – A Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság III/III osztályán dolgozó „Kárpáti Miklós” fn. ügynök jelentése Galántai Györgyről.
Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II. fn. dosszié, 77. o.
1974. január 11. – A Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi osztályvezetője válaszol a Művelődésügyi Minisztérium Közművelődési Főosztályának a Népszabadságban megjelent Szabó László-cikkel kapcsolatos levelére (⇒ 1973. december 19.). Leírja, hogy a tárlatokkal szembeni ellenpropaganda részeként a megyei tanács kezdeményezte 1971-ben Horányi Barna cikkének megjelentetését, és Szabó László cikkéhez is ők szolgáltattak dokumentumokat.
Dokumentum: SML 4.
⇒ 141. dok.

1974. január 11. – A BM „Lámpás” fn. ügynököt állítja Galántaira. Feladata, hogy jelenlegi tevékenységéről információkat szerezzen, kapcsolatait feltérképezze és kiderítse, tart-e a lakásán sokszorosító gépeket, illetve kik és hol nyomtatták a kápolnatárlat meghívóit és propagandaanyagait.
- Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II.
fn. dosszié, 54–55. o.
⇒ 142. dok.
1974. január 15. – Ügynöki jelentés a kápolna bezárásával kapcsolatban a művészek véleményéről és az 1973. augusztus 19-én Balatonbogláron történekről.
- Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II.
fn. dosszié, 56–57. o.
⇒ 143. dok.
1974. január 17. – A Somogy megyei főügyész a megyei párttitkárnak szóló négyoldalas feljegyzésében előterjeszti a Népszabadságban megjelent cikkkel kapcsolatos megállapításait. Részletesen elemzi Galántai boglári „művészeti” és egyéb tevékenységét, megállapítja, hogy a vizsgálat nem tárt fel olyasmint, ami „bűncselekmény alapos gyanújára utalna”. Számba veszi azokat a törvényi lehetőségeket, amelyek alkalmazása hatásos megoldást jelentett volna, illetve azokat a szabálysértéseket, melyek alapján eljárást lehetett volna indítani.
- „[...] A megtorlatlanul maradt szabálysértések miatt azonban eljárás indítása nem látszik célszerűnek, mert a/ a szabálysértések 6 hónapon belül elévülnek, b/ a szabálysértések miatt Galántai Budapesten volna felelősségre vonható, s nehézkes a bizonyítás, c/ a túrhetetlen állapot végeredményben megszűnt. Tanulság azonban levonható: A tanácsai és rendőri szerveknek következetesebben be kell tartaniuk a jogszabályokat, s a felelősségre vonást mindenkivel szemben időben kell alkalmazni. – Dr. Halász János, megyei főügyész”
- Dokumentum: SML I.
⇒ 144–145. dok.
Irodalom:
Géger, 1998, 78. o.
1974. január 18. – A BM III/III-4-a. alosztálya „Pesti” fn. ügynöktől érdeklődik Pór Györgyről, és a balatonboglári kápolnában 1973. július 7-én jelenlévő személyekről.
- Dokumentum:
TH M-38710/1., 23–24. o.
⇒ 150. dok.
1974. január 24. – A BM III/III-4-a. alosztálya intézkedési tervében Galántait külső megfigyelés alá vonja, és környezettanulmányt készíttet róla. Lépéseket tesznek annak megvizsgálására is, hogy a kápolnatárlathoz illegális úton készített műsorprogramot kik és hol állították elő.
- Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II.
fn. dosszié, 5–9. o.
⇒ 146. dok.
1974. január 29. – A BM III/III-4-a. alosztály jelentésében „Pécsi Zoltán” beszámol arról, hogy Galántai a kápolna eseményeiről egy dokumentációt állít össze (⇒ 1974. január 9.), valamint arról, hogy ezt magasabb fórumokra akarja elküldeni.
- Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II.
fn. dosszié, 74–75. o.
⇒ 147. dok.
1974. február 3. – „Pécsi Zoltán” fn. ügynök „baráti” látogatást tesz Galántai György budapesti lakásán. A BM-nek leadott jelentésben újból beszámol a Galántai által összeállított boglári dokumentációról (⇒ 1974. január 9.). Az ügynök további megbízást kap Galántai, valamint a „Horgászok” fn. csoport tevékenységének megfigyelésére.
- Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok I.
fn. dosszié, 94–95. o.
⇒ 148. dok.
1974. február 4. – A BM III/III-4-a. alosztálya rendkívüli találkozó keretében ismételen (⇒ január 18.) beszámoltatja „Pesti” fn. ügynököt a balatonboglári kápolnában 1973. július 7-én tapasztaltokról, az ott bemutatott filmekről és Pór Györgyről.
- Dokumentum:
TH M-38710/1., 32–33. o.
⇒ 152. dok.
1974. február 5. – A Belügyminisztérium titkársága Szabó Lászlónak, kérésére, megküldi Pór Györgyre vonatkozó információit.
- Dokumentum: Fővárosi
Bíróság Irattára, ügyszám:
20.520/1974 ⇒ 153. dok.
1974. február 6. – A Fővárosi Bíróságon Pór György Népszabadság ellen indított sajtó-helyreigazítási perét tárgyalják. Pór rágalmozás és hitelrontás miatt perelte be a lapot, helyreigazítási kérelmét azonban a bíróság első és másodfokon is elutasítja.
- Dokumentum: Fővárosi
Bíróság Irattára, ügyszám:
20.520/1974, MOL XX-5-c-
20.217/1974/8
⇒ 154. és 157. dok.
Irodalom:
Sasvári, 2000

A tárgyalás szünetében történekről a BM „társadalmi kapcsolata” révén informálódik.

Dokumentum: TH T-9481/3.
Összetartók III. fn. dosszié,
84–85. o. ⇒ 155. dok.

1974. február 6. – A BM jelentése arról, hogy Gáyor Tibort szóbeli figyelmeztetésben részesítették, mert a kápolna 1973. augusztus 27-i kényszer-kilakoltatását megpróbálta megzavarni.

Dokumentum:
TH O-16268/2. Horgászok II.
fn. dosszié, 78–79. o.
⇒ 156. dok.

1974. március 7. – A tatabányai KPVDSZ Ifjúsági Klub meghívására Galántai diavetítéses előadást tart a balatonboglári eseményekről, melyről ügynöki jelentés készül.

Dokumentum:
ML/6–8/1974.; TH O-
16268/2. Horgászok II. fn.
dosszié, 137–139. o.
⇒ 160. dok.

1974. március 13. – „Mészáros Tibor” fn. ügynök jelentése Nyakas Szilárdról és Pór Györgyről. Nyakas elmeséli, hogy a kápolna bezárásánál való részvétele miatt milyen indokokkal bocsátották el a rádiótól. Megemlíti Pór György Szabó László ellen indított sajtóperét is (⇒ 1973. február 6.), ami miatt Pórt is felfüggesztették állásából.

Dokumentum: TH T-9481/3.,
Összetartók III. fn. dosszié,
75–76. o. ⇒ 158. dok.

1974. március 20. – A tatai tanácselnök Galántai ismételt érdeklődésére közli, hogy „a Tatai Autóbusz pályaudvar épületének képzőművészeti alkotással történő díszítésére a Képző- és Iparművészeti Lektorátus intézkedett”. A Galántaitól korábban megrendelt műre változatlanul nem tartanak igényt (⇒ 1973. december 22.).

Dokumentum: K/5/1974.

1974. május 6. – A boglári tanács tatarozni kívánja a kápolnát, ezért kéri a plébánost, hogy Galántaival sürgősen szállíttassa el a kápolnában maradt dolgait.

Dokumentum: E/1–3/1974.

1974. július 22. – A Somogy Megyei Tanács elnökhelyettese örömmel jelenti az MSZMP KB-nak, hogy befejeződött a kápolna „állami” felújítása. A megnyitó napján tájékoztatni fogják „a napi- és a hetilapok, a rádió és a televízió munkatársait a Temetődomb művészeti fejlesztési programjáról”.

1974. július 26. – A balatonboglári Községi Tanács kezelésében a felújított és átalakított „kék kápolnában” a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Somogy Megyei Tanács szervezésében megnyílik az új állami „Kápolna Tárlat” (⇒ 84–85. kép). A *Modern magyar művek* című kiállítás sikerén felbuzdulva, a rendezők célul tűzik ki, hogy megteremtsék „a mai magyar képzőművészet reprezentatív bemutatásának feltételeit”.

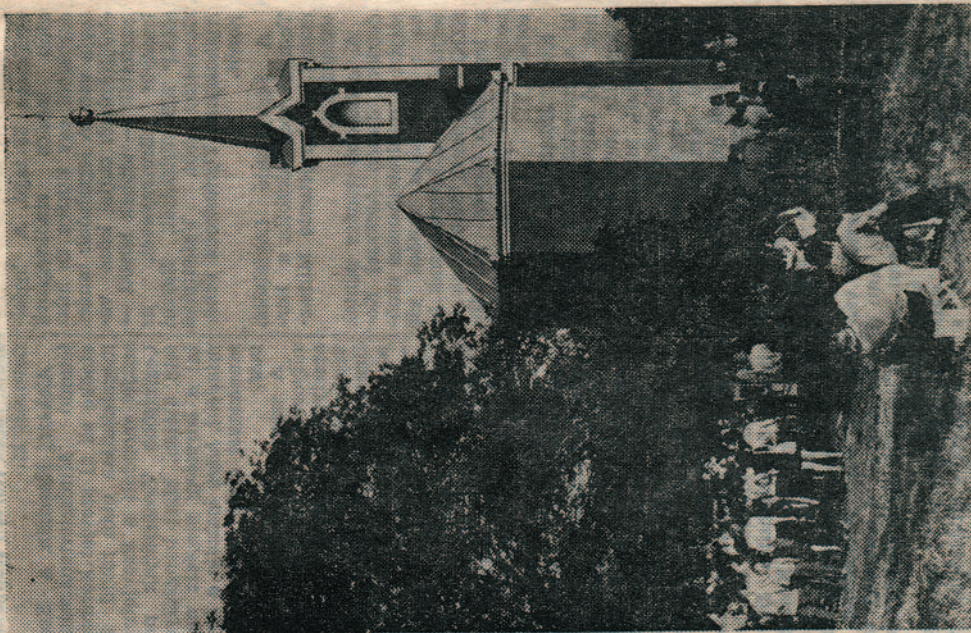

327. A Somogyi Néplap cikke, 1974. július 20.

Dokumentum: MOL XIX-1-7-n
⇒ 161. dok.

Dokumentum: MOL XIX-1-7-n;
SML 4. ⇒ 163. dok.

Kortárs képzőművészet Bogláron

A Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Somogy megyei Tanács és a Balatonboglári Községi Tanács rendezésében került sor tegnap a kápolnatárlat megnyitására. (Beszámolónk a 4. oldalon.)

Somogyi Népélet
1974. júl. 20.

Megnyílt a tenetődombi kápolnatárlat

Sajtótájékoztatót Mikó a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a megyei tanács karöltve közös programot és távlati fejlesztési tervet készített a kápolnatárlatnak, valamint a tenetődomb további hasznosítására. Egy földnél nagyobb terület áll rendelkezésre a kápolnadombon, ahol a Balatonboglári Községi Tanács pihenőparkot és szabadtéri szoborparkot is létesítenek majd.

Balatonboglár eddig sem esett ki az idegenforgalomból, várhatóan ezzel a sajtós képzőművészek bemutatásával kezddük most azzal, hogy

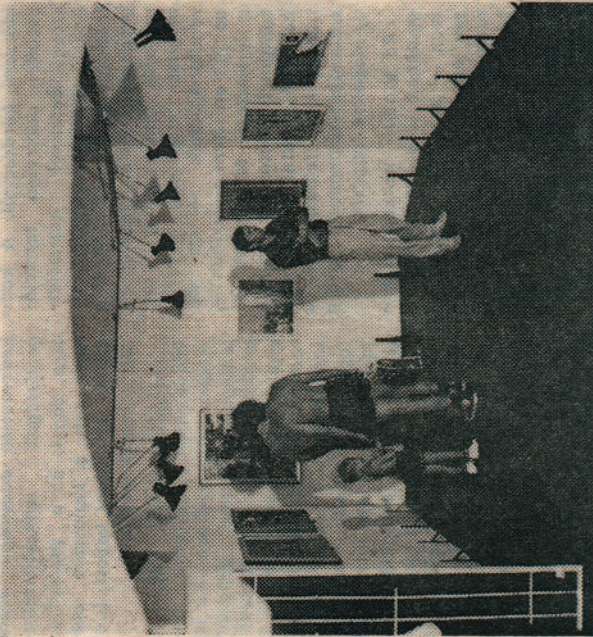
Már messziről föltűnik a dombtetőn álló, most rendezett, felújított kápolna. A munkálatokat Eröss Tamás irányította, az ő tervei valósultak meg, illetve valósulnak meg rövidesen teljesen. A templomot kívülről úgynevezett parasztkékre és a fák zöldjétől eltűtő zöldre festették. Ezzel a színkompozícióval is az jut kifejezésre, hogy megváltozott a kápolna profilja.

A felújított kápolna szomszédságában álló másikat is kiállítási célokra kívánják hasznosítani — hangzott el a sajtótájékoztatón, amely után Mikó Sándor, a Magyar Képzőművészek Szövetségének főtitkára megnyitotta a kápolnatárlatot. A megnyitón részt vett *Efró Gyula*, a megyei partbizottság titkára is. A Műcsarnok bocsátotta rendelkezésre a bemutatót képeket, azt a tizenkettőt, amelyet állami vásárlások után szerezték. *Édánt Endre, Schéner Mihály, Deim Pál, Sarkantúy Simon, Papp Zoltán, Somos Miklós, Bartl János, Kmetty János, Fóth Ernő, Miháitz Pál, Breznay József* és *Szabados József* egy-egy műve szerepel.

Ezen a nyáron még egy kisplasztikai bemutatót rendeznek Balatonbogláron.

A megnyitón *Kiss Jenő* színművész és a kaposvári zenekola fuvóstriója működött közre.

H. B.

ViSSzaemlékezés

szabó Fálma

Kaposvár

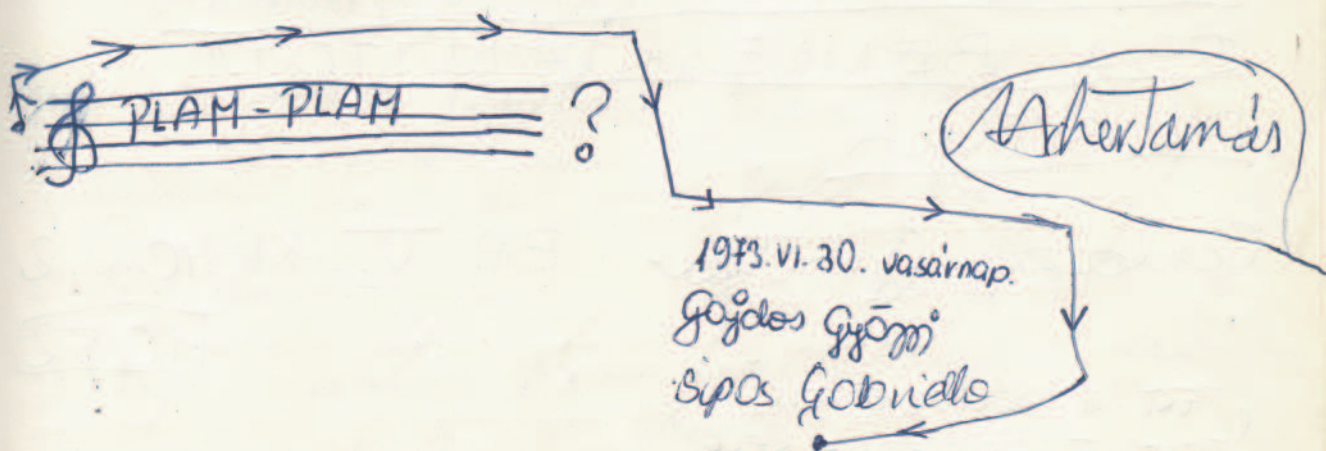
Bajcsy 21. 24. 11. 2.

1972 VIII. 1. Vasárnap

Crakin
éndekes,

a mién

névvel nem
éndeme élni!

"Minden ember egyrészt
májális,

Okos ember nem csak iszik,
kajál is "

Mj saighis / Actojai Sando

A RÉSZTVEVŐK VISSZAEMLEKEZÉSEI

Az itt olvasható interjúrészek a Magyar Televízióban 1998-ban bemutatott, kétrészes *Vakáció. A balatonboglári kápolnatárlatok* című dokumentumfilmből¹ valók.

A megszólalók többsége a művészek és a kápolna eseményeivel szimpatizálók közül került ki, a „másik oldalról” ugyanis csak kevesen vállalták az ügyben játszott hajdani szerepüket. Néhány olyan személytől, akikkel e film készítésekor nem készült interjú, a *Kultúr/Galántai/domb* című, szintén a Magyar Televízióban, 1992-ben készített filmből² válogattunk idézeteket. A közlésért ezúton mondunk köszönetet az interjúalanyoknak és a Magyar Televíziónak. Galántai György visszaemlékezését a „Hogyan tudott a művészet az életben elkezdődni?” című fejezetben írta meg, ezért gondolatait itt még egyszer nem közöljük.

I. „Ez a kápolna a szabadságot jelentette”

Galántai György fantasztikus lelkesedéssel szervezte az ottani tárlatokat, és miután olyan kollégáim szerepeltek a kiállításokon, akiket én sokra tartottam, úgy éreztem, hogy velük kell mennem. Így hát én is nagy örömmel vettem részt Bogláron. Ez a kiállítássorozat újabb lehetőséget jelentett arra, hogy az ember megmutathassa a legfrissebb gondolatait, ötleteit. [...] Nagy meglepetés volt a főiskoláról kikerülve szembetalálkozni azzal, hogy a hittel, ambícióval elkészített munkákat nem lehet bemutatni. Az ember úgy készül a pályára, hogy szeretné az eredményeit folyamatosan megmutatni. Különösebb indok nélkül, vagy számunkra érthetetlen magyarázatokkal tiltottak be, zártak be kiállításokat hosszú éveken keresztül. Visszagondolva sem igazán érthető, hogy mi volt az akkori művészetpolitikusok féltelme ezektől a jórészt nem ábrázoló, absztrakt munkáktól, pedig hát én mindig ilyeneket csináltam. [...] Egyébként igyekeztünk mindent kihasználni, ami csak adódott: népfrontklubokat és művelődési házakat, de valahogy akkor ez a kápolna, messze a fővárostól, a szabadságot jelentette, és az ember azzal az eufóriával ment oda, hogy végre szabad azt csinálnia, amit a fővárosban vagy máshol nem lehet. A legfontosabb mozzanata a dolognak az volt, hogy örülhettünk egymásnak és egymás munkáinak. Emlékezetes számomra egy nemzetközi akció – erre megint csak nagyon ritkán adódott lehetőség Magyarországon –, ahol cseh és szlovák kollégákkal ismerkedtünk meg személyesen, akiknek itt-ott láttuk a munkáit, vagy értesültünk a tevékenységükről, de személyes kapcsolatok nem alakulhattak ki velük.

Engem az érdekelt, hogy mit mondanak rólam vagy rólunk azok, akik velem együtt ott voltak, hogy tetszik vagy nem tetszik, amit mi csinálunk. Az ő barátságuk, az ő kritikájuk és a velük való – ha úgy tetszik – harc és barátság érdekelt. És emlékszem [a *Kultúrdomb* című film, forgatásakor], rettenetesen föl voltak néhányan háborodva, hogy miért mondok én ilyen hülyeségeket, amikor Magyarország nem Boglár, és nem ezek az emberek voltak, hanem a farkaskutyák országa, Kádár János és a hatóság volt, a Szabó László strici volt, és mi az ellenállók voltunk, akiket megtámadtak. És persze lehet, hogy Magyarország az tízmillió ember volt, és Magyarország Kádár János is volt, de valahogy én ma nem igazán a farkaskutyákra és ezekre a bántásokra emlékszem, mert én rettenetesen jól játszottam a társaimmal a barátainknak. És amikor úgy éreztük, hogy már nem tudunk olyan jól játszani, akkor fogtuk magunkat és kimentünk, mert azt gondoltuk, hogy amit csinálunk, az van olyan jó, hogy tetsszen mindenkinek a világon. Amíg itt voltunk, szerettünk itt lenni, játszani, mert az életünk játék volt, és ennél szórakoztatóbbat nem lehetett kitalálni, úgyhogy nem igazán emlékszem a farkaskutyákra.

¹ *Vakáció. A balatonboglári kápolnatárlatok története, 1970–1973. I–II. rész* (szakértő-riporter: Sasvári Edit, szerkesztő: Római Róbert, operatőr: Gombos Tamás, rendező: Soós Árpád), MTV, Dokumentumfilm Szerkesztőség, 1998

² *Kultúr/Galántai/domb* (rendező: Galántai György, riporter: Topor Tünde, szerkesztő-producer: Pálmai Katalin), MTV, V. Stúdió, Fríz Produceri Iroda, 1992

Bak Imre

Bálint István

Beke László

Ha úgy tetszik, Balatonboglár egy joghézag volt. Azért tudott létrejönni, mert az akkori előírások ezt lehetővé tették. Azt az álszabadságot vagy álliberalizmust – miszerint mindenkinek joga volt úgynevezett műterem-kiállításokra abban az esetben, ha nem fejt ki propagandát, nem csinál meghívókat és plakátot, és csak pár napig működik –, ezt a lehetőséget használta ki a Galántai, amikor kibérelte a kápolnát műteremnek. Ez már egy következő történet volt, illetve ebből spontán módon következett, hogy a saját műtermét átengedte másoknak, hogy ott műterem-kiállítást csináljanak, és ez így növekedett lépcsőről lépésre. Ezért van Boglárnak egy nagyon érdekes, vicces, a művészetszociológiáról meg a kultúrpolitikáról is szóló jelentése. A másik pedig egy sokkal banálisabb magyarázat, mármint a jelentőségét illetően, hogy igen, ezen a helyen három-négy nyáron át tulajdonképpen minden jelentős ember megfordult, aki Magyarországon a szellemi-kulturális életben fontos lett, vagy volt, vagy egyáltalán létezett. Egyfajta vízválasztóként működött azok között, akik ott voltak, vagy távol tartották magukat mindtől.

Szerintem ennek egyenes folytatása volt a Fiala Művészek Klubja, és az egész dolog 1989-ig lineárisan ment előre, melynek a legutolsó mozzanata az Inconnu csoport működése volt. Elég nyilvánvaló tehát, hogy abban a pillanatban kezdődött a Fiala Művészek Klubja, amikor bezárták a boglári kápolnát, ez lehet, hogy hónapok különbsége volt. Emlékszem, hogy amikor vége volt Balatonboglárnak, egy alkalommal Hajas Tibor felesége meg én, lehet, hogy mások is voltak, betévedtünk egyik nap a Fiala Művészek Klubjába, ahol volt egy nagyon kedves fiatalember, a Kecskeméti Kálmán. Vele beszélgettünk, és az lett belőle, hogy egy-két hónapban belül elkezdtünk ott kiállításokat rendezni, és természetesen szinte szóról szóra azokkal, akik Bogláron is voltak, és tényleg volt egy pár téma, ami ott folytatódott.

[...] Nekem ezen a téren, mint szervezőnek, két dolog volt érdekes Boglárral kapcsolatban: az egyik, hogy én úgy éreztem akkoriban – és főleg a konceptuális művészet elméletének a hatására –, hogy van egy olyan történelmi pillanat, amikor a művészet elméletivé válik, és az elméletalkotónak vagy a kritikusnak elvileg csak úgy lehet reagálni, hogy az viszont a művészethez közelít. És volt egy sereg olyan terület, mint a lingvisztika, a strukturalizmus, amit sokszor közösen csináltak a művészek és a kritikusok. Tehát kezdetben engem ez rendkívüli módon animált, hogy elméletalkotóként egy ilyen kvázi művészi szerepet tudok játszani. Ma is borzasztóan izgat ez a konstruktív együttműködés más területekkel.

Csáji Attila

Én azt hiszem, hogy ez az egész azáltal válik fontossá, ahogyan a magyar művészet a hatvanas évek végén alakult. Méltán nyilatkozza azt akár Pauer Gyuszi is, és mások is, hogy tulajdonképpen a Szüreenon, az Iparterv és az R-kiállítás függvényében lehet igazán Boglárról beszélni, mert azáltal vált jelentőssé, hogy ezek az emberek, tehát akik ezekben a csoportosulásokban, kiállításokban részt vettek, ezeknek az embereknek egy tekintélyes része odament, és ezáltal vált az egész szellem izgalmassá. [...] Itt nem volt semmi stílusbeli beszorítottság, hanem egy sokkal teljesebb nyitottságról volt szó. Olyan gárdák jelentkeztek, vagy egy olyan generáció tűnt fel, amelyik nem volt már hajlandó a továbbiakban a megaluvásra, és vállalta a konfrontációt. Akik nem idomultak azokhoz az elvárásokhoz, amelyeket újra és újra megfogalmazott a hatalom. Megpróbáltak kiállni egy modern szellemi élet mellett, és a modern művészet mellett, mint ahogy ezt a művészettörténészek közül Beke Laci is megtette hosszú éveken keresztül. Meg is volt ennek a következménye kezdetben. Azt hiszem, hogy ennek a korszaknak a története rendkívül fontos, de még mindig rejtett történetről van szó.

Don Péter

Rögtön az elején, hetvenben, már az első nyáron lent jártam. A boglári kápolnatárlatoknak meglehetősen vonzó híre volt, legalábbis a peremre szorított, szegénylegényes értelmiségi létformát élő emberek körében. Azt, hogy akkor valaki, valahol meg tudta vetni a lábát, mai fejjel elég nehéz megérteni, hogy mit jelentett. Galántainak sikerült megvetnie a lábát egy lepusztult kápolnában Balatonbogláron, egy szép hegynek a tetején, és ez akkor komoly tettek számított, jelentős esemény volt, és mágnesként vonzotta azokat, akik úgy gondolták, hogy élni kellene ezzel a lehetőséggel. Bogláron ezek az emberek egy lövészárkot építettek, hadállást foglaltak el, ahonnan a hatalmat provokálhatták. De nem szeretném azt a látszatot kelteni, hogy a kápolnatárlatokon a hatalom szándékos provokálásáról volt szó, hiszen

a művészek csak meg akarták mutatni a munkáikat, el akarták játszani a darabjaikat, szóval itt csak úgy melleleg pukkadt a hatalom.

1971-ben kerültem Balatonboglárra Galántai Gyuri meghívására és felkérésére. Ő akkor szervezte és készítette elő a minimal art kiállításorozatát. Maga a kápolna nagyon mély benyomást tett rám. Csodálatos volt a környezet a régi temető mellett. Egy kiváló művészcsapat szorgalma és kitartása eredményeként vált különlegesen varázslatos helyé Balatonboglár és a kápolna is. [...] Amikor megnéztem a kápolnát, egy csodálatos belső tér tárult elém, és akkor azt mondtam, hogy természetes, nemcsak én, mások is örömmel állítunk ki. A mi kiállításunk célja és lényege az volt, hogy tiszta formákat, egy nagyon egyszerű, redukált, minimális formarendszert szerettünk volna megmutatni. A mai napig nem tudok olyan jellegű kiállításról, ami ennyire hatott volna egy ilyen térben, annak ellenére, hogy ez nem szokványos kiállítótér volt, hanem egy kápolna. Talán a belső atmoszférája teremtette meg azt a különös érzést, ahogyan ezek a tiszta formavilágú, XX. század végi művek itt, ezen a helyen megjelentek. Több-ször is kipróbáltam, hogy kora hajnalban vagy késő délután bementem, egy-két napot pihentettem a szemem, és újból megnéztem a teret. Most is azt mondhatom – pedig nagyon sok kiállításon szerepeltem és nagyon sok külföldi múzeumban és galériában jártam –, hogy ez az élmény teljesen egyedi módon maradt meg bennem.

Gulyás Gyula

Alapvetően az volt a cél, hogy ebből a kápolnából egy művészeti, szellemi műhely legyen, ami nem kötődik konkrétan semmiféle irányzathoz. Természetesen elsősorban azok számára szerettünk volna lehetőséget biztosítani, akik egyébként a hivatalos művészeti élet berkeiben nemigen kaptak helyet, de az alapállás nem az ellenállás, hanem a teljesség megmutatása volt. A cél az volt, hogy az egyoldalú és nagyon részrehajló kiállítási lehetőségek közepette legyen egy olyan hely, egy szabad műhely, ahol ezek a művészek megnyilvánulhassanak és dolgozhassanak.

Haris László

Boglár az egy nagyon-nagyon jó találkozóhely volt. Volt mozgás mindenfelé. Kicsi volt ez a mozgásterület, de voltak események, voltak találkozások. Boglár egy koncentrált hely volt, és nyáron történt, viszonylag jó hangulatban, tehát ilyen értelemben kiszabadulás is volt, és elég jól izolált volt, mondjuk, a terület, ahol az ember természeti környezetben, ugyanakkor városban, vagy hát egy frekventált nyaralóhelyen játszik. Itt szinte mindenki a teljes szabadságban élhetett, kivéve a rendőri atrocitásokat, amiket kezelni kellett. Már majdhogynem normálisnak tűnt a helyzet. A lányok szépek voltak, a fiúk szépek voltak, fürdés és szerelem, és művészet és őrzöngés, és felháborodás a kiszolgáltatottság ellen. Nagyon erős és jó esemény volt.

Halász Péter

A boglári művészek minden megkülönböztetés nélkül tudták magukat minden jó avantgárdjának, minden jó előőrsének. Boglár osztatlan szellemi tulajdon volt, ez volt a kulturális alvilág. A szociológia úgy mondaná, hogy szubkultúra, csak hogy inkább minden szubkultúra őse. [...] Az igazi undergroundnak nevezem máig az ott táborozókat, mert ez tényleg betiltott művészet volt. A minimal arttól a koncept artig ez visszaszorított művészet volt, és igazából semmiféle más lehetősége nem volt ennek a tiltott életérzésnek, mint hogy művészeti koncept legyen. Ám valójában az összes korabeli tekintélyellenes világtendenciának a megnyilvánulása is volt azon kívül, hogy tehetségek pazar parádéja. Én ezt nagyon tiszteltem, nagyon szerettem, és nagyon jól éreztem magam ezek között az emberek között.

Haraszi Miklós

A kápolna és a kápolnával kapcsolatos összes megmozdulás, ez valami olyan jellegzetes része volt az akkori időknak, az akkori kultúrpolitikának, hogy mindez az Aczél-korszaknak szinte központi eseményé vált. Az R-kiállítás, a Szüreenon, a Mozgás kiállítás, az Iparterv I–II., zártabb, kicsit belterjesebb

Haraszty István

dolgok voltak. Ennek az egésznek az összefoglaló momentuma volt a kápolna és a hozzá kapcsolódó események. Az, hogy közöttünk ki a szobrász vagy festő, ki konstruktív, és ki a szürrealizmus híve, hogy ki a képzőművész, ki az, aki zenét szerez vagy verseket ír, vagy aki egyéb más művészeti ággal foglalkozott, ez valahogy nem volt érdekes. Ezek a határok elmosódtak. Kiderült, hogy ki kinek a barátja, ki kivel szeret együtt lenni, és mi az az általános törekvés, ami annak idején ezt a társaságot foglalkoztatta. [...] Itt mindig az volt a cél, hogy minél egységesebben, minél kitartóbban nyilvánosságra hozni azt, hogy ennek az országnak szüksége van egy másfajta, egy jobb fajta, egy becsületes képzőművészeti életre, kevesebb befolyásoltságra, irányvonatra és kevesebb gátra. A kápolna fölzsabadította bennem is, és az én közvetlen barátaimban is azt az érzést, hogy ami itt van, az nem jó, és változtatni kell rajta. Hogy nem fölforgatni akarjuk a világot, nem a rendszert akarjuk megdönteni, hanem mi egyszerűen csak utáljuk azt, ami eddig volt, és valami újat, valami jobbat, rendezettebb dolgot szeretnénk.

Ilyés István

Valami nagy kalákát éreztem, nagy testvériességet, és jó volt ebben a testvériességben. Tavaszt adott az ember szívének, hogy életben vagyunk, jó találkozni, együtt lenni, és megmutatni a munkáinkat. [...] Gyönyörű volt az, hogy vidéki nénik jöttek föl a kiállításra, mert látták, hogy ott egy templom van, és bejöttek, keresztet vetettek rózsafüzérrel a kezükön. Odajöttek hozzám, és a kis, göcsörtös ujjakkal megsimogatták a kezemet, és megkérdezték, hogy ezt Ön tetszett faragni? Hát ezek gyönyörűek! [...] A római katolikus lelkész Balatonbogláron följött a kis demizsonnal, és a kiállítás után mindenkit végigkínált borral. És tényleg Isten áldását adta ránk, küldött bennünket szét a világba, hogy legyünk erősek, bátrak és dolgozzunk tovább.

Jovánovics György

A boglári kápolnatárlat az utolsó nagy, vagy az egyik utolsó nagy kicsengése volt számomra ennek az öntevékeny, önszerveződő szamizdat-létnek. Másrészt az is vonzó volt benne, hogy nem a poros belvárosba kell menni, hanem hát mégiscsak a déli partra, a Balatonra, ott vár valaki, aki helyettem mindent el fog intézni. Nagyjából ugyanaz a társaság jött ott össze, amelyik Pesten működött, de a balatonboglári létével gazdagodott ez az ügy. Ez persze nem pusztán topográfiai kérdés volt, mert annál azért színesebb és érdekesebb volt a dolog. Például Csehszlovákiához közelebb van Budapest, de mégis, Balatonbogláron talákoztunk először a cseh és szlovák – akkor még csehszlovák – barátainkkal. A pécsi kollégákat is én talán ott ismertem meg, akikkel ma már olyan mindegy, hogy hol élünk, barátok vagyunk. Nemcsak pittoreszk hatása volt a Balatonnak és Balatonboglárnak, hanem valójában, bizonyos értelemben kaleidoszkópszerű kiszélesedést jelentett, ami Pesten már nem oldódott meg. Mert a világváros valahogy fölszívja azt, hogyha valaki máshonnan jött. Szóval Boglár egyik nagy előnyének ezt tartom, és azt, hogy talán utoljára éreztem magam igazán együtt a társasággal, mert azon túl aztán már egy nagyon furcsa és nagyon nehezen követhető szétszóródás történt. De Balatonboglár szervezőereje, az rendkívüli volt.

Kismányoky Károly

Azt hiszem, hogy mindenki számára, aki ennek a résztvevője volt a különböző periódusokban, nagyon jelentős esemény volt, és a későbbiekben is meghatározó volt az életünkre. [...] Későbbi tapasztalataim alapján azt mondhatnám, amit Martyn Ferenc mondott nekem egyszer, hogy annak idején Párizsban nem volt nagy dolog találkozni Delaunay-val, és leülni vele sakkozni. Tehát számomra az volt hatalmas jelentőségű, hogy olyan emberekkel tudtunk találkozni, akikről már akkor is lehetett tudni, hogy lesz valaki, és minden további nélkül, mindenféle protokoll nélkül lehetett beszélgetni vele. Hallatlanul jó közeg volt, amit már az első pillanatban is lehetett érezni. [...] Úgy gondolom, hogy a Pécsi Műhelynek a valódi önmegfogalmazásához nagyon sokat tett a boglári jelenlét. [...] Nagyon fontos volt, hogy ebben a szellemi közegben – ami egy rendkívül fölplörgött, és hallatlanul tiszta jelenség volt – részt vehettünk, másrészt tulajdonképpen meg tudtuk fogalmazni magunkat, és mindenféle hazugság és álca nélkül jeleníthettük meg.

Isteni szabadság volt, tudtuk, hogy megvásároltuk magunknak azt a jogot, hogy ott mindenki azt csináljon amit akar. [...] Én beszélhetek a legkevésbé, mert nem voltam produktív, de a többiek mind olyan művészetet csináltak, ami a magyar művészet java. És az ott született. Ezt Galántai istenien megcsinálta, és ezt csak valamilyen elképesztő naivitással és bátorsággal lehetett megszervezni. Megteremtette ezt a lehetőséget, és fantasztikus kiállítások, akciók voltak, Balatonban fürdészek, beszélgetések. Mindig sokan jöttünk vonattal, és akkor magunk mögött hagyunk mindent, mint egy országhatárt, kilépünk abból az országból, ami Budapest volt, és azok a törvények, amik ott érvényesek voltak, azok megszűntek. Igaz, jött néhány éjjeli razzia, ami nem volt mindig kellemes. *(Kultúrdomb)*

Nekem szívügyem volt a balatonboglári kápolnatárlat. Nemcsak azért szerettem, mert ott kiállítottam, hanem a légköre miatt is. Nem is annyira a kiállítások voltak fontosak érzésem szerint, hanem azok az összejövetelek, és ezeknek az összejöveteleknek a jellege, a szerepe meghatározó volt számomra. Szívesen jöttek más szakmából is alkotóművészek, mert így ők is ki tudtak bújni a saját szakmájuk ellenőrzése alól. Olyan volt ez, mint egy baráti társaság, amelyben sokféle képességű és tehetségű ember van, és mégis szívesen jön ide, mert éppen ő van soron, mondja a magáét, a maga módján és a maga eszközeivel. És hangsúlyozom, hogy nagyon fontos volt a számomra, hogy oda rengeteg fiatal járt, akik teljesen el voltak zárva az európai szellemiségtől és azoktól a dolgoktól, amik a szabadságot jelentették akkor. [...] A fiatalok, akik ott táboroztak vagy a Balaton környékén nyaraltak, 50–100 kilométeres körzetből is odajöttek. Óriási vonzása volt a boglári kápolnatárlatnak, és reggelig tartó beszélgetések zajlottak. Számomra ez volt az izgalmas. Közösség jött létre. Egy ketrec-országban azon a dombon szabad beszélgetések folytak. Ugyanez a beszélgetés kávéházban vagy művelődési házban nem zajlott volna le úgy, ahogy ott a kápolnadombon. Egy picit kis szabadság volt ez a kápolnadomb. [...] Emlékszem, Jancsó Adrienne egyszer napnyugtakor balladákat szavalt és megtáltosodott. Azért hangsúlyozom a Nap lenyugtát, mert teljesen vörös volt a kápolna fehérre festett belseje, olyan, mintha vér lett volna rajta, kiváló díszlet a balladához. Két hatalmas misegyertyát is szereztünk. Nem volt színpad, Jancsó Adrienne ott volt közöttünk. Légköre volt a kiállításnak is, meg sok furcsa ember is volt, csupacsupa szuper személyiség. [...] Ha a kápolnatárlat nincsen, akkor ma a magyar avantgárd sok alkotással és happeninggel szegényebb. Nekem az az érzésem, hogy ki-ki gazdagodott a kápolnatárlattal, emberiségben keményedett. Férfias dolog volt ott jelen lenni.

És még egy fontos dolog: utólag nem bocsátkozhatom jóslatokba, de biztos vagyok benne, hogy a kápolnatárlat egy vagy két év múlva megszűnt volna, akkor is, ha durva eszközeivel nem avatkozik be a hatalom. Ez egy szükséges forma volt, amely betöltötte a feladatát, és megszűnt volna magától. Nem egyedülálló jelenség ez a művészettörténetben, egyáltalán a szellem történetében. Nagyon fontos szerepe volt, és érzésem szerint jobb, hogy így szűnt meg, mert így megmaradhatott a mítosza. A kápolnatárlat ugyanis nagyon sokáig mítoszként élt a fiatalok körében. A „verekedések” ellenére is példaeértékű volt.

Megmondom őszintén, hogy én a hatalmat nem éreztem a nyakamon, mert nem érdekelt, nem volt vesztenivalóm, én pedagógus voltam. Aki fontos állásban volt egy intézetben vagy munkát kapott a Lektorátustól, az ezt egészen másképp ítélte meg. Galántai Györgyöt azért becsülöm, mert neki rengeteg vesztenivalója volt. Annyiszor volt a padlón, és mégis mindig újrakezdte. Erre nincs magyarázat egyébként. Jó szimata volt a helyzetek felismerésére. Az 1973-as év a Gyuri zsenialitása. Szerintem berágott, és elhatározta, hogy a saját feje után csinálja, és összeállított egy olyan ötven főből álló névsort, akiket ő fontosnak tartott. Azt lehet mondani, hogy minden törekvés megjelent, tehát a színháztól, a filmtől, Bódy Gábertől Halász Péterig mindenki részt vett. Ez az elgondolás tényleg jó volt.

- Pauer Gyula** Azok a kiállítások, amelyek a boglári időszak előtt születtek, olyan kiállítások voltak, amelyeket nem hivatalos kiállítóhelyeken szerveztünk. Nem voltunk preferált művészek, másfajta gondolkodásmóddal éltünk, aminek az volt a következménye, hogy kiszorultunk azokról a kiállítóhelyekről, ahol egyébként a hivatalos és engedélyezett kiállításokat csinálták. Ugyanakkor fölfedeztük magunknak a kultúrházakat, művelődési otthonokat, a Hazafias Népfrontot, ahol könnyűszerrel lehetett termeket kiállításra alkalmassá tenni. Bogláron úgynevezett munkakiállításokat rendezhettünk anélkül, hogy engedélyt kellett volna kérni rá. Ez volt az egyik fő vonzereje a Galántai-féle kápolnának. A másik az, hogy nyáron, amikor gyakorlatilag uborkaszézon volt mindenütt, nyaralással egybekötött kiállításokat tudtunk rendezni anélkül, hogy a hivatal beleszólt volna. [...]
- Általában az volt a vélemény, hogy ez egy nagyon kellemes hely, ráadásul elég jó szálláslehetőségek voltak a faluban, föl lehet hozni az egész magyar avantgárd művésztszadalmat ide a kápolnadombra, és itt örületes látogatottság volt. Szóval tényleg hihetetlennek tűnt, hogy az ember már reggel hét órakor kirándulókkal találkozott, nem lehetett elég korán fölmenni. [...] Nekem mindez hallatlanul fontos volt. Én ott például kinyíltam, és mások is, nagyon sokan. Egyszerűen kibontakoztunk. Mindenki megcsinálhatta, amit akart, persze egészen addig, amíg nem jelent meg a hatóság.
- Szemadám György** Nagyon sokan kiszorultak a hivatalos kiállítási lehetőségekből, és nagyon sokan voltunk úgy – és itt már magamat is beleszövöm ebbe a helyzetbe –, akiknek Balatonbogláron kívül egyszerűen más megnyilatkozási lehetősége nem volt. Így mondhattam el azt húsz-egynéhány éves koromra – most ez utólag jól hangzik, de én akkor ezekről a nevekről nem sokat tudtam –, hogy ott együtt állíthattam ki Bálint Endrétől kezdve Illés Árpádon és Vajda Júlián keresztül sok mindenkivel. Óriási volt egy egészen más generációval való találkozás lehetősége. Ha én a történetet megfogalmazhatom, akkor így utólag azt mondanám – nyilván erről mások, akik kezdettől ott voltak, talán többet tudnak –, hogy létrejött egy nagyon óvatos próbálkozás az önálló, zsűrizetlen kiállítási lehetőségek létrehozására. Izgalommal töltött el bennünket, hogy meglehetősen kicsi térben egyébként, egy kápolnában, egy szakrális térben be lehet mutatni olyan avantgárd ügyeket, amelyek nem rombolják le a hely auráját. [...] Ezt a társaságot egyfajta etikai tartás hozta össze. Lehet, hogy sokaknál ez később egy picikét elhajlott, kicsorbul, megfeneklett, megzökken, de akkor, abban a pillanatban, ahogy az előbb mondtam, szegénylegényekként, a közös sorsból kifolyólag, tökéletesen egyféléképpen láttuk az életlehetőségeinket.
- Szikora János** A boglári kápolna azért jött nekünk kapóra, szinte életmentő lehetőség volt, mert volt egy hely, amire lehetett számítani. Ha a kápolna nem lett volna, akkor abban az időben, azt hiszem, az egyik kezem is sok, ha meg akarom számolni azokat a művelődési központokat, amelyeknek a vezetői elég bátrak lettek volna ahhoz, hogy egy ilyen csoportot befogadjanak műsoros estet tartani. Ezenkívül maradtak a klubok, egyetemi klubok, Eötvös Klub, ahol, mondjuk, még megtűrték ezeket a csoportokat.
- Szkárosi Endre** Nem volt egy olyan hely, nem volt egy lap, nem volt olyan tér, ahol ezek az események létrejöhettek és megmutatkozhattak, ahol lehetett ezekről az eseményekről nyilatkozni, és lényegében ennek a – nevezzük visszamenőleg avantgárd, alternatív, underground, vagyis földalatti – kultúrának ez volt az első olyan intézménye, amelyik éveken át fönt tudott maradni, és a Gyuri ezt bírta tartani, állandóan ki tudta pörgetni, és ez a dolog létezett. Tehát a kápolna tulajdonképpen ennek a kultúrának az első saját intézménye volt. *(Kultúrdomb)*
- Ungváry Rudolf** Amikor 1957-ben kikerültem az internálói táborból, akkor bennem az átéltek hatására olyan félelem volt, amely meghatározta az életemet. Ezt a félelmet először egy [a boglárihoz] hasonló környezet, a Petrigalla Pál lakásának légköre oldotta föl, ahol olyan emberekre akadtam, akik előtt nyíltan tudtam beszélni. A kápolnatárlat ezt múlta fölül, hiszen az, ami Petrigallánál csak egy nagyon szűk magánlakás mélyében

játszódott le, a világos és nyílt beszéd, itt sokkal nagyobb nyilvánosság előtt zajlott. Ugyanakkor azt is nagyon pontosan éreztem, hogy a kápolnatárlat idején már túl lehet menni azon a határon, hogy a szabadságomat annyira veszélyeztettem volna, mint, mondjuk, 1957-ben. [...] Kinyitottuk a kápolna ajtaját, Monspart Évával, akivel körülbelül akkor házasodtunk össze, beléptünk és megpillantottuk a fehér falak között a Galántait, aki olyan volt számomra abban a pillanatban, mintha valami kopott templomi fal freskóiról lépett volna le, és ettől – húsz-egynéhány éves korban megbocsátható – szinte euforikus állapotba kerültem. [...] Kaptam egy alaphangot, az abszolút bizalom alaphangját, vagyis, hogy nem féltém tőle. Ez számomra perdöntő volt azokban az években, és ennek köszönhető, hogy amikor fél év múlva újra odamentem, akkor úgy beszélgettünk, mintha már vagy harminc éve ismertük volna egymást. (*Kultúrdomb*)

II. „Voltak nézetbeli különbségek közöttünk...”

Én azt gondolom, hogy a hatvanas évek végén jelentkező új generációnak a pop art és a minimal art irányába elmozduló munkái azt a szellemiséget próbálták egy sajátos, kelet-európai és magyarországi módon fölvetni, amelyet a világban nem csak az amerikaiak, az angolok, az olaszok, a franciák is műveltek. Az a néhány művész, aki Magyarországon is ilyesmit csinált, kapcsolódni tudott az új, absztrakt művészetnek a különböző országokban képviselt változataihoz. Tehát én azt gondolom, hogy ezt a Magyarországon megjelenő tendenciát akkor mindenképpen kapcsolatba lehetett hozni az egyetemes művészettel. Az más kérdés, hogy fiatal, kezdő emberek milyen szellemi nívón képviselték, és technikailag esetleg nem a legtökéletesebben hozták létre ezt az integrációt. Indulásként ez azért egy rendkívül fontos lépés volt, hiszen aztán a következő fejlemények a következő években, évtizedekben Magyarországon végül is egy jó alapról indulhattak. Sikerült a háború után megszakadt nemzetközi kapcsolatokat szakmai és személyes barátságok révén újra létrehozni. A törekvéseink másik fontos része pedig természetesen az volt, hogy fölépítsük a másik lerombolt hidat a modern magyar művészettel is. Megismerkedtünk Kassák Lajossal, az Európa Iskola mestereivel: Korniss-sal, Lossonczyval, Gyarmathyval, tehát igyekeztünk visszakötni a hazai modern hagyományokhoz, és újra fölépíteni a kapcsolatot a nemzetközi mezőnnyel. Mindezek ellenére úgy érzem, hogy igazában nem volt tiszta képünk a művészet helyzetéről. Sem a nemzetköziről, sem a hazairól, legalábbis nekem nem volt. Azt lehetett érezni, hogy az Iparterv kiállításokon, illetve a 68-as Documentán megjelent nemzetközi aktualitások mintha csúcspontjukra értek volna. Rauschenberg 1964-ben Velencében már nagydíjat kapott, és a kasseli Documenta is az említett irányzatok csúcspontját jelentette.

Amikor 1969-ben New York-ban létrejött az első koncept kiállítás, és ennek a híre átjött Európába, mi is értesültünk róla, és akkor ez itt nagy izgalmat váltott ki. Azt hiszem, hogy valójában azért is, mert a konceptművészet rendkívül eszköztelen. Mondtuk is egymás között, hogy ezt nekünk kellett volna kiállítani. Mert hát néhány cetli papírra fölírtak egy szöveget, vagy ragasztottak valami amatőr fotót, egy egyszerű kis dokumentáció elég volt ahhoz, hogy művészeti gondolatot hordozzon. Úgyhogy akkor mindenki félretette az egyéb eszközeit, én is az ecsetet négy évre, és különböző szövegeket írtam, fotókat készítettem. Ez valójában elég hamar megjelent az Iparterv-kiállítás után a kápolnatárlatokon, és akkor ez még olyan tisztázatlan helyzetet is eredményezett, hogy most belevágunk valami egészen másba, vagy pedig folytatni kéne mégis azt, ami egy kicsit stabilabbnak látszott, az Ipartervben elindult folyamatot. Ugyanakkor azt hiszem, hogy az én generációmban Nyugat-Európa iránt nem volt kizárólagos érdeklődésünk, hanem a nemzetköziséget mi tényleg úgy képzeltük el, hogy az legalábbis egész Európát jelenti, így sokat utaztunk Kelet-Európába is.

A [Művészettörténeti Kutató] Intézet kapott egy munkát, amit Németh Lajos rám bízott. Ez a munka egy belga művészettörténész körkérdésére adandó válaszok begyűjtése volt. A kérdés arra irányult, hogy létezik-e, és milyen absztrakt művészet Magyarországon, és az én feladatom volt végigjárni az akkori

Bak Imre

Beke László

absztrakt festőket. Ennek kapcsán ismertem meg az Iparterv-csoport tagjait, de ez azért is érdekes volt akkor, mert a művészek között egyfajta rivalizáció folyt. Az Iparterv nagyon erős volt, de mellette hamarosan fölállt a Szürenon. Az én egyik első ténykedésem az volt, hogy megnyitottam a Szürenon-kiállítást a Kassák Művelődési Házban, a másik pedig 1970-ben, az R-kiállítás, amely viszont egyesíteni kívánta az Iparterv és a Szürenon erőit. [...] Akkor jött a konceptuális művészet, amelynek a fontosságát vagy aktualitását én spontán megéreztem, és akkor abban a témakörben kezdtem dolgozni. A konfliktus abból adódott – és ezt minden ember külön élte meg –, hogy a konceptuális művészet igen keményen festészettelens volt, vagy hagyományos művészet ellenes. Ezért mindenkinek külön-külön el kellett döntenie, főleg ha elég jó perspektívával rendelkező festő volt már, hogy most akkor mit csináljon. Ez egészen drámai volt például Tót Endre esetében, aki egy jó festő volt, és egyik napról a másikra tudatosan szakított a festészettel. Ez a probléma visszaköszött a nyolcvanas évek elején, amikor ugyanezek a művészek, akik, mondjuk, konceptualistává váltak, megint szembetalálkoztak ezzel a kérdéssel, hogy most akkor újra elkezdjenek-e festeni? Ezt utólag tényleg úgy látom, hogy voltak olyan művészek, akiknél, hogyha nem is nagy drámák zajlottak le, de, mondjuk, egy-két mű után belátták, hogy ez nem az ő pályájuk, és következetesen csinálták tovább azt, amit korábban is. Ez egy elég furcsa történet volt, annál is inkább, mert úgy veszem észre, hogy ez egész Kelet-Európában és bizonyos értelemben még egyes nyugati országokban is hasonlóképpen zajlott le. Ez a hagyományos művészet és a konceptuális művészet nagy konfliktusa volt úgy általában.

Csáji Attila

Arra gondoltam, hogy gyorsan pergő kiállításokat kell csinálni, amelyek megmutatják azt, hogy ez nem egy elszigetelt jelenség, és néhány embernek a magánügye. Sok embert kell felvonultatni, és ugyanakkor meg kell mutatni ennek az egésznek azt a kevés múltját is, ami van. Úgy állítottuk, állítottam össze a kezdeti propagandaanyagokat is, hogy ezek a dolgok nyilvánvalóak legyenek. Tudatosan utaltunk a progresszív kiállításokra, az Ipartervre, a Szürenonra vagy az R-kiállításra, és olyan sorrendben vágtuk ki az ezekre utaló idézeteket, hogy annak egy sajátos szellemi felépítése legyen. Egyrészt benne volt ezekben az idézetekben az, hogy ez a társaság nyitott azokra a különböző, modern áramlatokra, amelyek akkoriban Nyugat-Európában vagy Amerikában jelentkeztek, de tartalmazták azt is, hogy nem fekszünk le ezeknek. Ez a dilemma egy sajátos feszültségforrássá vált közöttünk.

De nem stílusok ütközéséről beszélnék, hanem sokkal inkább a magatartásformák ütközéséről, amiben nyilvánvalóan megvan a stílusoknak a szerepe is. Mégis, itt valami másról van szó. Elsősorban valami olyasmiről, hogy mennyire értékeljük a művészetben belül az innovációt, és hogy ez mennyiben válik meghatározó értéké. És azt hiszem, hogy itt a művészettörténészek közül néhánynál – említhetném például Beke Lászlót vagy Pernecky Gézát – elsődleges értéké az innováció vált. A különböző áramlatokhoz, tendenciákhoz való friss kapcsolódást értékelték különösen. A konfliktus valami olyasmiből származhatott, azt hiszem, hogy én sokkal fontosabbnak tartottam az autonóm egyéniséget. [...] És én azt hiszem, hogy a Szürenon esetében ez nagyon szépen bizonyítható is. Mert azzal, hogy a Haraszty Pista megcsinálta a maga mobil-szobrászatát, ez egy egyedi értékű dolog, tehát ami nem valaminek a lekoppintását és másolását jelentette, és nem lehet azt mondani, hogy nyugati folyóiratok alapján készült, hanem komoly, autonóm értékeket teremtett. Vagy hogyha elveszek egy másik figurát, a Pauer Gyuszt, az ő hozzáállását, a pszeudónak a kitalálását és átgondolását. Ez egy tipikus közép-európai problematikáról szól, ami itt, ebben a társadalmi szituációban, amit erősen befolyásolt a szocializmus, itt kellett hogy megszülessen. Én ezt megkerülhetetlennek tartottam, és a konfliktusok ilyenekből származtak inkább, mint a stílusbeli különbségekből. Tehát újra és újra hangsúlyozni szeretném, hogy nem stíluskonfliktus volt, hanem viszonyulás-konfliktus. Ha arra gondolunk, hogy a Szürenonban olyan figurák voltak, mint az Ilyés Pista. Értékelik és nagyon sokan kedvelik az ő munkásságát, de hogy milyen kitűnő szobrászat az övé, még nem került igazán a helyére, és jó néhány ilyen példát mondhatnék. A Szürenon tele van olyan figurákkal, akik nagyon határozott egyéniségek, legyen az a Karátson Gábor vagy a Türk Péter, sorolhatom tovább, tehát én elsősorban azt értékeltem a Szürenonban, hogy a határozott egyéniséggé válást tudta segíteni. A konfliktusok is ebből származtak. Számomra jóval fontosabb volt ez, mint a tendenciákhoz való kapcsolódás. [...] Azok a nézeteltérések, amik megvoltak itt

a társaságon belül, ahhoz képest, ami a hatalommal szemben volt meg, elenyészők és jelentéktelenek voltak. Tehát kétségtelen, hogy az alapkonfliktus a hatalommal szemben volt, és nem véletlen, hogy viszonylag elég könnyen meg lehetett szervezni ezeket az embereket, és közös platformra lehetett őket hozni. Ez nyilvánvalóan elsősorban abból fakad, hogy közösek voltak a sérelmeink.

Egy idő után úgy tűnt, hogy az eredeti elképzelés, amely egy valóban minden irányban nyitott szellemi műhelyt célzott meg, zátonyra fut. A tárlat kiállítói közül ugyan nem, de a kiállítások szervezői közül kilépett például Csáji Attila, egy 1971-es kiállításrendezési probléma miatt, aki azért a társaság lelkét jelentette. Úgyhogy a 72-es év, annak ellenére, hogy szám szerint nagyon sok kiállítót megmozgatott, már előrevetítette azt – számunkra legalábbis, akik kezdettől fogva benne voltunk –, hogy itt bizony problémák lesznek, és most nem a Lektorátussal kapcsolatos problémákra gondolok, hanem arra, hogy problémák lesznek saját magunkkal. [...] Azt hiszem, hogy kicsiben olyasmi játszódott le, mint 1989 után nagyon sok országban ebben a térségben, nevezetesen, hogy azok az emberek, akik remekül, egyetértésben tudtak dolgozni egymással mindaddig, amíg a „nagy ellenség” létezett, akkor, amikor egy kis szabadságterület adódott, nevezetesen az a kis boglári kápolna, hát sorban jöttek rá arra, hogy nem értenek egyet egymással. És ez okozta ezeket a problémákat.

Haris László

Nem tudom elhallgatni sajnos azt, ami aztán be is igazolódott, hogy ekkor már megindult az, amit az egyik szüreenonos úgy mondott, hogy kiszorítódsz. Hogy melyik csoport ragadja magához az uralmat. Végül is 1972-ben történt meg, hogy egy másik társaság, kvázi kiszorította ezt az eredeti, a kiállításokat indító társaságot, ami sajnos meg is hozta a sajnálatos végeredményt, mert hiszen ennek volt köszönhető a kápolna bezárása. Bár az is lehetséges, hogy a kápolna – és gondolom, nem állok egyedül a véleményemmel – előbb-utóbb önmagától is kimúlt volna. Nem föltétlenül a belső konfliktusok miatt, hanem mert egyszerűen talán egy átfogóbb szervezői, vagy egy elfogadhatóbb adminisztrációs képesség kellett volna hozzá. Másrészt ugye messze is volt, szóval számos egyéb tárgyi, objektív probléma is volt. Ennek az egész kiszorítósdinak az egyik műfaja a konceptuális művészet, akciók, happeningek stb. lettek. Ez a kápolna erre már nem volt alkalmas. Ilyen jellegű happeningekre, ilyen jellegű akciókra más tér kellett volna, úgyhogy előbb-utóbb magától is kimúlt volna.

Mezei Ottó

A balatonboglári kápolnatárlatokon 1971-ig a Szüreenon-koncepció érvényesült a kiállítások rendezésében. A Szüreenonnak nemzeti formája is volt, és mi adtunk arra, hogy az, amit kiállítunk, ha áttételesen is, de magyar legyen. Ez nem nemzeti szalagos magyarságot jelentett, hanem ez a gondolat inkább áttételesen, a filozófiánkban volt jelen. [...] Mi azt szerettük volna, hogy mindaz, amit fontosnak tartottunk, képzőművészeti eszközökkel be tudjuk mutatni, és az az itthoni avantgárd hagyományból nőjön ki. Később, 1971-től, Balatonbogláron az Ipartervek átvették a kezdeményezést. Csáji Attila akkor elpártolt, ő volt a rendezője, szervezője ezeknek a kiállításoknak, más dolga akadt. Beke László művészettörténész kezdeményezésére és az ő nagyon aktív személyisége miatt egyre inkább a kozmopolita természetű Ipartervek kerültek előtérbe. Ők a világ képzőművészetében megjelenő legújabb irányzatokat próbálták megvalósítani a kiállításaikon is, és igen sok akciót is rendeztek 71-től kezdve. Ez meglehetősen sok ellenérzést váltott ki a Szüreenon tagjaiból, személy szerint belőlem is, mert nem értettem mindennel egyet, amit kiállítottak, illetve a legtöbb akcióval nem tudtam egyetérteni. Egy idő után ez a másik fajta szellemiség érvényesült majdnem teljes egészében, és a csapatban egy kontra-szelekció kezdődött el. Az egész tevékenységünk azt célozta, hogy tiltakoztunk a szelekció, a kontra-szelekció ellen, és mi magunk is abba a csapdába estünk, ami ellen szóban és másféle módon, cselekedetben is harcoltunk. Véleményem szerint Beke László sugallatára a résztvevők egy részét dilettánsnak titulálták. Galántai Györgyöt pedig könnyen rá tudták venni arra, hogy ne engedje kiállítani ezeket a dilettánsokat. Voltak ugyan, akik hasonló természetű műveket alkottak, mint mi, a kiállításban gondolkodó művészek. Ez volt a szelektálás egyik szempontja. A másik az már nem annak alapján történt,

Molnár V. József

hogy ki dilettáns, és ki nem, hanem azért, mert más volt a filozófiája. Szóval ők általánosabb, európaibb, én úgy mondom, mint ahogyan az elején is mondtam, kozmopolitább filozófia szerint gondolkodtak. De ezzel az ellentéttel kapcsolatban el kell mondanom, hogy ez nem volt több, mint szükséges verekedés. Ahogyan általában régen is két legény helyre tette egymást. Nagyon kemény viták és éles szembenállások voltak, amelyek során megismertük egymást, de szó sem volt gyűlölködésről. Megpróbálta mindenki a maga minőségében helyre tenni a másikat, és az természetes, hogy művészek között ez fokozottabban jelentkezik. Egy faluban élnek svábok és magyarok, irritálják egymást, kemény veszekedések, viták közepette, de csak helyre tenni, és nem kiirtani akarják egymást. Szóval mi nem akartuk kiirtani egymást. Sok és nagyon különböző személyiség volt ott jelen, és ha sok az érzékeny ember, akkor igen kevés kell ahhoz, hogy verekedés legyen. És csoportokon belül is volt verekedés, az Ipartervesek között is. Voltak olyan időszakok, amikor hosszabb ideig, tehát egy hétig, vagy még tovább is ott voltunk, együtt voltunk, ott aludtunk, vagy kint, vagy főnt a karzaton. És ez a hosszú együttlét azt eredményezte, hogy sok dudás nemigen fér meg egy csárdában, még egy kápolnában sem. És mi valamennyien dudásnak éreztük magunkat, ez természetes. Egyedül a belső kontraszelekció volt az, ami engem nagyon bántott.

Pauer Gyula

Természetesen voltak nézetbeli különbségek közöttünk. Hát kezdem ott, hogy a Csáji és az általam szervezett eseményeknél én igyekeztem az akkori Iparterveznek nevezett társaságból beszippantani pár embert ezekbe a kiállításokba, mert én nagyon rokonszenveztem azzal a kiállítással. Ugyanakkor a Csáji és általam szervezett Szürenon- és egyéb ilyen kiállításokban inkább a háború előtti avantgárdra emlékeztető, a kassáki gondolkodásból is merítő konstruktivista absztrakt, tehát már meglévő, de még nem elfogadott képzőművészeti formákat próbáltunk megjeleníteni, míg ezek a teljesen új, a nyugat-európai gondolkodás, sőt amerikai gondolkodásból származó eredményeket próbálták átültetni.

Én ezt „óavantgárdnak” és „új avantgárdnak” is neveztem. Na, most az óavantgárd és az új avantgárd egymással nem volt mindig kibékülve. Tehát, hogy az egyik művész nem akart azzal a társasággal kiállítani, és a másik meg ezzel. Ma már ez látszik, hogy ezek egyszerűen kis tendenciák voltak, amelyek nyilvánvalóan minden normális kulturális életben megvannak és szükségszerűek.

St. Auby Tamás

Nagyon komplikált és messzire vezető téma. Nagyon fontos tudni azt, hogy itt két gigantikus genetikai csoport vagy kultúra, vagy civilizáció van egy időben. Az egyik a képimádó, a másik a képromboló. Az egyik a katolikus, a másik a protestáns, az egyik a hindu, a másik a zsidó/mohamedán. A nomádok és a városlakók. Akik ezt a balatonboglári dolgot elkezdték, ők városlakók voltak, képimádók. Úgyhogy, amikor mi odamentünk, akkor szükségképpen mást csináltunk, mert mi nomádok voltunk és vagyunk. Szóval, mi képrombolók vagyunk. Ez az alapkülönbség. [...] Elkerülhetetlen, hogy ha már két ember jelen van, akkor ott valamiféle feszültség alapvetően kell hogy legyen. Még ha ikrek is. Sőt, ha egy ember van jelen, már ott is van egy feszültség, mert állandó dialógusban áll saját magával. Persze ott is volt feszültség, a nagy feszültség Kelet és Nyugat között volt, azon belül az államapparátus és az egyszerű, szerencsétlen civil lakosság között, aztán volt ugye a feszültség a művészek között. Az ikonoklaszták és az idolátorok között. Ez nem lett igazán kifejezve, nem civódtunk, mert sokkal fontosabb volt a feszültség az állam/egyház apparátussal. Minket ennek az államapparátusnak a nyomása tartott egyben. Amikor ezt a nyomóerőt leemelték, akkor persze, hogy azok, akik együtt voltak addig, azok is megoszlottak. Abban az időben nem volt vita, beszélgetés persze volt, de vita nem. Hát aztán sokakkal nem is beszélgetett az ember, mert látta, hogy nem megy. Úgyhogy volt feszültség, de ez lappangott, és ez a feszültség ma is jelen van. Nem megy ennek a nyilvánosságra hozatala.

III. „És jöttek a különböző retorziók, újságírók, rendőrök, állami hivatalnokok...”

Azt gondolom, hogy személyenként mindenki másként élte meg az eseményeket. Én valahogy soha nem érdeklődtem a politika iránt, valószínűleg azért, mert úgy gondoltam, hogy túl gyenge vagyok hozzá egyedül, és együtt is gyengék vagyunk ahhoz, hogy egy politikai helyzeten változtassunk. Tehát az én törekvésem mindig arra redukálódott, hogy tágítsam azokat a lehetőségeket, amelyek a szakterületemet érintik. Hogy dolgozni lehessen, hogy amit elkészítünk, azt be is lehessen mutatni. Nekem a [cseh, szlovák, magyar] nemzetközi találkozó is valójában ebből a szempontból volt érdekes, hogy találkozni lehetett kollégákkal, eszmét lehetett cserélni a szakmáról. Hát persze, hogy panaszkodtunk egymásnak azzal kapcsolatban, hogy a politika milyen mértékig akadályozza a tevékenységünket, de valójában én nem politikai kérdésként éltem meg, sem ezt az eseményt, sem sok mást. Ugyanakkor el tudom képzelni, hogy voltak olyan kollégák, akik talán jobban átlátták a politikai körülményeket, vagy láttak arra is esélyt, hogy egy ilyesfajta ellenállásnak is volna értelme.

Bak Imre

Ez a három T című történet kiszámíthatatlanul működött, illetve ennek a mechanizmusát érezni lehetett. Mindebből az évek során kialakult az, hogy milyen kiállításokat lehet a túrt kategóriában megcsinálni. Ez volt a Balatonboglár, és ez volt a Fiatal Művészek Klubja. Az avantgárd művészet az olyan húsz-harminc emberből állt, és ezt egy nagyon pontosan mérhető palettán vagy skálán el lehet helyezni az olyan öndesztuktív antipolitikustól, mint a Major János, egészen a tudatosan, partizán módon politizáló művészekig, mint, mondjuk, Szentjóby Tamás. Ez utóbbi típusnak a késői példája volt az Inconnu csoport. De ez már inkább a nyolcvanas évek, és ők bevallottan, ha nem is a rendszer megdöntésére, de mindenképpen a hatalom irritálására és provokálására törekedtek. Rengeteget lehetne arról beszélni, hogy a korábbi időszakban is, szinte előre kiszámítható volt, hogy egy csoportkiállítás esetén kik voltak azok, akiket egészen biztosan mindig betiltottak vagy kiszedték az anyagukat. De, mondjuk, Szentjóby Tamás és Erdély Miklós között is elég nagy különbség volt a politizálás mikéntjét illetően. Mind a ketten igyekeztek alternatív és művészi megoldásokat adni politikai kihívásokra vagy kérdésekre, de Szentjóby naprakészebb volt, neki voltak külföldi referenciái, Erdély Miklós pedig inkább filozofikusabb, szürrealistább volt, elvontabb szinten nyilatkoztak meg a dolgai. Igaz, hogy egy sereg esetben éppen ezért, mert kevésbé volt direkt a dolog, ő járta meg jobban. Szóval, amikor az ember azt hitte, hogy egy ilyen nyílt provokációnál azonnali retorzió következik, ez jórészt nem így volt. A hatalom természetéhez tartozott, hogy számára rendkívül irritálóan hatott, amikor nem értette, hogy miről van szó, és akkor csapkodott a leginkább, amikor az illető dolog teljesen ártatlannak bizonyult. Erre is van egy nagyon jó példám. Erdély Miklósnak volt egy híressé vált műve, amely két fénykép-reprodukcióból, két arcképből állt, és egy aláírásból, amelyen az állt, hogy: *„Két személy, aki döntően befolyásolta az életemet.”* A kettő közül az egyik Szenes Zsuzsa, a felesége, a másik pedig Kádár János, az MSZMP első titkára volt. Ebből nagyon nagy baj lett. Pedig Erdély Miklós nem állított mást, mint azt, hogy ez a két ember jelentős hatással volt az ő sorsára, amit néhány millió társával együtt nyugodtan elmondhatott. [...] Nagyon szubjektív volt időnként a dolgok megítélése. Ez volt az az időszak, amikor a nagypolitikában, moszkvai nyomásra, vége lett az új gazdasági mechanizmusnak, és a művészetben is egyfajta bekeményítés következett. Különböző kiállításokat csak ezért tiltottak be. Nagyon jól emlékszem éppen arra a nagy (72-re vagy 73-ra tervezett) konceptuális kiállításra, amit a székesfehérvári múzeumban akartunk megrendezni, és csak jóval később tudtam meg, éppen Kovalovszky Mártától, hogy ők kaptak egy határozott utasítást, hogy azt nem szabad nekik megcsinálni. Ez nem véletlen, hiszen a konceptuális művészetnek volt egyfajta politikai színezete. Ez egyrészt magával a létével és a furcsaságával, másrészt pedig a kommunikációs ügyességével – mert egy sereg olyan csatornát használt ki, amely őrizetlen volt –, harmadrészt pedig a kimondottan politikai jellegű munkáival, műveivel volt kapcsolatos.

Beke László

- Csáji Attila Boglárón az utolsó időszak egyre zavarosabbá is vált, de természetesen nem ezért zárták be a hatóságok a kápolnát, hanem egyszerűen azért, mert nem tudták elviselni, hogy ott szabad élet valósuljon meg és szabad szellemi áramlás történjen. Nagyon durva eszközökkel, rendőri jelenléttel szüntették meg. Kőjálra hivatkoztak, mindig valami másra hivatkoztak, nem mondták ki tisztán az okokat, hanem áttételesen. És utána, amikor a kápolnát államosították és kékre festették, meghívták a Gyarmathyt, meg a Bálint Endrét és közülünk is néhány művészt, de nem fogadtuk el. Megtagadtuk, és nem állítottunk ki, mert egy ilyen szituációban semmiféleképpen sem volt szabad ezt elfogadni. [...] Azt hiszem, hogy a kápolna bezárása nagyon időben jött, mert kezdett már fuldokolni a kezdeményezés. Az a groteszk, hogy ezzel a durva beavatkozással nagymértékben segítették a dolog mennybemenetelét.
- Don Péter Csutoroséknak volt egy *Szembesítés* című kiállítása Boglárón, ahol a vizuális középpontban a felesége, dr. Markó Zsuzsanna és a saját ujjlenyomatait állította ki. Ez valószínűleg egy kényszerszergesztus volt, amire azért volt belsőleg szüksége, mert éppen akkor mindketten egy koncepció per áldozatai voltak, aminek a következtében a felesége több mint egy évet töltött börtönben. És ez szimbolizálja az avantgárd képzőművészetnek az akkori helyzetét, hogy a krimi szférájába tolódtak prominens alkotók, mint a Galántai is, akire a Szabó Lászlót kellett uszítani, és Csutoros Sándor, akinek semmilyen papírja nem volt. Sokan éltek akkoriban ezt a szegénylegény életet, nemcsak a képzőművészek, hanem a muzsikuskok és az írók közül is sokan, és fenyegette őket a Baracsk, hogy kmk-ért [közveszélyes munkakerüléssért], elviszik őket, mert a személyi igazolványukba nem volt beírva munkahely. Csutorosnak volt egy bírói ítélete, amiben főlfüggesztett börtönbüntetésre ítélték azért a semmiért, amit csinált. De abban az ítéletben úgy szerepelt, hogy Csutoros Sándor szobrász, és ő evvel igazolta magát. Ha rendőrök igazoltatták, a bírósági ítéletet vette elő és megmutatta, hogy hiába nincs beírva semmi a személyi igazolványába, neki hivatalos papírja van arról, hogy ő szobrász.
- Gáyor Tibor Volt egy nagybátyám, aki hangmérnökként a Rádiónál dolgozott Budapesten. Megkérdeztem tőle, hogy tudna-e esetleg valami ügyes riportert erre az alkalomra [a kápolna bezárására], akár a tévétől, akár a rádiótól ajánlani. Így jöttünk össze Nyakas Szilárddal. Másnap le kellett menni, de mivel gépkocsit nem tudott szerezni, az én autómmal utaztunk. Arról, hogy egy tévé- vagy rádiómunkatársnak tilos külföldi rendszámú autóba szállni, nekem fogalmam sem volt. Lehet, hogy a Szilárdnak sem, nem tudom. Leérkeztünk az én bogár Volkswagenemmel Boglárára, ahol néhány ember már ott tartózkodott, és vártuk a hatóságok érkezését a befalazási aktushoz. [...] Szilárdot ezután elbocsátották a Rádiótól, úgy tudom, azzal az indoklással, hogy külföldi rendszámú autóba szállt be, és a nagybátyámat, aki szintén a rádió alkalmazottja volt, és aki Szilárddal engem összehozott, alacsonyabb beosztásba helyezték. [...] Még egy érdekes utóregze volt ennek a kápolnabezárási ügynek, a Szabó László cikke a Népszabadságban, ahol éppen csak külföldi ügynöknek nem titulált engem, de legalábbis úgy állított be, mintha politikai elemzésekhez, külföldi megrendelésre fotófelvételeket készítenék Magyarországról. A rákövetkező év tavaszán vagy telén – már nem tudom pontosan – egy teljesen váratlan rendőrségi idézést kaptam az idegenrendészeti osztályról. Semmi folyó ügyem nem volt, el nem tudtam képzelni, hogy miről lesz szó. Meglehetősen udvariasan, két „tipikus” figura fogadott, és elkezdtek velem beszélgetni. A szó szoros értelmében beszélgetni, rendőrszemmel, rendőrmentalitással a művészetről, legalábbis a művészetnek arról a szegmenséről, ahol én akkor tevékenykedtem. Vettem a lapot és az ő szájjuk szerinti semmitmondó válaszokat adtam. [...] Elhúzódott szinte az egész délelőttre. Már a második órát töltöttük ott ilyen hülye felemás beszélgetéssel, még mindig nem tudtam, mit akarnak tőlem. Közben Dóra otthon fűhöz-fához telefonált, hogy miért nem engednek engem már ki a rendőrségről, csak nem fognak benn tartani. Kiderült, hogy a Balatonboglár bezárása idején ott-tartózkodó Pór György bírósági tárgyalása volt azon a délelőttön, és egyszerűen meg akarták akadályozni, hogy a tárgyaláson részt vegyek. Fogalmam sem volt a tárgyalásról, utólag tudtam meg.

Amikor ott voltunk, ha lehetett, az éjszakát a kápolnában töltöttük, és hát ez már elég volt a hivatalnak, hogy itt biztos más is történik, nem csak az, hogy mi ott pihenünk és átalusszuk az éjszakát. [...] Egyszer, egy éjszakai razzia során, a rendőrség farkaskutyával behatolt. Tulajdonképpen ez egy magánterület volt akkor, Galántai Gyuri megkapta bérbe. Tehát itt egy magánlaksértés történt. Hát ebből vita alakult ki és egyéb atrocitások. Eléggé rossz emlékek ezek. Erről igazán nem is szeretnék beszélni, hogy hogyan viselkedtek akkor velünk a rendőrök. [...] Akkor bennünk volt ez az állandó félelemérzet, de fiatalok voltunk, tudtuk, hogy ez van. De legalábbis én ennyire komolyan nem akartam elhinni. Azt hittem, hogy ez egy lázalom, de létezett. Sokunkat nagyon meg is viselt. A mai napig nem értem, hogy miért csináltak ebből politikai ügyet, miért mondták, hogy rendszerellenesek vagyunk. Holott itt nem erről volt szó, hanem egy tiszta formát, tiszta művészetet, rendet akartunk. Volt egy vágy ebben a társaságban, hogy igenis, megmutatni, hogy nemcsak egy irányzat működik egy országon belül, egy nemzeten belül, hanem ennek volt üzenete Nyugat-Európa felé, hogy mi is itt vagyunk és létezőnk, és a modern művészet nem halt meg Kelet-Európában. Azt hiszem, hogy ez a generáció egy hidat hozott létre Kelet és Nyugat között akkor, a hatvanas és a hetvenes évek elején. [...] Amikor 71-ben először életemben kijuthattam Nyugat-Európába és végigjárhattam öt országot, akkor minden minket igazolt. Hogy jó úton haladunk. [...] A mai napig megdöbbenek, hogy mi mindent lehet a politikán keresztül és belül csinálni, és hogyan lehet embereket ártatlanul belevinni bizonyos dolgokba. Akkor ez volt. Ma már ez nem létezik, de ez nem azt jelenti, hogy ezt el kell felejteni. Az értékeket ki kell emelni, és a többit elfelejteni. Mert ha az ember állandóan ezzel él együtt, akkor egyszerűen olyan stresszhelyzetbe kerül, hogy nincs tovább és leblokkol. Nem tudom, a többi kolléga hogy van ezzel, de én nem nagyon szeretek erről beszélni.

Két érdekes tendenciának a találkozása volt ez az évtized-forduló. Az egyik a kommunista táborbeli mértékkel mérve elképesztő szabadság. A kádárizmusnak, ha a kádárizmust mint „engedékeny” kommunizmust vesszük, ezek voltak a mintaévei. Mindent szabad volt csinálni, amit úgy ítélték meg, hogy nem rendíti meg a rendszer alapjait. De az ököl ott volt a zsebben. Gondoskodtak arról, hogy senki ne feledkezzen el az ökölről, de bátorították ugyanakkor az értelmiségnek azokat a lépéseit, amelyekkel a hatalom mintegy fejedelmi többszben tudott megszólalni. Minél inkább úgy érezte az értelmiség, hogy sikerült birtokba venni a rendszert tanácsadói szerepe által, annál inkább a sajátjának érezte. Ez volt az aczélizmus-kádárizmus definíciója. Erről valamivel később írtam egy könyvet, a *Cenzúra esztétikája* címen, ami tulajdonképpen inkább az öncenzúra esztétikája volt. Ezeknek az éveknek a tapasztalatai alapján azt írtam meg, hogyan működött a hosszabbra eresztett póráz, a rendszert szívhez szólóbbá és belsőbbé tevő erőként. [...] Másrészt a kápolna vendégei megtagadták az öncenzúrát – ezért mentek oda. Ott minden jelen volt, ami vallási, kulturális, politikai értelemben egy tagolt demokráciába később belefér. Ezért is ugrott a Szabó László-féle rendőri nyilvánosság. Aczél György ugyan híve volt a finoman manipulált különbözőségeknek, ha integrálhatók a rendszerbe. De egyáltalán nem volt ellenére, hogy a BM vegye a kezébe Boglár fölszámolását. Már nem kultúrpolitikai kérdésnek, hanem belügyminisztériumi kérdésnek tekintette az egészet, mégpedig a bogláriak szembenálló magatartása miatt. [...] Mindenki tudta, hogy Boglár a nagypolitika célkeresztjében van, mindenki értette, hogy Aczél ezt az egész undergroundot felszámoltatja, hogy közös nagypolitikai elhatározással rendőrségi kérdést csinálnak Boglárból. Ebben az értelemben a bogláriak az egész rendszer ellenzékének, az egész kultúrpolitika ellenzékének tudták magukat, és a politikai ellenzék hősei voltak, pedig nem óhajtottak konkrét politikai kérdésekkel foglalkozni.

A hatalom lassan ébredt fel arra, hogy itt tulajdonképpen mi is történik. Először még csak egy vidéki fórumon, a Balatonboglár környéki illetékes Népszabadság oldalain, a Somogyi Néplapban jelent meg egy cikk, *Törvénytelen úton néhány avantgarde* címmel. Először úgy tűnt számunkra, hogy ezt a cikket egy vidéki túlbuzgó valakinek a túlzott munkakedve szülte, de később be kellett látni, hogy ennek központi indító okai vannak, és ezek a támadások megjelentek már budapesti lapokban is. Tehát 1971-ben

már látszott, hogy gyülekeznek a fellegek Balatonboglár és a kápolnatárlat felett. A korabeli hatalom úgy tüntette fel magát, mintha támogatója lett volna az igazi művészetnek, de hát az természetes, hogy rendnek kell lenni, úgyhogy egyszerűbb és szalonképesebb is volt a támadásokat formai kifogásokkal kezdeni. Az elején mindjárt volt egy olyan elképzelésünk, hogy tulajdonképpen az itteni létünk támadhatatlan, hiszen a Galántai-féle szerződés, amit az egyházzal kötött, tartalmazott egy olyan kitételt, hogy tekintettel arra, hogy a szerződés csak a bérlőre ró terhet, csak a bérlő által bontható fel. Akkor mi, még 1970 tavaszán, nagy naivan azt hittük, hogy ez némi biztonságot ad, hiszen megtámadhatatlan. Később be kellett látnunk, hogy a pártközpont számára ilyen csekélység nem akadály.

Molnár V. József

„Verekedés” nemcsak egymás között volt, hanem köztünk és az államhatalom között is. Ez természetes volt, mert mi irritáltuk is az államhatalmat azzal, hogy olyasmit állítottunk ki, amit eleve tiltottak. Direkt módon is tiltakoztunk a szabadság hiánya, a konformizmus ellen, ami megfojtott bennünket, és semmiféle lehetőséget nem adott a gondolataink kibontására. Haris Laci egyszer lefényképezett engem a Somogyi Néplap egyik cikkével a számban, amelyen az a szöveg látszott, hogy *Törvénytelen úton néhány avantgarde*. Ezen a képen szó szerint be volt tömve a „pofám”, hogy egy szót se szólhassak. Az ilyen, és ehhez hasonló természetű provokációk természetesen tudatosan készültek. Szentjóbó egy ízben vödört tett a fejére, és azt hiszem, egy napon keresztül szenvtelen arccal olvasta a *Távol Moszkvától* című „jeles” alkotást. Ezek mind tudatos provokációk voltak.

Nyakas Szilárd

A Rádió Ifjúsági Főosztályán dolgoztam, és kaptam egy telefont a műszaktól. Anderlik Sanyi bácsi hívott, a külső közvetítési osztály csoportvezetője, hogy egy rokonától kapta a hírt: Balatonbogláron ki akarják lakoltatni a kápolnatárlatot. Eszembe jutott, hogy egy évvel korábban a Tv-nek csináltam egy kis etűdöt, éppenséggel Balatonbogláron. A Tékában, a televízió kulturális magazinjában mutattuk be, mint egyetlen pozitív példát a Balaton mellett, máshol nem is volt kiállítás csúcsidőben. Emlékeztem, hogy milyen klasszak ezek a fiatalok és milyen vagány dolog volt ez, és döbbenet hallgattam a hírt, hogy most be akarják zárni. Megérkezünk, bekanyarodtunk a domb elé, amin a kápolna állt, és akkor már ott állt mellette egy teherautó. A teherautón mész, homok, téglák sora és néhány munkás. Egyből kiélesíttem a magnót, és odamentem hozzájuk. [...] Nem is akartam igazán provokálni, hát hiszen ők kirendelt emberek voltak, mindenesetre megcsináltam velük a beszélgetést, Galántaival is bent a kápolnában, és vártuk az eseményeket. Az az igazság, hogy a tanács illetékeseit vártam, ehelyett szirénázva jött egy rendőrségi rohamkocsi, amin nyolc rendőr volt. Géppisztollyal legrágtak, körbevették a kápolnát. Farkaskutyát hoztak, egyből odajöttek hozzánk, igazoltattak minket, a kápolna falához állítottak, elvették a magnómat és a tekercseket belőle. Amikor megtudták, hogy rádiós vagyok, akkor mondták, hogy Galántaival együtt kihallgatnak bennünket. Elmondtam nekik, hogy nagyon furcsának tartottam, hogy ezelőtt egy évvel pozitívan számolunk be a kápolnáról, és most pedig be akarják zárni. Hogy lehet ez, hogy be akarják zárni? Nekem erről mindenképpen műsort kell csinálnom. Hova kell a műsort csinálnom? Mondtam, hogy a Táskarádió felelős szerkesztője és műsorvezetője vagyok, és ez egy rendkívül izgalmas dolog. Hát ebből nem lesz műsor, vegyem tudomásul. Nem is lett. [...] Másnap, amikor aztán bementem a Rádióba, be sem nagyon engedtek, és közölték velem, hogy föl vagyok függesztve az állásomból. Akkor volt a kislányomnak az öt éves születésnapja, a kisfiam pedig éppen akkor volt ötnapos, feleségem meg még itt volt a szomszédban a Baross utcai klinikán, nem is tudta, hogy állás nélkül vagyok. Összehívtak egy fegyelmi bizottságot és ők tárgyalták az ügyemet. Nem tudtak végül is mást a fejemre olvasni, mint azt, hogy én egy idegen állampolgár kocsijába szálltam be a Magyar Rádió szerkesztő-riportereként, és ez túrhetetlen. [...] Egy héten belül gyakorlatilag az utcán voltam, és nem is igen tudtam elhelyezkedni semmilyen országos terjesztésű laphoz, sehova.

Azt nem tudom, hogy a Gyuri érzékelte-e, de én bizton érzékeltem, hogy az utolsó lesz ez az 1973-as nyár, mert valahogy a levegőben volt. [...] Akkor már több állami kocsi állt meg a kápolna előtt, rendőrök jöttek hajnalban kutyákkal, fölrugdostak bennünket, már nagyon sokan jártak oda. Harci készültségben telt ez a nyár, viszont ami a szellemi izgalmat illeti, nagyon izgalmas volt. [...] Biztos vagyok benne, hogy a hatalomnak fogalma nem volt arról, hogy mi van ott lenn [Bogláron]. Sokkal jobban gyanakodtak, de nem voltak igazán tájékozottak. Hogy Aczél György mennyire exponálta magát vagy nem, nem tudom, nekem semmilyen kapcsolatom nem volt vele, de közvetve hallottam egyet s mást. Azt mondta nekem Szántó Piroska, hogy „én megpróbáltam hatni Aczél Györgyre, hogy hagyjanak benneteket békén, de azt mondta: azt az egyet ne kérd tőlem”.

Orvos András

Jöttek hozzánk kirándulók, akik ott tartózkodtak, és akkor meggyanúsítottuk őket azzal, hogy besúgóók. Olyan neves személyiségeket is meggyanúsítottunk, akiknek nem szívesen mondanám ki a nevét, és később ki is derült, hogy ártatlanok. [...] Az üldözési mánia lassan terjedt közöttünk, és nem lehetett pontosan tudni, hogy mikor, melyik nap csap le a hatóság, a rendőrség, és milyen módszerekkel. [...] Például akkoriban a rendőrök éppen párban jártak, egy rendőr és egy karhatalmista, vagyis egy katona, plusz egy kutya, tehát így voltak hárman. Ezzel a módszerrel egész egyszerűen igazoltattak bárkit, és hogyha nem tudta magát normálisan igazolni, mert éppen strandra ment le, és nem vitt magával személyi igazolványt, akkor bevitték az őrszobára. Egy ilyen alkalommal verték meg rettenetesen a Baksát [Baksa-Soós Jánost], a Kex zenekar vezetőjét, aki azt merészelte csinálni, hogy a bárban térden állva táncolt, sőt, nem hagyta abba a táncolást, amikor megjelentek a rendőrök az esti razzíára. [...] Nagyon komolyan feltételezték azt, hogy nem csupán a kultúra ellen, hanem az egész rendszer ellen próbálunk szervezkedni ott a kápolnatárlatokon.

Pauer Gyula

Mi azt hittük, hogy belőlünk úgy lesz művész, hogy ha kiállítunk. Mi nem a hatalmat akartunk megdönteni – én a Kádár-rendszert nagyon utáltam –, de eszembe nem jutott, hogy azok a nonfiguratív képek, amiket én festek, az a rendszernek bármilyen módon mondhat valamit. Az más volt, azt én a művészet kategóriájában tartottam számon. De úgy láttam én is és sokan mások rajtam kívül, hogy a művészetben valamit tenni kell, lépni kell, azzal a másik világgal szemben, amit magunk körül láttunk a hivatalos kiállítóterekben, vagy a Képcsarnokban. Mi nem a politikai ellenállást választottuk, de persze tudom, hogy ezt mások másként gondolják, Haraszty Édeske például másképp beszél erről. Ő mint egy politikai ellenállót fogalmazza meg magát. Én művész akartam lenni, de nekem ezt nem hagyták, és beszorítottak ebbe a lövészárkba. [...] A hivatalok állandóan támadtak bennünket a zsúrizések elmaradása miatt. De a művek egy része a karakterénél fogva volt zsúrizhetetlen. Najmányi, Halász Péter, Szentjóbó vagy Erdély akciót nem lehetett zsúrizni, mert nem lehetett tudni előre, hogy mi fog történni, a legtöbb esetben maga az alkotó se tudta. Mi, akik műtárgyat állítottunk ki, mi úgy gondoltuk, hogy vállaljuk azt a kompromisszumot, hogy ha a Lektorátus minket békén hagy, bemutatjuk nekik a munkáinkat, azzal a feltétellel, hogy semmit nem zsúriznek ki. De ők a váratlantól féltek nagyon. És akkor ott voltak ezek az akciók. 1973-ban már én is egy akciót csináltam, és akkor már lehetett tudni, hogy Balatonboglárnak vége. Tehát már nem egy kiállítóterem, hanem egy olyan fórum volt, ahol lehet tüntetni, lehet demonstrálni, lehet valamilyen módon ütközni, nemcsak a hatalommal, hanem az egész világgal, ami minket körülvevett.

Szemadám György

Az állandó civódás a nap 24 órájában ment köztünk és az államapparátus között. Amit ők kilélegeztek, azt mi belélegeztük, amit mi kilélegeztünk, azt ők belélegezték. Tehát egy állandó generális kapcsolatban álltunk ezzel a konstrukcióval. Tulajdonképpen azt lehetne mondani, hogy ha Aczél György és kiszolgáló személyzete nem azt a kultúrpolitikát csinálja, amit csinált, akkor nem élesedett volna ki annyira valószínűleg a művészeti tevékenységnek az az oldala, az az aspektusa, amiben a szociális vonatkozások megjelentek. Úgyhogy nagyon hálásak vagyunk annak a bizonyos államrendnek. Amiről egyébként

St. Auby Tamás

nagyon tévesen azt mondja mostanában a sajtó, hogy milyen finom diktatúra volt. De hát könyörgöm, az nem lehetett más, mint finom diktatúra, hiszen már előtte harminc éven át elüldöztek, bebörtönöztek és meggyilkoltak mindenkit, akivel szemben a diktatúrának nem finoman kellett föllépnie. Ami maradt, az már nem igényelt durva eljárást, mert ha kinyílt valami kicsi kis rügyecske, azt ők rögtön levágták. Tehát azért hívják ezt finom vagy puha diktatúrának, mert egy kis rügyet levágni, az nem olyan brutális. A diktatúra durva része már korábban lement. Mi, amikor ott ostyát ragasztottunk a cipőre, majd égő seprővel takarítottunk, akkor ez a kicsi kis rügyecske egy olyan őrületes belégzési nehézséget okozott az állami, illetve az egyházi apparátusnak – és hát világos, hogy ráadásul meg kellett élniük valamiből –, hogy azonnal beindították gépezetét, és jöttek a különböző retorziók, újságírók, rendőrök, állami hivatalnokok. De mégis, nyár volt, mindig nyár volt. Húsz-egynéhány évesek voltunk, gyönyörű lányok tömege, szabadok voltunk, jól éreztük magunkat, csak állandóan jött ez a szitáló hatás. Állandó téma volt, szóval, ha nem beszéltünk róla, akkor gondoltunk rá, vagy ők beszéltek rólunk, és akkor kellett velük diskurálni, mindig ott volt valami a levegőben. Vagy gyakorlatilag megjelent a Köjál, vagy egy csoport rendőr vagy besúgó, és akkor az ember találgatta, hogy most melyik a rendőr, melyik a Köjál, melyik a besúgó. Ez egy állandó, konstans folyamat volt.

* Interjú Kovács Sámuellel, Balatonboglár volt tanácselnökével (kézirat, 1998). A *Vakáció* című filmben elhangzott interjú közléséhez a család nem járult hozzá.

Horányi Barna,
a Somogyi Néplap
újságírója

IV. „Mi általában felettes utasításokat hajtottunk végre”*

A Somogyi Néplap szerkesztőségébe, a főszerkesztőhöz több panaszos levél érkezett Balatonboglárról, hogy ott a kápolnát nem a rendeltetésének megfelelően használják, hanem a feltört kriptában orgiákat rendeznek. Innen indult el a riportom, hogy megnézzem, mi is történik a helyszínen. Ott Galántai Györggyel nem találkoztam. Láttam a szétszórt koponyákat, a csontokat. A galériaként kezelt kápolna nem a rendeltetésének megfelelően működött, és a cikk innen indult el. [...] 1971-ben már hatalmas botrányszag volt. Az, hogy, mondjuk, Weöres Sándor-est is volt ott, nem tartozott ehhez a konkrét témához. [...] Beszéltem Bartha Évával, a Lektorátus helyettes vezetőjével, és ő annyit mondott, hogy nincs engedély, nincs zsűrizés. Nem mondta azt, hogy nem is kell. Azt hiszem, hogy ez vitatható kérdés, hogy ez nem egy kiállítóhely, hanem egy kápolna, amit a veszprémi püspökségtől bérelt a művészársaság. És nem tudom, hogy hogyan értékeljem magát a püspökséget sem, hogy hogyan engedélyezhetett egy nem a funkciójának megfelelően működő templomban olyan rendezvényeket, amelyek végül is elindították a lavinát. Tehát az, hogy egy középület magánműteremnek minősült-e akkor, vagy magángalériának, ezt döntsék el azok, akik ehhez jobban értenek. Valójában egy joghézag lehetett az, ami miatt nem lehetett eldönteni, hogy mi minősült akkor műteremnek. Azt hiszem, hogy itt a kiállítási program találkozott egy olyan nem kiállítási programmal, ami miatt megkérdőjelezhető volt, hogy a kápolna mennyiben a művészet szentélye, a művészet temploma, és mennyiben egy, a hatalommal kissé játszani akaró társaság gyülekezőhelye, akik azt mondják, hogy na, kipróbáljuk azt, hogy mit bír ki a hatalom. Ez alatt azt értem, hogy a tanácsi rendszerben elnézik-e azt, hogy ott milyen rendezvények, milyen programok vannak. Itt érzékelem azt a problémát, hogy a két partner nem tudott egymással beszélni. A cikkemben is írom, hogy a megyei tanács sem tudott mit kezdeni ezzel a csoporttal. És ez a mai napig számomra tisztázatlan, hogy kin mi múltott. [...] Abban az időben sok, jeles alkotó élt a Balaton mellett is, Somogyországban is, és mégsem emlékszem, hogy hasonló esemény történt volna. Itt tehát valami olyan plusz dolog történt, ami szerintem kívül esett a művészetben. Nyilvánvaló, hogy a [Borsos] Miklós bácsi nem járt oda rendszeresen, magát az eszmét nyilván támogatta, hogy Balatonbogláron legyen egy galéria, egy művészcsoporthoz legyen rendszeres kiállítóhelye. Nyilván, ezzel mindenki egyetértett, egyetérték én is. Csak nem mindegy az, hogy mivel és hogyan. [...] Akárhogyan is minősítem a képeket vagy a szobrokat, az irodalmi esteket, ne felejtjük el, hogy a 3 T korszakában vagyunk, amit Aczél György alkotott, vagyis tűrők, tiltók, támogatók. Nyilvánvaló, hogy a konfliktus

a hatalom és a művészek között azért jöhetett létre, mert valahol a művészek átléptek egy olyan határt, amit a hatalom már nem tudott elviselni. [...] Kaposváron ma is, hogyha előhozzák ezt a témát, a „botrány”, ez maradt meg belőle. Sajnos.

Amikor kiderült, hogy a különböző fórumokon már végigment az eljárás, a járási Kőjál, a járási hitközségi igazgatás, a helyi hatóság elrendelte, hogy költözzenek ki, magyarul mondvá, nem lett volna szabad ezt lakás céljára használni. Nem volt vécéjük, nem volt olyan körülmény, ami alapján ott nyugodtan lakhattak volna. Gyerekekkel is laktak ott. Ekkor jött a hatóság, tehát az építési igazgatás szerepe, és el kellett rendelni ennek az állapotnak a megszüntetését. Magyarul mondvá, ki kellett lakoltatni, rendbe kellett tenni a kriptát és az egész létesítményt. Ezt hatósági formában el kellett rendelnem, amit másodfokon is jóváhagytak, és ki lett írva, hogy mikor megyünk ki és pakoljuk ki az ott lévő felesleges dolgokat. [...] Amikor végrehajtást rendel el az ember, akkor nyilván meg kell védenie saját magát az ellen, hogy netalántán valaki fejbe kólintsa, mert ez előfordulhatna, ha csak egyedül mennék ki, egy lovas kocsival vagy teherautóval. Kértem a rendőrség segítségét, amit meg is kaptam, mert ennek ez a szabályos eljárási módja. Összehangolt munkával, rakodómunkásokkal, kocsival, szerszámokkal, falazóeszközzel. Szóval gyakorlatilag mindent oda kellett vinni ahhoz, hogy ezt az állapotot meg lehessen szüntetni. Nyilván a rendőrség is részt vett ebben. Ha jól emlékszem, öt vagy hat fővel mentünk ki oda, kivittük a költségvetési üzem fuvarszekélyét, kivittem az írógépet, az adminisztrátort és közöltem velük, hogy mostantól számítva kitakarítjuk ezt a kupit vagy inkább disznóolat, mert csak ennek lehetett nevezni, mert úgy nézett ki, sajnos. Többen voltak ott, művészek, a barátai, talán még a Rádiótól is voltak kint, fényképek mutatják, hogy fényképeztek is bennünket. [...] És miután valamikor ezt befejeztük, a Galántai még engem is megkínált egy tálból, és adott egy kanalat, hogy én is egyek velük, mert ez volt az ebédjük. De úgy, hogy csak egy kanál volt és egy bogrács. Na én ezzel a magam részéről befejezettnek tekintetem, ki lettek takarítva, ki lettek pakolva.

A Galántai úrnak olyan furcsa volt a magatartása és a megjelenése. [...] Ebben az egészben az én szerepem annyi volt, hogy helyszíni szemlélt tartottam, és a rossz állapotokat jegyzőkönyvben rögzítettem. És akkor indult az egész lavina. És ezen az alapon a tanács intézkedett. A megyei tanács igazgatási osztálya is jóváhagyta a határozatot. Ez az egész egy nagy szintű zűr volt. Azt nem tudtam, hogy utána mi történt. Én nagyon szigorú felügyelői vonalon dolgoztam. Megmondom őszintén, a járás réme voltam. [...] Az én kezemben volt a szurony, én voltam a közkatona. A közkatona küldi a jelentést a parancsnoknak, a parancsnok küldi tovább. Tehát utána a megyei, a járási tanács fölterjesztette az igazgatási osztályra, az itteni igazgatási osztály elküldte a megyei tanács igazgatási osztályához, akkor innen elment az egész téma a megyei Kőjálhoz. Amikor már a felettesek nyilatkoztak, akkor én eltűntem mint szereplő. Tehát én első fokozaton intézkedtem, és utána ment az egész intézkedés megyei szintűre a minisztériumhoz.

A falu soha nem szólt azért, hogy valami ott nem jól megy. Ha hallottam is valamit, akkor az mindig hivatalos részről jött, hogy nem figyelek oda, hogy milyen orgiák vannak. Mondtam, nem tudok róla. [...] Az egészségügyi miniszter, a Kőjál szólt, hogy itt kiállítási terem van, és közben meg nincsen rendes vécé, nincs vízleöblítő stb. Hát azon nem is csodálkoztam, mert itt víz sem volt nyáron, mert odafönn a dombon nem volt nagy nyomás, és nem ment föl a víz. Tehát hiába lett volna oda egy szuper jó vécé építve, akkor sem tudták volna használni. [...] Magát a püspököt kényszerítették vagy szólították fel, hogy intézkedjen [a bérleti szerződés felbontása ügyében]. Én a püspök úrral beszéltem előtte, hogy nem vagyok hajlandó fölbonítani a szerződést, de ő kénytelen volt engem hivatalosan utasítani. [...] És akkor közben megkaptuk az idézést a bíróságra, hogy ezt az ügyet tárgyaljuk. Galántai urat megkerestem, ő azt mondta, menj csak el, én nem megyek, úgymint ezeknek lesz igazuk. Egyedül voltam ott, és akkor a határozatot kimondták, hogy Galántai úrékat ki kell tenni. Azt hiszem, az is bántotta itt a köz-

Papp István,
a balatonboglári községi
tanács műszaki
ügyintézője

Schneider Istvánné,
járási Kőjál-felügyelő

Szóllósi Ferenc,
Balatonboglár
plébánosa

séget, hogy Galántai úr azt mondta, hogy ezek akarnak engem zsúrizni? [...] A püspök úr utasítását nekem be kellett tartani, és Gyurka is megértette, hogy másként nem tehetek. De hát, amíg lehetett, húztuk az időt. Lékai úrral annyira jó viszonyban voltunk, hogy ő még csak nem is használt volna olyan szót, hogy kötelezem. Olyan finoman csinálta az egészet, hogy ne az én vállamon legyen ez a teher. [...] Később az én tudtom és engedélyem nélkül befestették a kápolnát kékre, és azóta is már kaptam több levelet a család leszármazottaitól, hogy ez a kápolna nem ilyen színű volt, és kötelezik az egyházat, hogy fessük vissza. Bár csak a kripta az övéké, de szeretnék, ha a kápolna visszakapná a fehér színt. Én még mindig nem tettem le erről. Most is például a kiállítások csak szóbeli engedéllyel történnek, én nem adok írást, hogy igenis megengedem, hogy megrendezhessék ezeket. Az egyház annyira megértő volt, hogy attól kezdve ők is adtak anyagokat a kiállításra, így aztán az összhang megvolt a községgel, akkor már viszont nem volt ilyen probléma. [...] Érthetetlen, hogy akkoriban a legkiválóbb művészek szerepeltek itt nála [Galántainál], és mégis így jártak el vele, mert nem akárcik, nem valami kis falusi színészek jöttek ide.

Ez a dokumentumgyűjtemény egy hat évre visszanyúló kutatás eredménye.

Az 1996-ban megkezdett munka kiindulópontját a Somogy Megyei Levéltárban őrzött tanácsi és közigazgatási iratok jelentették, innen jutottam el fokról fokra a pártirányítás, az igazságszolgáltatás, az állambiztonság és az államigazgatás országos hatáskörű szerveinek körében keletkezett forrásokhoz. A kötetben összegyűjtött százhatvanöt dokumentum a nagyobbik része annak a tetemes iratmennyiségnek, melyet a kápolnatárlatok ügymenete során a Somogy megyei és járási, a balatonboglári községi tanácsi állami, párt- és közigazgatási szervek, az MSZMP vezető testületei és osztályai, a Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztálya, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, a Balatonboglári Római Katolikus Egyházközség, a Veszprémi Püspökség, az Állami Egyházügyi Hivatal, a Belügyminisztérium III/III-as Főcsoportfőnökségének belső elhárítással foglalkozó osztályai, és nem utolsósorban Galántai György „termeltek”.

Az eddig feltárt iratok teljes jegyzéke, a válogatásban nem közölt dokumentumok adataival együtt, a kötet végén szereplő levéltári forrásjegyzékben található.

A válogatás elsődleges szempontja az volt, hogy bemutassuk az ügyben érintett szervek összehangolt tevékenységét, vagyis a „rendszer” működését, és a boglári történetet beágyazzuk a korba. Bár a kápolnatárlatok eseménytörténete 1970 júniusa és 1973 augusztusa között zajlott, ezt az időhatárt – kiszélesítve – 1967 és 1975 között húztuk meg. Néhány dokumentum erejéig igyekeztük bemutatni az előzményeket: a bérleti szerződés megkötésével kapcsolatos fontosabb momentumokat; 1973 és 1975 között végigkövetjük a kápolnatárlatok utóéletét, a Kék Kápolna megnyitásával pedig egy új, de már nem ehhez a témához tartozó fejezet kezdetét villantjuk fel.

Az egyes források kiegészítik egymást, de a folytonossági hiányok is „beszédesek”. Csak néhány példát említve: továbbra sem kerültek elő a bérleti szerződés felbontásával kapcsolatban a Somogy Megyei Tanács és a Veszprémi Püspökség; az ügyben érintett sajtóorgánumok és a képzőművészetet felügyelő szervek; az igazságszolgáltatás és az állami és pártszervek közötti kommunikáció bizonyos dokumentumai. Jól érzékelhető, hogy a párt és állami vezetés minél magasabb szintjeire jutott az ügy, annál szűkszavúbbak vagy hiányosabbak a dokumentumok. Mindez részben arra a közismert módszerre utal, hogy az ügyintézés kínosabb része főként telefonon zajlott, amelyre például Aczél György és Szabó László „egyoldalú” levelezésében találunk konkrét utalást.

A korra jellemző az ügyben érintett szervek hatásköri viszonyainak tisztázatlansága, és szemmel látható a bizonytalanság a jogkörök és illetékességek körül. Az 1968–1974 közötti időszak politikailag és közigazgatásilag is bonyolult és ellentmondásos viszonyait jellemzi az a helyzet, amely többek között az 1971-ben hatályba lépett tanácstörvény nyomán alakult ki. A törvény az állami akarat végrehajtóiként működő tanácsoknak – igaz, csak papíron – visszaadta azt a jogát, hogy népképviselői és önkormányzati szerveként működhessenek, ugyanakkor a gazdasági reform leállítását követő visszarendeződési folyamatban ismét a központi akaratnak rendelték alá a helyi tanácsi szerveket.

Részben terjedelmi, másrészt szerkesztési okból – de azért is, hogy az olvasót ne unatassuk az ismétlésekkel –, nem válogattuk be a III/III-as, az állambiztonsági szolgálat belső reakció elleni csoportfőnökségének azon dokumentumait sem, amelyek összefoglalások formájában ismétlik meg a kötetben már publikált jelentéseket. Mivel ennél az irattípusnál is elsősorban a források közzététele volt a cél, ezért csak korlátozottan alkalmaztunk forráskritikát. Főként azokat a téves információkat lábjegyzeteltük, amelyeket a kötet más fejezeteiben szereplő dokumentumokkal össze tudtunk vetni.

Az egyes iratokat kronologikus sorrendben és teljes terjedelmükben közöljük. A szoros időrendiségtől csak azokban az esetben térünk el, amikor az összefüggések, a tartalmi-

logikai szempontok ezt megkívánták. A dokumentumok végén szögletes zárójelben szerepelnek az egyes iratokra vonatkozó adatok: őrzési helyük, jelzetük és az iratokon megjelenő kézírásos megjegyzések. A Somogy Megyei Levéltár iratait már a 2002-es, új jelzetekkel szerepeltetjük. Minden esetben feltüntettük, ha ugyanaz a dokumentum több forrásból is előkerült. Ezt azért tartottuk célszerűnek, mert a több példányban keletkezett, és többfelé megküldött iratokra a különböző helyeken olyan kézírásos megjegyzések kerültek, amelyek a kutatás során nem csupán újabb forrásokra irányították a figyelmet, hanem rávilágítottak az ügymenet informális csatornáira és módszereire is.

Az olvashatóság érdekében a helyesírási hibákat a jelenleg érvényben lévő akadémiai szabályzat szerint javítottuk. Szögletes zárójelben egészítettük ki a nyelvtani, stilisztikai, vagy az érthetőség szempontjából hiányos részeket. Meghagytuk azonban és [sic!]-kel jelöltük a nyilvánvaló elírásokat, vagy az olyan, a szöveg szempontjából jelentőséggel bíró hibákat, amelyek a korabeli hivatali nyelvezet stílusát érzékeltetik. Az olvashatatlan részeket (...) -be tettük. A névelírásokat a név első megjelenésekor szögletes zárójelben, a továbbiakban zárójel nélkül vagy lábjegyzetben helyesbítettük. Azoknak a személyeknek a nevét, akik köztisztviséget nem viselnek vagy nem közszereplők, és akikkel a közlést illetően nem volt mód az egyeztetésre, monogrammal váltottuk ki, személyes adataikat pedig [...] -be tettük. A Történeti Hivatal által anonimizált szövegrészeket kifestéssel ■■■ jelöltük.

A források a Magyar Országos Levéltár (MOL) MDP–MSZMP Iratok Osztályán belül az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztály, a TKKO (Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztály), valamint a volt Művelődésügyi Minisztérium és a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégium; a Somogy Megyei Levéltár (SML); a Történeti Hivatal (TH); a Veszprémi Érseki Levéltár; a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár Kézirat-tárában őrzött Aczél György Kézirathagyaték (MTA-KK-AKH), a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézete, valamint a Fővárosi Bíróság Irattára és az Artpool Művészetkutató Központ archívumából származnak.

Itt szeretném megköszönni az egyes levéltárak munkatársainak, hogy segítségemre voltak a kutatásban: a Somogy Megyei Levéltár igazgató-helyettesének, dr. Szántó Lászlónak; a Történeti Hivatalnak, elsősorban Baráth Magdolnának; a Magyar Országos Levéltár munkatársának, Simon Istvánnak; a Fővárosi Levéltárból Sarusi Kiss Bélának, a Veszprémi Érseki Levéltár igazgatójának, dr. Rajczi Pálnak; és nem utolsósorban Galántai Györgynek és Klaniczay Júliának.

Külön köszönettel tartozom hasznos tanácsaiért és a folyamatos biztatásért a fejezet lektorának, Kenedi Jánosnak.

Sasvári Edit

RÖVIDÍTÉSEK, SZAKKIFEJEZÉSEK

A közölt dokumentumok forrása és rövidítése

Artpool Művészetkutató Központ, Budapest (Artpool–Boglár)
Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár Kézirattára – Aczél György Kézirathagyaték, Budapest (MTA-KK-AKH)
Érseki Levéltár, Veszprém
Fővárosi Bíróság Irattára, Budapest
Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL)
MTA Művészettörténeti Kutatóintézet
Somogy Megyei Bíróság Irattára, Kaposvár
Somogy Megyei Levéltár, Kaposvár (SML)
Történeti Hivatal, Budapest (TH)

Az Artpool Művészetkutató Központban őrzött dokumentumok rövidítése:

B = az Állami Biztosítóval kapcsolatos iratok

E = egyházi levelezés

K = a kiállításokkal és művészeti eseményekkel kapcsolatos levelezés

ML = a kiállítási ügyekkel és művészeti eseményekkel kapcsolatos magánlevelezés és ügyintézés

R = a községi, járási és megyei rendőri szervek levelezése

T = községi, járási, megyei, tanácsi levelezés

Napló, 1972 = kápolna munkanapló (1972)

Napló, 1973 = kápolnaműterem munkanapló (1973)

A dokumentumokban leggyakrabban előforduló tisztségviselők neve, korabeli foglalkozása, beosztása

Ágoston Ernő = Balatonboglár tanácselnöke 1974-től

Bartha Éva = a Képző- és Iparművészeti Lektorátus igazgatóhelyettese

Bereczky Loránd = az MSZMP KB képzőművészeti referense

Bíró Gyula = az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának titkára

Bogdán Ferenc = a Balatonboglári Községi Tanács Szakigazgatási Szervének titkára

Czövek Jenő = haláláig, 1970-ig, püspöki tanácsos, a Balatonboglári Római Katolikus Egyházközség plébánosa, egyházközségi elnök

Csorba Géza = a Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztályának főelőadója

dr. Draveczky Balázs = a Somogy Megyei Múzeumok igazgatója

Frankberger Ferenc = rendőrőrnagy, a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Járási Rendőrkapitányságának bűnügyi alosztályvezetője

Gádor Endre = a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályvezetője

Dr. Gelencsér István = rendőralezredes, a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője

Gulyás József = a Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Művelődésügyi Osztályának főelőadója

Hegedüs László = a balatonboglári Vikár Béla Művelődési Ház igazgatója

dr. Hock János = a Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának balatoni főelőadója

Horányi Barna = a Somogyi Néplap újságírója

Horváth Lajos = a Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának Művelődésügyi Osztályvezetője

Jávori Béla = a Somogyi Néplap főszerkesztője

Kocsis László = a Somogy Megyei Tanács elnökhelyettese

Kolip Gyula = rendőrőrnagy, a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Alosztályának vezetője

Kovács Sámuel = 1973-ig a balatonboglári községi tanács elnöke

Magyar László = a Somogy Megyei Tanács Fonyódi Járási Hivatal Igazgatási Osztályának vezetője

Molnár Gyula = az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának titkára

Nagy Miklós = az MSZMP KB TKKO vezetője, művelődésügyi miniszter 1973. augusztus 3-tól–1974. április 9-ig.

Németh Ernő = az SMT FJH Művelődésügyi Osztályának vezetője

Ormos Tibor = a Képző- és Iparművészeti Lektorátus igazgatója

Ósze István = az MSZMP Községi Bizottságának titkára

Papp Antal = a Magyar Hírlap kulturális rovatvezetője

Papp István = a Balatonboglári Községi Tanács műszaki ügyintézője

Salamon János = a Balatonboglári Községi Tanács előadója

Sarlós István = a Népszabadság főszerkesztője

dr. Schneider Istvánné = járványügyi felügyelő (KÖJÁL)

Svenda István = a Somogy Megyei Tanács VB Művelődési Osztályának vezetője

Szabó László = bűnügyi újságíró, a Népszabadság rovatvezetője, a Kék fény című televíziós rendőrségi magazin szerkesztő-riportere

Szabó Sándor = rendőralezredes, a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság vezetője

Szőllősi Ferenc = 1970-től a balatonboglári r. k. egyházközség plébánosa

Takács Kálmán = a Művelődésügyi Minisztérium megbízott osztályvezetője

Tóth Miklós = az MSZMP KB Tudományos Közoktatási és Kulturális Osztályának munkatársa

A dokumentumgyűjteményben előforduló rövidítések jegyzéke

Ag. = anyag

Agit, APO = Agitációs és Propaganda Osztály

Agy = Aczél György anyaga

ÁKJF = Állami Közegészségügyi és Járványügyi Felügyelőség

alhdgy. = alhadnagy

Arch. = archívum

BRFK = Budapesti Rendőr-főkapitányság

c. esperes = címzetes esperes

cs. = csomag

D. a J. Kr.! = Dicsérettessék a Jézus Krisztus!

d. n. = dátum nélkül

e. a. = előadó

esp. = esperes

et. = elvtárs

eü. = egészségügyi

E. Ü. M. = Egészségügyi Minisztérium

f. = fond

f. cs. = a fond hivatkozott iratcsomója

f. év = folyó év

Ftdő. = főtisztelendő

Hiv. szám = hivatkozási szám

Hrjsz. = helyrajzi szám

Ikt. sz. = iktatási szám

Jkv. = jegyzőkönyvvezető

KB = Központi Bizottság

K. m. f. = kelt, mint fent

Korm. sz. = kormány számú

KÖJÁL = Közegészségügyi és Járványügyi Állomás

közeü. = közegészségügyi

Lektorátus = Képző- és Iparművészeti Lektorátus

MH = Magyar Hírlap
MSZMP = Magyar Szocialista Munkáspárt
MSZMP KB = Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága
MSZMP SMB = Magyar Szocialista Munkáspárt Somogy Megyei Bizottsága
MT rendelet = minisztertanácsi rendelet
MT TH = minisztertanácsi törvényhatározat
Nytsz. = az irat nyitószáma
ő. e. = őrzési egység
PMO = Propaganda és Művelődésügyi Osztály
P. p. = polgári perrendtartás
ppi. tan. esp. = püspöki tanácsos, esperes
r. alezr. = rendőr alezredes
r. k. = rendőrkapitányság
r. hdgy. = rendőrhadnagy
r. fhdgy. = rendőrfőhadnagy

r. ftörm. = rendőr főtörzserőrmester
r. őrgy. = rendőrőrnagy
r. k. = római katolikus
SMT = Somogy Megyei Tanács
SMT FJH = Somogy Megyei Tanács Fonyódi Járási Hivatala
SM RFK = Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
SMT VB = Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága
SN = Somogyi Néplap
s. k. = saját kezűleg
szabs. = szabálysértési
tk. = társadalmi kapcsolat
TKKO = Tudományos Közoktatási és Kulturális Osztály
Tkvi. = telekönyvi
Tvr. = törvényi rendelet
VB = Végrehajtó Bizottság

A leggyakrabban előforduló állambiztonsági szakkifejezések, rövidítések és kódok

A *Történeti Hivatal tájékoztatója* (összeállította Cseh Gergő Bendegúz); Petrikné Vámos Ida: *Iratok a Történeti Hivatalban* (In: Gyarmati György [szerk]: *Trezor 1. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999*. Történeti Hivatal, 1999) és Kenedi János: *Kis állambiztonsági olvasókönyvének* Állambiztonsági szleng-szótára (Magvető, Budapest, 1996) alapján.

3/a rendszabály = telefonlehallgatás

3/e rendszabály = objektum (például lakás) lehallgatás

alapnyilvántartás = az állambiztonsági nyilvántartásban az ügynevezett alapnyilvántartásba kerültek mindazok, akik a fennálló társadalmi rendszer ellen bármilyen tevékenységet kifejtettek, vagy a rendszerrel szembeni ellenséges viszonyuk feltételezhető volt. Itt tartották nyilván például az államellenes bűncselekmények elkövetőit, az ellenzéki csoportosulások szervezőit és emgadóit, a rendszerellenes vallási mozgalmak vezetőit, az ellenséges emigráns szervezetek tagjait, az 1956-os forradalom tevékeny résztvevőit, de az 1945 előtti államigazgatás vezető tisztségviselőit is.

bizalmas nyomozás = a bűncselekményre utaló tevékenység, vagy mulasztás bizonyítására, illetve cáfolására alkalmas adatok megszerzésével biztosítja: a bűncselekmény megelőzését, akadályozását, korlátozását, operatív megszakítását, a büntetőeljárás kezdeményezését, vagy kizáró okok esetén a bizalmas nyomozás megszüntetését.

bomlasztás = az ellenséges tevékenység büntetőeljárásán kívüli megszakításának módszere. Az ellenséges csoport egységét, akcióképességét, belső rendjét és fegyelmét komplex ellenintézkedésekkel, a belső emberi kapcsolatok megbontásával fellazítja. Részintézkedéseikhez tartozik: a lejáratás, a befolyásolás, az elszigetelés, a leválasztás.

Cs-dosszié = csoport-dosszié. Az állambiztonsági szervek által, személyek egy csoportjával szemben folytatott bizalmas nyomozás során keletkezett iratokat tartalmazó dosszié.

dezinformáció = megtévesztő, félrevezető információ (adat, tény, eszköz, támpont stb.) a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális életről, a tudományos, technikai munkáról, katonai kérdésekről. Az ellenséget megtéveszti és dezorientálja, téves irányban köti le a figyelmét, erőit, eszközeit, és időszakos védelmet nyújt a valóságos titkoknak. (...)

F. do. = figyelő dosszié. Az állambiztonsági szervek figyelő dossziét vezettek azokról a személyekről, akik a népköztársaság állami, társadalmi és gazdasági rendjével szembeni fellépés lehetőségét latolgatták, fellépésük várható volt, vagy magatartásukkal tényleges veszélyt jelentettek a rendszerre.

fn. = fedőnév: az állambiztonsági szolgálat operatív munkatársának, a hálózat tagjának kiletét leplező, vagy jelölő elnevezés. (...)

fn. ü. = fedőnevű ügynök

hálózat = az állambiztonsági szervezet hálózatilag szervezett titkos munkatársainak összessége. Tagjai az állambiztonsági szervek vezetésével és irányításával a szervezetszerű titkos együttműködés keretében vettek részt a Magyar Népköztársaság védelmének erősítéséhez szükséges információk megszerzésében, a titkos operatív intézkedések végrehajtásában, a külső és belső ellenség aknamunkájának felderítésében, megelőzésében és megszakításában. – Tagjait az állambiztonsági szervekhez fűződő munkakapcsolatuk alapján minősítjük.

K-ellenőrzés = postai küldemények operatív ellenőrzése, amelynek során az állambiztonsági szervek a bizalmas nyomozás alatt álló személy postai küldeményeit felbontották, illetve esetenként elkobozták.

K-lakás = konspirált lakás. Az állambiztonsági szerv, illetve fedőszerve által fenntartott és üzemeltetett lakás, amelyet az ügynök és az operatív tiszt(-ek) konspirált találkozására használtak.

M. do. = munkadosszié, amelyet a hálózati személyek által adott jelentések elhelyezésére kell használni.

M. esetén őrizetbe vétel = mozgósítás esetén

nyilvántartásba vétel = az operatív nyilvántartás gyűjtötte, tárolta és rendszerezte az állambiztonsági szervek operatív munkája során keletkezett, szerzett adatokat, információkat. Az összegyűjtött adatok tették lehetővé bizonyos joghátrányok érvényesítését, másrészt a nyilvántartás segítségével olyan tényeket, körülményeket tudtak megállapítani, amelyek felderítése egyébként hosszas nyomozást igényelt volna.

O-dosszié = operatív-dosszié. A személyi, csoport, figyelő, körözési, objektum, rendkívüli esemény, illetve az ellenőrző dossziék összefoglaló neve.

objektum (vonal) dosszié = olyan objektumokról nyitották, amelyek hálózati, operatív ellenőrzést igényeltek (például különlegesen bizalmasan kezelt üzemek, hivatalok, külképviseletek, szerzetesrendek). Vonal-dossziét az osztályellenség fő kategóriáira (például csendőrökre) nyitottak, az ellenséges tevékenységükkel kapcsolatos dokumentumok gyűjtésére.

operatív = konspiratív intézkedés, a bizalmas nyomozás megvalósítási formája.

operatív nyilvántartás = adattároló és szolgáltató tevékenység az elkövetett bűncselekményekről, az állambiztonsági szempontból jelentős tényekről, körülményekről, a hálózatról – az 1945 előtti és utáni politikai és történelmi eseményekkel összefüggésben.

operatív tiszt = az állambiztonsági szervek hivatásos állományú beosztottja, akinek feladata a hálózati munka szervezése, az ügynök irányítása.

priorálás = keresés, illetve adatok lekérése az állambiztonsági operatív nyilvántartásból.

realizálás = megvalósítás, valóra váltás, bekövetkezés. A bizalmas nyomozás befejezése: büntetőeljárás kezdeményezésével; büntetőeljárásán kívüli korlátozó intézkedéssel; operatív felhasználással. A jelölt tanulmányozásának befejezése sikeres beszerzéssel.

szignalizáció = a megelőzés és a büntetőeljárásán kívüli differenciált felelősségre vonás módszere. A társadalomellenes tevékenységről jelzésadás az illetékes párt-, állami, társadalmi, gazdasági szervezeteknek, szervezeteknek.

társadalmi kapcsolat = az állambiztonsági szervek hálózaton kívüli informátora.

T-dosszié = titkos dosszié

T-lakás = találkozási lakás. Az állambiztonsági szervek által használt, de nem a szerv által fenntartott lakás, amelyet az ügynök és az operatív tiszt(ek) találkozására használnak.

Tmb. = titkos megbízott. Az állambiztonsági hálózatnak az a tagja, aki elvi meggyőződésből vett részt a titkos együttműködésben.

ügynök = az a hálózati személy, aki az állambiztonsági szerv birtokában lévő terhelő vagy kompromittáló adatok hatására, illetve anyagi érdekltség fejében vett részt a titkos együttműködésben.

DOKUMENTUMJEGYZÉK

1. Czövek Jenő balatonboglári plébános levele Galántai Györgynek a bérleti szerződés előkészítésével kapcsolatban, 1967. március 1.
2. Czövek Jenő levele Galántai Györgynek, a kápolna bérbeadásának engedélyeztetéséről, 1967. április 20.
3. Czövek Jenő levele a Veszprémi Egyházmegyei Hatósághoz a szerződéstervezet jóváhagyásáról, 1968. március 5.
4. Jegyzőkönyv a kápolna bérbeadásáról, 1968. február 25.
5. A balatonboglári r. k. egyházközség és Galántai György festőművész között létrejött bérleti szerződés, 1968. február 25.
6. Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó levele Czövek Jenőhöz a bérleti szerződés jóváhagyásáról, 1968. március 13.
7. Czövek Jenő levele Galántai Györgynek a bérleti szerződés jóváhagyásáról, 1968. március 15.
8. Salamon János levele Galántai Györgynek a Temetődomb rendezésével és a kápolna felújításával kapcsolatban, d. n. (1970 ősze).
9. Salamon János tájékoztatója a kápolna felújítására szánt tanácsi költségvetésről, d. n. (1970 ősze).
10. Körmeny Lajos levele a Veszprém Egyházmegyei Hatósághoz a bérleti szerződés felülvizsgálásáról, 1971. május. 20.
11. Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó válaszlevele a vizsgálat megindításáról, 1971. június 4.
12. Dr. Klempa Sándor levele Szöllősi Ferenc balatonboglári plébánosnak a bérleti szerződés felülvizsgálásával kapcsolatban, 1971. június 4.
13. Dr. Hock János, a Somogy Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztály balatoni főelőadójának levele a balatonboglári községi tanács elnökének a kápolnában rendezett kiállítások és műsorok engedélyével kapcsolatban, 1971. június 14.
14. Kovács Sámuel válasza Hock Jánosnak, 1971. június 25.
15. Horváth Lajos, a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály vezetőjének utasítása a rendezvényekhez szükséges engedélyek megvizsgálására, 1971. július 10.
16. Kovács Sámuel válasza Horváth Lajosnak, 1971. július 12.
17. Kovács Sámuel levele Galántai Györgynek a kápolnatárlatok beszüntetéséről, 1971. július 12.
18. Galántai György válasza Horváth Lajosnak a tárlatok beszüntetése ügyében, 1971. július 12.
19. Orvos András sajtó-helyreigazítási kérelme a Magyar Hírlaphoz, 1971. július 20.
20. Németh Ernő, a járási Művelődésügyi Osztály vezetőjének levele Galántai Györgynek a betiltás elleni fellebbezés elutasításáról, 1971. július 23.
21. A Magyar Hírlap válaszlevele a sajtó-helyreigazítás elutasításáról, 1971. július 26.
22. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus levele a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának a kiállítások engedélyeztetésével kapcsolatban, 1971. július 29.
23. A kápolnatárlatok alkotóinak beadványa az MSZMP KB-hoz, 1971. július 30.
24. Illés Árpád levele Galántai Györgynek, 1971. augusztus 2.
25. A Somogyi Néplap szerkesztőségének válaszlevele a sajtó-helyreigazítás elutasításáról, 1971. augusztus 2.
26. Galántai György levele Aczél Györgynek, d. n. (1971. július vége).
27. Aczél György válasza Galántai Györgynek, 1971. augusztus 5.

28. Gádor Endre, a Művelődésügyi Minisztérium osztályvezetőjének levele Galántai Györgynek személyes találkozó megbeszélése ügyében, 1971. augusztus 9.
29. Orvos András levele Tóth Miklósnak, az MSZMP KB TKKO vezetőjének, 1971. szeptember 25.
30. A kápolnatárlatok művészeinek vitaindító referátuma, d. n. (1971 szeptember vége).
31. Vadas József megjegyzései a Kápolnatárlat résztvevőinek referátumához, 1971. szeptember 28.
32. Tóth Miklós feljegyzése az MSZMP KB Kulturális Alosztályának a Balatonboglári Kápolnatárlatok kiállítóival folytatott beszélgetésről, 1971. október 27.
33. Az Állami Egyházügyi Hivatal feljegyzése az MSZMP KB TKKO-nak a balatonboglári kápolna felhasználásáról, 1971. július 24.
34. Kovács Sámuel tanácselnök levele Galántai Györgynek a kápolna további sorsával kapcsolatos hivatalos teendők megbeszélésével kapcsolatban, 1971. november 15.
35. Dr. Draveczky Balázs megyei múzeumigazgató-helyettes levele Bíró Gyulának, a megyei pártbizottság titkárnak a kápolnatárlatokkal kapcsolatban, 1971. november 17.
36. Dr. Draveczky Balázs szakmai véleménye a kápolnatárlatokról, 1971. november 17.
37. Feljegyzés a Somogy Megyei PMO értekezletről, 1971. november 18.
38. Galántai György tájékoztató levele Gulyás Józsefnek, a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya előadójának az 1972. évi kápolnatárlatok megrendezéséről, 1971. december 28.
39. Horváth Lajos, a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályvezetőjének levele a balatonboglári községi tanács elnökének Galántai György kápolnaműterem ügyével kapcsolatban, 1972. január 13.
40. Kovács Sámuel állásfoglalása a kápolnatárlatok ügyében, 1972. február 8.
41. Salamon János levele Galántai Györgynek, 1972. február 20.
42. A tárlatokkal kapcsolatos iratcsomó megküldése az MSZMP Községi Bizottsága részéről a járási MSZMP-nek, 1972. február 28.
43. Műsorok, rendezvények és kiállítások engedélyezése, 1972. április 20.
44. Zsúriigény bejelentése a Képző- és Iparművészeti Lektorátushoz, 1972. május 5.
45. Galántai György engedélykérelme a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály vezetőjéhez a tárlatok megrendezésével kapcsolatban, 1972. május 15.
46. Dr. Tóth Sándor KÖJÁL igazgató főorvos levele a Somogy Megyei Közegészségügyi-Járványügyi Állomáshoz a kápolna működtetéséhez szükséges egészségügyi előírásokról, 1972. május 19.
47. Tájékoztató kérése egészségügyi előírások betartásáról, 1972. május 15.
48. Jegyzőkönyv a kápolnatárlat bírálatával kapcsolatos elvi állásfoglalásról, 1972. május 29.
49. Horváth Lajos osztályvezető levele a balatonboglári községi tanács elnökéhez a kápolnatárlatok státusának eldöntéséről, 1972. május 29.
50. Az Állami Közegészségügyi Járványügyi Felügyelőség levele árnyékszék építéséről, 1972. június 9.
51. A Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának levele a községi tanács elnökéhez a tárlatok megrendezésével kapcsolatos jogszabályok és rendeletek betartatására, 1972. június 21.
52. A kápolnatárlatok műsoros rendezvényeivel kapcsolatos engedélyek visszaigazoltatása, 1972. június 23.
53. Kovács Sámuel válasza a műsoros rendezvények engedélyével kapcsolatban, 1972. június 24.
54. Galántai György engedélykérelme a szabadkai művészek bemutatására, 1972. június 26.

55. Galántai György bejelentése Kovács Sámuelnek a kápolna státusának megváltoztatásával, valamint zsúrizéssel kapcsolatban, d. n. (1972. július 1. körül).
56. A külföldi kiállítások bemutatásával kapcsolatos engedély elutasítása, 1972. július 18.
57. A balatonboglári községi tanács jelentésének felterjesztése a megyei tanács művelődésügyi osztályára, 1972. július 26.
58. A községi tanács elnökének jelentése a kápolnatárlatokról, 1972. július 21.
59. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus területi előadójának feljegyzése a Pécsi Műhely és Haraszty István kiállításáról, 1972. július 26.
60. Ormos Tibor igazgató levele Gádor Endrének a Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztályvezetőjének a területi előadó feljegyzésével kapcsolatban, 1972. július 28.
61. Ormos Tibor kérése Gádor Endréhez a tárlatokkal kapcsolatos intézkedésekkel kapcsolatban, 1973. június 11.
62. Emlékeztető a kápolnatárlatok, illetve a Galántai György tevékenységével kapcsolatos 1973. június 15-i megbeszélésről, d. n.
63. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányságnak az 1973. június 10-i és 16-i rendőri ellenőrzésről, 1973. június 18.
64. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányságnak, 1973. június 19.
65. Az 1973. június 15-i megbeszélésről készült feljegyzés megküldése az MSZMP KB TKKO-nak, 1973. június 21.
66. Feljegyzés a balatonboglári „kápolnatárlat” ügyében, 1973. június 21.
67. Jegyzőkönyv a kápolna lakás, illetőleg tartózkodás céljára történő használatának közegészségügyi ellenőrzéséről, 1973. június 21.
68. A Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályához intézett minisztériumi levél másolatának megküldése a Lektorátushoz, 1973. június 19.
69. A Művelődésügyi Minisztérium kérése a Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályához a kápolnatárlatok 1973-as programjának felülvizsgálására és Galántai György tevékenysége elleni intézkedések foganatosítására, 1973. június 25.
70. A balatonboglári Községi Tanács VB. Szakigazgatási Szervének határozata Galántai György építésrendészeti ügyében, 1973. június 26.
71. A Somogy Megyei Közegészségügyi-Járványügyi Felügyelőség határozata, a kápolna körüli botrányos közegészségügyi állapot felszámolására, 1973. június 27.
72. Feljegyzés megküldése a Somogy Megyei Tanács elnökének, 1973. június 27.
73. Az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának feljegyzése a kápolnatárlatok ügyében tartott 1973. június 25-i megbeszélésről, 1973. június 27.
74. Rendőrségi jelentés megküldése az MSZMP Járási Bizottság I. titkárának, 1973. július 13.
75. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányságnak az 1973. július 8-i rendőri ellenőrzésről, 1973. július 13.
76. A Balatonboglári Római Katolikus Egyházközség és a községi tanács közötti szerződés tervezete, 1973. július 13.
77. Feljegyzés a kápolnaműterem ellenőrzéséről, 1973. július 14.
78. A Balatonboglári Községi Tanács VB. Szakigazgatási Szervének határozata Galántai György építésrendészeti ügyében, 1973. július 16.
79. Fellebbezés a Balatonboglári Községi Tanács VB. Szakigazgatási Szervének határozatára, 1973. július 20.

80. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Alosztályának jelentése rendőri ellenőrzésről, 1973. július 22.
81. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Alosztályának jelentése rendőri ellenőrzésről, 1973. július 23.
82. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Alosztályának jelentése rendőri ellenőrzésről, 1973. július 24.
83. Kiegészítés kérése szabálysértési feljelentéshez, 1973. július 25.
84. Páskai István püspökladányi esperes, plébános levele Lékai László veszprémi püspöknek, 1973. július 27.
85. Lékai László válaszelevele, 1973. július 30.
86. Lékai László levele Szöllősi Ferenc balatonboglári plébánosnak a bérleti szerződés azonnali hatállyal való felmondásáról, 1973. július 30.
87. Lékai László levele Kocsis Lászlónak a megyei tanács elnökhelyettesének a bérleti szerződés felmondásáról, 1973. július 31.
88. Galántai György építésrendészeti ügye, 1973. július 31.
89. 44/1973. sz. határozat építési szabálysértési ügyben, 1973. augusztus 1.
90. Dr. Szilli Gyula ügyvéd levele az 1968. február 25-én kelt szerződés felbontásáról, a kápolna bérleti jogviszonyának megszüntetéséről, 1973. augusztus 6.
91. A BRFK III/III-A. alosztályának jelentése, 1973. augusztus 7.
92. A BRFK III/III-B. alosztályának jelentése, 1973. augusztus 14.
93. „Lámpás” fn. ügynök jelentése Galántai Györgyről és társaságáról, 1973. augusztus 13.
94. „Lámpás” fn. ügynök jelentése Halász Péter tevékenységéről, 1973. augusztus 13.
95. „Lámpás” fn. ügynök jelentése Galántai Györgyről, 1973. augusztus 13.
96. „Olasz” fn. ügynök jelentése, 1973. augusztus 14-én
97. A BRFK III/III-B. alosztályának jelentése, 1973. augusztus 14.
98. „Lámpás” fn. ügynök jelentése, 1973. augusztus 15.
99. A BRFK III/III-B alosztályának kivonata „Huszi” fn. ügynök 1973. augusztus 27-i jelentéséből.
100. A BM III/III-4-a. alosztályának jelentése S. G. társadalmi kapcsolattal történt találkozóról, 1973. augusztus 29.
101. A BRFK III/III-B. alosztályának jelentése a „Zuglói” fn. jelölttel történt találkozóról, 1973. augusztus 22.
102. A balatonboglári r. k. egyházközség keresetlevele bérleti jogviszony felmondásának érvényessége iránt, 1973. augusztus 21.
103. A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. osztálya által készített jelentés megküldése a BM III/III-4. osztály vezetőjének, 1973. augusztus 22.
104. A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. osztályának 1973. augusztus 22-i jelentése.
105. Az MSZMP SMB levele az MSZMP TKKO-nak, 1973. augusztus 24.
106. A Fonyódi Járási Rendőr-főkapitányság jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. augusztus 22.
107. Karhatalom biztosítása kilakoltatáshoz, 1973. augusztus 25.
108. A községi tanács kilakoltatási határozata, 1973. augusztus 24.
109. Galántai György távirata a balatonboglári községi tanácsnak, 1973. augusztus 25.

110. Dr. Orosz Balázs levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 25–26.
111. Kifogás tűzrendészeti szabálysértés határozata ellen, 1973. augusztus 26.
112. Kilakoltatási jegyzőkönyv, 1973. augusztus 27.
113. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság jelentése a kilakoltatásról és az ott tartózkodó személyek igazoltatásáról, 1973. augusztus 28.
114. A BRFK III/III-b. alosztályának kivonata „Huszi” fn. ügynök 1973. augusztus 30-i jelentéséből.
115. A BM III/III-b. alosztályának javaslata „Horgászok” fn. ügyjelzésben, 1973. augusztus 29.
116. A BM III/III-a. alosztályának jelentése, 1973. szeptember 5.
117. A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság jelentésének felterjesztése a BM III/III. Főcsoportfőnök helyetteséhez, 1973. szeptember 6.
118. A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság jelentése, 1973. szeptember 6.
119. A BM III/III-4-c. alosztályának jelentése a *Szövegek/Texts, International Experimental Poetry* című kiállításról, 1973. szeptember 11.
120. Galántai György bejelentése a Lengyeltóti Járásbírósághoz, 1973. szeptember 14.
121. Határozat szabálysértési ügyben, 1973. szeptember 25.
122. A BM jelentése, 1973. november 15.
123. „Pécsi Zoltán” fn. tmb. jelentése Halász Péter csoportjáról, 1973. november 22.
124. A BM III/III-4-a. alosztályának jelentése „Pécsi Zoltán” fn. tmb. információi alapján Halász Péter csoportjáról, 1973. november 28.
125. A BM III/III-4-a. alosztályának javaslata csoport-dosszié nyitására, 1973. december 13.
126. A BM III/III-4-a. alosztályának határozata Galántai György „M” esetén történő őrizetbe vételére, 1973. december 13.
127. Dr. Szende Tamás levele Galántai Györgynek, 1973. december 17.
128. Dr. Szende Tamás levele a Népszabadság főszerkesztőjének, 1973. december 17.
129. Szabó László feljegyzése Aczél Györgynek a *Happening a kriptában* című cikkel kapcsolatban, 1973. december 18.
130. Eörsi István levele Sarlós Istvánnak, a Népszabadság főszerkesztőjének, 1973. december 19.
131. Eörsi István: *Mi bújt elő a kriptából?*, 1973. december 19.
132. Eörsi István levele Sarlós Istvánnak, 1973. december 20.
133. A Művelődésügyi Minisztérium levele a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának, 1973. december 19.
134. A Tatai Városi Tanács elnökének levele Galántai Györgynek köztérre tervezett munka megbízás visszavonásáról, 1973. december 22.
135. A Belügyminisztérium jelentése, 1973. december 22.
136. Pór György sajtó-helyreigazítási kérelme a Népszabadsághoz, 1973. december 27.
137. A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának válasza Galántai Györgynek, 1974. január 3.
138. Kerényi Grácia levele Galántai Györgynek, 1974. január 4.
139. Szabó László feljegyzése Aczél Györgynek, 1974. január 7.
140. A Népszabadság jogtanácsosának levele Pór Györgynek a sajtó-helyreigazítási kérelem elutasításáról, 1974. január 9.
141. A Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának levele a Művelődésügyi Minisztérium közművelődési főosztályvezetőjének, 1974. január 11.

142. A BM III/III-4-a. alosztályának kérelme a „Lámpás” fn. ügynökön keresztül történő feladatok megoldására, 1974. január 11.
143. A BM III/III-4-c. alosztályának tájékoztatója Halász Péterről és a kápolnatárlatokról, 1974. január 15.
144. Feljegyzés megküldése a Somogy megyei első titkárnak, 1974. évi január 21.
145. Dr. Halász János megyei főügyész feljegyzése a *Happening a kriptában* című cikkel kapcsolatban, 1974. január 37.
146. A Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztályának intézkedési terve „Horgászok” fn. ügyben, 1974. január 24.
147. A Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztályának jelentése Galántai Györgyről, 1974. január 29.
148. A BM III/III-4-a. alosztályának jelentése Galántai Györgyről, 1974. március 22.
149. Pór György keresete a Fővárosi Bírósághoz, d. n. (1974. január 20. körül).
150. A BM III/III-4-a. alosztályának jelentése „Pesti” fn. tmb-vel történt találkozóról, 1974. január 30.
151. A Népszabadság előkészítő irata sajtó-helyreigazítás ügyében, d. n. (január vége).
152. „Pesti” fn. tmb. 1974. február 4-i jelentése Pór Györgyről, 1974. március 26.
153. A Belügyminisztérium titkárságának tájékoztatója Pór György balatonboglári tevékenységével kapcsolatban, 1974. február 5.
154. A Fővárosi Bíróság első fokú ítélete a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási perben, 1974. február 6.
155. A Belügyminisztérium III/III-4-b. alosztály jelentése Pór Györgyről és társairól, 1974. március 22.
156. A Belügyminisztérium jelentése Galántai György kilakoltatásáról, 1974. február 6.
157. A Legfelsőbb Bíróság másodfokú ítélete a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási perben, 1974. március 8.
158. A Belügyminisztérium III/III-4-b. alosztályának jelentése Pór Györgyről és Nyakas Szilárdról, 1974. március 13.
159. A Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztályának jelentése Halász Péter csoportjáról, 1974. március 29.
160. A Belügyminisztérium III/III-2-b. alosztályának jelentése Galántai György tatabányai megnyilatkozásairól, 1974. június 20.
161. Kocsis László levele dr. Molnár Ferenc államtitkárnak a felújított kápolnában rendezendő kiállítás megnyitójáról, 1974. július 22.
162. A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. osztályának jelentése Galántai Györgyről, 1974. szeptember 26.
163. Meghívó a Magyar Képzőművészek Szövetsége székházában 1974. december 19-én tartandó megbeszélésre, 1974. december 10.
164. „Pécsi Zoltán” fn. tmb. információi alapján készült jelentés, 1975. február 3.
165. A Balatonboglári Községi tanácselnök levele a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályához Kemény György kiállításával és az 1976-os év programjával kapcsolatban, 1975. szeptember 8.

1.

Kedves Galántai Úr!

Gondolom már várta soraimat, mi lett az eredmény. Most hogy közeledik már a tavasz, és az ügy¹ aktuális lesz, felterjesztettem az egész ügyet Veszprémbe, az Egyházmegyei Hatósághoz. Kormányzó úr² igen szereti a régi dolgokat, egyházmegyei művészeti múzeumot rendezett be a püspöki palota nagy termeiben, gondolom, örülni fog a kérdés illetően [történő] megoldásának, és nem fog akadályt okozni. Különben is már személyesen tárgyaltam vele a kápolna sorsáról.

Ha aztán megjön a válasz onnan, ha kell, akkor fogom a dolgot jelenteni az Állami Egyházügyi Hivatal kaposvári képviselőjének. Ott sem lesz akadály. Nem tudom, a helyi tanács vezetője tavaly miért félt megadni az engedélyt, illetve tudomásul venni, hogy én Önnek rendelkezésére bocsátom a kápolnát. Amúgy is exsecrálva van már, csak akkor lehet majd istentiszteleti célra használni, ha újra felszentelik.

Mihelyt választ kapok, azonnal írok. Ha majd lejön, a nagy templomban lenne egy kis javítanivaló.

Szívélyesen köszönti hálás híve:

Balatonboglár, 1967. márc. 1.

Czövek Jenő³

[Artpool–Boglár, E/1/1967., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

2.

Kedves Festőművész Úr!

Végre sikerült az ügyet elintézni. Az Egyházmegyei Hatóságtól kapott válasz szerint: „nincs elvi akadálya annak, hogy az egyházközség tulajdonát képező elhagyott temetői kápolnát Galántai György festőművésznek bérletbe adja. Az üggyel kapcsolatosan azonban szíveskedjék összehívni a képviselő-testületet,¹ amely foglaljon állást a bérbeadás idejéről és a bérlettel kapcsolatos kölcsönösen fennálló kötelezettségekről. Készíttessen a képviselő-testület egy bérleti szerződés tervezetét is, amelyet 2–2 példányban a jegyzőkönyvvel együtt jóváhagyásra hivatalomhoz terjesszen föl.” Így szól az irat.

Közben letárgyaltam az Állami Egyházügyi Hivatal kaposvári reprezentánsával is a dolgot, neki sincs kifogása ellene, hasonlóképpen a helyi tanácsnak sem.

Az egyházközséggel már a kérdést szintén átbeszéltem, és úgy határoztunk, hogy ha le tetszik majd jönni, akkor megcsináljuk a bérleti szerződést, ami azt fogja majd tartalmazni, amit nekem meg tetszett írni. Ezt az Egyházmegyei Hatóság ott tartotta. Ezek csupán formaságok már. Tehát amikor igénybe óhajtja venni a kápolnát, tessék lejönni és a többit itt elintézzük, és utólag felterjesztem utólagos jóváhagyásra.

¹ Galántai György 1966-ban talált rá a rendkívül elhanyagolt balatonboglári Körmeny-kápolnára, amelyet műterem céljára bérelt ki a helybeli r. k. egyháztól. Itt az 1968-ban megkötött bérleti szerződést megelőző engedélyeztetési procedúráról van szó.

² Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó, Veszprém.

³ Czövek Jenő püspöki tanácsos, esperes (haláláig, 1970. május 30-ig), a balatonboglári r. k. egyházközség plébánosa.

¹ A balatonboglári r. k. egyház képviselő-testülete.

Pár sorban szíveskedjék értesíteni, hogy érdeklí-e még az egész dolog.
Azt is kérem jelezni, mikor tetszik majd lejönni.
Szívélyesen köszönti készséges híve:

Balatonboglár, 1967. ápr. 20.

Czövek Jenő
ppi. tan. esp. plébános

[Artpool-Boglár, E/2/1967., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

3.

15/1968. szám. A balatonboglári r. k. plébánia hivatalától.

Főtisztelendő Egyházmegyei Hatóság!

Még a múlt évben 17/1967. sz. alatt kértem a Ftdő. Egyházmegyei Hatóságot, lenne-e elvi akadálya, hogy a balatonboglári r. k. egyházközség kiadja bérbe a tönkretett régi temetőkápolnát, mely jelenleg semmire sem használható, exsecrált állapotban van. Azóta a kápolna sírboltja be lett falazva, a felbontott fundamentum is. Az egyházközség Galántai György festőművésznek akarja kiadni a kápolnát bérbe művészeti célokra, aki ennek ellenében gondoskodik a kápolna biztonságáról, megakadályozza a további rongálásokat, és a bérleti idő alatt teljesen helyrehozza belsőleg a kápolnát: kifesti a falakat művészi módon, pótolja az ajtót, rácsot, ablakokat stb.

A Ftdő. Egyházmegyei Hatóságtól 1967. márc. 7-én 130-1/1967. szám alatt azt a választ kaptam, hogy a bérbeadásnak elvi akadálya nincs, csak készítsen szerződést a bérbe venni kívánó Galántai Györggyel, és hozzon határozatot ebben a tárgyban.

Mindez megtörtént 1968. febr. 25-én, és az erre vonatkozó jegyzőkönyvet¹ 3 pld-ban és a szerződést² is 3 pld-ban mellékelve kegyes jóváhagyásra ezennel felterjesztem.

A bérbevevő annyira komolyan veszi a dolgot, hogy a nyáron már a fonyódi Állami Biztosítónál bebiztosította a kápolnát rongálás stb. ellen.³ Közben ösztöndíjat kapott és külföldön tartózkodott, ezért húzódott az ügy.

Kérve a szíves jóváhagyást, hogy megszűnjék az áldatlan állapot a nyaralási idő alatt, maradtam a Ftdő. Egyházmegyei Hatóságnak mély tisztelettel:

Balatonboglár, 1968. évi március hó 5-én

Czövek Jenő
ppi. tan. plébános

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana, f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

¹ ⇒ 4. dok.

² ⇒ 5. dok.

³ Artpool-Boglár,
B/1/1967.

Másolat.

Jegyzőkönyv. Készült a balatonboglári r. k. egyházközség képviselő-testületének 1968. évi február hó 25-ik napján egybehívott rendes gyűléséről.

Jelen vannak: Czövek Jenő plébános, egyházközségi elnök, Bankovits Gyula világi elnök, Álmos István, Berkes Pál, Bolla Gyula, Gálos Rudolf, Holper László, Hont József, Karácsonyi István, Kerék István, Kovács László, Liget Lajos, Muszti István, Schmiedt László, Szalay Dezső, Varga Gyula, Vadasfalvy János, Vörös József képviselő-testületi tagok.

Elmaradásukat kimentették betegségük miatt: Sömenek István káplán, Bárány József, Fodor Ferenc, Gárdos Ferenc képviselő-testületi tagok.

A gyűlés tárgya: a régi temetőkápolna bérbeadása.

Elnök: imával megnyitja a gyűlést, megállapítja, hogy a gyűlést az Egyházközségek Igazgatási Szabályzatának előírása szerint 8 nappal előbb egybehívta, így a képviselő-testületi tagok a gyűlés megtartásáról és annak tárgyi sorozatáról kellő időben tudomást szerezhettek. Megállapította továbbá a képviselő-testület határozatképességét. A jegyzőkönyv, illetve a bérleti szerződés hitelesítésére, ill. annak aláírására a képv. testülete nevében felkéri Holper László és Vörös József képviselő-testületi tagokat.

Elnök előadja, hogy a régi temető kápolnáját az évek során ismeretlen egyének, gyerekek, huligánok feltörték, hatósági közegek igénybevétele után sem szűnt meg a vandál pusztítás, és ez sok botrány forrása lett a nyári idegenforgalom alatt. Van egy megoldás, mely ennek véget vet. Felkereste őt már a múlt évben egy fiatal festőművész, Galántai György budapesti lakos, és felajánlotta segítségét a kápolna megvédésére és teljes belső rendbehozatalára. Szeretné bérbe venni a kápolnát hosszabb időre, és azalatt ő a kápolna belsejét festészetileg és más téren is rendbe hozza, pótolja az ablakokat, ajtót, úgyhogy a kápolna újra visszanyerheti eredeti rendeltetését. Minthogy a munka és költségei tetemesek, azt kéri, hogy legalább 15 évre kaphassa bérbe az exsecrált és nem használható kápolnát, melyben műtermet rendez be, a forgalmas időben kora tavasztól őszig itt tartózkodik, és megvédi minden további pusztítástól. Az egyházközségtől nem kér semmi anyagi támogatást. Hogy szándéka komoly, bizonyítja az a tény is, hogy dacára annak, hogy eddig még a bérleti szerződés nem készült el, mégis bebiztosította a fonyódi Állami Biztosítónál az általa eddig is ideiglenesen vasráccsal lezárt kápolnát, bár külföldi ösztöndíja miatt eddig nem használta. Az idén nyáron azonban már szeretné a tervbe vett munkákat elkezdni, és itt tartózkodni a nyár folyamán.

Elnök azt is tudomására adja a képviselő-testület tagjainak, hogy 1967-ben 17. szám alatt felterjesztést tett az Egyházmegyei Hatósághoz, ahonnan 130-1/1967. szám alatt márc. 7-én választ is kapott, hogy az egyházhatóságnak elvi kifogása nincs a bérbeadás ellen, de készítsen az egyházközség Galántai Györggyel bérleti szerződést. Ezt a bérleti szerződést is jelen gyűlésen elkészítjük. Elnök felteszi a kérdést a tagoknak: mi a véleményük a tervvel kapcsolatban. Beható megbeszélés után, miután a tagok is helyeslik a tervet, mert így a kápolna sorsa a további rongálásoktól és megbecstelenítésektől mentve lesz, név szerinti szavazást kér. A bérbeadás mellett szavaztak: Czövek Jenő, Bankovits Gyula, Álmos István, Berkes Pál, Bolla Gyula, Gálos Rudolf, Holper László, Hont József, Karácsonyi István, Kerék István, Kovács László, Ligeti Lajos, Muszti István, Schmiedt László, Szalay Dezső, Varga Gyula, Vadasfalvy János, Vörös József képviselő-testületi tagok. Ellene nem szavazott senki.

Elnök még közli a tagokkal, hogy időközben találkozott Galántai Györggyel, aki bemutatta neki a tervezett díszítési kartonokat, amelyek nagyon szépek lesznek. Más tárgy nem volt, elnök a gyűlést imával bezárja.

K. m. f.

Álmos István sk. egyházközségi jegyző, Czövek Jenő sk. egyházközségi elnök, Vörös József sk., Holper László sk. egyházközségi képviselő-testületi tagok.

ph.

130-1/1968. Jóváhagyom. Veszprém, 1968. március 13.

Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó

A másolat hitelül. Veszprém, 1999. augusztus 11. Rajczi Pál érseki levéltári igazgató.

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana, f. 130-1/1968. sz., az eredeti dokumentumról készült, géppel írt, hitelesített másodpéldány, az iratot hitelesítő Rajczi Pál saját kezű aláírásával]

5.

Bérleti szerződés

A balatonboglári r. k. egyházközség, annak képviselő-testülete és tanácsa, valamint Galántai György festőművész, budapesti lakos (Budapest XII. ker. Németvölgyi út 24. szám, 3. em. l.) a mai napon az alábbi bérleti szerződést kötik meg:

A balatonboglári r. k. egyházközség bérbe adja, Galántai György festőművész pedig bérbe veszi tizenöt évi időre a balatonboglári r. k. egyházközség tulajdonát képező (69. sz. tkvi. betét, 1. sorszám 347. hrjsz. A.) elhanyagolt, belsőleg teljesen tönkretett és exsecrált állapotban lévő régi temetőkápolnát művészeti célokra. (A kápolna valamikor a Körmeny család temetkező helye volt. A kriptarész jelenleg teljesen be van falazva.) A kápolna külsőleg aránylag jó állapotban van.

Az egyházközséget belsőleg semmiféle teher nem terheli. A bérbe vevő azonban köteles a bérleti idő alatt a kápolnát a további pusztulástól, illetve pusztítástól megóvni, ezeket megakadályozni. Vállalja továbbá a belső rendbehozatalt, és a kápolna belsejének művészi színvonalú rendbehozatalát, kiképezését, kifestését, az ablakok és ajtók pótlását.

Kötelezi magát arra is, hogy a kápolnában semmi olyant nem rendez, ami a hívek megbotránkozását váltaná ki.

Természetesen ezen idő alatt a kápolnát szabadon használhatja művészi célokra, ott-tartózkodhat bármikor, kiállítást rendezhet, festőműteremnek használhatja.

Az egyházközség figyelembe veszi a sok fáradságot jelentő munkát, ezért adja hosszabb időre bérbe, és mivel a szerződés csak a bérlőt terheli, csak a bérlő által bontható fel. Ezen esetben azonban az egyházközségtől semmiféle anyagi visszatérítést nem kérhet.

A bérleti szerződés csak az Egyházmegyei Hatóság jóváhagyása után válik jogerőssé, ezért a szerződés mindhárom példánya a Veszprém Egyházmegyei Hatósághoz lesz felterjesztve.

Kelt. Balatonbogláron, 1968. évi február hó 25-én

Galántai György
festőművész, bérbevevő
Budapest, XII. ker.
Németvölgyi út 24. szám

Czövek Jenő
ppi. tan. plébános,
egyházközségi elnök

Bankovits Gyula
egyházközségi világi elnök

Vörös József, Holper László
egyházközségi tanács tagjai,
mint hitelesítők
és az egyházközség megbízottjai,
bérbeadók

Az Egyházmegyei Hatóság a szerződést 1968. márc. 13-án 130-1/1968. sz. alatt jóváhagyta azzal a módosítással, hogy a 15 éves bérleti szerződés lejártá után a bérletet bármelyik fél felbonthatja.

Balatonboglár, 1968. márc. 15.

130-1/1968. Jóváhagyom:

Czövek Jenő
Veszprém, 1968. március 13.

Dr. Klempa Sándor
ppi. tan. esp. plébános,
apostoli kormányzó

[Artpool-Boglár, E/2/1968.; Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecessana, f. 130-1/1968. sz., 1 példány gépellt másolat, 1 példány géppel írt tisztázat, saját kezű aláírásokkal; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., 1973. június 15-én készült hiteles másolat, kézírással a lap tetején: T/108/2/71-73.]

6.

130-1/1968.
15/1968.

Hegyi 4 db.

Nagyontisztelendő Püspöki Tanácsos, Plébános Úr!

F. év március 5-én kelt felterjesztése kapcsán a képviselő-testületnek f. év február 25-én a régi temetőkápolna bérbeadása tárgyában egybehívott rendkívüli gyűléséről felvett jegyzőkönyvet a vonatkozó bérleti szerződéssel együtt 3-3 példányban jóváhagytam, 1-1 példányt visszatartottam a püspöki irattár számára.

A bérleti szerződést csak azzal a módosítással hagyom jóvá, hogy a 15 esztendőes bérleti szerződés lejártá után a bérleti szerződést bármelyik fél felbonthatja. Ez a körülmény ugyanis a jelen bérleti szerződésben nem látszik világosnak.

Buzgó imáiba ajánlottan vagyok Krisztusban testvére:

K. S.
Dr. Klempa Sándor
apostoli kormányzó

Nagyontisztelendő
Czövek Jenő Úrnak,
ppi. tanácsos, plébános
Balatonboglár

Veszprém, 1968. március 13.

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana, f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázatot, saját kezű szignóval]

7.

Kedves Festőművész Úr!

Örömmel közlöm, hogy a Veszprémi Egyházmegyei Hatóság a szerződést jóváhagyta, és a mai napon kaptam kézhez az iratokat. A kísérő leiratban az a megjegyzés szerepel, amit utólag rágépeltem a mellékelt bérleti szerződésre. Ez tulajdonképpen nem jelent semmit, hisz ez a szerződésből úgyszólván kitűnik, de ezt precizírozni kívánta a Hatóság.

Így most már nincs akadálya semminek, és mihelyt az idő kedvezőre fordul, és kedve van lejönni, bármikor rendelkezésére áll a kápolna.

Örülök, hogy így történt az eset. A napokban valaki hasonló szándékkal jelentkezett,¹ de tudtára adtam, hogy mi már ezt Önnel intéztük el, és próbáljon a másik kápolnával szerződést kötni, annak magántulajdonosa van.²

Sok szeretettel köszöntöm és alkalmilag várom.

A templomban is szeretnék egy-két dologra nézve tanácsot kérni.

Sokszor köszönti híve:

Balatonboglár, 1968. márc. 15.

Czövek Jenő

[Artpool–Boglár, E/4/1968., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

¹ Czövek Jenő egy 1969-es levelében említi meg a kápolna iránt érdeklődő Pátzayné nevét, aki bérbevételi szándéka kapcsán a Képzőművészeti Alapra hivatkozik (Artpool–Boglár, E/4/1969).

² A balatonboglári Temetődombon álló alsó, a Gaál Gaston család tulajdonában lévő kápolnáról van szó, amelyet később, 1970-ben Galántai György is szeretett volna kibérelni (Artpool–Boglár, E/2a, b, c/1970). 1973 után Vörös kápolna néven vált ismertté.

8.

Kedves Galántai et.

A víz, villany, parkosítás, valamint a női-férfi illemhely tervét¹ bizony nagyon várom. Voltam személyesen a Fonyódi Járási Tanács KISZ bizottságánál. Amennyiben a terveket be tudjuk mutatni, úgy kb. 40.000 Ft-ot tudnak a kivitelezéshez biztosítani. A társadalmi munka szervezését befejeztem. Ez 100.000 Ft érték körül van. Ezek csak munkabérek. Bagó Bertalan² barátunk pedig az alsó kápolnát és környékének rendezését szervezi. Természetes, hogy ennek a felsővel is összhangba kell lenni. Ezért kellenének a tervek, és majd az Önök közös jelenléte. Azt hiszem, azt már említettem, hogy a Tanács 80.000 Ft-ot kíván beinvestálni a munkákba.

Igen jó volna, hogy ha a dombtetőt a kápolnákkal védetté tudnánk tételni. Hogy lehetne ezt felülről kezdeményezni? Félek, mert a Mezőgazd. Szakiskola (a kápolnák alatt) mindenáron terjeszkedni akar!

A temető jellege tanácsi határozattal megszüntethető. Ezt végre fogjuk hajtani!

A kápolna belső villanyszerelési vázlata is kell. A szerelőmunkák végzéséhez már páciens jelentkezett.

Ha az idő engedi, ugyanis akkor hamarosan találkozunk, mert a munkák végzésénél Önök közül valakinek jelen kell lenni.

Mielőbbi viszontlátásra szeretettel üdvözlö:

Salamon János³

[Artpool-Boglár, T/6/1970., d. n. (1970 őszen), kézírásos levél]

9.

Kedves Galántai et.

Értesítem, hogy a balatonboglári tanács VB 1971. évi fejlesztési és költségvetési tervében a Temetődomb rendezésére 80-100.000 Ft-ot kíván az alatt ismertetett létesítményekre beinvestálni.

1. Vízellátás, vízvezeték építése
2. Villanyhálózat és világítás
3. Kertészeti munkák (utak és virágok)
4. WC létesítése

Véleményünk szerint a felsorolt létesítmények [kialakítása] kultúr- és idegenforgalom, valamint közegészségügyi szempontból halaszthatatlan. Igen szeretnénk, ha a fenti létesítményekről a megállapodásunkban is előírt terveket mielőbb megkaphatnánk. Ezen tervek elkészítéséhez szükséges helyszíni szemlét, amint az időjárás engedi, kérem velünk, a tervezővel és természetesen Önnel mielőbb megtartani szíveskedjék.

Érkezésüket előre közöljék. Lakásomnál találkozunk. Az alkotóház építése 1972-73 évre marad!

Terveink sikeres megoldásának reményében szívélyesen búcsúzom

Salamon János

[Artpool-Boglár, T/7/1970., d. n. (1970 ősze), kézírásos levél]

¹ Galántai komplex tervet nyújtott be a községi tanács részére 1970 őszen a balatonboglári Temetődomb rendezésével, a kápolna tartozásával, valamint egy jövődóbeli művésztelep kialakításával kapcsolatban (⇒ 12. kép), (Artpool-Boglár, T/1a, b; 2; 3; 5; 8/1970.).

² Bagó Bertalan képzőművész-tanár, ebben az időben a balatonboglári általános iskola rajzsakkörének vezetője volt.

³ Salamon János a balatonboglári községi tanács elnöke volt 1971-ig.

10.

Veszprém Egyházmegyei Hatóság

Veszprém
ajánlott

Balatonboglár községben néhai nagyatyám Körmeny Ignác Lajos kápolnát és alatta családi sírboltot építtetett, és 500 négyszögöl területet a család részére kegyeleti célokra fenntartott.

Közvetve tudomásunkra jutott, hogy a kápolna templomi rendeltetését megszüntette az egyházközség,¹ és azt Galántai György festőművésznek engedte át 15 évi használatra. ([130-1] 1968. sz. egyházmegyei jóváhagyás).² Emiatt megjelentem a plébánián, hogy információt szerezzek, illetőleg nagyatyám és az egyházközség között annak idején történt megállapodás okiratát megtekintsem. Plébános-változásra való hivatkozással utam eredménytelen maradt.³ Azóta írásban két ízben kértem a Plébánia Hivataltól betekintési engedélyt, de érdembeni választ nem kaptam.

Most Galántai György festőművész felszólított, hogy a kápolna alatti sírboltból nagyszüleim és családom más tagjainak maradványait exhumáljam,⁴ tehát konkrétan felmerült a kérdés, hogy a kápolna és az azt övező 500 négyszögöl használatba engedése milyen feltételek kikötésével történt.

Miután a Plébánia Hivatal többszöri kísérletemre, hogy az okmányokat megnézzem, nem reagált, kérem a Főhatóságot, hogy utasítsa a balatonboglári plébániát, hogy részemre az okmányok megtekintését 30 napon belül lehetővé tegye, és az időpontról értesítsen.

Remélve, hogy ezzel az ügy tisztázása úgy az egyházközség, mint a család részéről megnyugtató módon elintéződik, maradok tisztelettel:
Bp. 1971. máj. 20.

Körmeny Lajos
Bp. IV. Újpest, Deák u. 24.

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioeciesana, f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

11.

130-1/1968.
dr. Mihályfi

Körmeny Lajos úrnak
Budapest, IV.
Újpest, Deák u. 24. sz.

F. évi május hó 20-án kelt levelére válaszolva értesítem, hogy a balatonboglári temetőben lévő családi sírboltjának ügyében a vizsgálatot megindítottam. Annak befejezéséig és hivatalos értesítő levelének vételéig, szíves türelmét kérve vagyok tisztelettel:
Veszprém, 1971. június 4.

K. S.
[Dr. Klempa Sándor]
apostoli kormányzó

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioeciesana, f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázatot, saját kezű szignóval]

¹ A kápolna szakrális funkciói már jóval a szerződés előtt megszűntek.

² ⇒ 5. dok.

³ Czövek Jenő halála után Szöllösi Ferenc lett Balatonboglár plébánosa.

⁴ A kriptát a bérleti szerződést megelőzően és később is több ízben feltörték, a benne őrzött csontokat szétszórták a környéken. Galántai az áldatlan állapotok megszüntetésére kérte a család segítségét (⇒ 67. dok. is), közben a rendőrség is nyomozott az ügyben. 1973-ban már a betöréseket is Galántai számlájára írták, és az ellene indított eljárásban is felhasználták (⇒ 104., 129. dok.).

12.

130-1/1968.
dr. Mihályfi
2 db.

Nagyontisztelendő C. Esperes, Plébános Úr!

Csatoltan küldöm Körmeny Lajos panaszlevelének másolatát, és kérem, hogy a felmerült ügyben vizsgálatát elvégezni szíveskedjék.

Tisztázandó kérdések közül a fontosabbak: a bérleti szerződésben a balatonboglári róm. kat. egyházközség tulajdonát képező 69. számú telekkönyvi betét, l. sorszám 347. hrjsz. A telekkönyvi betét a temetőre vonatkozik-e, beleszámítva a Körmeny család és a sírkápolna területét és épületét is, vagy pedig ezek az ingatlanok külön betétlapon szerepelnek-e? Ezt a kérdést legmegnyugtatóbban a telekkönyvi hatóságnál lehetne elintézni.

Nagyontisztelendőségednek megküldöm az 1968. február 25-én az egyházközség és a kápolnát bérbe vevő Galántai György között kötött bérleti szerződés hivatalomban őrzött példányát. (Az ügy befejezése után ezt okvetlenül kérem visszaküldeni.) Megjegyzem, hogy ebben a szerződésben nincs szó arról, hogy a bérlő jogot szerzett arra, hogy a kápolna lefalazott sírboltrészét megváltoztassa.¹ Kapott-e és kitől a bérlő a szerződés túllépésére felhatalmazást az ott eltemetettek exhumálására? Milyen hatást váltana ez ki a balatonboglári hívekben?

Kérem Nagyontisztelendőségedet, hogy ebben a nagyon bonyodalmassá válható ügyben az eddig tapasztalt lelkipásztori tapintatával és bölcsességével próbálja az ügy mindenki számára kedvező megoldását megtalálni. Intézkedéseiről jelentését várva magamat buzgó imába ajánlva vagyok Krisztusban testvére:

Dr. Klempa Sándor
apostoli kormányzó

Nagyontisztelendő Szöllősi Ferenc Úrnak,
c. esperes, plébános
B a l a t o n b o g l á r

Veszprém, 1971. június 4.

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana, f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

13.

SOMOGY MEGYEI TANÁCS VB
MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLY
BALATONI FŐELŐADÓJA
Siófok, Szabadság tér 16.
Szám: 57/1971.

Tárgy: Balatonboglári
„kápolnatárlatok” ügye

Községi Tanács VB Elnökének
Balatonboglár

A múlt év nyarán utólag, most pedig Galántai György budapesti lakostól mai napon kapott privát küldeményben található prospektusból (melynek

¹ Az 1968-as szerződés valójában nem mondja ki, hogy a kriptá nem tartozik a bérleményhez, csupán azt jelzi, hogy be van falazva.

egy példányát mellékelem)¹ értesültem, hogy Balatonbogláron idén is június 1-től szeptember 7-ig számos alkotó műveiből állandó jellegű kiállításokat és vasárnaponként műsorokat szándékoznak tartani.

Kérem Elnök Elvtársat, hogy postafordultáival hivatalomnak az alábbiakat szíveskedjék jelenteni:

- 1./ Mely szerv (személy) a rendezője ezeknek a tárlatoknak és műsoroknak?
- 2./ Kinek az engedélyével kerülnek megtartásra a mellékelt prospektuson szereplő rendezvények?
A kiadott engedélyt kérem eredetiben megküldeni egyidejűleg hivatalomnak betekintésre.
- 3./ A tervezett műsorokhoz engedélyt ki (mely szerv) adott, mi a műsorok tartalmi része, kik a szereplői. Az engedélyt kérem ugyancsak eredeti példányban egyidejűleg megküldeni.

Tekintettel arra, hogy a [Somogy] Megyei Múzeumok Igazgatóságának sincs hivatalosan tudomása ezekről a tárlatokról, amelyeknek megtartásához hozzájárulást sem adott, osztályom sem adott hozzájárulást a műsorokhoz, ezért tájékoztatás céljából jelen leveletem másolatban megküldöm a [Somogy] Megyei Múzeumok Igazgatóságának.²

² ⇒ 35., 36. dok.

Siófok, 1971. június 14.

dr. Hock János

AJÁNLOTT!

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

14.

Községi Tanács elnökétől
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Telefon: 17.
1842/1971. szám

Tárgy: Balatonboglári
Kápolnatárlat ügye
Hiv. szám: 57/1971.

Somogy Megyei Tanács VB
Művelődésügyi Osztály Balatoni Főelőadója
Siófok
Szabadság tér 16.

Fenti tárgyra és számra való hivatkozással jelentem, hogy a balatonboglári kápolnatárlat működésével kapcsolatosan több ízben kerestem Galántai György főszervezőt az engedély bemutatására vonatkozóan, azonban minden kísérletem eredménytelen maradt, mivel nevezett személy csak nagyon ritkán, rövid időre jelenik meg községünkben.

Tudomásom szerint a műsoroknak fő szervezője Galántai György. Viszont az engedélyről, mint előbb említettem, nincs tudomásunk. A tervezett műsorokhoz a községi tanácsnál, illetve annak szakigazgatási szervénél engedélyt nem kértek.

A kápolnát a Római Katolikus Egyháztól kapták meg használatra, amelyben az elmúlt évben több tárlatot, különböző műsoros esteket rendeztek.

A községi tanács részéről mi szívesen vettük, mivel ezáltal a Temetődomb, illetve a kápolnák környéke lényegesen rendezettebb, kulturáltabb körülmények közé került. Szinte teljesen megszűnt a korábbi nemkívánatos személyek táborozása az említett területen.

A jelentés késésére vonatkozóan elnézést kérek, mivel konkrét, pozitív jelentést szerettem volna adni, és ennek érdekében több alkalommal megkíséreltem Galántai György felkeresését.

Balatonboglár, 1971. június 25.

Kovács Sámuel
tanácselnök

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással]

15.

SOMOGY MEGYE TANÁCSA
VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK
MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLYA
KAPOSVÁR
Ügyintéző: Klujber László
Szám: 10631/1971.

Tárgy: Kápolnatárlat
kivizsgálása

Községi Tanács Elnökének
Balatonboglár

Kedves Elnök Elvtárs!

Kérem, hogy a község területén lévő kápolnatárlat és műsor lektorátusi, illetve művelődésügyi minisztériumi engedélyezését szíveskedjen megvizsgálni, s azok hiányában intézkedést tenni a kiállítás azonnali bezárására.

A kápolnát bérlő alkotócsoporth¹ a vonatkozó rendeletek betartásával mutathatja be alkotásait nyilvános tárlaton a közönségnek.

Kérem mielőbbi intézkedését és az arról szóló tájékoztatóját.

Kaposvár, 1971. július 10.

Elvtársi üdvözlettel:

Horváth Lajos
osztályvezető

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással]

¹ A kápolna egyszemélyi bérlője Galántai György volt. A kápolnatárlatok meghívóin és prospektusain alkotócsoporth néven szereplő művészek az 1970-es év nyarának teljes, 1971-ben a programok egy részének szervezésében vettek részt.

16.

Községi Tanács Elnökétől
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Telefon: 17.
1842-2/1971. szám

Tárgy: A balatonboglári
kápolnatárlat
beszüntetése
Hiv. szám: 10631/1971. szám

Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya
Kaposvár

Fenti számra hivatkozással a balatonboglári kápolnatárlat beszüntetésére vonatkozó felszólítást¹ mellékelten felterjesztem.

¹ ⇨ 17. dok.

Balatonboglár, 1971. július 12.

Kovács Sámuel
tanácselnök

1842-2/1971. szám
Exp: 1971. július 12.
Irattár

Kovács Sámuel
tanácselnök

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

17.

Községi Tanács Elnökétől
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Telefon: 17.

1842-2/1971. szám

Galántai György

Balatonboglár
Művésztelep

A Somogy Megyei Tanács VB Művelődési Osztálya 10631/1971. számú rendelkezése alapján megállapítottam, hogy a kápolnatárlat működéséhez szükséges lektorátusi, illetve Művelődésügyi Minisztériumi engedéllyel nem rendelkeznek.

A szükséges engedélyek megszerzéséig a tárlat működésének megszüntetését elrendelem a fenti rendelkezés alapján.

A vonatkozó engedélyek megszerzéséig mindennemű propagandaanyag felhasználása a tárlat működésével kapcsolatosan tilos.

Balatonboglár, 1971. július 12.

Kovács Sámuel
tanácselnök

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; Artpool-Boglár, T/1/1971., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

Somogy Megyei Tanács VB
Művelődésügyi Osztálya

Tárgy: Galántai György
festőművész balaton-
boglári Kápolna-műterme

Horváth Lajos Elvtárs
Kaposvár

1971. július 12-én 1842-2/1971. szám alatt levelet kaptam a Balatonboglári Községi Tanács VB elnökétől.

A levél tartalma szerint a Kápolnatárlat további működését a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, illetve a Művelődésügyi Minisztérium engedélyétől teszi függővé, és addig működését betiltja.

Megítélésem szerint az eltiltás nem indokolt:

- A Képző- és Iparművészeti Lektorátus engedélyét a 23/1963. korm. sz. rendelet 2. szakasz /1/ bek. G. pontja előírásai szerint a közületek által szervezett kiállításokra kell megkérni.
- A Kápolnatárlat jellege nem kiállítás, hanem a múlt évhez hasonlóan önkéntes munkabemutató.
- A munkabemutatót nem közület, vagy közület által kezelt létesítmény területén tartjuk, hanem az általam bérelt kápolna helyiségében, belépőjegy vagy bármiféle ellenszolgáltatás nélkül. (A bérleti viszony közötttem és a tulajdonosi jogokkal felruházott balatonboglári r. katolikus egyházközség között jött létre, 1968. február 25-én.)

Kérem Önöket, hogy a fenti indokok mérlegelése után a tiltó határozatot visszavonni szíveskedjenek, miután nyilvánvaló, hogy a kifogásolt tevékenység jellegénél fogva nem tartozik a rendeletek által szabályozott kiállítási tevékenység fogalma alá.

Tudomásom szerint semmilyen érvényes jogszabály, rendelet, vagy utasítás nem tiltja a saját területen munkabemutató megtartását. Kérem, hogy amennyiben megítélés szerint ilyen érvényes jogszabály létezik, szíveskedjenek a kiadás helye, időpontja és a hatóság megnevezése mellett értesíteni a rendelet számáról és hatálybalépésének időpontjáról.

A fentiek alapján számomra és a munkabemutatón részt vevő többi munkatársam számára nyilvánvaló az, hogy tevékenységünk semmilyen szempontból nem törvénytelen, és miután „amit a törvény nem tilt, azt lehet gyakorolni”, a munkabemutatót folytatni kívánjuk.

Tudomásul vesszük a Balatonboglári [Községi Tanács] VB elnökének azt a kívánságát, hogy külső propagandaanyagot nem veszünk igénybe, azonban kérjük, hogy ez alól is mentesíteni szíveskedjenek.

Meggyőződésünk, hogy tevékenységünk kultúrmissziót teljesít és kulturális életünk alapvető érdekeivel azonos, így nem látjuk értelmét, hogy a tájékozódásra vágyó embereket ilyen lehetőség elől elzárjuk.

Kérjük fentiekre szíves válaszukat.

Balatonboglár, 1971. július 12.

Galántai György festőművész
Balatonboglár, Kápolna-műterem, Temetődomb
Budapest, II. Frankel Leó út 63/b.
III/16. Tel: 162-659

19.

Magyar Hírlap Szerkesztősége
Budapest VII.
Lenin krt. 9–11.

Tisztelt Szerkesztőség!

1971. július 18-i, vasárnapi számuk 10. oldalán jelent meg Esztergomi László cikke „Problémák, lehetőségek – Keserédes barangolás a Balatonnál” címmel. Ennek „Döglött veréb pillangókkal” című része¹ ír a balatonboglári kápolnatárlatról, és többek között idézi a Somogyi Néplapot: „...vajon felkerül-e ezek mellé a Somogyi Néplap minapi cikke,² amelyből egyebek között az derül ki, hogy illegális kiállításról van szó.”

Tekintettel arra, hogy a hatályos rendelkezések (23/1963. korm. sz. rendelet) csupán a közületek által rendezett kiállításokra nézve írja elő a Képző- és Iparművészeti Lektorátus általi előzetes elbírálást, és miután a szóban forgó kiállítást Galántai György festőművész mint magánszemély rendezte, akinek eleve nem volt szükséges engedélyt beszereznie, részünkről semmiféle törvénytörés nem forog fenn. A Somogyi Néplap cikke és az Önök ezt idéző kitétele tehát egyaránt nem felelnek meg a valóságnak, és mivel becsületünk csorbítására is alkalmasak, úgy Galántai György mint kiállítótársaim és a magam nevében kérem jelen helyreigazításnak a legközelebbi vasárnapi számban történő közzétételét.

Tisztelettel

Budapest, 1971. július 20.

Orvos András
festőművész

[Artpool–Boglár, K/3/1971., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

20.

Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatala
Művelődésügyi Osztálya, Fonyód, Ady E. u. 1. Tel.: 16.
szám: 9265/1971.

Galántai György
festőművész

Balatonboglár
Kápolna-műterem

A Balatonboglári Községi Tanács Elnökének 1971. július 12-én kiadott 1842-2/1971. sz. határozata ellen benyújtott fellebbezését – melyben a Kápolna-műterem nyilvános rendezvényeinek betiltása alóli felmentését kéri – e l u t a s í t o m.

A határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

¹ ⇨ 141. kép.

² H. B. [Horányi Barna]: *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok* (Somogyi Néplap, 1971. július 8. ⇨ 23. kép). A cikk kapcsán Galántai hasonló helyreigazítással fordult a megyei hírlap szerkesztőségéhez (Artpool–Boglár, K/4/1971.; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 1973. 6. e.

Indoklás

A rendelkező részben foglaltak szerint határoztam a 30-4/1971. (TK. 16.) MT. TH. sz. utasítás hatodik fejezet A/4. pontja alapján, mert az ellenőrzés megállapította, hogy jogszabály-ellenesen

- a./ engedély nélkül nyilvános képzőművészeti kiállításokat rendeztek, és olyan anyagból, amit a Képző- és Iparművészeti Lektorátus a 23/1963. korm. sz. rendelet 2. §. (1) bek. g. pontjában biztosított jogkörében előzetesen még nem bírált el,
- b./ egy-egy kiállítás alkalmával hivatásos előadóművészek fellépésével műsoros előadásokat tartottak.

Tevékenységük meghaladja a munkabemutató jelleget, amit a „Kápolnatárlat” megnevezés, valamint az is bizonyít, hogy ezek megtekintésére nyomtatott meghívóval és sajátos egyéni propagandával¹ közönséget is toboroztak.

Súlyosbítja e helyzetet, hogy az 1955. évi 13. sz. tvr. 1. §. (2) bek., valamint az 1/1958. (I. 31.) MM. sz. rendelet 1. §. (1) bek.-ben foglaltak ellenére a kiállítások alkalmával, mint magánszemélyek (magánszektorhoz tartozó társulás) hivatásos előadóművészek közreműködésével nyilvános műsoros előadást is szerveztek.

Mivel tevékenységük több vonatkozásban is jogszabály-ellenes, ezért a kiállítások rendezését és a műsorok szervezését, bemutatását be kellett tiltani.

Erről értesítést kap:

1. Galántai György, Balatonboglár, Kápolna-műterem
2. Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya, Kaposvár
3. [S]MT VB Műv. Oszt. balatoni főelőadója, Siófok
4. Községi Tanács VB Elnöke, Balatonboglár

Fonyód, 1971. július 23-án

Németh Ernő
osztályvezető

[Artpool-Boglár, T/6/1971., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e.]

21.

MAGYAR HÍRLAP

Szerkesztősége

Budapest VII, Lenin körút 9-11.

Tel.: 221-285, 221-293, 222-408, 429-350

Orvos András festőművész

Budapest VIII.

Tavaszmező u. 20.

Július 20-án kelt levele¹ alapján szakvéleményt kértünk a Művelődésügyi Minisztérium és a Magyar Képző- és Iparművészeti Lektorátus illetékes munkatársaitól. Tájékoztatásuk szerint a vonatkozó rendelkezések értelm-

¹ Galántai reklám-akciója, amelynek során a látogatók a trikójukra vagy az ingükre Kápolna Tárlat feliratot nyomtathattak (⇒ 26-27. kép).

¹ ⇒ 19. dok.

mében a nyilvános jellegű propagandával kísért kiállítások – így a balatonboglári Kápolna-tárlatok is – aláesnek az előzetes zsűrizés, illetve engedélyeztetés kötelezettségének.

Éppen ezért helyreigazítást nem kívánunk közölni.

Budapest, 1971. július 26.

Üdvözlettel:

Papp Antal
a kulturális rovat vezetője

[Artpool-Boglár, K/6/1971., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

22.

Másolat

Képző- és Iparművészeti Lektorátus	Jelük: 454/71.
Budapest I. Úri u. 54-56.	Jelünk: 4874/71.
Telefon: 360-783, 360-329, 160-639	Budapest, 1971. július 29.
Ügyintéző nálunk: Dr. Batta/Rné	

Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága
Kaposvár
Rippl-Rónai tér

A balatonboglári „Kápolna-tárlat” ügyében 454/1971. szám alatt a Lektorátushoz intézett átirata alapján nyilvántartásainkat átvizsgáltuk, és megállapítottuk, hogy ezeknek a kiállításoknak a megrendezéséhez a Lektorátustól engedélyt senki nem kért. Ennek következtében a kiállítások rendezésére a 23/1963/IX. 21./ korm. számú rendelet és az 1041/1955/IV. 10./ számú minisztertanácsi határozat II. részének rendelkezéseivel elmentésen kerül sor. Külön vizsgálat tárgyát kellene képeznie, hogy nem történik-e az 1963. évi 25. tvr-tel módosított 1955. évi 12. tvr. rendelkezéseibe ütköző engedély nélküli forgalomba hozatal is.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak nincs arra hatásköre, hogy az engedély nélkül rendezett kiállítások nyitva tartását megakadályozza, ezért ebben az ügyben intézkedést tenni nem áll módunkban. Ilyen intézkedés megtételére a községi tanács, vagy felettes szerve illetékes.

Bartha Éva sk.
igazgatóhelyettes

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e., géppel írt másodpéldány]

Magyar Szocialista Munkáspárt
Központi Bizottsága

Molnár Ferenc et.

Budapest, V.

Széchenyi rakpart 19. sz.

Ez év júliusában inszINUÁLÓ cikkek jelentek meg a Balatonboglári Kápolnatárlat bemutatóiról a sajtóban (a Somogyi Néplap július 8-i számában „Törvénytelen úton néhány avantgarde” címmel H. B. aláírással, és a Magyar Hírlap július 18-i számában „Keserédes barangolás a Balatonnál” címmel Esztergomi László tollából). Tekintettel arra, hogy a szóban forgó cikkek a valóságnak meg nem felelőt közölnek, becsületsértő állításokat tartalmaznak, levélben fordultunk az illetékes szerkesztőségekhez, és helyreigazítást kértünk. A Magyar Hírlap kulturális rovatvezetője, Papp Antal megtagadta a helyreigazítást.¹ A Somogyi Néplaptól még nem kaptunk írásbeli választ.²

Félrevezetően, rosszhiszeműen informálja a közönséget a Somogyi Néplap cikkírója. Szónoki kérdése a következőképpen hangzik: „Az új magyar avantgarde egy külön csoportja miért »menekül« egy elhagyatott szentélybe, mely holtat őrzött a kriptában, és ahol a huliganizmus is tanyát talált, főleg nyaranta?” A Néplap H. B. szignóval jelzett cikkírója vagy újságíróhoz méltatlan módon felületesen informálódott, vagy szándékosan torzít.³ A környéken ugyanis bárki felvilágosíthatta volna őt arról, hogy a Kápolna Tárlat bemutató művészeit nem lehet ilyen módon egy mondatban emlegetni a huligánokkal. A valóság ugyanis az, hogy a kápolnában és a kriptában évek hosszú során át huligánok garázdálkodtak, föltörték a sírokat, a csontvázakat az ablakokba állították, orgiákat rendeztek, a csontok egy részét pedig szétszórták Balatonboglár utcáin, kirakat- és ablakszélekre, kerítésekre rakták. A környék lakóit rettegésben tartották, és a kis létszámú helyi rendőrségnek is rengeteg gondot és nehézséget okoztak. Hogy lehet az, hogy nincs tudomása arról a Néplap cikkírójának, amiről minden balatonboglári lakos tud: a huligánok garázdálkodása azóta szűnt meg a kápolnában, amióta a kápolna bérlője, Galántai György festőművész és az alkotóközösség tagjai eltüntették az orgiák nyomait, tatarozták az épületet, zárákkal látták el, alkotni kezdtek itt, munkabemutatókat rendeztek. De ha már az illető cikkíró az újságírói etikának ellentmondóan felületesen informálódott, legalább saját lapjának egy évvel azelőtti cikkét illetett volna elolvasnia: „Bogláron, a festői szépségű dombtetőn áll egy kápolna, amely környékével együtt az utóbbi években szinte hírhedtté vált, és úgy hívták: huligántanya. Ez a jobb sorsra érdemes környék és a szép kis kápolna most egy fiatal művész elhatározása és keze nyomán nemes és figyelemre méltó célt szolgál, a művészet otthona lett. Falán kézírásos tábla: »Kápolna Tárlat«. S a belső hófőherre meszelt falakon, a meghitt, szűrt világitásban festmények, grafikák, nagyméretű fotók gyönyörködtenek.” (Jávori Béla: Kápolna Tárlat. Somogyi Néplap, 1970. augusztus 13.)

A Somogyi Néplap és a Magyar Hírlap cikkírója egyaránt helyteleníti, érthetetlennek és felháborítósnak tartja, hogy az alkotócsoport a kápolnában kiállításokat és műsoros rendezvényeket tart. Úgy látszik arról sem tudnak, vagy megfélemedkeznek, hogy a bemutatók 1970. június közepétől kezdődtek, tehát az idén immár második éve kerül sor az egész nyáron át tartó bemutató-sorozatra. A múlt évben senkinek nem jutott eszé-

¹ ⇒ 21. dok.

² ⇒ 25. dok.

³ Az újságíró – állítása szerint – lakossági bejelentés nyomán írta meg oknyomozó cikkét, és nem volt tudomása „felsőbb utasításról”. Ennek ellentmond a megyei tanács osztályvezetőjének a Művelődésügyi Minisztériumhoz írott levele, mely szerint javaslatukra „...a Somogyi Néplap ítélte el a Galántai-csoport tevékenységét és magatartását, illetve a műhelybemutatók alapján tapasztaltakat” (Interjú Horányi Barnával, ⇒ 208. o. és ⇒ 141. dok.).

be fölháborodni e bemutatókon, a tanácsai szervek sem emeltek kifogást, a sajtóban pozitív, elismerő cikkek jelentek meg, a televízió riportot közvetített.

A Kápolna Tárlattal foglalkozó múlt évi cikkek között egyetlen bíráló hangú⁴ írást találunk, Jávorai Bélának, a Somogyi Néplap 1970. augusztus 13-i számában megjelent cikkét, de ez a cikk is a tárlat lényegét illetően pozitív véleménnyel zárul: „Nos, én is elismerem, szeretem a fiatalos lendületet, a tenni akarást, szeretem a meghitt hangulatú kápolna falán elhelyezett képeket, örömmel hallgatom Nagy Attilát, aki mély átéléssel, jobbára festőkről szóló verseket mondott, élmény volt számomra Sztankovics Béla gitárjátéka is. Mégis azt mondom: jobb volna megmaradni a képzőművészetnél. Jobb volna kiteljesíteni az eredeti vállalkozást önmagában, jobb volna műsor és nagy szavak nélkül ledönteni először önmagunk korlátait. A Kápolna Tárlat egyébként figyelemre méltó.”

Ami pedig a vasárnapi tárlatvezetések színesítő kis irodalmi műsorokat illeti, ezek nem tértek el a kiállítási megnyitók alkalmával szokásos versmondásoktól és zenei darabok előadásától. A baráti összejevetelek kis műsorain neves és köztisztviselőben álló népszerű költők és előadóművészek mondtak verset, adtak elő zenei számokat, illetve énekeltek.⁵ A bemutatók belépőjegy nélküliek, tehát ingyenesek voltak, a költők és előadóművészek is barátságból, szimpátiából szerepeltek. Furcsának találjuk egyébként, hogy az alkotóművészek körében amúgy is szokásos eleven eszmecsereket emelkedettebbé, kulturáltabbá tevő mozzanat vált éppen a támadás célpontjává.

Érthetetlennek tartjuk, hogy a Magyar Hírlap cikkírója, Esztergomi László ex katedra-szerűen, megfellebbezhetetlen ítélőbíróként nyilatkozik a Kápolna Tárlat idején bemutatásáról. A cikkből nem tudjuk kihámozni, vajon egyetlen, vagy több bemutatót látott a cikkíró, vagy esetleg egyetlenegy sem nézett meg lelkiismeretesen. Vagy lehetséges az is, hogy csak hallomások alapján beszélt a bemutatókról? Ugyanis úgy említi a „homokkal teli nejlonzacskót”⁶ és az „ezüsttel bemázolt döglött verebet”,⁷ mint ha ugyanazon a bemutatón szerepeltek volna. Amennyire a cikkíró megbízhatatlanul szabad fantáziája nyomán meg lehet állapítani, feltehetően Erdély Miklós conceptuel-art objektumáról és Prutkay Péter szürrealista applikációjáról van szó. Igen ám, de a két mű nem ugyanazon a bemutatón szerepelt, és Prutkay applikációjának madara nem veréb, hanem az ismert erdei madárka, az őzlapó. Az újságíró cikke tanúsága szerint a falra függesztve látta Erdély objektumát, holott ez a mű egyáltalán nem függött a falon, hanem a párkányon volt elhelyezve. Az újságíró, aki a verebet nem tudja megkülönböztetni az őzlapótól, az egész bemutató sorozatból csak ezt a két művet említi (ezt is rosszul), végül felsőbbeséggel magabiztossággal felteszi a kérdést: „kifélék, mifélék ezek a fiatalok?” Ezeknek, a számára ismeretlen fiataloknak a hazai és külföldi kiállításairól évek óta megbecsülő cikkek, kritikák, interjúk jelennek meg a művészeti folyóiratokban, lapokban, a rádió és televízió műsorokban. Műveikkel is találkozhatunk különböző kiadványokban, országos képzőművészeti kiállításokon, vagy a Somogyi Néplap újságírójához hasonlóan ő sem szokott olvasni? Azt megértjük, hogy a szomszédok, környékbeliek napi munkájuk mellett nem olvasták az Élet és Irodalmat és a művészeti lapokat, de érdeklődő látogatásuk, emberséges reagálásuk jólesett nekünk. Az viszont a legkevésbé sem természetes, hogy [a] művészeti kritikák írására vállalkozó újságírók nem olvassák a lapok művészeti cikkeit. A bemutatók a mai modern fiatal művészet számos törekvéséből adtak ízelítőt. Esztergomi Lászlónak nagy igyekezettel sikerült nem észrevenni a konst-

⁴ A beadvány megfogalmazói nem említik a cikk negatívumait: „Nem hivatalos és elfogadott kultúrpolitika közbeiktatását hiányolom, jóllehet tömeges rendezvényről van szó [...] a vállalkozás eszmeiségével, ki nem mondott, de érezhető tartalmával vitatkozom.”

⁵ Lásd az 1970-es év művészeti eseményeit.

⁶ Erdély Miklós *Neumák (Homokkal a kisdedet?)* című műve, ⇨ 15–16. kép.

⁷ Prutkay Péter: *Magyar kozmosz*, 1970, kiállítva a No. 1 csoport kiállításán (Múteremkiállítás VI.), 1971. július 7–14.

rúktív szellemű művek egész sorát, pl. Lakner Lászlónak Angela Davis elítélése ellen protestáló művét és Vöröskatonák c. konceptuel-art kompozícióját.⁸ Nem tudjuk továbbá, melyik művész ars poeticáját tartalmazó nyomtatványban olvasta a „köpök a művészetre” meghatározást, ugyanis ilyen nyomtatvány a Kápolna Tárlat katalógusai között nincs. Visszautasítjuk továbbá és tiltakozunk az ellen, hogy meghívóinkat és katalógusainkat félrevezető módon „röplapoknak” nevezzék.

Lehetséges, hogy a bemutatók során követtünk el hibát, de véleményünk szerint kísérletezéseink beleférnek a mai magyar kulturális politika koncepciójába, egyáltalán nem zárkózunk el a beszélgetések és viták elől. Szívesen meghallgatjuk az illetékes művészeti szervek tanácsait és bírálatát.

Az elmúlt másfél évben kiállításaink előtt a kiállítást rendezni szándékozó intézmények szabályszerűen írásban kérték fel a Lektorátust arra, hogy az anyagot zsűrizze, és az engedélyt megadja (pl. 1970 decemberében a Műszaki Egyetem „R” épületi bemutató, 1971. január: Eötvös Klub, Csáji Attila, Pauer Gyula, 1971. április Műszaki Egyetem, Molnár V. József egyéni kiállítása). Ezeket a kérelmeket a Lektorátus vagy válasz nélkül hagyta, vagy pedig elutasította az anyag zsűrizését.⁹ A bürokratikus huzavonák roppantul megnehezítik a folyamatos alkotómunka és eszmecsere lehetőségét. A művészre károsan hat, ha elszigetelten, bírálat nélkül, magára hagyatva tevékenykedik. Igényeljük a kapcsolatot művésztársainkkal és a társadalommal.

Véleményünk szerint nem volna helyes, ha a fiatal művészek jó szándékú alkotó kezdeményezését az illetékes hatóságok hiányos és részben téves információk alapján ítélnék meg.

Kérjük tehát, hogy az illetékes országos szintű szervek a fentiek figyelembevételével vizsgálják meg, és foglaljanak állást a kápolna ügyében.

Tisztelettel: a Balatonboglári Kápolnatárlat alkotói nevében

Galántai György,
Swierkiewicz Róbert,
Haász István,
Szeift Béla,
Prutkay Péter,
Orvos András,
Haris László,
Bak Imre,
Halmy Miklós

Budapest, 1971. július 30.

Melléklet: 1 db.

Egyidejűleg kapták:

1. Somogy Megyei Tanács VB elnök
2. Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, Molnár Ferenc
3. Képző- és Iparművészeti Lektorátus, Ormos Tibor
4. Művelődésügyi Minisztérium, Képzőművészeti Főosztály, Gádor Endre
5. Somogyi Néplap szerkesztősége, Jávorai Béla
6. Magyar Hírlap Szerkesztősége, Darvasi István

⁸ Lakner László: *Kockák egy régi filmből*, 1971, kiál-
lítva: 1971. június 1–7.

⁹ A Képző- és Iparművészeti Lektorátus 1970. január 2-án kelt határozatában elutasította Bak Imre, Fajó János, Hencze Tamás, Nádler István és Lantos Ferenc műcsarnoki kiállítási kérelmét, azzal az indokkal, hogy kiállítási anyaguk az önköltséges kategóriába tartozik, ezért csak a Fényes Adolf Teremben mutatható be (Képző- és Iparművészeti Lektorátus 8824/69); 1970. november 16-i határozatában a Lektorátus elutasította Csáji Attila, Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Galántai György, Haraszty István, Harris László, Ilyés István, Lantos Ferenc, Molnár V. József, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Temesi Nóra, Türk Péter kiállítási kérelmét a Budapesti Műszaki Egyetem Dr. Münnich Ferenc Kollégiumába (Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 9219/70.); Molnár V. József kiállítási kérelmének elutasítása, ui. (Képző- és Iparművészeti Lektorátus, K-180/71. április 2.); Orvos András kérelme a Fényes Adolf termi kiállításával kapcsolatban (Képző- és Iparművészeti Lektorátus, K-292/71. május 25., 4051/71. június 8., K-292/71, 180/71. április 2.).

Melléklet

A Balatonboglári Kápolnatárlatról az alábbi cikkek jelentek meg a sajtóban:

Hétfői Hírek	1970. VII. 17. du.
Esti Hírlap	1970. VIII. 3.
Magyar Ifjúság	1970. VIII. 7.
Daily News	1970. VIII. 8.
Új Ember	1970. VIII. 9.
Somogyi Néplap	1970. VIII. 13.
Népszava	1970. VIII. 15.
Élet és Irodalom	1970. VIII. 15.
Magyar Ifjúság	1970. IX. 4.
Élet és Irodalom	1970. IX. 19.
Jelenkor	1970/10.
Múzsák Múzeumi Magazin	1970/4.
Somogyi Néplap	1970. VII. 8.
Magyar Hírlap	1970. VII. 18.

A fentiekén kívül méltatás nélküli hírek jelentek meg a Hétfői Hírek és az Esti Hírlap több számában.

[Artpool–Boglár, K/7/1971., gépellt másolat; MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ó. e., géppel írt tisztázat a művészek saját kezű aláírásával, kézírással az első oldal tetején: Tn/10/312, X. 21., olvashatatlan szignó]

24.

Galántai György
festőművész úrnak
Balatonboglár

Kedves Barátom és Kollégám!

Véletlenül, pletyka formájában jutott el hozzám, hogy állítólag a Kápolnatárlat keretein belül HEPENINGET (sic!) is terveztek.¹

Mint hozzátok képest öregnek, kötelességemnek tartom, hogy szeretettel figyelmeztesselek, hogy ez az állítólagos terv, amennyiben megfelel az igazságnak, akkor örültség, felelőtlen legénykedés.

Beláthatatlan súlyos következményekkel járhat. Ártatlan emberek is kerülhetnek emiatt súlyos felelősségre vonásra.

Te különleges veszedelemben forogsz ez esetben, mint bérlő, mint házigazda. Gondold meg, családod, gyerekeid vannak.

Mi tudjuk, hogy éretlen gyerekjátékról van szó, de a hatóságok ezt félreérthetik. Hasonló rendezvénynek volt már kellemetlen következménye.

Amennyiben a rendőrség a tárlatok megrendezését ellenzi, egy időre azokat meg kell szüntetni. Ugyanakkor meg lehet szerezni a megfelelő pártfogókat, akiknek a segítségével megfelelő engedéllyel, legálisan újrakezdhető lesz. Nehogy bármilyen rendezvényt rendőrségi engedély nélkül megtűrj! A rendezvényeket meghirdetni, bármilyen módon is, engedély nélkül súlyos vétés alá esik.

A hepening (sic!) egyébként is 50–80 éves. Ekkortájt volt külföldön élő és újszerű, idegeket borzoló, művészeti kifejezési formának is nevezhető valami.

¹ Az első boglári happeninget Szentjóbgy Tamás rendezte, *A-B happening. Paralel-kurzus tanpálya* címmel, 1971. július 2-án, ⇒ 121–127. kép.

Ma már, ennyi idő után, nálunk csupán későn ideérő epigonizmus. Ti mindnyájan, akik feltűnően tehetségesek vagytok, maradjatok mindig egyéniek és olyasmit találjatok ki, ami a tiétek és senkit sem utánoztok vele. Nincs szükségetek ötöd-tized kézből átvett utánpótlásokra.

Tanácsomat fogadjátok szeretettel és semmiképpen sem haraggal.

Kedves mindnyájukat szeretettel köszöntelek

Budapest, 1971. augusztus 2.

Illés Árpád²

² 1908–1980, festőművész.

[Artpool–Boglár, ML/3/1971., géppel írt tisztázati kézírásos javítással, saját kezű aláírással, kézírással a lap alján: ajánlott levél]

25.

Somogyi Néplap Szerkesztősége

Kaposvár

Latinka Sándor u. 2/a. Tel.: 11-510, 11-511

Ikt. sz. 1971/461.

Galántai György

Budapest

II. Frankel Leó u. 68/B. III. 16.

A Balatonbogláron 1971. július 21-én kelt, de szerkesztőségünkbe július 30-án érkezett (budapesti postabélyegző kelte: július 28.) helyreigazítási kérelmének¹ nem áll módunkban eleget tenni. Munkatársunk ugyanis a Képző- és Iparművészeti Lektorátus 4874/1971. számú átiratában foglaltak szerint is helyesen értelmezte a 23/1963/IX. 21. korm. számú rendeletet, illetve az 1041/1955./IV. 10. sz. minisztertanácsi határozat második részében foglaltakat. A kifogásolt cikkben leírt megjegyzése tehát helytelen.

¹ Artpool–Boglár, K/4/1971.

Kérem szíveskedjék válaszunkat tudomásul venni.

Kaposvár, 1971. augusztus 2.

Üdvözlettel:

Jávori Béla
főszerkesztő

[Artpool–Boglár, K/8/1971., géppel írt tisztázati, a főszerkesztőh. saját kezű aláírásával, ajánlott levél, SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e.]

26.

GALÁNTAI GYÖRGY
1023 Bp. Frankel Leó út 63/b. III. 16.
júniustól–szeptemberig
8630 Balatonboglár, Temetődomb
KÁPOLNA-MŰTEREM

Tisztelt Aczél György elvtárs!

Balatonboglári művészeti tevékenységgel kapcsolatban szeretném Önt felkeresni.

Kápolnaműtermemet, ill. boglári művészeti alkotótevékenységemet lehetlenné tették a helyi szervek.

Úgy tudom, hogy nekik az előző években és most sem volt kifogásuk tevékenységem ellen, hanem felsőbb utasításra tették.

Szeretném megtudni, hogy képességeimet a közösség, a társadalom szolgálatában használhatom-e, vagy hogy a társadalomnak és a szocialista művészet fejlődéséhez nincs szüksége az ilyen kezdeményezésekre, és hozzám hasonló képességű emberekre?

Kérem, szíveskedjen közölni velem, hogy a fenti témában mikor tudna fogadni, vagy kivel tudom érdemben megbeszélni problémáim megoldásának lehetőségeit.

Tisztelettel:

Galántai György
festőművész

[Artpool–Boglár, K/9/1971., d. n. (1971. július vége), kézzel írt piszkozat]

27.

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

Galántai György elvtársnak,
Balatonboglár

Tisztelt Galántai elvtárs!

Megkaptam levelét, köszönöm bizalmát, hogy megkeresett. Levelét illetékeségből továbbítottam a Művelődésügyi Minisztériumba, Gádor Endre elvtársnak.

Budapest, 1971. augusztus 5.

Tisztelettel:

Aczél György

[Artpool–Boglár, K/10/1971., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; a lap tetején kézírással: A. Gy./719/71.]

28.

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM
Budapest, V., Szalay u. 10-14.
Telefon: 118-600

Ügyiratszám: 118. 304/71.
Előadó: Csorba G.

Galántai György elvtársnak,
Balatonboglár

Tisztelt Galántai Elvtárs!

Aczél elvtárs osztályunkhoz továbbította levelét, amelyben a balatonboglári Kápolnatárlat bezárása ügyében kér segítséget.

Mielőtt panaszával foglalkozni tudnánk, szeretnénk, ha személyesen tájékoztatna bennünket a szóban forgó ügy körülményeiről.

Kérjük ezért, hogy folyó hó 13-án vagy 14-én délelőtt osztályunkat felkeressen, és látogatásának időpontjáról előzetes értesítést küldeni szíveskedjék.

Budapest, 1971. augusztus 9.

Elvtársi üdvözlettel:

Gádor Endre
osztályvezető

[Artpool-Boglár, K/11/1971., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással]

29.

Csatolni a Tn/10/312-höz

Tisztelt Tóth elvtárs!¹

Legutóbbi beszélgetésünkre hivatkozva mellékelten küldöm a megbeszélésen elhangzó referátum szövegét.² Továbbá amennyiben lehetséges, az időpontot egy héttel későbbre, tehát nem okt. 4-re, hanem október 11-re javasolni.³ Sziráki Endrével⁴ nem sikerült a kapcsolatot megtalálni, tekintettel arra, hogy nem dolgozik már a KISZ Központi Bizottságában. Ebben az ügyben jelentkezni fogok még telefonon.

Budapest, 1971. szeptember 25.

Tisztelettel:

Orvos András
VIII. Tavaszmező u. 20.

[MOL MDP-MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e., kézirásos levél, saját kezű aláírással]

¹ Tóth Miklós, az MSZMP KB Tudományos Kulturális és Közoktatási Osztály munkatársa.

² ⇨ 30. dok.

³ A tervezett találkozóra 1971. október 26-án az MSZMP KB székházában került sor, Bak Imre, Csáji Attila, Galántai György, Haraszty István, Orvos András, Pauer Gyula, Ormos Tibor és Bartha Éva (Lektorátus), Tóth Miklós (MSZMP KB), Csorba Géza (Művelődésügyi Minisztérium), Kádár János Miklós (Fiatal Képzőművészek Stúdiója) részvételével.

⁴ Grafikusművész, korábban az Iparterv Vállalat KISZ-titkára. Az Iparterv-kiállítások egyik elősegítője 1968-1969-ben.

1971. október 11-én délután 3 órakor a Fiatal Művészek Klubjában beszélgetésre kerül sor az MSZMP KB, a KISZ, a Művelődésügyi Minisztérium, a Lektorátus, valamint az új avantgarde képviselőinek részvételével.¹ A találkozó célja, hogy a fiatal művészek az illetékes szerveknek feltárják problémáikat és megtalálják azt a formát, amely lehetőséget nyújtana arra, hogy törekvéseik legalitást kapjanak.

Az alábbiakban közöljük a vitaindító referátumot, mely a fiatal képzőművészek álláspontjának lényegét foglalja össze.

Mindenekelőtt azt tartanánk fontosnak megjegyezni, hogy egy nagyon széles tábor képviselőiként vagyunk jelen. Ezt a tábort új avantgarde-nak szokás nevezni, de talán most nem is az elnevezés a lényeges, hanem az, hogy néhány szóban összefoglaljuk az elmúlt évek fontosabb csoportosulásait és a hozzájuk kapcsolódó kiállításokat, amelyeken ez a gárda részt vett.

Az utóbbi tíz évben az alábbi csoportkiállítások méltók az említésre: Iparterv, Szürenon, Mozgás, Kápolnatárlatok, Műszaki Egyetemi Kiállítások, Állatkerti Bemutató.² A jelenlévő művészek névsorát úgy állítottuk össze, hogy lehetőleg minden csoport képviselve legyen.

Az említett kiállításokkal kapcsolatban a sajtóban néhány méltató cikk mellett nem egy, kifejezetten provokatív hangú írás jelent meg. Legutóbb a Balatonboglári Kápolna Tárlatokkal kapcsolatban a Somogy Megyei Néplapban³ és a Magyar Hírlapban.⁴ A cikkekből világosan látszik, hogy íróik a képzőművészet szakkérdéseiben tájékozatlanok, és hozzá nem értésüket megalapozatlan vádaskodással tetézik. A Somogy Megyei Néplap többek között ezt írja: „Az új magyar avantgarde egy külön csoportja miatt »menekült« egy elhagyatott szentélybe, mely holtat őrzött a kriptában, és ahol a huliganizmus is tanyát talált, főleg nyaranta.”

Menekülésről van szó?

Az ez évi balatonboglári tárlatokon mintegy ötven művész vett részt, egymástól távol álló irányzatok képviselői, köztük Alap-tagok,⁵ Stúdió-tagok⁶ és nem egy olyan idősebb avantgarde művész, akinek életművét a művészeti irodalom is nagyra értékeli. Felvetődik a kérdés: mi hozta egy táborba ezt a törekvéseiben heterogén társaságot? Egyetlen szóval – amit a későbbiekben szeretnénk részletesebben is megvitatni – helyzetük azonossága. A Boglárán kiállító művészek túlnyomó többsége – ha nem is mindegyike – más avantgarde kiállítások résztvevőivel egyetemben az úgynevezett túrt kategóriába tartozik. Ami azt jelenti, hogy a fontosabb kiállító helyiségek közül egyedül a Fényes Adolf Teremben van módunk kiállítani, ott is csak jelentős önköltségi ár ellenében. Legális kiállítási lehetőségünk ezért tulajdonképpen nincs, magunknak kellett keresni fórumot. Kénytelenek voltunk saját igényeinket is leszállítani, és nem kiállításokat, csak néhány napos munkabemutatókat tartani. Eleinte zsűrit kértünk. Jó néhány avantgarde szellemű egyéni és csoportos kiállítást (Iparterv, Szürenon) a Lektorátus lezsűrizett és engedélyezett. 1970 elejétől azonban a Lektorátus álláspontja érthetetlen módon megváltozott. A Mozgás-kiállítást már nem engedélyezte, arra hivatkozva, hogy a kiállító művészek a túrt kategóriába tartoznak, és így csupán önköltséges kiállítást rendezhetnek a Fényes Adolf Teremben. Mindez azt jelentette, hogy a kiállítás megghiúsult, többek között azért is, mert egy kis teremben nem lehet nagy csoportkiállítást megrendezni.

Ezek az avantgarde kiállításokon szereplő művészek – emberi és vizuális problémáiktól hajtva – kapcsolatot találtak gyárakkal és üzemek-

¹ A találkozóra végül október 26-án került sor az MSZMP KB székházában.

² *Iparterv I.* (Bak Imre, Frey Krisztián, Hencze Tamás, Jovánovics György, Keserü Ilona, Konkoly Gyula, Lakner László, Molnár Sándor, Nádler István, Siskov Ludmil, Tót Endre), Iparterv Vállalat Deák Ferenc utcai Székháza, 1968. december 13–20.; *Iparterv II.* (az 1968-as kiállítás résztvevői, valamint Baranyay András, Erdély Miklós, Major János, Méhes László, Szentjóbó Tamás), uo., 1969. október 24.; *Szürenon* (Bocz Gyula, Csáji Attila, Csutoros Sándor, Haraszty István, Haris László, Ilyés István, Karátson Gábor, Lantos Ferenc, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Prutkay Péter, Türk Péter, Veress Pál, Zeisel Magda), Kassák Lajos Művelődési Otthon, 1969. október 2–20.; *Mozgás '70.* A Pécsi Balett fennállásának 10. évfordulójára rendezett kiállítás (betiltották). Résztvevők: Attalai Gábor, Bak Imre, Bocz Gyula, Csiky Tibor, Fajó János, Haraszty István, Hencze Tamás, Keserü Ilona, Korniss Dezső, Lantos Ferenc, Nádler István, Pauer Gyula, Pécs, Modern Magyar Képtár, 1970. április 24.; *R-kiállítás* (Bak Imre, Baranyay András, Csáji Attila, Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Donáth Péter, Erdély Miklós, Galántai György, Haraszty István, Haris László, Hencze Tamás, Ilyés István,

kel. Itt ismerkedtek meg a modern anyagokkal, az új technológiákkal, és természetesen azokkal az igényekkel is, amelyeket művészetükkel szolgálnak.⁷ Felfogásuk szerint ugyanis nem az a szocialista művész, aki naturalisan lefesti vagy megmintázza az esztergapadnál dolgozó munkást, hanem az is, aki a ma valóságában élve ismeri meg és elégíti ki a társadalmi igényeket. Úgy véljük, hogy munkáink és törekvéseink korunkat fejezik ki, és így csak érthetlenebb a már említett diszkrimináció. Így kényszerültünk bele az „ellenzék” szerepébe. Szeretnénk hangsúlyozni, hogy nem magunk választotta szerep ez, és a probléma megoldásra vár.

Javasoljuk, hogy a reálisabb zsűrizés érdekében törekvéseink képviselői és értő szakemberei is helyet kapjanak a munkáinkat elbíráló bizottságokban. Nem zárkózunk el a zsűriztetés elől, ha alkotásainkat mint művészi produktumot fogadják. A legalitás megakadályozná, hogy a sajtóban a tájékozatlan és felületes újságírók huligánokként kezeljenek. Lehetőséget szeretnénk kapni arra, hogy kiállításokat rendezhesünk a Kiállítási Intézmények⁸ felügyelete alá tartozó bemutató termekben is.

[Csáji] Attila
 Bak [Imre]
 Csiky [Tibor]
 Fajó [János]
 Haraszty [István]
 Pauer [Gyula]
 Orvos [András]
 Szemadám [György]
 Galántai [György]
 Beke László
 Sík Csaba
 Hencze Tamás
 Kerékgyártó [István]
 Rózsa T. Endre

[Artpool–Boglár, K/12/1971. d. n. (1971., szeptember vége); MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36., 40. ő. e., géppel írt tisztázatot, a felsorolt nevek azonos kézírással. A pártközponti megbeszélés anyagához az 1971. július 30-i dátummal ellátott beadványt csatolták (⇒ 23. dok.). A vita tárgyát azonban alapvetően az itt közölt szöveg képezte, amely részben összefoglalása és kiegészítése az említett dokumentumnak.]

31.

Megjegyzések

a Kápolnatárlat résztvevőinek referátumához¹

1. A beadvány úgy tünteti fel, mintha egyedül ők lennének a fiatal művészek, holott mindössze 50 kiállító művészeiről és legfeljebb összesen 100 számba jöhető emberről van szó, ami elenyésző szám akár a Stúdió tagságának, akár az összművészek (sic!) számához viszonyítva.
2. A fentiekkel már jeleztem is azt, mennyire viszonylagos az általuk használt széles tábor megjelölés, különösen ha arra gondolunk, hogy főiskolát végzett, illetve Alap-tag, vagyis a szó hivatalos értelmében vett művész milyen kevés van közöttük. Arról nem is beszélve, hogy néhányan a legjelentősebb ún. avantgard-művészek közül nem vállalnak közösséget az ő illegális kiállításaiikkal, és ezért sosem szerepelnek velük egy táborban.

Jovánovics György, Korniss Dezső, Lakner László, Lantos Ferenc, Major János, Méhes László, Molnár Sándor, Molnár V. József, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Szentjóbby Tamás, Temesi Nóra, Tót Endre, Türk Péter), BME R-Klub, 1970. december 14–17.; No. 1 csoport (Cerovszki Iván, Deák László, Farkas József, Fekete János, Haász István, Haris László, Kecskeméti Kálmán, Orvos András, Prutkay Péter, Szeift Béla, Szemadám György), Állatkert, oroszlanbarlang, 1971. május 8–11.

³ H. B. [Horányi Barna]: *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok.* Somogyi Néplap, 1971. július 8. ⇒ 23. kép.

⁴ Esztergomi László: *Keserédes barangolás a Balatonnál. Problémák, lehetőségek.* Magyar Hírlap, 1971. július 18. ⇒ 141. kép

⁵ A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának a tagjai.

⁶ A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának a tagjai.

⁷ Az 1967-ben meginduló, decentralizációs törekvéseket képviselő szimpozionmozgalomról van szó, amely a művészek számára szabad kísérletezési lehetőséget biztosított, főként a szobrászat területén.

⁸ Múcsarnok, Kiállítási Intézmények (Múcsarnok, Ernst Múzeum, Fényes Adolf Terem).

¹ ⇒ 30. dok.

3. A menekülés fogalma úgyszintén homályos, és nem tükrözi azt a valóságot, hogy tulajdonképpen a zsűri elől menekültek, mivel szakmai fogytékosságaik és műveik ideológiai problematikussága miatt a hivatalos zsűri nem egyszer nem engedélyezte egyéni kiállításukat vagy egy-egy műnek a bemutatását.
4. A huliganizmus jelző, ha durva is, takar valóságot, amennyiben a boglári kiállításokat nem egyszer happeningek és botrányos kimenetelű házibulik követték. Ez még akkor is tény, ha jó néhányan a kiállítók közül nem vállalnak közösséget ezekkel a dolgokkal.
5. A túrt kategória oka nem valamiféle személyes kapcsolatból kialakított politikai hovatartozásra vonatkozó jelző, hanem a művek nyomán kialakított kategória. Ha valaki nem is kér zsűrit, könnyű azt mondanía, hogy ő a túrt kategóriába tartozik. Számos olyan példa van, hogy a boglári kiállításon szereplő alkotók munkáihoz hasonló műveket alkotó művészek (akik tehát a túrt kategóriába is tartozhatnának) vidéken vagy kevésbé jelentős fővárosi kiállító helyiségben állították ki műveiket – természetesen mindennemű önköltség nélkül. Ha jól tudom, augusztusban Boglárán is volt egy kiállítás, amelyet a lektorátus zsűrizett, holott ugyancsak avantgárd jellegű kiállítások szerepeltek.²
6. A gyáriparral való kapcsolat felemlítése egy tetszetős közhely, amennyiben csupán néhány alkotóra vonatkozik, de a Boglárán kiállítók közül talán csak egyre vagy kettőre, a többieknek nincs semmiféle kapcsolatuk a gyárakkal, üzemekkel és festészetük nem szolgálja a szélesebb társadalmi tömegeket.
7. A zsűrikbe szakembereket kérnek. Az igazság ezzel szemben az, hogy a zsűriben szakemberek szerepelnek. Elsősorban a lektorra, D. Fehér Zsuzsára gondolok, aki ismeri az ő munkáikat, és aki valamennyi jelentősebb kiállítási zsűriben részt vesz. Az az igényük, hogy műveiket művészi produktumokként bírálják el. Ezt ők nem kérhetik, senki sem kérheti, mivel a zsűri dönti el, művészet-e az, amit bemutatnak. Ha előre leszögezzük, hogy művészetet bírálunk el, akkor nincs szükség bírálatra, zsűrre sem.
8. Az utolsó mondat enyhén szólva is túl nagy követelés. A pályán 20–30 éve tevékenykedő és nagy megbecsülésnek örvendő művészek sem maguk döntenek el, hol állítanak ki. Legfeljebb beadják kérvényüket, amelyben megjelölik, hol szeretnének kiállítani, de csak a zsűri dönti el, hol állítanak ki végül is. A kiállítási intézmények nagyobb helyiségei közül – nyilván ezekre vonatkozik az utolsó mondat – a Múcsarnokot, és az Ernst Múzeumot csak nagyon kiemelkedő kvalitású művészek, illetve csoportok kaphatják meg.

Budapest, 1971. szeptember 28.

/Vadas József/³

[MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással. Kézírást megjegyzések: Tóth Miklós et.; Csatolni a TN/10/312-höz; 1. Orvossal beszélni, hogy nem 11-én; 2. Később, max. 5 fő, de; 3. ezen az alapon kár vitáznunk. Orvossal beszéltem, hogy X. 18-án telefonon ő jelentkezik.]

² A kápolnatárlatok egyetlen zsűrizett kiállítása 1972-ben volt, K-358/72. címmel, június 11. és július 1. között.

³ Művészettörténész, művészeti író. 1969–1971 között a Lektorátus művészeti előadója.

Kulturális Alosztály

Feljegyzés

a balatonboglári Kápolna Tárlat néhány kiállítójával folytatott beszélgetésről

A Tárlat résztvevői beadvánnyal fordultak a Központi Bizottsághoz, amelyben kifejezték: „Igényeljük a kapcsolatot művésztársainkkal és a társadalommal. Véleményünk szerint nem volna helyes, ha a fiatal művészek jó szándékú alkotó kezdeményezését az illetékes hatóságok hiányos és részben téves információk alapján ítélnék meg.”¹

A beadványban foglalt problémák megbeszélésére került sor október 26-án a tárlat néhány kiállítója (Bak Imre, Csáji Attila, Orvos András, Pauer Gyula, Haraszty István, Galántai György),² valamint az osztály munkatársa (Tóth Miklós), a MM Képzőművészeti Osztály képviselője (Csorba Géza), az Állami Lektorátus vezetői (Ormos Tibor, Bartha Éva), a Fiatal Képzőművészek Stúdiója vezetője (Kádár János Miklós)³ között. (A részt vevő fiatalok nem csupán az ún. kápolnatárlat résztvevői, hanem különböző képzőművészeti csoportosulások – Szürenon, Iparterv, R-épület⁴ – kiállítások képviselői is voltak.)

Bevezetőként elmondtam:

- Az utóbbi időben megrendezett – [a] kápolnatárlathoz hasonló – engedély nélküli kiállítások számos problémát okoznak az állami szervezeteknek és a kiállítóknak is. Az ilyen kiállítások a képzőművészeti élettől való elkülönülést, hamis illúziókat, kritikai misztifikálást, kétes közönségbázist teremtenek, s megnehezítik az értékek differenciálását, összemossák a jó és dilettáns törekvéseket, s olyan állapotot konzerválnak, amely a jobb művészeket is sújtja.
- Nem tekintjük őket társadalmon kívülieknek, a jó szándékukat sem vonjuk kétségbe, de azt várjuk el tőlük, hogy a képzőművészeti élet normális mechanizmusában tevékenykedjenek. Ehhez megfelelő segítséget nyújtunk.

A részt vevő fiatalok elmondták:

- Számukra a legkényelmetlenebb ez az elkülönült helyzet. Nem ringatják magukat illúzióban, s nem vállalnak közösséget azokkal, akik misztifikálni akarják tevékenységüket, helyzetüket.
- A kulturális politika alapelveivel egyetértének, s nem tartják dicsőségnek – sőt ez egyenesen szégyen számukra – hogy az ún. hivatalos keretek között nem kapnak megfelelő segítséget, esetenként bizalmatlanok velük, sőt „ellenzéknek”, „fellazítóknak” tekintik őket.
- Nem kívánnak különleges állami támogatást, jól tudják, hogy munkáik többnyire kísérleti jellegűek. Szeretnék munkáikat zsúriztetni is, de úgy érzik, túl merevek a megítélés szempontjai. Az ő munkáikat nehezen lehet hagyományos módon zsúrizni. Jó lenne, ha fiatalok is zsúriznének.
- Az önköltséges kiállítást nem tudják megfizetni, s ezért keresnek más lehetőséget.
- Nem értik, hogy egyeseknek (pl. Bartha László), akik hasonló szelleműek – miért lehet nehézség nélkül, nem önköltséges kiállítást rendezni.⁵
- Szeretnének kapcsolatba lépni üzemekkel, ott dolgozni, s munkáikat bemutatni.

¹ ⇒ 23. dok.

² Interjú a részt vevő művészekkel (⇒ 29–30. o.).

³ Kádár János Miklós ebben az időben a Stúdió KISZ-titkára volt.

⁴ A Budapesti Műszaki Egyetem R-épületében rendezett kiállításról van szó.

⁵ Az önköltséges kiállítások bevezetésének gondolata a 60-as évek végén merült fel. Aczél György 1967 januárjában terjesztette fel az erről szóló javaslatot az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztályához. Ennek lényege, hogy állami támogatásra csak azok a művészek számíthatnak, akiknek a kiállítási anyaga összhangban volt a kulturális célkitűzésekkel. Akinek a bemutatása „nem jelentett társadalmi érdeket”, a szűkebb szakma, vagy kisebb közönség előtt a Lektorátus által megállapított költség-térítés ellenében állíthaták ki műveiket.

Az állami szervek képviselői kifejtették, hogy senki sem kívánja elzárni előlük a társadalmi lehetőségeket. Ehhez azonban művészi fejlődésük, a dilettánsoktól való elhatárolódásuk, s az állami rendelkezések (zsűrizés, engedélyezés) betartása szükséges.

A megbeszélés nagyon higgadt, túlzásoktól mentes légkörben zajlott le. (Maguk is vitatták azt a felmerült javaslatot, hogy külön, valami nagy kiállító helyiségben állíthassanak ki.) Hasznosnak bizonyult a megbeszélés abból a szempontból, hogy segített eloszlatni olyan tévhiteket, amelyek ezeknek a fiataloknak a különállását tartósítaná.

Ugyanakkor a beszélgetés felhívta a figyelmet arra is, hogy nem az elzárkózás, problémájuk megkerülése, hanem a velük való mértéktartó foglalkozás, a művészi lehetőségek pontosabb körvonalazása, megfelelő differenciálás a járható út, az állami szervek számára is.

Az állami szerveknek, s a fiatalok képzőművészeti stúdiójának részleteiben is ki kell dolgozni mindezek módszereit.

Budapest, 1971. október 27.

Tóth Miklós

⁶ Orvos András listája
a találkozó résztvevőiről.

Melléklet⁶

1971. október 26-án, kedden délután 1/2-kor az MSZMP KB. székházában beszélgetésre kerül sor:

Molnár Ferenc elvtárssal,
Tóth Miklós elvtárssal,
a Művelődésügyi Minisztérium képviselőjével,
a Képző- és Iparművészeti Lektorátus képviselőjével,
a Magyar Képzőművészek Szövetsége képviselőjével, valamint

- 1.) Bak Imre,
- 2.) Csáji Attila,
- 3.) Galántai György,
- 4.) Orvos András festőművészekkel,
- 5.) Pauer Gyula szobrászművésszel,
- 6.) Rózsa T. Endre művészeti íróval,
- 7.) Csorba Géza,
- 8.) Haraszty István,
- 9.) Kádár János Miklós,
- 10.) Bartha Éva

Orvos András festőművész
Bp. VIII. Tavaszmező u. 20.

Budapest, 1971. X. 20.

[MOL MDP-MSZMP Irtak Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ó. e., géppel írt tisztázat, kézirásos megjegyzésekkel, kézírással a lap tetején: Tn/10/312/2, Tóth Miklós és Orvos András saját kezű aláírásával]

33.

Feljegyzés

A balatonboglári kriptakápolna felhasználásáról¹

A kriptakápolna romos állapotban volt, helyrehozásával a püspökség nem foglalkozott. Többször felajánlotta állami igénybevételre. De elhelyezkedése és állapota végett állami érdekű felhasználásra ez ideig nem került sor.

1968-ban a Veszprémi Püspökség Galántai² György festőművésznek, aki lakik, Budapest XII. Németvölgyi út 24. III. em., szerződéses alapon felhasználásra bérbe adta. Ez a festőművész részben ott készíti a képeit, s ezen helyiségben állítja ki.

A Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya részéről ez ideig észrevételt nem tettek.

Budapest, 1971. július 24.

[MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ó. e., géppel írt tisztázatot; kézirásos megjegyzések: Állami Egyháziügyi Hivataltól; Tóth Miklós, Orvos főhívott – megállapodtam, hogy augusztus végén együtt beszélünk vele, vagy velük. VII. 27. MF³; csatolni: a Tn/10/312-höz; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e.]

34.

Másolat

Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár, Szabadság u. 15. Telefon: 17.
3555/1971. szám
Ügyintéző: Kovács Gábor

Galántai György
Budapest II.
Frankel Leó u. 68/b

A Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága legutóbbi ülésén úgy határozott, hogy a kápolnatárlat további sorsának meghatározása, valamint az összes jövőre vonatkozó teendők megbeszélése érdekében a kápolna bérlőjét hivatalos tárgyalásra kéri.¹

Felkérjük tehát T. Címet, hogy a megbeszélés mielőbbi megejtése érdekében legalább egy héttel leutazása előtt közölje írásban érkezésének és a tárgyalás megrendezésének a T. Cím számára legkedvezőbb időpontját.

Balatonboglár, 1971. november 15.

Kovács Sámuel sk.
tanácselnök

[Artpool–Boglár, T/7/1971., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973.; SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e., géppel írt másodpéldány]

¹ Az MSZMP KB TKKO részére készült feljegyzés az Állami Egyháziügyi Hivataltól származik. Korábbi dátuma ellenére a 29., 30., 31., 32. sz. dokumentumokat tartalmazó iratsomóhoz csatolva.

² Az eredeti dokumentumon Kalaszta, áthúzva, fölötte kézírással Galántai.

³ MF = Molnár Ferenc.

¹ A megbeszélésre december 21-én került sor.

SOMOGY MEGYEI MÚZEUMOK
IGAZGATÓSÁGA
Kaposvár Rippl Rónai tér
Postafiók 70.
Telefon: 12-374
Szám: 454/1971.

Tárgy: Balatonboglári
Körmendy-kápolna
tárlatai
Melléklet: 11 db. + 3 oldal

Bíró Gyula Elvtárs
MSZMP Somogy Megyei Bizottságának titkára
Kaposvár

Kedves Bíró Elvtárs!

1971. november 16-án titkárnódtól kapott felkérésedre a mai napon megküldöm véleményemet a balatonboglári kápolnatárlatról.¹ Egyben elküldöm a balatonboglári kápolnatárlatról a megjelent cikklisztát,² és a Megyei Könyvtártól kapott xerox-másolatokat.³ Az egyházi és külföldi lapoknak utánanézttem, de sajnos nem kaptam meg azokat.

Elvtársi üdvözlettel:

dr. Draveczky Balázs
megyei múzeumigazgató h.

Kaposvár, 1971. november 17.

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással, kézirásos megjegyzés: MBT T/108/71. XI. 17., Kérem iktatni, Bíró]

Balatonboglári kápolnatárlatról

A múlt évben kezdődött. A balatonboglári ún. Körmendy-féle kápolna évek óta elhanyagolt állapotban volt, ott huligánok, kétes elemek, s főleg nyáron, lakás nélküli bűnözők tanyáztak. Ezt tudták a község lakói, de tudta az a néhány fiatal festő- és képzőművész is, akik barátaikkal és ismerőseikkel kitatarozták ezt a kápolnát – miután bérbe vették az egyháztól. A múlt év augusztusára készült el benne az első kiállítás.¹

A szervezők műterem-tárlatnak tervezték, szándékuk az volt, hogy a kiállított modern művek mellett neves előadókat, költőket, művészeket, egyetemi tanárokat stb. kérnek fel a hetenként változó program még érdekesebbé tételére.

Ezt a kezdeményezést az elmúlt évben megjelent lapok nagy lelkesedéssel fogadták. Ez természetes is volt, hiszen a csak művészeti berkekben ismerős kiállító művészek mellett olyan neveket is olvashatunk a hamarosan megjelent prospektusokban, ismertetőkből stb. mint Borsos Miklós, Weöres Sándor, Rónay György, Gyurkovics Tibor, Nagy Attila stb.

A kápolnában kiállító művészek elfelejtették a kiállításukat lezsűritetni, nem volt hivatalos szerv a rendezvénysorozat mögött, viszont a programok és prospektusok szerint ott a magyarországi „avantgarde” művészek jelentős csoportja állít ki nyaranta rendszeresen.

¹ ⇒ 36. dok.

² A ⇒ 23. dok. melléklete.

³ A megjelent cikkek fény-
másolata.

¹ 1970-ben az első kiállítás időpontja: július 8–augusztus 15. Csáji Attila, Galántai György, Haris László, Magyar József, Molnár V. József, Papp Oszkár részvételével, ⇒ 88. kép.

Ez a törvénysértés szülte a múlt évi egyre merészebb nyilatkozatokat és az ez évre szóló délibábos terveket. Pedig ebben az időben még a fiatal művészek terve és célja pozitívnak [volt] értékelhető. Idézzük ehhez az *Élet és Irodalom* 1970/33. számából Rónay György alábbi sorait:

„Nem az a fontos, hogy egy alkotás alá milyen címke ragasztható, hanem, hogy ez az alkotás szép-e – természetesen a szónak nem nyárspolgári, még kevésbé kispolgári értelmében –, hanem abban a gazdagabb és mélyebb értelmében, ami egyben igazságot, hitelességet és igazmondást jelent. Vagyis olyasmit, ami – a nagy francia költő, Eluard szavával – »élni segít«; tehát szebbé, többé, szélesebbé, teljesebbé, egyszóval emberibbé teszi életünket: kitágítja az így értelmezett »művészi szép« dimenziójával, legyen az akár figuratív, akár nonfiguratív, akár »dekoratív« (hiszen annak idején Gauguinnek is ezt vetették a szemére), akár a tudat mélytartalmait alkotásba gyúróan expresszív.”²

S nagyjából hasonlóan nyilatkoztak az értő művészettörténészek, alkotást ismerők is.

Ám a kiállító fiataloknak – szinte úgy mondhatjuk fejébe szállt a dicsőség. A múlt év őszén és az ez év kora tavaszán különféle felelős kiadó által nem jelzett prospektusaik[ban]³ már sokszor ízléstelen, és kétértelmű szövegeket is lenyomtattak. Így történhetett meg az, hogy a tavaly még neves művészek, írók, költők stb. neveivel fémjelzett úgynevezett „párhuzamos program”-juk a Művelődésügyi Minisztérium Irodalmi és Zenei Főosztály munkatársai által több ízben és több helyen kifogásolt orgiává süllyedtek.⁴ A kiállított művek között is, mivel nem zsúrizták le azokat – számos vitatható került bemutatásra.

Feltehetően a fentiek indították meg azt a sajtókampányt, amelyik az idén megindult a balatonboglári Körmeny-kápolna kiállítói ellen. Esztergomi László újságíró a Magyar Hírlapban olyan, általa is látott képről emlékezett meg, amely tulajdonképpen homokkal teli nejlonzacska volt, amelyből két oldalt egy-egy tejpumpa állt ki.⁵ Sőt, látott egy olyan műalkotást is, amely egy ezüsttel bemázolt döglött veréb volt, amelynek testére színes pillangókat ragasztott a „művész”.⁶

A Somogyi Néplap 1971. évi 158. számában Horányi Barna figyelmet kelendő cikke után a Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya leállított a kápolnatárlatot és a vele kapcsolatos párhuzamos programokat.

A jövőben célszerű lenne vagy a KISZ Bizottsággal, vagy a balatonboglári nagyközségi tanáccsal, vagy a balatonboglári Járási Művelődési Házal szocialista szerződést⁷ köttetni néhány olyan figuratív vagy nonfiguratív művésszel, akik a törvényes út megtartásával, esetleg fiatal művészettörténészek tárlatvezetését is igénybe véve ott, maradandó művészeti élményt nyújtó kiállításokat tudnak és akarnak rendezni.

Befejezésül nyomatékosan hangsúlyoznunk kell, hogy a balatonboglári Körmeny-kápolna tárlatainak üzemeltetése nem múzeumi feladat, és abban a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága sem eddig, sem pillanatnyilag, sem ezután nem fog részt venni.

dr. Draveczy Balázs

Kaposvár, 1971. november 17.

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírásai; kézirásos megjegyzés: T/108/71–73. Agit. 9. a., ikt. pecsét: T/108/1/71. Érkezett: XI. 17.]

² Rónay György: *Ajánlás egy kápolnához*. *Élet és Irodalom*, 1970. augusztus 15.

³ 1970-ben a leporellók, katalógusok és meghívók az akkoriban nyomdászként dolgozó Molnár V. József közreműködésével készültek, 1971-ben Galántai szervezésében.

⁴ Ilyen dokumentum eddig nem került elő.

⁵ Erdély Miklós *Neumák (Homokkal a kisdédet?)* című műve, kiállítva: 1971. június 16–július 6.

⁶ Prutkay Péter: *Magyar kozmosz*, 1970, kiállítva a No. 1 csoport kiállításán (Műteremkiállítás VI.), 1971. július 7–14.

⁷ A hatvanas évek második felében kibontakozó szimpozion-mozgalomnak is köszönhető, hogy a hetvenes években gyárak és üzemek is kötöttek ilyen szerződéseket. E mögött a művészet „demokratizálási” szándéka húzódott meg, miszerint a művek úgy kerülhetnek igazán közel a kétkezi dolgozókhöz, ha azok a munkások közvetlen környezetében készülnek.

37.

Feljegyzés

A Somogy Megyei PMO¹ értekezletről (1971. november 18.)

A kibővített osztályértekezet a leadott szempontok szerint szerveződött, azon 25 fő vett részt.

Jelen voltak: Aczél György elvtárs és Németh Ferenc elvtárs megyei első titkár. Az értekezletet Bíró Gyula megyei titkár vezette.

A bevezető előadást Kocsis László osztályvezető tartotta.

1./ Beszámoló

A megye tudományos, közoktatási és kulturális munkáját részletesen és igényesen elemezte.

2./ Vita

[...]

d./ Képzőművészet²

1. Az alkotóműhelyek felelőssége az utóbbi időben mintha csökkent volna.
2. A boglári kápolnából tárlat lett, zsűrizetlen képekből. Sajtóvitája különböző volt: A Képes Újság és a Virgilia (sic!) dicsérte, a Magyar Hírlap elmarasztalta.
3. Alkotók, kritikusok és befogadók között nagy a távolság, közeledniük kellene.

Aczél György elvtárs a délutáni három és fél órás előadásában³ részletes választ adott a fenti problémákra.

Budapest, 1971. november 20.

Molnár Gyula

[MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/1. ő. e., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

38.

Másolat!

Galántai György
festőművész műterme
Budapest II. Frankel Leó u. 68/b. III. 16.
Telefon: 162-569
Nyáron: júniustól–szeptemberig
Kápolna-műterem
Balatonboglár, Temetődomb

Kedves Gulyás Elvtárs!

Balatonboglári, 1971. december 21-i tanácskozásunk – ahol jelen volt Ön, Németh Ernő, Kovács Sámuel és én – nem volt eredményes, arról jegyzőkönyv nem készült, ezért most az Ön kérésére leírom elképzelésemet az 1972. évi kápolnatárlatok megrendezéséről.

¹ Propaganda és Művelődésügyi Osztály.

² Kézírásos megjegyzés:
„A művészek két, egymással szemben álló táborra szakadtak, Alap-tagokra és nem Alap-tagokra. Sok szélsőséges nézet él közöttük, az érthetőséggel nem sokat törődnek. A művek általában a nonfiguratív irányzatoknak kedveznek.”

³ Az előadás írásos, illetve hanganyaga nem található.

1972-ben a kápolnatárlatok anyagát a Képző- és Iparművészeti Lektorátussal zsúriztettük. A nyomdai kiadványokat, illetve propagandaanyagot engedélyeztetjük. A kápolnatárlatokat továbbra is műterem-kiállításokként kívánjuk rendezni.

A legjobb magyar hagyományokat kívánjuk folytatni (Moholy-Nagy, Schöffer, Vasarely, Kemény, Kassák, Vajda). Ezt a törekvésünket segíti az a tény, hogy a kiállításokhoz segítséget kapunk a Magyar Nemzeti Galéria, a Művészettörténeti Kutató Intézet és a Magyar Televízió három kiváló művészettörténészétől, akik az anyagot összeállítják.

Ahogy volt Nagybányai vagy Szentendrei iskola, úgy lehet boglári is. Ezt biztosítja a lelkes és tehetséges európai kvalitású művészgárda. A kápolnatárlatokkal párhuzamosan alkotómunka is folyik a kápolnában, ill. annak környékén. A kápolna műteremjellege a tárlatlátogatásoknak műteremlátogatás jellegét is ad, ahol a jelenlévő művészek a látogatót közel tudják hozni a műalkotáshoz, és az alkotó munka is emberközeli kerül. Eloszlanak a modern művészetről alkotott mendemondák.

Az 1970-71 évek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az embereknek szükségük van erre a speciális kulturális objektumra. Pécsen van kisfilm fesztivál, Miskolcon grafikai biennálé stb. Természetes emberi igény tehát, hogy koncepciózus kulturális objektumok legyenek. Gondolom, ezt nem szükséges fejtegetnem, hiszen zenei területen Önök is létrehoztak hasonló helyeket.

Önök – mint mondták – segíteni szeretnének, [de] a segítséget nem abban látom, hogy megszüntessék a kápolnatárlatok jellegét, és galériát csináljanak belőle különböző anyagok bemutatásával, hanem abban, hogy támogassák gondolataink és alkotói elképzeléseink kibontakozását.

A kápolnatárlatok népszerűek voltak azért, mert egy speciális vizuális kutatóterület fórumává és egy progresszív alkotóközösség bemutató helyévé váltak. Ha ezt a feladatát nem teljesíti, úgy elveszíti vonzását.

A balatonboglári tanács dolgozója, Salamon János 1971 májusában megszervezte, hogy a tanács rendelkezésére álló összegből és társadalmi munkával a szükséges segítséget megkaphattuk volna.¹ Az elnök a saját fülem hallatára adta ki az utasítást a realizálásra. Amikor megint leutaztam, Salamon János már más munkakörben dolgozott, és össze-vissza beszélt.

¹ ⇒ 8., 9. dok.

A kápolnatárlatok ellen egy kifogást emeltek csak, a zsúrizés hiányát, ami 1972-ben nem lesz probléma. Tehát nem látom akadályát a különben is esedékes Temetődomb-rendezésnek. Kérem, bízzák azt Salamon Jánosra.

Amennyiben találunk patronáló szervet, úgy annak nevét a nyomtatványainkon természetesen feltüntetjük.

Bizonyára keveset tud rólam, ezért pár önéletrajzi ténnyel jellemezném magam, ha ez szükséges, hogy jobban élvezzem bizalmát.

1941-ben születtem Bikácson (Tolna m.). Apám kereskedelmi alkalmazott. 1961-ben végeztem a székesfehérvári Jáky József Mélyépítő Technikumot. 1967-ben kaptam diplomát a Magyar Képzőművészeti Főiskolán.

Tagja vagyok a Művészeti Alapnak, a Fiatal Művészek Stúdiójának, a Szakszervezetnek és a KISZ-nek.

Állami támogatással voltam az NDK-ban, a Szovjetunióban és Olaszországban.

Három évig Stúdió-ösztöndíjas voltam. Debrecenben kaptam képzőművészeti díjat 1971-ben, és Keszthelyen 1961-ben, 1966-ban reklámgrafikai díjat kaptam.

Első önálló kiállításom 1969-ben volt, azóta állandóan kiállítok a Stúdió kiállításokon és különböző más kiállításokon. Láthatók voltak műveim

a Magyar Nemzeti Galériában, a Múcsarnokban, az Ernst Múzeumban, a debreceni Déry Múzeumban stb.

1971-ben hívtak Debrecenbe, nagyméretű modern gázfűtéses műteremlakást akartak adni, és ígérték, hogy jó anyagi körülményeket biztosítanak. Nem tudtam elfogadni, mert akkor már Boglárt csináltam.

Nagyon sok anyagi károm származott ezért az erkölcsi sikerért, melyet Boglárral szereztem.

Amennyiben elképzeléseim kivitelezésének akadálya van: vagy megszüntetem a kápolnatárlatot és csak magánműteremként használom, vagy átadom az államnak, ha költségeimet megtérítik.

Tisztelettel:

Galántai György

Budapest, 1971. dec. 28.

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt másodpéldány; Artpool–Boglár, T/10/1971., géppel írt másodpéldány; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; kézirásos megjegyzések: Múteremre; Aradi Nóra neki írja meg, támogatja, ...eddigi formát támogatja; D. Fehér Zsuzsa műv. tört. támogató javaslat és az eddigi formában; Dr. Ormos Tibor! javaslat (?); az irat hátoldalán ikt. pecsét: Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály, Érkezett: 1972. jan. 12., ügyszám: 9575/1972, ügyintéző: GU.; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt másodpéldány]

39.

Somogy Megyei Tanács
Végrehajtó Bizottságának
Művelődésügyi Osztálya
Kaposvár, Tanácsszékház T: 11-240
Ügyintéző: Gulyás József
Szám: 9575/1972

Tárgy: Galántai György
műtermének ügye
Melléklet: 1 db. levélmásolat¹

Községi Tanács Elnökének
Balatonboglár

Kedves Elnök Elvtárs!

Mellékelten megküldöm Galántai György levelének másolatát és a következőkre kérem Elnök Elvtársat!

1. Megbeszélésünk és a levél alapján szíveskedjen mielőbb nyilatkozni arról, hogy a kápolna épülete alkalmas-e – a vonatkozó egészségügyi előírások figyelembevételével – arra, hogy ott továbbra is műterem legyen. (WC, víz hiánya!) Ugyanis ha nem, akkor eleve kizárt Galántai György további ott-tartózkodása.
2. Ha csak kiállítási helyiség maradna – feltételezve Galántai György bérlő jogait – a tanács hozzájárul-e ahhoz, hogy mellékhelyiségek hiányában oda közönség menjen?
3. Szíveskedjék osztályomat tájékoztatni arról, hogy mi a községi tanács állásfoglalása és véleménye a kiállítások további sora ügyében.

¹ ⇨ 38. dok.

Kérem, hogy javaslatát mielőbb juttassa el osztályomhoz.
Elvtársi üdvözlettel:

Horváth Lajos sk.
osztályvezető (h.)

Kaposvár, 1972. január 13.

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással;
SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt másodpéldány]

40.

Községi Tanács Elnökétől	Tárgy: Galántai György
Balatonboglár, Szabadság u. 15.	műtermének ügye
Telefon: 17.	Hiv. szám: 9575/1972.
1631/1972. szám	

Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya
Fonyód

Galántai György műtermével kapcsolatosan fenti számon hozzám intézett levelében feltett kérdésekre az alábbiakban adom meg válaszunkat, illetve állásfoglalásunkat:

- 1./ A kápolna épülete műterem céljára, illetve állandó ott-tartózkodásra a szükséges közegészségügyi előírások nélkül a Közegészségügyi és Járványügyi Intézet hozzájárulása nélkül nem működhet. Amennyiben az épület csak meghatározott időben, kiállítás céljára nyílik meg, ez esetben elképzelhető illemhely és víz hiányában való működtetése is, mivel a templomokban is állandóan nagyobb tömeg jelenik meg látogatás céljára az említett egészségügyi előírások betartása nélkül.
- 2./ Galántai György bérlő jogait tekintve, az épület kizárólagos kiállítási helyiség fenntartását illetően, szükségesnek látjuk az egészségügyi előírások betartását (WC és víz). Mivel az elmúlt évi gyakorlatok azt igazolták, hogy Galántai György és művésztársai a napnak nemcsak egy bizonyos szakában, hanem több napot folyamatosan tartózkodnak a kápolnában.
- 3./ A kiállítások további sorsát illetően községi tanácsunknak az az állásfoglalása, hogy az 1971. évben kialakult formával semmi esetben sem tudunk egyetérteni, nemcsak a tanácsunk, hanem a lakosság túlnyomó többségének is az a véleménye, hogy [ez] a tevékenység az alkotóművészet megcsúfolása volt.

Amennyiben Galántai György 1972-ben a beadványban¹ felsorolt zsúrizett és engedélyezett nyomdai kiadványokkal, propagandaanyagokkal kíván tevékenykedni, és a kápolnához biztosítja az egészségügyi előírásoknak megfelelő követelményeket, a kápolnatárlat továbbra is működhetne, műteremkiállításként.

A községi tanács részéről a kápolna környékére 1972-ben sem vizet, sem WC-t építeni nem tudunk. Igaz, hogy korábban, 1970-ben tettünk olyan ígéretet, hogy amennyiben a tárlat az akkori színvonalnak megfelelően, illetve továbbfejlődve működik, a Temetődombot ifjúsági parkká alakítjuk, és vele egy időben biztosítjuk a víz-, villanyhálózat kiépítését, valamint WC építését. 1971-ben meg is terveztettük, sőt a kivitelezéshez kezd-

¹ ⇒ 38. dok.

tünk készülődni, amikor a kápolnatárlat működése körül az engedélyezési és színvonalon aluli problémák felvetődtek. Így az ez irányú fejlesztési terveinket félretettük, és a rendelkezésre álló pénzeszközöket más területeken használtuk fel.

Balatonboglár, 1972. február 8.

Kovács Sámuel
tanácselnök

1631/1972. szám
Exp.: 1972. február 8.
Irártár
[aláírás] tanácselnök

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt másodpéldány kézírásos megjegyzés: u. e. a levél Kaposvárra címezve; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

41.

Kedves Gyurikám!

Balatonboglár, 1972. II. 20.

Levelét megkaptam. Ne haragudjon, hogy ilyen soká várattam a válaszadásommal.

A kápolnának ez évben a mindenképpen külső-belső rendbe hozása esztétikai, egészségügyi szempontokat szem előtt tartva, véleményem szerint pénzügyi téren elképzelhetetlen.

Az elmúlt évben meg volt a lehetőség a társadalmi összefogásra. Ennek kihasználatlansága nem rajtam múlt. Ön tudja legjobban, hogy tavaly a kápolnatárlattal kapcsolatosan milyen hatósági és személyi ellentétek merültek fel. Ez emésztette fel az időt és energiát.

Azokat a magán segítségeket még egyszer csatasorba állítani, ne haragudjon, de nem áll módomban.

Saját erőmhöz mérve anyagilag szívesen segítek, ami tőlem telhető.

Baráti szeretettel a mielőbbi viszontlátásra:

Salamon János

[Artpool–Boglár, T/2/1972., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

42.

Magyar Szocialista Munkáspárt
Községi Bizottsága
Balatonboglár
25/1972.

Tárgy: Kápolna-kiállítás
ügyiratai
Melléklet: iratcsomó

BALASSA BÉLA ET. RÉSZÉRE
Fonyód

Kedves Balassa Elvtárs!

Az apparátusértekezleten kapott utasításnak megfelelően a balatonboglári kápolnakiállítás ügyében keletkezett ügyiratokat mellékletként csatolva tisztelettel megküldjük.

Balatonboglár, 1972. február 28.

Elvtársi üdvözlettel:

Ósze István

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással, kézírással a lap tetején: 73. Agit./16/1/1972.; kézírásos megjegyzés: L. (láttam) M, Községi pb.-vel, tanáccsal megbeszéltem, M.]

43.

Somogy Megyei Tanács VB
Művelődésügyi Osztálya
Kaposvár, Tanácsszékház
Ügyintéző: Klujber László
Szám: 9862/1972.

Tárgy: Műsorok, rendezvények
és kiállítások
engedélyezése

Valamennyi Községi, Nagyközségi Tanács,
Járási Hivatal Elnökének, Városi Tanács
Művelődésügyi Osztálya Vezetőjének és
Művelődési Intézmények Igazgatóinak
Székhelyén

Kedves Elvtárs!

Az utóbbi időben sok problémát tapasztaltunk művészeti műsorok, szórakoztató rendezvények és képzőművészeti kiállítások engedélyezésével és rendezésével kapcsolatosan.

A művészeti szemlék és [a] KI MIT TUD? járási, városi bemutatóin több műkedvelő művészeti együttes (főleg irodalmi színpad) politikailag téves, félreérthető (nem egyértelmű) és szakmailag is gyenge produkciót mutatott be, továbbá egyes községi, üzemi (elsősorban termelőszövetkezeti), vállalati és művelődési intézményi rendezvényen művészileg gyenge, jobbára összezsapott szórakoztató és könnyűzenei műsort bonyolítottak le. Tapasztaltuk továbbá, hogy több községben és művelődési intézményben a Lektorátus által nem engedélyezett kiállítási anyagot mutattak be.

A hibás gyakorlat és hiányosság mielőbbi felszámolása érdekében felhívjuk a figyelmet a legfontosabb tennivalókra, s azok maradéktalan megtartására.

1. Községekben és városokban, továbbá a községek és városok területén működő valamennyi gazdasági objektumban, művelődési és egyéb intézményben minden helyi szervezésű műkedvelő művészeti műsor az adott tanács (községi, nagyközségi, városi) engedélye, hivatásos művészeti produkció a járási hivatal és városi tanács művelődésügyi osztályai engedélyével mutathatók be.
2. Más közigazgatási egység területén működő művészeti csoport és ott szervezett bármilyen művészeti rendezvény csak a járási hivatal művelődésügyi osztályának előzetes engedélye alapján mutatható be.
3. Megyei központi szervezésű műsort (hangverseny, megyei művészeti együttesek, színházi alkalmi összeállítás stb.) és megyén kívüli szerv produkcióit (cirkusz, esztrád műsor, tánczenei műsor, Déryné Színház stb.) csak a megyei tanács művelődésügyi osztálya előzetes engedélyével rendezhetik meg városok és községek területén. A produkció megrendezéséhez szükséges a járási hivatal művelődésügyi osztályának engedélye is.

A gyakorlati megvalósítás során kérjük folyamatosan figyelemmel kísérni a fentiekre vonatkozó hatályos rendeleteket.

Ezek:

1. A Művelődésügyi Miniszter 1/1958. (I. 31.) MM. számú rendelete a műsoros előadásokról szóló 1958. évi 3. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról: (Részletesen tájékoztat: kik rendezhetnek előadásokat, mi a sorozat-előadás, hivatásos művészek közreműködésével rendezett műsorok, előadások engedélyezési eljárása, rendezési díjak kérdései, a műsorok engedélyezése és koordinálása, műkedvelő együttesek közreműködésével rendezett műsoros előadások és táncmulatságok, mely előadások tekintendők belépődíjasnak, a műsor tartalmáért való felelősség, mely szervek rendezhetnek önállóan műsorokat és melyeknek nem kell engedélyt kérni, a műsorok megtartásához csupán bejelentési kötelezettség terheli ez esetben őket, a rádió és televízió adásaival kapcsolatos problémák, hanglez- és magnetofonműsorok engedélyezése, a jogszabály megsértése esetén milyen szabálysértési eljárás indítható stb.)
2. A Művelődésügyi Miniszter 139/1958. (M.K.9.) MM. számú utasítása a közönségszervezésről. Szervezési jutalék felvételére jogosítottak meghatározása, a jutalékkulcsok megállapítása, mely műsортípusok és szervek esnek külön elbírálás alá, mi a közönségszervező (bizományos, albizományos feladata és kötelessége stb.)
3. A Művelődésügyi Miniszter és Munkaügyi Miniszter 61/1959. (M.K.21.) MM. számú együttes utasítása a népművelési ismeretterjesztő tevékenységgel kapcsolatos egyes díjazások szabályozásáról. (Részletesen ismerteti az ismeretterjesztő előadások különböző kategóriában történő díjazását, tanfolyam- és szakkörvezetők díjazását, az előadások adminisztrálását.)
4. A 178/1960. (M.K.22.) MM. sz. utasításhoz kiadott „Művelődési Otthonok szabályzata” c. jogszabály ismerete rendkívül fontos, mert minden művelődési otthonnal kapcsolatos szervezeti és tevékenységi vonatkozást szabályoz.
5. A Belkereskedelmi Miniszter és a Művelődésügyi Miniszter az 1969. december 16-án megjelent Művelődési Közlöny 24. számában együttesen rendezik a vendéglátóipari műsorokkal kapcsolatos legfontosabb kérdéseket.

6. A hivatkozott jogszabályok a tanácsok átszervezése kapcsán bizonyos hatásköri változások alá estek, de lényegükben nem változtak. Feltétlenül kívánatos áttanulmányozni a Művelődésügyi Miniszter 178/1960. (M.K. 22.) MM. sz. utasításához kiadott „Művelődési Otthonok Szabályzata” című kiadványt (Tankönyvkiadó kiadványa), továbbá javasolható dr. Nyáry László szerkesztésében megjelent (Budapest, 1964.) „Színházi útmutató” című jogszabály-gyűjtemény.
7. A kiállítások rendezésével kapcsolatos előírások is megtalálhatók 1/1958. MM. rendeletben.

Kaposvár, 1972. április 20.

Horváth Lajos
osztályvezető

[Artpool–Boglár, T/3/1972., stencilezett példány saját kezű aláírással]

44.

GALÁNTAI GYÖRGY festőművész   Képző- és Iparművészeti Lektorátus
MŰTERME   Budapest I. Uri u. 54–56.

Budapest II.,

Frankel Leó u. 68/B. III. 16.

Telefon: 162–659

Nyáron: júniustól–szeptemberig

KÁPOLNA-MŰTEREM

Balatonboglár, Temetődomb

Bartha Éva elvtársnő

A Kápolnatárlattal kapcsolatban – hivatkozva 1972. április 26-án kelt levelemre¹ – közölni kívánom, hogy az ez évi első kiállításunk első részét 1972. június 11-től július 1-ig rendezzük, a részt vevő művészek a következők:

Csutoros Sándor, Molnár V. József, Orvos András, Haris László, Szemadám György, Ilyés István, Prutkay Péter, Papp Oszkár, Paizs László, Erdélyi Eta, Kígyós Sándor, Fóth Ernő, Lakner László, Keserü Ilona, Tóth Sándor, Baranyay András, Galántai György, Csáji Attila.

Az anyagot zsűrizés céljából 1972. május 16-ig eljuttatjuk a Lektorátusba. Az anyag eljuttatását Orvos András intézi, aki személyesen felkeresi Önöket.

Szeretnénk kérni, hogy a nyomdai munkák időbeni elkészítésére való tekintettel a zsűrizést még azon a héten bonyolítanák le.

Az első kiállítás második része kiállítóinak névsorát, illetve a be-
küldési időpontot 1972. május 20-ig megküldöm.

Ennek a kiállításnak a nyitva tartási ideje 1972. július 2–8-ig lesz.

Budapest, 1972. május 5.

Galántai György

[Artpool–Boglár, K/2/1972., géppel írt másodpéldány, Galántai György kézírásos megjegyzése: zsűri jegyzőkönyv hiányos, Schmainál van a többi]

¹ Artpool–Boglár,
K/1/1972.

GALÁNTAI GYÖRGY
 festőművész műterme
 Budapest II., Frankel Leó u. 68/b. III. 16.
 Telefon: 162-659
 Nyáron: júniustól–szeptemberig
 KÁPOLNA-MŰTEREM
 Balatonboglár, Temetődomb

Somogy Megyei Tanács VB
 Művelődésügyi Osztály Vezetője

Tisztelt Horváth Lajos elvtárs!

Gulyás elvtársnak írt decemberi megbeszélésünket rögzítő levelemre,¹ a mai napig nem kaptam választ. A balatonboglári kápolnatárlatokat idén is meg kívánjuk rendezni, amit a szükséges engedélyek megszerzésével akarunk realizálni.

A kiállítások anyagára megkértük a zsűrit a Képző- és Iparművészeti Lektorátustól.²

A kápolna belső világításának elkészítéséről intézkedtem, ígéretük szerint nyitásra, 1972. június 11-re elkészül.³

A kápolna, ill. mellékhelyiségei műteremként és lakásként is funkcionálnak, az ehhez szükséges minimális egészségügyi kívánalmak betartásával.

A kápolnabelsőt tatarozzuk és kiállításnak megfelelően kívánjuk be rendezni.

Kérem Horváth Lajos elvtársat, tájékoztasson arról, hogy milyen engedélyek szükségesek az említetteken kívül, ill. a Művelődésügyi Osztály részéről szükséges engedélyt megadni szíveskedjen.

Budapest, 1972. május 15.

Tisztelettel:

Galántai György
 festőművész

[Artpool–Boglár, T/5/1972., géppel írt másodpéldány]

¹ ⇨ 38. dok.

² ⇨ 44. dok.

³ Galántai saját költségére vezette be a villanyt, mivel a tanács elállt a fejlesztési tervtől.

46.

Somogy Megyei Közegészség-
ügyi – Járványügyi Állomás
Kaposvár, Fodor József tér 1.
Telefon: 12-550, 12-276., Pf.: 50.
Szám: 1.745/1972.

Tárgy: Kiállításoknál
eü. előírások
iránti érdeklődés

Melléklet: 1 db.¹

¹ 47. sz. dokumentum.

Dr. Schneider Istvánné
Járási ÁKJF.
Fonyód
Ady E. u. 1.

Galántai György festőművésznek hivatalomhoz intézett levelét mellékel-
ten másolatban megküldöm, azzal, hogy mint elsőfokú egészségügyi hatóság
intézkedni szíveskedjék.

Kaposvár, 1972. május 19.

Dr. Tóth Sándor
KÖJÁL igazgató főorvos

[Artpool–Boglár, T/7/1972., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, az irat hátoldalán: Galántai György festőművész, Buda-
pest, Frankel Leó u. 68/B. III. 16. Fentieket szíves tudomásulvétel végett megküldöm. Kaposvár, 1972. máj. 19., dr. Tóth Sándor
Köjál igazgató főorvos, saját kezű aláírással]

47.

GALÁNTAI GYÖRGY
festőművész műterme
Budapest II., Frankel Leó u. 68/b. III. 16.
Telefon: 162-659

Nyáron: júniustól–szeptemberig
KÁPOLNA-MŰTEREM
Balatonboglár, Temetődomb

Kaposvári Közegészségügyi és Járványügyi Állomás
Kaposvár

Alulírott a balatonboglári Temetődombon lévő temetőkápolnát béreltem ki
a Katolikus Egyházközségtől, ahol a nyári hónapokban lakom, ill. dolgo-
zom.

A kápolna-műteremben nyilvános és engedélyezett kiállításokat rende-
zek.

Kérem, tájékoztassanak arról, hogy milyen minimális egészségügyi előírá-
sokat kell betartanom.

Budapest, 1972. május 15.

Galántai György
festőművész

[Artpool–Boglár, T/6/1972., géppel írt másodpéldány]

Jegyzőkönyv

Felvéve: 1972. május 29-én a Balatoni (sic!) Kápolna Tárlat bírálataival kapcsolatos elvi állásfoglalásról.¹

Jelen vannak:

Ormos Tibor igazgató
Bartha Éva igazgató h.
Dr. Hollósi Istvánné e. a.
Havas Valéria e. a.
Bodrogi Mihályné jkv. v.
Teknős Péterné e. a.

Meghívottak:

Dávid Katalin müt.
Németh Lajos müt.
Somogyi József szm.
Csík István fm.
Eigel István fm.
dr. Pusztai Gabriella /Műv.M./

Ormos Tibor: Ismertetem az elvtársakkal, miért hívtam meg Önöket. Itt van ez a Balatoni (Sic!) Kápolna Tárlat. Olyan irányzatok bemutatásával jelentkeztek, melyeknél elgondolkoztató, hogy mit tegyen a Lektorátus. Ilyen törekvésekkel gyakran fogunk találkozni. Nehéz feladat előtt állunk, mert ha „nem”-mel válaszolunk, akkor megoldjuk-e a kérdést, vagy ha „igen”-nel, akkor is megoldjuk-e a kérdést?

Azért kértem, hogy a Szövetség² kiállítási bizottságának néhány tagja jöjjön el, és az elvi állásfoglalást adják meg. Ilyen kiállítást engedélyezni helyes vagy helytelen? Próbáljunk valamiféle eszmecserét folytatni, mert nem szeretném egyéni véleményem és ízlésem alapján egyszerűen elutasítani ezeket a műveket.

Kérem olyan állásfoglalásukat, melyre nézve a későbbiekben támaszkodni lehet.

Somogyi József: Az a véleményem, hogyha olyan művészettel álltam szemben, amit nem bírtam csinálni vagy nem vágytam csinálni, és nem jutott eszembe, sosem mentem a magam szubjektív belső törvényei hatásába, elvetni sem segítettem.

Még annyival is tartozom magamnak és a nyilvánosságnak, hogy nagyon sok mű van, ami belső boldogságot tud nyújtani. Azt hiszem, hogy ez olyan eleven és létező erő, mely[et] már majdnem hogy nem szabad akadályozni, hogy a művészet egyetemes áramlatának útját elzárjuk, mert ha párhuzamot vonunk más művészi törekvésekkel, azt tapasztaljuk, mindenütt az új, a még modernebb felé haladunk.

Azt hiszem, nem volna helyes hivatalból visszatartani, az általános kultúrpolitikai szándékunk nem zárja ki annak lehetőségét, hogy lehessen próbálkozni. Nem tudni, hogy az ilyen kísérletezés nem tud-e továbblépésre serkenteni.

A XX. század jelentős műveinek árnyékában teljesen újjászervezték magukat. Hogy azokon a kereteken belül, amiben meg van a törekvés és a lehetőség, hagyjuk hogy legyenek. Ugyanazokkal a feltételekkel, amikkel a többiek zsűri elé kerülnek, tehát az az intézmény, aminek a kezében vannak a kiállítási ügyek, igenis tudjon róla. Legyen zsűrije és ezen belül olyan szándékú emberek legyenek, akiknek van érzéke az ilyen dolgokhoz. Próbáljuk ki, van egy csomó dolog, ami tetszik és ami nem zavar, és van olyan, amit eleve kizárok. Ne kényszerüljenek arra, hogy akár magánműtermekben mutogassák műveiket. A misztifikációt, a hamis mítoszok kialakulását kellene nagyon emberségesen megszüntetni, és tényleg azzal a tisztelettel és gonddal viszonyulni ezekhez, amivel más művekhez.

¹ Az 1972-es év első kiállításainak elbírálására felkért lektorátusi zsűri az anyagot ugyan megtekintette, de a jegyzőkönyvet nem írta alá. Május 29-re a Lektorátus a dokumentumban szereplő szakemberekből álló új zsűrit hívott össze, akik az elvi állásfoglalást követő válogatás után jóváhagyták a kiállításra kerülő művek listáját.

² A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége.

Nem tartom ezt sértőnek és képtelen vagyok különbséget tenni a nem zsűrizésen. Lehet, hogy több-kevesebb tévedéssel. Azokon a mércéken belül kormányozni, és amennyire kultúrpolitikai irányításunk lehetővé teszi, próbáljunk ilyen kiállításokat rendezni, amit zsűrizünk és azokon a határokon belül. Ne legyenek illegális kiállítások. Ami pedig tényleg árt kultúrpolitikai szándékunknak, azokat ne állítsuk ide, hanem azokat, amiket a zsűri mégis elismert és joga van szólani.

Dávid Katalin: Az én álláspontom bármilyen zsűrinél az, hogy jó mű és rossz mű. Ezt itt is meg tudom tenni, de az elvem az, hogy kiállítható csak azért, mert nem rossz. Bak, Fajó elfogadják a műveiken észlelt hiányosságokat. Adott lehetőségeket biztosítva a Lektorátus lehetővé tenné a kiállítást. Nemcsak azért, hogy elkerüljük a misztifikációt, hanem azért, mert vannak. A korszerűt nem lehet egy alkotással megteremteni, az társadalmilag jön létre.

Arra kérem Ormos elvtársat, hogy tegye lehetővé, hogy ezek az emberek kiállíthassanak, és tegyen lehetővé olyan zsűrizést, ami kicsit megbecsülés.

Pusztai Gabriella: Nincs arról szó, hogy a Lektorátus nem akarja a kiállítást. Végző soron képviseltetve vannak olyan művek, melyek már kiállításokon szerepeltek. Éspedig olyan kiállításokon, melyeket a Lektorátus engedélyezett. Ugyanúgy kell bírálni, zsűrizni, mint a többi kiállítások alkalmával. Egy probléma van, éspedig, hogy nagyon aktívak ezek a művészek, sok helyen bemutatják műveiket. Kevés az olyan ellen-kiállítása a műveknek, ahol jobb, színvonalasabb művekkel ismerkedhetnek. Itt elsősorban a műveket kell tényleges értékük alapján elbírálni.

Havas Valéria: A Fényes Adolf Teremben lehetett önköltséges kiállítást rendezni. Ezek bontják azt a rendet, amit eddig tartottunk.

Eigel István: Láttam ezt a helyiséget, és a csoport néhány tagját is ismerem. Sokat gondolkoztam, hogy hozzászóljak-e vagy nem. Amit Somogyi mondott, egyetértek vele, hogy hozzászólhatunk-e vagy nem. Ez a kiállító helyiség nagyon szimpatikus. Fel kell zárándokolni a hegyre. A társaságnak érzéke van, hogyan keltse fel a figyelmet az ifjúság körében. A belvárosban egy lakásban is rendeztek kiállítást. Nagyon tehetséges emberek tartoztak és tartoznak ma is hozzájuk.

Pl. Deim, Bak stb. akik a hangot adták és nagy vonzáskörük volt. És talán ehhez a csoporthoz a beat-muzsikán és a fiatalság mozgalmain keresztül jutnak el. Általában ők nyitják meg a kiállítást. Ennek a tevékenységnek rengeteg olyan tulajdonsága van, ami a közönséget maga mellett tartja.

A csoporthoz tartozó tehetséges emberek tevékenysége valóban megérdemli azt, hogy ne elnézzünk e mozgalom felett, hanem tiszteletben tartjuk és figyelemmel kísérjük.

Úgy érzem, hogy minden országban van ilyen és hasonló jellegű törekvés, ami rossz. Talán abból a tulajdonságból ered, hogy az absztrakt-művészet területén sok dilettánsnak nyílik lehetőség, hogy felkészülés és tehetség nélkül mímelje azt, amivel itt jelentkezik.

Arra legyünk tekintettel, hogy az egész csoport tevékenysége nagyon beletartozik művészeti életünkbe. A közönség inkább csak azt az extravagáns tevékenységet és ügyködést honorálja, és ezen keresztül a lényegget veszti el. Ez a társaság már tavaly is kiállított Boglárón. Volt olyan

ember, aki több éven át sikertelenül felvételizett a főiskolán, és itt egyből a végcélt próbálta elérni.

A csoport tevékenysége külső tulajdonságaiban szimpatikus, belülről, amit ki akarnak hozni a kiállításra, nagyon kritika alá vonható.

Hogyha meg lehet csinálni a válogatást, akkor mellette lennék. Ide mindenképpen nagy közönség zarándokol. Azért megy fel, mert valamilyen élményben akar részesülni.

Csík István: Egyetértek az előttem felszólalókkal. Kihangsúlyoznak egy-két olyan vonást, ami problematikussá teszi a dogákat. Egy bizonyos helytelen jelleg és az elvi kérdés, hogy a kiállításokat happening összefüggésben elfogadjuk-e vagy nem fogadjuk el, merevek vagyunk-e? Az az érzésem, hogy a kiállítóknak sem jó. Mert a művekről eltereli a figyelmet.

Nekem is az a véleményem, amit Dávid Kata mondott, a jó művek vagy nem jó művek szétválasztása szükséges. És valóban, ha van egypárunknak olyan törekvése, kötelességünk szelektálni. Ennek semmiféle akadálya nincs, a korral haladnak, nemhogy ellentmondást, hanem átalakulást jelent a korral együtt.

Németh Lajos: A felszólalások erősen összezsengenek. Kicsit adjusztáljuk a dolgokat. A képcsarnoki kiállítások valóban unalmasak.

Itt komolyabb dologról van szó, mint a Kápolna kérdése. Véleményem szerint mindenhol figyelembe kell venni, ami a világban van, a mind jobban átalakuló életet és szemléletet. Ez az anyag tükröződése annak, ami a művészet területén átalakulásban megmutatkozik. Hallatlanul fontos, tudományos kérdések rejlenek benne. Nincs az a szobrász, vagy történész, aki megfelelő állásfoglalást tudna tenni. Mindig újabb és újabb műfajok tűnnek fel.

Véleményem szerint ezeket ki kell állítani és zsűrit létrehozni, majd szakmai vitát tartani.

Ormos Tibor: Én is láttam happeninges kiállítást, és láttam képtelenséget is. Ezzel az elvvel ott tiltakoznék, amely független a műtől.

Dávid Kata: A kiállítás bírálatakor formai szempontokat, formai problémákat vizsgáljunk felül.

Ormos Tibor: Elvileg le lehet rögzíteni a következőket. Nem a tiltakozás, az egyértelmű negáció álláspontjára törekszünk. A műveket minőségileg válogatva, meg kell adni a lehetőséget, hogy bemutatkozzanak. Nem arról van szó, hogy a Lektorátus valamennyi művet ellenzi, mert ki lehet választani azt, ami jó és ami rossz. Azért is, mert vannak, és azért is, hogy megszüntessük a misztifikációt.

Közzé szeretném tenni, hogy ezek a csoportok nem állandók. Látni, hogy kik azok, akik leszakadtak a csoporttól. [A] Lektorátus más területen ilyen vagy hasonló műveket támogat. Kétségtelen probléma, hogy az állami megrendelések adott feladatot, funkciót töltenek be. Sosem azzal szoktuk megbízni a művészeket, hogy figuratív avagy nem figuratív legyen a mű, csak abban az esetben, ha a megrendelő ehhez kifejezetten ragaszkodik. Mi azért engedünk ilyen műveket és fogunk is engedélyezni, de ezen belül minőségi válogatással döntünk.

Azzal a céllal ültünk le, hogy eleve nem a „nem”-et akarjuk kimondani, hanem valamiféle lehetőséget nyújtani a bemutatkozásra. Hogy ebből

az anyagból milyen mértékben szabad engedélyezni, erre hivatkozást tenni nem tudok, a válogatás itt sokkal nehezebb.

Nyugodtabban tudok válogatni olyan művek közül, melyekkel hosszú éveken át valamiféle rokonságba, kapcsolatba kerültem.

K. m. f.

[MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, K-358/72. V. 29., a Képző- és Iparművészeti Lektorátus iratanyagából]

49.

SOMOGY MEGYE TANÁCSA
Végrehajtó Bizottságának
Művelődésügyi Osztálya
Ügyintéző: Gulyás József
Szám: 9575-2/1972.

Tárgy: Galántai György
kiállítása

Községi Tanács Elnökének
Balatonboglár

Kedves Kovács Elvtárs!

Galántai György kiállításával kapcsolatban a következőkről tájékoztatom.

1972. február 8-án kelt levelükben¹ foglaltakkal egyetértünk.

A művésztől és a Képzőművészeti Lektorátustól kapott információ szerint Galántai György zsúrizett anyagot kíván kiállítani a kápolnában.

Osztályunk egyetért a zsúrizett anyag bemutatásával, azonban szeretnénk kikötni, hogy a községi tanács döntsön abban, hogy a kápolna kiállítási helyiség vagy műterem legyen.

Ha kiállítási helyiség céljára alkalmasnak ítélik, úgy Galántai zsúrizett anyagát bemutathatják. Ha műteremként kívánja a művész üzemeltetni, (tehát ott dolgozni akar) úgy kiállítási anyagként nevezett művei nem szerepelhetnek.

Kérem Elnök elvtársat, hogy mint illetékes felügyeleti hatóság mielőbb tájékoztassa Galántai Györgyöt közös döntésünkről.

Felhívom továbbá Elnök elvtárs szíves figyelmét, hogy a Kápolnatárlattal kapcsolatos teendők ellátásánál mindenkor az érvényes jogszabályok értelmében, a művész iránti jó szándékkal járjon el.

Elvtársi üdvözlettel:

Horváth Lajos
osztályvezető

Kaposvár, 1972. május 29.

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály, géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással, a lap alján kézírással: Exp. 1972. V. 29., a hátoldalon kézírással: Hiányzó Kocsis L. elnökhelyettesné!; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, a hátoldalon ikt. pecsét: Balatonboglári Községi Tanács Érkezett: 1972. máj. 30. ügyszám: 1631-21/1972, 3555/1972, ügyintéző: K. S.]

¹ ⇒ 40. dok.

50.

Állami Közegészségügyi
Járványügyi Felügyelőség
Fonyód, Ady Endre út. 1.
Telefonsz.: 16.
Szám: 541/1972.

Tárgy: Kiállításoknál
egészségügyi előírások
iránti érdeklődés

Galántai György
Balatonboglár
Temetődomb
KÁPOLNA-MŰTEREM

A Somogy Megyei Közegészségügyi – Járványügyi Felügyelőséghez megküldött átiratában¹ érdeklődik a tárlat egészségügyi feltételeiről.

Tájékoztatásként közlöm, hogy mivel a kápolna és környéke a tárlat meglátogatásával igénybe vehető, így a minimális előírás az lenne, hogy az országos építésügyi határozatban előírt árnyékszékot kell biztosítani.

Fonyód, 1972. június 9.

Dr. Schneider Istvánné
Áll. Közeü. Felügyelő

[Artpool–Boglár, T/8/1972., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

51.

SOMOGY MEGYE TANÁCSA
Végrehajtó Bizottságának
Művelődésügyi Osztálya
Kaposvár, Tanácsszékház T 11–24.
Ügyintéző: Gulyás József
Szám: 9575–3/1972.

Tárgy: Kápolnatárlat

Községi Tanács Elnökének
Balatonboglár

Kedves Elnök Elvtárs!

1972. június 20-án délután ellenőrzést végeztünk Balatonbogláron a Kápolnatárlatnál és az alábbiakat állapítottuk meg.

1. A kápolnában több olyan művet állítottak ki, amelyek a lektorátus K-358/1972. számú határozatában nem szerepelnek, tehát nem zsúrizettek!¹ (E határozatot Önök is megkapták.)
2. A kápolna bejáratánál „alamizsnagyűjtő” perselyt² helyeztek el, melyet mi izléstelennek és megengedhetetlennek tartunk.
3. A helyszínen készített kisgrafikákat árusítanak, amely ugyancsak szabálytalan. (Magyarországon csak a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által árazott és zsúrizett műalkotást lehet árusítani!)

¹ ⇨ 46., 47. dok.

¹ A Képző-és Iparművészeti Lektorátus K-358/72. sz. határozatának II. számú kiegészítése tartalmazta Haris László fotóinak kiállítási engedélyét. Ez a kiegészítés valószínűleg nem jutott el a megyei művelődésügyi osztályra, ezért a kiállításról leszedették Haris munkáit (Artpool–Boglár, K/4/1972.; MTA Művészettörténeti Kutatóintézet; A Képző- és Iparművészeti Lektorátus K-358/72. sz. határozata; Napló, 1972. június 20.).

² A perselyt Haraszty István készítette.

4. Megbotránkoztató a Lektorátus említett határozatának nagyított formában való kifüggesztése, illetve a határozat hátlapján a Somogyi Néplap cikkének szerepeltetése.³
5. A kiállításról olyan prospektust⁴ jelentettek meg – és ezt árusítják is! –, amelyben olyan képek szerepelnek, amelyek a helyszínen nincsenek kiállítva (köztük zsúrizetlen!). A művészek a kriptát is használják – feltehetően lakhelynek – amit Galántai György nem vett bérbe. A bérleti szerződés szerint ugyanis a kriptá be van falazva.⁵

Látogatásunk alkalmával felhívtuk az ott-tartózkodó művész⁶ figyelmét az említett hiányosságok és szabálytalanságok azonnali megszüntetésére.

Ez alkalommal hívom fel Elnök Elvtárs szíves figyelmét a fokozottabb és gondosabb ellenőrzésre, ugyanis a látogatásunkkor tapasztaltak arra engedtek következtetni, hogy a helyi tanács nem fordított kellő figyelmet a kiállításra vonatkozó rendeletek, illetve jogszabályok betartására.

Kérem Elnök Elvtársat, hogy a továbbiakban a helyi tanácsot megillető jogokat és kötelezettségeket hatékonyan érvényesítsék, ugyanis a kápolnatárlat ügyében osztályunk a jövőben már a helyi tanács felelősségét fogja felvetni.

Hangsúlyozni kívánom, hogy a zsúrizett művek bemutatása ellen nincs kifogásunk, a kiállításokra vonatkozó rendeletek betartását és betartását azonban a jövőben szigorúan fogjuk ellenőrizni. Ugyancsak figyelemmel fogjuk kísérni – és erre kérjük Önöket is –, hogy a kápolnában és annak környékén ne folyjon olyan tevékenység, amely sérti a szocialista erkölcsöt, illetve a művészetet.

Elvtársi üdvözlettel

Horváth Lajos
osztályvezető

Kaposvár, 1972. június 21.

Tájékoztatásul kapják:

1. Dr. Várkonyi Imre tanácselnök-helyettes, Helyben
2. Járási Hivatal Műv. Oszt., Fonyód
3. Mákos Gyula elvtárs Kaposvár, MSZMP Megyei Bizottsága

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással. Kézírásos megjegyzés az irat hátoldalán: A községi tanács elnökével, és a művelődési központi igazgatójával közös ellenőrzést végeztünk június 27-én. Ügyeletet tartott a kiállításon Orvos András művész-rajztanár. Rend, fegyelem, kulturáltság jellemezte a kiállítást. Csak zsúrizett alkotások szerepeltek. A kriptát raktárnak használják, s ez a szerződő felekre tartozik. Árusítás nem volt. A választ megbeszéltük. Az osztály részéről külön intézkedést nem kíván. A műteremben folyó munkát rendszeresen ellenőrizzük. VII. 14. Aláírás; Irrattár: 1972. július 15. (aláírás) osztályvezető, pecsét: Nem selejtehető]

³ Ez volt a K-358/1972. című kiállítás plakátja, ⇒ 30., 152. kép.

⁴ A kiállítás katalógusa.

⁵ Az 1968-as szerződés nem mondja ki, hogy a kriptá nem tartozik a bérleményhez, csupán azt jelzi, hogy be van falazva.

⁶ Bácsay Péter grafikus, aki részletesen leírta a kápolnanaplóba ennek a napnak az eseményeit (Napló, 1972. június 20.).

VIKÁR BÉLA MŰVELŐDÉSI HÁZ
Balatonboglár, Árpád u. 17. Tel.: 11.
Szám: 58/148/1972.

Tárgy: Kápolnatárlat
műsoros rendezvényei

Balatonboglári Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerv Vezetőjének
Helyben

Tisztelettel értesítem Önt, hogy Galántai György festőművész és csoportja, akiknek intézmény-, illetve szervezet jellegű létéről tudomásunk szerint a Balatonboglári Községi Tanács hivatalosan nem tett elismerő nyilatkozatot, műsoros engedély nélkül 1972. június hó 17-én a „Kalácska” együttest fogadták nyilvános előadáson, a mai napon pedig tudomásomra jutott, hogy a mellékletek szerinti időpontban és címmel is műsort akarnak tartani.¹ Minthogy ez ideig a működésükről hivatalos értesülésem nincs, és az engedélyt sem a kötelező 8 nap előtt kérik, azt megadni a magam részéről az Önök nyilatkozata nélkül nem lehetséges. Kérem, hogy intézményünk felé a Galántai György festőművész vezette csoport „Kápolnatárlatok” címen történő szereplését hivatalosan visszaigazolni szíveskedjenek, különben semminemű műsoros rendezvény engedélyezéséhez nem járulok hozzá.

Tisztelettel

Hegedüs László ig.

Balatonboglár, 1972. VI. 23-án

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tiszttzat, saját kezű aláírással, az irat hátoldalán kézírás: 2887-3/1972, csat. 1631/1972 K. S.]

Községi Tanács Elnökétől
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Tel.: 17.
2887-3/1972.

Tárgy: Kápolnatárlat
műsoros rendezvényei
Hiv. sz.: 58/1972-148

Hegedüs László műv. otthon igazgatónak
Balatonboglár

Fenti számú beadványával¹ kapcsolatban a következő tájékoztatást küldöm. A kápolnatárlat műsoros rendezvényeire, ha hivatásos művész kíván fellépni, a Fonyódi Járási Hivatal Művelődésügyi Osztálya ad engedélyt.

Magánszemély rendezvényeihez engedélyt nem lehet kiadni.

Egyben felhívom figyelmét arra, hogy a műsoros rendezvények kiadásánál a Művelődési Szabályzat szerint járjon el minden esetben.

Balatonboglár, 1972. június 24.

Kovács Sámuel
tanácselnök

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tiszttzat, saját kezű aláírással, a hátoldalon: Selejtezési idő: 5 év, 2887-3/1972., Exp: 1972. jún. 24., Irattár, (aláírás), szakig. szerv. vez.]

¹ Az *élet bonyolult!*? címmel Karsai János pantomimművész előadása június 24-én, Somlyó György költőtől estje június 25-én.

¹ ⇨ 52. dok.

GALÁNTAI GYÖRGY festőművész műterme
 Budapest II., Frankel Leó u. 68/b.
 III.16. Telefon: 162-659
 Nyáron: júniustól–szeptemberig
 KÁPOLNA-MŰTEREM
 Balatonboglár, Temetődomb

Művelődésügyi Minisztérium
 Képzőművészeti Osztálya
 Gádor Endre
 osztályvezető elvtárs

Budapest

Kedves Gádor Elvtárs!

Mint Ön előtt is ismeretes, 1970 óta Balatonbogláron kiállítási sorozatot szerveztem azzal a céllal, hogy a Kápolnatárlaton bemutassam azokat a fiatal művészeket, akik vizuális kutatásokkal foglalkoznak.

Június 11-én, ill. a június 22-én megnyílt tárlaton fiatal festők, szobrászok és grafikusok munkáit mutatjuk be, amelyet a Képző- és Iparművészeti Lektorátus K-358/72. sz. határozata hagyott jóvá.

Szeretnénk programunkat továbbfejleszteni, és ezért augusztusban néhány jugoszláv képzőművész munkáit is be akarjuk mutatni, akikkel korábban művészbártság alakult ki, és akik nagy örömmel mutatkoznának be a magyar közönségnek is. A szabadkai művészek, akik csoportnevüket a művészettörténet egyik legjelentősebb művésztől, Hieronymus Bosch-tól kölcsönözték – Kerekes László, Slavko Matković, Szalma László és Szombathy Bálint –, legújabb munkáiknak fotódokumentumait kívánják bemutatni. (Szükség esetén előzetesen bemutatom a kiállítandó anyagot.)

Kérem T. Gádor Elvtársat, szíveskedjen engedélyével a művészek bemutatkozásának legalitását lehetővé tenni.¹

(A kiállítás megrendezésének költségeit a művészek, ill. én vállalom.)
 Budapest, 1972. június 26.

Tisztelettel:

Galántai György

[Artpool–Boglár, K/8/1972., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással, ajánlott levél]

¹ Galántai György a jugoszláviai művészek bemutatkozását már 1974. június 14-én kelt levelében is kérvényezte. [Artpool–Boglár, K/5/1972.; MOL XIX-I-4-m 118.195/1972. Az irat hátoldalán Gádor Endre kézírásával: Csorba e. nem, ez nem lehet az ő feladata. VI. 29.]

Kovács Sámuel et-nak (tanácselnök, Bboglár)

1972. júli. 2-től a kápolnát elsősorban mint műtermet szeretném használni. Amennyiben meghívott, hivatásos művészeket mutatok be, engedélyért a Lektorátushoz fordulok, amelyről Önt időben értesítem, hogy Ön is jóvá tudja hagyni. Hivatkozással a szóbeli beszélgetésünkre, mely szerint az Ön hatáskörébe tartozik a végső engedély megadása. Műsorokat nem rendezünk. Ha nem hivatásos, ún. amatőr művészeket mutatok be, ennek zsűrizését a Népművelési Intézettől kérem. Külföldi baráti országok művészeinek bemutatásához

a Műv. Min.-től kérek engedélyt. Amennyiben műsort rendezünk, megbeszélésünk szerint a Járási Műv. Oszt.-tól kérünk engedélyt.

[Artpool-Boglár, T/12/1972., d. n. (1972. július 1.?), kézzel írt piszkozat]

56.

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM

Ügyiratszám: 118.195/1972.

Előadó: Csorba Géza

Galántai György festőművész

Budapest

¹ ⇨ 54. dok.

Folyó évi június hó 26-án kelt levelére¹ válaszolva, szíves tájékoztatásul az alábbiakban közöljük osztályunk álláspontját.

A nemzetközi kiállítási tevékenység szervezése és koordinálása az ezzel a munkával megbízott állami szervek feladata. Külföldi kapcsolatainkat államközi munkatervek határozzák meg, amelyektől eltérni nem kívánunk, és a Magyarországon bemutatandó külföldi kiállítások magánúton való kezdeményezésével nem érthetünk egyet.

Ezért sajnálattal közöljük, hogy kérésének eleget tenni és a szabadkai művészcsoport tárlatának a balatonboglári Kápolna-múteremben való bemutatását engedélyezni nem áll módunkban.

Elvtársi üdvözlettel:

Gádor Endre
osztályvezető

Budapest, 1972. július 18.

[Artpool-Boglár, K/11/1972., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; MOL XIX-I-4-m 118.195/1972, a levél kézzel írt piszkozata Csorba Géza kézírásával, VII. 17.]

57.

Somogy Megyei Tanács VB
Fonyódi Járási Hivatalának
Művelődésügyi Osztálya
Fonyód, Ady E. u. 1. Tel.: 16.
Szám: 9147-2/1972.

Tárgy: Kápolnatárlatról jelentés
Hiv. sz.: 9575-3/1972.
Mell.: 1 db.¹

¹ ⇨ 58. dok. [más jelzet alatt].

Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály
Kaposvár

Mellékelten felterjesztem a Balatonboglári Községi Tanács elnökének jelentését.

Fonyód, 1972. július 26-án

Németh Ernő
osztályvezető

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai, U/VB Fonyód Járási Hivatala, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással. A jelentés hiányzik.]

A zsűrizetlen anyagot illetően arra hivatkoztak, hogy azok az alkotások már korábban zsűrizettek voltak, szerepeltek különböző tárlatokon.

Községi tanácsunk részéről az ellenőrzés a szakigazgatási szervén keresztül rendszeresen történik.

A tanácsunkat illető jogokat és köteleességeket maradéktalanul végrehajtani csak úgy tudjuk, ha ehhez a művelődési osztály részünkre szíveskedik a megfelelő segítséget megadni. Ezért ismételten kérem a művelődési osztályt, hogy a képzőművészettel kapcsolatos műterem, illetve kiállítás engedélyezésére vonatkozó jogszabály számát szíveskedjenek részünkre megküldeni.

Balatonboglár, 1972. július 21.

Kovács Sámuel
tanácselnök

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tiszttát, saját kezű aláírással, az irat hátoldalán: 2887/1972. szám, Exp: 1972. július 21., irattár, tanácselnök]

59.

Feljegyzés¹

Tárgy: Balatonboglári Kápolnatárlat

1972. július 21-én Fonyódon, a helyi rajzpedagógusok kiállítási anyagának zsűrizésekor, Somogy Megye Tanácsa VB Művelődési Osztálya képviselőjében megjelent Gulyás József művészeti előadó azzal a kérdéssel fordult hozzám, hogy a balatonboglári kápolna-műterem, úgy is mint kiállító helyiség jelenleg is kiállított anyagát, nevezetesen a Pécsi Műhely és Haraszty István munkáit a Lektorátus zsűrizte, ill. engedélyezte-e?

Tekintve, hogy kérdésemre nemleges választ adtam – sem Baranya, sem Somogy megye mint területileg illetékes szervek, sem közvetlenül a kiállítók zsűri igényt nem jelentettek –, Gulyás elvtárs két iratot mutatott, melyet a Pécsi Janus Pannonius Múzeum küldött meg részünkre.²

A levél tartalma és fenti körülmény arra késztetett, hogy elkérjem ezen iratokat, továbbá, hogy vele együtt nézzük meg Boglárán a kiállítást.

A kiállításon személyesen is találkoztam Galántai Györggyel és Haraszty Istvánnal. Galántaitól mint a kápolna bérlőjétől kértem tájékoztatást a kiállított anyag zsűrizéséről, engedélyezéséről, megnevezve a két szervet (Lektorátus és Népművelési Intézet), mely kiállítást engedélyezhet. Közölte, hogy bár engedélye a Népművelési Intézettől nincs, de személy szerint Bánszky Pál tud a kiállításról, ismeri az anyagot, és ígéretet tett, hogy utólag beszerezheti a hivatalos engedélyt is.

A kiállításon a következőket tapasztaltam:

A pécsi Doktor Sándor Képzőművészeti Szakkör Pécsi Műhely címen, a katalógusban is közölt fotókat rakta ki, egy-két geometrikus formából alakított színes nyomatokkal kiegészítve.

A Pécsi Műhely kiállítása keretében jelen van Haraszty István (Bp. XIX., Áchim A. u. 55.) öt munkája; melyek közül kettő volt különösen figyelemre méltó.

Az egyik egy magnetofonkészülék, mely operett muzsikát bömbölt olyannyira, hogy a kápolnához vezető úton is hallik, a teremben pedig elviselhetetlen. A készülék mellett felirat: amennyiben a látogató csöndre vá-

¹ [a Képző- és Iparművészeti Lektorátus részére.]

² Aknai Tamás művészettörténész levele a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya részére, amelyhez mellékelte a Népművelési Intézet Vizuális Osztályának kérésére elkészített zsűrijegyzéket a Pécsi Műhely és Haraszty István munkáiról. A lektorátusi zsűrit a pécsi múzeum közbenjárásával sikerült kivédeni (Aknai Tamás levele és a zsűri-jegyzőkönyv, MOL XIX-I-4-m 118.393/1972; Artpool-Boglár, K/10b/1972.; interjú Pinczehelyi Sándorral, kézirat, 1998).

gyik, dobjon be a magnóhoz szerelt doboz nyílásán egy darab 2 Ft-os érmét és 36 másodpercre megszűnik a hangorkán.³ Megjegyeztem: nem is olyan rosszul jövedelmező szerkezet, mire Haraszty: nem is gyakori az ilyen látogató, mint mi voltunk. (Gulyás József művészeti előadó, Fabók Gyula és Paizs László festőművészek.)

A másik készülék egy madárkalitka,⁴ benne egy papagáj. Érdeklődésünkre, hogy mit tud e szerkezet, Haraszty a következőket mondta: a szerkezettel (elektromosság bekapcsolása révén) nyomon követhető a kalitkába zárt papagáj összes tevékenysége (mozgása, étkezése). Különböző színű lámpák gyulladnak ki, attól függően, mely pontokat érinti a madár, jelzi pl. a beszerelt kis hinta lengésszámát. Egy bizonyos rudacskára repülve a kalitka ajtaja automatikusan kinyílik, ezáltal lehetségessé válik számára a szabadulás, hiszen ajtaja nyitva. Szabadulása és szabadsága csupán látzólagos, mert hiszen, ha elrepül az adott pontról, az ajtó automatikusan becsukódik. A szerkezet, pontosabban a madár esete példázza az emberek szabadságának látszólagosságát is. (Galántai szerint őt magát kellene a Haraszty szerkesztette kalitkába zárni, Haraszty erre úgy reagált, hogy ez számára az etetést illetően igen költséges lenne.)

Egy pillanatra megdöbbsentünk e mondatok súlyosságától, értelmétől, értelmezhetőségétől, majd vitatkozva – nem egészen van ez így – mondtuk, mert hiszen az ember, abbeli tulajdonságával, hogy gondolkodó-cselekvő lény, valamit mégiscsak kitalál, hogy szabadsága ne pusztán lehetőség legyen. Erre Haraszty tetszését nyilvánította ki, hogy ilyen nagy érdeklődést tanúsítottunk „elektronikus bio-mobil”-ja iránt, mint ahogy annak is örült, hogy 2 forintosainkat összeszedve bedobáltuk – a tavalyi perselyt helyettesítő – „Wurlitzer”-jébe, mondván, hogy az aznapi vacsora ára, 16–18 Ft, összejött.

Gulyás elvtárs a továbbiakban azt a kérdést tette fel, hányszor mondja el az itt elhangzottakat, pl. a látogatásunk napján, mire a válasz: kb. nyolc alkalommal, különböző mélységben és lelkesedéssel, a látogatók érdeklődésétől függően.

Végezetül a kiállítás propagálása felől érdeklődve közölték, hogy összesen 3 plakátot helyeztek el, ebből egyet a boglári IBUSZ-irodában, a másik kettőre már nem emlékszem.

Tapasztaltuk továbbá, hogy a kápolna, mely egy domb tetején áll, a község kis utcája felől a domb oldalán felvezető ösvénynél a villanypóznán vörös festékekkel AUSSTELLUNG felirat és jel ad eligazítást a kiállítás megközelítéséhez, míg a főút felől ugyanezen felirat a lépcsők homlokfalán láthatók.

A fenti kiállítás augusztus 4-ig tart, mely után, mint Galántai közölte, Kassák-émlékiállítást rendeznek,⁵ utána pedig eszéki művészek kiállítását⁶ tervezik.

Mellékelem a fent hivatkozott iratok másolatát, melyből kitűnik, hogy a kiállítást Pécs Város[i] Tanács VB Művelődési Osztálya engedélyezte, továbbá a katalógusokat [is].

Budapest, 1972. július 26.

Hollósi Istvánné
területi előadó

[MOL XIX-I-4-m 118.393/1972, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, kézirással: Mellékletek száma: 6 db.]

³ Haraszty István: *Vursli-tzer*, 1972, ⇨ 195. kép.

⁴ Haraszty István: *Mint a madár*, 1971., ⇨ 41. kép (*Madárkalitka* címen a székesfehérvári Szent István Király Múzeum tulajdona).

⁵ Kassákné lemondta a kiállítást (Artpool–Boglár, ML/23b/1972.).

⁶ A jugoszláviai Bosch + Bosch csoport kiállítása, 1972. augusztus 6–13.

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI LEKTORÁTUS
 IGAZGATÓJA
 Művelődésügyi Minisztérium
 Képzőművészeti Osztálya

Gádor Endre osztályvezető elvtárs!
 Budapest

Kedves Gádor Elvtárs!

Mellékelten megküldöm a Balatonboglári Kápolnatárlat ügyében készített területi előadói feljegyzést.¹ Ezzel kapcsolatosan a következőkre szeretném felhívni a figyelmet.

Ez év elején Galántaiék kérésére a Lektorátus engedélyezett egy kiállítást.² A zsűri alapján erősen megválogatott anyagot engedélyeztünk, mintegy saját költségen megrendezett kiállításon bemutatni. Azt az anyagot nem áraztuk, ezzel is kiemelve, hogy legfeljebb a túrt kategóriába tartozhat, semmi esetre sem a támogatottak közé. Ez a kiállítás július 4-én zárult. Különösebb visszhangja nem volt, ha csak az nem, hogy a TV szükségesnek tartotta bemutatni³ úgy, hogy egy szót sem említett az akkor nyitás előtt álló balatoni nyári tárlatról.

A mostani feljegyzésben szereplő kiállítást a Lektorátus előzetesen nem látta. Azt – mint Hollósiné jelzi – a Népművelési Intézet egy munkatársa biztatására mutatták be. Feltétlenül hibát követett el a Pécsi Tanács is. A kiállítás különösebben nem volna érdekes, ha nem jelentene most már politikai ellenállást is, mint azt Haraszty bio-mobiljánál tapasztalhattuk.

Az illetékes területi tanács tehetetlen az ügyben. Ez a Kápolna mint Galántai-műterem szerepel, és mint ilyen, kiállítást zsűrizés nélkül is rendezhet, igaz, nem nyilvánosan.

A lehetséges intézkedés többirányú lehetne. Részben az Egyházügyi Hivatalnál kellene eljárni a bérlet megszüntetése ügyében. Másrészt nem volna érdektelen valamiféle támogatást adni a helyi tanácsnak, hogy legalább a nyári hónapokra üzemeltethessen egy kiállító helyiséget, ahol központi rendezvényként lehetne kiállításokat elhelyezni. De mindenféleképpen adminisztratív eszközökkel is meg kellene akadályozni, hogy ez a helyiség hippi találkozó legyen képzőművészeti kiállítások címén.

Szeretném felhívni a figyelmet a megtervezett Kassák kiállításra is.⁴ Erre legfeljebb egy múzeumnak van joga és lehetősége. Nem kevésbé elfogadhatatlan a magánúton szervezett külföldi kapcsolat is (ld. eszéki kiállítás terve).⁵

Kérem a minisztérium intézkedését az érintett szervekkel kapcsolatban.

Melléklet: 7 pl.

Budapest, 1972. július 28.

Ormos Tibor
 igazgató

[MOL XIX-I-4-m 118.393/1972, géppel írt tiszttzat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: 5246/72., a szöveg egy része kézzel utólag aláhúzva]

¹ ⇒ 51. dok.

² K-358/72. címmel, 1972. június 11. és július 1. között.

³ Az MTV TÉKA című műsorához 1972. június 25–26-án készített felvételeket a kápolnában.

⁴ Artpool–Boglár, ML/23a, b/1972.

⁵ A Bosch + Bosch csoport kiállítása, ⇒ 54. dok.

61.

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI
LEKTORÁTUS IGAZGATÓJA
Művelődésügyi Minisztérium
Képzőművészeti Osztály

Budapest,
1973. június 11.

Gádor Endre osztályvezető elvtárs
Budapest V.
Szalay u. 10-14.

Kedves Gádor Elvtárs!

Mellékelten küldök egy meghívót,¹ amit Galántai György juttatott el hozzánk, és amiből megállapítható, hogy az évek óta oly nagy botránnyal járó Balatonboglári Kápolnatárlatot újból megrendezik. Nem kívánok az ügygel különösebben foglalkozni, de a meghívó elolvasása után is világos, hogy olyan jellegű szervezkedésről van szó, ami teljes egészében semmibe veszi mind a törvényes rendelkezéseket, mind a kultúrpolitikai célkitűzéseket. Mivel én már nem tartom magam, illetve az általam vezetett Lektorátust képesnek arra, hogy bármiféle közbelépést is biztosítsunk, kérem a Minisztériumot, hogy az intézkedését a szükségesnek megfelelően megtenni szíveskedjék.

Elvtársi üdvözlettel

Ormos Tibor

[MOL XIX-1-4-m 117.916/1973, géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással]

62.

EMLÉKEZTETŐ

„Szigorúan bizalmas”

a balatonboglári községi tanácson 1973. június 15-én a Kápolnatárlat, ill. Galántai György budapesti festőművésznek a kápolna-műteremben végzett tevékenységével kapcsolatos megbeszélésekről.

Jelen volt:

Az MSZMP részéről:

Bíró Gyula, az MSZMP Megyei Bizottságának titkára
Takács József, az MSZMP Járási Bizottságának munkatársa
Ósze István, a községi pártbizottság titkára

A tanácsi szervek részéről:

Kocsis László, a Somogy Megyei Tanács elnökhelyettese
Nagy Árpád egyházügyi tanácsos
Gulyás József, a megyei művelődésügyi osztály főelőadója
Németh Ernő, a járási hivatal művelődésügyi osztályvezetője
Kovács Sámuel, a községi tanács tanácselnöke
Bogdán Ferenc, a községi tanács szakigazgatási szerv vezetője

¹ Az 1973-as év művészeti eseményeit tartalmazó le-
porelló, ⇨ 216. kép.

A megjelentek a tényeket az alábbiakban foglalták össze:

Galántai György budapesti festőművész 1968. február 25-én kelt szerződéssel a balatonboglári Róm. Kat. Egyházközségtől bérbe vette a balatonboglári Kápolnadombon álló kápolnát (1. sz. melléklet).¹ A szerződés 15 évre szól. Az egyház a kápolnát a művész ott-tartózkodására, művészeti célokra, annak rendbehozatala és állagmegóvása ellenében adta bérbe. Galántai György a szerződésben vállalta, hogy a kápolnában semmi olyant nem rendez, amely a hívek megbotránkozását váltaná ki.

A szerződés megkötése után 1970-ben kezdte meg tevékenységét Galántai György. Az első évben csak műteremnek használta, és kevesen látogatták, bár saját készítésű háromnyelvű felirat hirdette a Kápolnatárlatot. A műhely-bemutatókon kívül műsoros rendezvényeket is szervezett, melyeken hivatásos művészek, továbbá írók, költők szerepeltek.² Minderről különböző lapokban tudósítások jelentek meg. (2–4. sz. mellékletek). A Kápolnatárlatokon rendezett kiállításokról az országos lapok is írtak (5–9. sz. mellékletek).³

Az 1971. évi nyári programot már nyomdai előállításban, Balatonboglári Kápolna Tárlat Műterem-kiállítás címmel propagálták (10. sz. melléklet).⁴

Ezenkívül – engedély nélkül – nagyméretű falragaszokon, illetve fiatalok ingére, külföldi gépkocsikra festett szöveggel és rajzzal és ezekhez hasonló más módszerekkel is propagálták kiállításukat.⁵

A kiállítások harsány és a jó ízlést sértő propagandája már az itt élő lakosok és üdülők megbotránkozását váltotta ki.

A tapasztaltak után a Somogy Megyei Tanács balatoni főelőadója a Balatonboglári Községi Tanácshoz küldött levélben felszólította a községi tanács elnökét arra, hogy a kiállító művészekről kérje a hivatásos művészek fellépésével tartott rendezvények műsorengedélyét (11 sz. melléklet).⁶ A tanácselnök válaszában közölte, hogy Galántai György a műsorok szervezője az említett rendezvényekre műsorengedélyt senkitől sem kért (11/a. sz. melléklet).⁷ A kialakult állapotokról ekkor jelent meg a Somogyi Néplap és a Magyar Hírlap cikke (12–13. sz. melléklet).⁸ A Somogyi Néplap cikkére [való] reagálás⁹ meglepően arrogáns hangvétellű, amelynek a főszerkesztő nem adott helyt.¹⁰

A Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály osztályvezetője 1971. július 10-én felszólította a községi tanács elnökét, hogy a kiállítások és a műsorok engedélyezésének hiányában a kiállítást zárassa be (14. sz. melléklet).¹¹

Ezt követően július 12-én a tanácselnök elrendelte levélben az engedély megszerzéséig a tárlat működésének megszüntetését (15. sz. melléklet).¹²

Galántai György a tanácselnök rendelkezését a Fonyódi Járási Hivatal Művelődésügyi Osztályánál megfellebbezte.¹³ A Művelődésügyi Osztály a fellebbezést elutasította, és felhívta a művész figyelmét a kiállítások és a hivatásos előadóművészek fellépésével szerzett műsorok megrendezését szabályozó rendeletekre. Határozatában megerősítette a Balatonboglári Községi Tanács elnökének rendelkezését (16. sz. melléklet).¹⁴

A tanácsi tiltó rendelkezést a rendezők figyelmen kívül hagyták, illetve a rendelkezés hatására a külső propagandát beszüntették, melynek következtében a tárlat iránti érdeklődés visszaesett.¹⁵

A kiadott tiltó rendelkezést követően a községi tanács elnökét Galántai Györggyel felkereste a lakásán a Magyar Rádió Táskarádió c. adásának egyik riportere.¹⁶ A tanácselnök a nyilatkozatot megtagadta.

¹ ⇒ 5. dok.

² Lásd az 1970-es év művészeti eseményei.

³ ⇒ 23., 35. dok. mellékletei.

⁴ Az 1971-es év programjának szórólapja, ⇒ 105–106. kép.

⁵ Galántai György a propagandaanyagok betiltására „reklám-akcióval” választott: a kápolna tornyára turistajelzést festett, a látogatók pedig a trikójukra vagy az ingükre Kápolna Tárlat feliratot nyomtathattak, ⇒ 24–27. kép.

⁶ ⇒ 13. dok.

⁷ ⇒ 14. dok.

⁸ Esztergomi László: *Keserű barangolás a Balatonnál. Problémák, lehetőségek.* Magyar Hírlap, 1971. július 18., ⇒ 141. kép; H. B. [Horányi Barna]: *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – illegális kiállítások, műsorok.* Somogyi Néplap, 1971. július 8., ⇒ 23. kép.

⁹ ⇒ 19. dok.; Artpool–Boglár, K/4/1971.

¹⁰ ⇒ 25. dok.

¹¹ ⇒ 15. dok.

¹² ⇒ 16., 17. dok.

¹³ ⇒ 18. dok.

¹⁴ ⇒ 20. dok.

¹⁵ Ennek ellentmond Orvos András naplóbejegyzése, amely szerint a kápolnának 1972. június 11. és 26. között 500–600 látogatója volt (Napló, 1972. június 27.).

¹⁶ Nyakas Szilárd.

A Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya, a Járási Hivatal Művelődésügyi Osztálya és a Községi Tanács illetékesei, valamint Galántai György részvételével 1971. december 21-én közös tanácskozást tartottak. Ez alkalommal az említett hatóságok képviselői közölték Galántai Györggyel, hogy a kialakult jogszabályokat sértő gyakorlaton és magatartásukon változtatni kell. Közölték nevezettel, hogy vagy műteremként használja a kápolnát, s ez esetben nem rendez nyilvános kiállításokat és műsorokat, vagy a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által zsűrizett anyagot mutat be. Galántai György az utóbbit vállalta, amit a Megyei Művelődésügyi Osztály illetékes főelőadójához írott levelében meg is erősített (17. sz. melléklet).¹⁷

1972. május 29-én kelt K-358/1972. sz. határozatában a Képző- és Iparművészeti Lektorátus felsorolta azokat a műveket, amelyek bemutatása ellen nem emel kifogást (18. sz. melléklet).¹⁸ Az 1972 nyarán rendezett kiállításokat, kisebb mulasztásoktól eltekintve, a felügyeleti szervek általában rendben találták.

A Magyar Televízió „Téka” c. adásában (1972. aug.) a Kaláka együttes műsorát a balatonboglári kápolnában vették fel, s műsor közben a kiállított művek is láthatók voltak.¹⁹ Az 1972. évi kiállításokról ismereteink szerint csak a Daily News-ban jelent meg tudósítás.²⁰

1973. június 13-ig az illetékes szervek nem értesültek Galántai György 1973. évi nyári elképzeléseiről. Azokhoz semmilyen állami hozzájárulást nem kért, de a meghívót a balatonboglári helyi tanácshoz és a Fonyódi Járási Hivatalhoz eljuttatta. Ezen a napon jelent meg a balatonboglári tanácsházán, és kérte, hogy ideiglenes lakóként a kápolnába bejelentkezessen. Ezt a kérelmét a szakigazgatási szerv jogszabályokra hivatkozva elutasította, s közölte, hogy a kápolnát kizárólag műterem céljára veheti igénybe.²¹

1973. június 14-én a Járási Hivatal művelődésügyi osztályvezetője a hozzájuk előző napon megérkezett színes meghívó-program kézhez vétele után ellenőrizte a kápolnát, s megállapította, hogy a program szerinti kiállítás megnyílt.²² Jóllehet a kápolna bejáratánál „Magánterület” feliratú táblát helyezett el a művész, mégis az ott elhelyezett kiállítást bárki, bármikor megtekintheti. A vendégkönyv tanúsága szerint az első néhány napon külföldi[ek] és sok belföldi látogató fordult meg. Falragasz a kiállítást nem hirdeti, de a kápolnához vezető utakon, villanyoszlopokon a turistajelzésekhez hasonló jelzéseket festettek ki.

Galántai György festőművész [és] a még néhány más, általa meghívott kiállító művész magatartása, életmódja felháborodást váltott ki. Öltözködésük, viselkedésük erősen a hippi életmódot tükrözi. A kápolna körében sok esetben lányokkal együtt csoportosan laknak.

Ahogy ezt az 1973. jún. 18-i rendőri jelentés is bizonyítja (19. sz. melléklet).²³ A kápolna alatti kriptát önkényesen felnyitották, az ott lévő – bár korábban a mások által már megrongált – koporsókat és csontmaradványokat kiszedték, s fuvarossal a szeméttelre szállíttatták. Itt raktárt rendeztek be, de étkeztek is, és ma is lakási funkciót tölt be. Ott-tartózkodásuk közegészségügyileg is erősen kifogásolható, mivel ott sem víz, sem WC nincs.

Életmódjukat tükrözi ideológiai és politikai beállítottságuk is. A magyar művészeti életről lekicsinylően beszélnek, felfogásuk torz. És ezt látogatóik körében nyíltan hirdetik is.

¹⁷ ⇒ 38. dok.

A tanácskozásról jegyzőkönyv nem készült.

¹⁸ A Képző- és Iparművészeti Lektorátus

K-358/1972. sz. határozata.

¹⁹ A Kaláka-filmen Haraszty István mobiljai és Galántai György grafikái láthatók.

²⁰ G. M. [Molnár Gergely]: *Festival der Avantgarde*.

Daily News, 1972. július 8.

Lásd még: Irodalom, 1972.

²¹ Artpool–Boglár, T/2,3/1973.

²² Június 10–16. Vajda Júlia kiállítása Jakovits József és Kelemen Renée részvételével, ⇒ 217–226. kép.

²³ ⇒ 63. dok.

²⁴ „Kötelezi magát arra is, hogy a kápolnában semmi olyant nem rendez, ami a hívek megbotránkozását váltaná ki” (⇒ 5. dok.).

A jelenlévők a fenti tények alapján az alábbi álláspontot alakították ki:

1. A szerződés egyik nagyon lényes pontját (4. bek.) a bérlő súlyosan megsértette.²⁴
2. A műterem céljára bérelt helyiséget önkényesen tárlatnak, kiállítóteremnek használják, ahol – az 1972. évet kivéve – engedély nélkül, zsúrizetlen műveket mutat be, és engedély nélkül, hivatásos művészek közreműködésével, nyilvános műsoros előadásokat rendeznek.
Az itt bemutatott művek értéke (tartalom, műfaj, technika, art-mobil) – kivéve a lektorátus által zsúrizett anyagokat – kétséges és igen szélsőséges avantgard irányzatot képviselnek.
Műveiket sajátos életfelfogásukból adódóan – a meghökkentő látványra való törekvés jellemzi. Feltűnni vágyásuk, kitörési törekvéseik jutnak bennük kifejezésre.
Nem a magyar képzőművészeti kultúrát reprezentálják, így egy Balaton-parti idegenforgalmi helyen működésük káros.
3. Munkásságuk propagandája szabálytalan, harsány, sok esetben a jó ízlést sérti.
4. Életmódjuk sérti a szocialista erkölcsi normákat, a körülmények közegészségügyileg kifogásolhatók.
5. A tárlat megszüntetéséhez a hatóságok összehangolt tevékenységére van szükség. Az intézkedések realizálásáig állandó ellenőrzés alatt kell tartani a tárlatot.

Szükséges intézkedések:

1. A szerződést jogilag felül kell vizsgáltatni.
2. Az Állami Egyházügyi Hivatalt és a helybeli plébánost tájékoztatni kell a kápolnában kialakult helyzetről, és az egyházi szervektől kérni kell a szerződés felbontását.²⁵
3. A KÖJÁL vizsgálja meg, hogy a kápolna alkalmas-e műterem, ill. kiállítóterem céljára közegészségügyi szempontból.
4. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus figyelmét fel kell hívni a fiatal művészek zsúrizetlen alkotásainak „műhelybemutatójára”.
5. A rendőrséget fel kell kérni az ott kialakult életmód és helyzet rendszeres ellenőrzésére és a szükséges intézkedések megtételére. A művelődésügyi szakigazgatási szervek rendszeresen ellenőrizzék a „műtermi munkabemutatókat”, különösen ezek megnyitóit.
6. A balatonboglári helyi tanács szabálysértés esetén az érvényben lévő jogszabályok szerint járjon el.

Tervek:

1. Lépéseket kell tenni az 500 négyszögöles egyházi tulajdonban lévő, használaton kívüli temető állami (községi tanácsi) használatba vételére ifjúsági park céljára.
2. E területen ifjúsági park kialakítása a megyei tanács és országos szervek állami támogatásával, s ezzel együtt a kápolna átvétele, kiállítási célokra.

Kocsis László
elnökhelyettes

Kapják:

1. MSZMP Somogy Megyei Bizottság titkára
2. MSZMP Somogy Megyei Bizottság PMO vezetője
3. Somogy Megyei Tanács elnökhelyettese
4. Somogy Megyei Tanács Műv. Oszt. vezetője

²⁵ ⇒ 86., 87. dok., valamint interjú Szöllősi Ferenc plébánossal, ⇒ 209. o.

5. Somogy Megyei Tanács Fonyódi Járási Hivatal elnöke
6. MSZMP Fonyódi JB I. titkára
7. MSZMP Balatonboglári Községi Bizottsága
8. a Balatonboglári Községi Tanács elnöke
9. BM Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e., géppel írt másodpéldány, d. n.; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztaát, saját kezű aláírással. Az irat hátoldalán: ikt. pecsét: Balatonboglári Községi Tanács VB 1973. jún. 20., 3534/1973, 3235/1972, ü. i.: K. S., 1973., H. i.: július 20., Kovács Sámuel s. k. tanácselnök; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e.; géppel írt másodpéldány]

63.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Fonyódi Járási Rendőrkapitánysága Szám: 02-38/1973.	Másolat „Szigorúan titkos!”
--	--------------------------------

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjének¹
Kaposvár

¹ A jelentés a ⇒ 64. dok. melléklete.

Jelentem, hogy ellenőrzést folytattam már több ízben Galántai György festőművész, Budapest II. ker. Frankel Leó u. 68/b. III. 16. sz. alatti lakos Balatonboglár temetődombi képtárlatánál. Az ellenőrzések során már az 1972-es évben is azt állapítottam meg, hogy Galántai György festőművész nem az engedélyben biztosított célokra használja fel a Római Katolikus Egyházközségtől bérelt kriptát és kápolnát. Cselekményével különböző jogsértéseket követ el. Annak ellenére, hogy több ízben felhívtuk a tanácsai szervek figyelmét, a tanácsai szervek nem tettek intézkedést sem a képtárlat felszámolására, sem pedig a különböző jogsértések megakadályozására.

Most, a szezon kezdetén, ismét vizsgáltam Galántai György festőművész tevékenységét, és megállapítottam, hogy az eddiginél sokkal merészebb, a közérkölcst sértő találkozásokat szervez, visszaél a részére kiadott engedéllyel, nem az engedélyben meghatározott képtárlatot tartja fenn, hanem különböző műsorokat szervez az egész nyári időnyire – időre meghatározva műsort állított össze –, erről prospektust nyomtatott ki, amely nem állami nyomdában készült, véleményem szerint illegális termék. Csatolom a jelentésemhez az általa elkészített és terjesztett műsortervet.²

² Az 1973-as év művészeti eseményeinek meghívója, ⇒ 216. kép.

A műsorpolitikáján is lehetne vitatkozni, véleményem szerint nem a mai kornak megfelelő művészetet képviseli, hanem azon túl haladóan (sic!) olyan elveket vall, és ezt a képtárlatban megjelenők előtt terjeszti is, ami a mi ideológiánkkal nem összeegyeztethető.

Erkölcsei felfogására jellemző, hogy a képtárlat[ot], a templomkriptát találkozóhelynek tartja fenn, egész nyáron rendszeresen ott lakik, oda járnak hasonló barátai, nem egy esetben köztük [a] rendőrséget érdeklő személyek is, akik lakással, munkával nem rendelkeznek, fiatalok nőket hoznak magukkal, gyűjti azokat a személyeket, akik lakással nem rendelkeznek, szállást ad nekik. Ennek bizonyításául csatolom jelentésemhez az 1973. június 10-én éjszaka a kápolnatárlattól az ellenőrzés során előállított két fiatalok nő kézzel írt nyilatkozatát³ és fiatal férfi nyilatkozatát.⁴ De számos ilyen nyilatkozatot lehetne leírni és ilyen helyzetből előállításokat végrehajtani.

³ L. A. és Ny. É. nyilatkozata, 1973. VI. 10., SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e.

⁴ B. I., Ny. É., B. L., L. A. kézzel írt vallomása, 1973. VI. 10. SML XXVII. 518. f. 2. cs. 25. ó. e.

1973. június 16-án jelentés érkezett arról, hogy Budapestről nagyobb csoport érkezett Galántaiékhoz. Kb. 22 órakor megjelentem a kápolna környékén és meggyőződtem arról, hogy mintegy 18–20 személy van Galántai-

nál, akik rendetlen, piszkos, koszos ruházatban a kápolnában, annak udvarán tartózkodtak. Az elem táruoló képet hasonlítani lehetne a nyugati országokban utcákon fekvő, hippie mozgalom tagjainak magatartásával.⁵

Galántai György és a társaságával szemben történt rendőri intézkedéskor legtöbbször arrogánsak, kikérik maguknak, hogy a rendőrség őket igazoltassa, mivel jogot formál az ott-tartózkodáshoz, mivel 15 évi időtartamra a Római Katolikus Egyházközségtől bérelte e területet. Véleményem szerint ezt sem titkos találkahelynek, sem lakás céljára használni nem lehet, de Galántai György ezt a képtárhelyiséget arra használja. Ezenkívül a bejáratnál el van helyezve egy persely,⁶ amely véleményem szerint egyező a koldulással. Felszólítják a képtárba érkezőket az adományozásra.

A Galántai György által bérelt képtárlat legtöbbször az általa befogadott lakás- és munkanélküliek által lett feltörve véleményünk szerint. Amikor nem volt ott Galántai, akkor is menedékhelyet kerestek, és ott találtak is, utána Galántai György feljelentéseket tett ismeretlen tettesek ellen.⁷

A község lakossága is megbotránkozik azon, amit Galántai György és társasága csinál, és többször fordultak a rendőri szervekhez, hogy szüntessük meg Galántainak és a hozzá érkező társaságának bűvőhelyét.

Javaslom a Főkapitányság-vezető Elvtárs felé, hogy a rendelkezésre álló lehetőségeken belül tegyen intézkedést a Római Katolikus Egyházközség felé, hogy vonják meg Galántai Györgytől a rendelkezési jogot, bontsák fel a szerződést, mivel nem a szerződésben foglaltak szerint használja. Csatolom a jelentésemhez a szerződés másolatát,⁸ mely szerződés tartalmazza, melyben kötelezi magát arra, hogy a kápolnában semmi olyat nem rendez, ami a hívek megbotránkozását váltaná ki.

Fonyód, 1973. június 18-án.

Frankberger Ferenc
r. őrgy. sk. bűnügyi alosztályvezető

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., géppel írt másodpéldány]

64.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
Fonyódi Járásai Rendőrkapitányság
Szám: 02-38/1973.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
Vezetőjének
Kaposvár

Jelentem, hogy csatoltan felterjesztem az 1973. június 10-én éjszaka történt rendőri ellenőrzésről készült jelentés másolatát.¹

Továbbá jelentem, hogy Galántai György festőművész képtárlatát szinte majdnem minden évben ez ideig megrongálták. Így 1969-ben, 1971-ben, 1972-ben, de ezekben az időkben eljárást nem indítottunk, mivel már akkor meggyőződésünk volt, hogy a baráti köréhez tartozó, hozzá hasonló személyek mentek be a képtárba szállás céljából.²

Galántai György 1972. április 17-én tett egy feljelentést ugyancsak rongálás miatt.³ A tett feljelentés alapján a Fonyódi Rendőrkapitányság 101/1972. sz. alatt megtagadó határozatot hozott.⁴ Galántai György 15.000 Ft kárra tekintettel megpanaszolta a nyomozást megtagadó határozatot,⁵ május

⁵ Aznap este Szemadám György *Azonosulási kíséreltet* címmel mutatta be akcióját és kiállítását. A megnyitón a Kaláka együttes koncertezett.

⁶ Haraszty István műve.

⁷ ⇨ 64. dok.

⁸ ⇨ 5. dok., illetve 1973. június 15-én az arról készült hiteles másolat, SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.

¹ ⇨ 63. dok.

²⁻⁹ A betörésekkel kapcsolatos levelezés: Artpool-Boglár, R/1969-1973. A részletes felsorolást lásd a Levéltári forrásjegyzék fejezetben.

23-án a Fonyódi Járási Ügyészség az ügyben nyomozást rendelt el.⁶ A nyomozás lefolytatása eredménnyel nem járt, így 1972. június 23-án megszüntető határozatot hoztunk ismeretlen tettes volta miatt.⁷ A nyomozást megszüntető határozat ellen ugyancsak panaszt jelentett be a rendőrségi megállapítások miatt, hogy a keletkezett kár nem a valóságnak megfelelően lett megállapítva.⁸ A Főügyészség Nyfel. 30.272/1972/6. sz. határozatával sértett panaszát elutasította, mint megalapozatlant.⁹ Azóta Galántai György a rendőrségen nem jelent meg ügyének intézése végett.

Az Állami Biztosító felé Galántai György a rendőrségi határozatot produkálta és kármegettérítési ígérennyel lépett fel, mivel 1969-ben egy lakószobára (kápolna) egy helyiségre (kriptá) biztosítást kötött havi 12 Ft értékben.¹⁰ A Biztosító részéről a kármegegállapítás még nem történt meg, így kifizetésre sem került sor. A fonyódi kirendeltség tájékoztatása szerint Galántai az elmúlt héten volt az Állami Biztosító fiókjánál, sürgeti a kár kifizetését, és olyan megjegyzést tett, hogy a Legfelsőbb Bírósághoz fog panasszal élni a kár megtérítése ügyében.

Fonyód, 1973. június 19-én

Frankberger Ferenc
r. örgy. bűnügyi alosztályvezető

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, a lap tetején Bíró Gyula kézírásával: Rábai e-nak. VI. 22. jelezve – intézkedés, tájékoztat, Bíró.]

65.

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
SOMOGY MEGYEI BIZOTTSÁGA
KAPOSVÁR
Lenin út 14. sz.
Telefon: 11-150.

MSZMP KB Tudományos, Kult. és Közokt. Osztály
Nagy Miklós osztályvezető elvtársnak
Budapest

Kedves Nagy Elvtárs!

Telefonbeszélgetésünk alapján mellékelve megküldöm a balatonboglári kápolnatárlat ügyében folytatott vizsgálatunkról készült feljegyzést.¹

A további tennivalók megbeszélése ügyében június 25-én, hétfőn délután felkereslek.

Elvtársi üdvözlettel:

Bíró Gyula
megyei titkár

Kaposvár, 1973. június 21.

Melléklet: 20 db

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, kézírással a lap tetején: ikt. sz.: 1/108/2/71-73]

¹⁰ Állami Biztosítóval kapcsolatos ügyek: Artpool-Boglár, B/1967-1974. A részletes felsorolást lásd a Levéltári forrásjegyzék fejezetben.

¹ ⇒ 66. dok.

Feljegyzés

„Szigorúan bizalmas!”

a balatonboglári „kápolnatárlat” ügyében

1970-től egy sajátos kulturális esemény, az ún. kápolnatárlat foglalkoztatja a Balatonboglárra látogató turistákat. Kis részben és esetenként a rendezvények híre túlnőtt a község határain, 1971-ben a megyei, sőt az országos sajtó is helyt adott a tárlatot ismertető, kommentáló írásoknak.

1972-ben túlnyomóan zsűrizett anyagot mutattak be, de ekkor is igyekeztek kijátszani a kiállítással kapcsolatos állami rendelkezéseket. Az ott megforduló művészek és baráti körük magatartása változatlanul az arra járók megbotránkozását váltották ki.

1973-ban illegális úton kinyomtatott programjuk, amelyben június 10–szeptember 7. közötti időben 82 egyéni alkotó és több kollektíva – közte jugoszláv és lengyel vendégek – kiállítását ígéri és valósítja meg Galántai György, az épület bérlője a szükséges zsűri-engedély nélkül.

E ténykedés indított bennünket arra, hogy az illetékes párt- és tanácsi vezetők bevonásával az ügy megvizsgálását kezdeményezzük. Tapasztalatainkat, javaslatainkat az alábbiakban összegezzük:¹

[...]

Kaposvár, 1973. június 21.

Bíró Gyula
megyei titkár

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e. géppel írt tiszttzat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: I/108/2/71–73]

Jegyzőkönyv

Készült Balatonboglár községben a Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének hivatali helyiségében, 1973. június 21-én.

Jelen vannak: Dr. Schneider Istvánné a járási KÖJÁL részéről
Bogdán Ferenc szakig. szerv vezető
Papp István műszaki ügyintéző
Galántai György festőművész

Tárgy: A balatonboglári Temetődombon lévő kápolna lakás, illetőleg tartózkodás céljára történő használatának közegészségügyi ellenőrzése

Az Állami Közegészségügyi Járványügyi Felügyelőség képviselője a Somogy Megyei Tanács Járási Hivatal elnökhelyettesének utasítására a mai napon megkereste a Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervét azzal, hogy a tárgyi ügyben elemzést tartson.

A Községi Tanács képviselői a felügyelővel közösen a kápolnánál helyszíni szemlét tartottak, és a következőket állapították meg:

1. A kápolna környezete rendezetlen, folyamatosan nincs tisztítva.
2. A kápolna felső része műteremnek van kialakítva, az alsó része pedig lakásként van használva. Az utóbbi beosztásánál, állapotánál fogva tar-

¹ Innentől kezdve a szöveg megegyezik a 62. dokumentummal.

tózkodásra nem alkalmas. Ellenőrzés alkalmával megállapítottuk, ebben a helyiségben főzés is folyik.

3. A tárgyalás folytán bebizonyosodott, Galántai György bérlő elmondta, hogy a kriptá alsó részében eltemetett holttestrészeket kivitték, és a kápolna udvari részén eltemették. Sírbontási engedélykérelem nem volt benyújtva, és közegészségügyi hatósági engedéllyel nem rendelkeztek.
4. Kéri a Közegészségügyi Hatóság képviselője, hogy az adott helyzetnél fogva tegye meg a szükséges intézkedéseket arra vonatkozóan, a köztisztasági rendelet alapján írja elő a hiányosságokat, a községi tanács illetékes munkatársai.

A tett intézkedésről kérem hivatalomat 3 napon belül értesíteni.

Amennyiben a kriptá pincéjében vannak még holttestmaradványok, így felülvizsgálat lebonyolításáról is kell gondoskodni.

[A] Községi Tanács képviselői előadják, hogy az érdekelteket a hiányosságok megszüntetésére kötelezi, a rendeletben előírtaknak megfelelően, a rendeletekben meghatározott formában gondoskodni fogunk a létesítmény jelenlegi használatának megszüntetéséről.

Galántai György festőművész a fentiekkel kapcsolatban előadja:

Nem ért egyet az 1./ pontban foglaltakkal, a kápolna környékét folyamatosan tisztán tartják.

A 2./ pontban foglaltak téves megállapítások, mivel a kriptát lakásként nem használják, a főzésre is alkalmas gáz a munkához használatos anyagok melegítésére szolgál.

A kriptá egyébként raktár célra van használva.

A 3./ pontban foglaltakhoz annyit szeretne [hozzá] fűzni, hogy: mivel engedélyt kértem a holttestek hozzátartozóitól, hogy azokat onnan a temetőbe vitessem, ők szóban hozzájárultak a kriptá higiénikus rendberakásához.

Mivel a tetemek hosszú évek óta csak részeiben voltak találhatóak, a család nem igényelte a rendes temetőben való eltemetésüket.

A két évvel ezelőtt [a] közegészségügyi hatóságtól kért felvilágosításra a fentiekkel kapcsolatban nem kaptam választ.

Tekintettel arra, hogy a műteremhasználatához a raktárhelyiség hozzátartozik, kérem vegyék figyelembe.

Bogdán Ferenc VB titkár előadja, hogy a kriptá, illetve a raktárnak nevezett helyiség megtekintése során a jelenlévők fürdőruhákat, edényeket, gázmelegítőt találtak, ezenkívül egy gyermek bilit, ami világosan bizonyítja, hogy a helyiséget lakás céljára használják.

Egyebet előadni nem kívánnak, a jegyzőkönyvet aláírják.

K. m. f.

Dr. Schneider Istvánné
járványügyi felügyelő

Bogdán Ferenc
VB titkár

Papp István
építési előadó

Galántai György
festőművész

kelt levelünkben² Galántai Györggyel határozott formában közöltük, hogy külföldi művészek kiállításainak magánúton való szervezésével nem értünk egyet, s ezért [a] jugoszláv művészeknek a balatonboglári kápolnatárlaton való bemutatását nem engedélyezzük. A programban szereplő többi külföldi művész bemutatására már nem is kért engedélyt.

Nyomatékosan szeretnénk felhívni szíves figyelmüket arra, hogy Galántai György olyan fórumot hozott létre és fejleszt tovább Balatonbogláron, amely hovatovább a művészetpolitikánkkal szemben álló tendenciák központjává, nyílt terjesztőjévé és hangadójjává válik. Jelen esetben is nyilvánvalóan olyan szervezkedésről van szó, ami teljes egészében semmi- be veszi mind a törvényes rendelkezéseket, mind pedig a kulturpolitikai célkitűzéseket.

Arra kérjük a Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályát, hogy a Galántai György által meghirdetett programot felülvizsgálja s engedély nélkül kifejtett tevékenysége ellen hathatós lépéseket tenni szíveskedjenek.

Előre is köszönjük intézkedésüket, amelynek – tekintettel a vidék képzőművészeti kultúrájának aktuális kérdéseire, valamint a kiállítások decentralizálásának előkészítésére³ – most megkülönböztetett fontosságot tulajdonítunk.

Budapest, 1973. június 25.

Elvtársi üdvözlettel

Gádor Endre
osztályvezető

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály, géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással, a hátoldalon: selejtezési idő: 10 év, ikt. Gulyás, ikt. pecsét: Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály, Érkezett: 1973. június 27., Ügyszám: 10149/1973. Ügyintéző: Gu, melléklet. 1., tudomásul-sokszor int. történet, irattár, VIII. 15. Gulyás, Mell. 1 db; MOL XIX-4-m 117.916/1973.]

70.

Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Tel.: 17
Szám: 3534-2/1973.

Tárgy: Galántai György
budapesti lakos
építésrendészeti ügye

Határozat

Kötelezem Galántai György, Budapest II. Frankel Leó u. 68/b. III/16. sz. alatti lakost, hogy Balatonboglár Temetődombon a balatonboglári 416/8. hrsz-ú ingatlanra engedély nélkül létesített árnyékszék építményét lebontsa, továbbá az általa bérelt, illetve használt terület rendezését végezze el.

A bontás végrehajtásának határidejét 1973. július 15. napjában állapítom meg.

Felhívom az engedélyes figyelmét, hogy amennyiben ezen kötelezettségének a megjelölt határidőig nem tenne eleget, úgy az 1957. évi IV. tv. 76. §-a értelmében hatósági úton fogok gondoskodni e létesítmény lebontásáról a kötelezett terhére.

² ⇒ 56. dok. (1972. július 18.).

³ Javaslat a képzőművészeti, iparművészeti és fotóművészeti kiállítások zsűrizésének és engedélyeztetésének decentralizálására. MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1973/14. ó. e.

Jelen határozatom ellen a kézhezvételtől számított 15 napon belül a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatala Műszaki Osztályához címzett, de nálam benyújtandó fellebbezéssel lehet élni.

Indoklás:

A fonyódi járási közegészségügyi felügyelővel végzett közös ellenőrzésünk során megállapítottuk, hogy Galántai György budapesti lakos a rendelkező részben megjelölt területen építési engedély nélkül árnyékszékét építette.

Továbbá megállapítást nyert, hogy a kápolna környezete elhanyagolt állapotban van, és annak tisztán tartásáról folyamatosan nem gondoskodnak.

Megállapítottuk, hogy az engedély nélkül létesített árnyékszék nem [a] Galántai György által bérelt területrészen van, hanem azt idegen területre, a szakközépiskola területére építették. Annak megjelenése az adott helyen a városképet rontja, továbbá az egészséget veszélyezteti, mivel nincs megfelelően lezárva és fertőtleníti.

Megállapítást nyert, hogy a kápolna környezetében elszórtan szemét van, és ennek rendszeres összeszedéséről a bérlő, illetőleg használó nem gondoskodik.

Összességében a rendelkező részben foglaltak szerint kellett határoznom az 1963. évi III. tv. 38. § (3) bek., valamint a 9/1970. (IX.5.) Eü.M.-ÉVM sz. együttes rendelet mellékletének 1. §-a (2) bek. értelmében, mivel e rendeletek kimondják, hogy az építmény lebontását el kell rendelni, hogy ha az veszélyezteti az egészséget, továbbá az ingatlan tisztántartására vonatkozóan ugyancsak kötelezettséget kellett előírni, mivel a fent hivatkozott rendelet előírja, hogy arról az ingatlan használója köteles gondoskodni.

A határozatot kapják:

- 1./ Galántai György, Budapest II. Frankel L. u. 68/b. III/16.
- 2./ AKJF Fonyód
- 3./ Járási Hivatal elnökhelyettese, Fonyód

Balatonboglár, 1973. június 26.

Papp István
műszaki ügyintéző

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; Artpool-Boglár, T/5/1973., saját kezű aláírással, Galántai György kézírásos megjegyzése: Kézhezvétel: 1973. júl. 7.+15=20.]

Somogy Megyei Közegészségügyi-
Járványügyi Felügyelőség
Kaposvár, Fodor József tér 1.
Telefon: 12-250, 12-276, Pf.:50
Ügyintéző: Dr. Hegedűs Endréné
Szám: 1626-2/1973.

Tárgy: Balatonboglári Róm. Kat.
Egyházközség tulajdonát
képező temetőkápolnával
kapcsolatos közegészség-
ügyi intézkedés

Határozat:

Kötelezem a balatonboglári Római Katolikus Egyházközség vezetőjét, hogy a balatonboglári régi temetőkápolna (Körmendy család temetkezőhelye, 69. sz. tkvi. betét, 1. sorsz. 347. hrsz.) Galántai György festőművész, budapesti lakossal történt bérleti jogviszonyból adódó használat következtében előállt botrányos közegészségügyi állapotot azonnal számolja fel, és a fertőzött területet fertőtleníttesse.

A végrehajtásért felelős személy a balatonboglári Római Katolikus Egyházközség jelenlegi vezetője.

Határidő: azonnal.

Ezen határozatom ellen, a kézhezvételtől számított 15 nap alatt az Egészségügyi Minisztérium Közegészségügyi-Járványügyi Főfelügyelőséghez (Bp. V. Akadémia u. 10.) címzett, de nálam benyújtandó fellebbezéssel élhet.

Indoklás:

Így határoztam, mert a Fonyódi Járási Állami Közegészségügyi-Járványügyi Felügyelőség vezetője által 1973. június 21-én,¹ valamint a Somogy Megyei Közegészségügyi-Járványügyi Felügyelőség hatósági közegei által 1973. június 25-én történt közegészségügyi ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a tárgyban, valamint a rendelkező részben említett kápolnát és a kápolna alatt elhelyezkedő, feltört kriptát az egyházközséggel jogviszonyban álló bérlő használatba vette különböző célokra, többek között a kápolnarész és a kriptá is huzamosabb emberi tartózkodási helyül szolgál.

Az itt tartózkodás következtében a terület közegészségügyi szempontból kifogásolható állapotba került, ugyanis a bérlő a kápolnától mintegy 5 méterre, a lejtős, fásított hegyoldalon hevenyészett módon árnyékszékkel állított fel, aminek a környezetre és a lakóterületre is ártalmas hatása van. Az említett objektum nyitott, ürtartalma kifolyik, legyek és rovarok által hozzáférhető, tehát fertőző gócot tart fenn, és ezzel járványveszélyt képez.

A rendelkezésre álló ügyiratokból – többek között a bérleti szerződésből – megállapítást nyert, hogy a kápolna alatt elhelyezkedő kriptá befalazott állapotban van. Ellenőrzésünk során megállapítottuk, hogy a kriptában tartózkodnak, a határozat alapját képező jegyzőkönyvben felsorolt tárgyak nyernek elhelyezést, s a kriptában elhelyezett halotti maradványok eltávolításának módjáról, valamint a maradványok elhelyezéséről és a kriptában ezután következő tevékenységről semmiféle konkrét adat nem áll rendelkezésre. A kriptá kiürítésére engedélyt senki sem adott.

Abból a tényből kiindulva, hogy a szóban forgó kápolna és kriptá emberi tartózkodási helynek nem alkalmas (az emberi lakás legalapvetőbb normáit sem üti meg), az előzetes körülmények ismerete nélkül jelen állapotában veszélyes, és mindezen felül botrányos is. Az ott-tartózkodás-

¹ ⇒ 67. dok.

ből adódóan a környezet közegészségügyi szempontból veszélyeztetett, tehát az esetleges közegészségügyi ártalmak további elkerülése végett a rendelkező részben foglaltak szerint kellett határoznom.

Jelen határozatomat a 13/1972. (IV. 12.) korm. sz. rendelet, valamint a végrehajtása tárgyában kiadott 6/1972. (V. 16.) Eü. Min. sz. rendelet alapján adtam ki.

Határozatomról értesítést kapnak:

1. Római Katolikus Egyházközség vezetője, Balatonboglár
2. Községi Tanács elnöke, Balatonboglár
3. Galántai György festőművész, Bp. II. Frankel Leó u. 68/b.
4. Fonyódi Járási Áll. Közeü. Járványügyi Felügyelőség vezetője, Fonyód, Ady E. u. 1.
5. Kocsis László elnökhelyettes, SM. Tanács, Kaposvár
6. Eü. Minisztérium V. főosztálya, Budapest V. Akadémia u. 10.
7. Irattár

Kaposvár, 1973. június 27.

Dr. Göntér Ferenc
SM Közegészségügyi-Járványügyi
Felügyelőség vezetője

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással, a hátoldalon ikt. pecsét: Balatonboglári Községi Tanács VB, 1973. jún. 28., 3534-3/1973, 3235/1973, ü. i. K. S.; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.]

72.

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
SOMOGY MEGYEI BIZOTTSÁGA
KAPOSVÁR, Lenin út 14. sz.
Telefon: 11-450.
T/108/3/1971-73.

Böhm József elvtársnak,
a Somogy Megyei Tanács elnökének
Kaposvár

Kedves Böhm Elvtárs!

Tájékoztatásul és a teendő intézkedések megtételéhez, mellékelve megküldöm a KB. Tudományos Kulturális és Közoktatási Osztályának vezetőjével Nagy Miklós elvtárssal történt megbeszélésekről készült feljegyzést.¹

Kérem intézkedéset annak érdekében, hogy a megállapodásnak megfelelően az illetékes tanácsi szervek a szükséges intézkedéseket megtegyék.
Melléklet: 1 db

Kaposvár, 1973. június 27.

Elvtársi üdvözlettel:

Bíró Gyula
megyei titkár

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: PMO 9/a., VI. 28.]

¹ ⇒ 73. dok.

Feljegyzés a kápolnatárlat ügyében

A jelentés előzetes megküldése mellett június 25-én fogadott Nagy Miklós osztályvezető elvtárs és Bereczky Loránd a képzőművészettel foglalkozó KB. munkatárs a kápolnatárlat ügyében. A jelentéssel és a tervezett lépésekkel egyetértenek.

Nagy elvtárs elmondotta, hogy az ügyben többszörös szabálysértés áll fenn, ezért gondoskodni kell a kápolnatárlat megszüntetéséről oly módon, hogy egyrészt a helyi tanács az illegális úton előállított és sokfelé szétküldött, a tárlat egyes programjait népszerűsítő röplapokért, bel- és külföldi kiállítások tárlatának engedély nélküli megindításáért és megvalósításáért, perselyezésért, a közegészségügyi előírások figyelmen kívül hagyásáért kell a betiltás jogi alapját megtalálni. Egyetért azzal, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal Lékai püspökön keresztül kérje a Balatonboglári Egyházközség és Galántai György közötti bérleti szerződés felbontását.

Az ügy jogszerű rendezésére – az illetékes szervek bekapcsolásával – 2-3 hetet elégségesnek tart.

Bereczky elvtárs külön hangsúlyozta, hogy a témát elsősorban jogi, közegészségügyi szempontból közelítsük meg, bár kétségtelen, hogy a témának kultúrpolitikai vonatkozásai is vannak. Utalt arra, hogy a külföldi kiállításokkal kapcsolatos eljárást a 160/1960. MT. rendelet tartalmazza.

Kaposvár, 1973. június 27.

Bíró Gyula
megyei titkár

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: T/108/3/71-73.; PMO 9/a., VI. 28.]

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
Fonyódi Járási Rendőrkapitánysága
Szám: 02-38/1-1973.

MSZMP Járási Bizottság I. Titkárának!
Fonyód

Mellékelten megküldöm a Galántai György budapesti lakosról készített összefoglalót, egyben értesítem az I. Titkár Elvtársnőt, hogy ezt az összefoglalót felterjesztettem a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, valamint a Somogy Megyei Tanács VB elnökhelyettesének, Kocsis László elvtársnak a további intézkedés megtétele végett.

Fonyód, 1973. július 13.

Szabó Sándor r. alezr.
kapitányság vezetője

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957-1974., 8/16. ó. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
 Fonyódi Járási Rendőrkapitánysága
 Szám: 02-38/1-1973.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjének!
 Kaposvár

Jelentem, hogy 1973. július 8-án 03.30 órakor ellenőrzést tartottam Balatonbogláron a Temetődombon lévő kápolnánál, melyet az egyházközség Galántai György budapesti lakosnak rendelkezésre bocsátott, mint műtermet.

Az ellenőrzés alkalmával megállapítottuk, hogy a fenti kápolnában Galántai György tartózkodott, és az épületben rajta kívül 28 személy, akik az ország minden részéről, de főleg Budapestről érkeztek.¹

Galántai arra a kérdésre, hogy a jelenlévő személyek miért tartózkodnak a kápolnában, elmondta, hogy mind a barátai, és művész valamennyi, ő hívta meg őket művészi vitákra.

A jelenlévő személyeket igazoltattuk és megállapítottuk, hogy egyetemi hallgatók, köztük a jogtudományi egyetem 3 éves (sic!) hallgatója, orvostudományi egyetem 2 éves (sic!) hallgatója, a Magyar Rádió és Televízió külső munkatársa. Az igazoltatott személyek között meg volt található az Országos Írószövetség szerződéses alkalmazottja.

A kápolnában lévő személyek ruhástól a földön feküdtek, vegyesen nők és férfiak. A földszinti részen 16 személy, míg a toronyban 12 személy helyezkedett el különböző formában, még a toronytartó gerendán is feküdtek.

Galántai Kolip Gyula r. őrgy. közrendvédelmi alosztály vezető kérdésére, hogy ezt a helyzetet hogyan ítéli meg, hogy férfiak és nők közösen fekszenek, azt válaszolta, hogy ez a mai divat és ezt ő megengedi vendégeinek, mert nem állnak úgy anyagilag, hogy Balatonbogláron akár campingban vagy szállodában szobát béreljenek maguknak.

Amikor Kolip Gyula r. őrgy. az ügy erkölcsi részét vetette fel, akkor a társaság nagyobb része azt kérdezte tőle, hogy hol él ő stb. stb.

Véleményünk szerint az egész társaság egy hippi galeri, mert öltöztük, hajviseletük, magatartásuk és egyszeri látásra az életvezetésük erre enged következtetni.

Jelentem továbbá, hogy az ellenőrzés megkezdésekor Galántai kijelentette, hogy semmi közünk [ahhoz, hogy] az általa bérelt ún. kilátó[ban] (sic!) és egyben műteremben kiket fogad, mert ez az ő tulajdona, azaz bérletébe (sic!) van, és csak azért nem jelentkezhethet be lakásilag, mert a Balatonboglári Községi Tanács VB helytelenül értelmezi a rendelkezéseket, és őt elnyomja, mint alkotót.

Az ellenőrzés során a toronyrészben egy keskenyfilm vetítógép volt felszerelve orsó nélkül. Galántai arra a kérdésre, hogy az milyen célt szolgál, azt közölte, hogy filmeket vetít a barátainak a művészetről. Mivel az ellenőrzés filmet nem látott, nem tudott meggyőződni arról, hogy valóban azokat vetíti, vagy sem.

Jelentem, hogy az ügy össz (sic!) körülményeit figyelembe véve úgy határoztam, hogy 1973. július 15-én a hajnali órákban ismét ellenőriztetni fogom a balatonboglári kápolnát és környékét, hogy ott kik foglalnak helyet, és ugyanezt fogjuk alkalmazni 1973. július 22-én² a hajnali órákban, amikor is a balatonparti községekben közbiztonsági akciót tartunk.

Jelentem, hogy 1973. július 9-én 17.30 órakor a rendőrfőkapitány Balatonboglár Vikár Béla utcában igazoltatta K. M. Bp. 1950. [...] S. S. Balassa-

¹ A kápolnaműteremben ekkor az alábbi események zajlottak: július 7.: Ajtony Árpád, Bódy Gábor, Csáki Mihály, Dobos Gábor, Donáth Péter, Háy Ágnes, Kőrösi Zsuzsa, Najmányi László, Novák Márk, Pór György filmjeinek vetítése; július 8-14.: Goichi Kitagawa és Gulyás Gyula kiállítás.

² 80. dok.

gyarmat, 1953. [...] szám alatti lakosokat. Akik az igazoltatás során elmondották, hogy 1973. július 7-ről 8-ra virradóra mindketten a balatonboglári kápolnában aludtak, Galántai György engedélyével.

Mindkét személy birtokában volt 1 db. 13x8 cm-es fehér papírra felírt alábbi szöveg. „Kassák Színház King-Kong, Aliz és más játékok, Balatonboglár Kápolna VIII. 12-18.”, amit a rendőrfőnök tőlük elvett. E feljegyzést és a járőr által készített jelentést mellékelten felterjesztem.

Fonyód, 1973. július 13-án

Szabó Sándor r. alezr.
kapitányság vezetője

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957-1974., 8/16. ő. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

76.

Másolat!

A balatonboglári Róm. Kat.
Egyházközségtől

Szerződéstervezet

Megkötöttett egyrészt a balatonboglári Róm. Kat. Egyházközség, mint a kezelői jogot átadó, másrészt a Balatonboglári Községi Tanács, mint kezelői jogot továbbiakban gyakorló szerv között. A szerződés tárgya: a Balatonboglári Egyházközség tulajdonát képező, a balatonboglári 69. számú tkv. betétben 347. hrsz. alatt felvett 500 négyszögöl terület, azelőtt temető, valamint a rajta lévő „Körmeny“-féle kápolna kezelői jogának átadása, ill. átvevése.

A helybeli Róm. Kat. Egyházközség 25 évre átadja a fenti telek és kápolna kezelői jogát a Községi Tanácsnak anyagi ellenszolgáltatás nélkül.

Ennek fejében a kezelői jogot gyakorló tanács az alábbiakra kötelezi magát:

- 1./ A nevezett telek csak parkosításra használható fel, ki nem parcelálható, el nem idegeníthető, rá semmiféle építmény vagy létesítmény nem épülhet, kivéve a 2./ alatt foglaltakat.
- 2./ A kezelői jogot átvevő kötelezi magát, hogy nyilvános, hatósági előírásnak megfelelő WC-t építtet saját költségén.
- 3./ A telek védett fát meg hagyja.
- 4./ A temetőtelken lévő régi, értékes nagy kőkeresztet átviheti a kezelői jogot átvevő az újonnan létesítendő temetőtelekre és ott felállíttathatja saját költségén.
- 5./ A temetőkápolna jelenleg Galántai György budapesti festőművész használatában van kiállítási célra, az egyházközséggel 1968. évben kötött szerződés alapján. Amikor és amennyiben ez a szerződés megszűnik, sem az Egyházközség, sem a Községi Tanács a további időkből világi célokra bérbe nem adhatja.
- 6./ A kápolna rendbehozatalát a kezelői jogot átvevő saját költségén vállalja.
- 7./ A temető megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket a kezelői jogot átvevő végzi el.

- 8./ A kezelői jogot átvevő kötelezi magát, hogy bármiféle hatóságilag előírt létesítményt saját költségén megvalósít.
9./ A fenti ingatlan közterheit a kezelői jogot átvevő viseli.

Ezen szerződés csak a Veszprémi Egyházmegyei Hatóság jóváhagyása megtörténtével lép érvénybe.

A szerződéstervezet benyújtója:

Balatonboglár, 1973. július 13.

Szóllósi Ferenc sk.
esp. plébános, egyházközségi elnök

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt másodpéldány; Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana, f. 130-1/1968. sz., saját kezű aláírással]

77.

Feljegyzés

a Balatonboglári Temető-Kápolna Múterem 1973. július 14-i ellenőrzéséről

A fenti napon délelőtt 10 órakor Kocsis László, a Megyei Tanács elnökhelyettese, dr. Bagó Gyula, a Fonyódi Járási Hivatal elnöke, Németh Ernő, a Járási Hivatal Művelődésügyi osztályvezetője és Bogdán Ferenc, a Balatonboglári Községi Tanács titkára ellenőrzést tartott a kápolna-múteremben.

A múteremben Galántai Györgyön kívül kb. 12 meghívott művészbarátja tartózkodott. A falakon a prospektusban megjelölt japán grafikus, [és] Gulyás művész kisplasztikai voltak kiállítva.¹

Galántai művész elmondotta, hogy japán kollégája az elmúlt évben készítette a kiállított grafikákat, jelenleg Baranya megyei meghívása alapján a siklósi művésztelepen tartózkodik, ahol szobrokat készít.

Kérdésünkre arról is tájékoztattak bennünket, hogy a programjukban jelzett Kassák Színház előadása elmarad, s közölték, hogy a nyár folyamán semmiféle hasonló rendezvényt nem tartanak.

Galántai művészt megkértük, mutassa meg a kriptát is. A kriptában ágyat és egy hordágszerűséget láttunk. A gázon (két főzőlapos) éppen teát főztek. Étkezéshez szükséges edények, tányérok, bögrék, evőeszközök, a szekrényben pedig élelmiszer volt.

A vendégként ott tartózkodó két művészbarátjuk (nők voltak) ott-tartózkodásunk idején a kriptában mosakodtak.

Bagó Gyula elvtárs azon kérdésére, hogy hol alusznak, Galántai György azt válaszolta, hogy a múteremben vannak műbőr-bevonatú ülőkék és azon. Majd kérdésünkre elmondotta, hogy az előző éjszaka hatan tartózkodtak a kápolnában.

Arra a kérdésünkre, hogy hol tartózkodnak állandóan, említette, hogy hetenként egyszer jár Budapesten, ott a lakása, a többi időt itt lent tölti, a kápolnában csak pihennek, a szabadban alszanak.

A kápolna mellett engedély nélkül sátrat állítottak fel (2 személyes). Kérdésünkre Galántai György azt felelte, hogy egyik barátja tartózkodik benn, és arra a kérdésre, hogy ő engedélyezte-e a sátor felállítását, azt válaszolta, hogy mondta neki, hogy addig, amíg a rendőrség nem szól érte.

Megérkezésünk után közvetlenül a kápolna kórusán állványon elhelyezett, az ajtó melletti vendégekönnyvre irányított fényképezőgéppel két alkalommal is képet készítettek, feltehetően rólunk.²

¹ Goichi Kitagawa és Gulyás Gyula kiállítása, 1973. július 8–14., 253–256. kép.

² 257. kép.

Kérésünkre Galántai György nem volt hajlandó megmutatni a fényképezőgépet. Azt állította, hogy üres, amikor kértük, hogy nyissa ki a gépet, úgy módosította előző állítását, [hogy] már tegnap elfogyott a film. Illetve vagy az utolsó, vagy az első kockán áll.

Huzamosabb ideig beszélgettünk Galántai György és Paizs László festőművésszel, Orvos Andrással, akik lebecsülő hangon nyilatkoztak az egész magyar kulturális politikáról.

Kifejtették azt a nézetüket, hogy az igazi művészeti értékeknek nem adnak kiállítási teret, ezért kénytelenek a tehetséges fiatal művészek ilyen „földalatti” tevékenység közben bemutatni műveiket.

Ugyancsak lekicsinylően nyilatkozott Paizs László a többi művész egyetértésével a Képző- és Iparművészeti Lektorátus és dolgozóinak munkájáról.

Azt bizonygatta, hogy jegyzőkönyvet hamisítanak, csalnak és hazudnak.

Az ott dolgozók és döntési joggal bíró személyek nem értenek a művészethez, sőt ellenségei az igazi művészetnek. Azt is kijelentette, hogy a Lektorátus meg fog bukni.

Szóvá tették azt a véleményüket, nem értik, hogy a Somogy megyei tanácsai szervek és az országos hatóságok miért nem értékelik az itt dolgozó fiatal képzőművészek tevékenységét, magát ezt az egész kiállítást, amikor a kápolnatárlat pozitív megítélésben már benne van a Németh Lajos által írt művészettörténetben is, sőt külföldi szakmai lapok (nyugat-németországi és angol) is elismerően nyilatkoznak itteni tevékenységükről.

Kifejezésre juttatták, hogy a Somogy megyei művelődésügyi szervek kicsinyes, aprólékos, sokszor zaklatásig menő tevékenysége ellentétben van az országos szerveknél a művészetekkel foglalkozó személyek véleményével, mert a Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztályának munkatársa, Csorba Géza pozitívan nyilatkozik tevékenységükről, hasonlóképpen a Központi Bizottság Tudományos Kulturális Osztályán dolgozó Bereczky elvtárs is, s tőlük csak biztatást kaptak munkájuk folytatásához.

Elmondották azt is, hogy Paizs László egy korábbi kiállításon elkobzott, falról levett képét a Művelődésügyi Minisztérium vásárolta meg.

A mai magyar kultúrpolitika tévedéseire illusztrálásként mondták el, hogy ma annak a Kondor Bélának tekinthető meg Tihanyban a gyűjteményes kiállítása, akinek a kiállítását pár évvel ezelőtt betiltották, [s] a kiállítótermet lelakatolták.

A beszélgetés során megkértük Galántai Györgyöt, hogy folytassuk a beszélgetést a községi tanácson. A látottakat és a hallottakat emlékeztetőbe kívántuk rögzíteni, s lehetőséget biztosítottunk arra, hogy az emlékeztetőben foglaltakkal kapcsolatos véleményét írásban kifejthesse. Ő kérésünket megtagadta, hivatkozva elfoglaltságára, s jelezte, hogy a következő héten, ha írásban előre bejelentik a hivatalos látogatást, illetve meghívják a tanácsra, akkor a kérésnek eleget tesz.

Balatonboglár, 1973. július 14.

Dr. Bagó Gyula
Kocsis László
Németh Ernő
Horváth Judit
Bogdán Ferenc

Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár,
Szabadság u. 15. Tel.: 17
Szám: 3534-4/1973.

Tárgy: Galántai György
budapesti lakos
építésrendészeti ügye

Határozat

Kötelezem Galántai György, Budapest II. Frankel L. u. 68/b. sz. alatti lakost, hogy az általa bérelt balatonboglár[i] Temetődombon lévő (balatonboglári 69. sz. tkvi. betét, 347. hrsz.) kápolna jelenlegi használatát szüntesse meg.

Határidő: 1973. augusztus 5.

Felhívom a figyelmét, hogy amennyiben ezen kötelezettségének nem tesz eleget, úgy a 30/1972. számú tvr-tel módosított 1957. évi IV. tv. 77. §-a értelmében 1.000- Ft-ig terjedő pénzbírsággal fogom sújtani, és bírságolásaim eredménytelensége esetén a fent hivatkozott tv. 76. §-a szerint az eredeti állapot helyreállítását hatósági úton fogom elvégeztetni, illetőleg a jelen használatot megszüntetni.

Jelen határozatom jogerőre emelkedése után megkeresem a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatal Igazgatási Osztályát, és engedély nélküli használatba vételért szabálysértési feljelentést teszek.

Jelen határozatom ellen a kézhezvételtől számított 15 napon belül a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatal Műszaki Osztályához címzett, de nálam benyújtandó fellebbezéssel lehet élni.

Indoklás

A rendelkező részben foglaltak szerint határoztam, mert megállapítottam, hogy Galántai György budapesti lakos a rendelkező részben megjelölt létesítményt használatbavételi engedély nélkül használja úgy, hogy ez a használat eltér a létesítmény eredeti rendeltetésétől.

A 11/1969. (VI. 8.) ÉVM sz. rendelet 7. §-a (1) bekezdése kimondja, hogy az épületeket és építményeket csak az építési és használatbavételi engedélyben meghatározott célra szabad használni.

Ugyancsak a fenti rendelet 7. § (2. és 3.) bekezdése kimondja, hogy az engedélyezett céltól eltérő használatra az építésügyi hatóság engedélye szükséges, és amennyiben a létesítményt használatbavételi engedély nélkül, vagy attól eltérően használják, e használat megszüntetésére lehet kötelezni a használót.

Az eljárás során megvizsgáltam a szóban lévő létesítményt és [az] annak használatával kapcsolatos egyéb ügyiratokat, és megállapítottam, hogy a kápolna kriptahelyiségét huzamosabb tartózkodásra veszik igénybe, és azt konyhának és mosdónak használják.

Mivel a létesítmény huzamosabb emberi tartózkodásra nem alkalmas, így annak jelenlegi használatára engedélyt adni nem lehet, a rendelkező részben foglaltak szerint a jelen használat megszüntetését kellett elrendelni.

A határozatot kapják:

1./ Galántai György, Budapest II. Frankel L. u. 68/b.

- 2./ Római Katolikus Egyházközség vezetője, Balatonboglár
- 3./ Állami Közegészségügyi Járványügyi Felügyelőség, Fonyód
- 4./ Járási Hivatal elnökhelyettese, Fonyód

Balatonboglár, 1973. július 16.

Papp István
műszaki ügyintéző

[Artpool-Boglár, T/6/1973., saját kezű aláírással, kézírással az első oldalon felül: Beadni, VII. 30.; 1. a megjelölt rész mellett: ?]

79.

Somogy Megyei Tanács VB	Tárgy: Fellebezés
Fonyódi Járási Hivatala	a 3534-2/1973. sz.
Műszaki Osztálya	Határozatra

A Balatonboglári Tanács VB Szakigazgatási Szervének 3534-2/1973. sz. határozatát¹ 1973. július 7-én kaptam kézhez.

A határozattal az 1973. június 21-én felvett jegyzőkönyvben² rögzített kiegészítéseim szerint egyetértek.

Tudomásul veszem a KÖJÁL-előírásokat, eszerint a kápolna környékét a továbbiakban folyamatosan tisztán tartom.

A WC ideiglenes fennmaradását a KÖJÁL-előírásoknak megfelelően kérem addig, amíg az újonnan tervezett árnyékszék építési engedélyét megkérem.

Az ideiglenes WC-t az Állami Földmérési Hivatal telekkitűzése után bérleményemre helyezem át. Az új árnyékszék építési tervezése folyamatban van.

Balatonboglár, 1973. júl. 20.

Galántai György

[Artpool-Boglár, T/8/1973., géppel írt tisztázat]

80.

Fonyódi Járási Rendőrkapitányság
Közrendvédelmi Alosztálya Fonyód

Járási Rendőrkapitányság Vezetőjének
Helyben

Jelentem, hogy 1973. július 22-én 04 h.-kor a balatonboglári Temetődombon ellenőrzést tartottam a kápolnánál Galántai műterménél.

Az ellenőrzés alkalmával megállapítottam, hogy a kápolna és a kriptarész be volt zárva, a bejárati ajtóra az alábbi szöveg volt írva:

„Kedves barátaim, az éjszakát máshol töltöm.”

Ezen ellenőrzéskor a kápolna tetejéről kb. 1 cm vastag kötél lógott a földre. Mivel a kötél vékony volt és annak rögzítéséről meggyőződni nem állt módomban, ezért nem másztam fel és néztem meg, hogy a toronyban vagy

1 70. dok.

2 67. dok.

épületben van-e valaki. Egyébként az épületből hangok nem voltak hallhatók, és a környéken sem tartózkodott senki.

Fonyód, 1973. július 22-én.

Kolip Gyula r. őrgy.
alosztályvezető

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

81.

Fonyódi Járási Rendőrkapitányság
Közrendvédelmi Alosztálya Fonyód

Járási Rendőrkapitányság Vezetőjének
Helyben

Jelentem, hogy 1973. július 23-án 05 h.-kor Galántai műterménél ellenőrzést tartottam, és az alábbiakat állapítottam meg:

A kápolnában és kriptában senki nem tartózkodott, valamint annak környékén sem. Az ajtók zárva voltak. A 22-én írt jelentésem szövege az ajtóra fel volt írva, mely az alábbiakkal lett kiegészítve.

„Kedves barátaim, el kellett mennem, de rögtön jövök.” Egy másik szöveg filctollal írt, „itt voltam, 1973. júl. 22-én Luis”.

A fentiekén kívül a kápolna mellett lévő fán, valamint a keresztben és a közvilágítási oszlopon fényképezett szemekkel¹ van teleragasztva, mely mind a kápolna irányában néz.

Fonyód, 1973. júl. 23-án.

Kolip Gyula r. őrgy.
alosztályvezető

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

82.

Fonyódi Járási Rendőrkapitányság
Közrendvédelmi Alosztálya

Járási Rendőrkapitányság Vezetőjének
Helyben

Jelentem, hogy 1973. július 24-én 05 h.-kor a balatonboglári Temetődombon Galántai „műterménél” ellenőrzést tartottam.

A kápolnában és annak környékén nem tartózkodott senki. A bejárati ajtó előtt egy festőállványon az alábbi szöveggel egy tábla van elhelyezve „Barátságos bánásmód” felirattal.¹

Fonyód, 1973. júl. 24-én

Kolip Gyula r. őrgy.
alosztályvezető

[SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

¹ Molnár V. József munkája.

¹ A felirat Najmányi László *Barátságos bánásmód* című előadásából való (1973. július 21.).

83.

Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Tel.: 17.
Szám: 3760-2/1973.

Tárgy: Galántai György
festőművész elleni
szabálysértési
feljelentéshez
kiegészítés

Somogy Megyei Tanács VB
Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztálya
Fonyód

A tárgyi ügyvel kapcsolatosan az alábbiakat jelentem, és kérem a feljelentésem kiegészítését.

Galántai György, Budapest II. Frankel Leó u. 68/b. III/16. szám alatti lakost szabálysértésért feljelentettem, mivel a balatonboglári Teme-tődombon építési engedély nélkül árnyékszéket létesített.

A létesítmény megépítésének tényét a közegészségügyi felügyelővel közösen 1973. június 21-én állapítottuk meg.

Nevezettet a 3534-2/1973. számú határozattal a szóban lévő létesítmény lebontására köteleztem, mivel az nem saját területen, illetőleg nem az általa bérelt ingatlanon létesült, és arra építési engedély nem volt.

A helyszíni szemle során megállapítást nyert, hogy a létesítmény a közelmúltban épült, így az arra kiadott bontási határozat jogszabályszerű.

A létesítmény fennmaradására engedély nem adható, mivel a Somogy Megyei Közegészségügyi Járványügyi Felügyelőség az 1626-2/1973. számú határozatával¹ ugyancsak felhívta kötelezettet a létesítmény megszüntetésére.

A fentiek alapján ismételten kérem, hogy a szabálysértési eljárást lefolytatni szíveskedjen.

Balatonboglár, 1973. július 25.

Papp István
műszaki ügyintéző

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

84.

D. a J. Kr.!¹

Főtisztelendő Püspök Atya!²

Az elmúlt héten pár napot Balatonbogláron töltöttem Dr. Hatvanger Béla barátomnak és bátyjának társaságában. Messziről hívogatott minket két kis torony, amit a városból szépen látni lehet. – Egy alkalommal felmentünk a kápolnákhöz. Barátom úgy tudta, hogy az egyikben művészek állandó kiállítása látható. Meglepett hát bennünket az a felírás, ami a kápolnához vezető útbejárónál fogadott: „Magánterület”. Ennek ellenére megkíséreltük, hogy megnézzük a kiállítást. A kápolna ajtajára az volt írva: műterem. „Ma csak [a] barátaimat fogadom.” Aláírva a művész neve. Magam be nem mentem. Csupán a kápolna ajtajára kiírt gépelt írást próbáltam elolvasni. Valami döntésről, amit a belépőnek meg kell értenie, ha a bent látottakat meg akarja érte-

¹ Dicsértessék a Jézus Krisztus!

² Lékai László veszprémi püspök.

ni.² Az ajtón benézve két hölgyet láttam egy fiatalemberrel – aki a műterem művésze volt – valamiről beszélgetve. Még a szószéken állt szintén egy fiatalember, és onnan valamit magyarázott a hölgyeknek és a fiatalembernek.

Művészi alkotásokat, kiállított festményeket vagy szobrokat egyáltalán nem láthatnak a látogatók. Úgy gondolom, hogy nemcsak én a barátaimmal, de más látogatóknak is az a benyomása, amikor ezt a kápolnát megnézi: de kár volt profanizálni azt a szép kis gótikus szentélyt, ami valószínűleg a régi Boglár plébániatemploma lehetett! S azt gondolom, hogy nemcsak nekem és a barátaimnak, hanem más látogatóknak is az véleménye, hogy ha lehetséges még egyáltalán, a Püspök Atya tegyen lépéseket arra, hogy a kis kápolna ily módon való profanizációja megszűnjön. – Pár száz lépésre az említett kápolna mellett romladozik egy szintén nagyon szép és régi családi sírkápolna. Nagyon szomorú látvány az is, de legalább romladozva is eredeti célját szolgálja! Véleményem az: nem lenne annyira kegyeletsértő, ha a szóban forgó kápolna is – bár romladozva – de megmaradt volna egy régi, használaton kívüli szentélynek. Egy műemléknek, amire szívesen gondol vissza látogatása után az ember. S nem lenne egy műterem, művészi szeszélyeknek kiszolgáltatva.

Elnézését kérem Püspök Atyának, hogy a magam és barátaim érzéseinek így levélben hangot adtam. Tettem ezt annál bátrabban, mert biztatást nyertem rá a tudós és tisztelt veszprémi kanonok úrtól, akivel másnap a tihanyi apátsági templom sekrestyéjében találkoztam, és erről a dologról is beszélgettünk.

Alkalmatlankodásomért bocsánatot kérve, Püspök Atya életére és munkálkodására Urunk bőséges kegyelmeit kívánva, maradok mély tisztelettel:

Páskai István
püspökladányi esperes, plébános

Püspökladány, 1973. július 27-én

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

85.

130-1/1968. sz.

Főtisztelendő Esperes, Plébános Úr!

F. év július 27-én kelt, s a balatonboglári temetőkápolnára vonatkozó szíves tájékoztatását nagyon köszönöm.

Egyben közlöm, hogy a mostani helyzet megszüntetéséről már intézkedtem.

Az egyházi objektumokkal törődő gondoskodását megköszönve, vagyok Krisztusban testvére:

Veszprém, 1973. július 30.

Lékai László
püspök, apostoli kormányzó

Főtisztelendő
Páskai István Úrnak,
esperes, plébános
PÜSPÖKLADÁNY

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

130-1/1973.
dr. Baróti

Nagyontisztelendő Esperes, Plébános Úr!

Kocsis László a Somogy Megyei Tanács elnökhelyettese f. év július 24-én kelt 1408-2. sz. alatt hozzám írt levelében¹ tájékoztatott azokról a sajnálatos és eléggé el nem ítéltető esetekről, amelyek a balatonboglári egyházközség tulajdonát képező és általa Galántai Györgynek bérbe adott temetőkápolnával kapcsolatban történtek.

Visszavárólag mellékelem a fenti átiratot.

Megemlítem, hogy ma Páskai István püspökladányi esperes plébánostól kaptam levelet, amelyben a balatonboglári kápolna szomorú helyzetéről ír, és az ott uralkodó botrányos állapotokról tájékoztat.

Nyomatékosan felhívom Nagyontisztelendőségedet, hogy [a] Galántai Györggyel kötött bérleti szerződést az egyházközség azonnali hatállyal mondja fel, arra való hivatkozással, hogy a szerződésben foglaltakat nem tartotta be, sőt ezen túlmenően súlyos visszaéléseket is követett ott el.

Nagyontisztelendőséged számára hivatalom 1971. június 4-én kelt 130-1. sz. alatt megküldte a szerződés 1 példányát azzal, hogy azt betekintés után haladéktalanul küldje vissza. A plébániahivatal a szerződést a mai napig sem küldte vissza.

Kérem Nagyontisztelendőségedet, hogy a plébánia irattárában minden biztonnyal meglévő eredeti szerződés példányát másolja le, és az eredetit küldje vissza hivatalomnak. A szerződés felmondásának másolatát is kérem felterjeszteni.

Buzgó imába ajánlottan vagyok Krisztusban atyja:

Lékai László
c. püspök, apostoli kormányzó

Nagyontisztelendő
Szöllősi Ferenc Úrnak,
esperes, plébános
Balatonboglár

Veszprém, 1973. július 30.

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana f. 130-1/1968. sz., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: 1 drb.]

130-1/1973. sz.
KOC SIS LÁSZLÓ Úrnak,
tanácselnök-helyettes
KAPOSVÁR

Tisztelt Elnökhelyettes Úr!

F. év július 24-én kelt 1408-2/1973. sz. alatti, a balatonboglári egyházközség tulajdonát képező volt temetőkápolnával kapcsolatos visszaélésekre vonatkozó átiratát nagyon köszönöm.

¹ Az irat sem a Veszprémi Érseki Levéltárban, sem a Somogy Megyei Levéltárban nem található.

Tájékoztatásul közlöm, hogy a balatonboglári plébánost, Szöllősi Ferenc esperes urat, jelen levelemmel egyidejűleg nyomtatékosan felszólítottam arra, hogy a Galántai Györggyel kötött, és a volt temetőkápolna használatával kapcsolatos bérleti szerződést haladéktalanul mondja fel azzal a megindoklással, hogy nemcsak a szerződésben kikötött feltételeket nem tartotta be, hanem ezen túlmenően súlyos visszaéléseket is követett el.

A magam részéről nagyon kérem Elnökhelyettes Urat, szíveskedjék oda-
hatni, hogy az eléggé el nem ítéhető visszaélés minél hamarabb megszűn-
jék.

Fogadja Elnökhelyettes Úr őszinte tiszteletem nyilvánítását:

Veszprém, 1973. július 31.

dr. Lékai László
püspök, apostoli kormányzó

[Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecésana f. 130-1/1968. sz., géppel írt tiszttáza, saját kezű aláírással]

88.

Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Tel.: 17.
Szám: 3760-3/1973.

Tárgy: Galántai György
budapesti lakos
építésrendészeti ügye

Somogy Megyei Tanács VB
Fonyódi Járási Hivatal
Műszaki Osztálya
Fonyód

Mell.: 3534-2/1973. (VI. 26.) és
3534-4/1973. (VII. 16.)
3760-2/1973. (VII. 21.) és
3760-3/1973. (VII. 31.) sz.
ügyirat iktatott eredetben.

Csatoltan felterjesztem tárgyban nevezett fellebbezését és az ügyvel kapcsolatosan hozott határozatokat további elbírálás és ügyintézés végett, és jelentem az alábbiakat:

Az Állami Közegészségügyi Járványügyi felügyelővel közösen helyszíni ellenőrzést tartottunk, melyen megállapítottuk, hogy Galántai György budapesti lakos építési engedély nélkül árnyékszéklet létesített idegen területen, és annak közegészségügyi szempontból való tarthatatlansága miatt lebontását kellett elrendelni.

¹ 78. dok.

A 3534-4/1973. számú határozatommal¹ a kápolna jelenlegi használatára vonatkozóan annak megszüntetését rendeltem el, mivel a kápolna – az egyéb lakásra vonatkozó hiányosságok miatt – emberi tartózkodásra nem alkalmas.

² 70. dok.

A 3534-2/1973. számú határozatomban² benyújtott fellebbezéssel³ egyetérteni nem tudok, így kérem annak jóváhagyását.

³ 79. dok.

Ugyancsak kérem a 3534-4/1973. számú határozatom jóváhagyását, mivel a létesítmény jelenlegi használata nem felel meg eredeti rendeltetésének.

Balatonboglár, 1973. július 31.

Papp István
műszaki ügyintéző

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tiszttáza, saját kezű aláírással]

Somogy Megyei Tanács VB
Fonyódi Járási Hivatala
Igazgatási Osztálya
44/1973. szabs. sz.

Tárgy: Galántai György
budapesti lakos
szabálysértési ügye

Határozat

Galántai György (szül. helye: Bikács, éve: 1941. hónapja: június, napja: 17. anyja neve: Szameth Krisztina) festőművész foglalkozású lakost, építési szabálysértés miatt 1000.- (Egyezer) Ft-ra bírságolom.

A pénzbírságot a határozat jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt – a mellékelt válasz-levelezőlapon – illetékbélyeggel kell leróni.

Ha az elkövető a kötelezettségének nem tesz eleget, és a pénzbírság munkabéréből (egyéb járandóságából) közvetlen letiltás útján nem hajtható be, a pénzbírságot az 1968. évi I. tv. 18. § (1) bekezdése alapján 10 (tíz) napi elzárásra átváltoztatom.

E határozat ellen az 1968. évi I. tv. 68 § (3) bekezdése alapján a kézbesítéstől számított 15 napon belül a Somogy Megyei Tanács VB Igazgatási Osztályához címzett halasztó hatályú illetékmentes fellebbezésnek van helye. A fellebbezést az e határozatot kibocsátó hatóságnál kell benyújtani.

Indokolás

Galántai György festőművész foglalkozású budapesti lakos ellen a Balatonboglár Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve szabálysértési feljelentést tett építési szabálysértés elkövetése miatt.

A szabálysértési feljelentésből megállapítottam, hogy Galántai György Balatonboglár Tető-dombon (sic!) építési engedély nélkül idegen területen 1 m² alapterületű árnyékszékét létesített 1973 júniusában.

A Balatonboglár Községi Tanács VB Szakig. Szervének hivatalos helyiségében megtartott szabálysértési tárgyaláson Galántai György elkövető igazolatlanul távolmaradt. Az iratokhoz becsatolt tértivevény tanúsága szerint az idézést 1973. július 27-én átvette. Tekintettel arra, hogy az elkövető a tárgyaláson a szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, a szabálysértési hatóság az ügyet távollétében kivizsgálta, és az 1968. évi I. tv. 59. §-a alapján hozta meg határozatát.

A szabálysértés tényét, az elkövető vétkességét a szabálysértési feljelentésből, valamint a tárgyalás során Papp István műszaki ügyintéző tanú nyilatkozatából állapítottam meg. A szabálysértési eljárás során megállapítottam, hogy az elkövető a balatonboglári tkvi. betétben felvett 416/8. hrsz.-ú ingatlanon – mely a Mezőgazdasági Szakközépiskola területe – 1973. június havában, építési engedély nélkül nem megengedhető módon, 1 m² alapterületű árnyékszékét létesített. Mivel a létesítmény egészségügyileg és esztétikailag nem felel meg a követelményeknek, és annak átalakításával sem építhető olyan létesítmény, mely az előírásoknak megfelelne, az építési hatóság a lebontását rendelte el a Somogy Megyei Közegészségügyi és Járványügyi Felügyelőség 1626-2/1973. sz. határozatával egyetértésben. A bontásra rendelt építmény farostlemezből készült, egyik oldalról nyitott, bejárat nélküli, jelenlegi állapotánál fogva közvetlenül az egészséget veszélyezteti.

Galántai György fenti cselekményével az 1964. évi III. tv. 26. §. (1) bek.-be ütköző szabálysértést követte el. E jogszabályhely szerint épít-

mény megépítéséhez [...] a törvényben, az építésügyi szabályzatban és más jogszabályokban meghatározott esetekben az építésügyi hatóság engedélye szükséges.

Márpedig Galántai Györgynek az építmény megépítésére engedélye nem volt.

A 17/1968. (IV. 14.) Korm. sz. r. 133. § szerint, aki az építésügyi hatóság engedélyéhez kötött építési munkát engedély nélkül végez, ötezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A pénzbírság kiszabásánál, ill. nem fizetés esetén az elzárás időtartamának megállapításánál figyelembe vettem, hogy az elkövető két éven belül szabálysértésért bírságolva nem volt, havi jövedelme kb. 2.500 Ft, nő, két kiskorú gyermeke van.

Súlyosbító körülményként tekintettem, hogy az elkövetett szabálysértés társadalmi veszélyessége nagy, különösen a Balaton-parti községekben fenti jellegű szabálysértések nagyon elszaporodtak, fennmaradási engedély nem adható az építményre, mivel sem esztétikailag, sem egészségügyi szempontból nem megfelelő.

Felhívom Galántai György elkövető figyelmét, hogy a jövőben az építésügyi jogszabályok rendelkezéseinek megtartására nagyobb gondot fordítson, mert ellenkező esetben súlyosabb pénzbírság kiszabását fogja eszközölni a szabálysértési hatóság.

Erről értesül:

1./ Galántai György, Balatonboglár Kápolna

Fonyód, 1973. augusztus 1.

Magyar László
osztályvezető

[Artpool-Boglár, T/12b/1973., géppel írt tisztázata, saját kezű aláírással]

90.

KAPOSVÁRI 2. SZ. ÜGYVÉDI MUNKAKÖZÖSSÉG

Kaposvár, 1973. augusztus 6.

Ügyszám: 1630/1973.

Ügyintéző: dr. Szilli Gyula

T.

GALÁNTAI GYÖRGY
festőművész úrnak
Balatonboglár

A balatonboglári r. k. egyházközség képviselőjében a következőket közöljük:

Felmondjuk azonnali hatállyal az Ön, valamint megbízónk között 1968. február 25-én kelt szerződéssel bérbe vett kápolna bérleti jogviszonyát.

A felmondásunk okai a következők:

1./ a Fonyódi Járási KÖJÁL hivatalos vizsgálat során megállapította, hogy a kápolnához tartozó kriptarészben eltemetett holttestrészeket onnan kivitték a kápolnához tartozó udvari részbe, és ott temették el. A sírbontáshoz senkinek engedélye nem volt. [4] Az így megürült volt kriptában Ön lakást [3] rendezett be.

2./ A közbiztonsági ellenőrzések során megállapította a rendőrség, hogy több alkalommal idegenek [1] – így egy ízben 4, egyszer 18–20, majd 28 személy – férfiak és nők – éjszakáztak [2] a kápolnában.

Őn ezzel a bérleti szerződésben megjelölt használati módot megváltoztatta, azt rendeltetésének nem megfelelően használja a közegészségügyi és közrendészeti szabályoknak megfelelően.

A szerződés külön kikötése szerint a hívek megbotránkoztatása tiltva van. A fenti okok e kikötéssel is ellentétben állanak.

Amennyiben felmondó levelünkre az érdemi választ nem kapnánk, vagy ha az a felmondás elfogadását elutasítaná, a pert megindítjuk.

Válaszát 8 nap alatt kérjük megadni.

Tisztelettel:

Dr. Szilli Gyula
ügyvéd

ajánlott

[Artpool–Boglár, E/1/1973., géppel írt tisztaát, saját kezű aláírással. Galántai György kézírásos megjegyzései: 1. Barátaim 2. Pihentek 3. Raktárt 4. Rendbe hozásához család és köjál eng. (választ nem kaptam)]

91.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-A. ALOSZTÁLY

SZIGORÚAN TITKOS!

JELENTÉS

Budapest, 1973. augusztus 7.

■¹ sz. alatti lakos bejelentést tett a Pest M. Rendőr-főkapitányságon, ■ Adamis Béla (1950. ■) és társai ügyében, melyet illetékeségből és a további intézkedések megtétele céljából osztályunknak megküldtek.

A bejelentésben foglaltak kiegészítésére és pontosítására a bejelentőt ismételten meghallgattuk, melynek során megerősítette a bejelentésben leírtakat, valamint a következőkkel egészítette ki:

■ és a társaság, melynek tagja, hippy életmódot folytatnak és ennek megfelelő elveket vallanak. Főbb jelszavaik, melyeket állandóan hangoztatnak a következők: „gyűlölni kell a szülőket, a társadalmat”, „az élet céltalan”, „Nem lesznek csavar az államgépezetben”, „szabadon akarnak élni”.

Elmondotta továbbá, hogy ■ jelenlegi társasága hatására szakította meg faszobrász tanulmányait. Az összejöveteleiken a Bibliát és avangard (sic!) írásműveket olvasnak, valamint kb. háromhetenként ún. fejtágítást tartanak. Ezeket Halász Péter lakásán – Bp. XII. ■, a Kovács Miklós által bérelt lakáson, valamint a Kárpátiában tartják. Régebben rendszeresen jártak a Gül Baba türbéjéhez is.

A bejelentő elmondása szerint ■ gondolkodásmódját ismerve, valaki szándékosan „neveli” a társaságot.

Az általa ismert személyek közül megnevezte a jelentésben foglaltakon kívül Dobos Gábort (Dobos Attila öccse), valamint, hogy Hegedűs András – volt miniszterelnök – két fia is részt vesz a csoportosulásban. Ők ketten dolgoznak, fotósok.

Elmondta, hogy a társaság egy öreg festő – Bálint nevű¹ – lakásán éjszakánként rendszeresen tiltott filmeket vetít. ■, ha elmarad otthon-

¹ A Történelmi Hivatal által anonimizált nevek.

¹ Bálint Endre.

ról, zsarolja őt, hogy megveri, ha beleszól a dolgaiba. Gyakran megbüntetetik a villamoson, verekedés esetén a kórházi számlát hazaküldeti. Március 15-én a tüntetésen való részvétele miatt igazoltatták, de ideggyógyászati kezelésre való hivatkozással nem állították elő. Ezt orvosi igazolással is bizonyította. Elmondotta, hogy decemberben a Kárpátia étteremben nagy gyászünnepeket rendeztek egy disszidens lány halála miatt (Bécsben megölték). A csoportosulásban lányok is részt vesznek.

Jelenleg Balatonbogláron tartózkodnak, egy illegális tárlatot rendeztek a kápolnában. Ott is laknak. A látogatók által adott pénzből tartják fenn magukat.

Elmondotta továbbá, hogy [REDACTED] van egy notesze, melyben a társai telefonszámjai szerepelnek, valamint a gúnynevük.² Ennek megnézését megígérte, de ezt megnehezíti, hogy csak akkor tudja végrehajtani, ha a [REDACTED] alszik.

[REDACTED] holmiját nyíltan átvizsgálni nem lehet, mert a testvére, annak felesége és kisgyermekük állandóan otthon tartózkodnak.

Halász Péter, Bp. XII. [REDACTED] sz. alatti lakos ellenőrzése során megállapítottuk, hogy azon a címen Halász Sándor (Pilisborosjenő, 1947. [REDACTED]) nő személy lakik. (Tóth Katalin 1951.)

Javaslom a következő intézkedések megtételét:

A bejelentésben szereplő személyek felderítését, és előzetes ellenőrzését.

Az illetékes megyei kapitányságon keresztül a balatonboglári kápolnában igazoltatást végrehajtani.

„Kárpáti” fn. tmb-vel, aki jelenleg Balatonfüreden tartózkodik, felveszszük a kapcsolatot, és Balatonboglárra küldjük a csoport felderítésére.

Becker István
r. alhadnagy

Készült: 1 pld-ban
Kapja: 1 pld-ban Ag.
Nyt. sz.: 398-906/1973.
KNné

[Történelmi Hivatal (a továbbiakban TH), O-16268/1., 174–175. o. Horgászok I. fn. dosszié; a lap tetején kézírással az ikt. sz.: 11-3894/73., az 1. oldal alján kézírással: 4-1950, 4/2-305]

92.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG SZIGORÚAN TITKOS!
III/III-B. ALOSZTÁLY ikt. sz.: 11-3861, 1 lap,
érk: 1973. aug. 15.

Megbízható forrásból az alábbiak jutottak tudomásunkra:

Feladatomból volt a balatonboglári kápolna kiállításáról információkat szerezni.

1973. VIII. 7-én mentem le, 8-án jöttem vissza. A következőket tudtam meg: az úgynevezett „kápolnakiállítás” nem tart nyitva. A kápolnát Galántai György festőművész bérel. A beharangozott kiállítást¹ azonban nem tartották meg,² mert a B. B. tanács és rendőrség nem engedélyezte.

Vannak ugyan lent képek: Szentjobby [Szentjóbý – S. E.] Tamás, Erdei [Erdély – S. E.] Miklós, Pamer László Miklós, Pap [Papp – S. E.] Tamás, Jovánovics, Német Endre, Nikiriosz Katalin stb. képei,³ de látogatható kiállítás nincs. A rendőrség különben is nagyon szemmel tartja a házat. Nem is alhattam ott. Galántai szerint éjszakánként bemennek és igazoltat-

² A gúnynév itt az állambiztonsági szolgálat szakki-
fejezései közül a „galeri-
név” fogalmát takarja.

¹ Az augusztus 5. és 11.
között, Beke László által
szervezett és rendezett
*Tükör/Mirror/Spiegel/
Miroir* című nemzetközi
kiállításról van szó.

² A kiállítást megtartották,
de a kiállítók elővigyázatosságból félretájékoztatták
a gyanús idegeneket.

³ A felsoroltak közül csak
Szentjóbý állított ki a
Tükör-kiállításon. Pamer,
Pap, Német, Nikiriosz
nevűek más kiállításon
sem szerepeltek.

nak. Senki nem „csövezhet” a lakásban, (sic!) mert különben elveszik a bérlő jogot a Galántaitól. A társaságból lent senkivel nem találkoztam, illetve Beke Lászlóval, de ő hivatalosan volt lent a Rádiótól, és ott megálltak.

Összegezve: a kápolnában látogat[hat]ó kiállítás nincs. Képek ugyan vannak, de nem kiállítható módon.

A kivonat hitelével:
Bp. 1973. augusztus 14.

Készült 1 pld. Kivonat
Kapja. BM. III/III-4. Osztály
Nytsz.: 428-320/73.

[TH 0-16268/1., 176. o., Horgászok I. fn. dosszié, a lap alján kézírással: 4-1933, 4/2/300]

93.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-A. ALOSZTÁLY
11-3894/73.

SZIGORÚAN TITKOS!
1. sz. pld.

Adta: „Lámpás” fn. ü.
Vette: Vida F. r. hdgy.
Idő: 1973. VIII. 11.
Hely: B.boglár Hullám étt.
Tárgy: Galántai Gy.
és társaságáról

JELENTÉS

Budapest, 1973. augusztus 13-án

Feladatomban megfelelően jelentem, hogy 1973. VIII. 8-án találkoztam Adamis nevű ismerőssémmel,¹ aki tagja a B. boglárón tevékenykedő Halász-csoportnak. Beszélgetésünk során elmondta, hogy hétköznapi általában nincsenek lent, többnyire szombat-vasárnap utaznak le B. boglárára.

Megbeszéltem Adamissal, hogy szombat-vasárnap meglátogatom Balaton-bogláron őket, mivel a TSZ üdülője is ott van, és szombat reggel úgy néz ki, hogy a TSZ busszal leutazom. Részükről politikai kérdések felvetése várható, ugyanis ismerik politikai beállítottságomat, verseimben szereplő gondolataimat.

B. boglári látogatásomkor elképzelhető, hogy találkozom más ismerősökkel is.

A Kápolnaműteremben folyó tárlatról és egyéb tevékenységről Adamis nem nyilatkozott, de a beszélgetéseink során kiderült, hogy a társaság nagyon szeparált, és nem szívesen fogadják be az idegeneket.

„Lámpás” sk.

Értékelés: A jelentés inf. jellegű, egyoldalú, nem ellenőrzött. Az ü. ellenőrzött, megbízhatósága nincs megnyugtatóan tisztázva, részéről ezidáig dezinformációt nem tapasztaltunk. Feladatát végrehajtotta, a társasággal való kapcsolatfelvétel lehetőségét biztosította.

¹ Adamis Béla.

Feladat: Az ü. feladatul kapta, hogy Adamissal való találkozását – B. boglárón – használja fel a kapcsolatfelvételre, a kápolnában lévő tárlat megtekintésére, az ott lévő személyek megismerésére. Részéről politikai kérdés felvetése egyelőre nem indokolt.

Vida Ferenc r. hdgy.

Készült: 4 pld.-ban
Kapja: 1 sz. pld.-t Ag.
2 sz. pld.-t M. d.
3-4 sz. pld.-t Táj.
Nyt. sz.: 398-928/1973.
KNné

[TH O-16268/1., 177-178. o., Horgászok I. fn. dosszié, Vida Ferenc saját kezű aláírásával, 1. oldal alján kézírással: 4-1950, 4/2-005]

94.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-A. ALOSZTÁLY
11-3894/73.

SZIGORÚAN TITKOS!
1 sz. pld.

Adta: „Lámpás” fn. ü.
Vette: Vida F. r. hdgy.
Idő: 1973. VIII. 10.
Hely: Nyilvános

Tárgy: Halász Péter
tevékenységéről

JELENTÉS

Budapest, 1973. augusztus 13.

Feladatomtól eltérően jelentem, hogy tudomásom van Halász Péter avangard (sic!) színjátszó csoportjáról, ami jelenleg a Balatonboglárón lévő Kápolna-műteremben tart előadásokat.

A csoportból többeket látásból, két fiút pedig személyesen ismerek. Előadásaik főleg vallási jellegűek. Egy előadás pl. a kenyér meggyalázása.¹ A csoportból néhányan a buddhista valláshoz tartozónak vallják magukat. Halász Péter lakása tudomásom szerint a Dohány u. sarkán van, a Diófa étteremmel párhuzamosan.

Az illető (sic!) kápolnát Galántai György bérlí. A csoport létszáma kb. 20 fős, de ez általában változó. A csoportból név szerint ismerem Kovács és Adamis nevű személyeket, akikkel jó viszonyban vagyok.

Galántai befutott festő, így elképzelhető, hogy jelenleg a Kápolna-műteremben egy-két munkája jelenleg is látható. A csoport tevékenységéről korábban birtokomban volt egy prospektus,² melyből kitűnt, hogy a programokra külföldről – lengyelek, távol-keleti országokból³ – is érkeznek látogatók. A prospektust feltehetően ismerőseiken keresztül nyomdában készítették. A társaságnak volt egy „Gomba” nevű nőtagja, akit Ausztriában való disszidálása után meggyilkoltak. Emlékére előadást is tartottak. Tudomásom szerint korábban rendszeresen látogatták a Kárpátia éttermet.

„Lámpás” sk.

¹ A *King Kong* című előadásról van szó (1973. augusztus 12-18., a Kassák Színház előadásai).

² Az 1973-as év művészeti eseményeinek meghívója.

³ Lengyel művészek nem szerepeltek. A japán Goichi Kitagawa Gulyás Gyulával állított ki.

Értékelés: A jelentés op. szempontból értékes, ellenőrzött. Az ü. ellenőrzött, megbízhatósága nincs megnyugtatóan tisztázva. A jelentésben szereplő körülményeket – Halász és csoportja tevékenységére [vonatkozóan] – feladatain kívül jelenti. Elsődleges információkkal – bejelentés, bizalmas nyomozás – rendelkezünk Halász P. Balatonbogláron folytatott tevékenységére, melyeket az ü. jelentése egyértelműen alátámaszt. A hálózat a csoportból több személyt ismer, így további kombinációs lehetősége van a feldolgozás folyamán újabb adatok beszerzésére.

Feladat: Az ügynök részére a konkrét feladatát a soron következő találkozáson határozom meg.

Intézkedés:

1./ A csoport további tevékenységének tisztázására az ügynököt bevezetjük Halász Péter mellé B. Bogláron a Kápolna-műteremben, ahol jelenleg is tartózkodnak.

2./ Ellenőrizzük a Kápolna-műteremben lévő tárlatot, valamint a színjátékos csoport programját.

Megjegyzés: Halász Péter [redacted] újságíró [sic!] szabadúszó

Galántai György festőművész lakcímét megállapítottuk:

Javaslom a jelentésben szereplő adatokat op. információként kódolni.

Vida Ferenc r. hdgy.

Készült: 4 pld.-ban

Kapja: 1 sz. pld.-t Ag.

2 sz. pld.-t M. d.

3-4 sz. pld.-t Táj.-kód

Nyt. sz.: 398-928/1973.

KNÉ

[TH O-16268/1., 179-180. o., Horgászok I. fn. dosszié, Vida Ferenc saját kezű aláírásával, az 1. oldal alján kézirással: 4-1950, 4/2-005]

95.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-A. ALOSZTÁLY
11-3894/73.

SZIGORÚAN TITKOS!
1. sz. pld.

Adta: „Lámpás” fn. ü.

Vette: Vida hdgy.

Idő: 1973. VIII. 11.

Hely: B. boglár Hullám

Tárgy: Galántaival kapcsolatos

JELENTÉS

Budapest, 1973. augusztus 13.

Feladatomnak megfelelően jelentem, hogy 1973. VIII. 11-én de. látogatást tettem a B. boglári Kápolna-műteremben, ahol a következőket tapasztaltam: a kiállítás¹ rendezője Galántai György festőművész, akit személyesen is megismertem. A kiállításon egyébként állandó vendégkönyv van, amelybe mindenkinek be kell írnia a nevét. A kiállítást bárki, bármikor meglátogathatja, észrevételeit a vendégkönyvben rögzítheti. Ehhez mellé-

¹ A Beke László által szervezett *Tükör/Mirror/Spiegel/Miroir* című kiállításról van szó (1973. augusztus 5-11.).

kelek egy prospektust, amelyet nem akárciknek adnak, csak ismerős személy juthat hozzá. Galántai egyébként 20–30 év közötti, 170–180 cm magasságú, szőkésbarna hosszú hajú, szakállas. Bemutatkozáskor érezte, hogy nevemet már valahonnan ismeri. Erre elmondtam, hogy politikai jellegű balhém volt, melyet ő elismeréssel nyugtázott. Elmondta, hogy a társaság tagjai du., vagy holnap reggel érkeznek B. boglárára.

„Lámpás” sk.

Értékelés: A jelentés op. szempontból értékes, egyoldalú, részben ellenőrzött. Az ü. ellenőrzött, megbízhatósága nincs megnyugtatóan tisztázva, részéről dezinformációt nem tapasztaltunk. Feladatát eredményesen hajtott végre, magatartási vonalát betartotta. Megismerkedett a balatonboglári kiállítás szervezőjével, Galántai György festőművésszel. A jelentés szerint Galántainak tetszett, hogy az ü. politikai jellegű ügyben szerepelt.

Feladat: Az ü. feladatul kapta, hogy várja meg B. boglárán a csoport tagjait, akik szombaton érkeztek és velük együtt menjen vissza a kápolnába. A csoportban kezdeményező szerepet egyelőre nem vállalhat, politikai kérdéseket nem vehet fel. Egyelőre igyekezzen elmélyíteni a kapcsolatot az ott lévő fiatalokkal, figyelje tevékenységüket, biztosítsa, hogy a csoport Budapestre való visszatérése után aktív kapcsolatban maradjon a vezetőkkel, ellenséges beállítottságú személyekkel.

Vida Ferenc r. hdgy.

Készült: 4 pld-ban
Kapja: 1 pld-ban Ag.
2 sz. pldt. M. d.
3–4 sz. pld.-t Táj.
Nyt. sz: 398-927/1973.
Knné

[TH O-16268/1., 181–182. o., Horgászok I. fn. dosszié, Vida Ferenc saját kezű aláírásával, az 1. oldal alján kézírással: 4-1950, 4/2-305]

96.

Adta: „Olasz” fn.
Vette: Anhalt fhdgy.
1973. aug. 14-én

Jelentés

Augusztus 12-én a déli órákban fölmentem a balatonboglári Kápolnadomb-ra, az ott lévő Kápolna-műtermet meglátogatni. A kápolnában és a körülötte lévő tisztáson körülbelül 30 fiatal tartózkodott, lányok-fiúk vegyesen.¹ Magatartásukból ítélve egy teljesen zárt, és már régen összeforrott társaságot alkottak. Tevékenységükbe bekapcsolódni, vagy be-szélgetést indítani velük, sajnos nem lehetett, pár közömbös szó kivételével, mert egyformán zárkóztak voltak. Minden szó nélkül elvegyülni és ott ragadni sem lehetett, mert ebben a szituációban egy kívülálló jelenléte feltűnő volt.

¹ Ezen a napon kezdte meg augusztus 18-ig tartó előadásait a Kassák Színház.

Mivel az ott látható dolgok egy véletlenül odakerült sétáló számára föltétlenül érdekeseek lehettek, ilyen értelemben próbáltam beszélgetést indítani és érdeklődni többüktől is, és helyileg egymástól elkülönült csoportoktól is. Barátságos, de teljesen semmitmondó, zárkózott feleletet kaptam, ami olyan volt, hogy rögtön ki is zárta a további beszélgetés lehetőségét olyan egyöntetűen, hogy az csakis tervszerűen kialakított magatartásra utal.

Többségükben húsz év körüli fiatalok voltak, magatartásuk és beszédmódjuk szerint intellektuális szinten. A körülmények miatt csak kb. tíz percig maradhattam ott. Ezalatt a következőket láttam:

A tisztáson kb. tízen ültek a fűvön, beszélgetve. Néhányan a kápolna fala körül tevékenykedtek, rajzokat erősítettek a kápolna falára körbe. Ezek a rajzok – ahogy futólag láttam – torz állatfigurákat ábrázoltak. A kápolna mellett egy nagyméretű, hétfejű sárkányt ábrázoló bábu-kompozíció állt, közelében egy szintén nagyméretű, valamilyen ósállatot ábrázoló figura.² A kápolnában bent is serény munka folyt, a mennyezethez erősítve egy kb. négyméteres gorilla-alak állt, amiben belépésemkor éppen egy fiatalember lógott fejjel lefelé, és azt próbálták, hogy hogyan helyezkedjen el benne.³ Itt a munkát egy idősebb férfi irányította, aki a vezetőjüknek látszott, és úgy ítélt meg, hogy ő lehet a társaság vezetője, a Galántai. (A kápolna ajtaján kívül ugyanis egy írás állt, ami alatt Galántai aláírás szerepelt bélyegző formájában, amin az állt, hogy: Galántai, Budapest, Frankel Leó utca, júniustól szeptemberig pedig Balatonboglár Kápolnadomb.) A kápolnában bent egy méteresnél nagyobb könyv állt, aminek az éppen fölnyitott lapján állók alapján úgy gondolom, hogy a kápolna-műterem működését illusztráló emlékkönyv lehet. (Újságkivágások, levelek, képek voltak azon az oldalon.) A kápolna hátsó falán egy tükör-kompozíciókból álló kiállításféle is volt.⁴ (Különböző kisebb tükrök más-más formában elhelyezve, a formák külön felirattal ellátva.)

Ezen a kiránduláson húszéves fiam is velem volt. Ő azt mondta, hogy a társaság elzárkózása nagyrészt a korom miatt is volt, hiszen túlnyomórészt a gyerekeim lehettek volna, nem teremthetem meg velük a közös érdeklődés látszatát. Ugyanakkor ő – egyedül odatévedve – valószínűleg nagyobb eséllyel kísérhette volna meg, hogy a hozzá hasonló korú és érdeklődésű fiatalokkal megtalálja a közös hangot, és nem lett volna olyan kirívóan ellentétes, ha megpróbál odasodródni a társasághoz. Ilyen céllal délután hat óra körül föl is ment a fiam a kápolnához, azonban akkor egy teremtett lélek nem volt ott, ellenben egy francia, egy osztrák és egy magyar gépkocsi állt a kápolna mellett.

Ezt meghallva visszamentem, hogy megnézzem a gépkocsikat, de mire odaértem (kb. 9 órakor), egy csoport fiatal beszállt és elment az osztrák Opel-lal, aminek nem láthattam a rendszámát. Másik négy (köztük az is, aki a képeit rakosgatta délelőtt a kápolna falán), az [redacted] rendszámú gépkocsival ment el, ez a gépkocsi kb. negyed óra múlva üresen visszajött. A francia autót már nem találtam ott, és este tíz óráig már egyéb mozgolódás nem is volt.

[TH O-16268/1., 183–183.a. o., Horgászok I. fn. dosszié]

² A délelőtti gyerekelőadások kellékei, 292–293. kép.

³ A *King Kong* című előadás előkészületeiről van szó.

⁴ A *Tükör/Mirror/Spiegel/Miroir* című kiállítás.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-B. ALOSZTÁLY

SZIGORÚAN TITKOS!
ikt. sz. 11-3860
1973. aug. 15.

Bizalmas úton az alábbiak jutottak tudomásunkra:

Feladatomban megfelelően részt vettem a balatonboglári kápolnakiállításán. 1973. augusztus 11-12-én lent voltam. Feladatomban megfelelően találkoztam Galántai Györggyel. Meghívott a 11. és 12. esti előadásra és kiállításra. A kiállítás címe: „A Tükör”. Több neves külföldi grafikus és fotóművész képei szerepeltek.¹

A kiállítás bevezetését, illetve célját Beke László írta meg.² Ez az irat a bejárat melletti ajtónál van, alatta egy magyar újság (a Tükör) és mellé írva „ez is Tükör”. Rendes, évi programot állítottak össze, és erről katalógust készítettek. Több nyugati ország Magyarországról szóló katalógusában is szó van a kápolnáról.

A Tükör-kiállítás egyik érdekessége: négy polcon négy tükör, alatta feliratok.
1. Ez az ön portréja.

2. Ugyanaz néhány másodperccel később.

A harmadik tükör előtt egy kartonlap, ráírva IMMES.

Ha ezt elfordítjuk a tükörben megjelenik a SEMMI.

A negyedik tükörig aki elmegy, és benéz egy kis lyukon, a következő felirat látszik: „Köszönjük, hogy ön is eljött, elvtárs.”

Az ott lévőkről: nagyon sokat ismerek látásból, de nevek szerint Orvos András, Rajk László, Papp Tamás, Szentjóby Tamás, Algot László, Halász Péter az ismertebbek.

Ezen kívül még kb. 60-80-an voltak. Sok külföldi fiatal is volt, nyugatnémetek, franciák és egy amerikai. Este 8 óra után kb. 20 autó volt fent a kápolna mellett.

Az előadás lényege: Solzsenyicin (sic!) egyik könyvéből olvastak fel a Szuvorovista katonai iskola életéből.

Halász Péter előadásának lényege, hogy mennyire formálja át az embert a ruha. Hosszirányban félmeztelen volt. Csak az egyik oldalon volt rajta ruha. Amint kezdett felöltözni, valóban átváltozott a formája. Utána egy repülő tanuló madarat utánzott, de a szakálla és a hosszú haja lehúzta. Tehát az érvényesülést (repülést) nem engedi a külseje. Közben egy félmeztelen lány a pokrócon feküdt és azt mondta: nem azért szeretlek Péter, mert egzotikusan szőrös vagy, hanem azért, mert te csinálsz itt egyedül színházat.³

A szuvorovistákról felolvasott részletet lényegesen kevesebben értették meg, akik viszont megértették, egyetértően bólogattak.

Galántairól szóló visszhangok, és viszonyulás: a kápolnához vezető három útra ki van írva, hogy magánterület. Tehát nem mindenki léphet be. Megtörtént (láttam), hogy idegent kiküldött a kápolnából azzal, hogy ez magánterület. Csak azok juthatnak be, akiknek van prospektusa vagy valakinek az ajánlásával jönnek.

Meg kell említeni, hogy van egy ház, ahol a házinéni is küldi a lakóit föl a kápolnába. (Gombosné, Erzsébet utca)

Van a kápolnában egy rézpersely,⁴ amibe mindenki annyi pénzt dob, amennyit jónak lát. Belépődíj nincs.

Saját kiadásban ők is megjelentettek egy programot négy nyelven. Orosz, német, angol, magyar.⁵

¹ 284-291. kép.

² 168. o.

³ Kassák Színház: *Madaras játék*, 294-298. kép.

⁴ Haraszy István munkája.

⁵ Az 1973-as év művészeti eseményeinek meghívója.

Ezt azonban nem mindenkinek adnak, de ez a programfüzet egyben belépésre jogosít.

Galántairól: 1967-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. A beszélgetésünk során kiderült, hogy ő egy új kiállítási rendszert akar meghonosítani. 1969-től⁶ bérli a kápolnát az egyháztól az állagfenntartás fejében. Megkapta a temetőben lévő márvány sírköveket is szobrászati célokra.

Először felajánlotta a kápolnát a Fiatal Művészek Stúdiójának, de nem fogadták el, reménytelennek ítélték. Két év alatt elérte azt, hogy neves külföldi művészek is kiállítottak.

Ezenkívül neves előadóművészek is eljöttek. Többek között Csengery Adrienne, Weöres Sándor, Nagy László, Faragó Laura, Czine Mihály stb.

A fellépők, illetve kiállítók nagy része a Türt, illetve Tiltottak csoportjába tartozik. Elméletük, elvük az „Undergund” (sic!) (földalatti) csoport elmélete.

Visszatérési lehetőségem adott pl. mint újságíró,⁵ aki írni akar a kiállításról. Ezenkívül magánemberként is lehetőségem van rá.

A kivonat hitelélül:

Bp. 1973. augusztus 14.

Kalcsó Istvánné II. o. sgt.

Készült: 1 pld kivonat.

Kapja: BM III/III-4. Osztály

Nytsz: 428-319/73.

[TH O-16268/1., 184-186. o., Horgászok I. fn. dosszié; az 1. oldal alján kézirással: 4-1932, 4/2-301.]

98.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-A ALOSZTÁLY

SZIGORÚAN TITKOS!
11-3894/73.

Adta: „Lámpás” fn. ü.
Vette: Vida F. r. hdgy.
Idő: 1973. VIII. 15.
Hely: Csendes k. lak.

Tárgy: B.boglári Kápolna-műteremben rendezett tárlatról

JELENTÉS

Budapest, 1973. augusztus 15.

Feladatomnak megfelelően jelentem, hogy f. hó 11-én B.bogláron ismét találkoztam Galántai György festőművésszel, aki meghívott a Kápolna-műterembe. Fent a következő kép fogadott:

A fűben, a kápolnától pár méterre 3 fiú feküdt, akik a Halász-csoporthoz tartoznak. Őket látásból jól ismerem. Volt velük egy kb. 25-30 éves szőke nő, akit Mariann-nak szólítottak. Egy vajszerű Volkswagen gépkocsival érkeztek. A kocsiiban díszletek és egyéb színpadi kellékek voltak elhelyezve.

Rajtunk kívül jelen volt még Galántai társaságában egy fiatal lány, akinek szülei Pécsen élnek és egy [redacted] nevű budapesti személy. A kápolna környékén több helyre ki van írva, hogy magánterület, de ennek ellenére bárki bemehet a kápolnába.

⁶ 1968-tól, 5. dok.

⁵ „A múlt vasárnap itt járt újságíró [..] elküldtem a rendőrséghez, hogy interjút készítsen. Azzal jött vissza, hogy az összes iratot a szemem előtt összetépték. És hogy a főnökkel, Frankberger Ferenc őrnaggyal nem tudott beszélni, mert meglógott előle” (Galántai György bejegyzése, Napló, 1973. augusztus 19.).

A jelenlegi kiállítás jellegét tekintve az ekszibicionizmus (sic!) ellen irányul. Az embereknek a saját igazi arcát akarják megmutatni. Rá akarják döbbsenteni őket arra, hogy mindenki álarcot visel. Ezért alkalmazzák alkotásaiknál sűrűn a tükör megoldást.

Ott-tartózkodásom idején kb. 3/4 6-6-ig Halász nem érkezett meg, így színjátszó előadásra nem került sor. Galántaival való beszélgetés során kiderült, hogy [redacted] politikai jellegű ügyben szerepelt, versei miatt a rendőrség elmarasztalta. Felvetődött, hogy a kiállítás-sorozatok miatt még Galántait nem piszkálták. Erre Galántai olyan magyarázatot adott, hogy ő politikai kérdésekkel nem foglalkozik, véleményét nem hangoztatja. A színelőadásokat nemcsak a kápolnában, de a szabadban is rendezik. A délelőtti órákban gyermekeiket szerepeltetik. Velük a további kapcsolat biztosított, mivel Galántai nagy érdeklődéssel fogadott, meghívott, hogy látogassam meg máskor is őket.

„Lámpás” s. k.

Értékelés: A jelentés op. szempontból értékes, ellenőrzött, a BRFK III/III-B. alo. „Husztai” fn. ügynökének jelentésével egyezik. Az ü. feladatot végrehajtotta, felvette a kapcsolatot a Halász-csoport tagjaival, megismerkedett Galántai Gy. festőművésszel. A jelentés szerint Galántai politikai kérdésekkel nem foglalkozik, ezt azzal indokolja, hogy ő a Képzőművészeti Alap tagja, esküt tett az avatás alkalmával.

Feladat: A fenti csoporttal kapcsolatban a BM III/III-4. osztály hírigénye alapján később határozom meg az ü. feladatát.

Vida Ferenc r. hdgy.

Készült: 2 pld-ban

Kapja: 1 pld-ban BM III/III-4. o.

1 pld-ban M. d.

Nyt. sz.: 398-941/1973.

KNné

[THO-16268/1., 187-188. o., Horgászok I. fn. dosszié, Vida Ferenc saját kezű aláírásával, az 1. oldal alján kézirással: 4-1932, 4/2-301]

99.

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG

SZIGORÚAN TITKOS!

III/III-B. alosztály

KIVONAT

„Husztai” fn. ügyn. 1973. VIII. 27-i jelentéséből

Feladatomban volt a balatonboglári kápolnakiállításra ismét lemenni.

Augusztus 17-én este kb. 21 óra után értem le. Galántaiékat a „Kini-zsi” sörözőben találtam meg.

A kiállítás berendezése 18-án kezdődött. A kiállítás címe: „Konkrét költészet.”¹ Több nyugati költő, festő, író műve jelent meg. Négy magyar kiállító közül megemlíteném: Erdély Miklós, Szentjóby Tamás, Haraszi Miklós, Beke László.² A többi nevet nem tudom, illetve nem emlékszem rá.

A lényeg a kiállítással kapcsolatosan:

¹ A Szövegek/Texts. International Experimental Poetry című kiállítás Maurer Dóra szervezésében és rendezésében, 1973. augusztus 19-25.

² A kiállítók listáját lásd 177. o.

Különböző újságkivágásokkal ilyen fotómontázs jelent meg. Pl. Fidel Castro Magyarországon. „seg (n) yalások...

Ez a szöveg a Népszabadságban megjelent vezércikknek összevágásából történt.

Ezenkívül kivonat a „Werk” c. NSZK folyóiratból, melyben Kádár János és az egyik művész feleségének a képe egy oldalon jelent meg. Alatta a magyarázat: Kádár elvtárs fenntartja családjával a barátságot.³

Volt még két tányér leves. Az egyikben az ABC betűi, alatta a felirat, „az én levesem”. A másik tányérban csupa „O” betű. Alatta a felirat: „a te levesed”.⁴ A csupa „O” betűs levest megették egy orosz katonasapkás fiúval.

A szomszédban lakó nő nagyon sok adattal szolgálhat a kápolnában folyó dolgokról. Évek óta figyel az ott történő dolgokat, és ő jelenti fel őket a rendőrségen.

A „Kinizsi” söröző üzletvezetője szintén nagyon sokat tud a Galántai társaságáról.

A kápolnában időnként „gruppen szex” bulik vannak, amin gyerekek is részt vesznek szemlélődőként. Ezt úgy értem, hogy 3–4 éves gyerekek. A szomszédnő ezért is feljelentést tett.

Művészileg ők a verbális esztétikai irányzat alól akarják kihúzni a talajt. Teljesen új művészi irányzatot akarnak teremteni. Ők nem hajlandók a mai művészetpolitikai irányzatoknak eleget tenni. Inkább zsíros kenyéren élnek, de nem hajlandók a kiírt pályázatoknak eleget tenni. Pl. Béke Vietnámban, VIT stb.

Mindenesetre lehetnének támogatottak, mert főiskolát végeztek, de ők az új művészeti irányzatot fogják megteremteni.

A kivonat hitelélül: Bp. 1973. IX. 5.
Kalcsó Istvánné II. o. sgt.

Készült: 1 pld. kiv. BM
III/III-4. Oszt.
Nytsz.: 428-341/73.

[TH 0-16268/1., 197–198. o., Horgászok I. fn. dosszié, az 1. oldal alján kézírással: 4-2204, 11-4335]

100.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Tárgy: S. G. társadalmi kapcsolattal történt találkozóról

JELENTÉS

Jelentem, hogy 1973. augusztus 22-én találkoztunk S. G. társadalmi kapcsolattal, aki a boglári kápolnában megrendezett előadásokról a következőket mondotta el:

1973. augusztus 17–18-án volt Balatonbogláron a „kápolna-műteremben”, ahol egy amatőr színjátszó csoport¹ – három egymást követő napon – „King Kong” címmel tartott előadást.² A műsor három részből állt. Az elsőt nem látta, de annak tartalmát „barátai” elmesélték. Lényege, hogy egyik szereplő felvágta bal karján az ereit.³

A műsor egy népmesén alapul, melyben a szereplők keveset beszélnek, mondanivalójukat mozgással igyekeznek kifejezni. Az előadás tartalmából és

³ Erdély Miklós: *Két személy, aki döntő befolyással volt a sorsomra*, 311. kép.

⁴ Maurer Dóra „betűleves” műve, 317. kép.

¹ Kassák Színház.

² 305–310. kép.

³ Interjú Halász Péterrel, 173–175. o.

a szereplők egyes megnyilatkozásaiból végső soron olyan következtetést lehet levonni, hogy céljuk a társadalommal szembeni közömbösségük hangoztatása, bemutatása, a társadalmi normák elleni tiltakozás. Véleményük szerint a szocialista és kapitalista társadalom között nincs különbség, mivel érvényesülésüket mindkét társadalom lehetetlenné teszi, akadályozza.

Az összejöveteleken esetenként 60–80 fő vett részt, közöttük külföldi – főleg nyugati – állampolgárok is. A jelenlévők nagy részének tetszett a műsor, még azoknak is, akiket a kápolna körül kifüggesztett plakátok csábítottak az előadás megtekintésére. Azokat a személyeket, akiknél érdeklődést észleltek, nem küldték el, befogadták, természetesen csak nézőnek.

A csoport magját képező személyek – kb. 10–15 fő – az előadás után a lakrésznek használt kriptába mentek be.

Az érdeklődők közül többen személygépkocsival jöttek. A kápolnánál várakozott pl. az [redacted] forgalmi rendszámú gépkocsi.

Látásból több fiatalal, közelebbről M. E.-vel ismerkedett meg, aki állítólag szovjet állampolgár, és 5–6 éve tartózkodik Magyarországon. Elmondása szerint az előadó „színészeket” jól ismeri, előadásai közül már többet látott, így rajta keresztül S. G.-nek lehetősége nyílik a budapesti előadások megtekintésére is.

S. G. megállapítása szerint a kápolnában folyó „életnek” nagy a népszerűsége és szívóhatása a csoporthoz hasonló fiatalok körében. Ezt az is bizonyítja, hogy Siófokon és Zamárdiban is találkozott olyan fiatalokkal, akik ismerték és propagálták a boglári összejöveteleket.

A két nap során rengeteg fényképet készítettek külföldi és hazai fotósok. Egy általa ismeretlen személy az előadás minden mozzanatáról felvételt készített, a két nap alatt legalább 600–700 felvételt.

Megállapítottam, hogy a jelentésben szereplő [redacted] frsz. személygépkocsi Kurtág György [redacted], az [redacted] frsz. személygépkocsi pedig Górnagy Mária Budapest, [redacted] szám alatti lakos tulajdonát képezi.

M. E. adatainak megállapítása folyamatban van.

A találkozón részt vett [redacted] elvtárs is.

Megjegyzés: A balatonboglári kápolnában Halász Péter és amatőr színjátársó csoportja tartott előadást.

S. G. tk. elmondotta, hogy nevezettek a társadalmi normák ellen tiltakoztak, és a társadalommal szembeni közömbösségüket fejezték ki. Ez a tény Halászné ellenséges beállítottságát, tevékenységét bizonyítja. Az információ operatív szempontból értékes. Ellenőrzött, mivel „Husztin” fn. ügynök jelentése is alátámasztja.

Budapest, 1973. augusztus 29.

[redacted]

K: 4 pld.
„Horgászok”, S. G. anyaga
Táj. alo. táj. tiszt.
Nytsz.: 4/7-841.

[TH O-16268/1., 199–200. o., Horgászok I. fn. dosszié; kézirással az első oldalon: Mályi et.]

BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
III/III-B. ALOSZTÁLY

SZIGORÚAN TITKOS!
Tárgy: „Zuglói” fn. jelölttel
történet találkozóról

JELENTÉS

Budapest, 1973. augusztus 22.

Jelentem, hogy folyó hó 17-én nyilvános helyen találkozót tartottam „Zuglói” fn. jelölttel.

A jelölt elmondta, hogy július 21-én Balatonbogláron járt, megnézte a Galántai György Bp. III. Frankel L. u. 68/b. szám alatti lakos által bérelt kápolnában az előadást.¹

A műsort a korábban meghirdetett budapesti amatőr együttesek adták, fő szervező Halász Péter és Najmányi László, akik az ún. „Kovács István” stúdióval szerepeltek. Az előadás kb. 19 órakor kezdődött közös evéssel, majd a kápolnába mentek be, ahol a műsor folyt.

Tartalmilag egy teljesen összefüggéstelen valami volt. Említésre méltó, hogy Najmányi egy monológot olvasott fel,² melyet véleménye szerint többen írtak. A felolvasás során ilyen kérdések hangzottak el, hogy milyen ország az melynek nincs tengere? Kicsi? Csonka? Milyen ország az, melynek nincs törvényes vezetője?³

A kérdésekre a felolvasó adta meg a választ többféleképpen.

A jelenlévők ezt a számot igen nagy tetszéssel fogadták, ezt követte az a jelenet, amikor a jelenlévőket egymáshoz kötözték a karjuknál fogva, majd a mennyezeten lógó üres üvegeket tartó madzagot meggyújtották, és azok rájuk estek. Ezzel az előadás befejeződött.

A jelenlévők közül többen személygépkocsival jelentek meg, ezek közül két rendszámot jegyzett meg [REDACTED], K. F. Bp. XX. [REDACTED] szám és a [REDACTED] frsz. kocsit, mely a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének a tulajdona.

Az előadáson kb. 50–60 személy volt jelen, valamennyi fiatal, ezek közül nagyon sokan akarták az éjszakát a kápolnában tölteni, mert szállásuk nem volt biztosítva. Az ott-tartózkodást senkinek sem engedélyezték, arra hivatkozva, hogy a rendőrség elég gyakran ellenőrzi őket, így a jelenlévők nagy része visszautazott Budapestre.

A következő találkozó augusztus 31-én lesz megtartva.

Jámbor Gábor r. fhdgy.

Készült: 2 pld.
Kapja: 1 pld. ag.
1 pld. BM. III/III-4. Oszt.
Nytsz.: 428-335/73.

[TH 0-16268/1., 195–196. o., Horgászok I. fn. dosszié, saját kezű aláírással, L.: olvashatatlan őrgy.; kézírással a lap tetején: Mályi et, Varga e. L.: Gál e. 73. IX. 22.; ikt. pecsét. Szigorúan titkos ikt. sz.: 11-4334, lap sz.: 2, Érck.: 1973. szept. 21.; kézírással az 1. oldal alján: 4/2-347.]

¹ A Kovács István Stúdió előadása.

² Barátságos bánásmód címmel, 159. o.

³ Az informátor összekevert két felolvasást. Ezek a kérdések Hajas Tibor Szabadság-ipari adás, IV. csatorna című szövegében hangzottak el. 160–161. o.

P. 20443/73.
Kaposvár, 1973. augusztus 21.
1630/1973 ÜMK sz./dr. Szilli

T. Járásbíróság
Lengyeltóti

Galántai György festőművész, balatonboglári lakos alperesnek 15 évre bérbe adtuk a balatonboglári Temetődombon lévő régi kápolnát. Ez a kápolna a Körmeny család temetkezőhelye volt. A bérbeadás során tartozott az alperes a kápolnát rendbe tenni, ennek ellenében azt művészeti célokra volt jogosult csak használni.

A bérlő a kápolnában volt kriptát megszüntette, onnan az említett család tagjainak maradványait a kápolna melletti külső területre vitette ki, ott temette el, míg a kriptát lakásnak rendezte be. A fonyódi járási Köjál megállapította, hogy ehhez engedélye nem volt, és a lakásnak a legelemibb feltételei sincsenek meg. Alperes ezzel a Ptk. 425. § (2) c. pontja szerinti rendellenes használatot hozta létre, amely változtatás már helyre sem hozható.

A bérleti szerződés tartalmazza, hogy a bérlő a kápolnához tartozó helyiségeket művészeti célra használhatja csak, és semmit nem rendezhet, amely a híveket megbotránkoztatja.¹

¹ 5. dok.

A rendőrség az ellenőrzései során a 7. műúton olyan foglalkozás nélküli, kereset és pénznélküli fiatalembereket igazoltatott, akik arra hívatkoztak, hogy az éjszakát alperes bérleményében töltötték el. Így történt, hogy a bérleményt közvetlenül is ellenőrizték, ahol több alkalmakkor a kápolna földszintjén, padlásán és a toronyban hiányos, piszkos öltöztű fiatalembereket és lányokat talált együtt éjszakánként. Amikor az alperest megnyilatkoztatták, azt a választ adta, hogy ez a divat, és ő ezt megengedi a vendégeinek. Június 10-én n é g y, 16-án 18-20 személy,² július 8-án³ pedig 28 személy tartózkodott hasonló körülmények között a kápolnában.

² 63. dok.

³ 75. dok.

Amikor mindezekről a szerződés-ellenes használatokról, magatartásokról értesültünk, azok súlyosságára tekintettel 1973. augusztus 6. napján jogi képviselőnk útján a bérleti jogviszonyt felmondtuk.⁴

⁴ 90. dok.

Az alperes azonban az augusztus 15. napján kézhez vett válaszlevelében⁵ a felmondást nem vette tudomásul.

⁵ Artpool-Boglár,
E/2/1973.

Ezért a mellékelt meghatalmazással igazolt ügyvédünk útján előterjesztjük a következő

- k e r e s e t i k é r e l m e t -

szíveskedjék ítélettel megállapítani, hogy az alperes a fenti szerződés-ellenes magatartásával a bérleményt rendeltetésének meg nem felelő módon a Ptk. 425. § (2) c. pontja szerint megváltoztatta, amely már vissza nem állítható;

megállapítani, hogy részben az 1/1972 korm. sz. r. és a 2/1972. ÉVM sz. r. alapján alkalmazandó 1/1971 korm. sz. r. 71. §-a szerinti botránnyos, túrheterlen magatartást tanúsított, mindezek alapján az azonnali hatályú felmondásunk érvényes, tartozik az alperes a bérleményt nekünk vissza bocsátani;

valamint megfizetni a perköltséget.

A pertárgy értéke a 11/1966. P. M. sz. r. 111. §-a alapján 5.000,- Ft.

Tisztelettel:

Balatonboglári Rk. Egyházközség

[Artpool-Boglár, E/3/1973. Az irat hátoldalán: T. Járásbíróság, Lengyeltóti Keresetlevele: Balatonboglári Rk. Egyházközség, felperesnek, képv. 4. sz. Ügyvédi Munkaközösség Kaposvár, Ügyintéző dr. Szilli Gyula ügyvéd. Galántai György festőművész, balatonboglári (Temetődomb, Kápolna Múterem) alperes ellen bérleti jogviszony felmondásának érvényessége iránt.]

103.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
III/III. Osztály
213-364/73.

Szigorúan titkos!
Ikt. sz.: 11-3986, 1+5 lap
Érk.: 1973. aug. 24.

Tárgy: Galántai György
és társai ügye
Mell.: 5 lap

BM III/III-4. Osztály Vezetőjének!
Budapest

Mellékelten megküldöm személyes megbeszélésünk értelmében a Galántai György és társai ügyében készített összefoglaló jelentést.¹

¹ 104. dok.

Kaposvár, 1973. augusztus 22.

dr. Balogh János r. őrgy. osztályvezető

K.: 2 pld.
1 pld.: Cím
1 pld.: Irattár
K.: KZ/HM
Nyt. sz.: 8-255/73.

[TH O-16268/1., 189. o., Horgászok I. fn. dosszié, Dr. Balogh János saját kezű aláírásával, kézírással a lap tetején: Pálfy e. kérem a ti anyagaitokkal egyeztetve, összevonva végleges realizálási jav. elkészítését, 73. VIII. 27. olvashatatlán szignó; a lap alján: 4-1974; 4/2-312]

104.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
III/III. Osztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: A balatonboglári
kápolnában rendezett
összejevetelekről

Jelentés

Kaposvár, 1973. augusztus 22.

Jelentem, hogy társ-rendőri szervek értesítéséből korábban már több alkalommal szereztünk tudomást arról, hogy Balatonbogláron a régi Temetődombon lévő kápolnában a támogatott művészeti irányzatokkal szemben álló - magukat művészeknek tartó - fiatalok kiállításokat rendeznek.

1973 nyarán értesültünk arról is, hogy már nemcsak kiállításokat tartanak, hanem betiltott műsorokat is előadnak, melyekre közönséget szerveznek, és a kápolnát csavargó fiatalok összejövetelei helyévé igyekeznek alakítani.

A kápolnában összejöveteleket rendező személyekkel és azok magatartásával kapcsolatban az alábbiakat állapítottuk meg:

A balatonboglári Temetődombon lévő régi temetőkápolna jelenleg a balatonboglári r. k. egyházközség tulajdonában van, a hozzá tartozó kriptával együtt, mely régen a Körmendy-család temetkező helye volt. A kápolnát 1968-ban a Veszprémi Egyházmegyei Hatóság jóváhagyásával 15 évi időtartamra bérbe vette GALÁNTAI GYÖRGY festőművész, Budapest, XII. Németvölgyi u. 24. III. em. 1. sz. alatti lakos. Az 1968. febr. 28-án kelt bérleti szerződés¹ lehetővé teszi Galántainak az állandó ott-tartózkodást, kiállítások rendezését és ennek fejében az épület karbantartását írja elő, továbbá olyan magatartást, mely nem botránkoztatja meg a híveket. Ennek ellenére szerepel a szerződésben egy olyan kitétel, amely szerint a szerződés – mivel az csak a bérlőt terheli – csak a bérlő által bontható fel.

1969-ben Galántai György feljelentést tett a Fonyódi Járási Rendőrkapitányságon, mivel az általa bérelt kápolnát ismeretlen tettesek feltörték. Az elrendelt nyomozás nem vezetett eredményre.²

1970-ben Galántai a kápolnában megkezdte tevékenységét. Az ezt követő időszakban egyre nagyobb létszámú „baráti” társaságot fogadott a kápolnában, akiknek magatartása megbotránkoztatja a környék lakosságát.

1972-ben a bérlő betörés miatt ismét feljelentést tett. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság a nyomozást megtagadta, de Galántai fellebbezésére a Somogy Megyei Főügyészség utasítására a Fonyódi Járási Ügyészség a nyomozást elrendelte. Az ügyben nyomozást megszüntető határozat készült ismeretlen tettes elkövető volta miatt.³

1973-ban Galántai „baráti” köre még jobban kiszélesedett. Az általa bérelt kápolnában rendszeresen együtt tartózkodott egy ún. művészeti baráti kör, melynek kiemelkedő tagjai voltak PAUER GYULA szobrászművész, (hatóság elleni erőszak miatt 2 hó szabadságvesztésre ítélték),⁴ GALÁNTAI GYÖRGY festőművész, LEGÉNDY PÉTER író, JOVÁNOVICS GYÖRGY szobrász, MOLNÁR GERGELY nyelvész-műfordító (ő bonyolítja le a kör levelezését), egy DIXI becenevű festőművész,⁵ továbbá SZENTJÓBY TAMÁS író és költő – valamennyien budapesti lakosok.

A felsorolt személyek körül egy kb. 60 fős csoport tömörül ifjú művészekből, akik valamennyien az ún. pseudo irányzatot képviselik. Saját értékelésük szerint ezek a személyek a művészeti élet perifériájára szorultak, és magukat a megtúrtek kategóriájába sorolják. Szerintük a hivatalos szervek gátolják őket tevékenységükben, ezért legtöbbször lakásukon, vagy családi körben tartanak összejöveteleket és kiállításokat. Itthon nem akarnak érvényesülni, mert nem hajlandók a támogatott művészeti irányzatokhoz tartozni. Külföldre nem akarnak menni, mert idősek ahhoz, hogy egzisztenciát teremtsenek. Így inkább itthon, egymást segítve, egzisztencia megteremtése nélkül tevékenykednek.

1973 nyarára tervezett ténykedésükről nyomtatott programot adtak ki, ami az alábbi szöveggel kezdődik: „Kedves Barátom! Látogassa meg balatonboglári kápolna-műtermemet, ahol a következő művészek meghívott vendégeim.” Ezután kb. 80 név van felsorolva, valamint a Kassák Színház, Kovács István Stúdió és a Dominó mim együttes.⁶ A meghívott vendégek, akik között külföldiek (jugoszlávok) is vannak, csoportonként, időrendi sorrendben vannak beosztva.

¹ 5. dok.

² Artpool–Boglár, R/1–4/1969.

³ Artpool–Boglár, R/1–15/1972.

⁴ Pauer Gyula 1973. július 29-én került előzetes letartóztatásba a balatonboglári MÁV-üdüdőben történt dulakodás miatt. 1973. július 2-án, a Lengyeltóti Járásbíróság hivatalos személy elleni erőszak vádjával első fokon négy hónap börtönben letöltendő szabadságvesztésre ítélte, másodfokon két év próbaidőre felfüggesztette és a büntetést 2000 Ft pénzbírságra módosította (B.224/1973-2. sz. ítélet, Lengyeltóti Járásbíróság, 1973. július 2., B.655/1973/4. sz. ítélet, Kaposvári Megyei Bíróság, 1973. október 25. [Somogy Megyei Bíróság Irattára, Kaposvár]).

⁵ Gémes János.

⁶ A Domino pantomim-együttes műsora elmaradt.

Ezenkívül Galántai a kápolnában rendszeresen szállást biztosít lakással, munkahellyel nem rendelkező, csavargó fiataloknak, esetenként 18–20 főnek. Az ott éjszakázó személyek – fiúk, lányok vegyesen – más ismerőseiktől, vagy ismeretlen személyektől kaptak meghívást a kápolnába, ahol Galántai, anélkül, hogy kilétükről meggyőződne, befogadja őket. A fenti körülmények miatt a nyár folyamán gyakran voltak közbiztonsági ellenőrzések a kápolna környékén, ahonnan több előállítás is történt. Ilyen esetekben Galántai és társai felháborodottan tiltakoztak maguk és „művész-társaik”, valamint baráti körük zaklatása miatt. Így például júl. 8-án 03,30 h-kor tartott ellenőrzés során⁷ Galántain kívül 28 személy tartózkodott az épületben, akiket a bérlő barátainak nevezett. Megtalálható volt köztük a Jogtudományi Egyetem és az Orvostudományi Egyetem néhány hallgatója, a Magyar Rádió és Televízió külső munkatársa, az Országos Írószövetség szerződéses alkalmazottja is. (Nevek a rendőri jelentés hiányossága miatt nem állnak rendelkezésünkre.) A kápolnában lévő személyek a földön feküdtek ruhástól, a férfiak és nők vegyesen. A földszinten 16, míg a toronyban 12 személy helyezkedett el, még a tornyot tartó gerendán is feküdtek. A toronyban egy keskenyfilmes filmvetítő volt felszerelve. Az ellenőrzés nem tudta megállapítani, hogy milyen filmek vetítésére használták.⁸

1973. júl. 21-én 20,00 h-kor a kápolnában 60–70 fiatal előtt jelképes politikai témájú műsort mutattak be, amely egy felolvasásból és különböző primitív zaj-effektusokból állt. A felolvasott szöveg a következő kérdésekkel kezdődött:

- Milyen ország az, amelynek állítólag nincsenek határai, de délen és nyugaton mégis vannak?
- Milyen ország az, melynek állítólag van fővárosa, de még sincs?
- Milyen ország az, ahol nincs cenzúra, de mégis van?
- Milyen ország az, amely szabad, független és önálló, de mégsem az?

A felolvasás előtt „közönségüket” jelképesen megkötözték, majd a szöveg elhangzása után elégették a zsinórokat.⁹ A közönség szervezése szóbeli propaganda útján történt. Ennek során azt is közölték, hogy ezt a műsort Budapesten már bemutatták, bár nincs engedélyezve. A hallgatóság közül többen a Bp-i Műszaki Egyetem hallgatói voltak. Az előadás szellemi irányítója egy idősebb, szakállas, hosszú hajú férfi volt, aki a fején körül világos szalagot viselt. Az érkezők közül sokat régi barátként üdvözölt. Feltehetően az illető férfi azonos Szentjóbý Tamással.

Július hónap hátralévő részében, valamint augusztusban az esti és éjszakai órákban rendszeresen voltak rendőri ellenőrzések a kápolna környékén,¹⁰ azonban a kápolna ajtaját mindig zárva találták és a környéken sem tartózkodott senki. Értesülésünk szerint a gyakori ellenőrzések miatt a kápolna melletti erdőrészben tartják összejöveteleiket.

Galántai és társasága jelenleg is folytatja tevékenységét a kápolnában, azonban a korábnál óvatosabb, zárkózottabb módon. A rendszeren öltözött látogatókat és érdeklődőket nem engedik be a kápolnába, amikor ott baráti körük tartózkodik.

A kiállított „alkotások” között az Országház fényképe is látható – erősen túlszínezve.¹¹ A kép alatt az alábbi szöveg olvasható: „Aláírom, mert én is pont ilyennek látom.” Alatta kb. 20 aláírás olvasható. A látogatóknak Galántaiék megmutatják a képet és véleményt kérnek róla, majd közlik saját nézetüket, amely szerint az Országházat – és az egész életet – csak a hivatalos propaganda mutatja ilyen színesnek, ők nem ilyennek látják.

Galántainak és társainak tevékenységével kapcsolatban eddig főleg csak spontán intézkedések és információ-szerzések történtek, így tevékenységük részleteit és céljaikat nem ismerjük.

⁷ 75. dok.

⁸ Ajtony Árpád, Bódy Gábor, Csákó Mihály, Dobos Gábor, Donáth Péter, Háy Ágnes, Kőrösi Zsuzsa, Najmányi László, Novák Márk, Pór György filmjeinek vetítése, 1973. július 7-én.

⁹ 1973. július 21. A Kovács István Stúdió/Najmányi László *Barátságos bánásmód* című előadása, Hajas Tibor performansza. Az idézett szöveg Hajas Tibor *Szabadságipari adás, IV. csatorna* című írásából való.

¹⁰ 80., 81., 82.. dok.

¹¹ Hajas Tibor: *Én is ilyennek látom (konszenzus akció)*.

Az eddig szerzett információkból kitűnik, hogy igyekeznek szembehelyezkedni mindenfajta hivatalos és általánosan elfogadott állásponttal és irányzattal. Ilyen nézeteiket egymás között, adott esetben látogatóik előtt is propagálják.

Szembenállásukat elsősorban művészeti és erkölcsi téren hangsúlyozzák, de tapasztalható részükről – bár csak szimbolikus formában – a politikai szembenállás is. A kápolna elhelyezkedése, az engedély nélkül folytatott reklám-tevékenység és a csavargó fiataloknak adott szállás híre biztosítja számukra a közönséget.

Javasolt intézkedések:

Javasoljuk a rendőri ellenőrzések és előállítások rendszeressé tételét. Ezzel egy időben olyan információ elterjesztését Budapesten az egyetemi ifjúság körében, hogy Galántai – helyzetének stabilizálása céljából – a csavargó fiatalokat „tálalja” a rendőrségnek. Bizonyíték erre Galántai gyakori feljelentései a betörések miatt.

Javasoljuk a sajtóban az összejövetelek erkölcsi oldalát elemezni, olyan tanulság levonásával, hogy az egyház ne segítsen a fiatalok erkölcsi moráljának aláásásában.

A bérleti szerződés befejeződött kriptáról szól, ezzel szemben – értesüléseink szerint – a kriptát felbontották, a csontokat elszállították. Javasoljuk a Körmeny-család tagjainak felkutatását, és javaslatot tenni nekik arra, hogy tegyenek feljelentést a Btk. 268. §-ába ütköző – halottnak, vagy emlékének meggyalázása miatt.

Javasoljuk a birtokunkban lévő – Galántai által terjesztett – műsorprospektussal kapcsolatban annak ellenőrzését, hogy előállítása és terjesztése nem ütközik-e a Btk. 221. §. b. bekezdésébe, mivel nem szerepelnek rajta az előállítás helyére, idejére, a nyomdára, vagy kiadóvállalatra, a kiadásért felelős személyre, illetve szerkesztőre vonatkozó adatok.

Ugyancsak javasoljuk ellenőrizni, hogy a prospektus kiadása a 26/1959. sz. kormányrendelet, valamint a 4/1959. sz. MM. rendelet szerint engedélyhez van-e kötve és Galántai rendelkezik-e ilyen engedéllyel.

Amennyiben ilyen engedéllyel nem rendelkezik, a Btk. 221. §-ába ütköző sajtóbüntettet követett el.

Dr. Balogh János
r. őrnagy ov.

Kiss Zoltán
r. hdgy.

K.: 3 pld.
1 pld. BM. III/III-4. Oszt.
1 pld. Felterj. Főkap. Vez. ÁB. H.
1 pld.: lerakva.
K.: KZ/HM.
Nytsz.: 8-255/73.

[TH O-16268/1., 190–194. o., Horgászok I. fn. dosszié, dr. Balogh János és Kiss Zoltán saját kezű aláírásával, az 1. o. tetején kézírással: 11-3986/73., az 1. oldal alján kézírással: 4-1974, 4/2-312]

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
SOMOGY MEGYEI BIZOTTSÁGA
KAPOSVÁR
Lenin út 14. sz.
Telefon: 11-450
T/108/9.1973/Nné

2 pl. fotó készült¹

¹ A fotók nem találhatóak.

MSZMP Központi Bizottsága
Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztály
Dr. Molnár Ferenc elvtársnak
Budapest

Kedves Molnár elvtárs!

A balatonboglári kápolnatárlat ügyében mai telefonbeszélgetésünk alapján mellékelve megküldöm a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság 1973. augusztus 22-i jelentését.²

² 106. dok.

Egyben tájékoztatni szeretnék arról, hogy a jelentés tartalmát a megyei tanács elnökével, Böhm József elvtárssal is megismertettem, aki újabb hatékony intézkedésre tett ígéretet.

A KÖJÁL megyei igazgatóhelyettesét, dr. Berényi elvtársat ugyancsak arra kértem, hogy szerezzen érvényt korábbi, az Egészségügyi Minisztérium illetékesei által már jogerőre emelt, az objektumot egészségügyi okokból való bezárási határozatának.³

³ Az Egészségügyi Minisztérium 52.252./1973. sz. határozata, 1973. VIII. 3. Tárgy: Balatonboglári r.k. Egyházközség tulajdonát képező kápolnával kapcsolatos közegészségügyi intézkedés, Artpool–Boglár, T/14/1973.

Kaposvár, 1973. augusztus 24.

Elvtársi üdvözlettel

Bíró Gyula
megyei titkár

Melléklet: 1 db. (3 lap)

[MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1973/4. ó. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: Tn/1328; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: PMO 9/a. VIII. 24., a lap alján kézírással: A jelentés átadva Böhm e-nak intézkedés végett, aug. 21. Bíró; Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár Kézirattára, Aczél György Kézirathagyaték (a továbbiakban MTA-KK-AKH), Ms 6035/1.]

Másolat!

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
Fonyódi Járási Rendőrkapitánysága
 Szám: 02/38/1973.

Titkos!

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
 Vezetőjének
Kaposvár

Jelentem, hogy értesüléseink voltak arról, hogy az augusztus 19-én és 20-án a Galántai-féle képtárnál tömeges megjelenés várható,¹ ezért a 17-én elrendelt „Vakáció” fedőnevű akció során a temető és várdomb területe is ellenőrzésre került.² Az ellenőrzést [a] hajnali órákban 4 fős járőr hajtotta végre. A feladat végrehajtása során Császár László f. ftörm. URH gkv. 5.20-kor rádión arról adott jelentést, hogy a Galántai-féle képtárat ellenőrizni nem tudják, mert a képtár vasrácsos ajtaja belülről lakatokkal van lezárva, és Galántai György a felszólításra sem hajlandó kijönni.

Az adott jelentés alapján a helyszínrre mentem, és felszólítottam Galántai Györgyöt, hogy a rendőri ellenőrzésnek vesse magát alá, nyisson ajtót és jöjjön ki. Felszólításomnak eleget tett – bár kifogásolta, hogy a bérleményét, mint magánterületet, a rendőrségnek nincs joga ellenőrizni. Ezek után kioktattam a rendőrség jogairól és kötelességeiről, és felkértem, hogy a bérleményében lévő épületekben vezessen végig, hogy az ellenőrzést le tudjuk folytatni.

Az ellenőrzés során átvizsgáltuk a képtár felett lévő kápolnát, annak padlását, ahol az emberi méltóságot meggyalázó kép tárult elénk. A kápolna alsó részében is, a padlástéren is több személy tartózkodott, ki-ki a maga módján fekvőhelyet foglalt el a padlózaton, egymást használva párnának. Rongyos, piszkos öltözetben, egészségtelen körülmények között. A rendőri intézkedés megkezdésekor nemtetszésüket fejtették ki, hogy a rendőrség milyen jogon hajtja végre [az] igazoltatást magánterületen.

Az igazoltatás során megállapítottuk, hogy a jelenlévő személyek valamennyien iskolázott emberek, nincsenek rászorulva az ilyen életmódra, véleményem szerint tüntetőleg csinálják mindezt, mivel tudomásuk van arról, hogy a rendőrhatalom, a tanácsi szervek ellenzik a tárlat ilyen irányú igénybevételét. Ezeknek igazolásául az alábbi személyeket jegyeztem fel, hogy bizonyítsam azt, hogy ilyen foglalkozású, tanult emberek nem élhetnek így, mint amilyen kép elénk tárult.

1. N. M. B. (Székesfehérvár, 1943. [redacted]) hajadon, a Magyar Rádió és Televízió munkatársa, mint rendező, Bp. [redacted] sz. alatti lakos.
2. H. P. (1954. május 12. [redacted]) nőtlen, Zeneművészeti Főiskolán tanul, Bp. [redacted]
3. Márkus Piroska (Bp. 1956. [redacted]) tanuló, Bp. [redacted]
4. Haraszi Miklós (1954. [sic!] [1945 – S. E.] [redacted]) Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alap, Bp. [redacted]
5. C. K. (Veszprém, 1950. [redacted]) Eötvös Loránd Tud. Egy. hallgatója, Bp. [redacted]
6. K. K. É. (1942. Bp. [redacted]) gyors- és gépíró, Bp. [redacted]
7. Borocznyik (sic!) Péter³ (1947. [redacted]) technikus, Bp. [redacted]
8. Harmász Gusztáv⁴ (Szeged, 1950. [redacted]) Eötvös Tud. Egyetem hallgatója, Szeged, [redacted]

¹ A Szövegek/Texts. International Experimental Poetry című kiállítás, 1973. augusztus 19–25.

² Napló, 1973. augusztus 16.

³ Breznnyik Péter.

⁴ Hábermann M. Gusztáv.

9. Koós Anna (különváltan élő Halász Péterné, Bp. 1948. [redacted]) fordító-nő Pannónia Filmgyártó Vállalatnál, Bp. [redacted]
10. Bálint István Antal (Bp. 1943. [redacted]) író, Bp. [redacted]
11. Chuchmiller (sic!) Éva⁵ (Bp. 1943. [redacted]) grafikus, Bp. [redacted]
12. Körmendi Mária dr. Bp. 1948. [redacted], munkahelye: Eötvös L. Tud. Egy. lakik: Bp. [redacted]
13. T. J. (Bp. 1952.) technikus, Külkereskedelmi Főiskolán, Bp. [redacted]
14. Molnár György⁶ (Gyöngyös, 1930. [redacted]) fogl. fordító, jelenleg segédmunkás, Gyöngyös [redacted]
15. Örsi Katalin (Pécs, 1952. [redacted]) tanuló, Bp. [redacted]
16. Háty Ágnes (Bp. 1952. [redacted]), filmrendező, jelenleg betanított munkás, Bp. [redacted].
17. V. É. Zs. (Bp. 1947. [redacted]) gyógypedagógiai tanár, Bp. [redacted]

⁵ Buchmüller Éva.

⁶ Molnár Gergely.

A fenti személyeken kívül még tartózkodott több személy a kápolnában, köztük [egy] 6 hónapos terhes anya, aki férjétől különváltan él. NDK állampolgár, aki magyar ismerősével érkezett a kápolnába.

Az ellenőrzés során megtudtam, hogy 18-án este a kápolnánál egy dél-amerikai zenekar volt, a hangszerelés (sic!) a reggeli ellenőrzéskor még benn volt a kápolnában.

A zenekar tagjai és még kb. 30-40 fő a község különböző területén, különböző helyeken szálltak meg éjszakára, mivel a kápolnában már nem volt hely. Galántai Györgytől kértem az engedélyt a műsor szervezéséhez, arra hivatkozott, hogy nem műsort adtak, hanem a jelenlévő személyek valamennyi[en] az ő baráti köréhez tartoztak, és az ő szórakoztatásukra hívta meg a zenekart. Többek között azt is kijelentette, hogy a személyek – mármint a zenekar – a VIT-ről érkezett Magyarországra az ő meghívása alapján. Ezt követően 20-án a délutáni órákban ugyancsak mintegy 30-40 fő volt a kápolnánál, zenéltek és táncoltak.

Továbbá jelentem, hogy az ellenőrzés során az ellenőrzöttek közül az egyik személy újságíró volt, aki az igazoltatás megkezdésekor kérte tőlem, hogy kinek az intézkedése alapján történik ez. Névvel, rendfokozattal közöltem, hogy az intézkedésért én vagyok a felelős. Gondolom, hogy ennek alapján, 20-án a délutáni órákban a Rendőr-főkapitányságon megjelent egy újságíró, aki engem keresett, a kápolnatárlattal kapcsolatos ellenőrzés miatt. Az ügyeletes tiszt, dr. Szatmári György, közölte velem, hogy nem vagyok a hivatalban, így boglári lakásomon keresett fel. Tekintettel arra, mivel dr. Szatmári György r. őrgy. telefonon közölte velem, hogy nincs megbízó levele a Főkapitányság vezetőjétől, így én a személyt nem fogadtam.

Fonyód, 1973. augusztus 22.

Frankberger Ferenc r. őrnagy
bűnügyi alo. vez. sk.

Láttam:

Szabó Sándor r. alezr. sk.
kapitányságvezető

A másolat hitelélül:

[MOL MDP-MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1973/4. ő. e., géppel írt másodpéldány, kézírással a lap tetején: Tm/1328; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. T/108/2/1971-73, kézírással a lap tetején: T/108/13/74; PMO 9/a]

107.

Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár, Szabadság u. 15.
Tel.: 17.
Szám: 3760-4/1973. -I.

Tárgy: Galántai György
budapesti lakos
építésrendészeti ügye

Járási Rendőrkapitányság
Fonyód

¹ 108. dok.

Csatoltan megküldöm a tárgyi ügygel kapcsolatosan hozott határozatom¹ egy példányát és kérem, hogy az eljáráshoz a karhatalmat biztosítani szíveskedjen, mivel előreláthatóan az intézkedés akadályokba fog ütközni.

Balatonboglár, 1973. augusztus 25.

Papp István
műszaki ügyintéző

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt másodpéldány saját kezű aláírással, az irat hátoldalán: (?) 1973. 08. 25., Hi: 73. 08. 30., 3760-4/1973-I.]

108.

Községi Tanács VB
Szakigazgatási Szerve
Balatonboglár, Szabadság u. 5.
Tel.: 17.
Szám: 3760-4/1973.

Tárgy: Galántai György
budapesti lakos
építésrendészeti ügye

Határozat

¹ 78. dok.

Elrendelem a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatala 6059-2/1973. számú határozatával jogerőre emelkedett 3534-4/1973. számú határozatom¹ végrehajtását.

A végrehajtás teljesítésére a Balatonboglári Községi Tanács VB Költségvetési Üzemét (Balatonboglár, Erzsébet u. 48. sz.) kötelezem.

A végrehajtás megkezdésének időpontját 1973. augusztus 27-én 13.00 órában állapítom meg.

A kápolna jelenlegi használatának megszüntetéséből keletkező anyagokat és eszközöket a Költségvetési Üzem saját telepére, zárt helyre köteles elszállítani, ahonnan az érdekeltek azokat az anyagokat elszállíthatják.

Jelen határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indoklás

A rendelkező részben foglaltak szerint határoztam, mivel megállapítottam, hogy Galántai György Budapest, II., Frankel Leó u. 68/b. sz. alatti lakos a 3534-4/1973. szám alatt kiadott határozatomat nem hajtott végre.

A fent hivatkozott határozatomban köteleztem nevezettet, hogy a kápolna jelenlegi használatát (mely Balatonboglár, Temetődombon van) 1973. augusztus 5-ig szüntesse meg.

E határozatomat kötelezett megfellebbezte,³ melyet a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatala 6095-2/1973. számú határozatával elutasított, helyben hagyva az első fokon hozott határozatot.

A közben eltelt időszak alatt többszöri ellenőrzésem során megállapítottam, hogy kötelezett a létesítményt továbbra is [a] rendeltetésszerű használatától eltérően használja, a használatot egyértelműen megszüntetni nem akarja, ezért az 1957. évi IV. tv. 72. § (3) bekezdés, 73. § (1,2) bekezdése értelmében határoztam, és a fent hivatkozott törvény 78. § (1) bekezdése értelmében a felebbezési jogot kizártam.

A határozatot kapják:

- 1.) Galántai György Balatonboglár, Temetődomb, Kápolna
- 2.) Római Katolikus Egyházközség, Balatonboglár
- 3.) Állami Közegészségügyi Járványügyi Felügyelő, Fonyód
- 4.) Somogy Megyei Tanács VB Járási Hiv. Elnöke, Fonyód
- 5.) Somogy Megyei Tanács VB elnökhelyettese, Kaposvár
- 6.) Községi Tanács VB Költségvetési Üzeme, Balatonboglár

Balatonboglár, 1973. augusztus 24.

Papp István
műszaki ügyintéző

[Artpool-Boglár, T/19/1973; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973]

109.

TÁVIRAT

Balatonboglár/1 1255 54 25 200

Balatonboglári Községi Tanács VB
Balatonboglár

1 2020

A 3534-4-1973. sz. határozat¹ ellen benyújtott fellebbezési elutasítást a mai napon vettem kézhez.² Vele egy időben érkezett a 3760-4/1973. sz. kialakítási határozat.³ Mivel határozatuk jogerőre való emelkedését a mai napon hozták tudomásomra, így a háromnapos határidő törvényekkel ellentétes. Törvényesség érdekében határozatuk azonnali felülvizsgálatát kérem.

¹ 78. dok.

² Artpool-Boglár, T/17/1973.

³ 108. dok.

[Galántai György távirata, 1973. augusztus 25. SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973; Artpool-Boglár, T/20/1973., piszkozat]

110.

Kedves Barátom!

Sz. Júlia felkeltett ma éjjel, és mindent megpróbált, hogy rábeszéljen egy balatonboglári látogatásra, a „mentsük, ami menthető” jegyében. Annak alapján, amit elmesélt, értelmetlennek tartom, hogy akár én, akár más kollégám holnap a helyszínre menjen. Sokkal inkább az a véleményem, hogy a legelső határozat kézhezvételekor kellett volna mindezt kezdeményezni. Annak alapján, amit Júliától hallottam, a következőket tanácsolom:

1. Szóban panaszt kell tenni a Fonyódi Járási Tanács VB Igazgatási Osztályán, és kérni, hogy azonnal intézkedjenek a végrehajtás felfüggesztéséről, illetve a határozatok megváltoztatásáról. Arra kell hivatkozni, hogy az egyházközséggel kötött szerződés¹ megfelelő jogcímet ad az ott-tartózkodásra, és a községi tanácsnak egyszerűen nincs joga abba beleszólni, hogy egy kápolnát imádkozásra vagy műterem céljára használnak, ha a kápolna tulajdonosa, illetve kezelője, az egyházközség nem emel kifogást, sőt határozatlan időre szerződést köt.
2. Amennyiben Fonyódon nem intézkednek azonnal, akkor meg kell próbálni – még a délelőtt folyamán – panaszt tenni a Somogy Megyei Tanács VB Igazgatási Osztályán Siófokon, ahol ugyanazt kell a panasz indoklásaként előadni, ami az 1.) pontban szerepel.
3. Meg lehet próbálni a fonyódi járási ügyészségen, illetve a siófoki megyei ügyészségen is panaszt tenni, és segítséget kérni, lehet, hogy segít valamit.
4. Nagyon udvariasan, higgadtan, komolyan, nem személyeskedve, csak a szerződésre kell hivatkozni, valamint arra – kellő tisztelettel –, hogy a tanács határozata törvényt sértő. Lehet hivatkozni a kápolnában tárolt nagy értékű eszközök és szerszámok biztonságára, hangsúlyozni kell, hogy Balatonbogláron, hol, milyen szerveknél került sor panasz emelésére, és Balatonbogláron is kérni kell a végrehajtás felfüggesztését, illetve a határozat megváltoztatását.
5. Minél sürgősebben jogász szakembernek kell látnia az ügyben keletkezett valamennyi iratot (szerződést, határozatot, fellebbezést stb.), mert csak ezeknek az ismeretében lehet megfelelő véleményt alkotni.

Vadásznak szerencsét elvből nem kívánok, de feltétlen együttérzésem kifejezésével maradok üdvözlettel.

Budapest, 1973. augusztus 25–26.

Dr. Orosz Balázs
[...]

[Artpool–Boglár, T/21/1973., kézírásos levél]

111.

T.
Somogy Megyei Tanács VB
Fonyódi Járási Hivatala
Igazgatási Osztálya

Alulírott Galántai György (Budapest, II., Frankel Leó u. 68/b. III. 16. sz. alatti lakos) a T. Igazgatási Osztály 53/1973. számú szabálysértési határozata ellen az alábbi

k i f o g á s t

jelentem be, és tisztelettel kérem, hogy a jelen kifogásommal megtámadott határozatot – alábbi indokaim alapján – megváltoztatni, és engem az 500.- Ft bírság megfizetése alól mentesíteni szíveskedjék.

Indoklás

Nem vitatom, hogy a hivatkozott jogszabályokban foglalt előírások megsértésével nem előírászerűen tároltam tűzveszélyes anyagokat, és az általam hasznosított gázenergia kezelése tekintetében is szabálytalanságokat vétettem. Hivatkozni szeretnék azonban arra, hogy a tűzbiztonsági, valamint a gázenergiával kapcsolatos – igen szigorú – szabályokról csak a T. Igazgatási Osztály bírságoló határozatából szereztem tudomást, ami – jól tudom – engem nem mentesít teljesen a felelősség alól, de megítélésem szerint mindenképpen enyhítő körülménynek számít.

Szeretném előadni, hogy a határozat kézhezvétele után azonnal megszüntettem a szabálytalan állapotot, sőt, a korábban műtermemet képező kápolna-helyiséget is elhagytam. Úgy gondolom, hogy a szabálysértési határozat a jelen – bírságot kiszabó – formájában túlságosan szigorú, nem veszi tekintetbe a szabálysértés kisebb súlyát, jellegét, a sajátos körülményeket, és nincs tekintettel személyi körülményeimre sem. Szabadfoglalkozású festőművész lévén csak igen rendszertelenül jutok jövedelemhez, a közelmúlt nyári hónapokban mindössze havi 5–600 Ft jövedelemem volt, amelyből nemcsak a magam, hanem két gyermekem megélhetéséről is gondoskodnom kellett. Hivatásom gyakorlásából következően pedig az anyagnemenkénti csoportosításra vonatkozó szabály mereven nem is tartható meg, hiszen hígítóval hígítom a festéket, és festékekkel festek vászonra, papírra, tehát ezeknek az anyagoknak szükségképpen együtt is kell lenniük ahhoz, hogy dolgozhassam.

Az a véleményem, hogy a hivatkozott szabálysértési határozat túlságosan szigorú, és az 1968. évi I. tv. 20. § által tartalmazott figyelmeztetés áll arányban az általam megvalósított szabálysértéssel. Erre való hivatkozással tehát arra kérem a T. Igazgatási Osztályt, hogy a velem szemben kiszabott szankciót figyelmeztetésre szíveskedjék megváltoztatni, és a bírságtól eltekinteni.

Abban az esetben pedig, ha a T. Igazgatási Osztály a jelen kifogásomat elutasítaná, és a hivatkozott határozatot hatályában fenntartaná, kérem, szíveskedjenek az iránt intézkedni, hogy a Képzőművészeti Alap a hozzá befolyó, és részemre egyébként kifizetésre kerülő bevételeim 33%-a terhére, részletekben egyenlíthessem ki a bírság összegét.

Tisztelettel:

Budapest, 1973. augusztus 26.

Galántai György
festőművész

Bp. II., Frankel Leó u. 68/b. III. 16.

[Artpool–Boglár, T/23/1973., géppel írt másodpéldány]

Jegyzőkönyv

Készült 1973. augusztus 25-én¹ a Kápolna-műterem helyiségében.

Jelen vannak: Galántai György festőművész
 Budapest II. Frankel L. u. 68/b.
 Madarász Ferenc, Balatonboglár Községi Tanács VB
 gazdálkodási csoportvezető
 Klikk Attila, Balatonboglár, Községi Tanács VB
 gazdálkodási előadó
 Kolip Gyula őrnagy, Járási Rendőrkapitányság részéről
 Dr. Berényi Ervin megyei KÖJÁL igazgatóhelyettes
 Papp István Községi Tanács VB műszaki ügyintéző

A megjelentek a Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve 3534-4/1973. számú határozatának² végrehajtása érdekében a mai napon megjelentek a Balatonboglár Temetődombon lévő kápolnánál.

Az intézkedés során egyezség jött létre a Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve műszaki ügyintézője és Galántai György festőművész között, mely szerint megállapodnak abban, hogy a fent jelzett határozatot olyan formában hajtják végre, hogy a kriptában elhelyezett anyagokat és használati tárgyakat ideiglenes jelleggel a kápolna helyiségében helyezik el.

Galántai György festőművész kötelezte magát, hogy 1973. augusztus hó 31-én 24,00 óráig a kápolnában lévő anyagokat elszállítja. Amennyiben ezen anyagokat fenti határidőig a kápolnából nem távolítja el, illetőleg annak eredeti állapotát nem állítja helyre, a Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve hatósági tanúk, a rendőrség és szükség esetén az Állami Biztosító képviselőivel közösen a kápolnát kiüríti, és az anyagokat a Balatonboglári Községi Tanács VB Költségvetési szerve (Balatonboglár, Erzsébet u. 48.) raktárhelyiségében biztonságosan elhelyezi, Galántai György festőművész anyagi terhére.

Galántai György festőművész a fentieket tudomásul veszi és közli, hogy a fentiek szerint fog eljárni, és az anyagokat a megjelölt határidőre elszállítja.

Jelenlévők megállapodnak abban, hogy a kápolna ajtaját külön-külön lakattal lezárják kívül és belül, melynek felnyitását csak a községi tanács képviselője jelenlétében és együttesen eszközölhetik és az ettől való eltérés büntetőjogi felelősséget von maga után.

Tudomásul veszik, hogy a kriptában elhelyezett anyagokat sértetlenül és épségben helyezték el a kápolna helyiségén belül, melyek ilyen formában történő átvételét Galántai György festőművész jelen jegyzőkönyv aláírásával nyugtázza.

Jelenlévők mást elmondani nem kívánnak, a jegyzőkönyvet hangos bediktálás után jóváhagyólag eredetben aláírják.

K.m.f.

Galántai György, Kolip Gyula,
 Klikk Attila, Papp István,
 Horváth Judit, Schneider Istvánné

[SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973, géppel írt tiszttzat, saját kezű aláírásokkal; Artpool-Boglár, T/23/1973.]

¹ Az Artpool-Boglár, T/23/1973. példányon kézzel javítva: aug. 27-én.

² 78. dok.

Hivatalos másolat!

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
Fonyódi Járási Rendőrkapitánysága
Szám: O2-38/1973.

Tárgy: Galántai György
bpesti lakos
építésrendészeti ügye

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjének
Kaposvár

Jelentem, hogy a Balatonboglári Tanács VB Szakigazgatási szerve 3760-4/1973. sz. alatt határozata¹ szerint Galántai György budapesti lakos Balatonboglár, temetődombi képtárlatát 1973. augusztus 27-én 13 óráig meg kellett szüntetni. Galántai György ezt megszüntetni nem volt hajlandó, ezért a községi tanács a határozat végrehajtása érdekében a járási rendőrkapitányságtól ugyancsak a 3760-4/1973. sz. átiratában² karhatalmat igényelt annak érdekében, hogy a kényszer-kilakoltatást végrehajthassa.

¹ 108. dok.

² 107. dok.

Tekintettel arra, mivel előreláthatóan attól kellett tartani, hogy az intézkedés akadályokba fog ütközni, így a községi tanács részére 14 fős közbiztonsági járőr csoportot vezényelt.

A községi tanács részéről kivezényelt emberek és a kivezényelt karhatalom 13,25 h-kor érkezett a képtárhoz, ahol Galántai György festőművészen kívül az alábbiakban felsorolt személyek volt[ak] jelen.

1. T. K. (1952. [...]) laboráns, Zalakaros, [...] ideigl. lak. Balatonboglár, [...]
2. D. I. F. (Bp. 1952. [...]) tanuló, a Művelődésügyi Minisztérium ösztöndíjasa. Tanulóhelye: Párizs, Bp. [...] sz. alatti lakos.
3. Gágyor [Gáyor – S. E.] Tibor (1929. [...] Rákospalota) magyar állampolgár, konzuli útleveles, Bécsben él, építészmérnök, festőművész, képkiallító.
4. Poór [Pór – S. E.] György (Bp. 1944. [...]) fényképész, Bpest [...] Személyi igazolványa szerint 1970. július 22-én szabadult feltételes. Jelenlegi munkahelye: Nehézipari Minisztérium.
5. V. E. (Pécs, 1951. [...]) adminisztrátor, OTP, Bp. [...] sz. alatti lakos.
6. Sz. J. (Bp. 1947. [...]) elvált, építész, Bp. XI. [...] Munkahelye: Pest-megyei Ép. Ip. Váll. Bp. VIII.
7. Dobos Gábor Péter (Bp. 1947. [...]) kameraman (fényképész) Magyar Rádió és Televíziónál, lakik: Bp. [...]
8. B. J. (Bp. 1953. [...]) Eötvös L. Tudomány E. tanulója, Bp. [...]
9. N., R. (Berlin, [...]) Berlin, [...] tartózkodásra érkezett Magyarországra, 1973. aug. 6-án Bpsten a Ferihegyi repülőtérre érkezett. Bpsten csak 6 napot tartózkodott, ezt követően Balatonbogláron a képtárlatban lakott 1973. aug. 27-ig.
10. G. L. Zs. 1953. [...] Drezda, [...] tanuló, Balatonboglár, [...] sz. alatt tartózkodott. Nevezett kb. 4 napja ismerkedett meg a fent említett NDK állampolgárral, az vitte a képtárhoz és ismerte meg Galántai Györgyöt.

A helyszínen jelen volt még Nyakas Szilárd (Munkács, 1944. [...]) a Magyar Rádió és Televízió munkatársa, Bp. [...] sz. alatti lakos, aki a meghallgatása során elmondta, hogy a mai nap folyamán érkezett a kápolnához hivatalosan annak érdekében, hogy riportot készítsen a kápolnában történt

eseményekről. Elmondása szerint 27-én reggel, amikor bement a munkahelyére, Anderlik Sándor, a Televízió URH osztály dolgozója telefonon értesítette, hogy egy riport-esemény történik a balatonboglári kápolnába, (sic!) menjen le rögzíteni. Mivel nem kapott gépjárművet erre a napra, így Anderlik Sándor hozta össze Gáyor Tibor (1929. [...] Rákospalota) magyar állampolgár, konzuli útleveles, Bécsben élő építészmérnök, festőművész kiállítóval, aki saját gépkocsijával hozta le a kápolnához.³

Tekintettel arra, hogy a fenti személyek nem tartoztak a kápolnához, az igazoltatás után valamennyit eltávolítottuk a kápolna környékéről, a tanácsi intézkedésnél csak Galántai György festőművész maradhatott.

Jelentem, hogy a jelenlévő személyektől, pl: Nyakas Szilárd munkatársától 1 db. magnótekerceszt átvettünk,⁴ amelyet dr. Gelencsér István r. alezr. főkapitány-helyettes elvtárs magával vitt, ezenkívül a két NDK állampolgártól a fényképezőgépből kivettük a filmet, azt előhívtuk, amit jelentésemhez csatolok.⁵

Jelentem, hogy a tanács szakigazgatási szerve a határozatban foglaltakat nem hajtotta végre. A határozat úgy szól, hogy a Galántai György összes felszerelését Balatonboglár, Erzsébet u. 48. sz. alá a Költségvetési Üzemnél, jól elzárható helyre fogják szállítani. Ez nem történt meg, hanem a kriptából az összes holmiját, a képtárat felhordták a kápolnába, azt lepecsételték, jegyzőkönyvet vettek fel, amelyben Galántai György kötelezte magát arra, hogy 7 napon belül azt elszállítja. Az elhelyezett tárgyakról leltárjegyzéket nem készítettek, így a községi tanács ki van téve annak, hogy esetleg utólag Galántai követeléssel lép fel. Ki van téve a kápolna annak, hogy a Galántaihoz tartozó társaság azt feltöri, az ott lévő ingóságokat megrongálják azért, hogy az Állami Biztosítótól nagyobb összegű pénzt vehessenek fel.

A kápolnánál az intézkedések végrehajtásánál ellenállás vagy rendezavarás nem történt.

Galántai György kb. 17 órakor hagyta el a balatonboglári kápolnát, a nyakába akasztott egy kb. 60x40-es kartonlapot, amelyen „Több emberséget kérünk” felirat⁶ volt, és ezzel vonult végig Balatonboglár utcáin. Az eddigi megállapítás szerint Balatonboglár területét elhagyták.

Fonyód, 1973. augusztus 28-án.

Frankberger Ferenc r. őrgy. sk.
bűnügyi alosztályvezető

Láttam:

Szabó Sándor r. alezr. sk.
kapitányságvezető

Másolat hiteles:

Dr. Mátyás Józsefné
r. ftórm.

[SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e., hiteles másolat, dr. Mátyás Józsefné saját kezű aláírásával, kézírással a lap tetején: Bíró et. PMO 9/1., T/108/10/71-73., 73. szept. 6.]

³ Interjú Nyakas Szilárddal és Gáyor Tiborral
182. o.

⁴ A magnószalag szöveges változata: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.

⁵ A fotók nem találhatók.

⁶ A táblán a „Barátságos bánásmód” felirat szerepelt, 182. kép.

114.

BUDAPESTI RENDŐRKAPITÁNYSÁG
III/III-B. ALOSZTÁLY

SZIGORÚAN TITKOS!
Ikt. sz.: 11-4335
1+2 lap
Érk.: 1973. szept. 21.

Kivonat „Huszti” fn. ügyn. 1973. VIII. 30-i jelentéséből

Augusztus [redacted] találkoztam Bősze Andreával (Tel: [redacted]), aki a Balatonboglári Kápolna-kiállítás egyik szellemi, anyagi támogatója.¹ Elmondta, hogy 26-án¹ karhatalom (30 rendőr, katonák, KÖJÁL, párttitkár, kőművesek) mentek ki a kápolnához, és a lenti részt, tehát amit lakásnak használtak, befalazták. A fenti részt, a kápolnát pedig 4 db. lakattal lezárták. Két kulcsot a Galántainak is adtak.

Ebben az időben volt lent éppen Nyakas Szilárd is a Rádió Ifjúsági Osztályának riportere is. Az ott lévőket letartóztatták, és bevitték. Nyakas-tól elvették a magnószalagot, Galántaitól és az ott lévő fotósoktól az összes filmet. Mindezeket már Galántaitól hallottam, akivel aznap este találkoztam.

A történet folytatása: – amikor megjelentek a karhatalmisták, egy fiú elszaladt a plébánosért, akitől bérelték a kápolnát. A plébános nem volt sehol. Ma, 30-án derült ki, hogy a plébánost két napra elküldték Balatonboglárról.

Nyakassal ma délelőtt telefonáltunk az ügy jogosságát illetően különböző helyekre, ahol illetékesek lennének erre választ adni, de mindenhol mereven elzárkóztak a nyilatkozat elől.

Valami azonban mégis „búzlik” a jogosságot illetően. Papírjuk a rendőröknek nem volt az intézkedés jogosságát illetően.

Ma este valószínű, hogy találkozom Galántaival, mindezek reményében.

A kivonat hitelül: Bp. 1973. IX. 10.

Kalcsó Istvánné II. s. gt.

Készült: 1 pld. kivonat. BM. III/III-4. oszt.

Nytsz: 428-342/73.

4-2204, 4/2-348

[TH O-16268/1., 214. o., Horgászok I. fn. dosszié]

115.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

Tárgy: „Horgászok” fn.
ügyjelzésben

Engedélyezem:

[redacted]
JAVASLAT

Ellenséges tevékenység gyanúja alapján „HORGÁSZOK” fedőnéven 1971. V. 20. óta bizalmas nyomozás alatt tartjuk Halász Péter (Bp. 1943. VIII. 20. Fischer Zsuzsanna) pártonkívüli, magyar állampolgár, szabadfoglalkozású amatőr színjátszó oktató, Budapest, VII., Dohány u. 20. sz. alatti lakost és csoportját.

¹ 1973. augusztus 27-én.

A csoport tagjai:

- Bálint István költő (Bp. 1943. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakos, aki a csoport tanácsadója és az előadott darabok írója. Aktívan részt vesz a csoport összetartásában.
- Halász Péterné sz. Koós Anna (Bp. 1948. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, fordító, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakos, az előadások és egyéb összejövetelek szervezője.
- Bálint Istvánné sz. Kollár Marianne (Kolta, 1943. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, zenei fordító, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakos.
- Dr. Nádori Péterné sz. Dobos Emőke (Törökszentmiklós, 1943. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, szövetkezeti bedolgozó, Bp. I., [redacted] sz. alatti lakos.
- Breznyik Péter (Pécel, 1947. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, foglalkozásnélküli, Bp. XIII., [redacted] sz. alatti lakos.
- Kovács Miklós (Bp. 1950. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, - adataink szerint - foglalkozásnélküli, Bp. XIV., [redacted] sz. ideigl. lakása: Bp. XIV. [redacted] sz. alatti lakos.
- Simon Sándor (Balassagyarmat, 1953. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár. Állandó lakása: Szolnok [redacted], ideigl. lakás Bp. XII., [redacted]
- Szeghó István (Nyíregyháza, 1950. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, az ELTE Természettudományi Kar hallgatója, Bp. V., [redacted] sz. alatti lakos. Nevezett a betiltott darabról fotókat készített, melyet Halász Péter és Bálint István illegálisan juttatott külföldre.
- Dobos Gábor (Bp. 1947. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, Bp. XI., [redacted] szám alatti lakos, aki a fotók elkészítésében is tevékenykedett.
- Hábermann Gusztáv (Szeged, 1950. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, ELTE pszichológia-angol szakos II. évfolyam hallgatója. Szeged, I., [redacted] ideigl. - be nem jelentett - lakása: Bp. II., [redacted] sz. alatti lakos. Nevezett a csoport tagjai között Algol László néven ismert.
- Major Jánosné sz. Buchmüller Éva (Bp. 1943. [redacted]) pártönkívvüli, magyar állampolgár, grafikus, Bp. VIII., [redacted] sz. alatti lakos, 1972. decemberében került a csoporthoz.
- A csoport tagjai közül Szendrei Éva Bp. VIII., [redacted] sz. és Lajtai Péter Bp. XIII., [redacted] sz. alatti lakosok 1972 augusztusában Izraelbe disszidáltak.
- Dr. Körmendi Mária Bp. II., [redacted], Bácskai Dorottya Bp. XIV., [redacted], és Laurenczi Ágnes Bp. IX., [redacted] sz. alatti lakosok 1972-ben kiváltak a színjátszó csoportból, de Halászákkal a kapcsolatot továbbra is fenntartják.

A „Horgászok” fn. csoport perifériáján mintegy 50 fiatal helyezkedik el.

A Halász Péter által vezetett „Kassák Stúdió” elnevezésű színjátszó együttes előadásait (A Skanzen gyilkosai) az illetékes szervek politikailag károsnak, közérkölcstöt sértőnek minősítették. Szignalizációs tevékenységünk eredményeképpen a XIV. ker. Tanács Népművelési Csoportjának vezetője a darabot betiltotta.¹

Adataink szerint a betiltás után Halászáék a darabot magánlakásokon rendszeresen műsorukra tűzték. Ellenséges tevékenységük megszakítása céljából a csoport vezetőjét, Halász Pétert 1972. július 9-én - a BM Vizsgáló Osztály - eljáráson kívüli rendőrhatalósági figyelmeztetésben részesítette. Bálint István költővel figyelmeztető jellegű beszélgetést folytattunk le. Intézkedéseink nem érték el céljukat.

Adataink szerint a csoport Halász Péter vezetésével továbbra is együtt van. A csoport tevékenységének irányításában Bálint István és Breznyik Péter is aktívan részt vesz. Nevezettek előadásokat szerveznek és tartanak Halász lakásán, de felléptek Bálint István, Konrád György lakásán és Bálint Endre festőművész műtermében is. Előadásukat - amit hetenként 1-2 alkalommal tartanak - általában 25-30 fő, meghívás alapján látogatja.

¹ Az 1972. január 31-re tervezett bemutató előzetesen jóváhagyott forgatókönyve és az előadás lényegi eltérései miatt a XIV. kerületi tanács a Kassák Művelődési Házban működő csoport tevékenységét felfüggesztette.

Az összejöveteleken részt vettek olyan személyek – Mészöly Miklós, Eörsi István, Szentjóby Tamás, Konrád György és felesége [Láugh Júlia] – akiket ellenséges tevékenység gyanúja miatt bizalmas nyomozás alatt tartunk.

Adataink keletkeztek arra vonatkozóan, hogy Halász Péter a „Skanzen gyilkosai” c. darab újbóli bemutatására hivatalos szervek támogatását akarja megnyerni. Célja, hogy csoportjának nyilvános fellépést biztosítson. Így került sor 1972. október 20-án a békéscsabai Jókai Színház klubjában a „Skanzen gyilkosai” bemutatására. Az előadást vita követte, melynek során a csoport tagjai cinikus, arrogáns hangnemben szólaltak fel, és anarchista beállítottságukról tettek bizonyosságot. Meghallgattunk 4 főt, akik elmondták, hogy az előadás szakmailag és politikailag zavaros volt.

A Halász Péterről készített környezettanulmány és lakótársainak – 3 fő – meghallgatása alapján nevezettről az alábbiakat állapítottuk meg:

Halász Pétert a házban tanúsított – a szocialista együttélés szabályait súlyosan sértő – magatartása miatt a lakóbizottság elnöke többször szóban, majd írásban is figyelmeztette. Halász a figyelmeztetésre durván reagált és magatartásán nem változtatott. Lakásán naponta felkeresik hozzá hasonló fiatalok. Délelőttönként 8–10 fő, este, illetve az éjszakai órákban 20–30 fő. Vendégei általában hajnalig maradnak a lakáson, ahol a társulat saját darabjait adja elő. Társaságukban 14–15 éves fiatalokat is láttak. A meghallgatottak szerint a „házi bemutatókon” kívül rendszeresen és mértéktelenül italoznak, és hangoskodásukkal zavarják a ház lakóinak éjjeli nyugalalmát. Szomszédjuk emiatt idegkezelés alatt áll. Továbbiakban elmondták, hogy a Halász család és a hozzájuk feljáró személyek félelemben és rettegésben tartják a ház lakóit, ezért a velük egy emeleten lakók este már nem merik elhagyni otthonukat.

A csoport három tagjának szüleit is meghallgattuk. Nevezettek elmondása szerint Halász Péter gyermekeiket kiragadta a családból, és szinte szuggesztív erővel hat rájuk, hogy azokat saját céljainak elérésére felhasználja. Halász erkölcsileg teljesen gátlástalan, olyan nézeteket terjeszt, hogy nem a szülő feladata a gyermek életének, tudati fejlődésének irányítása. Nevezett ráhatásának tulajdonítják a szülők, hogy gyermekeik a „szülői zsarnokságtól” való megszabadulás címén – ■■■■ és ■■■■ – otthonukat elhagyták, mások pedig azt kilátásba helyezték.

■■■■ sz. alatti lakos a Pest Megyei Rendőr-főkapitányságon tett bejelentést Halász Péter és társai ügyében. Nevezett elmondotta, hogy Adamis Béla – Halászhoz hasonlóan – munkakerülő életmódot folytat. Lakásukon a csoport több tagja – Kovács Miklós, Simon Sándor stb. – gyakran találkozik. Összejöveteleik alkalmával felolvasásokat tartanak és azt hangoztatják, hogy „a társadalom építésében nem hajlandók még a csavar szerepét sem betölteni”.

■■■■ véleménye szerint ■■■■ magatartásában, tanulásában, egészségi állapotában negatív irányú változás állt be. Az éjszakába nyúló próbák, előadások és különféle megbeszélések erkölcstelen, munkakerülő életmóddal párosulnak. Félnék attól, hogy ■■■■ meggondolatlan, felelőtlen magatartása bűncselekmény elkövetéséhez vezet.

A meghallgatott személyek szerint Halász Péter a csoport tagjainak különböző „szellemi termékeket” biztosít, és kötelezi őket azok elolvasására, hogy világnézetüket saját elképzelése szerint irányíthassa. Így pl. ■■■■ kínai vonatkozású és zsidó vallástörténeti könyveket kapott elolvasásra. Disszidálása után egy „ismeretlen” személy a kínai vonatkozású könyveket azonnal elvitte. ■■■■ és ■■■■ is hasonló témájú könyveket tanulmányozott.

■■■■ elmondása alapján a csoportban – főleg Halász részéről – felfe­lődött az a gondolat, hogy kommunát alakítsanak, ahol meg akarják teremteni azokat a javakat, ami életformájukhoz, létfenntartásukhoz és a színjátszáshoz szükséges.

Operatív úton szereztünk tudomást arról, hogy Halász már a disszidálás² előtt tudott [redacted] és [redacted] szándékáról. Halász szerint „ők már előtte nem voltak a csoportban, hogy elmeheessenek vidékre és hogy ne tőlünk menjenek el”. Nevezettek Jugoszlávián keresztül disszidáltak Izraelbe.

Adatok keletkeztek arra vonatkozóan, hogy a csoport – általunk ismeretlen témájú és tartalmú – filmeket készített, melynek vágását a TV-ben dolgozó kapcsolatuk – Kórody Ildikó rendezőasszisztens – végezte. A filmeket kizárólag a csoport tagjainak lakásán – Perényi Endre Bp. VII., [redacted] és Halász Péter VII., [redacted] – vetítették le.

Legújabb adataink szerint Galántai György festőművész – (Bikács, 1941. VI. 17. Szameth Krisztina) pártonkívüli magyar állampolgár, Bp. II., Frankel Leó u. 68/b. sz. alatti lakos – Balatonbogláron egy „kápolna-műtermet” hozott létre. A bérelt kápolnában előadásokat, különböző megbeszéléseket tartanak és kiállításokat rendeznek. Ez évi programjuk június 10-től szeptember 7-ig tart.

1973. augusztus 12–18-ig az általunk bizalmas nyomozás alatt álló „Kassák Stúdió” elnevezésű amatőr színjátszó csoport tartotta itt előadásait. Műsoruk közt szerepelt a – XIV. ker. Tanács VB Művelődési Csoportja vezetője részéről – betiltott „Skanzen gyilkosai” c. közerkölcsöt sértő és politikailag káros előadás.

Előadás-sorozatuk lényege a szocialista társadalommal szembeni közömbösségük hangoztatása, a társadalmi normák ellen való tiltakozás. Véleményük szerint a szocialista és kapitalista társadalom között nincs különbség, mivel érvényesülésüket, felemelkedésüket mindkét társadalom lehetetlenné teszi.

Bizalmas úton megtudtuk, hogy a kápolnában különféle feliratokat helyeztek el. Pl. „Művészet az, ami be van tiltva,” stb.

Adataink szerint egy-egy összejevetel alkalmával 60–80 fő volt jelen. Közöttük olyan személyek – Szentjóby Tamás és kapcsolatai, Eörsi István, Halász Péter és csoportja, Najmányi László, Beke László – akiket bizalmas nyomozás alatt tartunk. Esetenként külföldi – főleg nyugati – állampolgárok is látogatták rendezvényeiket.

Egyoldalú, nem ellenőrzött adatunk szerint „a közönség erősen hippy jellegű és a szélsőjobboldali, anarchista megnyilvánulásoktól egészen a fasiszta jellegűekig minden árnyalat megtalálható”.

Szentjóby Tamás véleménye szerint a balatonboglári kápolna „ingyen nyaralási táborrá változott... könnyű nőcskék, ostoba, buta, közönséges kis emberkék gyülekezőhelye” lett. „Vannak, akik összelopkodják a fél Boglárt és felhordják a kápolnába.”

A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság telefontájékoztatása szerint Pauer Gyula szobrász Balatonbogláron tetteleg bántalmazott egy rendőrt. Felesége, meghallgatása során kijelentette, hogy férje és barátai különböző lakásokban jönnek össze. Szerinte a megtúrt kategóriába tartoznak, a hatalomnak nem hajtanak fejet, és csak azért nem disszidálnak, mert addig van értékük a külföld – nyugat – szemében, amíg itthon vannak opposícióban.

Galántai György az általunk bizalmas nyomozás alatt álló személyeket, akik – szerintük is – a megtúrt és tiltott kategóriába tartoznak, és nem kapnak nyilvános fellépési, illetve publikálási lehetőséget, azzal támogatja, hogy részükre nyilvános szereplési lehetőséget biztosít Balatonbogláron. Rendelkezésükre bocsátja az általa bérelt kápolnát, és előadásukra közönséget szervez. Műsoraikat plakátokon és meghívókon hirdetik. Bár belépődíjat nem szednek, kiadásukat perselyezéssel biztosítják.

Galántai nem tartozik a „Horgászok” fn. csoport tagjai közé.

Összegezve: megállapítható, hogy a csoport vezetője, szellemi irányítója Halász Péter szabadfoglalkozású, amatőr színjátszó oktató, antiszo-

cialista (sic!) magatartású személy. Nevezett nem tartja be a szocialista társadalmi együttélés szabályait.

Intézkedéseink hatására sem oszlatta szét csoportját, ezzel több család nyugalmát, életét tette tönkre. Tevékenységével a csoport tagjainak – különösen a fiatal korban lévőknek – tudatát és erkölcsét kedvezőtlen irányba befolyásolja, a szocialista embertípussal ellentétes nevelést folytat. Célja, hogy polgári nézeteit, téves elképzeléseit – minden eszközt megragadva – a környezetében lévő személyekre erőltesse. Terve, hogy a téves eszmékkel megfertőzött fiatalokat az általa hirdetett „szabadság” kivívására és gyakorlására használja fel. Mindehhez segítséget nyújt a csoport két tagja: Bálint István költő és Breznyik Péter.

Halász Péter és Galántai György tevékenységének megszakítására, a „Horgászok” fn. csoport bomlasztására az alábbi intézkedések megtételét javasoljuk:

1. A „Horgászok” fn. ügyjelzésben bejelentést tett [redacted] meghallgatjuk, újabb operatív adatok beszerzése, illetve a meglévők pontosítása végett. A „Horgászok” fn. ügyjelzésben keletkezett operatív anyagokat megküldjük a BRFK VII. ker. Rendőrkapitányságnak azzal, hogy a csoport tagjai ellen munkakerülő életmódjuk, csendháborítás és garázdaság miatt szabálysértési eljárást kezdeményezzen. Javasoljuk, hogy megfelelő bizonyítékok alapján tegyenek intézkedéseket Halász Péter és Bálint István rendőrhatósági felügyelet alá helyezésére, illetve a főbb személyek figyelmeztetésére. (A BRFK VII. ker. Rendőrkapitányság vezetőjével szóban megbeszélve.)

A rendőrhatósági felügyelet alá vonásra azért van szükség, mert csak így biztosítható a csoport vezetőinek a tagoktól való elszigetelése. Halász Péter amatőr színjátszó oktatói engedéllyel rendelkezik. A Fővárosi Tanács VB Népművelési Osztályánál kezdeményezzük az oktatói engedély bevonását.

2. Mivel Galántai György balatonboglári tevékenysége nem tartozik szorosán a „Horgászok” fn. ügyjelzéshez, ezért javasoljuk, hogy a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság az 1973. augusztus 22-én készített összefoglaló jelentésében² szereplő intézkedéseit hajtsa végre, osztályunkkal együttműködve.

3. Intézkedéseink hatását hálózati és technikai úton ellenőrizzük.

Kérjük a javasolt intézkedések végrehajtását engedélyezni.

Budapest, 1973. augusztus 29.

Egyetértek:

Dr. Varga József
r. őrgy. alosztályvezető

Horváth Tibor r. hdgy.

[redacted]
4/7-879

K: 4 pld.

4/7-879

2 pld. „Horgászok” ag.

1 pld. Táj.ti. 1 pld. Táj. Alo.

[TH O-16268/1., 201–207. o., Horgászok I. fn. dosszié, kézirással az 1. oldal tetején: Pálffy e. a balatonboglári anyaggal együtt beszéljük meg. Javaslom: gondolkodjatok még azon is, mit lehetne még. Sürgős, 73. VIII. 30.; az első oldal alján kézirással: 4-2022]

116.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!
Hiv. sz.: 213-364/73.
11-3986

JELENTÉS

Jelentem, hogy kérésünkre a Somogy Megyei Rendőrkapitányság III/III. Osztálya felterjesztette GALÁNTAI GYÖRGY ügyében készített összefoglaló jelentését.¹

A javasolt intézkedések végrehajtása segítséget ad HALÁSZ PÉTER és társai ügyében általunk folytatott bizalmas nyomozáshoz.

A javaslatban foglalt tanácsi intézkedések végrehajtása megtörtént.

Megtiltották, hogy a kápolnát műtermen kívül más célra használják fel. A kápolnában lévő kriptát – amelyet lakás céljára használtak – befalazták.

Javaslom, hogy az összefoglaló jelentésben szereplő intézkedéseket a fenti szerv hajtsa végre.

Budapest, 1973. szeptember 5.

Dr. Varga József
r. őrgy. alosztályvezető

K: 2 pld./Sné
K: 1 pld. Somogy m.
1 pld. „Horgászok” do.
Nytsz: 4/7-909
4-1974.
4/2-312.

[TH O-16268/1., 215. o., Horgászok I. fn. dosszié, kézzel írott megjegyzések a lap tetején: 1. Felküldték, 2. hogy látjuk, külön kell, 3. Hajtsák végre – ha aktuális, 4. Amit nekünk kell, azt megcsináljuk, 5. Konzultálni]

117.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság „Szigorúan titkos!”
Kaposvár Ikt.sz.: 11-12/32
Szám: 2053/1-1973. 1+ 4 lap
BM III/III. Főcsoport-főnökhelyettesének Ér: 1973. szeptember 10.

Budapest

Csatoltan felterjesztem Galántai György budapesti festőművésszel kapcsolatban készített rendőri jelentés egy példányát,¹ valamint Nyakas Szilárd riporter által készített magnetofon-szalag szövegét.²

Kaposvár, 1973. szeptember 6.

Sólyom Gábor
r. ezredes megyei főkapitány

[THO-16268/1. Horgászok I. fn. dosszié, 208. o., saját kezű aláírással, kézírásos megjegyzések: Varga e. Beszéljük meg, 73. IX. 19., olvashatatlan szignó; Kérem készítsünk táj. jelentést. Ezen túlmenően az érintettekre javaslatot kérek. Harangozó, IX. 17.; Kézírással a lap alján: 80-1231, 4-2164, 4/2-340]

¹ 104. dok.

¹ 118. dok.

² SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.

Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
Kaposvár

JELENTÉS

Kaposvár, 1973. szeptember 6.

Galántai György budapesti lakos, festőművész 1968-ban bérbe vette a balatonboglári rk. egyházközségtől a balatonboglári Temetődombon lévő ún. volt Körmendy-féle egyházi tulajdonban lévő kápolnát. A kápolnát lakás és műterem céljára használta, ott tárlatot rendezett. Galántait a nyári időszakokban sokan, főleg egyetemi hallgatók és értelmiségi fiatalok keresték meg, s laktak nála, részben a kápolnában, részben a kápolnához tartozó kriptában. Rendszeresen 20–30-an tartózkodtak Galántainál. Galántai elmondása szerint ezek mind barátai, hozzá hasonló érdeklődésű fiatalok, olyanok, akik az ő művészetét vallják magukénak.

1973. augusztus 17-én „VAKÁCIÓ” fn. közbiztonsági akciót hajtottunk végre, melynek során ellenőriztük a Temető- és várdombot. Ez alkalommal megállapítottuk: egy nagyobb, elhanyagolt öltözetű, vegyes társaság tartózkodik Galántainál, nevezetesen az alábbiak:

N. M. B. (Székesfehérvár, 1943. anyja: , hajadon, a Magyar Rádió és Televízió munkatársa, rendező) Budapest, VII. sz. alatti lakos, H. P. (1954. anyja: , nőtlen, Zeneművészeti Főiskolai hallgató) Budapest, XI. sz.,

MÁRKUS Piroska (Budapest, 1956. anyja: , tanuló) Budapest, XI. sz.,

HARASZTI Miklós (1954 [sic!] [1945 – S. E.] anyja: , munkahelye: Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alap) Budapest, sz.,

C. K. (Veszprém, 1950. anyja: , Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója) Budapest, VII. sz.,

K. K. É. (1942. , Budapest, anyja: , gyors- gépirónő) Budapest, XII. sz.,

BREZNYIK Péter (1947. anyja: , technikus) Budapest, sz., HÁBERMANN Gusztáv (Szeged, 1950. anyja: , Eötvös L. Tudományegyetem hallgatója) Szeged, sz.,

KOÓS Anna (különváltan élő Halász Péterné, Budapest, 1948. anyja: fordítónő, Pannónia Filmgyártó Vállalatnál) Budapest, VII. sz.,

BÁLINT István Antal (Budapest, 1943. anyja: író) Budapest, VII. sz.,

BUCHMILLER [Buchmüller – S. E.] Éva (Budapest, 1943. anyja: , grafikus) Budapest, VIII. sz.,

Dr. KÖRMENDI Mária (Budapest, 1948. anyja: munkahelye: Eötvös L. Tudományegyetem) Budapest II. sz.,

T. J. (Budapest, 1952. technikus, külkereskedelmi főiskolán) Budapest, I. sz.,

Molnár György¹ (Gyöngyös, 1930. anyja: , fordító, jelenleg segédmunkás) Gyöngyös, sz.,

Őrsi Katalin (Pécs, 1952. anyja: , tanuló) Budapest, XIII. sz., HÁY Ágnes (Budapest, 1952. anyja: , filmrendező, jelenleg betanított munkás) Budapest, XI. sz.,

V. É. Zs. (Budapest, 1947. anyja: , gyógypedagógiai tanár) Budapest, II. lakosok.

¹ Molnár Gergely.

² Ez a kápolnatárlatok programjában nem szereplő, alkalmi rendezvény volt.

Az intézkedést fogantató Frankberger Ferenc r. őrgy. elvtársnak tudomására jutott, hogy augusztus 16-án este Galántainak egy dél-amerikai zenekar volt a vendége.² Az ellenőrzéskor a hangszerek még a kápolnában voltak. A zenekar – Galántai elmondása szerint – a k. berlini VIT-en szerepelt, s az ő privát meghívására jöttek Balatonboglárra. Ezúttal közel 40 fő tartózkodott Galántainál. Augusztus 20-án délután ismét 35–40 fő volt Galántai „vendége”. Zenéltek, táncoltak. Magatartásuk ellen nem merült fel olyan kifogás, ami rendőri intézkedést igényelt volna.

A községi, járási és megyei párt- és állami szervek túrhetetlennek tartották a Galántai körül lévő állapotokat, s intézkedtek azok megszüntetésére. A megyei KÖJÁL felszólította Galántai Györgyöt, hogy mivel a legalapvetőbb egészségügyi követelményeket sem biztosítja, ott vendégeket tartósan nem fogadhat. A Balatonboglári Községi Tanács szakigazgatási szerve 3760-4/1973. sz. határozatával kötelezte Galántai Györgyöt, hogy 1973. augusztus 27-én 12 óráig költözzék ki a kápolnából, mert nem arra célra használja, amire bérebe vette, hanem nagyobb társaság ott-tartózkodására, vagy lakás céljára.

A határozat szerint, amennyiben nem költözik ki, úgy 27-én 13 órakor kényszer-kilakoltatást hajtanak végre. A községi tanács a fent hivatkozott határozatában kérte a karhatalom biztosítását a kilakoltatáshoz.

Galántai György a felszólításnak nem tett eleget, ezért a kényszer-kilakoltatást végre kellett hajtani. Ez alkalommal Galántain kívül 10 személy tartózkodott a kápolnában, az alábbiak:

T. K. (1952. [redacted], anyja: [redacted], laboráns, lakik: Zalakaros, [redacted] sz., ideigl. lak: Balatonboglár, [redacted] sz.,

D. I. F. (Budapest, 1952. [redacted]), anyja: [redacted], tanuló, a Művelődésügyi Minisztérium ösztöndíjasa. Tanulóhelye: Párizs, (Budapest, II. [redacted])

GÁGYOR [Gáyor – S. E.] Tibor (1929. [redacted] Rákospalota, magyar állampolgár, konzuli útlevele: Bécsben él, építészmérnök, festőművész, képkiallító.

POÓR [Pór – S. E.] György (Budapest, 1944. [redacted] anyja: [redacted] fényképész) Budapest, VI. [redacted], A szig. szerinti 1970. július 22-én feltételelesen szabadult.³ Jelenlegi munkahelye: Nehézipari Minisztérium.

V. E. (Pécs, 1951. [redacted], anyja: [redacted], adminisztrátor, OTP Bp. V. [redacted] sz., Lakik: Budapest I. [redacted]

Sz. J. (Budapest, 1947. [redacted] anyja: [redacted] elvált, építész, munkahelye: Pest megyei Építőipari Vállalat, Bp. [redacted]) Budapest, XI. [redacted]

DOBOS Gábor Péter (Budapest, 1947. [redacted] anyja: [redacted] fogl: kameraman (fényképész) Magyar Rádió és Televíziónál) Budapest, XI. [redacted] sz.

B. J. (Budapest, 1953. [redacted] anyja: [redacted] Eötvös L. Tudományegyetem tanulója) Budapest, XIV. [redacted] a. lakosok, valamint a felsoroltakon túl 2 NDK állampolgárságú fiatalember.

A 10 közé nem soroltam, mert nem a társasághoz tartozott, de az intézkedés megkezdésekor ott volt Nyakas Szilárd (Munkács, 1944. [redacted] anyja: [redacted], a Magyar Rádió és TV Ifjúsági Osztályának munkatársa) Budapest, I. ker. [redacted] sz. alatti lakos. Nyakas Szilárd riportot készített, ezért bevittük a balatonboglári körzeti megbízotti irodába, hogy a magnetofon-szalagot lehallgassuk. A magnetofon-szalag meghallgatása után megkérdeztem Nyakas Szilárdot, hogyan került Balatonboglárra, kinek a megbízása alapján készíti a riportot, egyáltalán mit keres ott.

Nyakas Szilárd elmondotta, hogy bár megbízás nélkül, de hivatalosan jött Balatonboglárra, hogy az ott történt eseményekről riportot készítsen. Elmondása szerint augusztus 27-én, reggel 9-fél 10 óra körül, amikor a munkahelyére érkezett, Anderlik Sándor, az URH Osztály dolgozója, közölte vele, hogy Galántai Györgyöt a Balatonbogláron bérelt kápolná-

³ Pór Györgyöt az úgynevezett maoista per elsőrendű vádlottjaként a Fővárosi Bíróság 1968. június 8-án két és fél év szigorított börtönbüntetésre, és három évre a közügyektől való eltiltásra ítélte. 1969. szeptember 23-án, egyharmad kedvezményrel szabadult.

ből kilakoltatják, érdekes témának ígérkezik. Nyakas nem tudja honnan és kitől értesült Anderlik Sándor a készülő hatósági intézkedésről. Nyakas azt mondta, azért szólt neki Anderlik, mert bizonyára emlékezett, hogy 1972 nyarán ő egy rövidebb riportot készített már Galántairól. Nyakas – mint mondta – érdekesnek tartotta a témát, gépkocsit igényelt, hogy Balatonboglárra utazzon. Gépkocsit csak 30-ára ígértek neki. Ezt közölte is Anderlikkal, mondta, hogy akkor már nem lesz érdekes a téma. Anderlik Sándor felajánlotta segítségét, hogy szerez egy gépkocsit. Felhívott telefonon valakit, aki hajlandó volt Nyakast saját gépkocsijával lehozni Balatonboglárra. Nyakas Szilárd telefonon megbeszélte a találkozót a gépkocsi-tulajdonossal. A TE+ÉN budai vendéglőben találkoztak, s együtt jöttek Balatonboglárra.⁴ A gépkocsi tulajdonosa Gáyor Tibor volt, bécsi rendszámú Volkswagen tip. gépkocsival utaztak. Gáyor a helyszínre vitte Nyakas Szilárdot. Megkérdeztem Gáyor Tibort, hogyan került kapcsolatba Nyakas Szilárdal. A következőket adta elő:

Tudomása van arról, hogy Nyakas Szilárd, a Magyar Rádió munkatársa, Galántaival az elmúlt nyáron készített riportot, s gondolta, bizonyára érdekelni fogja a mostani esemény is. Ezért egy presszóból felhívta telefonon a Magyar Rádió központját, és név szerint kérte Nyakas Szilárdot. Elmondotta Nyakas Szilárdnak, hogy mi készül Balatonbogláron, s felajánlotta, hogy lehozza gépkocsival. Gáyor Tiborral közöltem, hogy kettőjük közül az egyik nem mond igazat, mert Nyakas másként mondotta. Gáyor meglepődött, de állította, hogy így történt. Véleményem szerint Gáyor Tibor mondott valótlan. Ugyanis a tényt tagadni nem lehetett, és pedig azt, hogy ő hozta magával Nyakas Szilárdot, éppen ezért valószínűsítem, hogy ő Anderlik Sándort védte.

Gáyor Tibor a legapróbb részletekig informálva volt a Galántai körül forgó eseményekről. Nem tudtuk megállapítani azt, hogy kin keresztül van informálva. Egyrészt természetesen Galántai tájékoztatta, mert az előző napokban is tartózkodott Balatonbogláron.

Nyakas Szilárd – véleményem szerint – több hibát is vétett. Minthogy elindulása előtt már kellő információi voltak arról, hogy egy hatósági intézkedés lesz végrehajtva, mérlegelés tárgyává kellett volna tennie, hogy ez riporttéma-e. S ha mégis úgy döntött, hogy megnézi az intézkedést, a következő hibát azzal követte el, hogy egy idegen állampolgár társaságában jelent meg a helyszínen. Megítélésem szerint harmadik hibája, hogy a riport egyáltalán nem olyan, ami a törvényes hatósági intézkedés mellett szólna, hanem éppen az ellen, támogatva egy olyan társaságot, amiről neki is tudnia kell – mert előtte is beszéltek róla –, hogy olyan művészetet képviselnek, amit az illetékesek kiközösítenek, mint nem hivatalos magyar képzőművészetet.

Sajnálatos, hogy nemcsak Nyakas Szilárd, hanem a Magyar Rádió és Televízió több munkatársa is többször megfordult e társaságban, úgy viselkedvén, mint akik e körhöz tartoznak.

[A] Nyakas Szilárd által felvett riportot lehallgattuk, a magnetofonszalagot elkértem tőle. Közöltem vele, hogy a szalagot nem foglaljuk le, tehát amennyiben nem akarja, nem muszáj átadni. (Természetesen ez esetben a szalagot átjátszottuk volna saját készülékünkre, ill. szalagunkra.) Nyakas a szalagot minden vonakodás nélkül átadta, csupán az volt a kérése, hogy majd juttassam el címére, mert be van ezzel terhelve.

1973. szeptember 5-én felkeresett Faggyas Sándor, a MRT Ifjúsági Rotának vezetője, közölte, hogy Nyakas Szilárdot felfüggesztette, s két munkatársával – mint fegyelmi bizottság – érdeklődik Nyakas Szilárd balatonboglári tevékenységét illetően. A magnetofonszalagot is lehallgatták, s azt nekik át is adtam.

⁴ Interjú Nyakas Szilárdal és Gáyor Tiborral, 182. o.

Faggyas elvtárs elmondása szerint a helyszínen szereztek információkat, s a névsorban nem szereplőkön túl más rádiós munkatársakat is felderítettek, akik a Galántai-féle társasághoz tartoztak.

Gáyor Tibor 1929. [redacted] Rákospalota, bécsi lakos, konzuli útleveles. Konzuli útlevél száma: [redacted], érvényes: 1975. november 17-ig. Vízum száma: [redacted] Vízuma érvényes: 1973. október 11-ig. Osztrák útlevél száma: [redacted] Kettős állampolgár.

A Fonyódi Járási Kapitányság legfrissebb jelentése szerint Galántai György és társasága nem tartózkodik Balatonbogláron.

Kaposvár, 1973. szeptember 6.

Dr. Gelencsér István
r. alezr.
megyei főkapitány

[TH O-16268/1., 209-213. o., Horgászok I. fn. dosszié, kézírással az első oldal alján: 80-1231, 11-12/32, 4-2164, 4/2-340]

119.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-c. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Dr. Varga József r. őrnagy. et.
BM. III/III-4-a. alosztály vezetőjének

Helyben

Kérésetekre megküldöm bizalmas úton szerzett információinkat:

„E hó 19-én Erdély Miklós (és neje) társaságában megnéztem a Balatonboglári kápolnatárlatot rendezés közben. A meghívásokat és rendezést Maurer Dóra intézte. A téma vizuális költészet volt.¹

Ezt a kiállítást „főpróbának” szánják egy nagyobb méretűhöz, melyet ősszel a Petőfi Irodalmi Múzeumban szándékoznak megrendezni, mivel a múzeum egy dolgozója (nő, a nevét nem tudom) Maurert bízta meg a szervezéssel.² A jelen kiállítás is nemzetközi, a résztvevők listáját pótlólag hozom.”

Budapest, 1973. szeptember 11.

Dr. Békési András
r. alezr. alosztályvezető

Nytsz: 4/6-1209
K: 3 pld-ban
K: CK/Kné
4-2119 4/2-329

[TH O-16268/1., 216. o., Horgászok I. fn. dosszié]

¹ A Szövegek/Texts, International Experimental Poetry című kiállítás, Maurer Dóra szervezésében, 1973. augusztus 19-25.

² A PIM-ben nem valósult meg a kiállítás.

T. Lengyeltóti Járásbíróság!
8693 Lengyeltóti
Zrínyi M. u. 2.

Kézhez vettem a T. Bíróság P.II.20.443/1973. számú idéző végzését, illetve a Balatonboglári Római Katolikus Egyházközség keresetét, amelyet a felperes ellenem a bérleti jogviszony felmondása érvényességének megállapítása iránt indított. Mindezekre hivatkozással az alábbi

b e j e l e n t é s t,

illetve kérelmet intézem a t. lengyeltóti járásbírósághoz:

Tisztelettel bejelentem, hogy én a perbeli kápolna használatával 1973. szeptember 1-jén felhagytam, a tulajdonomat képező ingóságokat onnan elszállítottam, és a továbbiakban sincs szándékomban a kápolnát használatba venni. Mivel ottan művészi működésem a különböző hatósági kívánalmak révén ténylegesen lehetetlenné vált, illetve arra tekintettel, hogy a felperessel való megegyezés is kizártnak tűnik, ezennel bejelentem, hogy 1973. szeptember 1-jei hatállyal hozzájárulok a kápolnára vonatkozó bérleti szerződés felmondással történő megszüntetéséhez.

Rendkívüli nyomatékkal kívánom azonban hangsúlyozni, hogy a keresetlevélben foglalt felperesi tényállításokat, amely szerint én a híveket megbotránkozató magatartást tanúsítottam volna, vagy hasonló magatartást megengedtem volna, nem ismerem el a valóságnak megfelelőként.

Annak bizonyítására, hogy én a per elkerülése és a peren kívüli megegyezés érdekében mindent megtettem, tisztelettel becsatolom felpereshez korábban intézett levelem egy másolatát.

Tisztelettel kérem a bíróságot, hogy mivel én a perre okot nem adtam, illetve felperesi követelést még a tárgyalás előtt elismertem, a jelen per költségeiben felperest szíveskedjék marasztalni. Bejelentem, hogy a jelen perrel kapcsolatos költségeim megtérítését nem igénylem.

Előadom, hogy a fentiekre tekintettel nem fogok megjelenni az 1973. szeptember 24-én tartandó tárgyaláson.

Tisztelettel kérem a Bíróságot, hogy a megszüntető végzés egy példányát címemre is kézbesíteni szíveskedjék.

A jelen beadványom egy másolatát felperesnek egyidejűleg megküldtem,

Tisztelettel:

Galántai György
alperes
/Bp. II. Frankel Leó u.68./

Budapest, 1973. szeptember 14.

[Artipool-Boglár, E/7/1973.]

Járási Hivatal Igazgatási Osztálya
8641. Fonyód, Ady Endre u. 1. Tel.: 16.

Ügyintéző: Kovács Jenő
Ügyiratszám: 44-3/1973.

Tárgy: Galántai György
szabálysértési ügye

Határozat

G a l á n t a i György budapesti lakos építési szabálysértés elkövetése miatt kiszabott 1000 Ft pénzbírság részletekben történő megfizetésére irányuló kérelmét e l u t a s í t o m .

E határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indoklás

Galántai György festőművész foglalkozású budapesti lakost hatóságom építési szabálysértés elkövetése miatt a 17/1968. (IV. 14.) korm. sz. rendelet 133. §-a alapján 1000 Ft pénzbírság megfizetésére kötelezte. A határozatom ellen Galántai György fellebbezést nyújtott be, és a másodfokú eljárás során a Somogy Megyei Tanács VB Igazgatási Osztálya a 3973/1973. sz. határozatával fellebbezését elutasította, és hatóságom elsőfokú határozatát érvényben megerősítette.

A kiszabott pénzbírság részletekben történő megfizetésére vonatkozóan Galántai György kérelmet terjesztett elő, melyben előadta, hogy 2 kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik, jövedelme nagyon rendszertelen, az 1000 Ft-ot is alig éri el.

A kérelem megalapozatlan.

A rendelkezésre álló iratokból megállapítottam, hogy Galántai György foglalkozása festőművész, és hivatását mint szabadfoglalkozású gyakorolja. Tekintettel arra, hogy szabadfoglalkozású, így jövedelme sem ellenőrizhető, mivel nem biztos, hogy minden alkotását a Művészeti Alapon keresztül értékesíti. Az sem valószínű, hogy Magyarországon egy becsületesen és rendszeresen dolgozó festőművész havi jövedelme az 1000 Ft-ot ne érné el.

A fentiek szerint az 1968. évi I. tv. 74. § (1) bekezdése alapján a pénzbírság részletekben történő megfizetésére vonatkozó kérelmét elutasítottam.

Erről értesül:

1.) Galántai György, 1023 Budapest, II., Frankel Leó u. 68/b. III. 16.

Fonyód, 1973. szeptember 25.

Magyar László
osztályvezető

[Artpool-Boglar, T/30/1973.]

JELENTÉS

Megbízható adataink szerint Galántai György festőművész budapesti lakos, az általa hivatalosan műterem és tárlatok rendezése céljából bérelt balatonboglári Temetődombon lévő kápolnában 1973 nyarán rendszeresen fórumot biztosított az ún. underground művészeti irányzat talaján társadalmi, politikai rendszerünkkel szembenálló személyek „alkotásainak”, illetve műveinek bemutatására. Az előadások és bemutatók közönségük érdekében baráti környezetükben aktív propaganda-tevékenységet fejtettek ki.

Galántai György az 1968 óta bérelt kápolnát terveinek megfelelően rendbe hozta, ahol 1970-től kezdődően egyre nagyobb baráti társaságot fogadott. Köre 1973-ban szélesedett ki. A kápolna-műteremben Galántain túl rendszeresen ott tartózkodott egy szoros baráti kör: Pauer Gyula szobrász (büntetett előéletű), Jovánovics György szobrász, Legéni [Légeny – S. E.] Péter író, Szentjóby Tamás író és Molnár Gergely nyelvész.

Köröttük mintegy 60 személyből álló csoportosulás alakult ki, akik az ún. pszeudo (legújabb avantgarde irányzat) művészetet képviselik. Az ide tartozó személyek részére Galántai – részben az időközben engedély nélkül birtokába vett kriptában is – rendszeresen éjjeli szálláshelyet biztosított. Esetenként 20–30 fiatal töltötte itt az éjszakát, akik nemre való tekintet nélkül lettek elhelyezve. Egyes vélemény szerint társas szexet is folytattak. A fiatalok nagy többsége egyetemi hallgatók és értelmiségiek köréből került ki.

Galántai elmondása szerint ezek a fiatalok hozzá hasonló érdeklődésűek, az ő művészetét vallják magukénak. Ennek irányelve pedig: felbolygatni „...ezt a nagy nyugalmat, ezt a nagy semmittevést kulturális értelemben, vagy képzőművészeti értelemben”. Kifejezésre juttatják a párt kultúrpolitikai irányvonalával szembenállásukat, amit elsősorban művészeti, erkölcsi téren hangoztatnak. Nem kívánnak a társadalom által elfogadott művészetek képviselői lenni, ezért hivatalosan meghirdetett pályázatokon sem vesznek részt. Véleményük, hogy a szocialista és a kapitalista társadalmi rendszer között nincs különbség, mivel érvényesülésüket mindkét társadalom lehetetlenné teszi, vagy gátolja.

Céljuk „...megszabadulni a manipulált gondolkodás béklyóitól... Megdöbentés, sokkolás.” Terjesztik a társadalmunkkal szembeni közömbösséget, ugyanakkor tiltakoznak a társadalmunkban elfogadott politikai, erkölcsi normák ellen.

A céljaiknak megfelelő tevékenységet folytattak a balatonboglári kápolnában, amikor – a bérleti szerződésben meghatározott – rendeltetészerű használatán túl színmű- és más előadásokat tartottak, esetenként táncmulatságot rendeztek.

Az egyes előadásokban politikailag kifogásolható cinikus megjegyzések, allegorikus formában kifejezett ellenséges jellegű kitételek is előfordultak. Bevonták a közönséget is a színelőadásaik cselekményébe, legtöbbször úgy, hogy képletesen, vagy gyakorlatilag megkötözték őket.¹ A politikai tartalmat mindig bizonytalan vagy szimbolikus kifejezéssel rejtették a műsorba.

¹ A Kovács István Stúdió/ Najmányi László *Barátságos bánásmód* című előadása, Hajas Tibor performansa, 1973. július 21.

A kápolnában zajló eseményeknek önmagukban is nagy népszerűsége és szívó hatása volt a csoport felfogásához hasonló beállítottságú fiatalok körében. Ezt a hatást különböző propaganda-tevékenységgel fokozták.

Galántai György 1973 nyarának a programjáról nyomdai úton előállított prospektust adott ki, amely egyben meghívóul is szolgált. Ez a magyaron kívül orosz, német, angol és francia nyelven tartalmazza Galántai felhívását, hogy látogassák meg a műtermét. Felsorolja továbbá az előadók neveit és az előadások dátumát 1973. június 10-től szeptember 7-ig.²

A meghívott előadóművészek között szerepelt a Budapesten betiltott, és azóta is magánlakásokban játszó Halász Péter underground-féle csoportja, a Dominó MIM együttes a „...Pécsi Műhely alkotói” a Kovács-stúdió, továbbá a különböző ún. földalatti irodalmi irányzatot képviselő személyek, pl. Szentjóby Tamás, Bálint István, Erdélyi [Erdély – S. E.] Miklós stb.

Külföldi együttesek közül szerepelt a lengyel wrocław-i színhátszóló egyesület és a „...jugoszláv kollégák”. Egyéni fellépéssel szerepelt még több külföldi, lengyel, jugoszláv, osztrák személy.³

Propaganda-tevékenységükre jellemző, hogy több nyugat-európai ország Magyarországról szóló katalógusában is szó van a kápolnatárlatról. Külföldi állampolgárokat előszeretettel fogadnak.

Magyar állampolgárságú, előttük ismeretlen személyeket nem szívesen fogadnak be. Akit a körükhöz tartozó ismert személy javasol a műsorokon való részvételre, azt fenntartás nélkül körükbe vonják.

Galántai a tevékenységéhez szükséges anyagi fedezettel rendelkezik. Ennek forrása részben az, hogy bár belépési díjat sem a kiállításon, sem az előadásokon nem szednek, egy külön erre a célra felállított perselybe mindenki tetszés szerinti összeget tesz be. Másik anyagi lehetőségre utal az a módszer, hogy Galántai egy saját nevére és címére szóló kitöltetlen pénzesutalványt küldött Halász Péter címére. Feltehetően ilyen más személyek részére is küldött nyilvánvaló célzattal, hogy számára bizonyos pénzüsségeket juttassanak el.⁴

Galántai György tevékenységét Somogy megyei szerveink ellenőrizték. A többszöri nyílt rendőri ellenőrzés hatására tevékenységüket mérsékeltebb formában folytatták. Galántai azonban nem hagyott fel korábbi gyakorlatával, és továbbra sem a bérleti szerződésben foglaltak szerint használta a bérleményt. (Pl. 1973. augusztus 16-án dél-amerikai zenekar játszott, augusztus 20-án, 35-40 fő részvételével, zenei és táncestet rendeztek.) Ennek megszüntetése érdekében a Balatonboglári Községi Tanács határozatában kötelezte Galántait, hogy 1973. augusztus 27-én 12 óráig költözzék ki a kápolnából.

Galántai a határozatnak nem tett eleget, ezért kényszerkilakoltatást hajtottak végre, illetve a bejárati ajtókat hivatalosan lezárták.

Galántai György és társasága a hivatalos szervek tevékenységét igyekezett megzavarni úgy, hogy az általuk is ismert intézkedés időpontját körükben terjesztették, és mintegy tíz személyt csődítettek a kápolnához, akik az eseményeket Galántai és társasága érdekeinek megfelelően – elsősorban népszerűsítésük céljából – dokumentálni kívánták. Ezen tevékenységüket szerveink megakadályozták.

Tekintettel arra, hogy Galántai György részéről olyan tevékenységre utaló adatok nem keletkeztek, amelyek büntetőeljárás megindításához kellő alapot szolgáltatott volna, szabálysértési eljárás keretében történtek a fenti intézkedések.

² 216. kép.

³ Az 1973-as programban, augusztus 26. és szeptember 1. között, eredetileg valóban szerepeltek lengyel művészek, a wrocław-i „konceptionális” stúdió tagjai: Zdzislaw Jurkiewicz, Wieslaw Paczkowski, Andrzej Kawecki. Kiállításuk azonban nem valósult meg a kápolna bezárása miatt; július 28. Predrag Šidjanin, Eva Marta Ujhazy audiovizuális akciói; július 29–augusztus 4. Az újvidéki művészek, Ács József, Baráth Ferenc, Csernik Attila, Ifjú Gábor, Ladik Katalin, Markulic József, Slavko Matković, Smit József, Szombathy Bálint kiállítása; július 29. Ladik Katalin hangköltészeti előadása, Csernik Attila és Ladik Katalin filmjeinek vetítése. Osztrák művészek nem szerepeltek.

⁴ Galántai György valójában nem rendelkezett a kápolna fenntartásához szükséges anyagi fedezettel. 1973. májusi „önsegélyező akciója” nyomán azonban jó néhányan küldtek kisebb összegeket a kápolna javára, 56. kép.

Az ügyben intézkedésre illetékes állami szervek részére javasoljuk:

1. A Galántai Györggyel kötött bérleti szerződés felbontása, vagy egyéb úton történő hatálytalanítása lehetőségének megvizsgálását.
2. Abban az esetben, ha a szerződés nem bontható fel, illetve nem hatálytalanítható, az illetékes szervek intézkedését arra vonatkozóan, hogy Galántai György a kápolnát a szerződésben foglaltaknak megfelelően rendeltetésszerűen használja, továbbá ennek folyamatos ellenőrzését.
3. [A] Halász Péter és Szentjóby Tamás körül kialakult csoportosulás Galántai György tevékenységétől különálló, a közöttük lévő kapcsolat eseti jellegű. Nevezettek és Galántai György ellenőrzését a továbbiak során is folytatjuk.

Budapest, 1973. november 15.

[TH O-16268/1., 231-234. o., Horgászok I. fn. dosszié]

123.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-c. Alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Adta: „Pécsi Zoltán” fn. tmb.
Vette: Horváth Tibor r. hdgy.
Hely: „Fogas” K lakás
Idő: 1973. november 20.

Tárgy: Halász Péter csoportjáról

JELENTÉS

Budapest, 1973. november 22-én.

1972 elején kerültem össze a Halász-csoporttal. A csoportban elsősorban [ ] néven ismertek, ezt a nevet én mondtam, mert korábbi munkahelyemen, a [ ] ahol még ezután is néhány hónapig dolgoztam, afféle gúnynévként így neveztek el a kibernetika iránti érdeklődésem következtében. Amikor a csoportba kerültem, úgy tűnt előttem, nem tudom, miről van szó, s így célszerűbb volt ezen a néven bemutatkoznom.

Viszont, hogy hogy nem, valamilyen kapcsolat révén tudták azt, hogy engem valójában nem így hívnak, s ezért egy hónappal, vagy 3 héttel később megkérdezték, hogy mi a valóságos nevem: [ ]? Lajtai Péter azt mondta, hogy engem [ ] hívnak, vagy [ ] az igazi?

1972 augusztusáig több próbán, előadáson maradtam ott, de a darabokba nem akartam bekapcsolódni. Erre az adott először módot, hogy Halász a „Kurcz Adolf” című, Lajtai által írt darab¹ próbái során emberhiánnyal küszködött, és megkérdezte, nem kívánok-e egy szerepet elvállalni. Tétováztam, de egy idő után úgy gondoltam, hogy mégis megpróbálom, és ezen a módon kapcsolódtam bele tulajdonképpen az előadásokba. Ilyen módon kerültem közelebb a csoportban történő eseményekhez. Eleinte a csoport különösebb behatást nem gyakorolt rám, az első jelentősebb hatás a surányi 1972 augusztusi táborozás során² történt, amikor Lajtai Péter megkért, hogy egyik, korábban már a csoportba vitt írásomról beszéljek. Ez egy meglehetősen homályos tartalmú lírai, vallásos jellegű vers volt, majd később közreműködtem a darabok körüli technikai feladatok megoldásában.

¹ Kurtz Adolf reggelije, 30 perces előadás, bemutatója: Balatonboglári Kápolna, 1972. július 30. (Forrás: A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 41-44. o.)

² A hatnaposra tervezett surányi előadás-sorozatot a negyedik nap után a rendőrség szétzavarta.

Több alkalommal jelen voltam a lakás-színházi előadásokkor, a nézők beengedésénél. Részt vettem beszélgetéseken, amelyeket a csoport tagjai egymás között az előadások után tartottak.

A Bohóc-jelenetekben,³ a Piros babákban⁴ és az abból kifejlődött Breznyik-darabban sem nem játszottam, sem technikai munkatársként nem működtem közre.

1973-ban hosszabb szünet következett az együttes munkájában, amikor is Halász Péter gyermekének születése előtt több hétig nem is jelentem meg sem próbán, sem előadáson, és valósággal meg kellett keresniük az egyetemen, mert 1973 elejétől viszolyogtam az előadások számos vonatkozásától. Viisszariasztottak az obszcén elemek, de nem tudtam teljes valóságában megítélni ezeknek a veszélyes, káros vagy negatív voltát. Erre igazán csak a King-Kong című darab bemutatója után döbbsentem rá, amely 1973 augusztusában Balatonbogláron történt. Ezt követően világossá vált előttem, hogy mindaz, amit a csoportban végeztem, nem egyeztethető össze meggyőződésemmel, munkámmal, céljaimmal, állásfoglalásommal, az egyetemen végzett tevékenységemmel, korábbi és az együttesben végzett munka alatt is töretlenül folytatott életmódommal, és ezért 1973. szeptember 25-én bejelentettem, hogy véglegesen távozom a csoportból, egyúttal megszakítottam az összes ott fenn tartott személyi kapcsolataimat.

Ez időponttól, tehát 1973. szeptember 25-től kezdve a csoport egyetlen tagjával sem beszéltem többé. Megszűnt az [ ] név is, bár erről hadd jegyezzem meg, hogy kezdettől fogva, – tehát az első hónapot kivéve – 1972 februárjától mindenki előtt tiszta volt, hogy mi a valóságos nevem és az [ ] csak gúnynévként használták tovább.

Áttérve Halász tevékenységére, el kell mondanom, hogy a csoport színházi tevékenységét, az előadásokat nagy tudatossággal szervezte meg. Ez annál is inkább erőfeszítésébe került, mert valójában jó szervező-képességgel nem rendelkezik. Nagyon kevésbé volt képes arra, hogy a csoporttal mint egészszel dolgozzon, és éppen ezért kezdettől kétszemélyes kapcsolatok útján gyakorolt hatást a csoport tagjaira. Még fokozottabbá vált ez azt követően, hogy a próbák és az előadások is 2–3 fős csoportokra redukálódtak. Ennek a ráhatásnak az alapvető tartalma nem politikai jellegű volt, mégis ki kell térnem arra, hogy bizonyos vonatkozásokban érintette a politikai meggyőződéssel, politikai kérdésekkel kapcsolatos területeket.

Halász sohasem nyilatkozott nemzetközi politikai eseményekkel kapcsolatos problémákról. Így pl. soha nem voltam tanúja annak, hogy az arab-izraeli konfliktusok történetéből bármely eseményt kiragadott, vagy értelmezett volna. Rendszeresen olvasott ugyan újságot, de véleményét önmagában tartotta meg.

Ezzel szemben roppant sokszor és nagy hatással nyilatkozott a belföldi kultúrpolitikai intézkedésekről, mindenekelett azokról, amelyek a színházat és annak működését érintették. Ez nem meglepő annak a ténynek a tükrében, hogy Halász erejének döntő részét a színház és a csoport ügyeinek szentelte, és nagyon kevésbé volt figyelemmel még az avantgarde laza csoportosuláson belül eső más személyek tevékenységére. Minden gondolatát a csoport megszervezése, a csoport személyei, az előadások kötötték le.

Nem volt képes arra, hogy az 1972. január 23-mal a csoport legális állapotát megszüntető intézkedéseket helyesen értelmezze. Így pl. 1972 augusztusában felháborodott, hogy a surányi tábort a helyi rendőrség feloszlatta. Úgy nyilatkozott, hogy a táborozáshoz, csakúgy, mint a saját lakásán lévő bármely összejövetelhez, neki személy szerint joga van. Többször fejtette ki azt a véleményt, hogy a lakásban történő minden esemény ma-

³ *Hét bohócjelenet*, 60 perces előadás, 1972. július 30. Írta: Bálint István, rendezte: Halász Péter, Breznyik Péter. Szereplők: Breznyik Péter, Kollár Marianne, Bácskai Dorottya, Szeghő István, Koós Anna. (Forrás: *A Kassák Színház kronológiája*. AL 11, 41–44. o.)

⁴ Halász Péter bábszínháza (1972. decembere, 80 perc), Lajtai Péter: *A felső út, a tisztás, az alsó út és a szakadék*; Bálint István: *Rózsák kiment a mezőre*; Halász Péter: *Rögtönzések*. (Forrás: *A Kassák Színház kronológiája*. AL 11, 41–44. o.)

gánügy, amit nyilván nehéz volt elhinni annak tudatában, hogy ott előadásokként 15–20–25 ember rendszeresen megfordult.

Szintén képtelen volt arra, hogy az 1973 augusztusában Balatonbogláron bekövetkezett eseményeket helyesen értékelje. Súlyosan elemezte az ott történt beavatkozásokat. Úgy nyilatkozott, hogy a kápolnában tartott kiállítások, rendezvények, előadások mindegyike szükséges és hasznos volt; hogy ezek az előadások olyan jellegű megnyilvánulások voltak, amelyre máshol nincsen mód, amelyre az embereknek, a nézőknek szükségük van, és hogy a kápolna bezárása, ezeknek az előadásoknak a megszüntetése elvonja az emberektől azoknak az új élményeknek, gondolatoknak a lehetőségét, amit ő és mások ott előadásaikban megpróbáltak kinyilvánítani.

Ami a zsidó problémát illeti, Halász soha nem beszélt konkrétan zsidó voltáról, vagy ezzel kapcsolatos művészi problémáiról. Néha láttam nála zsidó könyveket, de azt hiszem, nem értette a héber írást, ezek a könyvek csak Lajtai Pétertől származhattak, aki a zsidó nép kultúrtörténetével, mitológiájával, irodalmával, közeli ismeretségben és tájékozottságban volt.

Kínai jellegű írásokat, könyveket, broszúrákat még véletlenül sem lehetett felfedezni Halásznéknál. Annál inkább megfordultak viszont a nyugati országokból: Franciaországból, az Egyesült Államokból származó underground publikációk. Ezek jórészt az undergroundban szokásos, házilag készített, kis terjedelmű, folyóiratszerű broszúrák voltak, kisebb-nagyobb irodalmi és képzőművészeti művekkel tömve, és ezek valóban körbejártak a csoporttagok között. Halász ritkán merészkedett arra, hogy felszólítsa az embereket ezek tanulmányozására, de ez nem is nagyon volt lehetséges, hiszen a csoporttagok jelentős része; így pl. Kovács Miklós, Simon Sándor nem beszéltek jól angolul, sem más nyelven nem tudtak; nemhogy nem beszéltek jól, egyáltalán nem tudtak angolul.

Bálint István sem beszél nyelveket, egy kevés gyöngye angol nyelvtudáson kívül. Kik lettek volna tehát azok, akik el tudták volna ezeket a publikációkat olvasni? Nyilvánvaló, hogy csak a csoporton kívül álló elemek.

Hogy pontosan honnan kapták ezeket, arról nincs tudomásom, de feltételezem, hogy postán érkezett egy része, ugyanis elég nagy levelezést folytatott nyugati, főleg nyugat-európai és észak-amerikai személyekkel, közöttük néhány színházi producerrel, akik azzal hitegették, hogy meghívó levelet küldenek neki fesztiválokra, vagy előadási lehetőséget biztosítanak egy esetleges nyugat-európai, vagy amerikai utazás esetén.

Levelezett pl. olyan, a nyugati államokban nagy nevű underground személyekkel, mint Kenth Fridnach (sic!).⁵ Magam is meglepődtem, hogy ezek leveleit válaszra méltatták és viszont, különböző publikációkat küldtek, bár meggyőződésem, hogy ezek értéktelenek voltak művészi szempontból. Mégis a csoportban tudatosult, hogy Halásznak kapcsolatai vannak különböző nyugat-európai és amerikai underground alkotókkal.

Ezeknek az underground kiadványoknak akkor volt hatásuk, ha ezekhez Halász kommentárokat fűzött, de még akkor sem különösebben, a bennük lévő anyag nagy elvontsága miatt. Megemlítendő viszont, hogy az ifjúságról, mint korosztályról, különösen a teenagerekről Halász sok alkalommal, teljesen alaptalanul, általánosító, sommás véleményeket mondott. Többször elhatárolta magát az olyan törekvésektől, melyek az ifjúsággal való foglalkozásra utalnak. Azt fejtegette – ha áttételes formában is –, hogy ő soha nem kíván a tömegekkel, a nagy csoporttal tevékenykedni, kizárólag az egyes személyek belső világa, egy kis csoport működése érdekli.

Áttérnék akkor az egyes darabok sorrendjére és szerzőségi problémái-

⁵ Ken Friedman fluxus-művész.

⁶ Felkészülés meghatározatlan idejű együttlétre, 1972 szeptembere. (Forrás: A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 41–44. o.)

ra. Eleinte a darabok szerzője egyértelműbben megjelölhető volt. A korai darabokat most figyelmen kívül hagyva, a „Skanzen gyilkosai” szerzőiként Halász, Bálint és Lajtai voltak megjelölve. A Bohóc-jelenetek Bálint István műve. Az, hogy ez nem közös alkotás, a csoport tagjaiban visszatetszést is keltett, és több alkalommal visszalépésnek minősítettek ennek az előre megírt voltát. A Breznyik-darabok, mint címük, illetve címtelenségük is mutatja, teljes egészében Breznyik Péter művei, így a '72 februárjában és a '73. június 2-án bemutatott hosszú akciósorozatok; a Piros babák lényegében Halász műve, Lajtai ötleteit felhasználta távollétében is. A Lepedő⁶ szintén Halász koncepciója, míg a King-Kong ismét közös alkotásnak tekinthető, amiben többé-kevésbé Halász Péter, Breznyik, Donáth Péter ötletei keveredtek.

Az előadások helye az 1972. január 23-a utáni időben túlnyomórészt Halász Dohány utcai lakása volt. 1972. februártól októberig számos közintézményben is játszott az együttes, így a Csepeli Munkás Otthonban, a Török Pál utcai pinceszínházban, a Színművészeti Főiskola KISZ klubjában és más helyeken. Ezek az előadások később megszűntek.

Helyükbe a surányi és balatonboglári, félig-meddig szabadtéri előadások, illetve Boglár esetében a kápolnában megtartott előadások léptek. Esetenként másutt is tartottak egy-egy előadást, így pl. 1972 elején Konrád György lakásán. Ezeket az előadásokat Halász Péter szervezte.

Elemelve az egyes darabok politikai jelentőségét, elmondható, hogy minden darabnál legfeljebb áttételesen nyilvánult meg politikai mondanivaló. Halász gondosan törekedett arra, hogy semmilyen világos politikai célzás ne történjék. Amikor Szentjóby Tamás és mások arra figyelmeztették, hogy a nézőknek világos politikai programot kellene nyújtania, hevesen ellenkezett, és azt mondta, hogy ez neki soha nem volt célja. Ennek ellenére morális vonatkozásokban az életstílus, az életformát befolyásoló és ilyen értelemben politikai hatásokat több darab tartalmazott.

A Skanzen gyilkosaiban pl. kifejeződik az apa és fiú viszonyának egyfajta kritikája, a hagyományos nevelésnek egy kritikája, de kétséges, hogy a közönség abban a meglehetősen zavaros formában, ahogy ez megnyilvánul, képes-e felfogni ezt a tartalmat. A Bohóc-jelenetek elején bizonyos tiltakozás érezhető, itt sincs azonban kifejezve, hogy ez a tiltakozás milyen jellegű. Két szereplő öngyilkosságot követ el a szerep szerint a borsószem miatt, amely a két matracon keresztül is érződik. Azonban rendkívül téves volna azt hinnünk, hogy ez valami aktuálpolitikai célzás akart lenni, amikor tudjuk azt, hogy a darab alkotása során mind Bálint Istvánt az írás közben, mind a megvalósítás során Halász Pétert elsősorban pszichés, sőt pszichoanalitikai megfontolások motiválták; sokkal inkább a szorongásokról, egyfajta elégedetlenségről van szó.

Nehéz volna konkrét politikai utalást találni Breznyik darabjaiban, a Piros babákban, vagy a King-Kongban. Kétségtelen viszont, hogy a csoport működése a nézőkben egyértelműen egyfajta társadalmon kívüliség szuggesztíóját kelthette. A csoport még akkor is, ha nem állt valójában a társadalmon kívül, hiszen egyes tagjai dolgoztak, azt az illúziót keltette, hogy itt emberek teljesen önmaguktól, társadalomtól függetlenül, arra egyáltalán nem támaszkodva, egy közösséget hoznak létre. Hogy ez a közösség a társadalomtól függetlenül képes anyagi, szellemi létét fenntartani; ezt a vonatkozást Halász több alkalommal szóban is elemezte. Kitért arra, hogy a darabok alkotása, a csoport egész életmódja más, mint azt a társadalomban a nézők megfigyelhetik. Új viselkedés-mintákat mutat fel. Halász elítélte azokat, akik bekapcsolódnak a társadalmi össztermelésbe, annak ellenére, hogy időnként – főként anyagi okokból – önmaga is hoz-

zárjárt ahhoz. Azonban igyekezett ennek az ellenkezőjét mutatni, olyan emberként feltűnni, aki semmivel nem járul hozzá a társadalmi termelés semmilyen területéhez. Aki nem vesz részt a munkamegosztásban. Igaz, hogy a munkamegosztás fogalma felmerült, azonban egy egészen torz értelmezésben, olyan formán, mint hogyha a csoport a munkamegosztásban a színházcsinálás tevékenységét kapta volna és ezzel kell foglalkoznia, míg mások dolgoznak; holott ez képtelenség, nyilvánvaló, hogy a csoport semmikor nem hatalmazta fel arra, hogy miközben társadalmi kötelezettségeit nem teljesíti, ettől független, vagy éppenséggel káros tevékenységet végezzen.

Külön ismertette a csoport tagjait és munkahelyi viszonyaikat, valamint hozzájuk fűződő kapcsolataikat, a következőket mondhatom el:

A csoport vezetőjéről, Halász Péterről már beszéltem. Lajtai Péter távozása után nem kétséges, hogy Breznyik Péter áll hozzá legközelebb. Időnként volt munkája, így pl. 1972-ben valamilyen műszaki beosztásban dolgozott, majd egy ideig nem dolgozott. 1973-ban telefonközpontban volt, közelebbről nem tudom milyen műszaki beosztásban, majd ezt követően ismét nem dolgozott. Néha alkalmi munkákat vállalt az egyetemről, szociológiai felmérésekben vett részt, amit különben Halász is megtett. Megjegyezném még, hogy Halász időnként megbízásokat vállalt fordítással, kísérletezett szociológiai felmérésekkel, riportokat készített a Magyar Rádióknak, ezek azonban idejének nagyon kis részét emésztették csak fel, és lényegében semmilyen fontos társadalmi feladat megvalósításához ezek által nem járult hozzá.

Breznyik Péter nagy részt vállalt a darabok írásából, két egyszemélyes darabjával szinte példát mutatott, irányvonalat adott más darabok kidolgozásához. A King-Kong előtti ötletihányban 1973. júniusi darabjának döntő szerepe volt. Politikai tevékenységét nehéz volna értékelni. Őt mindenekelőtt az egyszemélyes darabokban annyira megnyilatkozó obszcenitás vonatkozásai, az ezzel való manipuláció kötötte le.

Az egyik cím nélküli darabjában⁷ a megjelenő katonaruhás férfit aligha azonosíthatjuk szovjet katonával, annak ellenére, hogy tény, hogy ez a férfi egy szovjet szerző regényéből olvasott fel a darabban részleteket. Lehetséges, hogy ennek alapján egyes nézők szovjet katonával asszociálták ezt a figurát. Azonban a darab szerkezetében ennek az alaknak semmilyen értékelése nem volt, tehát a darab semmilyen megjegyzést nem fűzött ennek az alaknak a szerepéhez, hiszen a darab későbbi szakaszaiban Breznyik le is vetette ezt a ruhát, többszöri alakváltozáson ment át, valószínű, hogy ezt az epizódot csak az érdekesség kedvéért iktatta darabjába. Lehetséges, hogy az érdekesség politikai jellegű akart lenni, de erre nincs bizonyítékom. Mintegy játszott volna egy politikai értelmezés lehetőségével, azt hiszem azonban, ebben a vonatkozásban nem vezette őt határozott cél.

Breznyik Péter után Bálint István volt az, aki elég lényeges munkával járult hozzá az együttes teljesítményéhez. Egy ideig a KISZ Központi Művészegyüttesében vállalt valamilyen munkát, majd később íróként jelölte meg az állását. Azt hiszem, ebben az időben semmilyen intézményhez konkrétan nem tartozott, állása aligha volt. Fordításokból tartotta fenn magát, időnként megjelentek írásai, kötete után is kaphatott valami pénzt.

A csoport legszűkebb magjához még Halász feleségét sorolhatom. Ő volt az, aki valóban a nehezét kapta a csoporton kívüli feladatokból. A csoport megélhetéséhez elég sok anyagi eszközt hozott, hiszen minden fordítást, akárki neve alatt is jelent meg, ő készített el, ő volt az, akinek nyelvtudása lehetővé tette, hogy a Pannónia Filmstúdióban dramaturgiai munkát vállaljon.

⁷ Breznyik meg egy asszony tegnap a ravatalon, valamin... 1973 májusa. (Forrás: A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 41-44. o.)

Egy második réteg a csoportban azoknak a személyeknek a rétege, akik feltétlenül osztották az előbbieket és különösen Halász véleményét, lényegében minden darabban szerepeltek, de mégsem tekinthetők abban az értelemben hangadóknak, vagy szellemi vezéreknek, mint pl. Halász Péter, vagy Breznyik Péter. Ide sorolhatnám Szeghő Istvánt, aki egyetemi hallgató, elég korán távozott az együttesből, 1972-ben, továbbá Kovács Miklóst, akinek bejegyzett állásáról nincs tudomásom; szociológiai felmérésekben és azoknak gépi adatfeldolgozással való kódolásában vállalt kisebb-nagyobb időszaki megbízásokat. Simon Sándor szintén ehhez a réteghez tartozik. Ő egy péküzemben dolgozott egy ideig, majd nem volt állása, utóbb Kovács Miklóssal azonos felmérésekben dolgozott bejegyzett foglalkozás nélkül. Továbbá Major János felesége,⁸ akinek foglalkozásáról nincs tudomásom.

⁸ Buchmüller Éva.

A csoportnak ez a rétege nagyon határozottan Halász befolyása alatt állt. Nem tapasztaltam volna, hogy ellenvéleményt nyilvánítottak volna Halász megnyilatkozásaival szemben. Teljesítették azokat a feladatokat, amelyeket a darabokban, vagy azon kívül rájuk rótt.

A csoport körül gyakran megforduló, de az előbbinél is labilisabb tagok köréhez számíthatjuk a következőket: Donáth Péter, korábban Bálint Istvánnal dolgozott együtt az Egyetemi Színpadon. Egy darabot valósítottak meg, innen van az ismeretség.⁹ Néha mintegy díszlettervezőként folyt be a csoport munkájába, így a King-Kong bábu megalkotásánál. Állásáról nem tudok.

⁹ Náthán és Tibold, 1969, Egyetemi Színpad.

Laurenczi Ágnes Breznyik Péterrel került a csoportba egy rövid időre. Tudomásom szerint a MAFILM Trösztnél volt állásban. Laurenczi 1972 őszén Breznyik bizonyos darabjának megszűnésével és a személyi kapcsolatok megszűnésével eltűnt az együttesből.

¹⁰ Kollár Marianne.

Dobos Emőke és Bálint felesége¹⁰ szintén gyakran feltűnt az együttesben. Dobos Emőke a Budapesti Közlekedési Vállalat pszichológiai laboratóriumában, később pedig az Országos Ideggyógyászati Intézet lipótmezei gyógyintézetében dolgozott pszichológusként. Őróla úgy tudom, hogy mindig volt bejegyzett állása, és a csoportba csak emellett, feladatainak teljesítésével, alkalmanként járt el.

Ugyanez mondható el Bálint feleségéről, aki a Rádióban zenei munkatársként, a csoport tevékenységének egész ideje alatt folyamatosan működött, és tudomásom szerint műsoraival jelentős sikereket is ért el.

Őnáluk tehát elmondhatjuk, hogy - míg a csoporton belül részt vettek kisebb feladatok végrehajtásában, az előadások során közreműködtek, ugyanakkor más területen, mondhatjuk azt, kettős módon eleget tettek feladataiknak és társadalmi szempontból értékes tevékenységet is végeztek.

Az együttes pénzügyi rendszeréről sokféle hír keringett az avantgarde berkekben; kommunaszerű alakulatnak tartották, ahol minden pénz közös. Ez a hiedelem korántsem felel meg a valóságnak.

Halász az előadások egy részén perselyt helyezett el, ahová a nézők közül többen 10-20-50 Ft-os bankjegyeket, vagy akár aprópénzt dobtak be. Ezek az összegek valóban egyfajta közös kasszába kerültek összegyűjtésre, de valójában senki nem ellenőrizte, hogy ezeket Halász saját céljaira költi-e el, vagy valóban a darabok kellékeit vásárolja meg belőle. Voltak tényleg olyan esetek, amikor a darabokhoz apróbb cikkeket vásárolni kellett. Közelebbről nem volt belátásom abba, hogy ez a kassza hogy működik, mert Halász ezt is, mint minden mást, négy szemközti beszélgetéseken közölte, vagy nem közölte. Itt hadd jegyezzem meg, hogy volt egyfajta konspirációs légkör a tagok között egymás ellen is. Halász nagyon vigyázott arra, hogy ne legyen minden tudott, még a csoporton belül sem. Amit az egyik ember tudott, sokszor meggondolta, hogy elmondja-e egy má-

siknak. Sokszor előfordult az, hogy egy, a csoportot esetleg lényegében érintő kérdéstről csak a legszűkebb kör, az előbb felsoroltak, tehát Breznyik vagy Halász felesége tudott, és már a második réteg: Kovács Miklós, pl. akit amúgy is megbízhatatlannak tartott, Simon Sándor vagy Szeghő már nem tudtak róla.

A Halász lakásán tartott előadásoknál a nézők száma 15-25 körül mozgott. Kivételesen előfordultak ennél nagyobb nézőszámok, maximálisan 30-35-ig, de előfordult az is, hogy senki nem jött; 4-5 néző tekintette csak meg az előadást, ilyenkor a színészek többen voltak, mint a nézők.

Nem mozgatótt meg 1972 februárja után, tehát a lakásszínház beindulásával nagy közönséget az előadás-sorozat, nagyon sok volt az ismerős arc. Azt mondhatjuk, hogy a művészek a művészeknek játszottak, egyes avantgarde figurák gyakran ismétlődtek. Ezek közül megemlíthetném Szentjóbby Tamást, aki igyekezett minden produkciót megtekinteni. Nem érdeklődött különösebben a színház iránt, mert annak tevékenységét értéktelennek tartotta. Ezt az állítását többször megindokolta, és elsősorban arra utalt, hogy a csoport befelé fordul, politikai programot, határozott cselekvési programot a nézőknek nem képes nyújtani. Az emberek változatlan mentalitással, változatlan szellemiséggel, gondolatokkal távoznak, ugyanazokkal, amikkel az előadásra bejöttek.

Beke Lászlót szintén gyakran lehetett látni az előadásokon, ő is hozzászólt főként művészi, képzőművészeti koncepcióból az együttes produkcióihoz.

Szimpatizált az együttesrel, többször volt az előadáson Konrád György. Egy alkalommal a lakását is rendelkezésre bocsátotta egy előadáshoz.

Egyszer vagy kétszer, pontosan már nem emlékszem, Kenedi Jánost is láttam megfordulni. Lényeges hatást ő az együttesre nem gyakorolt. Nevét egy korábbi cikkből ismertem, amely filmkérdésekkel foglalkozott, a Magyar Filmhíradó problémáit érintette, és az Új Symposion egyik 1972. számában jelent meg, amellyel Halászék lakásán találkoztam.

Dobos Gábor, illetve Major János egy-egy alkalommal fényképezte az előadásokat, ezeket a fényképeket Halász gondosan megőrizte, előadások szerint csoportosította, egyeseket közülük kinagyított. Ugyanílyen gondosan megőrizte a korábbi előadásokról az újságokban megjelent kritikákat, a tagok hozzájutott írásait, így pl. a „Szétfolyóiratnak” abban a számában megjelent írásokat, amelyekben az együttes tagjaitól több vers, koncept art, illetve szignalista jellegű termék napvilágot látott.

A „Szétfolyóirat” című próbálkozással kapcsolatban a következőket tudnám elmondani: publikáció a kiadvány, jellegzetes underground kiadvány. Elsősorban azért készült, hogy olyan írások jelenhessenek meg benne, amelyek semmilyen más hivatalos irodalmi fórumon napvilágot nem láttak, illetve az együttes tagjainak véleménye szerint nem is láthattak. Az igazság az, hogy ezeket a produktumokat soha nem nyújtották be hivatalos folyóiratok zsűrijeihez, úgy vélték, hogy ezek a szerkesztőségek eleve elfogultan bírálják el ezeket az írásokat, az elvontabb írásokat megérteni sem tudják.

A folyóiratot 1972 közepe táján egy irodalmár, Happ Béla indította el. Terjedésének és elkészítésének mechanizmusa az volt, hogy aki egy példányt kap, új Szétfolyóirat számot szerkeszt, a példányszám mindig maximálisan 5 lehetett, és valóban senki nem gondolt arra, hogy 5 példánynál többet készítsen. Mindenki tudatában volt annak, hogy ez a folyóirat nem hivatalos, nem engedélyezett és éppen ezért vették szigorúan az ötös példányszám tartását. Úgy vélték, hogy ez egy egymás közötti kommunikációs

mód, egymás írásainak megismerésére való lehetőség, és nem próbálták azt tág körben nagy példányszámban, sokszorosított formában terjeszteni.

A megalkotott új számban 50% lehetett az előző számból átvett anyagok terjedelme. A többi új írásokkal kellett a leendő szerkesztőknek megtölteni. Ezen az alapon a második hónap végén már 25 különböző számnak kellett volna lennie, amennyiben 1 szerkesztő 1 hónap alatt gyűjt össze egy számot. Halász és társai azonban durván túlértékelték az avantgarde képességeit és azoknak a személyeknek a lehetséges számát, akik folyóirat-szerkesztésre vállalkoznak. Összesen 5 vagy 6 „Szétfolyóirat” készült el, egyenként tehát 5-5 példányban. Ezek közül egyet Ajtony Árpád, egyet Erdély Miklós szerkesztett. Volt egy olyan szám is, amelynek anyagát lényegében Halász Péter és felesége gyűjtötte össze. Ebben a csoport tagjainak több írása megjelent.

Csak az utóbbi számot volt alkalmam részletesen áttanulmányozni. Jellemző azonban a „Szétfolyóirattal” kapcsolatos bizalmas, konspirációs intézkedésekre, hogy a saját, rövid írásomat is tartalmazó számot Halász mindössze egyetlen éjszakára volt hajlandó áttanulmányozásra rendelkezésemre bocsátani.

Azokat az írásokat, amelyben szöveg volt található – nem minden lap volt szöveges, voltak üresen hagyott, kivágott, különböző mintákkal ellátott képzőművészeti jellegű alkotásnak felfogott lapok is – tehát a szöveges lapokat gépelés útján sokszorosították.

Annak a számnak a gépelését, amelynek javarésze a csoport tagjainak írásaiból állt, Halász maga végezte a lakásán lévő írógépen, illetve a felesége segédkezett ebben. A „Szétfolyóirat” számai valószínűleg mind különböző személyeknél vannak, tehát a készített 25 példányból, amelyből mindig 5-5 azonos terjedelmű, valószínűleg 25 különböző személyhez került egy-egy belőle. Biztos, hogy a szerkesztőknél; így Erdély Miklós-nál, Halász Péternél saját számaikból egy-egy példány megtalálható.

A folyóiratban megjelenő szövegek, illetve képzőművészeti alkotások egyértelműen underground jellegűek voltak annyiban, hogy már első rátekintésre és behatóbb tanulmányozására is lényegesen eltértek a hivatalos könyvkiadói vagy folyóirat-kiadói természetben megjelenő írásoktól. Határozott arculatuk volt ugyan, de ez nem politikai jellegű arculat, annál is inkább, mert a versek nagy része személyes, szubjektív lírai vonatkozásokat tudott csupán kifejezni. Érvényes ez pl. Bálint István megjelent verseire, vagy Lajtai Péter hosszabb prózaversére, a Tisztásról-ra.

A csoportban tervek voltak arról, hogy elemzéseket, a színház életét bemutató számot is szerkesztenek. Ezek a tervek közvetlen az eltávozásom előtti időben voltak napirenden. Idegen személyeket kértek volna meg arra, hogy elemzéseket szerkesszenek az egyes előadásokról, amelyeket láttak. Tudomásom szerint nem sikerült, vagy legalábbis ottlétem alatt nem sikerült vállalkozókat találni erre a feladatra.

A folyóiratban rendkívül sokféle gondolatot, sokféle személyiséget tükröző írások láthattak napvilágot. Nem az írások minősége döntött, csupán az, hogy barátja volt-e a szerző a szerkesztőnek, vagy sem. Így Halász megkért arra, hogy egy rövid írásomat, amelyet már korábbról ismert, és amely 3 lírai jellegű versből állt, közölhesse az előbb említett csoport által szerkesztett számban. Ez a „háromság személyisége” c. írásom¹¹ sajnos valóban megjelent.

„Pécsi Zoltán”

¹¹ Algot László: *A háromság személyisége*. Előadva Bala-tonbogláron, 1973. augusztus 12-13., 70-71. és 299-304. kép.

Értékelés: „Pécsi Zoltán” új hálózati személy. A jelentés a „Horgászok” fn. csoportban szerzett ismereteit tartalmazza. Operatív értékű, mivel információinkat bővítette a „Szétfolyóirat”-ról, pontos adatokat közölt.

Feladat: A „Horgászok” fn. csoportról megkezdett beszámolójának folytatása.

Nytsz.: 4/7-1181

K: 3 pl.

1 pld. „M” do.

1 pld. „Horgászok” fn. do.

1 pld. Táj. tiszt

[TH O-16268/1., 253-263. o., Horgászok I. fn. dosszié]

124.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Adta: „Pécsi Zoltán” fn. tmb.

Vette: Horváth Tibor r. hdgy.

Hely: „Fogas” k. lakás

Idő: 1973. XI. 26.

Tárgy: Halász Péter csoportjáról

JELENTÉS

Budapest, 1973. november 28.

A csoport szellemisége egy olyan nyugati underground mozgalmakkal szimpatizáló, magát a hazai szélsőbaltól mereven elhatároló, anarchista jellegű gondolkodás. Ez természetesen egy általános megfogalmazás, amely elsősorban a csoport vezéregyéniségeinek a gondolatát, hatását tükrözi, nem pedig a csoport minden egyes tagjának az állásfoglalását.

Az undergrounddal való kapcsolatukról már beszéltem, arról, hogy a hazai szélsőbaltól mereven elhatárolja magát a csoport, arra bizonyíték, hogy egy alkalommal egy Orfeo-előadás – ha jól emlékszem Etoile című darab megtekintése után – Halász értéktelennek, jelentéktelennek, gyerekes politizálásnak minősítette mindazt, ami ott történt és elhatárolta magát mind a darabtól, mind a mögötte meghúzódó ideológiától.¹ Ez megnyilvánult egy Pór Györgyről egyszer hallott véleményében is, akiről kijelentette, hogy bár megpróbálkozott politizálással, de nagy szerencse, hogy ezeket a gyerekbetegségeit már kinőtte, és hogy ezek hülyeségek voltak. Ilyen formában értékelte tehát Halász ezeknek az embereknek a tevékenységét.

Az anarchisztikus jelleget felfedezhetjük a társadalmi tekintélyeknek, értékrendszereknek, magának a termelési folyamatnak, a hatóságoknak egyfajta semmibevevésében.

A lakás-színházi jelleggel tartott előadások nézőszámát 500-600 főre becsülhetjük, amely valamivel több, mint a valóságos nézők száma, hiszen sok ember ismétlődött. Ezt a számot úgy kapjuk meg, hogyha a kb. 500 lakás-színházi előadást megszorozzuk az átlag 15 nézőszámmal.

¹ Az Orfeo-együttes vezetője az 1968-as maoista per negyedrendű vádlottjaként hat hónap szabadságvesztésre ítélt Malgot István volt. Halász Péter fellehetően a csoport egyes tagjainak ultrabalos szellemiségére utalt.

Vallási jellegű gondolatok előbukkantak a csoportban. Így Lajtai Péter alkalmanként beszélt vallásos tárgyú könyvekről, ezek az ókori vallásoktól egészen az indiai, keleti vallásokig terjedtek. Előfordult a hinduizmus, zen-buddhizmus, buddhizmus megemlítése. Az a tény azonban, hogy a csoportból többen – Lajtai Péter, magam is – olvastunk ilyen értelmű írásokat, cikkeket, könyvek részleteit; ez nem jelenti azt, hogy a vallásos gondolat valóban áthatotta volna a csoportot.

Elsősorban Breznyik és Halász voltak azok, akik semmilyen formában nem tették magukévá ezeket, de túl az ő személyes hatásukon, a vallásos gondolatok egyetlen darabban sem jelentek meg, nem váltak közösségképző erővé, azokról nem folytak a csoport egészét igénybevevő közös viták, nem érdekelték egyszerűen a tagság jórészét.

1972 augusztusában került sor a surányi táborozásra. Itt néhány napig tartózkodott a csoport, elég sok külső ember is megfordult, teljesen azonos összetételben az előadások nézőivel. A surányi tábort néhány nap után a rendőri és tanácsi szervek vad-campingezés címen feloszlatták, de mégis egy alkalommal visszatért a csoport ugyanarra a terepre. Ekkor egy korábbi terv valósult meg, már régebben szó volt arról, hogy valami előadást mozgófilmre is vegyék, ne csak fényképezzék. Végül a Balázs Béla Stúdióban sikerült keretet és eszközöket (kamerákat) biztosítani, és a filmet tudomásom szerint két napon át is forgatták. Ezek közül az egyik napnak voltam tanúja. A film ügyében néhány nappal, vagy egy héttel a forgatás után Lajtai és Grünwalszki [Grunwalsky Ferenc – S. E.] a filmezés, a filmfelvétel irányítója között egy személyes vita támadt. Grunwalsky egy nagyobb tervbe akarta beilleszteni az együttessel kapcsolatos anyagot, amelynek Szekták lett volna a címe. Lajtai mereven elutasította ezt, nem akarta sem azt, hogy Szekta név alatt szerepeljen a csoport, sem pedig, hogy egy nagyobb, több más csoportot befogadó film részeként álljon az, amit Surányban felvettek. Ezért az egész filmanyag csupán csonkán maradt, javarészt a Labirintus,² Kurtz Adolf és más daraboknak a terepen felvett változatai tették ki. Ebben a csonka formában is levetítették azonban többször is Halász lakásán.

A filmezésen kívül az előadásokon nem egyszer történt fényképezés, azt lehetne mondani, hogy minden új darabnál, vagy többé-kevésbé új darabnál volt fényképezés. A fényképeket Halász gondosan összegyűjtötte.

Áttérve a balatonboglári eseményekre: a balatonboglári kápolna ügye Galántai György nevéhez fűződik. Az ő személyét egy ellentmondásos figurának tartom. Azt hiszem, hogy az első években a kápolnában rendezett kiállítások, előadások, szavazások aligha lépték túl bármilyen hivatalos kiállítás kereteit, ha csak annál rosszabbak nem voltak. Ezekben az időkben újságcikkek is és kritikák is jelentek meg rendszeresen. 1972-ben és 1973-ban vált a kápolna az olyan kiállítók mintegy gyűjtőhelyévé, akik semmilyen más helyen nem tudták képzőművészeti alkotásaikat a kiállítások zsűrijével elfogadtatni, s ami ezzel egyet jelent, a magyarországi neoavantgarde egyfajta gyűjtőhelyévé is vált a kápolna. Mind 1972-ben, mind 1973-ban több kiállítás váltotta egymást. Ezekben a kiállításokon hagyományos képzőművészeti alkotások – festmények, szobrok – is voltak, de előfordultak az ún. koncept art tárgyai, illetve szövegei.

Jellemző volt a kiállításokra az a tény, hogy mind a bel-, mind a külföldi kiállítók (az utóbbiaktól postán érkeztek) koncept art, vagy más képzőművészeti tárgyak alkotásai lényegében értékelés nélkül kerültek a falakra és általában olyan vélemény alakult ki, hogy nem fontos, hogy milyen szintűek a kiállított tárgyak, nem fontos, hogy mit mondanak, csak az, hogy ami itt a kápolnában van kiállítva, az biztosan elkülönül mindat-

² *A Labirintus*, 1971. január, 60 perc. Írta Bálint István, rendezte Halász Péter, zene ifj. Kurtág György. A játékban a társulat minden tagja szerepelt. (Forrás: *A Kassák Színház kronológiája*. AL 11, 41–44. o.)

tól, ami más kiállító-helyiségekben látható. Ez egybekapcsolódott azzal a véleménnyel, hogy a kápolna a magyar neoavantgarde-nak egyfajta központja. Ilyen értelmű hatások a vendégkönyvben is kimutathatók.

Galántai tehát fokozatosan kerülhetett bele egy olyan sodrásba, amelynek eredménye különböző kiállítók és együttesek mind kritikátlanabb meghívása lett. Lényegében azt hiszem, nem ő választotta azt, hogy kit hív meg, hanem a meglévő ajánlatokat állította össze egyféle programmá.

A kiállítások között néha szerepeltek színházi előadások, így került sor a csoport vendégjátékára is 1973 augusztusában. Ezt már egy évvel is megelőzte egy rövid balatonboglári látogatás, amikor a Bohóc-jelenetek és a Kurtz Adolf bemutatására került sor.³

A látogatottság nagyon változó volt, azt lehet mondani, hogy itt nagyobb százalékaránya volt a nézőknek, az ifjúságnak, a fiataloknak, és nagyobb hatást is gyakorolhatott a színház rájuk, mint bármely lakás-színházi vonatkozásban.

Az 1973. augusztusi előadásokat összesen mintegy 80–100 ember láthatta. Egy-egy előadáson 30 körülire is felment a nézők száma. A balatonboglári kápolnában sok vitára adott okot az éjszakai tartózkodás. Többek között ez volt az alapja annak, hogy Halász és társai nem a kápolnában szálltak meg, hanem a községben béreltek maguknak szobát. De így is megtörtént, hogy a kápolnában férfiak, nők vegyesen, csoportosan éjszakáztak. Ennek a ténynek ellenére én magam sohasem tapasztaltam, hogy szexuális aktus akár egyéni, akár csoportos formában megtörtént volna.

Azt, hogy a községtől elég távol fekvő kápolnában ilyen sok ember eljött, azt több okkal magyarázhatjuk. Egyrészt azzal, hogy maga a kiállító helyiség nagyon szokatlan volt, az, hogy egy kápolnában képzőművészeti tárgyak tömegét állítják ki, hogy ott művészek rendszeresen évről évre hosszabb időn keresztül találkoznak.

A fiatalokat feltétlenül vonzották azok az obszcén jelenetek, amelyek pl. a King-Kongban az előadás több részében előfordultak.

Nyilvánvaló, hogy ezeknek a híre rohamosan terjedt szét a Balaton környéki üdülőközönség, különösen a teenager korú rétegek között. Ilyen obszcén jelenetek voltak a King-Kong c. darab több részletében, az óriás bábu hímveszőjét, amelyet Halász személyesített meg, a közönség többször láthatta előtűnni. Ez a jelenet és a többi hasonló jelenet is közös jellemvonásként tartalmazta, hogy valamiképpen utalni próbált a szexuális cselekményre, az aktusra, vagy annak egyes körülményeire, amelyet konkrétan a maga valóságában az együttes nem mert, vagy nem akart a színpadon, illetve a darabban megmutatni.

A másik obszcén hatású jelenet, különösen az azt követő erőszakos jelenetek kapcsán különösen hatásos formában Breznyik nővé változása, különösen az a részlet, ahol egyfajta önkasztrációt mutat be. Nemi szerveit itt groteszk módon kolbásszal, tojásokkal helyettesítette, majd ezeket az eszközöket, amelyeket önmagának felragasztott, illetve jelmezére felerősített, letépte és összetörte. Ezzel az obszcén aktussal jelezvén, hogy megszabadult férfias voltától, és ezt követte a hosszú átöltöztetési, kozmetikázási, fésülési jelenet.

Az utóbb leírt jelenet önmagában még nevetséges is lehetett volna, de nagyon a nézőkbe vésődött azért, mert utána érvágási jelenet következett. Breznyik gondos előkészítés után zsiluttpengével belemetszett kári vénájába, és a vér kicsordult.⁴ Az a véleményem, hogy ezek az obszcén jelenetek azért kerültek a darabokba, mert Breznyik egyszerűen felismerte a közönség egy részének igényét, obszcén és pornográf jelenetek, adott esetben szexuális tevékenység színházi szemlélésére, és úgy gondolta, hogy

³ 1972. július 30.

⁴ Interjú Halász Péterrel, 173–175. o.

ezeket az igényeket meglovagolja, kielégíti, azzal tesz szert sikerre, hogy ilyen jeleneteket iktat darabjaiba.

Az előadásokkal kapcsolatban Balatonbogláron és máshol is sok kritizáló megjegyzés, ellenvélemény hangzott el. Azt kell mondanom, hogy minden alkalommal, minden előadás után voltak ellenvélemények. Ezek közül természetesen meg kell különböztetni jelentéktelen változtatásokat és komolyabb, a vélemény mondójának személyiségéből eredő komolyabb ellenzést. A lényegtelen változtatások között kell pl. megemlékeznem Szentjóby Tamás véleményeiről – bár ennek a kis változásnak volt azért jelentősége, amit ő javasolt.

A csoport tevékenységében egyáltalán nem ismerte fel a veszélyes elemeket, ezzel szemben azt javasolta, hogy konkrét, adott esetben politikai programot adjon az együttes mind tagjainak, mind a nézőknek. Egy későbbi vonatkozásban, hogy mi lett volna ennek a politikai programnak a magja, azt nehezen ítélném meg, mert Szentjóby az utóbbi időszakban írásos formában már szinte semmit nem közölt. Korábbi, 3-4 évvel ezelőtti megnyilvánulásaiból nem tudok erre következtetni, mindenesetre a darabokban a bekerült részeknél is erősebb, hatásosabb, durvább elemeket szeretett volna látni. Így konkrétan ellenezte a szexuális aktus egyfajta bejelzését, helyettesítését és annak közvetlen végrehajtását követelte mind az előadásokban, mind a felvett filmmel kapcsolatos kritikájának is ez volt az alapgondolata.

Az együttesen belül is világosan megkülönböztethetők azok, akik mindössze apróbb változtatásokat javasoltak a darabok menetében, és azok, akik ösztönösen vagy kimondottan is elleneztek a darabok egész hangulatát, vagy az annak alapjául szolgáló gondolkodásmódot. Így pl. Szeghő István távozását annak a ténynek tudhatjuk be, hogy kezdettől volt benne egyfajta ellenzés az egész tevékenységgel kapcsolatban. Ilyen ellenvélemények gyakran elhangzottak a csoporthoz lazábban kötődő más emberek szájából is. Így pl. gyakran nyilvánítottak véleménykülönbséget, gyakran tiltakoztak Halász tervei, elképzelései ellen: Simon Sándor vagy Dobos Emőke, Bálint felesége.

Még néhány megjegyzést mondanék a külfölddel fenntartott kapcsolatokról. A csoportot gyakran meglátogatták külföldi színházi fesztiválok, vagy állítólagos fesztiválok menedzserei, producerei, illetve olyan személyek, akik kint avantgarde színházakkal foglalkoznak. Ezeknek a színházi tevékenységéről Halász több alkalommal dokumentációkat, ismertetéseket is adott át. Beszélt nekik az előadások jellegéről. Nem egyszer lehetővé tette, hogy előadásokat tekintsenek meg.

A csoport tagjainak felsorolásából kimaradt Can Togay, őt a csoport rétegződésében a legkülső rétegben kell említenünk, annál is inkább, mert hosszú ideig nem működött közre. A King-Kong előmunkálatai során kapcsolódott be újból az együttes munkájába, mint 1970 körüli régi tag. Vele kapcsolatban jellemző az az eset, hogy a Színművészeti Főiskolára és az Eötvös Loránd Egyetemre egyszerre vették fel, de mégis akarata ellenére, Halász meggyőzte arról, hogy a Színművészeti Főiskolára ne jelentkezék, és a másik egyetemen kezdje meg tanulmányait.

Magnóra mondta 1973. november 26-án

„Pécsi Zoltán”

Értékelés: „Pécsi Zoltán” fn. tmb. folytatta beszámolóját a „Horgászok” fn. csoportról. Tevékenységüket úgy jellemezte, hogy az anarchista jellegű. A csoport néhány tagja – főleg keleti – vallástörténeti könyveket olvas, és ezt összejövétel során megtárgyalják. A csoport tevékenységében a vallási téma átvétele nem észlelhető.

Az információk operatív értékűek. Egyrészt ismereteinket bővítik, másrészt előző információink helyességét bizonyítják.

Feladat: A „Horgászok” fn. csoportról megkezdett beszámolójának folytatása.

Találkozó: 1973. december 3-án 13,00 órakor.

Horváth Tibor r. hdgy.

Nytsz: 4/7-1184.
K: 4 pld.
1 pld. „M” do.
1 pld. „Horgászok” fn. do.
1 pld. Táj. Alosztály
1 pld. Táj. tiszt

[TH O-16268/1., 268-273. o., Horgászok I. fn. dosszié]

125.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály
11-10/20/74

SZIGORÚAN TITKOS!
Tárgy: Csoport-dosszié
nyitására

Engedélyezem: Harangozó Szilveszter
r. vezérőrnagy, főcsoport-főnökhelyettes

JAVASLAT

Elhárítási területünkön 1971. május 20-a óta tartjuk ellenőrzés alatt „Horgászok” fedőnéven a HALÁSZ PÉTER és BÁLINT ISTVÁN körül kialakult – színjátszással foglalkozó – csoportosulást.

Nevezettek rendszeresen tartanak összejöveteleket Halász lakásán, ahol az „együttes” politikailag kifogásolható és közerkölcsöt sértő darabjait mutatja be a nézőknek. Előadásait – amit hetenként 1-2 alkalommal tartanak – általában 25-30 fő, meghívás alapján látogatja.

Előadásaikban a szocialista társadalommal szembeni közömbösségük hangsúlyoztatása, a társadalmi normák ellen való tiltakozás észlelhető. Mindezt a nyugati polgári filozófiára épülő neoavantgarde mehökkentő, sokkoló és a valóságot darabokra tördelő módszerével adják elő.

A fiatalokat a „másság” hamis csillogásával igyekeznek befolyásolni. Más színdarabokat játszanak, más életfelfogással találkozhatnak, mint amit a szocialista társadalom kínál. Veszélyességük abban rejlik, hogy azt hangsúlyoztatják; az a haladó, az igazi, amit ők csinálnak, szemben a szocialista kultúra produktumaival. Céljuk, hogy ők a teljes szabadságot akarják visszaadni az egyénnek, a spontaneitásnak, a testnek, a szónak és a tettnek, azt, amit a társadalom, az „intézményesített életforma” elvett.

Műsoraikban az ellenséges jellegű mondanivaló áttételesen, allegorikus formában jut kifejezésre. Fő törekvésük, hogy világos politikai célzás ne történjen.

Előadásai nagy része közerkölcsöt sértő, obszcén és pornográf jeleneteket tartalmaz. Erőszakos, megbotránkoztató jeleneteikkel Wrocławban is felléptek, ahol a legnagyobb feltűnést az a műsor keltette, amelyben Halász Péter a nyílt színpadon maszturbált és ondóját egy pohárba fo-lyatta. Felesége felvágta a karját, és vérét engedte a pohárba.

A csoportban anarchista jellegű gondolkodás tapasztalható, ami a tár-sadalmi tekintélyeknek, értékrendszereknek, magának a termelési folya-matnak, a hatóságoknak semmibevevésében nyilvánul meg.

A keletkezett anyagok alapján megállapítható, hogy a csoport tagjai antiszociális magatartású személyek. Nem tartják be a szocialista tár-sadalmi együttélés szabályait. A Halász család és a hozzájuk feljáró sze-mélyek félelemben és rettegésben tartják a ház lakóit.

Több külföldi személlyel – főleg a nyugati underground művészet és iro-dalom követőivel – tartanak fenn kapcsolatot. Ennek hatására kapcsolód-tak be a Hap Béla által kezdeményezett és a nyugati földalatti irodalom mintájára előállított „Szétfolyóirat” c. anyag láncszerű elkészítésébe és terjesztésébe. A csoport tagjainak írásaiból készült anyagot bizal-masan kezelik.

Adataink szerint Galántai György festőművész hivatalos műterem és tár-lat céljából bérelt balatonboglári kápolnában fórumot biztosított az ún. underground művészeti irányzat talaján társadalmi, politikai rendsze-rünkkel szembenálló személyek „alkotásainak”, illetve műveinek bemuta-tására. A bérleti szerződésben meghatározott használaton túl előadásokat is tartottak. Így került sor a „Horgászok” fn. csoport nyilvános fellé-pésére. Egyes előadásaiiban politikailag kifogásolható, cinikus megjegy-zések, allegorikus formában kifejtett ellenséges jellegű kitételek is előfordultak. Kifejezésre juttatták a párt kultúrpolitikai irányvonalá-val való szembenállásukat, amit elsősorban művészeti, erkölcsi téren han-goztattak.

A keletkezett anyagok alapján megállapítottuk, hogy a csoportosulás-ban részt vevő személyek tevékenysége társadalmi rendszerünkre veszé-lyes. A csoport tagjai hosszú távra rendezkedtek be, szervezeten tevé-kenykednek. Romboló, káros hatásuk különösen a fiatalabb korúak körében észlelhető.

A fentiek alapján szükséges a bizalmas nyomozás bevezetése és a cso-portdosszié nyitása, ellenséges tevékenységük mélyebb felderítése, megaka-dályozása és dokumentálása céljából.

A bizalmas nyomozást a következő személyekre terjesztjük ki:

1. HALÁSZ PÉTER (Bp. 1943. [redacted]) iskolai végzettsége: egyetem, foglal-kozása: szabadfoglalkozású amatőr színjászó oktató, nő, egy gyerme-ke van, pártonkívüli, magyar állampolgár és nemzetiségű, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakos.

A BM antidemokratikus nyilvántartásban – kutató anyaga van – szerepel azzal, hogy „Az általa vezetett Kassák Stúdió nevű együttessel 1972. II. 17-én a XIV. ker. Művelődési Házban az engedélyezett tartalomtól eltérő előadást tartott, amely politikailag káros és közerkölcsöt sér-tő.” Az előadásokat több alkalommal magánlakásokon is bemutatták. Te-vékenységeért a BM III/1. Osztály 1972. V. 9-én rendőrhatalósági figyel-meztetésben részesítette.

2. HALÁSZ PÉTERNÉ sz. Koós Anna (Bp. 1948. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár és nemzetiségű, iskolai végzettsége: egyetem, foglalkozása: nyelvoktató, fordító, m. helye: Pannónia Filmstúdió, férjezett, egy gyermeke van, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakos. Operatív nyilvántartásban nem szerepel.
3. BÁLINT ISTVÁN (Bp. 1943. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár és nemzetiségű, nős, egy gyermeke van, isk. végzettsége: Zeneművészeti Szakközépiskola, foglalk. író, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakos. Operatív nyilvántartásban nem szerepel.
4. BREZNYIK PÉTER (Pécel, 1947. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár, isk. végz. Villamosműszaki Főiskola, nőtlen, Bp. XIII., [redacted] sz. alatti lakos. Operatív nyilvántartásban nem szerepel.
5. GALÁNTAI GYÖRGY (Bikács, 1941. VI. 17. Szameth Krisztina) pártonkívüli, magyar állampolgár, isk. végz. főiskola, foglalkozása: festőművész, m. helye: Magyar Képzőművészeti Alap, nős, két gyermeke van, Bp. II. Frankel Leó u. 68/b. sz. alatti lakos. Operatív nyilvántartásban nem szerepel.

Nevezetteket alapnyilvántartásba vesszük és priorálásuk esetén titkosítjuk. A kérdőjegyre adható válasz: „Kérem a kapcsolatot felvenni a BM III/III-4. osztály vezetőjével.”

A felmerült kapcsolatokat ellenőrizzük, és a keletkezett anyagokat az operatív dosszié mellékleteként kezeljük. Amennyiben a bizalmas nyomozás során olyan operatív értékű adatok, információk kerülnek birtokunkba, amelyek más személyek ellenséges tevékenységének gyanújára utalnak, abban az esetben javaslatot teszünk nevezettek nyilvántartásba vételére.

A bizalmas nyomozás alá vont személyek ügyét „Horgászok” fedőnéven tartjuk nyilván.

Fentiek alapján javaslom a bizalmas nyomozás bevezetését és a csoport dosszié megnyitását.

Budapest, 1973. december 13.

[redacted]
4/7-1259.

K: 1 pld.

[TH O-16268/1., 32-35. o., Horgászok I. fn. dosszié, Kézírással az első oldal alján: 80-1673, 4-2849, pecsét: 1974. jan. 10. látamozva]

BELÜGYMINISZTERIUM
 III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!
 KÜLÖNÖSEN FONTOS!

Jóváhagyom:
 Harangozó Szilveszter
 r. vezérőrnagy,
 főcsoport-főnökhelyettes

Tárgy: Galántai György
 „M” esetén történő
 őrizetbe vételére

HATÁROZAT

Név: Galántai György
 Szül. hely: Bikács, 1941. VI. 17.
 Anyja: Szameth Krisztina
 Foglalkozása: festőművész
 Munkahelye: Magyar Képzőművészeti Alap
 Lakhelye: Bp. II., Frankel L. u. 68/b. III/16.

Nevezett hivatalos műterem és tárlat céljából bérelt balatonboglári kápolnában fórumot biztosított az úgynevezett underground művészeti irányzat talaján társadalmi, politikai rendszerünkkel szembenálló személyek „alkotásainak”, illetve műveinek bemutatására.

Nyilvános fellépési lehetőséget biztosított a „Horgászok” fedőnevű csoportnak.

Előadásaikban politikailag kifogásolható, cinikus megjegyzések, allegorikus formában kifejtett ellenséges jellegű kitételek is elhangzottak. Kifejezésre juttatták a párt kultúrpolitikai irányvonalával való szembenállásukat, amit műsorukban művészeti, erkölcsi téren hangoztattak.

A keletkezett anyagok alapján megállapítható, hogy a csoportosulásban részt vevő személyek tevékenysége társadalmi rendszerünkre veszélyes. Romboló, káros hatásukat különösen a fiatalabb korúak körében fejtették ki.

A fentiek alapján javasolom „M” időszak esetén Galántai György őrizetbe vételét.

Budapest, 1973. december 13.

Horváth Tibor
 r. hdgy. alosztályvezető

K: 2 pld.
 1 pld. M tiszt
 1 pld. „Underground” do.
 Nytsz: 4/7-1249

[TH O-16268/1., 42-43. o., Horgászok I. fn. dosszié]

Kedves Galántai Úr!

Végtelenül sajnálom a Szabó László-féle Népszabadság-cikket. A dolog természetesen inkább fölháborított.

El tudom képzelni, mit érzett, amikor meglátta.

Engedje meg, hogy gratuláljak a Kápolna-periódus tagadhatatlan és denunciálhatatlan eredményeihez, egyben pedig megküldjem a Népszabadság főszerkesztőjének szóló (mellesleg bizonyára figyelmen kívül hagyandó) leveletemet.¹

Baráti üdvözlettel

Szende Tamás

[Artpool–Boglár, K/2b./1973., kéziratos levél]

Budapest, 1973. december 17.

Kedves Főszerkesztő elvtárs!

Az 1973. december 16-i VN-ban¹ sajnálattal olvastam a Happening a kriptában című írást, az alábbi okokból.

- (1) A szerző olyasmit látszik állítani, aminek a hitelét illetően hallosokra támaszkodik, s eközben valaminek (például „gruppenszex”-jelenetek) meg nem történtét úgy pertraktálja, mintha épp az ellenkezőjéről volna szó.
- (2) Egy jelenkori művészeti jelenséget (a happeninget) szakszerűtlenül – az olvasót a nyugati folyóiratok happeninggel foglalkozó botránykrónikáira utalva – tárgyalja anélkül, hogy ő maga egyetlen ilyen előadást is megnézett volna. Az eredmény: rugalmatlan, teljes elutasítás olyasminnek a nevében, aminek alapján a „Reszket a Hold a tó vizén” kezdetű dalt vagy a „Nagyapáink hajdanán”-t milliószer több ok lenne irtani. S hogy a szerző nem ezt teszi, alighanem álláspontjának rejtett kispolgári alapjaira világít rá.
- (3) Valószínűleg nem illendő napilapban időnek előtte olyan témát érinteni, amellyel kapcsolatban folyamatban lévő (habár természetesen nem büntetőjogi, hanem polgári) eljárás még nem zárult le.
- (4) És valóban egy apróság: a magyarban az ért ige állandó határozója nem valami alatt, hanem valamin.

Méltányosnak tartanám, ha Galántaiék tevékenységével kapcsolatban, alkotásaikról Főszerkesztő Elvtárs, szakembertől is szíves volna valamelyik számban – akár rövid – beszámolót megjelentetni.

Üdvözlettel

Dr. Szende Tamás
tudományos kutató
az MTA Nyelvtudományi Intézete

[Artpool–Boglár, K/2a./1973., géppel írt másodpéldány]

¹ ⇒ 128. dok.

¹ Vasárnapi Népszabadság
(a Népszabadság vasárnapi melléklete).

Feljegyzés

¹ Feljegyzés Aczél Györgynek.A Heppening (sic!) a kriptában című cikkel kapcsolatban¹

1. A cikk megjelenése után, december 17-én délelőtt felhívott Kertész Gyula (telefonszáma: 135-090), s elmondta, hogy két évvel ezelőtt Galántaitól reklámmal kapcsolatos „aláfestő részt” kért grafikai megoldásban. Több példányt kapott is Galántaitól, neki akkor nem tűnt fel, csak később, hogy horogkeresztes emblémákat is tartalmaz a grafika, így illesztette össze Galántai. A grafikák mindegyike alá van írva, 1971-ből. Ezekről fénymásolatot készítettem.²
2. Telefonált Körmenyi Jánosné, aki elmondta, hogy a kriptában az ő férjének a családi tulajdona, ahol két évvel ezelőtt még a férjének az édesapja is ott feküdt, legalábbis a csontmaradványok, koporsómaradványok. A kriptában az ajtó be volt zárva. „A Galántai tőlem is mindenáron írásban akarta kicsikarni a kriptában használati jogát – mondta. Ezt nem kapta meg... Erre gondolt egyet, és önkényesen kibontotta...”³ Elmondta, hogy a kriptában körül lévő ötszáz négyszögletes telekrész is a családé, telekkönyvileg nincs teljesen tisztázva ma sem a tulajdonjog, ők nagyon szívesen a tanács rendelkezésére bocsátják. Javasoltam, forduljanak a tanácshoz.
3. Felhívott telefonon Lengyel Józsefné, a XIV. kerületi Tanács népművelési csoport vezetője, és elmondta, milyen hercehurcát élt át Halász Péterrel kapcsolatban, akinek a csoportja korábban az ő kerületükben működött, s akitől Lengyelné megvonta a működési lehetőséget. Közölte, hogy a Népművelési Intézet azóta is újra és újra rá akarták tukmálni Halász Pétert: miért nem ad a számára fellépési lehetőséget, mert – állítólag – így könnyebben lehetne ellenőrizni.
Elmondta, hogy legutóbb, két héttel ezelőtt ismét szóltak a Népművelési Intézetnek: miért nem adnak fellépési lehetőséget Halász Péternek? Nevet nem jelölt meg.
4. Felhívtam Vitányi Ivánt, az intézet igazgatóját, és elmondtam neki, hogy adatgyűjtés során több alkalommal találkoztam a Népművelési Intézet emlegetésével, mint olyan állami intézménnyel, amely szinte hitelteljes pecsétet ad sok, a Galántai körül tömörült ember különös tevékenységére. Így például maga Galántai mondta ottjártamkor, hogy Halász Péternek a Népművelési Intézet van valamilyen papírja. Tehát „törvényes” mindenfajta működése...
Elmondtam Vitányinak, hogy lojálisan akartam eljárni, és ezért nem említettem a cikkben a Népművelési Intézet – enyhén különös – szerepét. Ő közölte, hogy másfél évvel ezelőtt foglalkozott Halász Péter dolgaival, és akkor neki az volt az álláspontja, hogy Halásznak színpadot kellene adni, mert így lehet ellenőrizni. De mivel a pártban akkor más vélemény volt, elállt a dolgoktól. Járt ugyan még Balatonbogláron, de aztán azzal sem foglalkozott tovább. Vagyis: azóta nem foglalkozott Halász Péter dolgaival – hangsúlyozta. Lehetséges, hogy az emberei közül valakihez csak most jutott el az ő akkori álláspontja, de hát ő „nem tud felelősséget vállalni” az embereiért minden esetben. „Még magamért sem tudok, nemhogy másokért.”
Én mindazt elhittem, amit Vitányi mondott, és megnyugodtam abban, hogy ő a munkatársainál a történetek után még inkább érvényesíteni fogja a politikai követelményeket.
5. December 18-án felhívtam Lengyelné, és elmondtam neki, mit közölt velem Vitányi.

² Galántai György nonfiguratív, növényi motívumokat idéző grafikája, a *Madaras változatok* (1971) nyomtatának egy lapja, amelyen Szabó bekarikázta az említett részeket.

³ 1966-tól kezdve folyamatosan feltörték a kriptát. Az áldatlan állapotok megnyugtató rendezésére Galántai több ízben eredménytelenül végződő tárgyalásokat kezdeményezett a családtagokkal (⇒ 10. dok.).

Lengyel elvtársnő ekkor a következőkről tájékoztatott, mint mondta, teljes felelősséggel, nagyon határozottan. Két héttel ezelőtt felkérték Vitányit egy előadás tartására, és ennek során Héra Istvánnal, a csoport előadójával beszélgetett Vitányi, aki ekkor is igen határozottan vetette fel, hogy miért nem foglalkoztatják Halász Pétert a kerületben, miért nem adnak neki fellépési lehetőséget, hiszen így „ellenőrizni lehetne” [...] Héráné erről tájékoztatta Lengyel elvtársnőt is.

Tehát maga Vitányi volt ismételten, aki – állami funkciójával a háta mögött – Halász Péter mellett újra lándzsát tört.

Lengyelné közölte még, hogy a Népművelési Intézet most is foglalkoztatja Halász Pétert, továbbképző előadás keretében ő tart előadásokat a „modern színjátszásról”.

Budapest, 1973. december 18.

Szabó László

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: A. Gy./1525/73, M 6035/2, csatolva Galántai György grafikájának fénymásolata]

130.

Tisztelt Sarlós István!

Kérem, tegye lehetővé Szabó Lászlónak „Happening a kriptában” című cikkére írott válaszem közlését.¹ Azért fordulok egyenesen Önhöz, mert a témát égetően fontosnak érzem.

Még azzal a kéréssel is megterhelném, hogy értesítsen irományom soráról. Természetesen csak a teljes szöveg közléséhez járulok hozzá, de szükség esetén szívesen dolgozom még rajta, ha így árnyaltabban és pontosabban tudom kifejteni álláspontomat. – Ha esetleg a szerkesztőség a közlés mellett döntene, hálás volnék, ha láthatnám a levonatot.

Elnézést, amiért írásommal és kéréseimmel zaklatom.

Budapest, 1973. december 19.

Tisztelettel

Eörsi István

1056 Budapest, Belgrád rkp. 27.

384-039

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással; kézírással a lap tetején: A.Gy./1525/3/73, M 6035/7, 8627/1, kéziratos megjegyzés a lap alján: Szabó L. et! Ebből nemcsak az derül ki, hogy Eörsi vitatkozni akar, hanem az is, hogy bennfentes! Természetesen nem közöljük, viszont vissza kell küldeni az írását, ezért elolvasás után kérem adja nekem vissza (Sarlós István szignója).]

¹ ⇒ 131. dok.

Eörsi István

Mi bújt elő a kriptából?

Történt egy s más nyáron a balatonboglári temetőkápolnában. Hogy micsoda? Ez-az. Galádságok minden mennyiségben és minőségben. Szabó László tanúsítja.

De mit tanúsít Szabó László? Mindenekelőtt a színigazságot: azt, hogy senki sem látott tömeges szexpartikat a fent említett szent helyen. De ezt olyan sokszor tanúsítja, hogy az olvasóban végül megérlelődik a bizonyosság: volt ott tömegszex, de volt ám, de a 32 fiú és lány, aki ráadásul rejtelmes okból félóránként csereberélte helyét a kriptá kőpadlóján, olyan diszkrét, hogy a paráznaságból semmi sem szivárgott ki.

Ez az „újságírói” módszer lengi be a „Happening a kriptában”¹ című cikket. Ha valamire nincs bizonyíték, akkor sugall. A cikk szerzője nyilván tudja, hogy ilyen méretű kicsapongást nem lehetne titokban tartani; tehát – pofonegyszerű módszerrel – a kicsapongás nemlétét rejtélynek tünteti fel, a rejtély pedig gyanús – a gyanúból aztán bárki könnyedén következtethet a bűnre.

Ugyanezt a sugalló eljárást alkalmazza a kápolnában tartott amatőr színházi előadások politikai minősítésére is. Politikailag ezek az előadások – szörnyű még kimondani is! – szimbolikusak. A szimbólumok jellegét a cikkíró ármányosan érzékelteti: meg-nem-nevezett ifjú nézők zűrzavaros összevisszaságban felsorolnak néhány önkényesen kiragadott és értelmezett motívumot. Ezekből aztán valami körülhatárolhatatlan, ideológiai orvtámadás képe sejlik elő, főként, mert itt – én is ismétlem, nemcsak Szabó – minden szimbolikus, ugye. Ezzel az eljárással a világirodalom bármely művét nyakon lehetne lötyyinteni gyanúval.

Előbukkan, persze – ismét egy ifjú néző szájába adva – a pornográfia vádjá is. Ezt a passzust idéznem kell, mert valóságos gyöngyszem. „Lehetünk vagy hetvenen. A King Kong ment. A Halász Péter volt a nagy majom nemi szerve, és ott aztán minden volt...” Először is: mi az a „minden”? A „nemi szerv” szó után legalábbis tömeges bacchanáliára kell gondolni, szodomitasággal és különféle nemi aberrációkkal megterhelve.

A cikkíró azonban jól tudja, hogy ilyesmit nem állíthat – ezért alkalmazza a „minden” szót, amely semmit sem jelent, de mindent jelenthet. Másodszer is: a „nemi szerv” szóval akarja bizonyítani e művészet „emberzüllesztő” jellegét. Ez a szó azonban alkalmatlan erre. A színművészet – valamennyi nép mimetikus hagyománya – ősidők óta bőségesen alkalmazott fallikus szimbólumokat. Az avantgarde, amikor viszonyul ezekhez a közismert hagyományokhoz, olyan folyamatosságot igyekszik helyreállítani, változó sikerrel, amelyet a különféle egyházak szellemi diktatúrája szakított meg. Ha a test és a szellem két külön világ, ha a test eleve a bűn tanyája, és ha ezen az alapon álszent-prűd köznapi élet alakul ki és válik hagyományossá, akkor pornográfiának számítanak a szexuális szimbólumok és utalások, függetlenül attól, hogy miért és hogyan kerülnek a műbe. Egyébként csak öncélú, szellemtelen és művészietlen alkalmazásuk pornográf. Szabó László bizonyítani sem próbálja, hogy a kápolnai előadásokon ez utóbbi esetről volt szó. Csak annyit mond, hogy „nemi szerv”, és aztán undorodva hozzáteszi, hogy „emberzüllesztő”. (Szeretném tudni, hogy az előbbi fogalom nélkül hol találna még emberre, akit züllesztteni lehet.)

A szóban forgó cikkből az a felfogás hámozható ki, hogy az avantgárd és a bűnözés: rokon fogalmak. Tömegszex, pornográfia, politikai aknamunka; ezzel együtt jár a „kóbor lovagok” elszaporodása, minek következté-

¹ ⇨ 185–186. o.

ben „a környéken... hirtelen elszaporodtak a közrenddel ütköző dolgok” is. A kápolnai happening odavonzotta a nyugatiakat, sőt a „Nyugatról idetalált »alkotó«-kat; a cikkíró „talajt vesztett fiatalok, zavaros eszmék és a bűnözés találkozása”-ról, anarchiáról, ingyenélésről, lumpen életformáról beszél, majd megjegyzi, hogy a meghívott művészhírességek „egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is”. Kis szépséghiba, hogy a felsorolt két magyar állampolgár, Pór György és Kovács Miklós nem művész, és nem is volt a meghívottak között. Említésük még e cikk szellemi légkörében is orron csapja az olvasót. A büntetett előéletűek tehát sehova se menjenek, mert jelenlétük diffamáló? Az Állami Operaházban is az? – mert oda is járnak büntetett előéletűek. A kápolnai színi előadásokra mindenesetre rossz fényt vet, hogy az említettek megnézték, ha megnézték; mert a meghívottak listáján – ismétlem – nem szerepelnek.

A cikkben töményen sugallt állítással ellentétben le kell szögezni, hogy az avantgarde: nem bűnözés, nem lumpen életforma, nem rendellenesség, hanem meghatározott művészi törekvések összessége. Ezeket – nagy általánosságban – úgy jellemez(het)ném, hogy bizonyos indulatokat, gondolatokat, képeket stb. a szokványosnál radikálisabban emelnek ki összefüggésükből, határozottabban önállósítják és absztrahálják őket, és így megszüntetik és rendszerint sokkhatásokkal helyettesítik a világ folyamatosságának azt az érzetét, amelyet a század elejéig művész és közönsége természetesnek érzett. Az avantgarde a kudarcon kívül számos vitatható és vitathatatlan eredményt felmutatott már. Napjainkban nálunk éppen néhány amatőr színjász csoport ért el figyelemre méltó sikereket ezen a téren. E mozgalom legeredetibb tehetségei közé tartozik Halász Péter is, akiről a kriptacikk olyan – hogy is mondjam – egyoldalúan emlékezik meg.

„Ha kell – tiltsunk” – írja Szabó László. De a tiltást nem gyanúsítgatással, a hitelrontással, a megalapozatlan vádaskodással kell-e kezdeni? Mert ez bűjt elő váratlanul decemberben a nyári kriptából. Művészi célzatú produkciók betiltásához mindenesetre nem elég leírni, hogy „epigonnak is gyenge”. Ezt csak elemzés bizonyíthatja. Az elemzéshez azonban fogékonyság és ismeretanyag szükségeltetik. Az epigonság vádja például csak a mintákkal való összevetésből szívhat magába bizonyító erőt. A bírálatnak nem volna szabad elfelejtenie, hogy az avantgarde irányzatok legjobbjai – akik közül néhányan jelen voltak Balatonbogláron is – áldozatos alkotó munkát végeznek, noha e magasztos szavak nem illenek többnyire fésületlen és kevésbé polgáriás lényükhöz.

1973. december 19.

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1; Artpool-Boglár, K/3/1973., géppel írt tisztázatot]

132.

Tisztelt Sarlós István!

1973. XII. 20.

Most értesültem arról, hogy válaszcikkembe tárgyi tévedés csúszott. Kovács Miklós csakugyan rajta volt a meghívott művészek listáján. Kérem ezért a gépiratom második oldalának végén és harmadik oldalának elején lévő szöveg megváltoztatását. A szöveg végleges formája:

„Kis szépséghiba, hogy a felsorolt két magyar állampolgár közül az egyik, Pór György, nem művész és nem is szerepelt a meghívottak listáján. Egyébként nevük említése még e cikk szellemi légkörében is orron

csapja az olvasót. A büntetett előéletűek tehát sehová se menjenek, mert jelenlétük diffamáló? Az Állami Operaházban is az? – mert oda is járnak büntetett előéletűek. A kápolnai színi előadásokra mindenesetre rossz fényt vet, hogy ilyen emberek is megnézték, ha megnézték.” Ez a bekezdés vége – az eredeti szöveg utolsó félmondata elmarad.

Nagyon resteltem, hogy ilyen hibát követtem el – a filológia már az egyetemen is gyöngye oldalam volt. Elnézést kérek ezért a szükségtelen többletbonyodalomért.

Tisztelettel üdvözli

Eörsi István

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, a lap tetején kézírással: 8627/2., A.Gy./1525/3/73]

133.

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM

Postacím: 1884 Budapest, Pf. 1.

T.: 10-600

Telex: muevmin bpest 22.5935

Ügyiratszám: 43.640/1973./ VIII.

Előadó: Dr. Szódy Szilárd

Albertini Béla

Svenda István elvtárs, osztályvezető
Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály
Kaposvár

Kedves Svenda Elvtárs!

¹ ⇨ 185–186. o.

A Népszabadság 1973. dec. 16-i cikke¹ a balatonboglári kápolna-ügyet országosan közismertté tette.

Kérjük szíveskedjenek tájékoztatást adni arról, hogy az ehhez hasonló esetek megelőzésére – az ez ügyben nyert tapasztalataik alapján – milyen intézkedéseket hoztak, illetve szándékoznak hozni.

Budapest, 1973. december 19.

Elvtársi üdvözlettel:

Takács Kálmán
mb. főosztályvezető

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály, 10747/1973., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással, az irat hátoldalán: ikt. pecsét: Érkezett: 1973. dec. 22., ügyszám: 10747/1973., kéziratos megjegyzés: Gulyás et! Írj egy „felvilágosító” választ. Elképesztő a Főosztály tájékozatlansága]

Városi Tanács Elnökétől
Tata,
Kossuth tér 1.

Galántai György grafikus
Budapest

A Tata MÁVAUT pályaudvar díszítésére tervezett képzőművészeti alkotás elhelyezésére körülményeink változása miatt lehetőségünk nincs. Ezért korábbi megbeszélésünket, értesítésünket tárgytalannak tekintjük.

Tata, 1973. december 22.

Dr. Varga Gyula
tanácselnök

ajánlott!

[Artpool–Boglár, K/7/1973., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

BELÜGYMINISZTERIUM

SZIGORÚAN TITKOS!

JELENTÉS

Megbízható adataink szerint GALÁNTAI GYÖRGY festőművész az általa bérelt balatonboglári Temetődombon lévő kápolnát nem a bérleti szerződésben megfogalmazott rendeltetésnek megfelelően használta fel, ezért az illetékes szervek Galántaival a kápolnára vonatkozó bérleti szerződést felbontották. A kápolnát és környékét a Balatonboglári Községi Tanács vette gondozásba, és ott kultúrparkot kíván létesíteni.

A kápolna korábbi használatáról – Galántai és más személyek tevékenységével is összefüggésben – 1973. december 16-án a Népszabadságban publikált Happening a kriptában című cikk eddigi adataink szerint, elsősorban Galántai György, valamint Halász Péter és a környezetéhez tartozó személyek körében volt téma. Az érdeklődésre jellemző, hogy felhívták egymás figyelmét a cikkekre, és már az írás megjelenésének napján, december 16-án este Halász Péter lakásán jött össze Haraszti Miklós, Donáth Péter, Kovács Miklós, Breznyik Péter, Tóth Judit, Bálint István, valamint Bálint Istvánné, és a cikkel kapcsolatban folytattak beszélgetést. Mint Haraszti megjegyezte: „Halászekhoz kellene menni, mert ők és Pór van a dologban.”

Az érintett személyek és szorosabb kapcsolataik általában elítélték a cikket, azt „szörnyű... szemét... mocskos... hazug” stb. jelzőkkel illették. Az első véleményekben bizonytalanság és pesszimizmus volt tapasztalható, melyet később felváltott a kiút keresésére irányuló törekvés. Mint lehetőség került szóba a név szerint említett személyek részéről polgári per vagy sajtóper kezdeményezése, valamint helyreigazító cikk, vagy cikkek publikálása. Ennek érdekében kapcsolataik körében igyekeznek véleményt, illetve lehetőségeket felkutatni.

Egyes személyek részéről Galántait hibáztatták, hogy ilyen lehetőséget teremtett a kápolnában. Pl. Vaád Ferenc, akitől Galántai tanácsot

kért, kijelentette: „Ha a cikkel kapcsolatban kérsz támogatást, megtagadom. Amit főztél, edd is meg!” Mint mondotta, már négy évvel ezelőtt megjósolta a pesti kiállítás¹ alkalmával, hogy ez lesz a vége, amikor Galántai úgy viselkedett, mintha „tüntette a rendszer ellen”. Szabó Piroska szerint „...hiba, hogy sok olyan ember aludt ott, akinek nem lett volna szabad... Te nagyon eltemetted magad egy ideig.”

Több személy azonban, köztük Eörsi István, Haraszti Miklós, Orvos András, Rihmer Oszkár, Tóth Gábor, Bojár Iván és dr. Orosz Balázs segítségéről biztosította Galántait, illetve a név szerint érintett más személyeket. Többen kifejezték sajnálatukat Pór György név szerinti szerepeltetése miatt. Egyesek úgy értékelik, hogy a név szerint megemlített személyek valamilyen jogcímen pert kezdeményezhetnek.

Néhány személy véleménye az ügygel kapcsolatban:

Halász Péter: „Reménytelen a helyzet, nincs más megoldás, csak utóvéd harcokat folytatni... A cikk nem veszélyes... A sajtóper meglesz.”

Eörsi István: „Úgy tudom, van valami, ami által polgári per indítható... Mindenkit faggatni fogok az ügyben.”

Galántai György: „Most akarok beszélni egy-két nálam értelmesebb emberrel... Ők a cikk szerzői, a közéletet, a közhangulatot formálják... Hát, aki a művészetben újítani mer, az már bűn... Beszélek valakivel... kellene egy másik cikket írni, amivel ez ki lesz javítva... A sajtópernek nincs értelme, mert teljesen világos, hogy nem nyerhető meg.”

„Nem akarok kimenni (disszidálni) ... Esetleg nem lenne rossz, ha tényleg kimennék, és két évre megkapnám a kintmaradást... A másik, gondolom lemegyek, vidékre és ott... bármilyen munkával tengetem az életem vagy egy fél évig, és akkor újrakezdem. De nincs fizikumom, hát nem eszem, nem tudom mióta.”

Tóth Gábor: „...Itt mindenféle modern, meg egyéb törekvés címszóval félmeztelen, meg meztelen emberek rohagnak a filmben. Akkor, ha valaki egy termékenység szimbólum ... gyanánt mutat be valamit, akkor az már egy rossz fény. És ezt miért egy rendőrségi tudósító állapítja meg...? Ennek jegyében megfogalmazni egy levelet, vagy azok, akik sértve vannak rágalmazás címén pert indítanak.”

Szabó Piroska: „Egynek lett volna értelme, s kb. úgy nézett volna ki, mint a Haraszti tárgyalása,² hogy ha neked lett volna egy pered és különböző embereket meginvitálnak oda.”

Halász Péter a sajtócikkkel és azzal kapcsolatban, hogy szerveink az ő és a társaságához tartozó személyek útlevelét bevonta, 1973. december 20-án Molnár Gergely és Órsi Katalin társaságában kijelentette, várható, hogy illetékes szervek velük szemben további intézkedéseket foganatosítanak. Felhívta a társaság figyelmét, hogy ha nyílt eljárásra kerülne sor, „...tagadni kell, amit lehet. Kevés az a tény, amit bizonyítani tudnak.”

Az ügyben a bizalmas nyomozást tovább folytatjuk.

Budapest, 1973. december 22.

Nytsz: 4/7-1318.

K.: 4 pld-ban

K.: 1 pld. felterjesztve

1 pld. do.

1 pld. Táj. alo.

1 pld. Táj. ti.

[TH O-16268/2, 24-26. o., Horgászok II. fn. dosszié]

HELYREIGAZÍTÁSI KÉRELEM

A Happening a kriptában c. „színes” cikket (Népszabadság, 1973. dec. 16.) írója valótlan tények közlésével és való tények hamis színben való feltüntetésével hamisra színezte.

A személyemmel kapcsolatos valótlanosságok és torzítások helyreigazítására (1972. évi 26. tvr. XXI. fejt. 342. §. 1., 2. bek.) kérem a következők közlését a rendeletileg megállapított határidőn belül és módon.

A cikkíró szerint Galántai György festő 1973-as nyári nyomtatott programjából kitévő, hogy „ki az a hozzávetőleg 80 személy, akikhez így invitál a program: »Látogassa meg balatonboglári műtermemet, ahol a következő művészek meghívott vendégeim.« Merthogy ő nem hívott akárkiket: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is. Ezek közül Pór György vezet a két év hat hónapjával...”

A bűnügyi nyilvántartóra, a két és fél éves ítéletre való utalása (ha nem is túlzottan etikus egy már leült büntetés esetén, de) vitathatatlan. Az említett boglári nyári programban azonban sem a cikk szerzője, sem más nem olvashatta a nevemet, minthogy nincs rajta.¹ Állításom ellenőrzésére elég elolvasni a feltehetően a cikkíró rendelkezésére álló, vagy általa beszerezhető program-meghívót.

Aki nem emlékszik a Népszabadságnak a szabadságvesztési ítéletemről szóló, hatvanöt hónappal korábbi közleményére (márpedig ez valószínűleg az olvasók többségére igaz), az előtt az 1968-ban hozott ítélet felhántorgatása hamis megvilágításba helyezi bebörtönözésem okát. A cikkíró egyáltalán nem tesz említést ennek politikai természetéről.² Így a cikknek a nevem szóba hozása előtti részében olvasható a tömeges szex-partikra, kábítószerre, közrenddel ütköző dolgokra vonatkozó utalások után a bűnügyi nyilvántartó és a 2 év 6 hónap felemlítése a tájékozatlan olvasóban megteremti a gondolati kapcsolatot a – csak a cikkíró fejében létező – kápolnabeli büntanya és köztem.

Miután odavarázsol a cikkíró a festő meghívóján feltüntetett művészek közé, ezt írja a „nyári szeánszokon” megtalálható „minden káros nézetet képviselő név”-ről: „Név, amely mögött annyi a művészet, hogy viselője »művészi módon érti« a munkakerülést.”

Ezzel kapcsolatban a következőket kell bejelentennem:

1. Soha nem igényeltem magamnak a művész címet.
2. Semmilyen, így káros nézetet sem képviselek, minthogy nem vagyok közéleti személyiség.
3. Évek óta a munkámból (a Magvető és Kossuth Könyvkiadóknál megjelent fordításaimból, szociológiai kutatásaimból és a Nehézipari Minisztériumnál munkakönyvileg is igazolt foglalkozásomból) élek.

Bp. 1973. dec. 27.

Pór György
1068 Szondy u. 84.

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással, a dokumentum tetején kézírással: A. Gy./1525/2/73 M6035/10.; Fővárosi Bíróság Irattára, 20520/1974. saját kezű aláírással]

¹ Pór György neve valóban nem szerepelt a meghívón, de – az eredeti programtól eltérően – 1973. július 7-én levetítette Szentjóbó Tamás Ganz-Mávg Művelődési Ház-beli happeningjéről készült rövidfilmjét.

² Pór György az 1968. május–júniusban zajló, úgynevezett maoista per elsőrendű vádlottja volt.

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
Budapest, V. Báthory u. 10.
Telefon. 317-330, 116-650

Galántai György
festőművész
iktatószám: 2003/1974.
1023 Budapest
Frankel Leó út 68/b.

¹ A Művészeti Alap hetvenes évekbeli dokumentumait ki-selejtezték, az iratok nem találhatóak.

Telefonkérelmének támogatásával kapcsolatos leveleire¹ közöljük, hogy a Művészeti Alap Képzőművészeti Szakosztályának Vezetősége legközelebbi ülésén fog foglalkozni az Ön tevékenységével kapcsolatban a Népszabadságban felvetett kérdésekkel. Az Alap igazgatójának állásfoglalása szerint a Vezetőség döntéséig az Ön részére a Művészeti Alap támogatást nem nyújt.

Budapest, 1974. január 3.

Dr. Batta János
osztályvezető

[Artpool-Boglár, K/1/1974., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

Kedves Galántai!

Meglepetten olvastam a „Népszabadság” cikkét, és nem értem, hogy keletkezhetett ennyi félreértés a boglári kápolna-tárlatok körül. Nem tudom, mikor és ki adhatott ennyire téves információkat annak az újságírónak? Rémesen sajnálom, hogy nem engem kérdezett meg.

Azt hiszem, azért Maga is hibát követett el, amikor nem utasította vissza már előbb erélyesen a pletykákat és rágalmakat. Ugyanis a pletyka azért veszedelmes dolog, mert kivédhetetlen. Nagyon csodálkoztam, amikor a boglári templom ajtaján kifüggesztett hirdetést olvastam: az is teljesen összekeverte a dolgokat, olyanformán, ahogy azután az újságcikk: egy kalap alá vette a huligánokat, akik a kápolna kriptáját föltörték és a csontokat kiszórták, Magával, aki a kriptát a kápolnával együtt oltalmába vette, rendbe hozta.

Nem tudom, kell-e különösebben hangsúlyoznom, hogy „katolikus szívem” mennyire örül, valahányszor látja, hogy az Egyház támogatja, pártolja a legmodernebb, leghaladóbb művészi törekvéseket. Persze azt is tudom, hogy az egyszerűbb hívek nem mindig értik meg az ilyesmit, akár a pilisszentléleki templom freskóit sem, de hiszen a komoly, immár történetileg művészi értékű kiállítások vendégkönyvei is tele vannak a hozzá nem értők idétlen vagdalkozásaival!

Külön örültem annak, hogy épp a lengyel hagyományairól nevezetes Balatonbogláron sikerült így „lengyel módra” összekapcsolni a hagyományt a modernséggel.

Én nem tudom, kik voltak azok a helybeli lakók közül, akik botrányos híreket terjesztettek. Amikor én lent voltam Bogláron, hallottam arról, hogy egyes megyei funkcionáriusok nagyon csalódtak, mert azt remélték, hogy a kápolnában kollektív szex-rendezvények vannak, amikre meghívják őket, s kiderült, hogy szó sincs ilyesmiről. Föltételezem, hogy ez a hír pletyka és rágalom, mert a megyei funkcionáriusok közt nem lehetnek ilyen felelőtlen elemek!

Azt tudom, hogy többfelé érdeklődtem idegenforgalmi vonalon a község lengyel vonatkozású emlékei után, de nem kaptam felvilágosítást.

Azt is tudom, hogy a községnek ama lakói, akik reggelente az ABC áruházba mentek bevásárolni, elismerő mosollyal nézték, ahogyan a Maga vendégei, Halász Péter és Nádoriné (akik egyébként a községben laktak kibérelt IBUSZ szobákban), az áruház lépcsőjén sorba ültették a túlnyomórészt óvodás korú gyereksereget, és megreggeliztették: tejjel, péksüteménnyel. Halászné önként, ingyen vállalták ezeknek a gyerekeknek a nyaraltatását Bogláron, délelőttönként fölmentek a gyerekekkel játszani a Temetődombra, azután levitték őket a strandra fürödni, és teljes felelősséggel csinálták, hiszen Halász kéthónapos kislánya is ott volt.

Én nem tudom, ki botránkozott meg a majom kasztrációs rítus előadásán, mely a nemrég új, japán változatban elkészült és bemutatott KING-KONG film témájához kapcsolódott. De nem hinném, hogy a községbeliek, akik nyilván rendszeresen kiheréltetik a marháikat, lovaikat. És nyilván nem csinálnak ebből titkot a gyerekeik előtt sem. A kápolnabeli esti előadásokon viszont nem voltak gyerekek. Ha esetleg odatévedtek valamilyen éretlen kamaszok, úgy látszik, el kellett volna kergetni őket.

Nagyon remélem, hogy nyilvánosan is tisztázni fogják Magát és a boglári kápolna-tárlatokat, melyek évről évre annyi értékes művészi élményt nyújtottak a haladó ízlésű fiataloknak.

Szívélyesen üdvözli

Kerényi Grácia

1974. január 4.

[Artpool-Boglár, ML/3/1974., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással]

139.

NÉPSZABADSÁG

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Lapja
Budapest, VII. Blaha Lujza tér 1-3.
Tel: 343-100, 142-990, telex. 094

Feljegyzés

Aczél György elvtársnak

Helyreigazítási kérelmet kaptunk Pór Györgytől. Ennek szövegét mellékelem.¹ Egyben mellékelem a helyreigazítási kérelmet elutasító levél másolatát is. Ennek várható következménye, hogy Pór a bírósághoz fordul. Ott viszont – a belügy tájékoztatása szerint – bizonyítani tudjuk, hogy

¹ ⇒ 136. dok.

Pór György hosszabb ideig, a késő esti, illetve éjszakai órákban is a kápolnában tartózkodott. Máskor is volt ott, de ezt a Belügyminisztérium illetékesei csak operatív anyaggal tudnák bizonyítani, azt viszont nyilvános tárgyaláson nem lehet felhasználni.

Amennyiben helyreigazítási tárgyalásra kerül sor, várható, hogy a hallgatóság soraiban ott lesz sok, a cikkben érintett, illetve egyéb „oda” szurkoló személy.²

Pór helyreigazítási kérelméből egyértelmű a szándék; azt akarja elérni, hogy valamilyen módon ismét nyilvánosságot kapjon elítéltségének az oka, annak politikai természete, a rendszerrel való szembenállása.

A helyreigazítási kérelemmel kapcsolatos mondatról még annyit, hogy javítás után kettős értelművé lett a teljes mondat, tehát úgy is lehet érteni, mintha Pór neve a nyomtatott meghívón szerepelne, meg úgy is, mint aki meghívott volt a többiekkel együtt. Remélem, hogy ezt a kettős értelmezést – noha az egész cikket illetően tényleg lényegtelen – Pór is elfogadja. Ezzel ugyanis elkerülhetünk egy mindenképpen pozitívan záruló, de addig mégsem túl kellemes helyreigazítási eljárást a bíróságon.

Budapest, 1974. január 7.

Elvtársi üdvözlettel:

Szabó László

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1., géppel írt tisztázatot, saját kezű aláírással; kézirásos megjegyzés a lap tetején: Telefonon beszéltek, I. 24., A. Gy./1525/2/73., M 6035/12.]

140.

Pór György
1068 Budapest
Szondy u. 84.

Az 1973. december 27-én kelt helyreigazítási kérelmére a Népszabadság főszerkesztőjének megbízásából a következőket válaszolom:

A „Happening a kriptában” című cikknek¹ az Ön személyére vonatkozóan mindössze két megállapítása volt. Az egyik az, hogy Ön a balatonboglári kápolna-műterem rendezvényének meghívott látogatója volt, a másik, hogy a bűnügyi nyilvántartó szerint Önt két év és hat hónap időtartamú szabadságvesztés büntetéssel sújtották.

A Galántai György által szétküldött meghívó a szerkesztőség rendelkezésére állt és áll, következésképpen a cikkíró tájékozott volt arról, hogy azon az Ön neve nyomtatásban nem szerepel. A cikk azzal a megállapítással összefüggésben közölte példálódzóan az Ön nevét, hogy a meghívottak között több büntetett előéletű és rendőrhatóságilag figyelmeztetett személy is előfordult. E tekintetben pedig közömbös, hogy a cikkben említett személyek neve megtalálható-e a nyomtatványon, vagy sem, mert a meghívottak teljes körére a nyomtatványon feltüntetett nevek nem is adnak tájékoztatást.

A szerkesztőség fenntartja a cikknek azt a megállapítását, hogy „...minden káros nézetet képviselő név megtalálható volt a nyári szeánszokon”. E tényállításba viszont nem magyarázható bele az az értelmezés, hogy a

² A Fővárosi Bíróságon 1974. február 6-ára kitűzött tárgyalás – hasonlóan Haraszti Miklós egy hónappal korábban, január 10-én tárgyalt peréhez – mintegy politikai tiltakozásként zajlott le. (Emiatt Pór első ügyvédje az elsőfokú tárgyalás után nem vállalta a további védelmet.)

¹ ⇨ 185–186. o.

„nyári szeánszon” megjelent minden személy káros nézetet képviselt, kerüli a munkát, és Ön a „művész” címet igényelte magának.

Mindezek alapján a szerkesztőség helyreigazítási kérelmét elutasítja.

Budapest, 1974. január 9.

dr. Oláh Gábor
jogtanácsos

[MTA-KK-AKH/Ms 6035/1, géppel írt másodpéldány]

141.

SOMOGY MEGYEI TANÁCS VB MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLY
KAPOSVÁR

Ügyintéző: Gulyás József

Tárgy: Balatonboglári

Ügyiratszám: 10747/1973.

kápolnatárlat

Művelődésügyi Minisztérium
Közművelődési Főosztálya
Takács Kálmán mb. főosztályvezető
Budapest
Szalay u. 10-14.

Kedves Takács Elvtárs!

A Népszabadság december 16-i – a balatonboglári kápolnatárlattal kapcsolatos – írásával kapcsolatban a következőkről tájékoztatom.

1. Osztályunk a hatósági felügyeletet mindvégig érvényesíteni kívánta Balatonbogláron, a képzőművészeti kérdésekkel (műterem, műhelybemutatók stb.) kapcsolatos jogszabályok azonban nem zárják ki a műhelybemutatók, műterem-kiállítások megtartását. Így Galántaiék – tiltó jogszabály nem lévén – alkotásaikat kiállíthatták. A propagandával kapcsolatos tiltó rendelkezéseket minden esetben foganatosítottuk, ők azonban rendre megsértették az előírásokat.
2. A Balatonbogláron történekből a kiállítások csak egy részt képeztek – jóllehet ezek adtak alkalmat a heppeningre (sic!) – 1968-tól fogva az ottani események elsősorban rendőri és tanácsi igazgatási hatáskörben történő intézkedéseket indokoltak. (Galántai bérlője volt a kápolnának.) Ezekre sajnos csak későn került sor, annak ellenére, hogy a helyi tanácsot többször is felszólítottuk erre.
3. Galántaiék balatonboglári „ténykedéseit” olyan neves művészek és írók, színházi rendezők is támogatták, akik legalább olyan felelősséggel tartoznak tetteikért, mint a tanácsi hatóságok. Nem beszélve a rádió és tv és az országos napilapok Galántaiékat népszerűsítő adásairól, ill. írásairól. Egyedül – a mi javaslatunkra – a Somogyi Néplap ítélte el a Galántai-csoport művészeti tevékenységét és magatartását, illetve a műhelybemutatók kapcsán tapasztaltakat.¹
4. A balatonboglári állapotok megszüntetésére osztályunk a megyei tanács vezetőivel együtt intézkedett. Szabó László írásához az általunk készített dokumentumok – többek közt hatósági tiltó intézkedéseinket tartalmazó – levelek szolgáltak adalékul. Ezeket mi az MSZMP Központi Bizottsághoz is eljuttattuk.

Megjegyezzük, hogy adminisztratív intézkedések megtételére osztályunk nem volt illetékes, hanem csak a BM szervek.

¹ Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások, műsorok. Somogy Megyei Néplap, 1971 (⇒ 23. kép).

5. A nyáron Balatonbogláron tartózkodó művészek közül egy sem volt somogyi illetőségű. Többségük a bp-i Fiatal [Képző] Művészek Stúdiójának tagja, akik alkotómunkájukat az év 10 hónapjában Bp-en végzik. Tevékenységükkel a magyar képzőművészeti életben számolni kell, s ha kell, szigorú tiltó rendelkezésekkel kell megakadályozni a szocialista művészettel összeegyeztethetetlen munkálkodásukat. Úgy gondoljuk, hogy a Művelődésügyi Minisztériumnak és a Képzőművész Szövetségnek kellene hathatós intézkedéseket foganatosítani, illetve egyértelműen szabályoznia a műterem-bemutatók, munka-bemutatók megtartásának lehetőségeit. Lehet, hogy a Galántaiékhoz hasonló művészcsoportok ez év nyarán már másutt ütik fel tanyájukat, és fejtik ki művészetpolitikánkat (sic!) és a szocialista közerkölcsöt sértő tevékenységüket. Az előbbieket megakadályozására a tanácsai hatóságok csak egyértelmű jogszabály esetén vállalkozhatnak. Ellenkező esetben sem mi – de úgy érzem, más tanácsai szervek sem vállalhatják a felelősséget.
6. A hasonló eset megelőzésére fokozottabb ellenőrzést kívánunk érvényesíteni, s bízunk abban, hogy ebben segítenek bennünket azok is, akik eddig nemcsak hogy tétlenül nézték a Balatonbogláron történeteket, de még bátorították és támogatásukról is biztosították Galántaiék tevékenységét. Ezek körére részben a 3. pontban név és beosztás feltüntetése nélkül utaltam. Másokat nem említek, ugyanis a felsőbb pártszervekhez már fél évvel ezelőtt eljuttattuk a részletes dokumentumanyagot és a levelezéseink másolatait.
7. A balatonboglári kápolnával és a Temetődombbal kapcsolatos további terveinkre Szabó László írása utalt.

Kaposvár, 1974. január 11.

Eltvársi üdvözléssel:

Svenda István
osztályvezető

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály, 1° 747/1973, géppel írt tisztázata az ov. helyettes saját kezű aláírásával]

142.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Helyben

Kérjük, hogy „Lámpás” fn. hálózati személyükön keresztül az alábbi feladatok megoldásában szíveskedjenek segítséget nyújtani.

- 1./ „Lámpás” vegyen részt Halász Péter csoportjának lakáson történő előadásain és összejövetelein. Állapítsa meg jelenlegi tevékenységüket, elképzeléseiket, terveiket. Gyűjtsön adatokat az előadott darabok politikai vonatkozású félreérthetőségére, ellenséges jellegére és erkölcsi szempontból történő kifogásolhatóságára.

Az információk terjedjenek ki az összejövetelel részt vevő személyekre, különösen azokra, akik a csoport tevékenységét elítélik, és meghallgatásuk eszközölhető.

2./ Vegye fel a kapcsolatot Galántai György festőművésszel, és szerezzen be információkat jelenlegi tevékenységéről, terveiről. Állapítsa meg, hogy Galántai kikkel tart kapcsolatot.

Lakásán vagy műtermében találhatók-e olyan gépek, amelyen sokszorosítás végezhető. Lehetőségeihez mértén tudja meg, hogy a balatonboglári „kápolnatárlat” meghívóit kik és hol nyomtatták.

Kérjük, hogy „Lámpás” fn. hálózati személyük – a lehetőségeit figyelembe véve – állandó kapcsolat kiépítésére törekedjen a fenti személyekkel.

Budapest, 1974. január 11.

Nytsz: 4/7-55.

K: 2 pld-ban

K: 1 pld. címzett

1 pld. „Horgászok” do.

[TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié, 54-55. o.]

143.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-c. osztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Dr. Varga József r. őrgy. et.
BM III/III-4-a. osztály
vezetőjének

Tárgy: Halász Péter,
balatonboglári
kápolnatárlat

Helyben

Tájékoztatásodra megküldöm bizalmas úton kapott információkat:

„F. hó 9-én meglátogattam Csutoros Sándor szobrászt, lakásán. Rajtam kívül jelen volt még Kaján Tibor karikaturista is. Beszélgettünk a balatonboglári sajtócikkről és következményeiről. Csutoros úgy látta, hogy nem a kiállítások, hanem a Halász Péter-féle »színház« volt a kiváltója a botránynak. Azt mondták el Halászcól, hogy a Népművelési Intézetben Debreceni Tibor Vitányi egyenes utasítására támogatta Halászt. Azon igyekeztek, hogy Pesten színpadot kapjon. Az intézet küldte ki Lengyelországba is egy amatőr színjátszó fesztiválra.¹

Kaján és Csutoros feltételezték, hogy a botránnyal elvágta magát Halász Péter. Kaján mesélte, hogy látta korábban egy darabját házi előadásban Bálint Endre lakásán, melyet Bálint Istvánnal együtt írt vagy rendezett. Tehetségesnek tartja.

A nyár végén, kb. augusztusban lementem Erdély Miklóssal és Szenes Zsuzsával Balatonboglárra a kápolnatárlat »Szövegek-Texts« című kiállításának megnyitójára, velünk volt feleségem is.

Galántai nem volt ott, de találkoztunk Maurer Dórával.

¹ Halász Péter társulatát 1973 októberében hívták meg Wrocławba, a Nyílt Színházak IV. Nemzetközi Diákfesztiváljára, ahol a hivatalos programon kívül egy diákkollégiumban léptek fel *Madarak és vörös vállpántok* című darabjukkal.

² Az 1973-as népesedés-politikai határozat elleni tiltakozásról van szó, amelyet Pór György és felesége, Kőrösi Zsuzsanna kezdeményeztek.

A kápolna körül a kertben több fiatal tartózkodott, pihentek, aludtak. Egy fiatal lány (kb. 20–22 éves, kb. 160 cm magas, sötét hajú, világos bőrrű) teherben volt, kb. 7. hónapban. Fényképről felismerném. Ez a lány – nevét, foglalkozását nem tudom, talán egyetemista volt? Egy 3 lapból álló gépelt nyilatkozatot olvastatott el velünk, melyben a terhesség-megszakítással kapcsolatban foglaltak állást.²

A fogalmazvány logikusnak hatott, ezért én és feleségem is aláírtuk. Több aláírás, kb. 20–25 már szerepelt az íven, és aláírta Szenes Zsuzsa is. Megkísérlem, hogy közelebbit is megtudjak az aláírást gyűjtő lányról.”

Budapest, 1974. január 15.

Dr. Békési András r. alezr.
alosztályvezető

Nytsz: 4/6-40.
K: 3 pld-ban
K: CK/Kné

[TH O-16268/2., 56–57. o., Horgászok II. fn. dosszié, az első oldal alján kézírással: 4/2-11]

144.

SOMOGY MEGYEI FŐÜGYÉSZ
KAPOSVÁR

BÍRÓ GYULA elvtársnak
megyei titkár

Kaposvár

Kedves Bíró Elvtárs!

A Népszabadság 1973. december 16-i számában "Happening a kriptában" címen megjelent írással kapcsolatban készített feljegyzést szíves tájékoztatásod végett megküldöm.

Kaposvár, 1974. évi január 21. napján.

Elvtársi üdvözlettel:

/Dr. Halász János/
megyei főügyész

[SML XXV. 12. Somogy Megyei Főügyészség iratai, lg. 68/1974]

F E L J E G Y Z É S

A Népszabadság 1973. december 16-i számában "Happening a kriptában" címmel megjelent cikkkel kapcsolatban megállapításaimat az alábbiakban terjesztem elő:

A községi és járási szervek fő vonásaiban ismerték Galántai művészeti és egyéb tevékenységét, s állandó gondjuk volt, hogy miként számolhatnák fel a telepet.

A rendőrség gyakran tartott ellenőrzéseket,¹ s jórészt a rendőri munka eredménye volt, hogy bűncselekmény nem fordult elő.

¹ ⇒ 75., 77., 80., 81., 82., 106.. dok.

A rendőrség közbiztonsági ellenőrzései során megállapította, hogy a kápolnában esetenként négy, máskor 18-20, illetve 28 személy - férfiak és nők - éjszakáztak. Közöttük külföldiek is voltak.

A rendőri igazoltatások során az ott lévők arra hivatkoztak, hogy Galántai György vendégeként tartózkodnak ott, és a maguk szórakoztatására különböző előadásokat és játékokat rendeznek. Arra is található utalás, hogy a fiatalok egy része elhanyagolt külsejű s ruházatú volt.

1973. augusztus 19-én és 20-án nagyobb számú /100-150 főt is meghaladó/ fiatal látogatására számítottak, amely azonban a rendőrség megelőző intézkedései folytán elmaradt.

A rendőrség a fenti időpont előtt rendszeresen, majd váratlanul razziát tartott, ennek keretében az ott lévő fiatalokat igazoltatta, és több személyt előállított. Ennek hatására a kápolnába többen nem tértek vissza, és így a létszám nem szaporodott. Az előállított fiatalok között körözött személy nem volt, valamennyiük személyi igazolványában a munkaviszony fennállására vonatkozó bejegyzés volt.

Tekintettel arra, hogy sem Galántai György, sem a nála tartózkodó fiatalok bűncselekményt nem követtek el, büntető eljárást a rendőrség nem kezdeményezett. Szabálysértési eljárás sem indult.

A rendőri intézkedések ellensúlyozására Galántai György és művészetének hódolói a "művészet védelmében" riportot akartak Nyakas Szilárd² révén készíteni a Magyar Rádió részére. Ennek során a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság bűnügyi alosztályvezetőjét is nyilatkoztatni akarták, aki azonban kérésüket nem teljesítette, nyilatkozat helyett tovább folytatta a rendőrség ún. bomlasztó akcióit.

² A *Táskarádió* című műsor szerkesztője.

Mint említettem a kápolnában megfordult fiatalok ellen ottani viselkedésük miatt sem büntető-, sem szabálysértési eljárás nem indult.

Megemlíthető azonban Pauer Gyulának,³ a Kaposvári Csiky Gergely Színház díszlettervezőjének az esete, aki egy éjszakát töltött a kápolnában. Vele szemben hivatalos személy elleni erőszak büntette miatt büntető eljárás folyt, mert a Vasutas üdülő étkezdéjében az őt igazoltató rendőrt bántalmazta. A Lengyeltóti Járásbíróság B.224/1973. szám alatt, illetve a Kaposvári Megyei Bíróság Bf.655/1973. számú ítéletével bűnösségét megállapította hivatalos személy elleni erőszak büntetében és 4 hónapi felfüggesztett szabadságvesztés-büntetésre, mellékbüntetésként pedig 2000 Ft pénzbüntetésre ítélte.

³ Somogy Megyei Bíróság Irattára, B.224/1973/2; Bf.655/1973/4. sz. ítélet.

Galántai György tevékenységét és a kápolna körüli körülményeket a Balatonboglári Községi Tanács és a Fonyódi Járási Hivatal vezetői jól ismerik. A helyzet ismeretéből azt a következtetést vonták le, hogy Galántai György a bérleményt nem a szerződésben kikötött célra és módon használta, s tevékenysége a szocialista együttélés szabályait és a szocialista kultúráról kialakított közvéleményt súlyosan sérti. Hosszabb ideig azonban bizonytalankodtak abban, hogy milyen módon lépjenek fel.

⁴ ⇒ 67. dok.

Végül is a járási szervek egymással konzultálva 1973 nyarán kérték a KÖJÁL vizsgálatát.⁴ A KÖJÁL-vizsgálat alapján a Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve építési szabálysértés miatt feljelentést tett. A Járási Hivatal Igazgatási Osztálya 44/1973. számú 1973. augusztus 1. napján kelt határozatával⁵ Galántai Györgyöt építési szabálysértés miatt 1000 Ft-ra bírságolta. A határozat indoklása szerint Galántai engedély nélkül árnyékszéket létesített a bérlemény melletti területen, mely "építmény durván sérti a környezet képét és sem esztétikailag, sem egészségügyi szempontból nem megfelelő". A községi szakigazgatási szerv 3534/1973. számú határozatával elrendelte az árnyékszék lebontását.⁶

⁵ ⇒ 89. dok.

⁶ ⇒ 70. dok.

1973. augusztus 3. napján a Járási Hivatal elnökének felhívására a járási tűzoltó parancsnokság ellenőrzést tartott a kápolnában. Az ellenőrzés alapján szabálysértési feljelentést tettek.

A Járási Hivatal Igazgatási Osztálya 1973. augusztus 15. napján kelt 53/1973. számú határozatával a tűzrendészeti szabályok megsértése miatt 500 Ft bírságot szabott ki, mivel a tűzveszélyes anyagokat nem előírás szerint tárolták.

⁷ ⇒ 78. dok.

A Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve 3534-4/1973. szám alatt határozatot hozott,⁷ melyben kötelezte Galántai Györgyöt arra, hogy a kápolna használatát szüntesse be.

A határozat indoklása szerint a kápolna kriptahelyiségét huzamosabb tartózkodásra veszi igénybe, és azt konyhának és mosdónak használják. Galántai Györgynek a kripta ilyen jellegű használatára nincs engedélye. A határozatot a Járási Hivatal Műszaki Osztálya 6095-2/1973. számú 1973. augusztus 21. napján kelt határozatával helybenhagyta.

⁸ ⇒ 102. dok.

A tanácsi szervek kezdeményezésére a Balatonboglári Római Katolikus Egyházközség keresetet nyújtott be a Lengyeltóti Járásbírósághoz 1973. augusztus 22. napján.⁸ Keresetében rögzítette, hogy Galántai György a bérleti szerződésben foglalt kikötéseket megszegte, mivel a bérleményt nemcsak művészeti célra használta. A kápolnában rendezetlen külsejű fiatalembereknek engedélyezte a tartózkodást, azok közül többen ott aludtak és a híveket megbotránkoztató módon viselkedtek. Erre figyelemmel kérték a bérleti jogviszony megszüntetését,

⁹ ⇒ 120. dok.

A Lengyeltóti Járásbíróság a per tárgyalására 1973. szeptember 24. napjára tűzött határnapot. A tárgyaláson a peres felek nem jelentek meg, azonban Galántai György alperes írásbeli beadványában⁹ a bírósággal azt közölte, hogy hozzájárul a kápolnára vonatkozó bérleti szerződés felmondással való megszüntetéséhez, és kérte a per megszüntetését. A járásbíróság így a pert P.20.443/1973. számú végzésével megszüntette.

Galántai György 1973. szeptember 1. napján a kápolnából eltávozott, onnan a tulajdonát képező ingóságokat elszállította.

- . - . - .

A Járási Pártbizottság Első Titkára, a Járási Hivatal elnökhelyettese, továbbá a Járási Rendőrkapitányság helyettese szerint az eseményekről folyamatosan tájékoztatták a megyei tanácsi szerveket, továbbá a Somogy megyei Rendőr-főkapitányságot.

A járási szervek részéről tehát megvolt a kezdeményezés, ha mindjárt a leghatásosabb megoldást nem, vagy csak késve találták meg.

Így például

az 1/1957./III.19/BM számú rendelet 1.§-a értelmében Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Járási-Városi Rendőrkapitányság vezetője az állam-és közbiztonságra, illetőleg a szocialista társadalmi együttélésre veszélyes más fontos társadalmi érdekek szempontjából aggályos, továbbá gazdasági okokból káros személyt állandó, vagy ideiglenes lakóhelyéről, illetőleg az ország területének meghatározott részéből kitilthatja.

A tényállás ismeretében egyértelműen állítható, hogy a rendelet alkalmazására megvolt a lehetőség.

De egyéb szabálysértéseket is elkövetett Galántai György. Így:

Galántai György vendégei részére előadásokat és szórakoztató játékokat rendezett. 1973. augusztus 19-ére meghívókat bocsátott ki. A meghívó a műsort is tartalmazta. Galántainak erre nem volt engedélye.

A 4/1966 /XI.6/MM. számú rendelettel módosított 1/1968. /I. 31./MM. számú rendelet 156.§ /1/ bekezdés a/ pontja szerint, aki magánszemélyként engedély nélkül műsoros előadást rendez, 5000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható. Galántai cselekménye megvalósította több esetben is ezt a szabálysértést.

Galántai a kápolnában perselyt helyezett el, s abba tették adományait az ott megfordult személyek. Valószínű, hogy Galántai az így összegyűjtött pénzt saját céljaira használta fel.

Ez a cselekmény megvalósítja a 17/1968./IV.14/Korm. számú rendelet 27.§ /1/ bekezdésben meghatározott köldulás szabálysértését.

- . - . - .

A vizsgálódás olyan magatartásokat nem tárt fel, amelyek bűncselekmény alapos gyanújára utalnának.

A megtorlatlanul maradt szabálysértések miatt azonban eljárás indítása nem látszik célszerűnek, mert

- a/ a szabálysértések 6 hónapon belül elévülnek,
- b/ a szabálysértések miatt Galántai Budapesten volna felelősségre vonható, s nehézkes a bizonyítás,
- c/ a tőrhetetlen állapot végeredményben megszűnt.

Tanulság azonban levonható:

A tanácsi és rendőri szerveknek következetesebben be kell tartaniok a jogszabályokat, s a felelősségre vonást mindenkivel szemben időben kell alkalmazni.

Kaposvár, 1974. január 17.

/Dr. Halász János/
megyei főügyész

Belügyminisztérium
 III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS !
 Tárgy: „Horgászok” fn. ügyben

INTÉZKEDÉSI TERV

1974. január 1-je óta tartjuk bizalmas nyomozás alatt „Horgászok” fedőnéven a Halász Péter körül kialakult csoportosulást.

A bizalmas nyomozás a következő személyekre terjed ki:

1. HALÁSZ PÉTER (Bp. 1943. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár, szabadfoglalkozású, amatőr színjátzó oktató, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakosra, aki a csoport vezetője és szellemi irányítója.
2. HALÁSZ PÉTERNÉ sz. Koós Anna (Bp. 1948. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár, fordító, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakosra, aki a csoport aktív tagja.
3. BÁLINT ISTVÁN író (Bp. 1943. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár, szabadfoglalkozású, Bp. VII., [redacted] sz. alatti lakosra, aki a csoport tanácsadója és aktív tagja.
4. BREZNYIK PÉTER (Pécel, 1947. [redacted]) pártonkívüli, magyar állampolgár, foglalkozás nélküli, Bp. XIII., [redacted] sz. alatti lakosra, aki aktívan részt vesz a csoport összetartásában.
5. GALÁNTAI GYÖRGY festőművész (Bikács, 1941. VI. 17. Szameth Krisztina) pártonkívüli, magyar állampolgár, Bp. II. Frankel Leó u. 68/b. sz. alatti lakosra, aki a csoport tevékenységét támogatja, s részükre fellépési lehetőséget biztosított.

A csoport tagjai és a körhöz közelálló személyek Halász Péter lakásán tartanak összejöveteleket és „színi előadásokat” hetenként 1-2 alkalommal. Műsoraikban politikailag kifogásolható, félreérthető, cinikus megjegyzések, allegorikus formában kifejtett ellenséges jellegű kitételek is előfordulnak. Előadásai nagy részében obszcén és pornográf jelenetek megbotránkoztató módon kerülnek bemutatásra egy-egy alkalommal 15-20 fő jelenlétében.

A csoportosulás szellemisége, magatartása anarchista jellegű, ami a társadalmi tekintélyeknek, értékrendszereknek, magának a termelési folyamathoz, a hatóságoknak [a] semmibevevésében nyilvánul meg.

Adatok keletkeztek arra vonatkozóan, hogy a Halász család és a hozzájuk feljáró személyek botránnyos viselkedésükkel félelemben és rettegésben tartják a ház lakóit.

A keletkezett adatok alapján megállapítható, hogy a csoportosulásban részt vevő személyek tevékenysége társadalmi rendszerünkre veszélyes, mivel széles körben fejtik ki káros hatásukat. A csoport tagjai antiszociális magatartású személyek, nem tartják be a szocialista társadalmi együttélés szabályait. A csoport politikailag káros, közerkölcsöt sértő tevékenysége, antiszociális, garázda magatartása bűncselekmény elkövetésének gyanújára utal, de bizonyításukhoz további adatok beszerzése szükséges.

A bizalmas nyomozás során célunk az ellenséges tevékenység személyek-re történő dokumentálása, kiszélesedésének megakadályozása, a csoport tagjainak szembeállítására, leválasztására törekedve. Megakadályozzuk, hogy a csoporthoz újabb személyek kerüljenek.

A bizalmas nyomozás ideje alatt az alábbi intézkedések végrehajtását javaslom:

- 1./ Megszervezzük a csoport hálózatok útján történő ellenőrzését.
  - a. „Pécsi Zoltán” fn. tmb. foglalkoztatására tervet dolgozunk ki.
Határidő: 1974. II. 15.
  - b. „Lámpás” fn. ügynök feladatait a BRFK III/III. Osztállyal átíratban közöljük, folyamatos foglalkoztatását kérjük.
Határidő: 1974. I. 30.
  - c. Mivel a csoport tevékenysége nagy áttekintést igényel, ezért újabb hálózati jelöltek – 2 fő – tanulmányozására teszünk javaslatot.
Határidő: 1974. II. 1.
  - d. A bizalmas nyomozás során felmerült kapcsolatokat prioráljuk hálózati személy felderítése céljából.
Határidő: folyamatos.
- 2./ A csoport tagjai közül Galántai Györgyre és Breznyik Péterre környezettanulmányt készítettünk.
Határidő: 1974. I. 30.
Adataink bizonyítják, hogy Halász Péter lakásán hetenként vannak összejövetelek, megbeszélések, melyeken több bizalmas nyomozás alatt álló személy – Haraszi Miklós, Pór György, Eörsi István is – esetenként részt vesz.
- 3./ Megvizsgáljuk Halász Péter VII., ■■■ sz. alatti lakásán történő 3/e – helyi vételű – rendszabály bevezetésének lehetőségét, megteremtjük feltételeit és javaslatot készítünk a bevezetésre.
Határidő: 1974. II. 15.
- 4./ A 3/a rendszabály útján keletkezett anyagokat rendszeresen értékeljük, és felhasználjuk intézkedéseink során.
Határidő: folyamatos.
- 5./ Bálint István telefonvonalára 3/a rendszabályt vezetünk be. Határidő: 3/a rendszabály kapacitásától függően.
- 6./ Halász Pétert és Galántai Györgyöt intézkedéseink eredményének mérése, kapcsolataiknak megállapítása céljából külső figyelés alá vonjuk.
Határidő: operatív helyzettől függően.
- 7./ Adataink szerint a csoport előadásainak egy része politikailag kifogásolható és közérkölcset sértő módon kerül bemutatásra. A csoport szellemisége, magatartása anarchista jellegű. Nem tartják be a szocialista társadalmi együttélés szabályait. Ezért olyan személyek meghallgatására teszünk javaslatot, akik politikai meggyőződésükből hajlandók adatokat szolgáltatni a csoport fenti tevékenységére, dokumentálás céljából. A javaslat elkészítési
Határideje: 1974. III. 1.
Meghallgatások lefolytatására
Határidő: 1974. III. 31.
- 8./ A kialakult helyzettől függően – célszerűség esetén – titkos, vagy leplezett kutatást hajtunk végre, külön javaslat alapján.
Határidő: op. helyzettől függően.
- 9./ A „Szétfolyóirat” láncszerű készítésébe és terjesztésébe ez idáig több személy kapcsolódott be. Operatív úton legalább 1 példányt megszerzünk és értékeljük. Amennyiben politikailag kifogásolható cikkeket, vagy írásokat tartalmaz, tervet dolgozunk ki az eddig megjelent példányok begyűjtésére.
Megszerzés határideje: 1974. I. 31.¹
Terv-elkészítés határideje: operatív helyzettől függően.

¹ A dátum mellett kérdőjel.

- 10./ Amennyiben adatok keletkeznek újabb „Szétfolyóiratok” megjelenésére, úgy intézkedési tervet dolgozunk ki a szerkesztés és terjesztés megakadályozása céljából.
Határidő: op. helyzettől függően.
- 11./ Az ellenséges tevékenység korlátozása céljából a bizalmas nyomozás során keletkezett anyagok felhasználásával Halász Péter és Bálint István között bizalmatlanság kialakítására, egymásra való szembeállításra teszünk javaslatot.
Határidő: 1974. III. 31.
- 12./ Az ellenséges magatartás kiszélesedésének megakadályozása érdekében kidolgozzuk és javaslatot teszünk [REDACTED], és a bizalmas nyomozás ideje alatt a csoportosuláshoz kapcsolódni akaró személyek leválasztására.
Határidő: 1974. III. 31.
- 13./ Galántai György balatonboglári „kápolna-tárlatához” a műsor-programot illegális úton készítették. Megállapítjuk, hol és kik állították elő.
Határidő: 1974. II. 20.
- 14./ 1973. október 21–28. között Halász Péter és csoportja Wroclawban a Nyílt Színházak IV. Nemzetközi Diákfesztiválján a hivatalos szervek engedélye nélkül tartott „színelőadást”. Fellépésük körülményeinek kivizsgálására meghallgatásokat hajtottunk végre. A keletkezett anyagokat értékeljük, és annak eredményétől függően szignalizációs jelentést készítünk.
Határidő: 1974. I. 31.
- 15./ A bizalmas nyomozás során együttműködünk a BM más szerveivel.
Határidő: folyamatos
- 16./ A bizalmas nyomozás tervének végrehajtását az operatív helyzet lényeges változása esetén azonnal értékeljük.
Határidő: folyamatos
- 17./ A bizalmas nyomozás során megszerzett operatív adatokat értékeljük, és differenciált javaslatot teszünk a bizalmas nyomozás befejezésének módjára.
Határidő: 1974. IV. 30.

[REDACTED]

Kérjük a bizalmas nyomozás tervében javasolt intézkedések végrehajtását engedélyezni.

Budapest, 1974. jan. 24.

[TH O-16268/2., 5–9. o., Horgászok II. fn. dosszié]

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Adta: „Pécsi Zoltán” fn. tmb.
Vette: Horváth Tibor r. hdgy.
Idő: 1974. I. 24.
Hely: „Fogas” „k” lakás
Tárgy: Galántai Györggyel
kapcsolatos

JELENTÉS

Budapest, 1974. január 29.

Molnár Gergelytől és feleségétől, valamint Somogyi Józseftől nyert információim alapján kiderült, hogy Galántai György igyekszik a kápolnában zajlott tevékenységgel kapcsolatosan egy dokumentációt összeállítani.¹ A dokumentációt feltehetően valamely magasabb közigazgatási vagy művészetirányítási szervhez készül beküldeni, de hogy melyikhez, erről jelenleg nincs tudomásom.

A dokumentáció elsősorban nem művészeti jellegű adatokat (kiállítók, kiállítások, vélemények stb.) tartalmazna, hanem Galántainak a balatonboglári egyházközsséggel folytatott levelezését. Ott, egy azóta elhalt plébánossal² állítólag jó kapcsolatban állt, és a levelek tanúsítják, hogy – a szerződés felbontását indokló végzéssel ellentétben – „nem történt rendeltetésellenes használat”. Hogy ezenkívül milyen adatokat kíván Galántai felsorolni a dokumentációban, az nem tisztázódott.

Hap Béla programot juttatott el hozzám (2, általa vagy a felesége által gépelt lap), amely szerint 1974. január 26-tól újra lesz szombatonként zenehallgatás. Amennyiben ezeken az estéken Halász vagy csoportjának tagjai megjelennek, lehetőségem nyílik arra, hogy velük kapcsolatot teremtsék. Erre a Molnár Gergellyel és feleségével fenntartott baráti érintkezés is lehetőséget kínál.

„Pécsi Zoltán”

Értékelés: Operatív szempontból értékes az a momentum, hogy „Pécsi Zoltán”-nak a közeljövőben alkalma lesz Halász Péterhez közelebb kerülni. A kapcsolat felvételére több lehetőséget dolgoztunk ki.

Intézkedést nem igényel.

Feladat: Keresse fel Galántai Györgyöt, és szerezzen be adatokat jelenlegi tevékenységéről, terveiről.

Halász Pétert és csoportját hívja meg közös találkozóra. Összejövete-lük során úgy irányítsa, hogy újabb találkozóra kerülhessen sor.

Találkozó: 1974. február 7-én, a „Fogas” „k” lakásban.

Horváth Tibor r. hdgy.

Nytsz: 4/7-324

K: 3 pld.
1 pld. „Horgászok” do.
1 pld. III/III-b. alo.
1 pld. Tájé.ti.
G: H. J.-né

¹ Galántai György a tulajdonában lévő dokumentumok és saját megjegyzései alapján rekonstruálta a balatonboglári eseményeket, harminchárom oldal terjedelemben reflektált Szabó László cikkének egyes kitételeire, amelyet elküldött az MSZMP KB-nak, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának, a Művelődésügyi Minisztériumnak és a Magyar Képzőművészek Szövetségének (Artpool-Boglár, K/2/1974.).

² Czövek Jenő püspöki tanácsos, esperes (haláláig, 1970. május 30-ig), a balatonboglári r. k. egyházköz-ség plébánosa.

BELÜGYMINISZTERIUM
 III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Adta: „Pécsi Z.” fn. tmb.
 Vette: Horváth József r. szds.
 Idő: 1974. II. 7.

JELENTÉS

Budapest, 1974. március 22.

1974. február 3-án látogatást tettem Galántai György Frankel Leó úti műtermében. Itt Galántai megmutatta nekem azt a dokumentációt, amelyet az 1973. december 16-i Népszabadság-cikk után készített, és megküldött az MSZMP valamelyik központi (kulturpolitikai) szervének, a Képzőművészeti Alapnak és a Művelődésügyi Minisztériumnak. A dossziéba fűzött, mintegy 15–20 oldalas anyag minden oldala két részre oszlik, a bal oldalon részleteket idéz az újságcikkből, a jobb oldalon pedig ezekhez magyarázatokat fűz, illetve több helyen cáfolni próbálja az újságcikk megállapításait. A dosszié anyaga írógéppel készült, abból Galántainál 1 pld. visszamaradt.

Megmutatta Galántai a Képes Ifjúság című jugoszláv folyóirat 1974. január 30. keletű számát, amelynek hátoldalán a balatonboglári kápolnában készült fotók láthatók (az 1973-as nyárról).¹

Galántaival olyan jellegű (nem a boglári kérdéshez tartozó) témákat is érintettünk, amelyek személyes kapcsolatunkat továbbra is fenntartják, és így később újból lehetővé válik, hogy felkeressem.

Pécsi Zoltán

Értékelés: Tmb. kapcsolatunknak feladata volt Galántai György felkeresése, a kapcsolat folyamatosságára irányuló lépés megtétele. Feladatát jól, a megbeszélésünk szerint hajtotta végre. Jelentéséből kitűnik, hogy Galántai bizalommal van iránta. Ezt mutatja az a körülmény is, ahogy a látogatás alkalmával Galántai őt fogadta, továbbá a „dokumentációval” kapcsolatos közlése.

A hálózat megteremtette annak lehetőségét, hogy Galántait a jövőben gyakrabban felkereshesse, és ezáltal is közelebb kerüljön a „Horgászok” fn. csoport tagjaihoz.

Intézkedés: A jelentés operatív intézkedést nem igényel.

Feladat: 1973 augusztusában Balatonbogláron felvetődött a „Horgászok” fn. csoporton belül, hogy tmb. kapcsolatunk egy későbbi időpontban vendégül látja Halász Pétert és a csoport tagjait. Használja ki most ezt a lehetőséget, és hívja meg a csoport tagjait egy találkozóra. Követendő magatartását a találkozóon megbeszéltek szerint tartsa be.

Horváth József r. szds.

[L.: olvashatatlan aláírás, III. 29.]

Nytsz.: 4/7-328

2 pld.

1 pld. „Horgászok” cs. do.

1 pld. Táj. ti.

K: HJ/Hjné

[TH O-16268/2., 94–95. o., Horgászok II. fn. dosszié]

¹ [Csernik Attila]: *Kápolnátárlatok Balatonbogláron. Képes Ifjúság, Újvidék, 1974. január 30.*

T. Fővárosi Bíróság!

A Népszabadság 1973. dec. 16-i számában a „Happening a kriptában” c. cikk személyemmel kapcsolatban valótlan tényt közölt, és valós tényt hamis színben tüntetett fel. Ezért 1973. dec. 27-én sajtó-helyreigazítási írásbeli kérelemmel fordultam a Népszabadsághoz,¹ amely kérelmet 1974. jan. 9-én keltezett levelében elutasította.²

¹ ⇒ 136. dok.² ⇒ 140. dok.

A cikkíró szerint Galántai György festő 1973-as nyári programjából kitűnik, hogy „ki az a hozzávetőleg 80 személy, akikhez így invitál a program: »Látogassa meg balatonboglári műtermemet, ahol a következő művészek meghívott vendégeim.« Mert, hogy ő nem hívott akárkiket: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartásban is. Ezek közül Pór György vezet a két év hat hónapjával...”³ (kiemelés tőlem)⁴ Az említett boglári nyári programban azonban sem a cikk szerzője, sem más nem olvashatta a nevemet, minthogy nincs rajta. Ezt a lap jogtanácsosa is elismeri a kérelem elutasításáról tájékoztató levelében: „A Galántai György által szétküldött meghívó a szerkesztőség rendelkezésére állt és áll, következésképpen a cikkíró tájékozott volt arról, hogy azon az Ön neve nem szerepel.”⁵ Szabó László tehát nem pusztán valótlan tényt tüntetett fel valósnak, hanem cikke megírásakor is tisztában volt állításának valótlanágával! A jogtanácsos levele ezek után azzal a meglepő fordulattal érvel, hogy „közömbös, hogy a cikkben említett személyek neve megtalálható-e a nyomtatványon, vagy sem, mert a meghívottak teljes körére a nyomtatványon feltüntetett nevek nem is adnak tájékoztatást”.⁶ Nincs tudomásom arról, hogy voltak-e Bogláron olyan meghívott művészek, akik a nyomtatványon nem szerepeltek, de arról igen, hogy azelőtt, mielőtt megtekintettem a nyáron az egyik kiállítást, a kápolna bérlője még csak nem is ismert, nemhogy meghívott művésze nem voltam, de – az ismeretség hiányában – még a nyomtatott meghívóból sem küldhetett nekem.

³ Szabó László: *Happening a kriptában*. Népszabadság, 1973. december 16., ⇒ 185–186. o.⁴ Pór György.⁵ ⇒ 140. dok.⁶ A meghívón Ajtony Árpád, Bódy Gábor, Dobos Gábor, Donáth Péter és Najmányi László neve szerepelt.

A cikkíró valótlan állítása azért is sérelmes, mert a nevem szóba hozása előtti részekben olvashatók a tömeges szexpartikra, kábítószerre és közrenddel ütköző dolgokra vonatkozó utalások, és a bűnügyi nyilvántartóban szereplő 2 év 6 hónapos ítéletem felemlítése a tájékoztatlan olvasóban megteremti a gondolati kapcsolatot a – csak a cikkíró fejében létezett – kápolnabeli bűntanya és köztem. Az egyszer már letöltött büntetésem tényének nyilvános megemlítése ellentétes az újságírói gyakorlattal, és mivel erre semmilyen újabb cselekménnyel nem adtam okot; indokolatlan és méltánytalan.

Az előadottak bizonyítására mellékelem a Népszabadság cikkét, és Galántai György általam utólag, a bírósági eljárás céljára beszerzett meghívóját. Kérem továbbá Galántai György festő, 1023 Bp. II. Frankel Leó u. 68/b. III./16. sz. alatti lakos tanúkenti meghallgatását.

Kérem annak megállapítását, hogy a cikkíró valótlan tényt állít, amikor engem a boglári kápolnába meghívott művészek között sorol fel. Együttal kérem a jogsértés bírói megállapítását (PTK 85§. 1. a.), valamint azt, hogy a bíróság kötelezze a lapot a cikk általam kifogásolt része valótlanágának nyilvánosságra hozására. Kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyaim alapján kérem, hogy a bíróság részesítsen költségmentesítésben. A NIM-ben⁷ betöltött állásomat két héttel a cikk megjelenése után meg-

⁷ Népművelési Intézet.

⁸ A cikk megjelenését követően a BM szignalizációjára a Népművelési Intézet 1974 elején leállította Pór szociológiai kutatásait.

szüntették,⁸ honoráriummal csak a csatolt mellékletben igazolt alkalmi szerződéseimből rendelkezem, feleségem önálló jövedelemmel nem rendelkező egyetemi hallgató, havi gyerektartási kötelezettségem pedig 420 Ft.

Pór György
1057 Károlyi M. u. 7. I./5a.

[Fővárosi Bíróság Irattára, ügyszám: 20.520/1974., d. n. (1974. január 20. k.), az irat hátoldalán: pecsét: érkezett: 1974. jan. 22., példány: 2, iv: 1/2, jelzet: -, melléklet. 5+1 db., kézírással: A Fővárosi Bírósághoz Budapest, keresete Pór György szociológus, budapesti (Károlyi M. u. 7.) lakos felperesnek a „Népszabadság” c. napilap (Bp. VIII. Blaha L. tér 3.) alperes ellen sajtóhelyreigazítás közlése iránt. Csatolva 5 db melléklet; másik kézírással: Elintézés külön íven! Erőss Pál]

150.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

Szigorúan titkos !

Tárgy: „Pesti” fn. tmb-vel történt találkozásról

JELENTÉS

1973. január 18-án 11 órakor találkoztam „Pesti” fn. tmb-vel a Keleti pályaudvar mellett lévő bisztróban.

Figyelembe véve kérését, azonnal a tárgyra tértem, s megkérdeztem tőle, hogy 1973. július 7-én – amikor ő is lent volt Balatonbogláron – ott volt-e Pór György a kápolnában és kiknek a társaságában.

Elmondta, hogy Pór György lent volt ezen a napon, de nem az ő társaságukkal érkezett. Pór György környezetéből csak Kőrösi Zsuzsát és Csákos Mihályt ismerte, akik kérték Galántai Györgyöt, hogy engedje meg az általuk készített 3 db filmnek a levetítését. Ez meg is történt.

„Pesti” szerint a filmek művészi szempontból nagyon gyengék voltak, politikailag azonban kifogásolhatók. Elégedetlenséget, lázongást fejeztek ki a jelenlegi politikai viszonyokkal szemben.

Budapest, 1974. január 30.

Kazai Zoltán r. hdgy.

K: 1 pld.
„Pesti” aga.
Nytsz. 4/7-125.

[THM-38710/1., 23–24. o., saját kezű aláírással]

151.

Tisztelt Fővárosi Bíróság!

Pór György felperes által a Népszabadság szerkesztősége ellen sajtóhelyreigazításra kötelezés iránt indított eljárásban a védekezésünket tartalmazó

az alábbiakban terjesztjük elő, és kérjük, hogy az előadásunkban foglaltak alapján felperes keresetét elutasítani szíveskedjék.

A Népszabadság 1973. december 16-i számában „Happening a kriptában” címmel cikk jelent meg, amely beszámolt a balatonboglári temetőkápolnában kultúr-rendezvények ürügyén lezajlott botrányos eseményekről. A terjedelmes írásban összesen három sor foglalkozik Pór György személyével: „Mert hogy ő nem hívott akárkiket: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is. Ezek közül Pór György vezet a két év hat hónapjával...” Lényegében tehát a cikk tényállítása szerint Pór György meghívott látogatója volt a balatonboglári kápolnaműterem rendezvényeinek, továbbá, hogy Pór György a bűnügyi nyilvántartó szerint két év és hat hónap időtartamú szabadságvesztés büntetésben részesült.

Felperes az 1973. december 27-én kelt, és a szerkesztőséghez december 28-án érkezett helyreigazítási kérelmében kifogásolta, hogy a cikk ismertetése szerint az ő neve is szerepelt a nyomtatott meghívón a meghívott személyek felsorolásában, kifogásolta továbbá, hogy a cikk elhallgatta a büntetőjogi felelősségre vonás alapjául szolgáló büntetnének politikai jellegét.

A Népszabadság szerkesztősége a Pp. 342. § (3) bekezdésében meghatározott nyolc nap alatt helyreigazítást nem tett közzé. Január 9-én kelt levelében azonban Pór Györgynek választ küldött, s ebben röviden reflektált a helyreigazítási kérelemben foglaltakra. Ezt követően nyújtotta be Pór György a bírósághoz keresetét 1974. január 22-i érkezéssel, amelyre a Pp. 343. § (3) bekezdése a közzéi kötelezettség utolsó napjától számított 15 napos határidőt állapít meg.

A felperes által kifogásolt az a cikkbeli tényállítás, hogy Galántai György „nem hívott akárkiket: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is”, nem a meghívó kinyomtatott névsorára utal, hanem a hatósági eljárás megállapításaira. Ha lehetőséget ad is a szövegezés a felperes által előadott értelmezésre, ez a tényállítás a cikk lényeges tartalmában teljesen jelentéktelen. A sajtó-helyreigazítási eljárásban hosszú ideje kialakult elvileg és gyakorlatilag is általánosan helyesnek elfogadott álláspont szerint: ha a cikkben foglalt tényállítások lényege megfelel a valóságnak, helyreigazításról nem lehet szó, feltéve, hogy a valónak bizonyult tényállításokkal összefüggésben tett többi tényállítások is olyanok, amelyek arányaikban és jelentőségükben a valónak elfogadott tényekkel kapcsolatba hozhatók, és azoknak kereteit nem haladják túl. A tényállítások valóságának megállapításához nem szükséges az, hogy azoknak minden, még a legapróbb részlete is megfeleljen a valóságnak. A sajtóközlemény lényegét nem érintő, a cikk mondanivalója szempontjából jelentéktelen tényállítások helyreigazítására irányuló panaszt még abban az esetben is el kell utasítani, ha ezek egyébként az objektív valóságnak nem felelnek meg. Ennek az ítélkezési gyakorlatnak figyelembevételével vizsgálva a felperes által kifogásolt tényállítást, teljesen egyértelműen megállapítható, hogy a cikk számtalan valósághű tényállításával összefüggésben teljesen jelentéktelen az a körülmény, hogy Pór György neve a kinyomtatott meghívón szerepelt-e vagy sem. Tény ugyanis – amit a csatolt nyomozóhatósági nyilatkozattal igazolunk –, hogy Pór György a balatonboglári rendezvényeken megjelent, sőt feleségével és Csákó Mihály nevű személlyel együtt az általuk készített amatőr filmeket ott levetítették. Nem kétséges, hogy Pór

György meghívott volt, még akkor is, hogy ha a kinyomtatott meghívó listáján a neve nem szerepelt.¹

A cikknek az a tényállítása, hogy Pór György két év és hat hónapi börtönbüntetéssel büntetett előéletű, megfelel a valóságnak. Teljesen megalapozatlan felperesnek az az állítása, hogy bűncselekménye politikai természetének elhallgatása hamis színben tünteti fel a való tényt. Logikátlan ugyanis az a szövegértelmezése, hogy büntette politikai természetének elhallgatása a tájékozatlan olvasóban gondolati kapcsolatot teremt a kápolnabeli bűntanya és az ő személye között. Ez az értelmezés mesterkélt, és még félreértésből sem adódhat. Mivel pedig a cikk tényállítása a valóságnak megfelel, a helyreigazításra nincs jogalap.

Az előadottak alapján kérjük, hogy a Tisztelt Bíróság mindenekelőtt vizsgálja meg, hogy a kereset benyújtása a törvényben megállapított határidőben történt-e. Kérjük továbbá, hogy a becsatolt bizonyíték alapján állapítsa meg, hogy Pór Györggyel kapcsolatos cikkbeli tényállítások lényege megfelel a valóságnak, illetőleg a valóságtól eltérő tényállítás annyira lényegtelen, hogy az helyreigazításra nem szorul.

Tisztelettel:
NÉPSZABADSÁG SZERKESZTŐSÉGE

[Fővárosi Bíróság Irattára, ügyszám: 20.520/1974., d. n., (január vége), az irat hátoldalán: 1P. 20520/1974/3, Fővárosi Bíróság, Budapest V. Markó u. 27., 3/A/i, A Népszabadság Szerkesztősége (1960. Budapest, Blaha Lujza tér 3.) alperesnek, jogi képviselője Dr. Oláh Gábor jogtanácsos útján előterjesztett (dr. Oláh Gábor saját kezű aláírása) ELŐKÉSZÍTŐ IRATA, Pór György (1068. Budapest, Szondy u. 84.) felperes által indított sajtó-helyreigazítási eljárásban, Ügyszám: 1. P. 20520/1974., Melléklet: 1 db]

152.

Belügyminisztérium
III/III-4-a. alosztály

Szigorúan titkos !

Adta: „Pesti” fn. tmb.
vette: Kazai Zoltán r. hdgy.
idő: 1974. febr. 4.

Tárgy: Pór György és Bíró Yvette

JELENTÉS

Budapest, 1974. március 26.

Nyilvános helyen találkoztunk „Pesti” fn. tmb-vel, ahol Pór György balatonboglári tevékenységéről a legutóbbi találkozón elmondottakról részletesebb információkat kértünk tőle.

„Pesti” elmondta, hogy 1973. július 7-én a déli órákban indult el Pestről, és kora délután érkezett meg Balatonboglárra a kápolnába. Galántai György rajta kívül még Najmányi Lászlót és Dobos Gábort hívta meg azzal, hogy vetítsék le filmjeiket. Pór György és társasága nem szerepelt a meghívottak között, de megérkezésekor már ott-tartózkodtak. Azzal a kéréssel fordultak Galántaihoz és hozzá, hogy engedjék meg filmjeik levetítését. Mint korábban már mondta, ez meg is történt.

A filmek vetítését a kápolnában csak sötétedés után kezdhették el. Addig – mintegy 60–70 fiatal – a kápolna körül üldögéltek, téfneregtek. Pór Györgyék – Körösi Zsuzsa, Csákó Mihály, Veres Juli, Haraszi Miklós és még sokan, de arcukat nem ismerte – külön társaságot alkottak.

A filmvetítés kezdetére legalább 150-en összegyűltek, alig fértek be a kápolnába. A vetítéskor a gépet Dobos Gábor kezelte.

Pórék három filmet mutattak be. Az elsőt Pór György készítette Szentjóbby Tamásnak a Ganz-Mávagban megtartott happeningjéről. Rendkívül gyenge, érdektelen, kidolgozatlan munka volt.

A másik filmet Csákö Mihály készítette, a címe: Gyerekjátékok volt. A film egy régen kimerített témát dolgozott fel: a gyerekjátékok között fegyverek vannak, a gyerekek agresszivitása, háború.

A harmadik film Körösi Zsuzsáé volt, aki – egy nyugati lapból véve a témát – azt próbálta bemutatni, hogy miként lehet a nőknek növesztetni a mellét. A filmen egy lány üvegpoharakat nyomkodott a melléhez.

A vetítés után lementek a vasútállomással szemben lévő vendéglőbe, ahol Pórék tőlük külön ültek le. Itt-tartózkodásuk alatt általános igazoltatás volt. Ő az éjfélvi vonattal eljött, de Pór Györgyék ott maradtak.

Tudomása szerint Pór György és társai igen gyakran voltak lent Balatonbogláron már 1972 nyarán is, de 1973-ban szinte félig le is költöztek.

Értékelés: Pór György és társairól elmondottak informatív jellegűek voltak. Kiegészítették a korábban elmondottakat.

Intézkedés: Pór Györgyéről nyert információkról tájékoztattuk társalosztályunkat.

Feladat: A találkozó rendkívüli jellege miatt¹ feladatot nem adtunk. Erre a következő találkozón fog sor kerülni.

Kazai Zoltán r. hdgy.

K: 2 pld/Sné

K: 1 pld M-do.

1 pld b. alo /Tubl elvtárs/

Nytsz.: 4/7-354-b.

[TH M-38710/1., 32–33. o., saját kezű aláírással, az első oldal tetején kézírással: Hanusz et.; a 2. oldal alján: L. Hanusz; L. Hanusz (saját kezű aláírásával), XI. 29.]

¹ A találkozó rendkívüli jellegét a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási per elsőfokú tárgyalása adta, amelynek időpontját 1974. február 6-ára tűzte ki a Fővárosi Bíróság. Az operatív anyagokat a tárgyalás előtt az alperes kérte meg a BM-től (lásd még 151. dokumentum).

Belügyminisztérium Titkársága
 Budapest V., József Attila u. 2-4.
 10-700/78-974
 Postacímünk: 1903
 Budapest Pf. 314.

Szabó László elvtársnak
 Belpolitikai Rovat helyettes vezetője
 Népszabadság Szerkesztősége
Budapest

Kedves Szabó László Elvtárs!

A Belügyminisztérium kérésére közli, hogy Pór György (Budapest, 1944. Vámos Zsuzsanna) Budapest, VI., Szondy u. 84. sz. alatti lakost, a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság 1973. augusztus 27-én Balatonbogláron – Galántai György kényszer-kilakoltatása során – több személlyel együtt igazoltatta.¹

Közöljük továbbá, hogy a Belügyminisztérium bűnüldöző szervei tudnak arról, hogy Pór György, felesége Körösi Zsuzsanna (Budapest, 1950. ■■■■■) és Csákó Mihály (Bp. 1941. ■■■■■) budapesti lakosok társaságában 1973. július 7-én 15.00-tól 22.00-óráig a Galántai György által bérelt kápolnában tartózkodott, ahol az általuk készített amatőr filmeket vetítették le.

Elvtársi üdvözlettel:

Csáki Sándor r. alez.
 sajtóiroda vezetője

Budapest, 1974. február 5-én

[Fővárosi Bíróság Irattára, ügyszám: 20.520/1974., géppel írt tisztázat, saját kezű aláírással]

A Fővárosi Bíróság
 1.P.20.520/1974/3. szám
 20217

A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Bíróság a Budapesti 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség (1363 Budapest V. Szalai u. 13. ügyintéző: dr. Bán György ügyvéd) által képviselt PÓR GYÖRGY szociológus, budapesti (1053 Budapest, Károlyi M. u. 7.) lakos felperesnek dr. Oláh Gábor jogtanácsos által képviselt NÉPSZABADSÁG napilap (1960 Budapest, Blaha Lujza tér 3.) alperes ellen sajtó-helyreigazítás iránt az 1974. január 22-én lajstromozott keresetlevéllel megindított perében az 1974. február 6-án tartott tárgyalás alapján meghozta és kihirdette a következő

í t é l e t e t:

¹ ⇨ 113. dok.

A Fővárosi Bíróság a felperes keresetét elutasítja. Kötelezi a felperest, hogy az alperes jogi képviselője kezéhez 15 nap alatt 50 (ötven) Ft perköltséget fizessen.

Az ítélet ellen, annak kézbesítésétől számított 15 nap alatt ide benyújtható fellebbezésnek van helye.

I N D O K O L Á S:

A Népszabadság 1973. december 16-i számában, a „Vasárnapi melléklet” rovatban Szabó László szerző tollából „Happening a kriptában” címmel cikk jelent meg. A cikk a Balatonbogláron 1973 nyarán történetekkel foglalkozik; ezek színhelye a Galántai György grafikus által bérelt temetőkápolna és az a mellé önkényesen elfoglalt kriptá volt.

A cikkben foglaltak szerint a helyi tanács vezetői a bérlőtől kapott tájékoztatás szerint azzal számoltak, hogy az említett helyen a szolnokihoz vagy a szentendreihez hasonló művésztelep alakul ki. Ezzel szemben a valóságban az történt, hogy a bérlő és Balatonboglár 1973 nyarán kétes elemekkel telt meg, és a kápolnában, valamint a kriptában erkölcsileg súlyosan kifogásolható, politikailag ellenséges műsorok adására került sor. Ez utóbbit a bérlő úgy is előkészítette, hogy nyomtatott meghívókat adott ki, amelyen az előadókat is feltüntette.

A cikknek ez a része vonatkozik a felperes sajtó-helyreigazítási kérelmére. A cikk ugyanis a következőket tartalmazza: „Mert hogy ő nem hívott akárhikiket: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is. Ezek közül Pór György vezet a 2 év 6 hónapjával, majd jön egy sereg olyan, aki eddig »csupán« rendőrhatalósági figyelemztetést kapott törvényszegéseiért [...]” A cikk ezután még a meghívón feltüntetett további személyeket is megjelölt.

A felperes az alpereshez az 1973. december 27-én ajánlottan postára adott helyreigazítási kérelmével fordult, majd annak elutasító válasza után az 1974. január 21-én ajánlottan postára adott, és a bírósági irodában 1974. január 22-én lajstromozott keresetével kért helyreigazítást. A keresetlevélben foglaltak szerint a cikk azt a valótlan tényt tünteti fel, hogy ő a bérlő által kiadott meghívóban meghívottként szerepelt; a kereseti tényállítás szerint a valóság az, hogy a meghívóban nem szerepelt, a bérlőt korábban nem is ismerte.

A tárgyalás során felmerült az igénnyel fellépés időbeliségének kérdése is.

Az alperes által 1973. december 27-én feladott ajánlott levelet a feladást követő 2. napon, tehát 1973. december 29-ével kell kézbesítettnek tekinteni. Ettől számítottan a Pp 342. §-ának (3) bekezdésében meghatározott 8 napos határidőt követő és a Pp 343. §-ának (3) bekezdésében megjelölt 15 napos határidő utolsó napja 1974. január 21. A Pp XXI. fejezetében foglalt kizáró különös szabály hiányában az adott és eljárásjoginak minősülő határidőre is irányadó a Pp 105. §-ának (4.) bekezdésében foglalt az az általános szabály, amely szerint a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adták.

A felperes tehát időben lépett fel keresettel, azt érdemben kellett elbírálni.

Az előbbieken említett sajtócikk a maga egészében a helyes erkölcsi alapon és társadalmi rendünk védelmében adott tájékoztatást a balatonboglári 1973. nyári eseményekről. A cikk egész tartalma szerint az ott rendezett, a megjelentek számára adott műsorok erkölcsileg, politikai-

lag kifogás alá esnek. A cikk ekként szemlélt egészében beállítottan a műsorban feltüntetett személyek megnevezése olyan értelemben kívánta tájékoztatni a közvéleményt, hogy az előadók előlétele és személye már eleve nem minősült alkalmasnak kifogástalan műsorok adására. A meghívó és a benne szereplő egyes személyek megnevezésével a cikk a maga egészében az ott közreadottak helytelenségére utal.

A keresetlevélhez csatolt meghívóból a bíróság megállapította, hogy abban a felperes neve meghívott előadóként valóban nem szerepel. A felperes személyes előadása alapján azonban tényül állapította meg azt is, hogy a felperes Balatonbogláron az említett bérletben megjelent, ott 1973. július 7-én – amelyet korábban vetítési napként tudott meg – az egyéb filmek levetítése után a maga kezdeményezéséből mintegy 30 néző előtt filmet vetített, majd ezt követően másnapig a bérlemény területén tartózkodott, és ott a kápolnában aludt.

Ekként a bíróság megítélése szerint a felperesnek a cikkben történt említése – a használt szavak szerint – újságírói pontatlanságnak minősülhet ugyan, ámde a cikk egészébe foglaltan a szerző azt a való tényt közölte, hogy a felperes jelenléte és produkciója az 1973. nyári megnyilatkozások általános jellemzőibe illett be. A sajtó-helyreigazítás tehát azzal a meg nem engedhető következménnyel járna, hogy az olvasó közönség ellenkezően kapna tájékoztatást, nevezetesen azt, hogy a felperes a balatonboglári rendezvényeken nem vett részt.

Mindezek alapján a bíróság a felperes keresetét alaptalannak találta, és azt elutasította, egyben őt mint pervesztést a Pp. 75. §-a (4.) bekezdésének alkalmazásával megállapított mértékű perköltség viselésére kötelezte.

A tárgyalás során az alperes a szerző kihallgatását kérte a sajtócikk megírásának előzményeire és körülményeire, míg a felperes Galántai György grafikus kihallgatását arra, hogy őt korábban nem ismerte. A bíróság a további bizonyítás felvételét mellőzte, mégpedig a cikkíró kihallgatását azért, mert a sajtó-helyreigazítás iránti igény alaposságának elbírálása szempontjából maga a cikk, nem pedig a megírás motívumai vagy előzményei szolgáltatnak alapot, Galántai György kihallgatását pedig azért, mert az azzal való ismeretség létrejöttének körülményeit illetően a tényállás megállapítására a bíróság már a felperes személyes előadását is valónak fogadta el.

Budapest, 1974. február 6.

Fehér István sk.
ülnök

Dr. Balog Imre sk.
a tanács elnöke

Kindla István
ülnök

A kiadmány hitelélül:
főea. (olvashatatlan szignó)

[MOL XX-5-c-20217/1974/8; Fővárosi Bíróság irattára 20.520/1974, géppel írt tisztázat]

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III.-4-b. alosztály

Szigorúan titkos!
Tárgy: Pór György és társairól

JELENTÉS

1974. február 6-án nyilvános szórakozóhelyen találkoztunk [redacted] társadalmi kapcsolatunkkal, aki szóban az alábbiakról tájékoztattott bennünket.

„1974. február 6-án Szüszmann György meghívására elmentem a Fővárosi Bíróságra, ahol Pór György sajtóperét, amelyet Szabó László ellen indított, tárgyalták. A szünetben nagyobb társaság jött össze, rajtam kívül Szüszmann György, Csákó Mihály, M. A., Kőrösi Zsuzsa, Sebes Anna,¹ V. R., valamint egy M. P. nevű fiú és a felesége, K. M. A beszélgetés a tárgyaláson elhangzottakról és a várható ítéletről folyt. Láttuk, amint Galántai György odament Szabó Lászlóhoz, és igen barátságosan beszélgetett vele. Szabó László még meg is veregette Galántai arcát. Erre M. P. megjegyezte, úgy látszik, a Galántai »bemajrézott«, és mindenféle »tetűnek«, »patkánynak« titulálta. A tárgyalás végén Szüszmann György kijelentette, várható volt, hogy hamar el fogják intézni.

A tárgyalás után felmentem M.-ékkal a [redacted] szám alatti lakásukra, ahol M. igen jól felszerelt fotólaboratóriumában néhány Che Guevara-portrét másoltunk le. Itt tudtam meg, hogy M. P. már közel fél éve nem dolgozik sehol, ugyanígy M. A. sem, aki szintén jelen volt. Beszélgetésük során hallottam, hogy Pór valószínűleg fellebbezni fog.”

Megjegyzés: Kapcsolatunk által elmondottak operatív értékűek. Pór György társaságának két, eddig általunk nem ismert tagját fedte fel. Figyelemre méltó Sebes Anna ismételt megjelenése Pór György környezetében.

M. P. és felesége, K. M. adatait beszereztük, nyilvántartási rendszerünkben nem szerepelnek.

Budapest, 1974. március 22.

Szabó Lajos. r. alhadnagy

K.: 3 pld.
1 pld F-9000 do.
1 pld táj. alo.
1 pld táj. ti.

Nytsz.: 4/8-184.

[TH T-9481/3. Összetartók III. fn. dosszié, 84-85. o., saját kezű aláírással]

¹ Sebes Anna édesapja ekkor a Magyar Népköztársaság bécsi nagykövete volt.

JELENTÉS

Galántai György festőművész, budapesti lakos, az általa hivatalosan műterem és tárlatok rendezése céljából bérelt balatonboglári Temetődombon lévő kápolnában 1973 nyarán rendszeresen fórumot biztosított az ún. underground művészeti irányzat talaján társadalmi, politikai rendszerünkkel szembenálló személyek „alkotásainak”, illetve műveinek bemutatására. Az előadások és bemutatók közönségsikere érdekében baráti környezetükben aktív propaganda-tevékenységet fejtettek ki.

A Balatonboglári Községi Tanács határozatban kötelezte Galántait, hogy 1973. augusztus 27-én 12 óráig költözzön ki a kápolnából.

Galántai a határozatnak nem tett eleget, ezért kényszer-kilakoltatást hajtottak végre, illetve a bejárati ajtókat hivatalosan lezárták.

A hivatalos szervek tevékenységét Gáyor Tibor (Rákospalota, 1929) Wien, [redacted] szám alatti lakos, osztrák-magyar állampolgár igyekezett megzavarni azzal, hogy Galántai György érdekeinek megfelelően az intézkedést akadályozza.

Több embert hívott a kápolnához, köztük a Magyar Rádió riporterét¹ azzal a céllal, hogy a határozat végrehajtásáról riportot készítsenek népszerűsítésük érdekében.²

Gályort figyelmeztettük, hogy a jövőben tartózkodjon hasonló tevékenységtől.

Gáyor Tibor elmondotta, hogy 1973. augusztus 26-án volt Balatonbogláron, tervezett grafikai kiállításának megszervezése miatt. Galántai Györgytől hallotta, hogy a tanácsi szervek a „kápolnatárlat” felszámolására hoztak határozatot. Galántai elmondása alapján egyoldalúan ítélte meg a kialakult helyzetet, így elhamarkodottan tett helytelen lépéseket. Ma már látja, hogy a Magyar Rádió riporterének Balatonboglárra történő leszállítása indokolatlan volt.

Az események után értékelte a történeteket, és azt a következtetést vonta le, hogy Galántai egyfajta hippy-központtá alakította a kápolnát. Gyakran voltak a képzőművészettel nem kapcsolatos előadások és kiállítások.

Gáyor Tibor a figyelmeztetést tudomásul vette, ígéretet tett arra, hogy a jövőben tartózkodik hasonló cselekményektől.

Budapest, 1974. február 6.

Nytsz: 4/7-142.

K: 4 pld.
1 pld. felterj.
1 pld. „Horgászok”
1 pld. táj. alo.
1 pld. táj. ti.

[TH O-16268/2., 78-79. o., Horgászok II. fn. dosszié]

¹ Nyakas Szilárdról van szó.

² Interjú Gáyor Tiborral
(⇒ 182. o.).

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága
Pf. I. 20. 217/1974/8.

A Népköztársaság nevében!

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága a személyesen eljárta Pór György szociológus, budapesti (1053. Bp. Károlyi M. u. 7.) lakos felperesnek dr. Oláh Gábor jogtanácsos által képviselt Népszabadság napilap (1961. Bp. Blaha Lujza tér 3.) alperes ellen sajtó-helyreigazítás iránt a Fővárosi Bíróság előtt indított perben 1974. február 6-án l. P. 20 520/1974/3. szám alatt meghozott ítélet ellen a felperes részéről 5. sor-szám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta az alábbi

Í t é l e t

A Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyja.

I n d o k l á s:

A felperes a Népszabadság 1973. december 16-i számában „Happening a kriptában” című cikkel kapcsolatban kért helyreigazítást az alperestől.

Az alperes a helyreigazításra irányuló kérelem teljesítését megtagadta. A felperes keresettel fordult a bírósághoz, és ítélettel kérte kötelezni a felperest a helyreigazító nyilatkozta közzétételére.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasította, és kötelezte az alperest (sic!) 50 Ft perköltség megfizetésére.

Az ítélet ellen fellebbezett a felperes, és az alperesnek kereset szerinti marasztalását kérte.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az első fokú ítélet helybenhagyását kérte, fellebbezési költséget nem kért.

A felperes fellebbezése nem alapos.

A Népszabadságban megjelent cikkben a szerző Szabó László elmondja, hogy Galántai György grafikus 15 évre kibérelte Balatonbogláron a Temetődombot (sic!) a rajta levő kápolnával együtt azzal az elgondolással, hogy a kápolnából műtermet alakít ki, más művészeket is meghív, és ott művésztelepet létesít. Ehhez megszerezte a helyi tanács, a művelődési ház és a lakosság támogatását is.

Az első és második nyáron rendben mentek a dolgok, de 1973 nyarán megromlott a viszony a tanács és Galántai között. A cikkíró beszámol arról, hogy rengeteg kétes alak jelent meg a Temetődombon. Viselkedésük, ápolatlan külsejük nyugtalanította a környék lakóit meg az ideérkező üdülőköt. Lányok, fiúk tömegszállása volt a Temetődomb. Estéknél hiányos öltözetben szaladgáltak, reggelente pedig lejártak a főút mellé az utcai kúthoz, ahol félmeztelenül mosakodtak. Külső formájában a nyugaton divatos „hippi” életformát éltek.

A társaság szellemi érdeklődését és a rendezvények szellemi tartalmát a cikk „A nyári program” című részében mutatja be. Ezzel a résszel kapcsolatos a helyreigazításra irányuló kereseti kérelme a felperesnek.

A szerző Galántai Györggyel folytatott beszélgetésének tartalmát ismerteti, és szó szerint idézi a nyári programra szóló meghívók egyes részeit. Így „Konkrét költészet, vizuális irodalom, szövegobjektum, külföldi és magyar kollegák” szöveg idézésével utal a nyári program tartalmára. Ehhez fűzi a cikkíró – többek között – a felperes által

helyreigazítani kért következő szöveget: „...vagy ki az a hozzávetőleg 80 személy, akihez így invitál a program: látogassa meg balatonboglári műtermemet, ahol a következő művészek meghívott vendégeim.” „Mert hogy ő nem hívott akárhókat: olvasni a neveket, amelyeknek egy része ott található a bűnügyi nyilvántartóban is. Ezek közül Pór György vezet a két év hat hónapjával...”

A felperes helyreigazításra irányuló, az alpereshez intézett levelének, a bírósághoz benyújtott kereseti kérelmének és az egész perbeli magatartásának az a lényege: sérelmezi, hogy a cikk úgy tünteti fel a felperest, mint meghívott előadó művészt, akinek a neve a meghívón szerepel, ezzel szemben első ízben meghívás nélkül jelent meg 1973. június 7-én, neve a meghívón nem szerepelt, alkalomszerűen mutatott be egy rövid amatőrfilmet, és tiltakozott az ellen, hogy miután „a cikkíró odavarázsolta a meghívón szereplő művészek közé, azt írja, hogy a »nyári szeánsznapon megtalálható minden káros nézetet képviselő név. Név, amely mögött annyi a művészet, hogy viselője művészi módon érti a munkakerülést.«”

Lényegében a felperes nem vállal szellemi közösséget azzal a társasággal, illetőleg azokkal a nézetekkel, amelyeket a cikkíró bíráló tárgyává tett.

A Pp. 342. §-ának (1.) bekezdése értelmében a sajtót helyreigazításra kötelezni akkor lehet, ha valótlan tényt közöl, vagy híresztel, vagy való tényt hamis színben tüntetett fel.

A sajtó-helyreigazítás a személyhez fűződő jogok védelmének egyik eszköze.

A Ptk. 81. §-ának (1.) bekezdése szerint a személyhez fűződő jogok a törvény védelme alatt állnak. A második bekezdés értelmében az állampolgárok személyhez fűződő jogainak sérelmét jelenti különösen bármilyen hátrányos megkülönböztetésük, nemük, nemzetiségük vagy felekezetük szerint, az állampolgárok lelkiismereti szabadságának sérelme, továbbá a személyes szabadság korlátozása és az állampolgárok testi épségének, becsületének megsértése.

A sajtó-helyreigazítási eljárásban a kiindulási pont a helyreigazítást kérő félnek nem a perben tanúsított magatartása, hanem a cikkben ismertetett magatartás, illetőleg az ott közölt tények. Ezzel kapcsolatban az idézett jogszabály szerint a sajtó helyreigazításra akkor kötelezhető, ha valótlan tényt közölt vagy híresztelt, vagy való tényeket hamis színben tüntetett fel.

A felperes által kifogásolt cikk eszmei tartalma, mondanivalója az, hogy társadalmunk helyteleníti, határozottan elítéli azt a magatartást, amelyet Balatonbogláron 1973 nyarán az ott megjelentek általában tanúsítottak. Mindezt a szocialista társadalmunk erkölcsi felfogásával összeegyeztethetetlennek tartja, társadalmi és politikai szempontból károsnak.

A perben a felperes nem azonosítja magát ezekkel a nézetekkel. Kétségtelen azonban, hogy 1973. július 7-én megjelent Balatonbogláron, és nem vitás, hogy az ott előadott műsorban a maga által készített amatőr-film bemutatásával közreműködött.

A felperes megjelenését véletlennek, alkalomszerűnek tekinteni nem lehet, mert 1973. augusztus 27-én ismét jelen volt a felperes, amikor is rendőrségi igazoltatás során őt is igazoltatták.¹

A cikknek azt a lényeges mondanivalóját tehát, hogy a felperes részese volt a balatonboglári eseményeknek, és azokkal közösséget vállalt, a cikk a valóságnak megfelelően közölte, ezért a felperes ezzel kapcsolatban helyreigazítást jogszerűen nem kérhet.

¹ ⇨ 113. dok.

A cikk mondanivalója szempontjából lényegtelen, ezért helyreigazítás tárgya nem lehet az a kérdés, hogy a felperes neve a nyomtatott programon nem szerepel, továbbá az sem, hogy a felperes foglalkozását tekintve nem művész, mert tény, hogy a programban előadóként közreműködött.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta (Bp. 253. § /2/ bekezdés).

Az alperes a fellebbezési eljárásban perköltség megállapítását nem kérte, ezért a Legfelsőbb Bíróság ebben a kérdésben a határozathozatalt mellőzte.

Budapest, 1974. március 8.

Dr. Magyar Árpád
sk. a tanács elnöke

dr. Babos Ferenc
sk. előadó bíró

Dr. Eötvös Oszkár
sk. bíró

KÁ.

A kiadmány hitelélül:

Bognár László
irodavezető

[MOL XX-5-c-20217/1974/8, géppel írt tisztázata, saját kezű aláírásokkal; Fővárosi Bíróság irattára, 20.520/1974]

158.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-b. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Adta: „Mészáros Tibor” fn. tmb.
Vette: Mészáros Miklós r. fhdgy.
idő: 1974. március 12.
Tárgy: Pór Györggyel
kapcsolatos

JELENTÉS

Budapest, 1974. március 13.

A múlt héten találkoztam Nyakas Szilárdal. Valaha a Cinena (sic!) '64-ben együtt voltunk, és tavaly nyáron egy ízben felírta a telefonszámomat, hogy majd felkeres, de azt nem tette. Mostani találkozásunkig én úgy tudtam, hogy a Rádiónál van, de ő elmesélte, hogy eltanácsolták egy „ropant buta” baleset miatt. Riportot akart készíteni Balatonbogláron a Galántai-féle műterem bezárásáról, és beült egy külföldi magyar¹ Taunuszába, mert nem kapott kocsit hivatalosan. Odalenn elkezdte a riportot, de jött a hatóság, és elkobozta tőle a szalagot. Ezt követően felfüggesztették, majd két hét múlva fegyelmi úton elbocsátották. Fő indokul a külföldi kocsit hozták fel, amit nem vehetett volna igénybe rádiós létére.² Most az egyetemi lapoknál van, és bejár a Népművelési Intézetbe. (Ezelőtt is tartotta velük a kapcsolatot, amíg egyetemista volt.)

Így hozta szóba Pórt, mint akinek szintén meggyúlt a baja a boglári ügyben, sőt pereskedik a cikk szerzőjével, Szabó Lászlóval. Ennek kapcsán megemlítette, hogy Vitányi is felfüggesztette Pór megbízatását, mert megfélemlítették, de ez most megszűnik, és Pór tovább fog dolgoz-

¹ Gáyor Tiborról van szó, aki ekkor kettős állampolgárságú, Bécsben élő képzőművész volt.

² Interjú Nyakas Szilárdal és Gáyor Tiborral (⇒ 182. o.).

ni, ezt azonban nekem jobban kell tudnom, hiszen Pór barátja vagyok. Nyakas Szilárd arról is említést tett, hogy Pór Györgynek a népesedési „petíció” miatt kellemetlenségei voltak az elmúlt időben. Megbeszél-
tük, hogy megkeres.

A Nárciszban összefutottam 8-án délután Kenedi Jánossal, és a kávé mel-
lett pletykaként említette, hogy Haraszti állítólag disszidálni akar.³
A március 2-án a Gellérthegy utcai összejövetelel részt vett Vali nevű
lányról még annyit, hogy Hámos Gusztáv társaságában tavaly ősz óta igen
gyakran előfordul a klubban.

Nagyon jól beszél angolul, amikor tavaly novemberben Haraszti az an-
gol diákokat elhozta a klub filmbemutatójára, ő beszélt velük, és két
irányba tolmácsolt.

„Mészáros Tibor” sk.

Értékelés: A jelentés operatív értékű, azt bizonyítja, hogy Pór György
ismét a már jól bevált taktikájához folyamodik, mindent megtesz, hogy
legalább erkölcsi győztesként kerülhessen ki a „rákényszerített” véde-
kező helyzetéből.

A jelentésnek a Budapest, I., Gellérthegy u. 5. szám alatt megtartott
összejövetelre vonatkozó kiegészítő része, valamint más úton keletkezett
adataink alapján a Vali nevű személy azonos Sitku Valéria (:Budapest,
1952. [redacted]) a Népművelési Intézet ügyintéző adminisztrátora, Budapest,
VI., [redacted] szám alatti lakossal.

Feladat: A Művelődési Ház filmklubjának foglalkozásain – amennyiben le-
hetőség van rá – igyekezzen felmérni, hogy a csoportosulás tagjai a hát-
térből irányítva megkísérlik-e Sitku Valériát Pór György személyének
felszínen tartására kihasználni.

Mészáros Miklós r. fhdgy h.

K: 4 pld.
1 pld. Pór „F” do.
1 pld. M. do.
1 pld. táj. alo.
1 pld. táj. ti.
Nytsz: 4/8-154.

[TH T-9481/3, 75–76. o., Összetartók III. fn. dosszié saját kezű aláírással]

³ A szöveg mellett a lap
szélén kézírással: Ágoston
et. a Kenediét is kérem el-
lenőrizni.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!
1. sz. pld.

Adta: „Pécsi Zoltán” fn. tmb.
Vette: Horváth J. r. szds.
Idő: 1974. március 14.
Hely: „Fogas” „k” lakás
Tárgy: Halász Péter

JELENTÉS

Budapest, 1974. március 29.

1. Halász-csoport problémái:

1974. 03. 05-én (kedd) részt vettem egy próbán, amelyen Halász, felesége, Kovács Miklós, Simon Sándor és Koós Anna húga (Koós Éva), valamint Breznyik Péter és Buchmüller Éva (Major Jánosné) voltak jelen.

1974. 03. 07-én (csütörtök) este 21,00–21,40 között az „Empedokles”¹ című darabból előadást tartottak. Az előadásra 21.03/04 között érkeztem, de az – a korábbi szokásoktól eltérően – igen pontosan kezdődött, és így csak a végén, az előadás befejezése után mehettem be és láthattam a jelenlévőket.

1974. 03. 13-án este ismét ellátogattam Halász lakására. Ezúttal csak ő maga és felesége volt jelen. Megkezdtük azt az előkészítő munkát, amelyet Koós Annával korábban rögzítettem, a nyelvtanuló csoporthoz való csatlakozás kérdésében.

A három látogatás során az alábbi vonatkozások tisztázódtak:

Jelenleg három „színdarabon” folyik a munka. Az „Empedokles” című darabot már korábban (januárban v. februárban) bemutathatták, jelenleg mindenestre rendszeres előadások folynak. A darab lefolyásáról jelenleg csak annyi a tudomásom, hogy Halász hosszú, magányos táncolással szerepel benne, Molnár Gergely pedig felolvass egy szöveget, valószínűleg az eredeti Hölderlin versből. A darab részvevőit nem tudtam pontosan elkülöníteni a nézőktől, ezért csak az összes jelenlévők felsorolására van mód (1974. 03. 07.): Halász Péter, Halász felesége, Breznyik Péter, Tóth Judit, Buchmüller Éva (Major János felesége), Bálint István, Kovács Miklós, Simon Sándor, Molnár Gergely, Örsi Katalin (Molnár Gergelyné), valamint Beke László, Haász István, Adamis Béla, Oláh Mátyás (feleségével és gyermekével), S. L.,² Karátson Gábor, Ezen kívül mintegy 10–12 fő, összesen tehát 30 (+5 fő) lehetett jelen.

A másik darab a gyermekeknek készül, egyelőre ideiglenes megnevezése: „Bábszínház”. Az 1974. 03. 05-i próba részvevőit az első oldalon felsoroltam; a dobokon, furulyán, csörgőkkel folyó zenélés valószínűleg a daraboknak (több részt tervez Halász) csak egy része lesz.³

Végül egy harmadik darab, ugyancsak „Bábszínház” ideiglenes címen, a „felnőtt” résztvevőknek készül. Ez Halász egyszemélyes darabja lesz.

A további találkozások kilátásai: 1974. 03. 19-én várhatóan újabb megbeszélést tartunk nyelvtanulás ügyében Halász feleségével; 1974. 03. 20-án pedig, amennyiben lesz újabb „Empedokles” előadás, jogomban áll ezen nézőként megjelenni.

Megjegyzés: Az 1974. 03. 07-i előadásra eljött Major János, valamint Hap Béla és felesége is, azonban ők is elkéstek és nem várták meg az előadás végét, hanem hazatértek.

¹ A Hölderlin Empedoklész című 70 perces darabról van szó (bemutató: 1974. február). (Forrás: A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 41–44. o.)

² Kézírásos megjegyzés a lap szélén: Ki ez?.

³ Guido és Tirus, a két lovag a Szentföldre vándorol (két délelőtt) – Gyerekszínház (Guido, zöld lovag: Halász Péter, Tirus, kék lovag: Buchmüller Éva, Guido menyasszonya: Koós Anna, dák király: Breznyik Péter, királylány: Scherter Judit, helyszín: Szentendrei-sziget (bemutató: 1974. június). (Forrás: A Kassák Színház kronológiája. AL 11, 41–44. o.)

2. Galántai György ügyei:

1974. 03. 08-án este Galántai lakásán fogadott, és hosszabb beszélgetést folytattunk. Közölte, hogy februárban a tatabányai KPVDSZ Művelődési Központban beszélgetés folyt, amelyet a Művelődési Központhoz kötődő fiatalok 1973 nyarán Balatonbogláron járt csoportja szervezett. A „klubest” a februári Tatabányai Műsor-ban (kulturális műsorfüzet) is szerepelt. Galántait meghívták a beszélgetés folytatására, amelyre 1974. 03. 07-én került sor – ugyanott. Galántai válaszolt a kérdésekre, és vetített az 1970-es, 71-es és 72-es balatonboglári események során készített diapozitívokból.⁴

⁴ ⇒ 160. dok.

Galántait sokat foglalkoztatja a küszöbön álló fegyelmi ügy, amelynek során Képzőművészeti Alap tagságáról, illetve annak megszüntetéséről döntenek.⁵

⁵ ⇒ 137. dok.

3. Hap Béla problémái:

1974. 03. 09-én (szombat) ismét volt zenehallgatás Hap lakásán, ahol általam ismert jelenlévők voltak: Hap és felesége, B. L.,⁶ Karátson Gábor. Jelen volt még egy férfi a feleségével és lányával, akik korábban is többször oda látogattak.

⁶ A lap szélén kérdőjel.

A zenehallgatásra 03. 16-án újra sor kerül.

Pécsi Zoltán

Értékelés: „Pécsi Zoltán” tmb. jól oldotta meg feladatát annak ellenére, hogy munkája során kisebb hiányosság is felmerült. Ez utóbbi abban mutatkozott, hogy [nem a] pontos időre, ill. késve ért Halász lakásához az előadásra és így azon nem tudott részt venni. Jelentése viszont értékes, a próbán való részvétele, Koós Annával nyelvtanulása, a színdarabok jellemzése, résztvevők, szereplők kilétének közlése, valamint Galántai és Hap Béla személyére vonatkozó információk szempontjából.

Intézkedés: a jelentés operatív intézkedést nem igényel.

Megjegyzés: A soron következő színi-előadásokra a jelzett idő előtt érkezzen, így nagyobb lehetősége van Halással való beszélgetésre, a darab megtekintésére érkező személyek megfigyelésére.

Feladat: Vegyen részt a III. 20-án tervezett előadáson, Halász feleségével tegye rendszeressé a nyelvtanulást.

Horváth József r. szds.

Nytsz.: 4/7-375

K: 3 pld.
1 pld. „Horgászok” fn. do.
1 pld. „M” do.
1 pld. Táj. ti.
K: HJ/Hjné

[TH O-16268/2, 109–112. o., Horgászok II. fn. dosszié saját kezű aláírással, az utolsó lap alján kézírással: Horváth et. Ahogy erről már korábban beszélünk, „Pécsi”-t ne ragasszuk le csak Halásznéknál. Már most folyamatosan arra kell törekedni, hogy hírszerző tevékenységét bővítsük (Fiatal Művészek Klubja, Szentjóbók és a fő cél irányába, Várakozók fn. ügy), mert ez a fiú erre igazán alkalmas! Lásd a magatart., feladat (olvashatatlan szöveg és aláírás) IV. 7.]

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-2-b. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Tárgy: Galántai György tata-
bányai megnyilatkozásai

Helyben

A Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztály jelentése alapján az alábbiakról tájékoztatjuk Alosztályvezető elvtársat:

HAJDÚ LÁSZLÓ [redacted] szerszámkészítő lakatos, Tatabánya [redacted] sz. alatti lakos 1973 novemberében bekapcsolódott a tatabányai KPVDSZ „Kör kettő” ifjúsági klub munkájába, és ott rövidesen hangadó szerephez jutott. Kezdeményezésére több olyan rendezvény került a klub műsorába, amely alkalmas az ott jelenlévő fiatalok politikai nézeteinek negatív irányba való befolyásolására.

Hajdú 1974. február 7-én előadást tartott „Holtat őrzött a kriptában?” címmel. Az előadás 15 fiatal jelenlétében lett megtartva. Bevezetőjében a balatonboglári kápolnatárlatok jelentőségéről beszélt általában, majd rátért a Népszabadság 1973. december 16-i számában „Happening a kriptában” címmel megjelent cikk ismertetésére és bírálatára.

Elmondta, hogy ő személyesen ismeri Galántai György festőművészt, saját maga is részt vett a balatonboglári kiállításon, és ennek alapján állíthatja, hogy a cikkben leírtak nem fedik a valóságot, s annak írója Galántait akarta lejáratni.

Dicsérte Galántai művészi tehetségét és szervezőképességét, melynek eredményeképpen jó kapcsolatokat alakított ki külföldi művészekkel.

Hajdú előadását követően meghívták Galántait, aki 1974. március 7-én a meghívás alapján előadást tartott a klubban. Az előadáson 19 fiatal vett részt. Galántai az előadást diafilmek vetítésével egybekötve tartotta, és a különböző művészeti irányzatokat magyarázta. Az előadás első részében a budapesti műtermét, saját és barátai festményeit, valamint az előző években rendezett kiállítások anyagát vetítette le és fűzött magyarázatot hozzá. Haraszty István műveinek bemutatásánál Galántai elmondta, hogy a kiállítás rendezéséhez nem kapták meg az engedélyt, ezért a két ajtófélfá közé egy nemzetiszínű szalagot rajzszögeztek, és a szalag fölé egy ollót akasztottak, hogy aki akarja, vágja el a szalagot, és akkor megnézheti a kiállítást, de senki nem vágta el, hanem átbújtak alatta.¹

A diafilmek vetítését a hallgatóság egy része unalmasnak találta, és 21 óra tájban kb. hatan elhagyták a termet. Ezt követően Galántai a balatonboglári tevékenységét dokumentáló diafilmeket mutatta be, majd kb. 22 óra után a még jelenlévő 9-10 fiatal kérdéseire válaszolt. Kiss Ferenc tatabányai lakos, az ifjúsági klub vezetője felvetette, hogy annak ellenére, hogy Majakovszkij jó költő volt, nem biztos, hogy ismernénk a nevét, ha annak idején nem áll le vitatkozni Leninnel és Lunacsevszkijjel [sic!], főleg olyan korban, amikor veszélyes volt bármiről is vitázni. Galántai erre úgy reagált, hogy „ha valami újat csinálasz, ellenállásba ütközöl, a fene tudja miért, az újdonság miatt talán, mert az emberek nehezen szokják meg az újat”.

D. I. és F. S. társadalmi kapcsolatok elmondták, hogy Galántai előadásán és az azt követő beszélgetés során óvatosan nyilatkozott, főleg a művészeti kérdésekről, irányzatokról beszélt, és a hallgatóság is csak passzív résztvevője volt az előadásnak, majd az ezt követő beszélgetésnek.

¹ Haraszty István: *Ma Ön nyitja meg a kiállítást*, 1972. július 27-28., ⇒ 197-204. kép.

Körülbelül 22 óra után, amikor a hallgatóság fele elment, Kiss Ferenc és Hajdú László megjegyzései és kérdései alapján kezdődött politikai jellegű beszélgetés, de rajtuk kívül a többi fiatal továbbra is passzív maradt. A beszélgetések főleg a balatonboglári kápolnamúterem bezárásával voltak kapcsolatosak.

Galántai válaszában gúnyosan nyilatkozott a helyi tanács intézkedéseiről és a róla szóló cikket író Szabó Lászlóról. Elmondta, hogy az utolsó kiállítás teljes anyagát lektorálták, és a megyei szervek is engedélyezték a kiállítást, de a helyi tanács nem. Fütyültek a lektorátusra és a megyére. Kimentek ellenőrizni, hogy valóban csak azok a képek szerepelnek-e, amelyeket engedélyeztek. Az ellenőrzést úgy végezték, hogy elolvasták a kép címét, és megmérték a képe méretét. Ez adta neki az ötletet olyan plakátok készítéséhez, amiről a szerző neve és a kép címe lemaradt, és csak mérete van a képnek meg egy lektorátusi pecsét.

A kápolna bezárásáról elmondta, hogy barátaival bent ücsörögtek, amikor megjelentek a tanács emberei, még írógépet is hoztak magukkal meg gépírónót. Voltak vagy húszan, és megkérték, hogy a barátait küldje el, mert vele szeretnének beszélni, majd közölték, hogy távoznia kell. Galántai megjegyezte, hogy egyszerűbb lett volna, ha egy levelet küldenek neki, vagy bármi mást, de a rengeteg ember csak ténfergett ott, és mennyit kapnak ezért, amikor dolgozhatnak is.

Elmondta még, hogy bírósági eljárást nem indítottak ellene, de az egyházat „felkérték”, hogy nyújtson be ellene keresetet a szerződés felbontására. Őt ez nem érdekli, csak hagyják élni, de nem érti, hogy miért vetették el tőle a kápolnát, hiszen 25 évig nem kellett senkinek, és az az érzése, hogy ezután sem kell.

Az újságcikkkel kapcsolatban kijelentette, hogy „Szabó kitalált egy mesét, hogy önmagát nyugtassa”. Ezzel kapcsolatban elmondott egy befejezetlen piros alma-rendőr hasonlatot, melyben Galántai a piros alma és Szabó a rendőr. „Megy a piros alma az úton és szembe vele egy rendőr. Mondja a rendőr: jó, egy piros alma. Lehet, hogy nem is piros, lehet, hogy elpirult. Miért pirult el? Mert biztos bűnös. De, ha bűnös és azért pirult el stb... Szóval ezzel nyugtatja önmagát.”

A beszélgetés 24 óra körül ért véget, és Galántai azzal búcsúzott, hogy a fiatalok meglátogathatják a műtermében, és akkor bemutatja a műtermét, és majd egyéb köröknek is bemutatja őket, de arról nem nyilatkozott, hogy ezek a körök milyen jellegűek.

1974 márciusában szerzett információ szerint Kiss Ferenc és Hajdú László június végén vagy július elején háromnapos megyei művészeti találkozó szervezését tervezi Csémpusztán. Elképzelésük szerint a találkozón a megye valamennyi művészettel foglalkozó fiatalja részt venne, és meghívának országos híré művészeket is, de a meghívandó személyekről még nem döntöttek.

Budapest, 1974. június 20.

Készült: 2 pld.-ban
Kapja: címzett
11-OD-4148/I.
Nyt. sz.: 2-2-197
BI/É.

[TH O-16268/2, 137-139. o., Horgászok II. fn. dosszié, az első oldal alján kézírással: 4/4-62, 4/2-250]

161.

Dr. Molnár Ferenc elvtárs
államtitkár
Budapest

Tisztelt Molnár Elvtárs!

Örömmel jelenthetem, hogy befejeződött a balatonboglári kápolna felújítása, és július 26-án kerül sor megyénk új kamara kiállító helyiségének megnyitására. A Magyar Képzőművészek Szövetsége készséges közreműködésével a Múcsarnok napjaink tizenkét jelentős magyar festőjének egy-egy művét állítja ki.¹

A megnyitó napján – délután 1/2 5 órakor – tájékoztatni fogjuk a napi és a hetilapok, a rádió és a televízió munkatársait a Temetődomb művészeti fejlesztési programjáról.

Megtiszteltetés lenne számunkra, ha a tárlat megnyitásán Molnár elvtárs is részt venne, illetve ha elfoglaltsága ezt nem teszi lehetővé, egy másik időpontban tájékoztatnánk további elképzeléseinkről.

Elvtársi üdvözlettel:

Kocsis László

Kaposvár, 1974. július 22.

[MOL XIX-1-7-n, kézírással a lap tetején: L. Molnár F. Lásza Garamvölgyi (?) et, Irattárba tehető: 118. 827. Kérjük az előzményekhez csatolni. Bné, V.22.]

162.

Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság
III/III. Osztály

Belügyminisztérium
III/III-4. Osztály
Vezetőjének!

„Szigorúan titkos!”
Ikt. sz.: 11-3463
1+1 lap
1974. szept. 27.

Budapest

Tárgy: Galántai Tibor (sic!) grafikus

Tájékoztatás és esetleges felhasználás céljából mellékelten megküldjük Galántai Tibor (sic!) grafikus, budapesti lakos által készített rajz eredeti példányát,¹ mivel annak középső része torzítottan feltehetően horogkeresztet ábrázol. E rajzot és még néhányat egyik szegedi joghallgató személyesen kapta Galántaitól azzal a céllal, hogy a JATE Jogtudományi Kar „Impulzus” című folyóiratában megjelentessék.

¹ A Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Somogy Megyei Tanács és a Balatonboglári Községi Tanács közös szervezésében létrejött *Modern Magyar Művek* című kiállítás, amelyet a szövetség főtitkára, Mikó Sándor nyitott meg.

¹ A *Madaras változatok* (1971) nyomatszeria egy lapja, ⇨ 129. dok. is.

Egyben kérjük, hogy mivel az anyag operatív módon jutott birtokunkba, bármilyen nyílt intézkedés megtétele előtt osztályunkkal vegye fel a kapcsolatot.

Szeged, 1974. szeptember 26.

Bán István r. órgy.
osztályvezető

K: 2 pl. / Nagy E.
K: 1 pl. Címzett
1 pl. 57/13.
G: Ksné
Nytsz: 57/12-408/1974.

[TH O-16268/2, 153. o., Horgászok II. fn. dosszié saját kezű aláírással, az oldal alján kézírással: 4-2079, 4/2-388.]

163.

Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya
7401 Kaposvár, Pf. 122. Tel.: 11-240
Szám: 21463/1974.

Csorba Géza elvtárs
Budapest

Kedves Csorba Elvtárs!¹

1974. december 19-én (csütörtökön) de. 11 órakor Budapesten, a Magyar Képzőművészek Szövetsége székházában megbeszélést kívánunk tartani a balatonboglári Temetődomb képzőművészeti terveiről.

Tájékoztatásként közlöm, hogy 1974. év nyarán Mikó Sándor és Eröss Tamás elvtársak messzemenő támogatásával megnyitottuk a Balatonboglári kápolnatárlatot. A nyár folyamán Kovács Béla műtörténész rendezésében két kiállítást mutattunk be mai magyar alkotók műveiből. A kiállításokat több ezer hazai és külföldi érdeklődő tekintette meg, és elismerően nyilatkoztak a szakemberek is. E tény ösztönöz bennünket arra, hogy Balatonbogláron megteremtjük, illetve bővítsük a mai magyar képzőművészet reprezentatív bemutatásának feltételeit.

Az ez év nyarán elkészült kápolnától 80 m-re egy másik kápolna is rendelkezésünkre áll. Ennek tanácsi kezelésbe vétele folyamatban van. Terveink szerint – ehhez az Ön segítségét is kérjük – a jövő nyárra már mindkét kápolnában kiállítást szeretnénk rendezni.

Az elképzeléseinkkel kapcsolatos részletek megbeszélése érdekében tisztelettel kérem, hogy a fent jelzett időben Aba-Novák Judit elvtársnő hivatali helyiségében szíveskedjen megjelenni.

Kaposvár, 1974. december 10.

Elvtársi üdvözlettel:

Svenda István
osztályvezető

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály; MOL XIX-1-7-n, saját kezű aláírással]

¹ A levelet kapták: Kocsis László eln. h., Honfi István o. v. MPB, Ágoston Ernő tanácselnök, Balatonboglár, Mikó Sándor iparművész, Eröss Tamás iparművész, Mezei Gábor, Csorba Géza o. v. Művelődésügyi Minisztérium, Bereczky Loránd, MSZMP KB, Gádor Endre, a Magyar Iparművészeti Főiskola rektora, Vass Antal egyetemi tanár, Vadas József, Corvina Kiadó, Bakai János, a Siófoki Járási Pártbizottság titkára, Pogány Gábor, a Fialtal Képzőművészek Stúdiójának titkára.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. osztály

SZIGORÚAN TITKOS!
1. sz. pld.

Adta: „Pécsi Zoltán” fn. tmb.
Vette: ██████████
Idő: 1975. I. 14.
Hely: „Fogas” fn. k-lakás
Tárgy: Galántai György

JELENTÉS

Budapest, 1975. február 3.

„Eörsi István Fiatal Művészek Klubja-beli estjén¹ váratlanul találkoztam Galántai Györggyel, akit azt megelőzően igen hosszú ideig nem láttam. Elmondta, hogy járt időközben Balatonbogláron, ahol többé nincs reménye arra, hogy bármilyen tevékenységet is folytasson. Arról is beszélt, hogy a kápolnát átépítették. Az 1970–1973 közti balatonboglári nyarokról 1973 végén elkezdett dokumentumkönyv munkálatai stagnálnak. Galántai elmondta, hogy jelenleg nem dolgozik a könyvön, de az nincs is befejezve. Anyagi problémákról panaszkodott, megélhetése alig van biztosítva. Beszélgetésünk során nem tért ki olyan kérdésekre, amelyek a Halász-csoporttal fenntartott kapcsolatára utaltak volna; feltehető, hogy jelenleg nem tart szoros kapcsolatot a Halász-csoporttal.”

¹ Lásd THO-16268/2., 180–181. o., Horgászok II. fn. dosszié.

„Pécsi Zoltán” sk.

Megjegyzés: „Pécsi Zoltán” tmb. kapcsolatunknak Galántai György festőművésze-ről adott jelentése informatív értékű. A keletkezett adatok alapján az alábbiakat állapíthatjuk meg:

- 1.) Galántainak továbbra is tervei voltak a balatonboglári kápolnával, amelyet 1973-ban bérelt. Ezt mutatja a Balatonbogláron tett látogatása. Az ott szerzett személyes tapasztalatai azt mutatják, hogy nincs lehetősége a kápolnát kiállítás céljából a jövőben fenntartani.
- 2.) Tervezte a balatonboglári kápolna-kiállításról dokumentumkönyv készítését, amelyet elkezdett, azonban feltehetően anyagi nehézségei miatt nem fejezett be.
- 3.) Tmb. kapcsolatunknak nincs tudomása arról, hogy Galántai Gy. kapcsolatot tartana Halász Péterrel és csoportjával.

Feladat: A tmb.-nek Halász Péterrel szőlő jelentésében.

██████████
K: 3 pld./Sné
K: 1 pld. „Horgászok” d.
1 pld. M-do.
1 pld. táj. tiszt
Nyt.sz.: 4/7-196.

[TH O-16268/2., 169. o., Horgászok II. fn. dosszié]

Községi Tanács Elnökétől
8630 Balatonboglár
Szabadság út 15.
Tel.: 17.
Hiv.szám: 10790-9/1975

Tárgy: Kápolnatárlatok
rendezése
2781/1975. szám

Somogy megyei tanács VB Művelődésügyi Osztálya
Svenda István osztályvezető elvtárs
Kaposvár

A Somogy megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya a balatonboglári Kápolnatárlatok programjának összeállítására és megrendezésére Vadas József művészettörténészt kérte fel.

Az 1975. évi Kápolnatárlatok programjának összeállításában a megyei tanács művelődési osztálya részéről Gulyás József elvtárs vett részt. A tárlaton kiállító művészek felkérését a balatonboglári községi tanács végezte. A községi tanács ezen túlmenően a kiállításokkal kapcsolatos egyéb teendőket személyi és tárgyi vonatkozásban elvégezte.

A szoborpark kialakítása és az első tárlat sikeres megrendezése bizonyítja a községi tanács megfelelő hozzáállását. Kemény György kiállításával¹ azonban bebizonyosodott az a tény, hogy a program összeállítását nem az igényeknek és az elvárásoknak megfelelően végezték. Ezt a tényt alátámasztja a kiállítás anyaga, és az ezzel kapcsolatos bonyodalmak, amelyek a kiállítás bezáráshoz vezettek. A sajnálatos események után Gulyás elvtárssal szóban közöltem, hogy a balatonboglári községi tanács az ilyen előzmények után az előre bejelentett program megvalósításában nem vesz részt, és ezért felelősséget nem vállal. Így Vadas József további felkérését sem vállalhatjuk.

A fentiek figyelembevételével új program összeállítását javasoltuk, és ehhez megfelelő segítséget nyújtottunk (szállítási és egyéb tárgyi feltételek) „Buzsáki népművészet” c. kiállítás, amely nagy sikert aratott. A tapasztalt hiányosságok jövőbeni megszüntetése érdekében kérem Svenda elvtársat, hogy az 1976-os kiállítási idényre a balatonboglári Vikár Béla Művelődési Ház költségvetésében biztosítsa a Megyei Tanács Művelődési Osztálya a fenntartási és üzemelési költségeket, és a művelődési ház kapjon megbízást és felhatalmazást az 1976. évi kiállítási program összeállítására, és a kiállítások megrendezésére.

Balatonboglár, 1975. szeptember 8.

Ágoston Ernő tanácselnök

[SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi osztály]

¹ A megyei tanács a megnyitó után bezáratta a kiállítást, annak ellenére, hogy a lektorátusi zsűri elfogadta a kiállításra kerülő anyagot. Erről részletesebben: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1975/14. ő. e.

LEVÉLTÁRI FORRÁSJEGYZÉK¹

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool–Boglár, B/1967–1974. (Állami Biztosítóval kapcsolatos ügyek)

- Artpool–Boglár, B/1/1967. Háztartási biztosítási kötvény, 1967. július 27. *Háztartási biztosítás kötése a balatonboglári Körmeny-kápolnára. Szerződő fél: Galántai György.*
- Artpool–Boglár, B/1/1968. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának díjfelszólító levelezőlapja, 1968. november 5. *Felszólítás díjhátralék befizetésére.*
- Artpool–Boglár, B/2/1968. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1968. december 12. *Felszólítás díjhátralék befizetésére.*
- Artpool–Boglár, B/1a, b/1969. Ajánlott levelek feladóvevényei, 2 db, címzett: Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókja, 1969. július 23. és szeptember 20. *Betöréssel kapcsolatos levelezés feladóvevényei.*
- Artpool–Boglár, B/2/1969. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1969. augusztus 8. *Időpont egyeztetése betöréssel kapcsolatos kárfelmérés ügyében.*
- Artpool–Boglár, B/3/1969. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1968. szeptember 16. *Időpont egyeztetése betöréssel kapcsolatos kárfelmérés ügyében.*
- Artpool–Boglár, B/1/1970. Feladó: Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókja (csekkszelvény), 1970. február 7. *4008 Ft kártérítés megküldése.*
- Artpool–Boglár, B/2/1970. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1970. november 18. *Felszólítás díjhátralék befizetésére.*
- Artpool–Boglár, B/3/1970. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1970. december 11. *Felszólítás díjhátralék befizetésére.*
- Artpool–Boglár, B/1/1971. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának elismervénye Galántai György részére, 1971. július 12., *biztosítás esedékes díjának befizetéséről.*
- Artpool–Boglár, B/1/1972. Galántai György levele az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának, 1972. január 4. *Bejelentés betöréskárról.*
- Artpool–Boglár, B/2/1972. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1972. január 13. *Válasz betöréskár bejelentésére, időpont-egyeztetés helyszíni kárrendezésre.*
- Artpool–Boglár, B/3/1972. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1972. április 27. *Időpont-egyeztetés helyszíni kárrendezésre, felszólítás rendőrségi határozat megküldésére.*
- Artpool–Boglár, B/4/1972. Galántai György levele az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának + feladóvevény, 1972. május 2., *rendőrségi határozattal kapcsolatosan.*
- Artpool–Boglár, B/5/1972. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1972. július 10. *Felszólítás üvegkárral kapcsolatos számla megküldésére.*
- Artpool–Boglár, B/6a/1972. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1972. október 16. *Ismételt felszólítás üvegkárral kapcsolatos számla megküldésére. (Hozzáragasztva: Galántai Gy. az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának küldött ajánlott válaszlevelének feladóvevénye, 1972. október 20.)*

¹ A levéltári kutatások során előkerült és regisztrált forrásanyag.

- Artpool–Boglár, B/1/1973. Szabó István („SENKI A”) kézírásos levele, 1973. január 5., *üvegezéssel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, B/2/1973. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1973. március 30. *Ismételt felszólítás az üvegszámla és a rendőrségi határozat megküldésére, időpont-egyeztetés helyszíni kárrendezésre.*
- Artpool–Boglár, B/3/1973. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1973. május 25. *Ismételt felszólítás az üvegszámla és a rendőrségi határozat megküldésére + időpont-egyeztetés helyszíni kárrendezésre.*
- Artpool–Boglár, B/4/1973. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1973. június 28. *Értesítés biztosítás felmondásáról.*
- Artpool–Boglár, B/4a/1973. Galántai György kézírásos feljegyzése, d. n. [1973. június 28. után], *biztosításkötés elutasításáról.*
- Artpool–Boglár, B/5/1973. Tóth Gábor levele Galántai Györgynek, 1973. július 6., *biztosítás megkötésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, B/6/1973. Tűzbiztosítási kötvény, Állami Biztosító, II. ker. Ig., Budapest, 1973. július 31. *Tűzbiztosítás kötése a balatonboglári kápolnaműteremre. Szerződő fél: Galántai György.*
- Artpool–Boglár, B/7/1973. Kötvény egyéni balesetbiztosításról, 1973. július 31. *Szerződő fél: Galántai György.*
- Artpool–Boglár, B/8/1973. Betöréses lopás és rablás biztosítási kötvény, Állami Biztosító, II. ker. Ig., Budapest, 1973. július 31. *Biztosítás kötése a balatonboglári kápolnaműteremre. Szerződő fél: Galántai György.*
- Artpool–Boglár, B/9/1973. Az Állami Biztosító Fonyódi Járási Fiókjának levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 2. *Kártérítés elutasítása.*
- Artpool–Boglár, B/1/1974. Az OTP Budapest II. ker. fiókjának levele Galántai Györgynek, 1974. június 24. *Értesítés 30 Ft „rendelkezésre tartásáról”.*

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool–Boglár, E/1966–1974. (egyházi ügyekkel kapcsolatos levelezés)

- Artpool–Boglár, E/1/1966. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1966. június 21. *A kápolna bérbeadásával kapcsolatos egyeztetések.*
- Artpool–Boglár, E/2/1966. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1966. december 21. *Tájékoztató a kápolna bérbeadásával kapcsolatos előzetes ügyintézésről.*
- Artpool–Boglár, E/1/1967. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1967. március 1. *Tájékoztató a kápolna bérbeadásával kapcsolatos előzetes ügyintézésről.*
1. dok.
- Artpool–Boglár, E/2/1967. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1967. április 20. *A bérbeadással kapcsolatos hivatali egyeztetés; a hátoldalon Galántai György kézírásos levele szüleinek.*
2. dok.
- Artpool–Boglár, E/3/1967. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1967. október 29. *Tájékoztató a kápolna bérbeadásával kapcsolatos előzetes ügyintézésről.*
- Artpool–Boglár, E/1/1968. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1968. február 7. *Tájékoztató a kápolna bérbeadásával kapcsolatos előzetes ügyintézésről.*
- Artpool–Boglár, E/2/1968. Bérleti szerződés, 1968. február 25., *a kápolna bérbeadásáról.*
5. dok. Ue. még: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecessana, f. 130-1/1968.; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. (hiteles másolat, 1973. június 15.)

- Artpool–Boglár, E/3/1968. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1968. február 26., *a bérleti szerződéssel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, E/4/1968. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1968. március 15. *A bérleti szerződés jóváhagyásáról szóló tájékoztatás.*
7. dok.
- Artpool–Boglár, E/5/1968. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1968. június 25. *Beszámoló a kápolna tatarozásához küldött üvegtáblák sérüléséről.*
- Artpool–Boglár, E/6a, b/1968. a) Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1968. július 4., *a kápolna tatarozásához küldött üvegtáblákkal kapcsolatban*
b) MÁV kiszolgáltatás előtti kárjegyzőkönyv, 1968. július 4., *a megküldött áru sérüléséről és részleges elveszéséről.*
- Artpool–Boglár, E/7/1968. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1968. október 5., *a kápolna tatarozásához küldött dolgokról.*
- Artpool–Boglár, E/8/1968. Galántai György levele a Balatonboglári Római Katolikus Egyházközségnek, 1968. december 12., *melyben kéri Árvay Géza festőművész bérlőtársi jogának elfogadását.*
- Artpool–Boglár, E/1/1969. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1969. január 16. (Megjegyzés: ráragasztva az E/8/1968-ra.) *Válasz Árvay Géza festőművész bérlőtársi jogának elfogadásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, E/2/1969. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1969. június 25. *Értesítés betörésről.*
- Artpool–Boglár, E/3a, b/1969. a) Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1969. július 20. *Tájékoztatás a kápolna bérbérvételével, valamint külső és belső tatarozásával kapcsolatos új ajánlatról*
b) Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1969. július 20. *A hivatalos levélhez mellékelte baráti magyarázat.*
- Artpool–Boglár, E/4/1969. Czövek Jenő püspöki tanácsos, plébános levele Galántai Györgynek, 1969. augusztus 27., *az egyházközség tulajdonán kívüli területek parkosításáról és Pátzayné bérbérvételi szándékáról.*
- Artpool–Boglár, E/1/1970. Galántai György levele Czövek Jenőnek + boríték, 1970. május 30. (a címzett meghalt felirattal visszaküldve), *a tatarozással kapcsolatos ügyintézésről.*
- Artpool–Boglár, E/2a, a/1, b, c/1970. a) Bérleti szerződés tervezet a Gaál család és Galántai György között, (piszkozat); a/1) gépelt tisztázata. *A Gaál Gaston-kápolna bérbérvételére vonatkozó szerződés tervezete*
b) Galántai György levele a Gaál Gaston család képviselőjének, 1970. szeptember 15.
c) Galántai György feljegyzése (a hátoldalon terv-vázlatok). *A kápolna bérbérvétele mellett szóló indokok.*
- Artpool–Boglár, E/1/1973. A kaposvári 2. sz. ügyvédi munkaközösség levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 6. *Az 1968. február 25-én kelt bérleti szerződés felmondása.*
90. dok.
- Artpool–Boglár, E/2/1973. Galántai György levele dr. Szilli Gyula ügyvédnek, (piszkozat), 1973. augusztus 14. *Galántai válasza a bérleti szerződés felmondásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, E/3/1973. A balatonboglári r. k. egyházközség kereseti kérelme a Lengyeltóti Járásbíróságnak, 1973. augusztus 21., *az azonnali hatályú felmondás érvényességének megállapítása ügyében.*
102. dok.
- Artpool–Boglár, E/4/1973. P. II.20.443/1973. sz. idéző végzés 1973. szeptember 24-re a Lengyeltóti Járásbíróságra + boríték, 1973. augusztus 23., *a bérleti jogviszony felmondását érvényesítő per ügyében.*

- Artpool–Boglár, E/5/1973. Galántai György levele dr. Szilli Gyula ügyvédnek, 1973. augusztus 29. (2 példány). *A bérleti szerződés felmondásával kapcsolatos ellenvetések, peren kívüli megállapodás kérése.*
- Artpool–Boglár, E/6/1973. Dr. Szilli Gyula levele Galántai Györgynek, 1973. szeptember 3. (Megjegyzés: 1 lapra ragasztva az E/5/1973.-mal.) *Tájékoztatás arról, hogy a per megindulása miatt már nem tud érdemben válaszolni.*
- Artpool–Boglár, E/7/1973. Galántai György kérelme a Lengyeltóti Járásbírósághoz, 1973. szeptember 14. (másodpéldány), *a bérleti jogviszony felmondásának érvényességét megállapító keresetben.*
120. dok.
- Artpool–Boglár, E/8/1973. P. II.20.443./1973-4. sz. bírósági végzés a Galántai György és az r. k. egyházközösség közötti bérleti jogviszony felmondásának érvényességét tárgyaló perben + boríték, 1973. szeptember 24., *a per megszüntetéséről.*
- Artpool–Boglár, E/1/1974. Szöllősi Ferenc plébános levele Galántai Györgynek + boríték, 1974. május 6., *a kápolnában maradt holmik elszállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, E/2/1974. Galántai György levele Szöllősi Ferenc plébánosnak, 1974. május 10., *a kápolnában maradt holmik ideiglenes tárolásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, E/3/1974. Szöllősi Ferenc plébános válaszképeslapja Galántai Györgynek, május 14., *a kápolnában maradt holmik ideiglenes tárolásával kapcsolatban.*

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool–Boglár, K/1967–1974. (a kiállításokkal kapcsolatos iratok és hivatali levelezés)

- Artpool–Boglár, K/1/1967. A balatonboglári temetőkápolna alap- és metszetrajza, készítette Galántai György (a hátoldalon különböző jegyzetekkel), 1967.
- Artpool–Boglár, K/1/1968. A balatonboglári temetőkápolna belső kiképzésének tervezete (jegyzetekkel, anyagszükséglettel), készítette: Galántai György, 1968.
- Artpool–Boglár, K/2/1968. Emléktábla szövege német, angol, orosz nyelven (a magyar eredeti hiányzik). *A balatonboglári Körmendy-kápolna falára Galántai György által elhelyezett négy nyelvű tábla szövege.*
- Artpool–Boglár, K/1/1971. Balatonboglári Kápolna-Tárlatok, 1971. *Az 1971-es év művészeti eseményeinek terve (vázlat).*
- Artpool–Boglár, K/2/1971. Ajánlott küldemények feladóvényei (6 db, 1 lapra felragasztva), 1971. július 10. *(A címzettek: 1. Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, 2. Magyar Hírlap szerkesztősége, 3. Somogyi Néplap szerkesztősége, 4. Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 5. Somogy megyei Tanács VB Elnöke, 6. Művelődési Minisztérium Képzőművészeti Főoszt. Gádor Endre et.)*
- Artpool–Boglár, K/3/1971. Orvos András levele a Magyar Hírlap szerkesztőségének, 1971. július 20. *Sajtó-helyreigazítási kérelem.*
19. dok.
- Artpool–Boglár, K/4/1971. Galántai György levele a Somogyi Néplap szerkesztőségébe, 1971. július 21. *Sajtó-helyreigazítási kérelem.*
Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
- Artpool–Boglár, K/5/1971. Horváth Katalin levele Galántai Györgynek, 1971. július 21. *Mellékelten küldi a sajtó-helyreigazítási kérelmet (K/4/1971.) és a Hock Jánosnak szóló levelet (T/4/1971.), valamint tájékoztat a lehetséges további jogi lépésekről.*
- Artpool–Boglár, K/6/1971. Papp Antalnak, a Magyar Hírlap kulturális rovatvezetőjének a levele Orvos András festőművésznek + boríték, 1971. július 26. *Helyreigazítási kérelem elutasítása.*
21. dok.

- Artpool–Boglár, K/7/1971. A kápolnatárlatok alkotóinak helyzetelemző írása + 1 oldal melléklet (a kápolnatárlatokkal kapcsolatban megjelent cikkek jegyzéke), 1971. július 30. *Válasz a sajtóban megjelenő cikkekre, a kápolna addigi tevékenységének összefoglalása és értékelése. A címzettek: Somogy Megyei Tanács VB elnök, Molnár Ferenc MSZMP KB, Ormos Tibor Képző- és Iparművészeti Lektorátus, Gádor Endre Művelődésügyi Min., Jávori Béla Somogyi Néplap Szerkesztősége, Darvasi István Magyar Hírlap Szerkesztősége.*
23. dok. Ue. még: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. 6. e.
- Artpool–Boglár, K/8/1971. Jávori Béla, a Somogyi Néplap főszerkesztőjének levele Galántai Györgynek, 1971. augusztus 2. *Helyreigazítási kérelem elutasítása.*
25. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. 6. e.
- Artpool–Boglár, K/9/1971. Galántai György levele Aczél Györgynek, (kézírás, piszkozat), d. n. [1971. július vége], *személyes meghallgatás ügyében.*
26. dok.
- Artpool–Boglár, K/10/1971. Aczél György levele Galántai Györgynek + boríték, 1971. augusztus 5. *Közlí, hogy Galántai levelét a Művelődésügyi Minisztériumba Gádor Endrének továbbította.*
27. dok.
- Artpool–Boglár, K/11/1971. Gádor Endre, a Művelődési Minisztérium osztályvezetőjének levele Galántai Györgynek + boríték, 1971. augusztus 9. *Személyes találkozó időpontjának megbeszélése.*
28. dok.
- Artpool–Boglár, K/12/1971. Vitaindító referátum, d. n. [1971. szeptember 25.]. *A kápolnatárlatok alkotóinak a Fiatal Művészek Klubjába meghirdetett találkozók alkalmából készített memoranduma.*
30. dok. Ue. még: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. 6. e.
- Artpool–Boglár, K/13/1971. Galántai György levele a Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak + feladóvevény, 1971. december 28. *Zsúrikérelem és kiállítások megrendezésének bejelentése.*
- Artpool–Boglár, K/1/1972. Galántai György válasza Bartha Évának a Képző- és Iparművészeti Lektorátusra + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. április 26. *Tájékoztatás és zsúrikérelem bejelentése.*
- Artpool–Boglár, K/2/1972. Galántai György levele Bartha Évának, a Képző- és Iparművészeti Lektorátusra + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. május 5., *a zsúrral kapcsolatban.*
44. dok.
- Artpool–Boglár, K/3a, b/1972. a) Orvos András levele Galántai Györgynek, 1972. május 6.
b) Orvos András levele Galántai Györgynek, 1972. május 7., *a zsúrikérelemmel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, K/4a, b/1972. a) A Képző- és Iparművészeti Lektorátus Határozata (K-358/72.), Kiegészítés II., 1972. május 31. *Képző- és Iparművészeti Lektorátus határozata Haris László műveivel kapcsolatban;*
b) Zsúri-jegyzőkönyv, 1972.
- Artpool–Boglár, K/5/1972. Galántai György levele a Művelődési Minisztérium Képzőművészeti osztályára, Gádor Endre osztályvezetőnek, 1972. június 14. *Beszámoló az éves kiállítási programról, kérelem újvidéki művészek bemutatására.*
Ue. még: MOL XIX-I-4-m 118.195/1972
- Artpool–Boglár, K/6/1972. Galántai György levele Bartha Évának a Képző- és Iparművészeti Lektorátusra, 1972. június 19. *Értesítés kiállítás elmaradásáról.*
- Artpool–Boglár, K/7/1972. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus levele Galántai Györgynek, 1972. június 21. *Elmaradt kiállítások tudomásulvétele.*

- Artpool–Boglár, K/8/1972. Galántai György levele a Művelődési Minisztérium Képzőművészeti Osztályára, Gádor Endre osztályvezetőnek + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. június 26. *Beszámoló az éves kiállítási programról, ismételt kérelem benyújtása újvidéki művészek bemutatására.*
54. dok.
- Artpool–Boglár, K/9/1972. A Városépítési Tudományos és Tervező Intézet Szakértői véleménye a kápolnáról, 1972. június 27., *műemlékvédelmi besorolással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, K/10a, b/1972. a) Aknai Tamás levele Galántai Györgynek, 1972. július 6.;
b) Műtárgyjegyzék és a Baranya Megyei Tanács VB Műv. Oszt. zsűri engedélye, 1972. július 6. *A Pécsi Műhely és Haraszty István kiállításával kapcsolatban.*
b) Ue. még: MOL XIX-I-4-m 118.393./1972
- Artpool–Boglár, K/11/1972. Gádor Endre osztályvezető (Művelődési Minisztérium Képzőművészeti Osztálya) levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. július 18. *Az újvidéki művészek bemutatásának elutasítása.*
56. dok. Ue. még: MOL XIX-I-4-m 118.195/1972
- Artpool–Boglár, K/12a, b/1972. a) Ingatlanbérleti szerződés a Magyar Televízió Ifjúsági Osztály „Kaláka” produkciója és Galántai György festőművész között + boríték, 1972. július 14., a „*Kaláka*” film forgatásával kapcsolatban;
b) Garaguly István gyártásvezető kísérőlevele.
- Artpool–Boglár, K/13a, b, c/1972. a) Garaguly István gyártásvezető (Magyar Televízió Ifjúsági Osztály) megrendelője elektromos ügyelet biztosítására a Fonyódi Áramszolgáltató Vállalattól, 1972. július 2.;
b) Dél-dunántúli Áramszolgáltató Váll. számlája Magyar Televízió, Balatonboglár Kápolnatárlat helyszínre, 1972. július 21.;
c) beszédési megbízási értesítés a fenti számla kiegyenlítéseként + boríték, 1972. július 26. *A Kaláka film forgatásával kapcsolatos áramszolgáltatás.*
- Artpool–Boglár, K/14a, b/1972. a) Beke László levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. augusztus 13.;
b) Galántai György válasza + boríték, 1972. augusztus 18. (Az eredeti levél: Artpool–Beke/Boglár.) *A cseh–szlovák–magyar művészek találkozásával kapcsolatos levélváltás.*
- Artpool–Boglár, K/1/1973. Az 1973-as év művészeti eseményeinek programja. *A meghívó-leporellő kézírata.*
- Artpool–Boglár, K/2a, b/1973. a) Szende Tamás tud. kutató (MTA Nyelvtudományi Intézet) levele a Népszabadság főszerkesztőjének, 1973. december 17.;
b) Szende Tamás levele Galántai Györgynek, d. n., *Szabó László cikkével kapcsolatban.*
a) 128. dok. b) 127. dok.
- Artpool–Boglár, K/3/1973. Eörsi István: Mi bújít elő a kriptából?, 1974 [az eredeti dátum: 1973. december 19.], *Válasz Szabó László cikkére.*
131. dok. Ue. még: MTA-KK-AKH/Ms 6035/1
- Artpool–Boglár, K/4/1973. Galántai György levele Sarlós Istvánnak, a Népszabadság főszerkesztőjének, 1973. december 22. *A Szabó László-féle cikkel kapcsolatos olvasói levelek megkérése.*
- Artpool–Boglár, K/5/1973. Galántai György levele az MSZMP KB szakreferenséhez, Bereczky Lorándhoz, 1973. december 22. *A Sarlós Istvánhoz írott levél megküldése.*
- Artpool–Boglár, K/6/1973. Galántai György levele a Magyar Népköztársaság Művészeti Alap Jogi Osztályához, 1973. december 22. *Telefonkérelemhez szabad foglalkozású alkotótevékenységéről szóló igazolás megkérése.*
- Artpool–Boglár, K/7/1973. Dr. Varga Gyula tatai tanácselnök levele Galántai Györgynek, 1973. december 22. (befűzve a K/2/1974. eredeti példányába). *A tatai MÁVAUT pályaudvar díszítésére szóló megrendelés lemondása.*
134. dok.

- Artpool–Boglár, K/8a, b/1973. a) Galántai beadványa a Magyar Népköztársaság Művészeti Alap Jogi Osztályához, d. n. [1973. december 18.];
b) Ue. piszkozat. *Kérelem sajtó-helyreigazítási eljárás megindítására.*
- Artpool–Boglár, K/1/1974. Dr. Batta János osztályvezető (Magyar Népköztársaság Művészeti Alap) válasza Galántai Györgynek + boríték, 1974. január 3. *Telefonkérelemmel kapcsolatos támogatási kérelem elutasítása.*
137. dok.
- Artpool–Boglár, K/2/1974. Galántai György dokumentációja, 1974. január 9., 33 oldal, eredeti példány (készült 5 példányban). *Válasz a Szabó László-féle cikk megállapításaira. (Kapták: MSZMP KB, Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja, Művelődésiügyi Min., Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége.)*
- Artpool–Boglár, K/3/1974. Galántai György levele dr. Varga Gyula tatabányai tanácselnöknek, 1974. február 4. (befűzve a K/2/1974. eredeti példányába), *a tatabányai MÁVAUT pályaudvarra készülő megbízással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, K/4/1974. Galántai György levele a Magyar Képzőművészek Szövetsége Művészeti Írók Szakosztályához + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1974. február 9. (befűzve a K/2/1974. eredeti példányába), *a Szabó László-féle cikk kapcsán felmerült problémák értékelésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, K/5/1974. Dr. Varga Gyula tatabányai tanácselnök levele Galántai Györgynek, 1974. március 20. (befűzve a K/2/1974. eredeti példányába) . *Megbízás lemondása.*
- Artpool–Boglár, K/6/1974. Galántai György levele Szabó Jánoshoz, a KISZ Központi Lapjának főszerkesztőjéhez + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1974. augusztus 24. *Kérés Takács István „Fiat pax et ars” című cikkével kapcsolatos válasz leközlésére.*
- Artpool–Boglár, K/7/1974. A Magyar Ifjúság levele Galántai Györgynek + boríték, 1974. szeptember 26. *Értesítés a válasz leközléséről.*

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool–Boglár, ML/1968–1983. (a kiállításokkal és művészeti eseményekkel kapcsolatos magánlevelezés, ügyintézés dokumentumai)

- Artpool–Boglár, ML/1/1968. Üvegesek Kisipari Termelő Szövetkezet jegyzéke, 1968. június 7., *a kápolna tatarozásához és a kiállításokhoz vásárolt 72 db üvegtábláról.*
- Artpool–Boglár, ML/2/1968. Fuvarlevél különböző építési anyagok vonaton való feladásáról, 1968. június 11. *Feladó: Galántai György Budapest, címzett: Czövek Jenő Balatonboglár.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1970. Karczag László levele Magyar Józsefnek + boríték, 1970. július 28., *a Rónay Györgynél és Borsos Miklósnál tett látogatásról.*
- Artpool–Boglár, ML/2/1970. Özv. Pádly Pálné levele Magyar Józsefnek, 1970. augusztus 15., *a lakáskulcsok visszaküldésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/3/1970. Somlyó György levele a balatonboglári kápolnatárlat alkotócsoportjának + boríték, 1970. november 9. *Gratuláció.*
- Artpool–Boglár, ML/4/1970. Balogh Ferenc levele Magyar Józsefnek, 1970. d. n., *személyes ügyben.*
- Artpool–Boglár, ML/5/1970. Sztankovits Béla levelezőlapja Galántai Györgynek, 1970 (?), augusztus 12 (?). *Lemondja a vasárnapi (13-a) szereplést.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1971. (Sáros) András levele Galántai Györgynek, 1971. június 16., *katalógusfotókkal és a kiállításra szánt grafikákkal kapcsolatban.*

- Artpool–Boglár, ML/2/1971. Máté Gyula levele Galántai Györgynek 1971. június 20. *Tiltakozik Bertalan Sándor nevében is a meghívón való szerepeltetésük miatt.*
- Artpool–Boglár, ML/3/1971. Illés Árpád levele Galántai Györgynek + boríték, 1971. augusztus 2. *Baráti tanácsok a kápolnatárlatok további szervezésével kapcsolatban.*
24. dok.
- Artpool–Boglár, ML/4/1971. Kováts Albert levele Galántai Györgynek, 1971. augusztus 6., *műtárgyszállítással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/5/1971. Haász István levele Galántai Györgynek, 1971. augusztus 25., *kiállítási ügyekkel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/6/1971. Karsai János levele (saját műsorának plakátja: „Az élet bonyolult?”) Galántai Györgynek, d. n. [1971?]. *Megköszöni a meghívást.*
- Artpool–Boglár, ML/7/1971. Türk Péter levele Galántai Györgynek + boríték, d.n., [1971. június ?], *a kiállításon szereplő két munkájával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/8/1–3/1971. 3 db postai átutalási szelvény: 1. Csáji Attila (200 Ft), hátoldalán: Cs. A. és Bak Imre katalógus része, 1971. június 16.; 2. Sáros András (100 Ft), 1971. július 19.; 3. Sáros András (80 Ft), 1971. szeptember 16. *Hozzájárulások a katalógus költségéhez.*
- Artpool–Boglár, ML/9/1–16/1971. 1–14. a Fővárosi Nyomdaipari Vállalat által Galántai György nevére kiállított 14 db számla, ill. nyugta, 1971. május 17–szeptember 9.; 15. boríték; 16. levélpapír. *Az 1971-es kiállításokhoz műsor, meghívó, a katalógushoz borító, katalóguslapok, klisé, valamint boríték és levélpapír nyomdaköltségei.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1972. Galántai György levele (Pinczehelyi) Sándornak (piszkozat), 1972. április 24., *a Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/2/1972. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. május 3., *a Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/3/1972. Beke László levele Galántai Györgynek, d. n. [1972?] május 6., *a művészek meghívásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/4/1972. Galántai György levele (Pinczehelyi) Sándornak (piszkozat), 1972. május 11. *A Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatos teendők megbeszélése.*
- Artpool–Boglár, ML/5/1972. Galántai György levele (Gulyás) Gyulának + boríték (Gulyás Gyulának címezve), 1972. május 12. *Felkérés kiállításon való részvételre (címezett ismeretlen jelzéssel a feladóhoz visszaküldve).*
- Artpool–Boglár, ML/6/1972. Tót Endre levele Galántai Györgynek + névjegykártya + boríték, 1972. május 18. *A július 2–8. között tervezett kiállításon való részvétel lemondása.*
- Artpool–Boglár, ML/7a, b/1972. a) Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek 1972. május 29.;
b) ua., 1972. június 2. *A Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatos teendők megbeszélése.*
- Artpool–Boglár, ML/8/1972. Hegyi Lóránd képeslapja Galántai Györgynek, 1972. június 4. *Nyáron szeretné megkeresni.*
- Artpool–Boglár, ML/9/1972. Beke László levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. június 5., *kápolna-ügyben.*
- Artpool–Boglár, ML/10/1972. Kass Jánosnak szóló levél borítékja (a levél hiányzik), [a borítékon postai címke: „nem fogadta el”], 1972. június 7.
- Artpool–Boglár, ML/11/1972. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. június 20. *A Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatos teendők megbeszélése.*

- Artpool–Boglár, ML/12/1972. Galántai György levele Orvos András festőművésznek Balatonboglárra + boríték, 1972. június 29., *a kiállítással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/13/1972. Őrsi Katalin és Molnár Gergely levele Galántai Györgynek, 1972. június 30. *A Daily News-ban megjelenő cikkel és fotókkal kapcsolatos kérések.*
- Artpool–Boglár, ML/14/1972. Türk Péter levele Galántai Györgynek, d. n. [1972. június ?], *a kiállítási anyaggal kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/15/1972. Orvos András levele Galántai Györgynek, d. n. [1972. június ?], *a Pécsi Műhely kiállításának zsűrizésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/16/1972. Galántai György levele Szombathy Bálintnak (piszkozat), d. n. [1972. június ?]. *A Bosch+Bosch csoport meghívása Boglára.*
- Artpool–Boglár, ML/17/1972. Szombathy Bálint levele Galántai Györgynek, d. n. [1972. június ?], *a Bosch+Bosch boglári meghívásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/18a, b/1972. a) Galántai György levele (Haraszty) Istvánnak (piszkozat), 1972. július 4., *A Pécsi Műhellyel közös kiállítás teendőinek megbeszélése.*
b) Nyugta, 1972. július 4., *Haraszty meghívó-plakátjának nyomdaköltségéről.*
- Artpool–Boglár, ML/19/1972. Swierkiewicz Róbert levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. július 6., *szállítási problémákról.*
- Artpool–Boglár, ML/20/1972. Ficzek Ferenc levele Galántai Györgynek, 1972. július 11., *a kiállítási anyaggal kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/21a, b/1972. a) Beke László levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. július 14. *Tájékoztató kérése a nyári programmal kapcsolatban.*
b) Galántai György válasza, 1972. július 21. (az eredetit lásd: Artpool–Beke/Boglár). *Tájékoztató a nyári programról + térképrajz a kápolna megközelíthetőségéről.*
- Artpool–Boglár, ML/22/1972. Halász Péter levele Galántai Györgynek (+ boríték az 1972-es Naplóba beragasztva), 1972. július 17. *Az előadások időpontjának és programjának egyeztetése.*
- Artpool–Boglár, ML/23a, b/1972. a) Galántai György levele Kassák Lajosnének (piszkozat), 1972. július 20., *az In memoriam Kassák című anyag bemutatásával kapcsolatban.*
b) Kassák Lajosné válasza, Galántai Györgynek, 1972. július 27., *melyben lemondja a kiállítást.*
- Artpool–Boglár, ML/24/1972. Köllő Miklós levele Galántai Györgynek (+ boríték az 1972-es Naplóba beragasztva), 1972. július 28. *A Domino-csoport előadásának időpont-egyeztetése.*
- Artpool–Boglár, ML/25/1972. Köllő Miklós levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. augusztus 14. *Időpont módosítása.*
- Artpool–Boglár, ML/26/1972. Márk György levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. augusztus 15. *A kápolnával kapcsolatos képösszeállítás elkészítése.*
- Artpool–Boglár, ML/27/1972. Fuvarlevél 2db ajtószárny vasúti feladásáról. *Feladó: Galántai Mátyás, Gyöng, címzett: Galántai György, Balatonboglár, 1972. augusztus 18.*
- Artpool–Boglár, ML/28/1972. Haraszty István levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. augusztus 22. *Diák küldésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/29/1972. Hegyi Lóránd levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. szeptember 5., *az egyetemi kiállítások ügyében.*
- Artpool–Boglár, ML/30/1972. Szabó István levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. október 21., *a kápolnával kapcsolatos ügyekről.*

- Artpool–Boglár, ML/31/1972. Szabó István levele Galántai Györgynek, 1972. szeptember 19. *A kápolna bezárásának tervével kapcsolatos információk.*
- Artpool–Boglár, ML/32/1972. Szabó István levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. szeptember 20., *a kápolnával kapcsolatos ügyekről.*
- Artpool–Boglár, ML/33/1972. Szabó István levele Galántai Györgynek, d. n. + boríték, 1972. december 1., *a kápolnával kapcsolatos ügyekről (üvegezés).*
- Artpool–Boglár, ML/34/1972. Szabó István levele Galántai Györgynek, d. n. [1972 vége], *a kápolnával kapcsolatos ügyekről (Földhivatal).*
- Artpool–Boglár, ML/35/1972. Dévay László levele Galántai Györgynek, d. n. [1972. ősz]. *Gratulációk a programmal kapcsolatban, képeket küld a Brobo-előadásról.*
- Artpool–Boglár, ML/36/1972. Hegyi Lóránd levele Galántai Györgynek + boríték, d. n. [1972?], *szakmai terveiről és az egyetemi vizsgájáról.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1973. Senki A. (Szabó István) levele Galántai Györgynek, 1973. január 15. *Beszámoló rendőrségi zaklatásról.*
- Artpool–Boglár, ML/2/1973. Csernik Attila levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. január 9. *Időpont kérése az újvidéki művészek balatonboglári kiállításával kapcsolatban, illetve Haris László, Orvos András és Galántai György Novi Sad-i kiállításának ügyei.*
- Artpool–Boglár, ML/3/1973. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. március 2., *a nyári programmal kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/4/1973. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. március 29., *a Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/5/1973. Szabó István levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. április 3., *a kápolnával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/6/1973. Maurer Dóra levele Galántai Györgynek, 1973. április 4., *a Texts/Szövegek című kiállítás szervezésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/7/1973. Csernik Attila levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. április 6., *az újvidéki művészek kiállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/8a, b/1973. a) Nyomdai előkalkuláció 2000 darab meghívóra, 1973. május 10.;
b) A Fővárosi Nyomdaipari Vállalat nyugtája előleg fizetéséről.
Az 1973-as meghívó nyomdai megrendelése.
- Artpool–Boglár, ML/9/1973. Predrag Šidjanin levele Galántai Györgynek, 1973. április 16., *az előző évben bemutatott munkáival, illetve tervezett happeningjével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/10/1973. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, 1973. május 3. *A Pécsi Műhely-kiállítás időpontjának egyeztetése.*
- Artpool–Boglár, ML/11/1973. Gellér Brunó (István) levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. május 25. *Szívesen eleget tesz a boglári meghívásnak.*
- Artpool–Boglár, ML/12/1973. Horváth Béla művészettörténész levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. május 25., *az augusztusi kiállítási programmal kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/13/1973. Regina és Margit levele Galántai Györgynek, d. n. [1973. május]. *az NSZK televízióban vetített, a kápolnáról szóló műsorról.*

- Artpool–Boglár, ML/14/1–25/1973. 25 db. postai csekkszelvény, 1973. június 5–augusztus 7.
A feladók: 1. Gyetvai Ágnes, 2. Szabó Piroska, 3. Pituk János, 4. Sziójártó Kálmán, 5. Ficzek Ferenc, 6. Márk György, 7. Verebes Tibor, 8. Aknai Tamás, 9. Schranz Lajos, 10. Kürthy Sándor, 11. Koncz Béla, 12. Pózna Erzsébet, 13. Kurkó Éva Terézia, 14. Botond Károly, 15. Míkó István, 16. Puskás István, 17. Janca János, 18. Illyés Gyula, 19. Major Máté, 20. Bálint Endre, 21. Németh Lajos, 22. Hencze Tamás, 23. Türk Péter, 24. Gellér Brunó, 25. Balogh András. *A Galántai György 1973-as programjához feladott 50–200 Ft-os támogatások.*
- Artpool–Boglár, ML/15/1973. Aknai Tamás levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. június 4., *a Szövegek/Texts című kiállítással és a Flash Artba tervezett Balatonboglárral kapcsolatos publikációval kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/16/1973. Bálint Endre levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. június 4. *Megköszöni a boglári kiállítási programot, Molnár Pétert és feleségét ajánlja kiállítani.*
- Artpool–Boglár, ML/17/1973. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. június 11., *a Pécsi Műhely kiállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/18/1973. Beke László levele Galántai Györgynek, 1973. június 17. *A cseh és szlovák művészek neve és címe a meghívó küldéséhez.*
- Artpool–Boglár, ML/19/1973. Hencze Tamás levelezőlapja Galántai Györgynek, 1973. június 19., *a kiállítással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/20/1973. Don Péter levele Galántai Györgynek, 1973. június 21. *A „Szembestítés” című akcióhoz írt szöveg megküldése.*
- Artpool–Boglár, ML/21/1973. Hegyi Lóránd levele Galántai Györgynek, d. n., [1973. június vége?], *Vajda Júlia kiállításával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/22/1973. Dobos Gábor és Donáth Péter üzenete Galántai Györgynek, d. n. [1973. június 26.]. *A 16 mm-es filmvetítővel kapcsolatos érdeklődés.*
- Artpool–Boglár, ML/23/1973. Csernik Attila levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. július 5. *Az újvidéki művészek kiállításával kapcsolatos információk és kérések.*
- Artpool–Boglár, ML/24/1973. (Szkárosi) Horváth Endre levele + boríték, d. n. [1973. július 13.]. *A Brobo Társulat előadásával kapcsolatos információk.*
- Artpool–Boglár, ML/25/1973. Koncz Béla levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. július 28., *a boglári ügy Művelődésügyi minisztériumi visszhangjával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/26/1973. Donáth Péter levele Galántai Györgynek, d. n. [1973. július ?], *a kiállításra kerülő művekkel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/27/1973. Halász Péter és Koós Anna levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. augusztus 6., *szobafoglalással, valamint a King Kong- és a gyerekelőadással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/28/1973. Karay Zsófia (Magyar Rádió Ifjúsági Osztály) levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. augusztus 9., *boglári látogatásával, valamint az augusztus 19–25. között zajló programokkal kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/29/1973. Köllő Miklós levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 14. *A Domino pantomimegyüttes boglári szereplésének lemondása.*
- Artpool–Boglár, ML/30/1973. Csernik Attila levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. augusztus 16. *Megköszöni a kiállítási lehetőséget és kéri a munkák visszaszállítását.*
- Artpool–Boglár, ML/31/1973. Vidovszky László levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. augusztus 21., *boglári előadásával kapcsolatban.*

- Artpool–Boglár, ML/32/1973. Kurkó Éva Terézia levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 29., *a kápolna bezárása kapcsán.*
- Artpool–Boglár, ML/33/1973. (Bősze) Andrea levele Galántai Györgynek, d. n. [1973. augusztus 29.], *a kápolna bezárásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/34/1973. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, 1973. szeptember 10. (a levél elveszett.), *J. H. Kocman levelével és a bezárással kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/35/1973. Regina levele Berlinből, 1973. szeptember 27. *A kápolna bezárásával kapcsolatosan.*
- Artpool–Boglár, ML/36/1973. Galántai György levele Romváry Ferencnek, 1973. október 9. *A balatonboglári kápolnatárlatok dokumentációjának megküldése.*
- Artpool–Boglár, ML/37/1973. „SENKI A” (Szabó István) levele Galántai Györgynek, 1973. október 13., *Csávics Andrással és dokumentumok küldésével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/38/1973. Pinczehelyi Sándor levele Galántai Györgynek, 1973. november 20., *Maurer Dóra Szövegek/Texts című anyagával és a kápolna bezárásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/39/1973. (Legény?) Péter és Judit levele Galántai Györgynek, d. n. [1973.], *a kápolna bezárásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/40/1973. Kovács László levele Galántai Györgynek, d. n. [1973. nyár]. *Galántaitól anyagokat, dokumentációkat kér.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1974. Henye Péter (Tatabánya) levele Galántai Györgynek, 1974. január 1. *Érdeklődik a kápolnával kapcsolatos eseményekről, beszámol a saját munkáiról.*
- Artpool–Boglár, ML/2/1974. Postai pénzáttalási szelvény 200 Ft-ról, feladó: Körner Éva, 1974. január 3. *Üzenet a hátoldalon: BUÉK! Körner Éva.*
- Artpool–Boglár, ML/3/1974. Kerényi Grácia levele Galántai Györgynek, 1974. január 4., *a Szabó László-féle cikkel kapcsolatosan.*
138. dok.
- Artpool–Boglár, ML/4/1974. (Olvashatatlan aláírás) levele Galántai Györgynek 1973 vége, 1974 eleje, *a Szabó László-féle cikkel kapcsolatosan.*
- Artpool–Boglár, ML/5/1974. Hankiss Elemér rajzos üdvözlőlevele Galántai Györgynek, d. n. [1974 eleje?].
- Artpool–Boglár, ML/6/1974. Henye Péter levele Galántai Györgynek + boríték, 1974. január 30., *a tatabányai helyzetről, a K. P. V. D. Sz. Művelődési házbeli terveikről.*
- Artpool–Boglár, ML/7/1974. Henye Péter levele Galántai Györgynek, d. n. [1974. február eleje], *a tervezett tatabányai diavetítésről.*
- Artpool–Boglár, ML/8/1974. Kiss Ferenc, a tatabányai K. P. V. D. Sz. Művelődési Ház Ifjúsági Klub vezetője levele Galántai Györgynek, 1974. február 22. *Felkérés 1974. március 7-ére, a „Beszélgetés Galántai György festőművésszel” című programon való részvételre.*
- Artpool–Boglár, ML/9/1974. Csernik Attila levele Galántai Györgynek, d. n. [1974. február?], *a Képes Ifjúságban (Újvidék) megjelent, kápolnáról szóló cikk megküldése.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1975. Galántai György levele Romváry Ferencnek, 1975. április 1., *melyben kölcsön kéri a boglári eseményekről általa összeállított és a Janus Pannonius Múzeumban őrzött fotóanyagot a Fiala Művészek Klubjában való bemutatás időtartamára.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1977. Békés András levele Galántai Györgynek, 1977. október 21., *dokumentáció összeállításával kapcsolatban.*

- Artpool–Boglár, ML/1/1978. Galántai György válaszelevele Békés Andrásnak, 1978. február 12., *a boglári dokumentációval kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, ML/2a, b/1978. a) Békés András levele Galántai Györgynek d. n.;
b) Melléklet: a kápolnatárlatok krónikája, d. n. + boríték, 1978. február 25. *Dokumentáció megküldése és beszámoló a két kápolna működéséről.*
- Artpool–Boglár, ML/1/1983. -Iksz- [Kozák Gyula] levele Galántai Györgynek, 1983. március 1. *Nyílt levél Galántai Györgyhez a Szabó László-féle cikkel kapcsolatban.*

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool–Boglár, R/1969–1972. (rendőrségi ügyekkel kapcsolatos levelezés)

- Artpool–Boglár, R/1/1969. Ajánlott küldemény feladóvevénye (egy lapra ragasztva), címzett: Balatonboglári Rendőrkapitányság, feladó: Galántai György, 1969. július 23. (a levél hiányzik).
A lap hátoldalára ragasztva: 1 db boríték, címzett: Galántai György, feladó: Rendőrör, Balatonboglár, 1969. (augusztus ?) (a levél elveszett).
- Artpool–Boglár, R/2/1969. Sipos István r. százados és Hortobágyi János r. hdgy. rendőrör-parancsnok (a SM RFK Fonyódi Járási RK Balatonboglári Rendőrörse) levele Galántai Györgynek, 1969. július 28. *Feljelentés/kiegészítés megkérése a kápolna-betörésekkel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, R/3/1969. Galántai György levele a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Fonyódi Járási Rendőr-főkapitányságára (piszkozat) + ajánlott küldemény feladóvevénye + lista az elloptott tárgyakról, 1969. augusztus 4. (?). *Feljelentés-kiegészítés.*
- Artpool–Boglár, R/4/1969. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság idézése Galántai György festőművész számára + boríték, 1969. augusztus 19., *két megtalált kép visszaadása ügyében.*
A hátoldalra ragasztva: egy a Fonyódi Járási Rendőrkapitányságnak címzett ajánlott levél feladóvevénye, 1971. március 16.
- Artpool–Boglár, R/1/1970. Galántai György kézírásos feljegyzése, d. n., *a rendőrségi nyomozástól és kártérítésről.*
- Artpool–Boglár, R/1a/1971. Molnár József r. szds. ov. (SM RFK Bűnügyi Osztálya) levele Csávic András részére, 1971. december 15. *Sírrongálással kapcsolatos bejelentések kivizsgálása.*
Ue. még: SML XXVII. 530. Somogyi Néplap szerkesztőségének iratai, 1971. 2. ő. e.
- Artpool–Boglár, R/1b/1971. 6 db fotó 1 lapra felragasztva, a hátoldalon boríték: címzett: Csávic András, feladó: Somogy megyei Rendőrkapitányság, Kaposvár, 1971. december 17. *Csávic András fotói a Gaál Gaston-kápolna körüli állapotokról és a feltört kriptáról.*
- Artpool–Boglár, R/1/1972. Galántai György bejelentése a Balatonboglári Rendőrkapitányságra, + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. január 4., *betörésről és a betörés kapcsán keletkezett károkról.*
- Artpool–Boglár, R/2/1972. Galántai György levele a Fonyódi Járási Rendőrkapitányságnak (piszkozat), 1972. március 15. *Érdeklődés a betörésekkel kapcsolatos nyomozás eredményéről.*
- Artpool–Boglár, R/3/1972. Galántai György levele a Fonyódi Járási Rendőrkapitányságra 4 példány + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. március 22. *Újbóli kérelem a tettes előkerítésére és nyomozati jegyzőkönyv megküldésére az Állami Biztosítónak.*
- Artpool–Boglár, R/4/1972. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság 101/72. sz. határozata, 1972. március 27., *bűncselekmény hiányában ismeretlen tettes elleni nyomozás megtagadásáról.*
- Artpool–Boglár, R/5/1972. Galántai György levele a Fonyódi Járási Ügyészségnek, + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. április 17. (2 példány). *Panasz benyújtása a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság Bűnügyi Alosztály 101/1972-es határozata ellen.*
- Artpool–Boglár, R/6/1972. Dr. Gibicsár Gyula ügyész (Somogy megyei Főügyészség, Kaposvár) levele Galántai Györgynek, 1972. május 11. *Felszólítás kárérték bejelentésére.*

- Artpool–Boglár, R/7/1972. Galántai György levele a Somogy Megyei Főügyészségre, Kaposvár (piszkozat), 1972. május 12. *Megrongált műalkotás kárértékének bejelentése.*
- Artpool–Boglár, R/8/1972. A Somogy megyei Főügyészség, Kaposvár, Nyfl. 30.272/1972/2. sz. határozata, 1972. május 16., *rongálás büntette miatt ismeretlen tettes ellen indított nyomozás elrendeléséről.*
- Artpool–Boglár, R/9/1972. A Fonyódi Járási Rendőrkapitányság 101-4/1972. sz. határozata, 1972. június 23., *ismeretlen tettes elleni nyomozás megszüntetéséről.*
- Artpool–Boglár, R/10/1972. Galántai György levele a Somogy Megyei Főügyészségre, Kaposvár, 1972. július 17. *Panaszmelés a Fonyódi Járási Rendőrkapitányság 101-4/1972. sz. határozata ellen.*
- Artpool–Boglár, R/11/1972. Galántai György levele a Somogy Megyei Főügyészségre, Kaposvár, + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. szeptember 7. *A panasz elbírálásával kapcsolatos érdeklődés.*
- Artpool–Boglár, R/12/1972. Galántai György levele a Somogy Megyei Főügyészségnek, Kaposvár (megküldve a Fonyódi Járási Rendőrkapitányságra is), + 2 ajánlott küldemény feladóvevénye, 1972. október 18. *Ismételt érdeklődés a panasz elbírálásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, R/13/1972. Dr. Gibicsár Gyula főügyész, Somogy Megyei Főügyészség Kaposvár, levele Galántai Györgynek, 1972. október 19. *Panasz továbbítása a Fonyódi Járási Ügyészségre.*
- Artpool–Boglár, R/14/1972. Szabó Sándor r. alezredes, rendőrkapitányság-vezető (SM RFK Fonyódi Járási RK) levele Galántai Györgynek, 1972. október 19. *Értesítés a 101-4/1972. sz. határozat ellen benyújtott panasz elbírálásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, R/15/1972. A Somogy Megyei Főügyészség, Kaposvár, Nyfel.30.272./1972/6. sz. határozata, 1972. október 24. *Értesítés a panasz felülvizsgálásáról és elutasításáról.*

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool–Boglár, T/1970–1973. (községi, járási, megyei tanácsi ügyekkel kapcsolatos levelezés)

- Artpool–Boglár, T/1a, b, c/1970. a) Galántai György levele Kovács Sámuelnek, a balatonboglári tanácselnöknek (piszkozat), 1970. szeptember 10.
b) Az előző levél gépelt tisztázata (a 2. oldal hátoldalán kézzel írt piszkozat);
c) A balatonboglári Temetődomb rendezésének és a művésztelep kialakításának költségvetési terve (1 piszkozat, 1 gépelt példány). *Beszámoló és dokumentáció a kápolnával kapcsolatos távlati tervekről.*
- Artpool–Boglár, T/2a, b1–3/1970. a) Galántai György levele Salamon János üdülőhelyi előadónak (piszkozat), 1970. szeptember 15.
b) Alkotóház Balatonbogláron, tervező: Senczi Ottó és Hevessy Károly (3 ív, mappában), 1. alaprajz, 2. homlokzatok, 3. metszetek. *A Temetődomb rendezési terve.*
- Artpool–Boglár, T/3/1970. Galántai György levele Salamon Jánosnak (piszkozat), d. n. [1970. szeptember vége k.]. *A művésztelep terveivel és az 1970-es év kiállítási sajtóvisszhangjával kapcsolatos beszámoló.*
- Artpool–Boglár, T/4/1970. Galántai György levele Hegedüs Lászlónak, a balatonboglári Művelődési Ház igazgatójának (piszkozat), d. n. [1970. szeptember vége k.]. *Beszámoló az 1970-es év kiállításainak sajtóvisszhangjáról, és a boglári anyag Budapesten tervezett bemutatásáról.*
- Artpool–Boglár, T/5/1970. Salamon János levele Galántai Györgynek, 1970. november 1., *a Temetődomb rendezési terveivel kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/6/1970. Salamon János levele Galántai Györgynek, d. n. [1970. vége], *a Temetődomb rendezési és finanszírozási terveivel kapcsolatban.*

8. dok.

- Artpool–Boglár, T/7/1970. Salamon János levele Galántai Györgynek, d. n. [1970. vége], *a Temetődomb rendezési és finanszírozási tervével kapcsolatban.*
9. dok.
- Artpool–Boglár, T/8/1970. Salamon János levele Galántai Györgynek, d. n. [1970. december], *a Temetődomb rendezési tervével kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/1/1971. Kovács Sámuel balatonboglári tanácselnök 1842-2/1971. sz. levele Galántai Györgynek, 1971. július 12. *Elrendeli a tárlat működésének megszüntetését és megtiltja propagandaanyagok felhasználását.*
17. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
- Artpool–Boglár, T/2/1971. Galántai György levele Horváth Lajos et.-nak (SMT VB Művelődésügyi Osztálya), (5 példány) + feladóvevény, 1971. július 12. *A tárlatok betiltásával kapcsolatos fellebbezés.*
18. dok.
- Artpool–Boglár, T/3/1971. Elismervény, Balatonboglár, 1971. július 20. (aláíró: dr. Hock János, Megyei Tanács Műv. Oszt. Kaposvár), *bérleti szerződés hivatali használatra történő bevonásáról.*
- Artpool–Boglár, T/4/1971. Galántai György levele dr. Hock Jánosnak (a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságára címezve), 1971. július 21. (2 példány), *a bérleti szerződés visszajuttatásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/5/1971. Dr. Hock János levele Galántai Györgynek + melléklet (E/2/1968., bérleti szerződés), 1971. július 22. *A bérleti szerződés visszajuttatása.*
- Artpool–Boglár, T/6/1971. Németh Ernő, a SMT VB Fonyódi Járási Hivatal művelődésügyi osztályvezető levele Galántai Györgynek, 1971. július 23. *A 1842-2/1971. sz. betiltó határozat elleni fellebbezés elutasítása.*
20. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
- Artpool–Boglár, T/7a, b/1971. a) Kovács Sámuel, a Balatonboglári Községi Tanács elnökének levele Galántai Györgynek, 1971. november 15.
b) A válaszlevél feladóvevénye (az előző hátoldalára ragasztva), 1971. december 8. *Időpont egyeztetése a kápolnatárlatok további sorsával kapcsolatos hivatalos megbeszélésre.*
a) 34. dok. Ue. még: SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- Artpool–Boglár, T/8/1971. Galántai György levele (piszkozat) Gulyás Józsefnek (Megyei Tanács, Kaposvár) + ajánlott küld. feladóvevénye, 1971. december 8. *Időpont egyeztetése az 1972-es nyár programjával kapcsolatos problémák megbeszélésére.*
- Artpool–Boglár, T/9/1971. Kovács Sámuel, a Balatonboglári Községi Tanács elnökének válasza Galántai György levelére, 1971. december 10. *A kápolnatárlatok további sorsával kapcsolatos megbeszélés időpontjának egyeztetése.*
Ue. még: SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.
- Artpool–Boglár, T/10/1971. Galántai György levele Gulyás Józsefnek + ajánlott küld. feladóvevénye, 1971. december 28. *A kápolnatárlatok 1972-es tervei.*
38. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973; SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.
- Artpool–Boglár, T/11/1971. Galántai György levele Kovács Sámuelnek + ajánlott küld. feladóvevénye + melléklet, 1971. december 28. *Mellékeli a Gulyás Józsefnek írt levelét.*
- Artpool–Boglár, T/12/1971. Galántai György levele Németh Ernőnek + ajánlott küld. feladóvevénye + melléklet (T/14/1971.), 1971. december 28. *Mellékeli a Gulyás Józsefnek írt levelét.*

- Artpool–Boglár, T/13/1971. Galántai György levele dr. Hock Jánosnak + ajánlott küld. feladóvévénye, 1971. december 28. *A kápolnatárlatok 1972-es tervei.*
- Artpool–Boglár, T/1/1972. Dr. Hock János, a SMT VB Művelődésügyi Osztály balatoni főelőadójának válaszlevele Galántai Györgynek, 1972. január 6., *a balatonboglári kápolnatárlatokkal kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/2/1972. Salamon János levele Galántai Györgynek, 1972. február 20., *a kápolna rendbehozatalával kapcsolatban.*
41. dok.
- Artpool–Boglár, T/3/1972. Horváth Lajos osztályvezető (SMT VB Műv. Oszt.) levele valamennyi községi, nagyközségi tanács, járási hivatal elnökének, városi tanács művelődésügyi osztálya vezetőjének és művelődési intézmények igazgatóinak, 1972. április 20. *Műsorok, kiállítások engedélyezése.*
43. dok.
- Artpool–Boglár, T/4/1972. (Salamon) János levele Galántai Györgynek + boríték, 1972. május 9. *A kápolna villanyszerelési munkáival kapcsolatos ügyek intézése.*
- Artpool–Boglár, T/5/1972. Galántai György levele Horváth Lajosnak, a SMT VB Művelődésügyi osztályvezetőjének (3 példány) + ajánlott küld. feladóvévénye, 1972. május 15. *Beszámoló zsiúriengedély megkéréséről, tájékoztatás kérése a további engedélyekkel kapcsolatban.*
45. dok.
- Artpool–Boglár, T/6a, b/1972. Galántai György levele a Kaposvári Közegészségügyi és Járványügyi állomásnak
a) Piszkozat, d. n.
b) Gépelt változat + ajánlott küld. feladóvévénye, 1972. május 15. *Tájékoztatás kérése a kápolna működéséhez szükséges minimális egészségügyi feltételek betartásáról.*
47. dok.
- Artpool–Boglár, T/7/1972. Dr. Tóth Sándor Köjál igazgató főorvos (Somogy megyei Közegészségügyi–Járványügyi Állomás) levele dr. Schneider Istvánné Járási ÁKJF-nek, 1972. május 19. *Mellékeli Galántai György levelét (T/6/1972.), kéri az elsőfokú egészségügyi hatóság intézkedését.*
46. dok.
- Artpool–Boglár, T/8/1972. Dr. Schneider Istvánné (Járási Állami Közegészségügyi Járványügyi Felügyelőség) levele Galántai Györgynek, 1972. június 9. *Tájékoztatás a tárlatok minimális egészségügyi feltételeiről.*
50. dok.
- Artpool–Boglár, T/9/1972. A Dél-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat fonyódi kirendeltségének levele Galántai Györgynek + ajánlott küld. feladóvévénye, 1972. június 16., *az áram bekapcsolásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/10/1972. Galántai György válaszlevele a Dél-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat fonyódi kirendeltségének + ajánlott küldemény feladóvévénye, 1972. június 19., *az áram bekapcsolásával kapcsolatban (mellékelten küldi az átutalási postautalvány feladóvévényét).*
- Artpool–Boglár, T/11a, b/1972. a) Bejelentkezési nyilatkozat és megrendelés, számla (Dél-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat, Fonyódi Kirendeltsége), 1972. június 22., *áram bekötésével kapcsolatban.*
b) Számla (kézírással), d. n. [1972. június], *villanyszerelési munkákért 1000 Ft kifizetéséről.*
- Artpool–Boglár, T/12/1972. Galántai György levele Kovács Sámuel balatonboglári tanácselnöknek (piszkozat), d. n. [1972. júl. 1.]. *A kápolna műteremként való használatának bejelentése.*
55. dok.
- Artpool–Boglár, T/13/1972. Galántai György kérelme (kitöltött űrlap), d. n. [1972. június], *használatbavételi engedélyhez.*
- Artpool–Boglár, T/14/1972. Ideiglenes laccímbejelentő (kitöltött űrlap), 1972. július 7., a hátoldalon Galántai György kézirásos feljegyzése, *a kápolnába való ideiglenes bejelentkezéssel kapcsolatban.*

- Artpool–Boglár,
T/15a, b/1972. a) A SM Földhivatal jegyzőkönyve, 1972. szeptember 18.
b) Általános helyszínrajz (földhivatali kivonat) Balatonboglár község r. k. kápolna tornyáról (a hátoldalán a T/16/1972. sz. levél piszkozata) . *Háromszögelési magassági jel elhelyezése a kápolna tornyán.*
- Artpool–Boglár, T/16/1972. Galántai György levele Németh Árpád, a SM Földhivatal műszaki üi. részére, Kaposvár, 1972. november 16., *a háromszögelési jel karbantartásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/17/1972. Fábíán László levele a Somogy megyei Földhivataltól Szabó Istvánnak, a kápolna gondnokának, 1972. november 27., *a balatonboglári kápolnaműterem tornyának rongálódásával kapcsolatban.*
- Artpool–Boglár, T/1/1973. Galántai György lakcímbejelentő lapja (kitöltött nyomtatvány), 1973. június 12. *Ideiglenes bejelentkezési kérelem a kápolnába.*
- Artpool–Boglár, T/2/1973. Galántai György levele Kovács Sámuelnek, a Balatonboglári Községi Tanács elnökének (piszkozat), 1973. június 13. *Hozzájárulás kérése ideiglenes bejelentkezéshez.*
Ue. még: MOL XIX-I-4-m 117.916/1973
- Artpool–Boglár, T/3/1973. Bogdán Ferenc, a Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerve vezetőjének levele Galántai Györgynek, 1973. június 20. *Bejelentkezési kérelem elutasítása.*
- Artpool–Boglár, T/4/1973. Jegyzőkönyv, 1973. június 21., *a kápolna lakás, illetőleg tartózkodás céljára történő használatának közegészségügyi ellenőrzéséről.*
67. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973; SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.
- Artpool–Boglár, T/5/1973. A Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének 3534-2. sz. határozata, 1973. június 26. *Galántai György budapesti lakos építésrendészeti ügye (a Temetődombon létesített árnyékszék lebontását elrendelő határozat).*
70. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- Artpool–Boglár, T/6/1973. A Balatonboglári Községi Tanács VB: Szakigazgatási Szervének 3534-4. sz. határozata, 1973. július 16. *Galántai György budapesti lakos építésrendészeti ügye (a kápolna jelenlegi használatának megszüntetésére felszólító határozat).*
78. dok.
- Artpool–Boglár, T/7/1973. Galántai György levele az Állami Földmérési Hivatal Járási Központjának, Fonyód (piszkozat), 1973. július 20. *Kérelem a temetőkápolnához tartozó telek kitűzésére, illetve helyszínrajzának megküldésére.*
- Artpool–Boglár, T/8/1973. Galántai György levele a SMT VB Fonyódi Járási Hivatal Műszaki Osztályának, 1973. július 20. *Fellebbezés a Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének 3534-2/1973. sz. határozatára.*
79. dok.
- Artpool–Boglár, T/9/1973. Galántai György levele a SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Műszaki Osztályának (piszkozat), d. n. *Fellebbezés-tervezet a Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének 3534-2/1973. sz. határozatára.*
- Artpool–Boglár, T/10/1973. Galántai György levele a SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Műszaki Osztályának (piszkozat), 1973. július 30. *Fellebbezés a 3534-4/1973. sz. határozatra.*
- Artpool–Boglár, T/11/1973. Krikovszky Péter levele Galántai Györgynek, d. n., *az illembellyel kapcsolatos építésrendészeti kérdésekről.*

- Artpool–Boglár,
T/12a, b/1973. a) A balatonboglári Tanács VB idézése Galántai György részére építési szabálysértés ügyében 1973. július 31-re, 1973. július 26.
b) A SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának 44/1973. sz. szabálysértési határozata, 1973. augusztus 1. *Pénzbírság kiszabása.*
b) 89. dok.
- Artpool–Boglár, T/13/1973. Egészségügyi Minisztérium 52.252/1973. sz. határozata, 1973. augusztus 3. *A kápolnával kapcsolatos közegészségügyi intézkedés.*
- Artpool–Boglár,
T/14a, b/1973. a) Bogdán Ferenc szakig. szerv. vez. (Balatonboglári Községi Tanács) levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. augusztus 4. *Galántai György 1973. augusztus 2-án érkezett bejelentésének megküldése a Járási Hivatal Igazgatási Osztályának.*
b) Galántai György feljegyzése. *Az 1973. július 31-i tárgyaláson nem tudott megjelenni, kimentette magát.*
- Artpool–Boglár, T/15/1973. Liskai Mihály hivatalvezető h. (Járási Földhivatal) levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 14. *Válasz Galántai július 23-i telekkitűzési kérelmére.*
- Artpool–Boglár, T/16/1973. A SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának 53/1973. sz. szabálysértési határozata + boríték, 1973. augusztus 15. (címezett: Galántai György). *A tűzrendészeti és gázenergiára vonatkozó biztonsági szabályok megszegése miatt pénzbírság kiszabása.*
- Artpool–Boglár, T/17/1973. A SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Műszaki Osztályának 6095-2/1973. sz. határozata, 1973. augusztus 21. *Fellebbezés elutasítása a kápolna használatát megszüntető építésrendészeti határozat ügyében.*
- Artpool–Boglár, T/18/1973. Galántai György levele a SMT VB Igazgatási Osztályának (piszkozat) + ajánlott küldemény feladóvevénye, 1973. augusztus 22. *Kérelem a 44/1973. sz. határozat módosítására.*
- Artpool–Boglár, T/19/1973. A Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének 3760-4/1973. sz. határozata, 1973. augusztus 24. *Galántai György budapesti lakos építésrendészeti ügye. A kápolna kilakoltatásának elrendelése*
108. dok.
- Artpool–Boglár, T/20/1973. Távirat szövege (piszkozat), 1973. augusztus 25. *Kérelem kilakoltatási határozat felülvizsgálására.*
109. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- Artpool–Boglár, T/21/1973. Orosz Balázs ügyvéd kézírásos levele Galántai Györgynek, 1973. augusztus 25–26. *Jogi tanácsok a végrehajtás felfüggesztésével kapcsolatban.*
110. dok.
- Artpool–Boglár, T/22/1973. Kilakoltatási jegyzőkönyv, 1973. augusztus 25. (dátum [Galántai kézírásával]: augusztus 27-én, hétfőn) + kápolna feliratú, hivatalosan lepecsételt boríték (a kulcsot tartalmazta). *A 3534-4/1973. sz. kilakoltatási határozat végrehajtásának dokumentumai.*
112. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- Artpool–Boglár, T/23/1973. Galántai György levele a SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának (2 példány), 1973. augusztus 26. *Kifogás bejelentése az 53/1973. sz. szabálysértési határozat ellen.*
111. dok.
- Artpool–Boglár,
T/24a, b/1973. a) Galántai György távirata a Somogy Megyei Tanácsnak (piszkozat)
b) Jegyzőkönyv, 1973. augusztus 30., *a kápolna végleges kiürítésével kapcsolatban.*
b) Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- Artpool–Boglár, T/25/1973. Galántai György levele a Fonyódi Járási Földhivatalhoz (piszkozat), 1973. szeptember 3. *Telekkitűzés időpontjának megkérése.*

- Artpool–Boglár, T/26a/1973.
T/26b/1973/1–2–3–4–5.
- a) Határozat szabálysértési ügyben hozott elsőfokú határozat helybenhagyásáról és fellebbezés elutasításáról + boríték, 1973. szeptember 6. *Galántai György szabálysértési ügye. Az engedély nélküli árnyékszék építés ügyében hozott 44/1973. sz. építésrendészeti szabálysértési hat. és bírság elleni fellebbezés elutasítása.*
b) 1973/1. Térítvény; 1973/2. Felhívás 1000 Ft bírság kifizetésére, 1973. szeptember 19.; 1973/3. postai feladóvény 1000 Ft befizetéséről, 1973. szeptember 27.; 1973/4. postai válaszlap 1000 Ft bírság lerovására; 1973/5. postai válaszlap 1000 Ft bírság lerovására.
- Artpool–Boglár, T/27a/1973.
T/27b/1973/1–2–3–4.
- a) A Fonyódi Járási Hivatal Igazgatási Osztályának Határozata az 53-2/1973. szabs. sz. határozat ellen emelt kifogás elutasítására + boríték, 1973. szeptember 13. *Galántai György szabálysértési ügye. Az 53/1973. sz. tűzrendészeti szabálysértési határozat, és bírság elleni fellebbezés elutasítása.*
b) 1973/1. postai feladóvény 500 Ft befizetéséről, 1973. szeptember 25.; 1973/2. Felhívás 500 Ft bírság kifizetésére, 1973. szeptember 20.; 1973/3. postai válaszlap 500 Ft bírság befizetésére; 1973/4. Térítvény.
- Artpool–Boglár, T/28/1973.
- Galántai György levele a SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának (3 példány), 1973. szeptember 19. *Kérelem építésrendészeti szabálysértés miatt kiszabott 1000 Ft-os pénzbüntetés részletekben való törlesztésére.*
- Artpool–Boglár, T/29/1973.
- Galántai György levele a SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának (2 példány) + ajánlott küldemény feladóvénye, 1973. szeptember 20. *Kérelem pénzbírság részletekben történő befizetésére.*
- Artpool–Boglár, T/30/1973.
- SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának 53-3/1973. sz. határozata + boríték, 1973. szeptember 25. *Részletfizetési kérelem elutasítása.*
- Artpool–Boglár, T/31/1973.
- SMT VB Fonyódi Járási Hivatala Igazgatási Osztályának 44-3/1973. sz. határozata + boríték, 1973. szeptember 25. *Részletfizetési kérelem elutasítása.*
121. dok.
- Artpool–Boglár,
T/32a, b/1973.
- a) A Déldunántúli Áramszolgáltató (DÉDÁSZ) levele Galántai Györgynek + boríték, 1973. augusztus 24., *a kápolna-műterem áramfogyasztásának rendezése ügyében.*
b) Melléklet: 1 db befizetési lap 533 Ft-ról.
- Artpool–Boglár, T/33/1973
- A DÉDÁSZ értesítése Galántai György részére, 1973. szeptember 21., *áramszolgáltatás szüneteltetéséről a tartozás rendezéséig.*
- Artpool–Boglár,
T/34a, b, c/1973
- a) A DÉDÁSZ levele Galántai Györgynek, 1973. szeptember 2.
b) 540 Ft-os számla az 1972. január–1973. augusztus 21-ig tartó áramfogyasztásról, 1973. szeptember 2.
c) Galántai György feladóvénye 540 Ft befizetéséről, 1973. szeptember 12. *Hátralék rendezése.*

Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana

- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- a) Bérleti szerződés Galántai György és a balatonboglári r. k. egyházközség között (géppel írt másolat), 1968. február 25.
b) Bérleti szerződés Galántai György és a balatonboglári r. k. egyházközség között, 1968. február 25., jóváhagyva: 1968. március 13.
- b) 5. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, E/2/1968.; SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. (hiteles másolat, 1973. június 15.)
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Czövek Jenő ppi. tan. plébános levele az Egyházmegyei Hatóságnak, 1968. március 5. *Bérleti szerződés felterjesztése jóváhagyásra.*
3. dok.

- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- a) Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó levele Czövek Jenő püspöki tanácsosnak, plébánosnak, 1968. március 13. *Bérleti szerződés jóváhagyása*;
b) Jegyzőkönyv a bérbeadás tárgyában összehívott rendkívüli ülésről, 1968. február 25. (hiteles másolat, 1999. augusztus 11.).
a) 6. dok. b) 4. dok.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- a) Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó levele Szöllősi Ferenc c. esperes, plébánosnak, 1971. június 4. *Körmendy Lajos panaszelevelének megküldése, utasítás vizsgálat lefolytatására*;
b) Melléklet: Körmendy Lajos levele a veszprémi Egyházmegyei Hatóságnak, 1971. május 20. *Kérelem a kápolna és az azt övező telekrész használatbavételével kapcsolatos okmányok megtekintésére*.
a) 12. dok. b) 10. dok.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Dr. Klempa Sándor apostoli kormányzó levele Körmendy Lajosnak, 1971. június 4. *Értesítés vizsgálat megindításáról*.
11. dok.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Szerződéstervezet a balatonboglári r. k. egyházközség és a balatonboglári községi tanács között, 1973. július 13. *Az egyházközség tulajdonában lévő kápolna és 500 n.öl terület kezelői jogának átadásával kapcsolatban*.
76. dok. Ue. még: SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Páskai István püspökladányi esperes, plébános levele Lékai László veszprémi püspöknek, 1973. július 27. *Beszámoló a kápolnában tapasztaltakról*.
84. dok.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Lékai László veszprémi püspök levele Szöllősi Ferenc plébánosnak, 1973. július 30. (130-1/1973. jelzettel). *Utasítás a Galántai Györggyel kötött bérleti szerződés felmondására*.
86. dok.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Lékai László veszprémi püspök levele Páskai István püspökladányi esperesnek, 1973. július 30. *Tájékoztató intézkedés megindításáról*.
85. dok.
- Érseki Levéltár, Veszprém,
Acta Dioecesana,
f. 130-1/1968.
- Lékai László veszprémi püspök levele Kocsis László tanácselnök helyettesnek, 1973. július 31., *a temető-kápolnával kapcsolatos visszaélésekre vonatkozó átiratával kapcsolatban; tájékoztató a balatonboglári plébánosnak küldött 1973. július 30-i levélről*.
87. dok.
- Fővárosi Bíróság Irattára**
- Fővárosi Bíróság Irattára,
20.520/1974.
- Pór György helyreigazítási kérelme a Népszabadsághoz, 1973. december 27. *Szabó László: Happening a kriptában című cikke kapcsán*.
136. dok. Ue. még: MTA-KK-AKH/Ms 6035/1.
- Fővárosi Bíróság Irattára,
20.520/1974.
- Pór György keresete a Fővárosi Bírósághoz, d. n. [1974. január 20. k.], az irat hátoldalán: érkezett: január 22. *Szabó László: Happening a kriptában című cikke kapcsán*.
149. dok.
- Fővárosi Bíróság Irattára,
20.520/1974.
- A Népszabadság előkészítő irata, d. n. [január vége], *a Fővárosi Bírósághoz sajtó-helyreigazítás ügyében indított eljárásban*.
151. dok.
- Fővárosi Bíróság Irattára,
20.520/1974.
- Csáki Sándor BM sajtóiroda vezetőjének levele Szabó Lászlónak, 1974. február 5. *A Belügyminisztérium titkárságának tájékoztatója Pór György balatonboglári tevékenységével kapcsolatos információkról*.
153. dok.

Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	Jegyzőkönyv nyilvánosan tartott tárgyalásról, 1974. február 6. <i>Készült a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási per első fokú tárgyalásán.</i>
Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	A Fővárosi Bíróság 1. P. 20.520/1974/3. sz. ítélete, 1974. február 6., <i>a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási perben.</i> 154. dok. Ue. még: MOL XX-5-c-20217/1974/8.
Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	Dr. Bán György ügyvéd (Budapesti 2. számú Ügyvédi Munkaközösség) bejelentése a Fővárosi Bíróság számára, 1974. február 7. <i>Lemond Pór György képviseletéről.</i>
Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	Pór György keresete a Legfelsőbb Bírósághoz, 1974. február 27., <i>az elsőfokú bíróság ítéletének felülvizsgálására és a Népszabadság sajtó-helyreigazításra való kötelezésére.</i>
Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	Idézés fellebbezési tárgyalásra, 1974. március 4., <i>Pór György felperes, a Népszabadság mint alperes ellen indított sajtó-helyreigazítási perében.</i>
Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	A Legfelsőbb Bíróság Pf. I. 20. 217/1974/8. sz. ítélete és az ítélet helybenhagyása, 1974. március 8., <i>a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási perben.</i> 157. dok. Ue. még: MOL XX-5-c-20217/1974/8.
Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974.	Jegyzőkönyv, 1974. március 8., <i>a Pór György kontra Népszabadság sajtó-helyreigazítási perben tartott nyilvános tárgyalásról.</i>

Magyar Országos Levéltár (MDP–MSZMP Iratok Osztálya; Minisztériumi Iratok; Legfelsőbb Bíróság – Polgári Kollégium)

MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e.	A kápolnatárlatok alkotóinak beadványa az MSZMP KB-hoz Molnár Ferenc et-nak + 1 oldal melléklet (a kápolnatárlatokkal kapcsolatban megjelent cikkek jegyzéke), 1971. július 30. 23. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, K/7/1971.
MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e	Orvos András levele Tóth Miklósnak, 1971. szeptember 25. <i>Mellékeli a kápolnatárlatok alkotóinak referátumát.</i> 29. dok.
MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e.	Vitaindító referátum, d. n. [1971. szeptember 25.]. <i>A kápolnatárlatok alkotóinak a Fiatal Művészek Klubjába meghirdetett találkozó alkalmából készített memoranduma.</i> 30. dok.
MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e.	Vadas József művészettörténész megjegyzései a kápolnatárlat résztvevőinek referátumához, 1971. szeptember 28. 31. dok.
MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e.	Tóth Miklós feljegyzése, 1971. október 27., <i>a balatonboglári kápolnatárlat néhány kiállítójával folytatott beszélgetésről.</i> Melléklet: Orvos András beadványa, az október 26-ra tervezett beszélgetés résztvevőinek listája, 1971. október 20. 32. dok.
MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/40. ő. e.	Az Állami Egyháziügyi Hivatal feljegyzése 1971. július 24., <i>a „balatonboglári kriptakápolna” felhasználásáról.</i> 33. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/1. ő. e.	Feljegyzés a Somogy megyei PMO értekezletről (1971. november 18.), 1971. november 20. <i>Molnár Gyula feljegyzése arról, hogy Aczél György többek között, a kápolnatárlatokkal kapcsolatos kérdésekre, is reflektált előadásában.</i> 37. dok.

- MOL XIX-I-4-m 118.195/1972 Galántai György levele a Művelődési Minisztérium Képzőművészeti Osztályára, Gádor Endre osztályvezetőnek, 1972. június 14. *Beszámoló az éves kiállítási programról, kérelem újvidéki művészek bemutatására.*
Ue. még: Artpool–Boglár, K/5/1972.
- MOL XIX-I-4-m 118.195/1972 Gádor Endre levele Galántai Györgynek, 1972. július 18., *külföldi művészek anyagának bemutatásával kapcsolatban.*
56. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, K/11/1972.
- MOL XIX-I-4-m 118.393/1972 Feljegyzés a balatonboglári kápolnatárlatok tárgyában, 1972. július 26., *a Pécsi Műhely és Haraszty István kiállításáról.*
Melléklet: a Pécsi Műhely kiállítási anyagának zsűri jegyzőkönyve (Ue. még: Artpool–Boglár, K/10b/1972.), és a Janus Pannonius Múzeum kísérőlevele, 1972. július 6.
59. dok.
- MOL XIX-I-4-m 118.393/1972 Ormos Tibor (Képző- és Iparművészeti Lektorátus) levele Gádor Endre osztályvezetőnek (Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztálya), 1972. július 28. *A Lektorátus feljegyzésének megküldése, valamint javaslatok a kápolna bezűntetésével kapcsolatban.*
60. dok.
- MOL XIX-I-4-m 117.916/1973 Ormos Tibor levele Gádor Endrének, 1973. június 11., *a kápolnatárlatokkal kapcsolatos intézkedésekről.*
61. dok.
- MOL XIX-I-4-m 117.916/1973 Galántai György levele Kovács Sámuelnek, a Balatonboglári Községi Tanács elnökének, 1973. június 13. *Hozzájárulás kérése ideiglenes bejelentkezéshez.*
Ue. még: Artpool–Boglár, T/2/1973.
- MOL XIX-I-4-m 117.916/1973 Gádor Endre osztályvezető (Művelődésügyi Minisztérium) levele Ormos Tiborhoz, 1973. június 19. *A Horváth Lajos (Somogy megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya) részére írott levél másolatának megküldése.*
68. dok.
- MOL XIX-I-4-m 117.916/1973 Gádor Endre osztályvezető (Művelődésügyi Minisztérium) levele Horváth Lajosnak (Somogy megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya) + 1 db prospektus (az 1973-as év művészeti eseményeinek programja), 1973. június 25. *Utastás Galántai programjának felülvizsgálatására és ellenintézkedések megtételére.*
69. dok. Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala; SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1973/4. ő. e. Bíró Gyula megyei titkár (MSZMP SMB) levele dr. Molnár Ferencnek (MSZMP TKKO) + melléklet (106. dokumentum), 1973. augusztus 24. *Rendőrségi jelentés megküldése, tájékoztató a kápolna bezárásával kapcsolatos további intézkedésekről.*
105. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.; MTA-KK-AKH/Ms 6035/1.
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1971/4. ő. e. A Fonyódi Járási Rendőr-főkapitányság jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. augusztus 22., *a Vakáció fn. akcióról.*
106. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1973/4. ő. e. Nyakas Szilárd riporter (Magyar Rádió) az 1973. augusztus 27-i kilakoltatáshoz kivezényelt emberekkel készített interjújának a szövege, d. n. [1973. augusztus vége].
Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
- MOL XX-5-c-20217/1974/8 A Fővárosi Bíróság 1. P. 20.520/1974/3. sz. ítélete, 1974. február 6., *a Pór György kontra Népszabadság helyreigazítási perben.*
154. dok. Ue. még: Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974

- MOL XX-5-c-20217/1974/8 A Legfelsőbb Bíróság Pf. I. 20. 217/1974/8. sz. ítélete, 5 oldal, és az ítélet helybenhagyása, 1974. március 8., *a Pór György kontra Népszabadság helyreigazítási perben.*
157. dok. Ue. még: Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974
- MOL XIX-I-7-n Kocsis László levele dr. Molnár Ferenc államtitkárnak + melléklet (meghívó), 1974. július 22., *a kápolna felújításával és az új Kápolna Tárlatok nyitó kiállításával kapcsolatban.*
161. dok. Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
- MOL XIX-I-7-n Svenda István osztályvezető (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály) levele Kedves ....Eltárs! megszólítással + címjegyzék, 1974. december 10. *Meghívó a balatonboglári temetődomb képzőművészeti terveiről tartandó megbeszélésre az 1974 nyarán megnyitott Balatonboglári Kápolnatárlat kapcsán*
163. dok. Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala; SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
- MOL XIX-I-7-n 117.916/1973 Svenda István levele Csorba Gézának, 1974. december 30. *Beszámoló az új Balatonboglári Kápolnatárlatok nyitókiállításával és a jövőbeni tervekkel kapcsolatban.*
Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1975/14. ő. e. Csorba Géza levele Berezky Lorándnak, 1975. szeptember 8. *Kemény György balatonboglári kiállításának betiltása.*
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1975/14. ő. e. Berezky Loránd feljegyzése, 1975. szeptember 30., *Kemény György kiállításával kapcsolatban.*
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1975/14. ő. e. Berezky Gyula (Magyar Rádió Politikai Adások Főszerkesztősége – Titkárság) levele Tóth Lórándnak, MSZMP KB, 1975. szeptember 30. *Kemény György kiállítása kapcsán Györffy Miklós által készített interjú megküldése.*
- MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/1975/14. ő. e. Györffy Miklós interjúja Svenda Istvánnal, d. n. [1975. szeptember?], *Kemény György kiállításának bezárása kapcsán.*
- MOL XIX-I-7-n 117.916/1973 Vízny Ottó levele Svenda Istvánnak, 1975. december 10. *A Múcsarnok részéről együttműködés felajánlása.*
Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
- MOL XIX-I-7-n 117.916/1973 Svenda István levele Vízny Ottónak, 1976. január 2. *Együttműködés elfogadása.*
Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár Kézirattára, Aczél György Kézirathagyaték

- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Bíró Gyula megyei titkár (MSZMP SMB) levele dr. Molnár Ferencnek, (MSZMP TKKO) + melléklet (106. dok.), 1973. augusztus 24., *rendőrségi jelentés megküldése, tájékoztató a kápolna bezárásával kapcsolatos további intézkedésekről.*
105. dok. Ue. még: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1973/4. ő. e.; SML XXVII. 518. f. MSZMP SM Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Honfi István propaganda és művelődésügyi osztályvezető levele dr. Molnár Ferencnek (MSZMP TKKO), 1973. szeptember 8.
Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.

- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. a) Szabó László feljegyzése Aczél Györgynek, 1973. december 18., *a Kertész Gyulával, Körmendi Jánosnéval, Lengyel Józsefnével és Vitányi Ivánnal folytatott beszélgetésről.*
b) Galántai György grafikájának fénymásolata.
129. dok.
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Eörsi István levele Sarlós Istvánnak, 1973. december 19., *Szabó László: Happening a kriptában című cikkére trt válasz közlése ügyében.*
130. dok.
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Eörsi István: Mi bújt elő a kriptából?, 1973. december 19. *Válasz Szabó László cikkére.*
131. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, K/3/1973.
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Eörsi István levele Sarlós Istvánnak, 1973. december 20., *a válaszcikkbe csúszott hibák korrigálásával kapcsolatban.*
132. dok.
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Pór György sajtó-helyreigazítási kérelme, 1973. december 27., *Szabó László: Happening a kriptában című cikke miatt.*
136. dok. Ue. még: Fővárosi Bíróság Irattára, 20.520/1974
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Szabó László: Feljegyzés Aczél György elvtársnak, 1974. január 7., *Pór György helyreigazítási kérelmével kapcsolatban.*
139. dok.
- MTA-KK-AKH/Ms 6035/1. Dr. Oláh Gábor jogtanácsos levele Pór Györgynek, 1974. január 9. *Sajtó-helyreigazítási kérelem elutasítása.*
140. dok.

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet (a Képző- és Iparművészeti Lektorátus iratanyaga)

- MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, Képző- és Iparművészeti Lektorátus, K-358/72. Jegyzőkönyv a Balatoni Kápolna Tárlat bírálatával kapcsolatos elvi állásfoglalásról, 1972. május 29.
Jegyzőkönyv képző- és iparművészeti alkotások elbírálásáról kiállítás céljára, 1972. május 29.
48. dok.

Somogy Megyei Bíróság Irattára

A Lengyeltóti Járásbíróság B.224/1973/2., valamint a Kaposvári Megyei Bíróság B.655/1973/4. sz. ítélete Pauer Gyula szobrászművész ellen hivatalos személy elleni erőszak büntette miatt indult büntetőügyben, 1973. július 2. és 1973. október 25.

Somogy Megyei Levéltár, Kaposvár

- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Dr. Hock János, a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály Balatoni főelőadójának levele a Balatonboglári Községi Tanács elnökének, 1971. június 14., *a kápolnában rendezett kiállítások és műsorok engedélyével kapcsolatban.*
13. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Kovács Sámuel községi tanácselnök válasza a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály balatoni főelőadójának, 1971. június 25., *a kiállítások és műsorok engedélyével kapcsolatban.*
14. dok.

- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Horváth Lajos osztályvezető (Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztály) levele a balatonboglári községi tanács elnökének, 1971. július 10. *A rendezvényekhez szükséges engedélyek megvizsgálását kéri, illetve azok hiányában a kápolnatárlatok bezárására szólít fel.*
15. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Kovács Sámuel községi tanácselnök levele a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának, 1971. július 12. *A kápolnatárlat beszüntetésével kapcsolatos, Galántai Györgynek szóló felszólítás felterjesztése.*
16. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Kovács Sámuel levele Galántai Györgynek, 1971. július 12. *Elrendeli a tárlat működésének megszüntetését és megtiltja propagandaanyagok felhasználását.*
17. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/1/1971.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Galántai György levele a Somogyi Néplap szerkesztőségébe, 1971. július 21., *sajtó-helyreigazítás ügyében.*
Ue. még: Artpool–Boglár, K/4/1971.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Németh Ernő, a SMT VB Fonyódi Járási Hivatal művelődésügyi osztályvezető levele Galántai Györgynek, 1971. július 23. *Az 1842-2/1971. sz. betiltó határozat elleni fellebbezés elutasítása.*
20. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/6/1971.
- SML MSZMP SM. Bizottsága, 1971/PMO-iratok, 2. cs. 13. ő. e. információs jelentések Németh Ferenc megyei első titkár jelentése Nádasdy Józsefnek, az MSZMP KB Agit. Prop. és Műv. Osztálya Információs Alosztály vezetőjének, 1971. július 23. *Heti információs jelentés az 1971. július 16–július 23-ig terjedő időszakra vonatkozóan.*
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Szabad Európa Rádió, Gallicus reflektora, Gallicus 1971. július 24-i kommentárjából, *a Boglári Tárlatról.*
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Az Állami Egyházügyi Hivatal feljegyzése a Somogyi Néplap szerkesztőségének, Jávorai Béla főszerkesztőnek, 1971. július 24., *a balatonboglári kápolna felhasználásáról.*
33. dok. Ue. még: Feljegyzés az MSZMP KB TKKO-nak, MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya, 288. f. 36/ 1971/40. ő. e.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Bartha Éva igazgatóhelyettes (Képző- és Iparművészeti Lektorátus) levele a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának, 1971. július 29. *Intézkedés kérése zsiüriengedély elmaradása miatt.*
22. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Jávorai Béla főszerkesztő válasza Galántai Györgynek, 1971. augusztus 2. *Sajtó-helyreigazítási kérelem elutasítása.*
25. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, K/8/1971.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Kovács Sámuel tanácselnök levele Galántai Györgynek, 1971. november 15. *Meghívó a kápolnatárlatokkal kapcsolatos megbeszélésre.*
34. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/7.a/1971.; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Dr. Draveczy Balázs megyei múzeumigazgató helyettes levele Bíró Gyulának, az MSZMP Somogy Megyei Bizottsága titkárának, 1971. november 17. *Kísérőlevél a balatonboglári kápolnatárlatról írt értékeléshez.*
35. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Dr. Draveczy Balázs véleménye a „Balatonboglári kápolna-tárlatról”, 1971. november 17.
36. dok.

- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e. Kovács Sámuel tanácselnök levele Galántai Györgynek, 1971. december 10. *Megbeszélés időpontjának egyeztetése.*
Ue. még: Artpool–Boglár, T/9/1971.
- SML XXVII. 530. Somogyi Néplap szerkesztőségének iratai, 1971. 2. ó. e. Molnár József r. szds. ov. levele a Somogyi Néplap szerkesztőségébe, 1971. december 15., *a balatonboglári sírrongálásokkal kapcsolatban.*
Ue. még: Artpool–Boglár, R/1a/1971.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ó. e. Galántai György levele Gulyás Józsefnek, a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya előadójának, 1971. december 28., *az 1972. évi kápolnatárlok megrendezéséről.*
38. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/10/1971; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973; SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e. Horváth Lajos osztályvezető (Somogy Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya) levele a Balatonboglári Községi Tanács elnökének, 1972. január 13. *Galántai György Gulyás Józsefnek címzett levelének megküldése és állásfoglalás kérése.*
39. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e. Kovács Sámuel tanácselnök levele a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályára, 1972. február 8. *Állásfoglalás a kápolnatárlok ügyében.*
40. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ó. e. Ósze István (MSZMP Községi Bizottsága) levele Balassa Béla et. részére + mellékletek (34., 39., 40. dokumentumok és Artpool–Boglár, T/9/1971), 1972. február 28. *A tárlatokkal kapcsolatos iratsomó megküldése.*
42. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottság 1972. XI. cs. 2. ó. e., MSZMP Boglári Községi PB VB ülések jegyzőkönyvei Kovács Sámuel és Vadász Gábor előterjesztése, 1972. március 20., *a községi PB VB 1972. március 22-i idegenforgalommal kapcsolatos ülésére.*
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottság 1972. XI. cs. 2. ó. e., MSZMP Boglári Községi PB VB ülések jegyzőkönyvei Jegyzőkönyv a balatonboglári községi tanács PB VB 1972. március 22-i üléséről.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Horváth Lajos osztályvezető (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya) levele Kovács Sámuel községi tanácselnöknek, 1972. május 29., *az 1972. évi zsűrizendő kiállításokkal és a kápolna státusával kapcsolatban.*
49. dok. Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai 0/Művelődésügyi osztály
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyódi Járási Hivatala Horváth Lajos osztályvezető (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály) levele Kovács Sámuel községi tanácselnöknek, 1972. június 21., *az 1972. június 20-án a kápolnában tartott ellenőrzésről, valamint a tárlatok megrendezésével kapcsolatos jogszabályok és rendeletek betartásával kapcsolatban.* (A 2. lap hátoldalán Németh Ernő ov. kézírásos feljegyzése a június 27-i ellenőrzésről, 1972. július 14.)
51. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Hegedüs László igazgató (balatonboglári Művelődési Ház) levele a Balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szerv vezetőjének, 1972. június 23. *A kápolnatárlok műsoros rendezvényeivel kapcsolatos engedélyek visszaigazoltatása.*
52. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Kovács Sámuel balatonboglári községi tanácselnök levele Hegedüs Lászlónak, a balatonboglári Művelődési Ház igazgatójának, 1972. június 24., *a műsoros rendezvények engedélyével kapcsolatban.*
53. dok.

- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyódi Járási Hivatala Németh Ernő osztályvezető (Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatalának Művelődésügyi Osztálya) levele a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályára, 1972. július 26. *A balatonboglári községi tanácselnök mellékelte jelentésének felterjesztése.*
57. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Kovács Sámuel balatonboglári községi tanácselnök jelentése a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának, 1972. július 21., *a kápolnatárlatról.*
58. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Hiteles másolat Galántai György és a balatonboglári r.k. egyházközség között 1968. február 25-én létrejött bérleti szerződésről, 1973. június 15.
Az eredetit l.: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecesana f. 130-1/1968.; Artpool–Boglár, E/2/1968. 5. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Kocsis László elnökhelyettes emlékeztetője, d. n. [1973. június 15?], *a balatonboglári községi tanácson 1973. június 15-én a kápolnatárlat, illetve Galántai György kápolna-műtermében végzett tevékenységével kapcsolatos megbeszélésről.*
62. dok. Ue. még: SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e.; SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Frankberger Ferenc r. őrnagy bűnügyi alosztályvezető (Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Fonyódi Járási Rendőrkapitányság) „Szigorúan titkos!” jelentése (+ 4 db kézzel írt nyilatkozat) a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. június 18., *az 1973. június 10-i és 16-i rendőri ellenőrzésről.*
63. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Frankberger Ferenc r. őrgy. bűnügyi alosztályvezető (Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Fonyódi Járási Rendőrkapitányság) „Szigorúan titkos!” jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. június 19., *Galántai betörésekkel kapcsolatos panaszairól.*
64. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Bíró Gyula megyei titkár levele Nagy Miklós osztályvezetőnek (MSZMP KB Tudományos, Kulturális és Közoktatási Osztály), 1973. június 21. *Az 1973. június 15-i megbeszélésről készült feljegyzés megküldése.*
65. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. „Szigorúan bizalmas” feljegyzés a balatonboglári „kápolnatárlat” ügyében + lista a megjelent cikkekről, 1973. június 21. *Feljegyzés az 1973. június 15-i megbeszélésről (az előző levél melléklete).*
66. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Jegyzőkönyv (készült a balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének hivatali helyiségében), 1973. június 21., *a kápolna lakás, illetve tartózkodás céljára történő használatának közegészségügyi ellenőrzéséről.*
67. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/4/1973.; SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e.
- SML MSZMP Fonyódi JB VB jegyzőkönyvek Jegyzőkönyv az 1973. június 22-én megtartott járási PB VB ülésről.
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyódi Járási Hivatala Gádor Endre osztályvezető (Művelődésügyi Minisztérium) levele Horváth Lajosnak (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály) + 1 db prospektus (az 1973-as év művészeti eseményeinek programja), 1973. június 25. *Utastás Galántai programjának felülvizsgáztatására és ellenintézkedések megtételére.*
69. dok. Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály; MOL XIX-I-4-m 117.916/1973.

- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 A balatonboglári Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervének határozata 1973. június 26., *Galántai György építésrendészeti ügyében.*
70. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/5/1973.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Dr. Göntér Ferenc SM Közegészségügyi- és Járványügyi Felügyelőség vezetőjének határozata, 1973. június 27. *A Balatonboglári Róm. kat. egyházközség tulajdonát képező temető-kápolnával kapcsolatos közegészségügyi intézkedés.*
71. dok. Ue. még: SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Dr. Bíró Gyula megyei titkár levele Böhm József elvtársnak, a Somogy Megyei Tanács elnökének, 1973. június 27. *Mellékelt feljegyzés megküldése.*
72. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Dr. Bíró Gyula megyei titkár feljegyzése, 1973. június 27., *az MSZMP Somogy Megyei Bizottságán a kápolnatárlatok ügyében tartott 1973. június 25-i megbeszélésről.*
73 dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Szabó Sándor r. alezr. kapitányság-vezető (SMRFBK Járási Rendőrkapitányság) levele az MSZMP Járási Bizottság I. titkárának, 1973. július 13., *rendőrségi összefoglaló jelentés megküldéséről.*
74 dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Szabó Sándor r. alezr. (Fonyódi Járási Rendőrkapitányság) jelentése a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének 1973. július 13., *az 1973. július 8-i rendőri ellenőrzésről.*
75. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Szerződéstervezet a balatonboglári r. k. egyházközség és a balatonboglári községi tanács között, 1973. július 13., *az egyházközség tulajdonában lévő kápolna és 500 n.öl terület kezelői jogának átadásával kapcsolatban.*
76. dok. Ue. még: Érseki Levéltár, Veszprém, Acta Dioecisana f. 130-1/1968.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Feljegyzés, 1973. július 14., *a kápolna 1973. július 14-i ellenőrzéséről.*
77. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Kolip Gyula r. őrnagy alosztályvezető (Fonyódi Járási Rendőrkapitányság, Közrendvédelmi Alosztály) jelentése a Járási Rendőrkapitányság vezetőjének, 1973. július 22., *az 1973. július 22-i, hajnali rendőri ellenőrzésről.*
80. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Kolip Gyula r. őrnagy alosztályvezető (Fonyódi Járási Rendőrkapitányság, Közrendvédelmi Alosztály) jelentése a Járási Rendőrkapitányság vezetőjének, 1973. július 23., *az 1973. július 23-i, hajnali rendőri ellenőrzésről.*
81. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyódi Járási Bizottságának iratai 1957–1974., 8/16. ő. e. Kolip Gyula r. őrnagy alosztályvezető (Fonyódi Járási Rendőrkapitányság, Közrendvédelmi Alosztály) jelentése a Járási Rendőrkapitányság vezetőjének, 1973. július 24., *az 1973. július 24-i, hajnali rendőri ellenőrzésről.*
82. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Papp István műszaki ügyintéző (Községi Tanács Szakigazgatási Szerve) levele a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatal Igazgatási Osztályának, 1973. július 25. *Kiegészítés kérés szabálysértési feljelentéshez.*
83. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Papp István műszaki ügyintéző (Községi Tanács Szakigazgatási Szerve) levele a Somogy Megyei Tanács VB Fonyódi Járási Hivatal Műszaki Osztályának, 1973. július 31. *Galántai György budapesti lakos építésrendészeti ügye.*
88. dok.

- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. csoport, 25. ő. e. Dr. Rábai István igazgató (Állami Biztosító Somogy Megyei Igazgatósága) levele dr. Bíró Gyulának, az MSZMP SMB titkárának, 1973. augusztus 1., *Galántai György biztosítási kérelmének elutasításával kapcsolatban.*
- SML XXVII. 518. f. MSZMP SM Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Bíró Gyula megyei titkár (MSZMP SMB) levele dr. Molnár Ferencnek, (MSZMP TKKO), 1973. augusztus 24., *rendőrségi jelentés megküldéséről, valamint tájékoztató a kápolna bezárásával kapcsolatos további intézkedésekről.*
105. dok. Ue. még: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1973/4. ő. e.; MTA-KK-AKH/Ms 6035/1.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Frankberger Ferenc r. őrnagy bűnügyi alosztályvezető (Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Fonyódi Járási Rendőrkapitányság) levele a Somogy megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. augusztus 22., a „*Vakáció*” *fedőnevű akció során végrehajtott ellenőrzésről* (az előző dokumentum melléklete).
106. dok. Ue. még: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1973/4. ő. e.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Galántai György távirata a balatonboglári községi tanácsnak, 1973. augusztus 25. *Kérelem kilakoltatási határozat felülvizsgálására.*
109. dok. Ue. még: Artpool–Boglár, T/20/1973.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Papp István műszaki ügyintéző (Községi Tanács Szakigazgatási Szerve) levele a Járási Rendőrkapitányságnak, 1973. augusztus 25. *Karhatalom kérése kilakoltatáshoz.*
107. dok.
- SML XXVII. 522. MSZMP Fonyód JB iratai 1973/PMO 8. cs. 2. ő. e. információs jelentések Tóth József járási titkár jelentése a megyei pártbizottságnak, 1973. augusztus 27., *a fonyódi járás politikai hangulatáról az 1973. július 28–augusztus 28. közötti időben.*
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Jegyzőkönyv, 1973. augusztus 27., *kilakoltatás végrehajtásáról.*
112. dok. u. e. még: Artpool–Boglár, T/22/1973.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Nyakas Szilárd riporter (Magyar Rádió) az 1973. augusztus 27-i kilakoltatáskor készített interjú (a rendőrség részére átadott magnószalagról leírt szöveg), d. n. [1973. augusztus vége].
Ue. még: MOL MDP–MSZMP Iratok Osztálya 288. f. 36/1973/4. ő. e.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Frankberger Ferenc r. őrnagy bűnügyi alosztályvezető (Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Fonyódi Járási Rendőrkapitányság) levele a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjének, 1973. augusztus 28., *az 1973. augusztus 27-i kilakoltatással kapcsolatos karhatalmi intézkedésekről.*
113. dok.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Jegyzőkönyv, 1973. augusztus 30., *a kápolna kiürítésével kapcsolatban.*
Ue. még: Artpool–Boglár, T/24b/1973.
- SML XXVIII. 663. Boglár Községi Tanács iratai 4112/1973 Galántai György távirata, 1973. augusztus 30., *a kápolna kiürítésével kapcsolatban.*
Ue. még: Artpool–Boglár, T/24a/1973.
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala Takács Kálmán mb. főosztályvezető (Művelődésügyi Minisztérium) levele Svenda István osztályvezetőnek (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály), 1973. december 19., *Szabó László cikkével (Népszabadság, 1973. december 16.) kapcsolatban.*
133. dok.
- SML XXVII. 518. f. MSZMP S. M. Bizottságának iratai, 1973, PMO-iratok, 2. cs. 25. ő. e. Honfi István propaganda és művelődésügyi osztályvezető levele dr. Molnár Ferencnek (MSZMP TKKO), 1973. szeptember 8., *a kápolna bezárásáról és a jelenlévők igazoltatásáról.*
Ue. még: MTA-KK-AKH/Ms 6035/1.
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala Svenda István osztályvezető (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály) levele Takács Kálmán mb. főosztályvezetőnek (Művelődésügyi Minisztérium), 1974. január 11., *a Népszabadságban megjelent cikket megelőző intézkedésekről.*
141. dok.

- SML XXV. 12. Somogy Megyei Főügyészség iratai, lg. 68/1974
Dr. Gibicsár Gyula és dr. Márton László főügyészségi ügyészek feljegyzése a megyei főügyésznek, 1974. január 17., *a Happening a kriptában című cikkel kapcsolatban.*
- SML XXV. 12. Somogy Megyei Főügyészség iratai, lg. 68/1974
Dr. Halász János megyei főügyész levele Bíró Gyulának az MSZMP SMB titkárának, 1974. január 21. *A Happening a kriptában című cikk kapcsán készült feljegyzés megküldése.*
144. dok.
- SML XXV. 12. Somogy Megyei Főügyészség iratai, lg. 68/1974
Dr. Halász János megyei főügyész feljegyzése, 1974. január 17., *a Happening a kriptában című cikkel kapcsolatban.*
145. dok.
- SML MSZMP Fonyódi JB VB 1974. április 19. 1
Jelentés, 1974. április 19., *a Balaton-parti idegenforgalom gazdasági, ideológiai, politikai hatásáról és feladatairól a járásban, a járási párttervezet határozata alapján.*
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Kocsis László levele dr. Molnár Ferenc államtitkárnak + melléklet (meghívó), 1974. július 22., *a kápolna felújításával és az új Kápolna Tárlatok nyitó kiállításával kapcsolatban.*
161. dok. Ue. még: MOL XIX-I-7-n 117.916/1973
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala
Svenda István osztályvezető (Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztály) levele Kedves ....Eltárs! megszólítással + címjegyzék, 1974. december 10. *Meghívó a balatonboglári temetődomb képzőművészeti terveiről tartandó megbeszélésre az 1974 nyarán megnyitott Balatonboglári Kápolnatárlat kapcsán.*
163. dok. Ue. még: SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály; MOL XIX-I-7-n
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala
Svenda István levele Honfi Istvánnak + melléklet: a résztvevők névsora, 1974. december 30. *Feljegyzés megküldése a kápolnadomb hasznosításával kapcsolatos tanácskozásról.*
Ue. még: MOL XIX-I-7-n 117.916/1973
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Svenda István levele Csorba Gézáknak, 1974. december 30. *Beszámoló az új Balatonboglári Kápolnatárlatok nyitókiállításával és a jövőbeni tervekkel kapcsolatban.*
Ue. még: MOL XIX-I-7-n 117.916/1973
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Hidvégi István igazgató (Kiállítási Intézmények) levele Svenda Istvánnak, 1975. január 22. *Tájékoztató kérése a Kék Kápolna 1975-ös programjával kapcsolatban.*
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Svenda István levele Hidvégi István igazgatónak (Kiállítási Intézmények), 1975. április 8. *Tájékoztató Vadas József művészettörténész felkéréséről és a Kék Kápolna programjáról.*
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Bartha Éva levele Hegedüs László igazgatónak (Vikár Béla Művelődési Központ, Balatonboglár), 1975. július 18. *Tájékoztató arról, hogy Gecser Lujza lemondja boglári kiállítását.*
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Bartha Éva levele a megyei művelődésügyi osztályvezetőnek, Svenda Istvánnak, 1975. július 18. *Megküldi a Hegedüs Lászlónak írt levél másolatát.*
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Hausz Gyula megyei művelődésügyi ov. helyettes levele Ágoston Ernő tanácselnöknek, 1975. július 25. *Kemény György kiállításával kapcsolatban.*
- SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály
Svenda István levele Ágoston Ernő tanácselnöknek, 1975. augusztus 27. *Kemény György kiállításával kapcsolatban.*

SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai U/VB Fonyód Járási Hivatala	Ágoston Ernő tanácselnök levele Svenda István osztályvezetőnek (SMT VB Művelődésügyi Osztály) 1975. szeptember 8. <i>Kemény György kiállításával kapcsolatban.</i> 165. dok.
SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály	Csorba Géza levele Svenda Istvánnak. 1975. november 27., <i>a Múcsarnokkal való együttműködéssel kapcsolatban.</i>
SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály	Vizy Ottó (Kiállítási Intézmények, Múcsarnok) levele Svenda Istvánnak, 1975. december 10. <i>Együttműködés felajánlása.</i> Ue. még MOL XIX-I-7-n 117.916/1973.
SML XXIII. 1. Somogy Megyei Tanács iratai O/Művelődésügyi Osztály	Svenda István levele Vizy Ottónak, 1976. január 2. <i>A Múcsarnokkal való együttműködés elfogadása.</i> Ue. még: MOL XIX-I-7-n 117.916/1973.

Történeti Hivatal

TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Jelentés Adamis Béláról, Pest Megyei RFK, I/I-2. Osztály, Budapest, 1973. június 25.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-a. alosztály jelentése Adamis Béla és társai ügyében, 1973. augusztus 7. 91. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Lámpás” fn. ügynök jelentése Halász Péter tevékenységéről (Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-a. alosztály), 1973. augusztus 13. 94. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Lámpás” fn. ügynök jelentése Galántai György tevékenységéről (Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-a. alosztály), 1973. augusztus 13. 93. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Lámpás” fn. ügynök Galántaival kapcsolatos jelentése (Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-a. alosztály), 1973. augusztus 13. 95. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-b. alosztály jelentése a „Tükör” kiállításról. 1973. augusztus 14. 92. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Olasz” fn. ügynök jelentése Halász Péteréről és a „Tükör” kiállításról, 1973. augusztus 14. 96. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-b. alosztály jelentése a Halász Színház előadásairól és a „Tükör” kiállításról, 1973. augusztus 14. 97. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Lámpás” fn. ügynök jelentése a Kápolna-műteremben rendezett „Tükör” című tárlatról, Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-a. alosztály, 1973. augusztus 15. 98. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztálya által Galántai György és társai ügyében készített jelentés megküldése a BM III/III-4. Osztály vezetőjének, 1973. augusztus 22. 103. dok.

TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályának jelentése a balatonboglári kápolnában rendezett összejövetelekről, 1973. augusztus 22. 104. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Jelentés a „Zuglói” fn. jelölttel történt találkozásról, Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-b. alosztály, 1973. augusztus 22. 101. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Jelentés az S. G. társadalmi kapcsolattal történt találkozásról, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1973. augusztus 29. 100. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Javaslat „Horgászok” fn. ügyjelzésben, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1973. augusztus 29. 115. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály jelentése, 1973. szeptember 5. 116. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Galántai Györggyel kapcsolatos rendőri jelentés felterjesztése (a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság levele a BM III/III. főcsoport-főnökhelyettesének), 1973. szeptember 6. 117. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság jelentése a „VAKÁCIÓ” fn. közbiztonsági akcióról, 1973. szeptember 6. 118. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Kivonat „Huszt” fn. ügynök 1973. VIII. 30-i jelentéséből, Budapesti Rendőrkapitányság, III/III-b. alosztály, 1973. szeptember 10. 114. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	A Belügyminisztérium III/III-4-c. alosztály jelentése a „Szövegek” című kiállításról, 1973. szeptember 11. 119. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Kivonat „Huszt” fn. ügynök 1973. VIII. 27-i jelentéséből, a „Konkrét költészet” című kiállításról, Budapesti Rendőr-főkapitányság III/III-B. alosztály, 1973. szeptember 15. 99. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	A Belügyminisztérium jelentése a kápolnatárlatokról, Budapest, 1973. november 15. 122. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Pécsi Zoltán” fn. tmb. jelentése Halász Péter csoportjáról, Belügyminisztérium III/III-4-c. alosztály, 1973. november 22-én. 123. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	A Belügyminisztérium jelentése a kápolnatárlatokról, 1973. november 25.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	„Pécsi Zoltán” fn. tmb. jelentése Halász Péter csoportjáról, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1973. november 28. 124. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Határozat Galántai György „M” esetén történő őrizetbe vételére, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1973. december 13. 126. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Javaslat csoport-dosszié nyitására, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1973. december 13. 125. dok.

TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Szabó László cikkének visszhangjáról, Belügyminisztérium, 1973. december 22. 135. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Feljegyzés a „Horgászok” fn. csoportról Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 3.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	(Intézkedési terv) Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 11. 142. dok.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Határozat csoport-dosszié nyitására, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 12.
TH O-16268/1., Horgászok I. fn. dosszié	Jelentés a Horgászok fn. csoportról, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 14.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről és a Szabó László-féle cikkel kapcsolatban, Belügyminisztérium III/III-4-c. alosztály, 1974. január 15. 143. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Kivonat „Kárpáti Miklós” fn. tmb 1974. január 9-én adott jelentéséből, Tatabánya, 1974. január 22.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Intézkedési terv a „Horgászok” fn. ügyben, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 24. 146. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Hap Béláról, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 28.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	„Pécsi Zoltán” fn. ügynök jelentése Galántai Györgyről, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. január 29. 147. dok.
TH M-38710/1., Pesti fn. dosszié	Jelentés „Pesti” fn. tmb-vel történt találkozásiáról, Belügyminisztérium, III/III-4-a. alosztály, 1974. január 30. 150. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés a kápolna kényszer-kilakoltatásával kapcsolatban, Belügyminisztérium, 1974. február 6. 156. dok.
TH T-9481/3., Összetartók III. fn. dosszié	„Mészáros Tibor” fn. tmb. Pór Györggyel kapcsolatos jelentése, Belügyminisztérium III/III-4-b. alosztály, 1974. március 13. 158. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Galántai Györgyről, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. március 21.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	„Pécsi Zoltán” fn. ügynök jelentése Szabó László cikkével kapcsolatban, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. március 22. 148. dok.
TH T-9481/3., Összetartók III. fn. dosszié	Jelentés Pór Györgyről és társairól, Belügyminisztérium III/III-4-b. alosztály, 1974. március 22. 155. dok.
TH M-38710/1., Pesti fn. dosszié	„Pesti” fn. tmb. jelentése Pór Györgyről, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1974. március 26. 152. dok.

TH T-9481/3., Összetartók III. fn. dosszié	Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály Pór Györggyéssel kapcsolatos jelentése, 1974. március 26.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről és csoportjáról Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. március 28.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. március 28.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. március 29. 159. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés [redacted] és társairól, Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztály, 1974. április 30.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés a „Horgászok” fn. csoportról, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. május 15.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről és csoportjáról, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. május 28.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Galántai György tatabányai megnyilatkozásairól, Belügyminisztérium III/III-2-b. osztály, 1974. június 20. 160. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. június 26.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Galántai Györgyről, Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztály, 1974. szeptember 26. 162. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Javaslat bizalmas nyomozás meghosszabbítására, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1974. december 14.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Galántai Györgyről, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1975. február 3. 164. dok.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés, Budapest, 1975. február 26.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Javaslat bizalmas nyomozás alatt álló személyek kiszorítására, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1975. március 8.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről és csoportjáról, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1975. március 10.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Breznyik Péter letelepedési engedélyével kapcsolatban, Belügyminisztérium III/II-3-b. osztály, 1975. március 17.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Eörsi István lakásán tartott összejövetelekről, Budapest, 1975. május 7.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés a Halász-csoportról, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1975. május 12.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Javaslat bizalmas nyomozás meghosszabbítására, Belügyminisztérium III/III-4-a. osztály, 1975. május (?)

TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Javaslat Halász Péter 3/a ellenőrzésének meghosszabbítására, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1975. július 4.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péternéről, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1975. augusztus 2.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	„Dongó Péter” fn. hálózati személy jelentéséből készített kivonat megküldése, Budapesti Rendőr-főkapitányság II/I-1. Osztály, 1975. október 9.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Kivonat „Dongó Péter” fn. hálózati személy jelentéséből, Budapesti Rendőr-főkapitányság II/I-1/A. Osztály, 1975. október 9.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péter csoportjáról, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1975. október 28.
TH O-16268/2., Horgászok II. fn. dosszié	Jelentés Halász Péterről és kapcsolatairól, Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály, 1975. november 22.
TH O-16268/3., Horgászok III. fn. dosszié	Jelentés a „Horgászok” fn. ügy lezárásáról, Belügyminisztérium III/III-4-b. alosztály, 1976. június 30.
TH O-16268/3., Horgászok III. fn. dosszié	Adatlap előzetes ellenőrzés vagy bizalmas nyomozás alá vont személyről, Budapest, 1976. augusztus 29.
TH O-16268/3., Horgászok III. fn. dosszié	Jelentés „Horgászok” fn. ügy utóellenőrzéséről, Belügyminisztérium III/III-4-b. alosztály, 1976. december 16.

IRODALOM

Az irodalomjegyzékbe csak azokat az írásokat vettük fel, amelyekben a kápolnatárlatokra konkrét utalás található. Minden további irodalom a kötet jegyzeteiben, a megfelelő helyen olvasható. A többször közölt írások adatait az első megjelenésnél tüntettük fel.

- B. L.: *A vendégszerető Boglár*. Új Ember, 1970. augusztus 9., 4. o.
- Gerevich Éva: *Kápolnatárlat*. Múzsák Múzeumi Magazin, 1970/4, 19. o.
- H. A. [Haeffler András]: *Art colony in the making. The Chapel Group*. Daily News, 1970. augusztus 28., 6. o.
- Jávori Béla: *Kápolna tárlat*. Somogyi Néplap, 1970. augusztus 13., 5. o.
- Kiss Dénes: *Megváltás*. Népszava, 1970. augusztus 15., 5. o.
- Perneczky Géza: *Három kiállítás. A boglári kápolnatárlat*. Élet és Irodalom, 1970. szeptember 19., 12. o.
- Rónay György: *A boglári kápolnatárlat*. Új Ember, 1970. augusztus 9., 4. o.
- Rónay György: *Ajánlás egy kápolnához* [megnyitó-szöveg]. Élet és Irodalom, 1970. augusztus 15., 15. o. 92. kép.
- Zoltai Z. András: *Kápolna-tárlat*. Magyar Ifjúság, 1970/35, szeptember 4., 13. o.
- : *Kiállítás a kápolnában*. [rövid hír]. Hétfői Hírek, 1970. július 27., o. n. [6. o.]
- : *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Magyar Ifjúság, 1970/31, július 31., 3. o.
- : *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Magyar Hírlap, 1970. augusztus 1., 6. o.
- : *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. Esti Hírlap, 1970. augusztus 3., 4. o.
- : *A balatonboglári Körmendy-kápolna...* [rövid hír]. Jelenkor, 1970/10, 960. o.

1970

- Beke László: *Magyar nem-ábrázoló művészet I. Az absztrakció továbbfejlődése: konstruktív és organikus tendenciák*. Kritika, 1971/1, 18. o.
- Borgó János: *A lehetőségeket megteremteni*. Komárom megyei Dolgozók lapja, 1971. augusztus 10., 4. o.
- D. I. [Dévényi Iván]: *Napló – Képzőművészet. Tárlatok Balatonbogláron*. Vigília, 1971/10, 717. o.
- Esztergomi László: *Keserűdes barangolás a Balatonnál. Problémák, lehetőségek. Döglött veréb, pillangókkal*. Magyar Hírlap, 1971. július 18., 10. o. 141. kép.
- Hegedüs László: *A balatonboglári kápolna-tárlatokról*. Művelődés. Somogyi módszertani tájékoztató, 1971/1, március, 16–18. o.
- H. B. [Horányi Barna]: *Törvénytelen úton néhány avantgarde. Bérelt kápolnában – Illegális kiállítások és műsorok*. Somogyi Néplap, 1971. július 8., 5. o. 23. kép.
- Molnár, Gergely: *New Hungarian avant-garde art. Pictures in a chapel*. Daily News, 1971. augusztus 29., 6. o. 146. kép.
- Sipos Gyula: *Tárlat a kápolnában*. Képes Újság, 1971. augusztus 26., 9. o.
- : *Galántai grafikák*. Magyar Ifjúság, 1971/48, november 26., 14. o.
- : *Extricating essence of motifs*. Daily News, 1971. november 28., 2. o.

1971

- Ács József: *Bosch+Bosch szabadkai tárlata*. Magyar Szó, [Újvidék], 1972. november 7., 12. o.
- G. M. [Molnár Gergely]: *Balatonboglár: Festival der Avantgarde*. Daily News, 1972. július 8., 6. o.
- R. Gy. [Rózsa Gyula]: *Balaton nyári tárlat. Kétszázhatvan műtárgy a keszthelyi múzeumban*. Népszabadság, 1972. augusztus 18., 7. o.
- Szombathy Bálint: *Négy szöveg. Képzőművészeti események Balatonbogláron, Budapesten, Brünneben és Velencében*. Új Symposium, [Újvidék], 1972/89.
- : [Karsai János pantomimművész...]. [rövid hír]. Népszava, 1972. június 23., 4. o.
- : *Kiállítások*. Élet és Irodalom, 1972. június 10., 2. o.
- : *Kiállítások*. Élet és Irodalom, 1972. június 17., 2. o.
- : *Kiállítások*. Magyar Hírlap, 1972. június 23., 12. o.
- : *Tárlat és pantomim*. Magyar Ifjúság, 1972/31, 12. o.
- : *Kápolnatárlat*. [rövid hír]. H. H. krónikája, Hétfői Hírek, 1972. június 26., o. n. [4. o.]

1972

- 1973 Szabó László: *Happening a kriptában*. Népszabadság, Vasárnapi melléklet, 1973. december 16., 2. o. (Rövidítve újraközölve: Színház, 1991/10–11. [melléklet], 15–16. o.) 185–186. o.
Szombathy Bálint: *Vajdasági alkotók a balatonboglári kápolnatárlatokon. Képzőművészet. Művészeti életünkben egy egységes szellemi áramlat van kialakulóban*. Magyar Szó, [Újvidék], 1973. szeptember 15., 13. o.
- 1974 Asztalos Cs. Anik [Körner Éva]: *No Isms in Hungary*. Studio International, 1974/3, 105–111. o.
Csutoros Sándor: *a Szembesítés, 1973. október*. In: *Lépcsőház – Szembesítés – Út* (dokumentáció-katalógus). 1974, o. n.
Galántai György: *Fiat pax et ars*. Magyar Ifjúság, 1974/36, szeptember 6., 2–3. o.
H. B. [Horányi Barna]: *Megnyílt a temetődombi kápolnatárlat*. Somogyi Néplap, 1974. július 27., 4. o. 328. kép.
Horányi Barna: *Fordított torony. Jó kilátás*. Somogyi Néplap, 1974. augusztus 4., o. n. [1. o.], 4. o.
Simon Gy. Ferenc: *Szezonvég*. Képes Újság, 1974. szeptember 14., 11. o.
Takács István: *Fiat pax et ars*. Magyar Ifjúság, 1974/33, augusztus 16., 26–27. o.
–: [Csernik Attila]: *Kápolnatárlatok Balatonbogláron*. Képes Ifjúság, [Újvidék], 1974. január 30., hátsó borító.
–: *Boglári kápolnatárlat. Modern magyar művek*. Somogyi Néplap, 1974. július 7., o. n. [12. o.]
–: *Megnyílt a kápolnatárlat. Festmények a fővárosból*. Somogyi Néplap, 1974. július 20., o. n. [8. o.] 327. kép.
- 1975 Honfi István: *Somogy képzőművészeti helyzetéről, feladatairól*. Művészet, 1975/10, 1–2. o.
Rózsa Gyula: *Egész évben utószezon? Nem időszerűtlen jegyzetek a balatoni kiállításokról*. Népszabadság, 1975. október 26., 9. o.
Somlyó György: *Vázlat egy meg nem írandó életrajz első kötetéhez*. Új Írás, 1975/12, 121. o.
Szémann Béla: *Egy legenda vége a Kék kápolnában*. Művészet, 1975/10, 18–20. o.
Vadas József: *Halálra ítélt legenda*. Művészet, 1975/10, 20. o.
- 1976 Berta Bulcsú: *A kenguru*. Kozmosz Könyvek, Budapest, 1976, 19. o.
Eörsi István: *Mi bújít elő a kriptából? Profil* (kéziratolt folyóirat), 1976. november, 83–89. o. (Újraközölve: Színház, 1991/10–11. [melléklet], 15–16. o., az eredeti kézirat: 1973. december.) 131. dok.
Vadas József: *Grafikák hátán*. Élet és Irodalom, 1976. augusztus 14., 13. o.
- 1978 Beke László: *Kentaur. Szentjóby Tamás „tanpályái”*. Magyar Műhely, 1978/54–55, 71–73. o.
Jávori Béla: *Vihar után*. Somogyi Néplap, 1978. augusztus 30., 3. o.
- 1979 Bán András: *Kisgalériák kora. A kiállítások kérdőjelei. Mozgalom dokumentáció nélkül*. Magyarország, 1979/4, 27. o.
Hajdu István: *Csiky Tibor*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1979, 14. o.
- 1980 Beke László: *Dátumok a magyar avantgarde-művészet történetéből, 1966–1979*. Művészet, 1980/10, 20–22. o.
IPUT (Tamas St. Auby): *Autotherapeutische Übung zur Vorbeugung*. In: *Künstler aus Ungarn* (katalógus). Kunsthalle Wilhelmshaven, 26. 8–21. 9. 1980, 48–49. o.
Pécsi Műhely 1970–1980 (katalógus). Székesfehérvár, Csók István Képtár, 1980, István Király Múzeum Közleményei, D. sorozat 138., 4., 8. o.
Szemadám György: *„Utak és határok”. Jegyzetek Haris László fotóihoz*. A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Tájékoztatója, 1980/1, 4–22. o.
Versuch einer Chronologie der Avantgarde-Bewegung in Ungarn 1966–1980 (von Dóra Maurer). In: *Künstler aus Ungarn* (katalógus). Kunsthalle Wilhelmshaven, 26. 8–21. 9. 1980, 72., 74–75–76., 79–81. o.
- 1983 Baksa-Soós János–Szentjóby Tamás: *Paralel kurzus tanpálya, „AB” happening*. AL 5, 1983. nyár, 14–15. o.
Erdély Miklós–Jovánovics György–Major János: *Mi az avantgardizmus?* AL 5, 1983. nyár, 6. o.
Galántai György *kápolna-műterme Balatonboglár 1970–73* (kronológia és irodalom). AL 5, 1983. nyár, 66–69. o.
Haraszi Miklós *vendégkönyvi bejegyzése Hajas Tibor eseményéről*. AL 5, 1983. nyár, 55. o. (Újraközölve: Orpheus, X. évf. 21. sz., 1999. tavasz, 87. o.)

- Legény Péter–Vidovszky László: *Polimorfikus szintézis*. AL 5, 1983. nyár, 7. o. (Újraközlve: Papp Tamás [szerk.]: *Szógettő. Válogatás az új magyar avantgarde dokumentumaiból*. Jelenlét, 1989/1–2 [14–15], 181. o.)
- Legény Péter: *Kedves Látogató!* AL 5, 1983. nyár, 9. o.
- Molnár Gergely: *Dream Power (részlet). Galántai-kiállítás New Yorkban*. AL 5, 1983. nyár, 2–5. o.
- Najmányi László: *Barátságos bánásmód*. AL 5, 1983. nyár, 52–54., 56. o.
- Papp Tibor: *Kis magyar hírmondók*. Magyar Műhely, Párizs, 1983/68, 1–6. o.
- Peternák Miklós: *A konceptuális művészet hatása Magyarországon*. Kézirat, 1983–1985.
- Szentjóby Tamás: *Kizárás gyakorlat – Büntetés megelőző autoterápia*. AL 5, 1983. nyár, 12–13. o. (Újraközlve: Papp Tamás [szerk.]: *Szógettő. Válogatás az új magyar avantgarde dokumentumaiból*. Jelenlét, 1989/1–2 [14–15], 266–267. o.)
- King Kong* (forgatókönyv). AL 5, 1983. nyár, 48–50. o.
- A Kassák Színház kronológiája*. AL 11, 1984–85, 41–42. o. 1985
- Algol László: *A háromság személyisége* (részlet). AL 10, 1984–85, 26. o.
- Bencze György: *Cenzúrázott és alternatív közlési lehetőségek a magyar kultúrában*. AB Hírmondó, 1985/4, 21–22. o.
- Hajas Tibor: *Szabadságipari adás, IV. csatorna*. AL 10, 1984–85, 28–29. o.
- Ladányi József: *A balatonboglári kápolnatárlatok eseménytörténete 1970–1973*. Szakdolgozat, ELTE BTK Művészettörténet szak, 1985
- Schraenen, Guy: *Pour une approche des espaces alternatifs*. (4) Arte factum, [Belgium], 1985/11, 52–53. o.
- Szőke Annamária: *Pauer. Fotó- és szövegdokumentáció*. Kézirat, 1985.
- Beke László: *Erdély Miklós munkássága. Krono-logikai vázlat képekkel 1985-ig*. In: *Erdély Miklós kiállítás* (katalógus), Óbuda Galéria, Budapest, 1986, 11. o. 1986
- Lóska Lajos: *A jelrácsoctól a lézerig. Beszélgetés Csáji Attilával*. Művészet, 1986/3, 41. o.
- Antal István: *A kommunikációművész. Beszélgetés Galántai György szobrásszal*. Új Tükör, 1987. december 6., 27. o. 1987
- Kozma György: *Bemutatjuk Galántai György bélyeggyűjteményét*. Élet és Irodalom, 1987. augusztus 28., 13. o.
- Vadas József: *Eklektikus avantgárd*. Élet és Irodalom, 1987. november 27., 12. o.
- Hegy Lóránd: *Az informeltől a hologramig. Csáji Attila művészetéről*. In: *Csáji Attila* (katalógus). Műcsarnok, 1988. (Újraközlve: Hegy Lóránd: *Utak az avantgárdból. Tanulmányok kortárs művészekről*. Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, Pécs, é. n. [1989.], 78. o., továbbá: *Csáji Attila*. Körmendi Galéria, Budapest, 1997, 24. o.) 1988
- Kozma György: *Emlékszel?* Élet és Irodalom, 1988. október 21., 12. o.
- Szőnyi Tamás: *Kommunikálni kell. Találkozás Galántai Györggyel*. Magyar Ifjúság, 1988. június 17., 30–31. o.
- Perneczky Géza: *Az Art Pool gyűjtemény. Egy magyar művészeti gyűjtemény megszületése*. Művészet, 1989/8, 2–5. o. 1989
- Perneczky Géza: *The Art Pool Archives. The story of a Hungarian Art Collection*. The New Hungarian Quarterly, 1989, 193. o.
- Stepken, Angelika: *Stepstamps – György Galántai* (katalógus). Berliner Künstlerprogram des DAAD, Berlin, 1989.
- Acsey Judit: *Magyar mail-art avagy keletkezéstörténet levelekben elbeszélve*. Világ, 1990. február 22., 44–45. o. 1990
- Bán András: *Ki szavatozza a művészet szabadságát?* Magyar Nemzet, 1990. február 9., 7. o.
- Bellér Ágnes: *Kápolna-botrány Balatonbogláron. Végre megírhatjuk*. Riport, 1990/11, 12. o.
- Chikán Bálint: *Balatonboglár. Kiállítás a föld alól*. Kelet-Nyugat, [Nagyvárad], Nr. 18, 1990. június 8., 11. o.
- Frank János: *Köjál*. Élet és Irodalom, 1990. február 23., 9. o.
- György Péter: *Föld alatt, föld felett. Avantgárd az Aczél-korszakban*. Magyar Napló, 1990. február 22., 13. o.
- György Péter: *Az elsüllyedt sziget*. 2000, 1990/4, 60. o. (Újraközlve: György Péter: *Az elsüllyedt sziget*. Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1992, 28–29. o.)

Kerékgyártó István: *Három portré háttérrel (Szobotka Imre, Czumpf Imre, Csutoros Sándor)*. Kultúra és Közösség. Avantgarde szám, 1990/4, 81–87. o.
Kozma György: *New Age. Élet és Irodalom*, 1990. február 9., 8. o.
Markovits Ferenc: *Kápolna-tárlat. Balatonboglár, 1970–73*. Kultúra és Közösség. Avantgarde szám, 1990/4, 101–109. o. (Újraközölve: *Támadás a kápolna ellen. Dokumentum-összeállítás*, Holmi, 1991/1, 25–36. o.)
Mezei Ottó: *Utószó egy kiállításhoz*. Kultúra és Közösség. Avantgarde szám, 1990/4, 41–48. o.
Mulligan, Tom: *Hungarian Underground Art, 1970–1990*. Art Monthly (UK), Nr. 137, 1990. június, 12–13. o.
Nagy András: *Az eltűnt téridő nyomában. Galántai revitalizációk*. Beszélő, 1990. január 22., 27–30. o.
Ponant, Pierre: *Carnets de voyages*. Reflex [Paris], 1990/5, 34. o.
Szőnyi Tamás: *Az utolsó betiltott kiállítás. „Magyarország a tiéd lehet”*. Világ, 1990. január 4., 43–45. o.
Sz. T. [Szőnyi Tamás]: *Egy fenék helyett több*. Világ, 1990. február 22., 46. o.
Tábor Ádám: *Az agresszor válaszol. Földalatti művészet és a demokratikus ellenzék*. Magyar Napló, 1990. április 5., 2. o. (Újraközölve: Tábor Ádám: *Váratlan kultúra*. Balassi Kiadó, Budapest, 1997, 76. o.)
V. K.: *A tiltást is ki kell érdemelni*. Reform, 1990. július 13., 27. o.
Zwickl András: *Földalatti művészet az Aczél-korszakban*. Beszélő, 1990. február 12., 31. o.

1991

Bíró Dániel: *King Kong. Darabok, dokumentumok*. Színház, 1991/10–11 (melléklet), 13–14. o.
Erdély Miklós (1928–1986) kiállítása (katalógus). Csók István Képtár, Székesfehérvár, 1991, szerkesztő: Kovács Péter, István Király Múzeum Közleményei, D. sorozat 207., 1991, 19–20. o.
Haraszi Miklós: *Vetkőzés*. Színház, 1991/10–11, 52–53. o.
Hegy Lóránd: *Élmény és fikció. Modernizmus-avantgárd-transzavantgárd*. Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, Pécs, 1991, 149. o.
Mezei Ottó: *A Szüreenon és kisugárzása*. Ars Hungarica, 1991/1, 73–74., 76. o.
Nagy Ildikó: *Beszélgetés Csáji Attilával*. In: Nagy Ildikó (szerk.): *Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában* (katalógus). Képzőművészeti Kiadó, Magyar Nemzeti Galéria, Ludwig Múzeum, Budapest, 1991, 188., 190–191. o.
Szőke Annamária: *Beszélgetés Beke Lászlóval*. In: Nagy Ildikó (szerk.): *Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben* (katalógus). Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában, Képzőművészeti Kiadó–Magyar Nemzeti Galéria–Ludwig Múzeum, Budapest, 1991, 193. o.
Szőke Annamária: *Koncept, akció, életmód. Beszélgetés Legény Péterrel*. Belvedere. Elméleti és műkritikai folyóirat, III/1991/1, 49. o.
Vadas József: *Rajta pajta*. Élet és Irodalom, 1991. augusztus 16., 12. o.
Dokumentumok. Kiállítások, események 1957–70. Válogatás. In: Nagy Ildikó (szerk.): *Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben* (katalógus). Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában, Képzőművészeti Kiadó–Magyar Nemzeti Galéria–Ludwig Múzeum, Budapest, 1991, 209., 234. o.
Színházi kronológia. A Halász Színház előadásainak jegyzéke. Színház, 1991/10–11 (melléklet), 2. o.

1992

(bán) [Bán András]: *Intézményes rendszerbosszantó*. Népszava, 1992. március 13., 6. o.
Beke László: [katalógus-bevezető a Tükör című kiállításhoz]. Artpool, 1992
Dékei Krisztina: *Szöveg típusok a magyarországi konceptuális művészetben. A kezdetek: 1970–74*. Szakdolgozat, ELTE BTK Művészettörténet szak, 1992, 18., 23., 42. o.
Galántai, György: *Pooling the Arts. The Artpool Art Research Centre*. The New Hungarian Quarterly, vol. XXXIII. No. 125. 1992, 96–100. o.
Megyeri Dávid: *Művészetkutató Központ Pesten. Az Artpool megnyitása*. Új Magyarország, 1992. április 7., 11. o.
Szegő György: *Artpool-Lakásmúzeum*. Élet és Irodalom, 1992. április 10., 13. o.
Szombathy Bálint: *Ács József tipogrammái*. Magyar Műhely, 1992/83, 40. o.

1993

Barna, Frances: *An artist looks back on repression*. Budapest Sun (Style melléklet), 1993. november 11–17., 3. o.
Dárdai Zsuzsa: *Underground a hegy tetején. „Aki a művészetet támogatja, történelmet csinál.” Galántai*. Magyar Narancs, 1993. november 18., 37. o.
(Kádár): *Galántai: Életmunkák az Ernst Múzeumban. Egy közösségi művész: Galántai György*. Somogyi Hírlap, 1993. november 19., 6. o.
Martos Gábor: *Artpool időutazás*. Magyar Hírlap, 1993. június 14., 17. o.
Martos Gábor: *Nem aktuális Aktuális Levelek. Túl bonyolult a helyzet egy új lap indításához*. Magyar Hírlap, 1993. augusztus 18., 13. o.

- Martos Gábor: *Fluxus az Artpoolban. Kiállítóterem és kutatóközpont*. Magyar Napló, 1993. szeptember 13., 45. o.
(mihalicza): *Életmunkák. Már nem luxus a fluxus. Életmunkák. Galántai irányított véletlenei*. Mai Nap, 1993. október 20., 10. o.
- Tábor Ádám: *Avantgárd reneszánsz. Halász Péter: Piero della Francesca Cabaret*. HVG, 1993. július 31., 69. o. (Újraközölve: Tábor Ádám: *Váratlan kultúra*. Balassi Kiadó, Budapest, 1997, 212. o.)
- Vadas József: *Limlom glóriával*. Magyar Hírlap, 1993. november 9., 15. o.
- Bán András: *Eltévedt lövedékek. Őszi kiállítások a fővárosban*. Holnap, 1994. február, 38. o. 1994
- Bán András: *Galántai-összes*. Új Művészet, 1994/4, 24–27. o.
- Csiky Tibor (1932–1989) szobrászművész életmű-kiállítása (életmű-katalógus). Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1994, szerkesztette: Százados László, 201. o.
- Forgács Éva: *A valóság fogalmának változása a 80-as évek magyar művészetében*. In: Keszler Katalin (szerk.): *A modern poszt-jai. Esszék, tanulmányok, dokumentumok a 80-as évek művészetéről. Németh Lajos emlékére, 65. születésnapján*. ELTE BTK, Budapest, 1994, 19. o.
- Geosits Gyula: *Kultúra és ellenállás XVI. Botránnyok és művészek a kápolnák körül*. Boglári Kilátó, 1994. június, 6–7. o.
- Körner Éva: *Magyar avantgárd – izmusok nélkül. II. rész*. Új Művészet, 1994/5, 8–9. o.
- Szoboszlai János György: *A Rabinec Galéria*. In: Keszler Katalin (szerk.): *A modern poszt-jai. Esszék, tanulmányok, dokumentumok a 80-as évek művészetéről. Németh Lajos emlékére, 65. születésnapján*. ELTE BTK, Budapest, 1994, 249. o.
- Aknai Tamás: *A Pécsi Műhely*. Ars longa-sorozat, Jelenkor Kiadó, Pécs, 1995, 22–23. o. 1995
- Csizmadia Ervin (szerk.): *A magyar demokratikus ellenzék (1968–88). Dokumentumok*. T-Twins Kiadó, 1995, 255–256. o.
- Galántai György: *Vajda Júlia emlékkiállítása elé* (Dokumentum-összeállítás). Beszélő, 1995. március 9., 29–30. o.
- Hámory Gabriella: *Mintha illegálisan könnyebb lett volna*. Artpool Művészetkutató Központ. Magyar Hírlap, Kurázi melléklet, 1995. november, 9. o.
- Lengyel László: *A visszatérés helyszínei. Csáji Attila művészetéről*. Új Művészet, 1995/4, 54–55. o.
- Perneczky Géza: *Produktivitásra ítélve? Az Iparterv-csoport és ami utána következett Magyarországon*. Edition Soft Geometry, Köln, 1995, 33–35., 59–61. o. (Újraközölve: Balkon, 1996/1–2, 20–21. o., 1996/3, 24–25. o.)
- P. Szabó Ernő: *Fehér árnyék. Vajda Júlia emlékkiállítása*. Magyar Nemzet, 1995. április 4., 14. o.
- TNPU–St. Auby Tamás: *Autokatalízis* (katalógus). Budapest Art Expo–Vízivárosi Galéria, Budapest, 1995.
- Szőnyi Tamás: *Életjelbeszéd*. Magyar Narancs, 1995. május 18., 33. o.
- Vajna Tamás: *Kipukkasztásig. A föld feletti underground*. HVG, 1995. szeptember 30., 87–88. o.
- Buchmüller, Eva–Koós, Anna: *Squat Theatre*. Artists' Space, New York, 1996, 18–21. o. 1996
- Don Péter: *„A proletárdiktatúra kultúrpolitikája nem lehet Gutmann-nadrág.”* Seneca–Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1996, 35., 44. o.
- Galántai György–Klaniczay Júlia (szerk.): *Galántai. Életmunkák 1968–1993* (Galántai György Ernst Múzeum-beli életmű-kiállításának katalógusa). Artpool–Enciklopédia Kiadó, Budapest, 1996, 93., 191., 207. o.
- Perneczky Géza: *Adalékok a balatonboglári kápolnatárlatok létrejöttéhez* (kézirat). Edition Soft Geometry, Köln, 1996.
- Csáji Attila: *Rövid életrajz*. In: Csáji Attila. Körmendi Galéria, Budapest, 1997, 85. o. 1997
- Legény Péter: *A „nagy nyitás” téveszméje. (Kísérleti animáció.)* In: *Művészet és ellenség*. Szenci Molnár Társaság, Budapest, 1997, 88. o.
- Maurer Dóra: *Kép-írás*. Jelenlét, 18. sz., 1997–1998. tél, 7–8. o.
- Révész Sándor: *Aczél és korunk*. Sík Kiadó, Budapest, 1997, 209–210. o.
- Tábor Ádám: *Lord Tandori–273°*. In: Tábor Ádám: *Váratlan kultúra*. Balassi Kiadó, Budapest, 1997, 101–102. o.
- Géger Melinda: *A balatonboglári kápolnatárlatok eseménytörténetének háttere. Képzőművészet Somogyban, 1945–1990*. Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár, 1998, 72–79. o. 1998
- Kenedi János: *A (Történeti) Hivatal áldozatai*. Élet és Irodalom, 1998. június 12., 8–9. o.
- Kornis Mihály: *Civilségem a pályán*. Beszélő, 1998/10, 108–109. o.

(Kresalek) [Kresalek Gábor]: *Avantgárd '72*. Beszélő, 1998/3, 86. o.
Kresalek Gábor: *Boglár '73*. Beszélő, 1998/4, 64–66. o.
Sz. T. [Szőnyei Tamás]: *Oh, oh Vakáció. Nyolc kis kritika*. Magyar Narancs, 1998. szeptember 10., 34. o.

1999

Andrási Gábor–Pataki Gábor–Szücs György–Zwickl András: *Magyar képzőművészet a 20. században*. Corvina, Budapest, 1999, 178–180. o.
Beke László: *Conceptualist Tendencies in Eastern European Art*. In: Mariani, Philomena (szerk.): *Global Conceptualism: Points of Origin, 1950s-1980s*. Queens Museum of Art, New York, 1999, 43. o.
Beke László: *Dulden, verbieten, unterstützen. Kunst zwischen 1970 und 1975*. In: Knoll, Hans (szerk.): *Die zweite Öffentlichkeit. Kunst in Ungarn im 20. Jahrhundert*. Verlag der Kunst, Dresden, 1999, 214–215. o.
Forgács Éva: *Kultur im Niemandsland. Die Stellung der ungarischen Avantgarde in der ungarischen Kultur*. In: Knoll, Hans (szerk.): *Die zweite Öffentlichkeit. Kunst in Ungarn im 20. Jahrhundert*. Verlag der Kunst, Dresden, 1999, 56. o.
Hajdu István: *Rétegződés. Körner Évával beszélget Hajdu István*. Balkon, 1999/3–4, 11. o. (Újraközölve: Hajdu István: *Előbb-utóbb rongyszőnyeg az avantgarde-nak*. Orpheusz Könyvek, 1999, 117. o.)
J. Győri László: *Vörös posztó – betiltott tárlatok*. 168 óra, 1999. július 22., 24–25. o.
Paternák Miklós: *Interdiszciplinarität und neue Medien in der ungarischen Kunst der vergangenen drei Jahrzehnte*. In: Knoll, Hans (szerk.): *Die zweite Öffentlichkeit. Kunst in Ungarn im 20. Jahrhundert*. Verlag der Kunst, Dresden, 1999, 247. o.
Varga László: *Demszky esete a továbbléle állambiztonsággal*. Élet és Irodalom, 1999. november 19., 3., 9. o.
Vakáció. A balatonboglári kápolnatárlatok története, 1970–73. I–II. rész., MTV, 1998. In: Bakonyi Vera (szerk.): *30. Magyar Filmszemle* (katalógus). Budapest, 1999, 116. o.

2000

Beke, László–Sasvári, Edit: *„Ungarn kann dir gehören“*. Die Künstler der Underground. In: *Samizdat. Alternative Kultur in Zentral- und Osteuropa: Die 60er bis 80er Jahre. Dokumentation zur Kultur und Gesellschaft im östlichen Europa* (katalógus). Herausgeben von Wolfgang Eichwede. Band 8. Forschungstelle Osteuropa an der Universität Bremen–Edition Temmen, 168–171. o.
Galántai György–Sasvári Edit: *Kápolnatárlatok Balatonbogláron. Eseménytörténet 1968–1974*. Beszélő, 2000/9–10, 154–161. o.
Hock Bea: *Balatonboglár – művek és legendák*. Kritika, 2000/11, 22–25. o.
Mezei Ottó: *Kápolnatárlatok: 1970 és ma*. Művészet és barátai, 2000. november–december, 12. o.
Néray Katalin: *A magyar neoavantgárd nagy évtizede: 1968–1979*. In: Bálványos Anna (szerk.): *Nézőpontok/Pozíciók. Művészet Közép-Európában 1949–1999* (katalógus). Kortárs Művészeti Múzeum–Ludwig Múzeum, Budapest, 2000, 282. o.
Néray Katalin: *1968–1979: Das Grosse Jahrzehnt der Ungarischen Neoavantgarde*. In: *Aspekte/Positionen. 50 Jahre Kunst aus Mitteleuropa 1949–1999* (katalógus). Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, 2000, 282. o.
Néray Katalin: *The Great Decade of the Hungarian Neo-Avant-Garde: 1968–1979*. In: *Aspects/Positions. 50 Years of Art in Central Europe 1949–1999* (katalógus). Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, 2000, 264–265. o.
Paizs László. Körmendi Galéria, Budapest, 2000, 11–13., 16–17., 27, 38., 46., 64., 81., 116., 118. o.
Sasvári Edit: *Törvénytelen avantgárd. Balatonboglári kápolnatárlatok 1970–73*. Beszélő, 2000/9–10, 162–164. o.
Sasvári Edit: *Miért éppen Pór? A kádári „üzenési” mechanizmus természetéhez*. In: Kőrösi Zsuzsanna–Standeisky Éva–Rainer M. János (szerk.): *Évkönyv 2000. Magyarország a jelenkorban*. 1956-os Intézet, Budapest, 2000, 124–159. o.
Sz. T. [Szőnyei Tamás]: *Ápolni a kápolnát. KB 30 éve*. Magyar Narancs, 2000. június 15., 39. o.
–: *Boglárról*. [rövid hír]. Magyar Narancs, 2000. szeptember 21., 8. o.

2001

Bacsa Tibor: *A hazai művészet Art Poolgárai. Beszélgetés Galántai Györggyel és Klaniczay Júliával az Artpool Művészetkutató Központ alapítóival*. Krónikás. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának lapja, 2001/2, 10. o.
K. I.: *Mester és tanítvány. Ecsetvonások Pór György, Demszky Gábor és társai portréjához*. Havi Magyar Fórum, 2001. október, 63–71. o.
Martore, Vanessa: *Le avanguardia ungheresi e la poesia sonora*. Szakdolgozat (kézirat), Università degli Studi di Roma „La Sapienza”, 2001, 32–33. o.

- Beke László: *A 20. század képzőművészete*. In: Beke László–Gábor Eszter–Prakfalvi Endre–Sisa József–Szabó Júlia: *Magyar művészet 1800-tól napjainkig*. Corvina Kiadó, Budapest, 2002, 358., 360., 366. o.
- Beke László: *Tűrni, tiltani, támogatni. A hetvenes évek avantgárdja*. In: Knoll, Hans (szerk.): *A második nyilvánosság. XX. századi magyar művészet*. Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2002, 231., 234. o.
- Forgács Éva: *A kultúra senkiföldjén. Avantgárd a magyar kultúrában*. In: Knoll, Hans (szerk.): *A második nyilvánosság. XX. századi magyar művészet*. Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2002, 65. o.
- Kronológia*. In: Knoll, Hans (szerk.): *A második nyilvánosság. XX. századi magyar művészet*. Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2002, 402–403. o.
- Maurer Dóra: *SUMUS. Adatok szubjektív kommentárral*. In: Maurer Dóra (szerk.): *Maurer Dóra–Gáyor Tibor, Párhuzamos életművek / Parallele Lebenswerke / Parallel oeuvres*. Városi Művészeti Múzeum, Győr–Artpool, Budapest, 2002, 136., 138–139. o.
- Peternák Miklós: *Interdiszciplinaritás. Új médiumok az elmúlt három évtized magyar művészetében – vagy kire hatott Erdély Miklós és kire nem?* In: Knoll, Hans (szerk.): *A második nyilvánosság. XX. századi magyar művészet*. Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2002, 261. o.
- Sasvári Edit: *Kulturális „idegenrendészet”*. *A Kádár-korszak belügyesei a rendszeridegen életformák ellen*. *ÁVO–ÁVH–III/III*. Rubicon, 2002/6–7, 90–94. o.

Film

- Maurer Dóra–Beke László: *Nézetek*. BBS, 1986 1986
- Kultúr/Galántai/domb* (rendező: Galántai György, riportter: Topor Tünde, szerkesztő-producer: Pálmai Katalin, a rendező munkatársa: Klaniczay Júlia), MTV, V. Stúdió, Fríz Produceri Iroda, 1992 1992
- Valaki bennem tovább él. (Portréfilm Molnár V. Józsefről)*, I–II. (rendező: Tóth Péter Pál, producer: Gulyás János), Videográfia Egyesület, 1993–1996 1996
- Vakáció. A balatonboglári kápolnatárlatok története, 1970–1973*. I–II. rész (szakértő-riporter: Sasvári Edit, szerkesztő: Római Róbert, operatőr: Gombos Tamás, rendező: Soós Árpád), MTV, Dokumentumfilm Szerkesztőség, 1998 1998

Rádió

- Gallicus reflektora*. Szabad Európa Rádió, 1971. július 24. 1971
- Neumann Gábor: *Beszélgetés Szabó Lászlóval*. Táskarádió, Magyar Rádió, Kossuth adó, 1990. január 14. 1990
- Markovits Ferenc: *Kápolna-tárlat. Támadás a kápolna ellen*. Ezredforduló-sorozat, Magyar Rádió, Kossuth adó, 1990. október 9.
- Harangozó István interjúja Sasvári Edittel a balatonboglári kápolnatárlatokról*. Gondolatjel (szerkesztő: Györfly Miklós), Magyar Rádió, Kossuth adó, 1998. október 4. 1998

NÉVMUTATÓ

Ez a névmutató a kötetben szereplő személyek és művészeti csoportok nevét tartalmazza. Az illusztrációk oldalszámait kurziváltuk. A lista nem tartalmazza a szövegben előforduló intézmények neveit. Galántai György esetében, mivel neve szinte minden oldalon előfordul, csak az illusztrációk oldalszámát jelöltük.

- Aba-Novák Judit 404
Ábrahám Rafael 101, 108
Ács József 140, 164, 443, 446
Acsay Judit 126, 445
Aczél György 10, 13–15, 17, 24, 28, 29, 34, 57, 58, 60, 62, 100, 110–112, 114, 186, 187, 205, 207, 208, 215, 219, 242, 243, 247, 252, 362, 371, 411, 427, 430, 447
Adamis Béla 134, 135, 303, 305, 306, 333, 399, 437
Adamus 177
Ágoston Ernő 36, 213, 404, 406, 436, 437
Ajtony Árpád 44, 62, 156, 290, 319, 352, 385
Aknai Katalin 17
Aknai Tamás 32, 33, 125, 136, 144, 162, 271, 272, 412, 417, 447
Albertini Béla 366
Algol László (Pécsi Zoltán, Hábermann M. Gusztáv) 44, 82, 83, 171, 172, 184, 188, 219, 220, 322, 332, 337, 345, 352, 353, 356, 357, 381, 383, 384, 399, 400, 405, 438, 439, 445
Álmos István 223, 224
Altorjai Sándor 15, 51
Altorjay Gábor 25, 44, 45, 59
Anderlik Sándor 206, 330, 338
Andrási Gábor 18, 21, 92, 126, 129, 151, 448
Antal István 445
Aquino, Angelo de 167
Aradi Nóra 84, 89, 254
Árvay Géza 409
Ascher Tamás 41
Attalai Gábor 59, 167, 177, 244
- Babos Ferenc 397
Bacsa Tibor 448
Bácsay Péter 120, 267
Bácskai Dorottya 332, 346
Bagó Bertalan 99, 227
Bagó Gyula 292, 293
Bak Imre 14, 24, 29, 30, 43, 50, 58, 59, 100–102, 103, 113, 114, 140, 141, 142, 177, 193, 199, 203, 239, 243–245, 247, 248, 263, 414
Bakai János 404
Bakos Zoltán 4, 89
Baksa-Soós János 74, 104, 105, 134, 207, 444
Bakonyi Vera 448
Balassa Béla 257, 432
Balázsovcics Mihály 140, 167
Bálint Endre 16, 17, 18, 24, 144, 145, 204, 303, 332, 375, 417
Bálint István 35, 42, 132, 139, 170, 173, 176, 184, 193, 323, 332, 335, 337, 344, 346–352, 354, 357–359, 367, 375, 380–382, 399
Bálint Istvánné (Bálint Marianne) *lásd* Kollár Marianne
Balog Imre 392
Balogh András 417
Balogh Ferenc 21, 22, 39, 47, 94, 413
Balogh János 317, 320
Bálványos Anna 25, 448
Bán András 444–447
Bán György 427
Bán István 404
Banga Ferenc 57, 108
Bankovits Gyula 156, 223, 225
Bánszky Pál 272
Bárány József 223
Baranyay András 24, 43, 50, 100–102, 113, 121, 122, 140, 158, 167, 244, 259
Baráth Ferenc 164
Barna, Frances 446
Bartha Éva 30, 114, 118, 120, 208, 213, 236, 243, 247, 248, 259, 262, 411, 431, 436
Bartha László 247
Batta János 236, 370, 413
Bauer, Josef 177
Bauer Sándor 10
Beke László 7, 17, 25, 26, 33, 43, 44, 57, 58, 59, 64, 67, 70, 71, 76, 84–86, 92, 101, 104, 106, 116, 126, 129, 132, 133, 134, 141, 142, 144, 150, 160, 167, 168, 173, 177, 194, 199, 200, 201, 203, 245, 304, 305, 307, 310, 312, 313, 334, 351, 399, 412, 414, 415, 417, 443–446, 448, 449
Békési András 340, 376, 418, 419
Bellér Ágnes 159, 160, 445
Bencsik István 17

- Bencze György 445
 Bencze László 16
 Bényi Csilla 5, 7
 Berdiszak, Jan 32, 51, 101, 111
 Bereczky Gyula 429
 Bereczky Loránd 15, 31, 36, 37, 62, 124, 151, 163, 187, 213, 289, 404, 412, 429
 Berényi Ervin 321, 328
 Berkes Pál 223
 Berki Viola 101, 110
 Bernáth Aurél 44
 Berta Bulcsú 444
 Bertalan Sándor 51, 101, 102, 414
 Bíró Dániel 173, 446
 Bíró Gyula 213, 250, 252, 275, 281, 282, 288, 289, 321, 376, 428, 429, 431, 433, 434–436
 Bíró Yvette 18, 388
 Biszku Béla 11
 Blake, William 80
 Bocz Gyula 21, 244
 Bodor Judit 7
 Bodrogi Mihályné 118, 262
 Bódy Gábor 44, 134, 135, 156, 197, 290, 385
 Bogdán Ferenc 213, 275, 282, 283, 292, 293, 423, 424
 Bojár Iván 368
 Bolgár Kálmán 17
 Bolla Gyula 223
 Borgó János 98, 109, 443
 Borsodi László 139
 Borsos Miklós 208, 250, 413
 Bosch + Bosch csoport 32, 62, 116, 124, 140, 273, 274, 415, 443
 Bosnyák Sándor 21
 Botond Károly 158, 417
 Böhm József 288, 321, 434
 Bősze Andrea 4, 88, 331, 418
 Brendel János 24
 Breznay József 17
 Breznay Péter 170, 173, 174, 175, 184, 322, 332, 335, 337, 346–350, 354, 355, 359, 367, 380, 381, 399, 440
 Brobo 34, 44, 139, 166, 167, 416, 417
 Buchmüller Éva 139, 173, 322, 332, 337, 350, 399, 447
 Canada Art Writers 167
 Carrega, Ugo 177
 Cerovszki Iván 43, 55, 101, 106, 107, 245
 Cerutti, Gustave 167
 Chatrny, Dalibor 167
 Chikán Bálint 445
 Cortanse, de 177
 Crozier, Robin 177
 Csáji Attila 20, 21, 22, 24–26, 29, 32, 39, 43, 47, 48, 50–52, 57, 58, 60, 94, 95, 97, 100, 101, 114, 121, 122, 137, 194, 200, 201, 202, 204, 239, 243–245, 247, 248, 250, 259, 414, 445–447
 Csáki Sándor 390, 426
 Csákó Mihály 44, 156, 290, 319, 386–390, 393
 Császár László 322
 Csávics András 418, 419
 Cseh Gergő Bendegúz 214
 Csengery Adrienne 23, 96, 311
 Csernik Attila 44, 140, 144, 164, 177, 384, 416–418, 444
 Cseterki Lajos 17
 Csík István 118, 262–264
 Csiky Tibor 14, 24, 43, 49, 50, 53, 98, 100–102, 103, 239, 244, 245, 444, 447
 Csizmadia Ervin 447
 Csohány Kálmán 23
 Csorba Géza 28, 114, 213, 243, 247, 248, 269, 270, 284, 293, 404, 429, 436, 437
 Csutoros Sándor 21, 24, 26, 32, 40, 42, 43, 44, 49, 50, 51, 52, 73, 79, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 108, 110, 111–113, 120, 121, 122, 140, 149, 150, 204, 239, 244, 259, 375, 444, 446
 Czövek Jenő 45, 93, 94, 213, 215, 221–226, 228, 383, 409, 413, 425, 426
 Czumpf Imre 446
 D. Fehér Zsuzsa 246, 254
 Dam, Andries van 45
 Dárdai Zsuzsa 446
 Darvasi István 239, 411
 Dávid Katalin 118, 262–264
 Debreceni Tibor 375
 Dékei Krisztina 92, 132, 141, 177, 446
 Delaunay, Robert 196
 Demeter István 22, 43, 97, 100, 101
 Demszky Gábor 448
 Despoton 177
 Dévay László 139, 166, 416
 Dévényi Iván 443
 Dixi *lásd* Gémes János
 Dobos Attila 303
 Dobos Emőke 332, 350, 356, 371
 Dobos Gábor 4, 44, 87, 156, 181, 290, 303, 319, 329, 332, 338, 351, 385, 388, 389, 417
 Dombai Győző 101, 112
 D me 177
 Domino pantomim együttes 415, 417
 Don Péter 42, 148, 149, 194, 204, 417, 447
 Donáth Péter 24, 43, 44, 50, 110, 113, 156, 158, 244, 290, 319, 348, 350, 367, 385, 417
 Dordević, Goran 177
 Dowland Kamarakórus 139

- Draveczky Balázs 213, 216, 250, 251, 431
 Duchamp, Marcel 59, 85
- Eichwede, Wolfgang 448
 Eigel István 118, 262, 263
 Eörsi István 186, 219, 333, 334, 363, 364, 366, 368, 381, 405, 412, 430, 440, 444
 Eörsi János 132
 Eötvös Oszkár 397
 Eperjessy Katalin 159, 415
 Erdély Dániel 177
 Erdély Miklós 18, 24, 25, 32, 41, 43, 44, 50, 53, 59, 65, 66, 68, 76, 77, 101, 102, 113, 116, 117, 126, 131, 132, 134, 135, 141, 142, 150, 153, 154, 177, 178, 203, 207, 238, 244, 251, 304, 312, 340, 344, 352, 375, 444, 445, 446
 Erdélyi Eta 121, 122, 259
 Erdős János 101, 112
 Eröss Tamás 404
 Esztergomi László 27, 102, 109, 234, 237, 238, 245, 251, 276, 443
 Európai Iskola 19
- Fábián Gyula 166
 Fábián László 423
 Fabók Gyula 273
 Faggyas Sándor 339
 Fajó János 14, 24, 239, 244, 245, 263
 Faragó Laura 23, 99, 311
 Fazekas Pál 80
 Fehér István 392
 Feledy Gyula 23
 Fenyvesi Tóth Árpád *lásd* Tóth Árpád
 Ficzek Ferenc 43, 44, 125, 136, 144, 162, 164, 415, 417
 Filko, Stano 141, 142
 Filliou, Robert 54, 78
 Flusser, Vilém 83
 Fodor Ferenc 223
 Forgács Éva 20, 447–449
 Forgács Péter 4
 Fóth Ernő 24, 43, 121, 140, 259
 Frank János 445
 Frankberger Ferenc 146, 213, 280, 281, 311, 323, 330, 338, 433, 435
 Frankl Tibor *lásd* Hajas Tibor
 Frey Krisztián 24, 244
 Friedman, Ken 51, 59, 346
- Gaal Gaston 32, 99, 409, 419
 Gábor Eszter 449
 Gádor Endre 15, 28, 34, 112, 136, 140, 151, 164, 213, 216, 217, 239, 242, 243, 270, 274, 275, 284, 285, 404, 410, 411, 412, 428, 433
 Gágyor Tibor *lásd* Gáyor Tibor
- Galántai György 4, 39, 40, 41, 42, 47, 48, 56, 59, 63, 64, 68, 70, 84, 87, 98, 107, 108, 113, 120, 122, 136, 140, 150, 156, 182
 Galántai Mátyás 415
 Galkó Balázs 139
 Gallicus 431, 449
 Gálos Rudolf 223
 Garaguly István 137, 412
 Garamvölgyi József 17
 Gárdos Ferenc 223
 Gáyor Tibor 10, 44, 92, 116, 117, 167, 177, 179, 181, 182, 189, 204, 329, 330, 338–340, 394, 397, 449
 Gazdag Gyula 134
 Gecser Lujza 436
 Géger Melinda 28, 92, 99, 102, 107, 108, 114–116, 146, 148, 149, 151, 152, 158, 176, 179, 182–184, 188, 447
 Gelencsér István 213, 330, 340
 Gellér Brúnó István 44, 111, 113, 144, 416, 417
 Gémes János (Dixi) 42, 318
 Geosits Gyula 447
 Gerevich Éva 97, 443
 Gerz, Jochen 177
 Gerzson Pál 60
 Gesualdo Ének Együttes 39, 97
 Gibbs, Michael 177
 Gibicsár Gyula 419, 420, 436
 Gombos Tamás 92, 193, 449
 Gór Nagy Mária 314
 Göndör György 42
 Göntér Ferenc 288, 434
 Gramse, Tom J. 167
 Groh, Klaus 167
 Grundtner Gábor 113
 Grunwalsky Ferenc 354
 Gudmundsson, Sigurdur 177
 Gulyás Gyula 43, 44, 54, 56, 66, 74, 100–102, 103, 104, 109, 126, 129, 134, 135, 139, 140, 157, 195, 205, 290, 292, 306, 414
 Gulyás János 4, 449
 Gulyás József 37, 56, 58, 61, 62, 213, 216, 252, 254, 260, 265, 266, 272, 273, 275, 285, 373, 406, 421, 432
 Gyarmathy Tihamér 16, 24, 199, 204
 Gyetvai Ágnes 39, 144, 417
 Györffy Miklós 37, 123, 429, 449
 György Péter 19, 445
 Gyurkovits Tibor 23, 97
- Haász István 43, 101, 108, 148, 164, 239, 245, 399, 414
 Hábermann M. Gusztáv *lásd* Algol László
 Haeffler András 96, 443
 Hajas Tibor 35, 44, 81, 129, 159, 160, 177, 180, 194, 315, 319, 343, 444, 445

- Hajdu István 14, 77, 444, 448
Hajdu László 401, 402
Halász János 188, 220, 376, 379, 436
Halász Károly 43, 44, 125, 136, 162, 177
Halász Péter 13, 34, 35, 42, 79–83, 112, 132, 134, 139, 141, 142, 165, 169, 170, 173, 174, 175, 176, 184, 186, 187, 195, 197, 207, 218, 220, 303, 304, 306, 307, 310, 313–315, 331–336, 343–358, 362–365, 371, 374, 375, 383, 384, 399, 405, 415, 417, 437–441, 447
Halász Péterné *lásd* Koós Anna
Halmy Miklós 40, 43, 101, 111, 112
Hámory Gabriella 447
Hámos Gusztáv 398
Hamvas Béla 21, 22
Hankiss Elemér 418
Hap Béla 62, 141, 177, 341, 358, 383, 399, 400, 439
Harangozó István 449
Harangozó Szilveszter 357, 360
Haraszti Miklós 10, 42, 65, 66, 81, 126, 128, 134, 160, 176, 177, 195, 205, 312, 322, 337, 367, 368, 372, 381, 398, 444, 446
Haraszty István, Harasztý István 21, 24, 29, 32–34, 44, 50, 58, 59, 62, 66, 68, 70, 98, 100–102, 103, 107, 114, 116, 124, 136, 137–139, 195, 200, 207, 217, 239, 243, 245, 247, 248, 266, 271–274, 280, 310, 401, 415, 428
Haris László 4, 21, 22, 26, 32, 39, 43, 44, 46–48, 50, 51, 79, 94, 95, 97, 100, 101, 102, 120, 121, 126, 134, 146, 149, 150, 195, 201, 205, 206, 239, 244, 245, 250, 259, 260, 411, 416, 444,
Harmati András 4, 436
Hatvanger Béla 297
Hausz Gyula 436
Havas Lujza 132
Havas Valéria 118, 262, 263
Háy Ágnes 44, 126, 132, 134, 141, 156, 290, 319, 323, 337
Hegedűs András 303
Hegedűs Endréné 287
Hegedűs László 35, 36, 213, 268, 420, 432, 436, 443
Hegyí Lóránd 145, 225, 414–417, 445, 446
Heller Ágnes 10
Hencze Tamás 14, 24, 43, 50, 51, 54, 59, 101, 102, 113, 126, 134, 140, 141, 144, 150, 239, 244, 245, 417
Henyé Péter 418
Héra Istvánné 363
Hevessy Károly 50, 99, 420
Hidvégi István 436
Higgins, Dick 56
Hock Bea 92, 104, 109, 116, 132, 135, 138, 141, 149, 154, 155, 159, 170, 173, 182, 448
Hock János 27, 115, 213, 215, 230, 410, 421, 422, 430
Hollósi Istvánné 118, 136, 262, 273, 274
Holper László 223–225
Honfi István 404, 429, 435, 444
Hont József 223
Honthy Hanna 68
Horányi Barna 9, 27, 55, 107, 187, 190, 208, 213, 234, 237, 243, 251, 276, 443, 444
Hortobágyi Endre 43, 148
Hortobágyi János 419
Horváth Béla 416
Horváth Endre *lásd* Szkárosi Endre
Horváth István (Putyi) 106, 146
Horváth József 384, 399, 400
Horváth Judit 293, 328
Horváth Katalin 410
Horváth Lajos 164, 213, 215, 216, 231, 233, 255, 259, 260, 265, 267, 284, 421, 422, 428, 431–433
Horváth Tibor 335, 345, 353, 357, 360, 398
Ibrányi Eszter 166
Ifjú Gábor 164
Illés Árpád 26, 101, 110, 111, 215, 241, 414
Illyés Gyula 144, 417
Ilyés István 21, 24, 39, 43, 50, 97, 100, 101, 120, 196, 200, 239, 244, 259
Inconnu csoport 203
Iparterv csoport 22, 23, 46, 199, 200, 201, 242, 244, 246, 447
J. Győri László 448
Jakovits József 18, 43, 145, 277
Jámbor Gábor 315
Janca János 417
Jancsó Adrienne 23, 99, 112, 197
Jankovich Miklós 25, 318
Járay Alfréd 146
Jávori Béla 23, 37, 95, 97, 213, 236–239, 241, 411, 431, 443, 444
Jaxon-Bear, Eli 83
Jovánovics György 14, 24, 44, 50, 59, 77, 78, 101, 113, 116, 117, 141, 150, 153, 154, 155, 196, 244, 245, 304, 343, 444
Kádár János 10–12, 72, 193, 203, 313
Kádár János Miklós 114, 243, 247, 248
Kaján Tibor 375
Kaláka együttes 41, 59, 121, 123, 137, 146, 268, 277, 280, 412
Kalcsó Istvánné 311, 313, 331
Kalkmann, Hans Werner 177, 178
Kállai Ernő 22
Karácsonyi István 223
Karandata, Zója 104
Karátson Gábor 21, 24, 200, 244, 399, 400

Karay Zsófia 417
 Karczag László 413
 Károlyi Amy 23, 39, 98, 112
 Karsai János 122, 123, 268, 414, 443
 Kass János 414
 Kassák Ház Stúdió (Kassák Színház) 10, 13, 34, 44, 46, 139, 157, 169, 170, 171, 173, 174, 176, 291, 292, 306, 308, 310, 313, 318, 332, 334, 345, 346, 358, 399
 Kassák Lajos 16, 17, 45, 137, 140, 199, 253, 273, 274
 Kassák Lajosné 32, 137, 140, 273, 415
 Kasziba István 177
 Kazai Zoltán 386, 389
 Kazimir Károly 28, 57, 110
 Kecskeméti Kálmán 194, 245
 Kecskés András 96
 Kelemen Renée 145, 277
 Kemény Alfréd 253
 Kemény György 37, 220, 429, 436, 437
 Kenedi János 212, 214, 351, 398, 447
 Kerék István 223
 Kerekes László 33, 140, 177, 269
 Kerekes Tamás 146
 Kerékyártó István 57, 102, 111, 149, 245, 446
 Kerényi Grácia 219, 371, 418
 Kéri Ádám 43, 121, 122, 140, 158
 Kertész Gyula 362, 430
 Kertész Mihály *lásd* Kornis Mihály
 Keserü Ilona 24, 244, 259
 Keserü Katalin 447
 Kierniczki, Jerzy 167
 Kígyós Eszter 159
 Kígyós Sándor 43, 120, 259
 Kindla István 392
 Kisfaludy András 18
 Kismányoky Károly 41, 43, 44, 125, 136, 162, 177, 196
 Kiss Dénes 95, 97, 443
 Kiss Ferenc 401, 402, 418
 Kiszely Gábor 87
 Kitagawa, Goichi 157, 290, 292, 306
 Klaniczay Gábor 66
 Klaniczay Júlia 5, 20, 92, 447–449
 Klempa Sándor 26, 215, 221, 224–226, 228, 229, 231, 257, 426
 Klikk Attila 328
 Knoll, Hans 17, 448, 449
 Kocman, J. H. 141, 142, 177, 418
 Kocsis László 213, 218, 220, 252, 265, 275–278, 288, 289, 292, 293, 299, 403, 404, 426, 429, 433, 436
 Kolip Gyula 213, 290, 296, 328, 434
 Kollár Marianne 139, 173, 174, 175, 332, 346, 350, 367
 Komócsin Zoltán 11
 Koncz Béla 43, 101, 111–113, 148, 417
 Kondor Béla 23
 Kondor Katalin 132
 Konkoly Gyula 14, 24, 46, 244
 Konrád György 10, 332, 348, 351
 Koós Anna 139, 173, 174, 323, 332, 337, 346, 359, 380, 399, 417, 441, 447
 Koós Éva 184
 Kornis Mihály 128, 132, 447
 Korniss Dezső 16, 17, 24, 134, 199, 244, 245
 Kórody Ildikó 334
 Kostolowski, A. 59
 Kosuth, Joseph 86
 Kovács Gábor 249
 Kovács István Stúdió 34, 35, 44, 159, 161, 180, 315, 343
 Kovács Jenő 342
 Kovács László 223, 418
 Kovács Miklós 4, 10, 139, 173, 332, 333, 346, 350, 351, 365, 367, 399
 Kovács Péter 446
 Kovács Sámuel 36, 104, 115, 208, 213, 215–217, 231, 232, 249, 252, 256, 265, 268, 269, 272, 275, 279, 420–423, 428, 430–433
 Kovalovszky Márta 203
 Kováts Albert 43, 101, 110, 414
 Kozák Gyula 18, 419
 Kozłowski, J. 59
 Kozma György 445, 446
 Kő Pál 49
 Köllő Miklós 415, 417
 Körmendi Jánosné 362, 430
 Körmendi Mária 323, 332, 337
 Körmendi Ignác Lajos 228
 Körmendy Lajos 228, 229, 426
 Körner Éva 4, 92, 129, 132, 136, 173, 197, 418, 444, 447, 448
 Kőrösi Zsuzsa 156, 290, 319, 376, 386, 389, 390, 393
 Kőrösi Zsuzsanna 448
 Krätschmer 177
 Kresalek Gábor 448
 Kriesche, Richard 177
 Krikovszky Péter 423
 Kurkó Éva Terézia 417, 418
 Kurosawa Akiro 79
 Kurtág György ifj. 42, 173, 176, 314, 354
 Kutera, Romuald 167
 Kürthy Sándor 417
 Lachowicz, Andrzej 177
 Ladányi József 445
 Ladik Katalin 44, 86, 164
 Lajtai Péter 126, 132, 134, 139, 332, 354
 Lakatos József 101, 112
 Lakner László 24, 41, 43, 44, 50, 59, 100, 101, 113, 121, 177, 239, 244, 245, 259

- Lágh Júlia 333
Lantos Ferenc 14, 21, 24, 33, 43, 44, 49, 50, 98, 100, 101, 136, 162, 177, 239, 244, 245
Laurenzi Ágnes 332, 350
Lebel, Jean-Jacques 9, 26
Legédy Péter 44, 67, 68, 74, 75, 107, 126, 132, 134, 141, 142, 150, 153, 167, 298, 318, 343, 418, 445, 446, 447
Lékai László 151, 163, 165, 209, 210, 218, 289, 297, 298, 426, 447
Lengyel Józsefné 362, 363, 430
Lengyel László 447
LeWitt, Sol 45
Lichtenauer 177
Liget Lajos 223
Liszikai Mihály 424
Litván György 11
Loncsák Judit 107
Lóska Lajos 445
Lossonczy Tamás 199
Ludassy Mária 72
- Madarász Ferenc 328
Magos György 42, 159
Magyar Árpád 397
Magyar József 21, 39, 46, 47, 48, 94, 95, 96, 97, 250, 413
Magyar László 213, 302, 342
Major János 4, 24, 44, 50, 77, 78, 141, 150, 153, 154, 155, 167, 177, 203, 351, 399, 444
Major Jánosné *lásd* Buchmüller Éva
Major Máté 144, 244, 245, 417
Mákos Gyula 267
Malgot István 12
Mariani, Philomena 448
Márk György 415, 417
Markó Zsuzsanna 204
Markovits Ferenc 35, 92–94, 96, 107, 109, 114, 118, 124, 144, 149, 152, 169, 176, 177, 181, 184, 187, 446, 449
Markulik József 164
Márkus György 10
Márkus Mária 10
Márkus Piroska 4, 322, 337
Márkus Zsuzsa 4
Marosi Júlia 40, 102
Márta István 139
Márton László 436
Martore, Vanessa 448
Martos Gábor 446, 447
Marty Ferenc 16, 196
Máté Gyula 51, 101, 102, 414
Matković, Slavko 33, 140, 164, 269
Mátyás Józsefné 330
Maurer Dóra 4, 44, 65, 74, 78, 92, 95, 97, 98, 100, 108, 116, 117, 120, 126, 129, 136, 140, 141, 144, 149–151, 157, 158, 159, 167, 173, 177, 178, 179, 181, 204, 312, 313, 337, 375, 416, 418, 444, 447, 449
- Mayor, David 167, 177
Megert, Christian 167
Megyeri Dávid 446
Méhes László 24, 43, 44, 50, 101, 110, 134, 141, 142, 244, 245
Merhán Orsolya 17
Méry Zsuzsa 11
Messenger, Anette 167
Mészáros Miklós 397, 398
Mezei Árpád 21
Mezei Gábor 404
Mezei Ottó 21, 22, 59, 65, 97, 101, 102, 120, 149, 201, 446, 448
Mikó István 144, 417
Mikó Sándor 403, 404
Miller, Catherine 9
Missmahl, Steffen 167
Moholy-Nagy László 253
Molnár Ferenc 31, 163, 220, 237, 239, 248, 249, 321, 403, 411, 427–429, 435, 436
Molnár Gergely 41, 43, 76, 90, 112, 122, 277, 318, 323, 337, 343, 368, 383, 399, 415, 443, 445
Molnár Gyula 213, 252, 427
Molnár Péter 417
Molnár Sándor 24, 43, 50, 100, 101, 148, 244, 245
Molnár V. József 21, 24, 26, 32, 39, 43, 44, 46, 47, 50, 51, 57, 79, 81, 94, 95, 97, 100, 101, 102, 107, 110, 120, 121, 126, 134, 149, 150, 197, 201, 206, 239, 245, 250, 251, 259, 296, 419, 432, 449
- Monspart Éva 199
Mulligan, Tom 446
Murányi Sándor 159
Muszti István 223
- Nádasdy János 158, 177
Nádasdy József 431
Nádlér István 14, 24, 43, 100–102, 103, 113, 140, 239, 244
Nádor Katalin 136
Nádori Péterné *lásd* Dobos Emőke
Nagy András 446
Nagy Árpád 275
Nagy Attila 97, 238, 250
Nagy Ildikó 17, 92, 446
Nagy László 177, 311
Nagy Miklós 151, 213, 281, 288, 433
Najmányi László 35, 42, 44, 81, 156, 159, 161, 207, 299, 296, 315, 319, 334, 343, 385, 388, 445
Nannucci, Maurizio 177
Németh Árpád 423

- Németh Ernő 213, 215, 235, 252, 270, 275,
292, 293, 421, 431, 432, 433
- Németh Ferenc 252, 431
- Németh Géza 43, 148
- Németh József 163
- Németh Lajos 17, 31, 118, 144, 199,
262–264, 293, 417, 447
- Néray Katalin 448
- Neumann Gábor 35, 449
- Nicolaus, Roland 177
- No. 1 csoport 51, 55, 238, 245, 251
- Novak, Ladislav 177
- Novák Márk 44, 156, 290, 319
- Nyakas Szilárd 87, 181–183, 189, 204, 206,
220, 276, 329, 330, 336, 338, 339, 377,
394, 397, 398, 428, 435
- Nyáry László 259
- Nyers Rezső 10
- Oláh Gábor 373, 395, 430
- Oláh Mátyás 399
- Oldenburg, Claes 46
- Orfeo-együttes 13, 25
- Ormos Tibor 13, 15, 16, 24, 30, 34, 114, 118,
136, 213, 217, 239, 247, 254, 262–264,
411, 428
- Orosz Balázs 181, 219, 326, 368, 427
- Orosz János 16
- Orsós Gyöngyi 159
- Orvos András 29, 30, 40, 43, 51, 54, 55, 57,
58, 60, 101, 106, 107, 109, 114, 116, 117,
118, 120, 121, 122, 123, 124, 136, 157,
158, 164, 197, 207, 215, 216, 234, 235,
239, 243–249, 259, 267, 276, 293, 310,
368, 410, 411, 415, 416, 427
- Óvári Miklós 17
- Öcsényi Zoltán 83
- Örsi Katalin 41, 323, 368, 399
- Ősze István 213, 432
- P. Szabó Ernő 447
- P. Szűcs Julianna 84, 85
- Padin, Clemente 177
- Paizs László 24, 60, 121, 122, 140, 158, 293, 448
- Pákozdy Ferenc 99
- Pálmai Katalin 193, 449
- Pap Gábor 113
- Papp Antal 213, 236, 237, 259, 286, 410
- Papp István 209, 213, 282, 285, 286, 295,
297, 300, 301, 324, 325, 328, 434, 435
- Papp Oszkár 16, 21, 22, 24, 50, 95, 96, 97,
101, 102, 110, 120, 244, 245, 250
- Papp Tamás 35, 42, 92, 128, 129, 159, 304,
310, 445
- Papp Tibor 445
- Parrag Emil 43, 100, 101, 102, 120
- Páskai István 218, 298, 299, 426
- Pataki Gábor 92, 126, 129, 151, 448
- Pauer Gyula 10, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 39, 44,
49–51, 54, 56–59, 65, 66, 67, 71, 74, 75,
76, 97, 98, 101, 102, 103, 106, 109, 114,
126, 127, 128, 129, 134, 141, 142, 149,
150, 152, 155, 194, 198, 200, 202, 207,
239, 243–245, 247, 248, 318, 334, 343,
377, 430
- Pécsi Műhely 32, 33, 41, 44, 62, 68, 124, 125,
136, 137, 138, 162, 163, 196, 271, 272,
344, 414–417, 428, 444, 447
- Pécsi Zoltán *lásd* Algol László
- Perényi Endre 334
- Perneczky Géza 19, 21, 22–24, 32, 46, 49, 97,
167, 177, 200, 443, 445, 447
- Péter Ilona 102, 140
- Péterfy László 39, 97
- Peternák Miklós 445, 448, 449
- Petrigalla Pál 18, 198
- Petrikné Vámos Ida 214
- Picabia, Francis 167
- Pinczehelyi Sándor 33, 41, 43, 44, 54, 125,
136, 144, 162, 167, 272, 414, 416–418
- Pituk János 417
- Pogány Gábor 404
- Poinsot, Jean Marc 57
- Ponant, Pierre 446
- Popović, Vladjimir 141
- Pór György 10, 44, 156, 187–189, 204, 219,
220, 290, 319, 329, 365, 367–369, 371,
372, 376, 381, 385–391, 393, 395–398,
426–430, 439, 440, 448
- Postás Kamara Együttes 99
- Pózna Erzsébet 417
- Prakfalvi Endre 449
- Prutkay Péter 21, 43, 51, 55, 101, 106, 120,
243–245, 251, 259
- Puskás István 159, 417
- Pusztai Gabriella 118, 262, 263
- Rab Edit 99
- Rábai István 281, 435
- Rádóczy Gyarmathy Gábor 24
- Rainer M. János 10, 11, 448
- Rajczi Margit 126, 134
- Rajczi Pál 224
- Rajk László 159, 310
- Rátki András 13
- Rauschenberg, Robert 199
- Reczetár Ágnes 92, 129
- Reményi Károly 97
- Révész Sándor 11, 13, 28, 29, 447
- Rihmer Oszkár 50, 368
- Római Róbert 92, 193, 449
- Romváry Ferenc 418
- Rónay György 22, 23, 96, 101, 250, 251, 413,
443

- Ronte, Dieter 116
 Rook, G. J. De 177
 Roquet, Maurice 177
 Rózsa Gyula 14, 16, 141, 443, 444
 Rózsa T. Endre 24, 25, 29, 120, 245, 248
- Salamon János 49, 51, 115, 213, 215, 216, 227, 253, 256, 420–422
 Sándor Éva 159
 Sándor László (Sánci) 166
 Sarlós István 213, 219, 363, 364, 412, 430
 Sáros András Miklós 101, 108, 413, 414
 Sas Júlia 42
 Sasvári Edit 5, 7, 92, 104, 139, 140, 141, 151, 156, 167, 177, 184, 186–188, 193, 448, 449
 Schéner Mihály 101, 112
 Scherter Judit 399
 Schmal Károly 60, 61, 119, 259, 271
 Schmiedt László 223
 Schneider Istvánné 209, 213, 261, 266, 282, 283, 328, 422
 Schöffner, Nicolas 253
 Schraenen, Guy 445
 Schranz Lajos 417
 Schwarz, Martin 167, 177
 Schwarzenberger, Jörg 167, 177
 Sebes Anna 393
 Selye János 45
 Ševčík, Jiří 25
 Shiomi, Mieko 167
 Šidjanin, Predrag 44, 86, 140, 163, 416
 Sík Csaba 101, 245
 Sikora, Rudolf 41, 141
 Simon Gy. Ferenc 444
 Simon Sándor 332, 333, 346, 350, 351, 356, 399
 Sinkovits Péter 101
 Sipos Gyula 99, 107, 443
 Sipos István 419
 Sisa József 449
 Siskov Ludmil 244
 Sitku Valéria 398
 Smit József 164
 Solymár István 24
 Sólyom Gábor 336
 Somlai Vilma 101, 108
 Somlyó György 123, 268, 413, 444
 Somogyi István 166
 Somogyi József 31, 118, 148, 262, 383
 Soós Árpád 92, 193, 449
 Sós Vilmos 10
 Sóvári Katalin 44
 Sömenek István 223
 St. Auby Tamás 10, 23–26, 32, 41, 42, 44, 50, 59, 65, 68, 74, 85, 101, 104, 105, 113, 116, 117, 126, 129, 130, 134, 141, 142, 150, 151, 153, 156, 167, 168, 177, 202, 203, 206, 207, 240, 244, 245, 304, 310, 312, 319, 333, 334, 343, 345, 348, 351, 356, 369, 388, 444, 445, 447
 Ständeisky Éva 10, 448
 Štembera, Petr 141, 167
 Stepken, Angelika 445
 Surik Béla 159
 Svenda István 37, 213, 366, 374, 404, 406, 429, 435–437
 Swierkiewicz Róbert 40, 43, 101, 108, 121, 122, 239, 415
- Szabados Árpád 57, 101, 108
 Szabó István 415, 416, 418
 Szabó János 413
 Szabó Júlia 449
 Szabó Lajos 398
 Szabó László 9, 29, 35, 184–187, 193, 204, 205, 213, 219, 361, 363–365, 372–374, 385, 390, 391, 393, 395, 397, 402, 412, 413, 418, 419, 426, 430, 435, 439, 444, 449
 Szabó Mária 4
 Szabó Miklós 59
 Szabó Piroska 144, 368, 417
 Szabó Sándor 213, 289, 291, 323, 330, 420, 434
 Szalay Dezső 223
 Szalma László 33, 140, 269
 Szameth Krisztina 334, 359, 360
 Szántó Gábor 13
 Szántó Piroska 207
 Szász István 18
 Szatmári György 323
 Százados László 447
 Szeghő István 139, 173, 332, 346, 350, 356
 Szegő György 446
 Szeift Béla 40, 43, 51, 101, 108, 111, 112, 113, 140, 239, 245
 Szelényi Iván 10
 Szemadám György 20, 22, 32, 42, 43, 44, 51, 54, 55, 78, 79, 101, 106, 107, 120, 146, 147, 149, 198, 207, 245, 259, 280, 444
 Szémann Béla 19, 35, 36, 37, 444
 Szenczi Ottó 50, 99, 420
 Szende Tamás 184, 219, 361, 412
 Szendrei Éva 332
 Szenes István 25
 Szenes Zsuzsa 18, 203, 375, 376
 Szentirmai Zoltán 101, 108
 Szentjóby Tamás, lásd St. Auby Tamás
 Széphelyi F. György 160
 Szeredi Anna 141
 Szíjártó Kálmán 43, 44, 136, 144, 162, 164, 417
 Sziklai Erika 110

- Szikora János 15, 34, 82, 139, 166, 198
 Szilli Gyula 218, 302, 303, 409, 410
 Sziráki Endre 243
 Szkárosi Endre 38, 139, 166, 167, 198, 417
 Szoboszlai János György 447
 Szobotka Imre 446
 Szombathy Bálint 33, 116, 140, 164, 177, 269, 415, 443, 444, 446
 Szócs Zsuzsa 39, 96
 Sződy Szilárd 366
 Szőke Annamária 7, 66, 92, 106, 126–128, 445, 446
 Szöllősi Ferenc 165, 209, 213, 215, 218, 228, 229, 278, 292, 299, 300, 410, 426
 Szőnyei Tamás 445–448
 Sztankovits Béla 97, 98, 413
 Szücs György 92, 126, 129, 151, 448
 Szűcs Zsuzsa 159
 Szürenon csoport 25, 46–48, 51, 57, 200–202, 244, 247
 Szüszmann György 398
- Tábor Ádám 167, 446, 447
 Takács István 413, 444
 Takács József 275
 Takács Kálmán 213, 366, 373, 435
 Takács Lajos (Layota) 60
 Tandori Dezső 177
 Tardi László 97
 Tarkó Magdolna 97
 Taxidu, Eleni 104
 Taxidu, Nica *lásd* Taxidu, Eleni
 Teknős Péterné 118, 262
 Temesi Nóra 24, 39, 50, 97, 100, 101, 239, 245
 Tilles Béla 24
 Todorović, Miroljub 177
 Togay, Can 139, 173, 175, 176, 356
 Topor Tünde 193, 449
 Tordai Zádor 10
 Tót Endre 24, 43, 44, 50, 51, 59, 100, 101, 102, 103, 126, 133, 134, 141, 142, 167, 177, 200, 244, 245, 414
 Tóth András 159
 Tóth Árpád [Fenyvesi] 120, 132
 Tóth Gábor 44, 177, 368
 Tóth József 21, 39, 47, 94, 96, 435
 Tóth Katalin 334
 Tóth Miklós 29, 30, 114, 213, 216, 243, 246–249, 427
 Tóth Péter Pál 449
 Tóth Sándor 216, 259, 261, 422
 Tölgyesi János 167, 168
 Tubl Roger 389
- Türk Péter 4, 21, 24, 43, 44, 49, 50, 59, 69, 70, 98, 101, 102, 103, 113, 126, 141, 142, 144, 200, 239, 244, 245, 414, 415, 417
- Uherkovich Ágnes 40
 Ujhazy, Eva Marta 44, 163
 Ulrichs, Timm 177
 Ulveczky Gábor 159
 Ungváry Rudolf 198
 Urban, Janos 167, 177
- Vaad Ferenc 367
 Vadas József 19, 29, 30, 36, 37, 51, 101, 106, 114, 216, 246, 404, 406, 427, 436, 444–447
 Vadasfalvy János 223
 Vadász Gábor 432
 Vajda Júlia 18, 24, 43, 73, 145, 184, 277, 447
 Vajda Lajos 73, 253
 Vajna Tamás 447
 Váli Dezső 43, 121, 148
 Valoch, Jiří 41, 141, 167, 177
 Varga Gyula 223, 367, 412, 413
 Varga József 335, 336, 340, 375
 Varga László 448
 Várkonyi Imre 267
 Várnagy Ildikó 101, 108
 Várnagy Péter 40
 Varsányi Ottilia 159
 Vass Antal
 Vautier, Ben 44, 78, 167, 177
 Verdes Tamás 113
 Verebes Tibor 132, 144, 417
 Veres Júlia 4, 66, 128, 132
 Veress Pál 21, 24, 244
 Vida Ferenc 305–308, 311, 312
 Vidovszky László 44, 417, 445
 Vitányi Iván 13, 16, 34, 186, 362, 363, 397, 430
 Vizy Ottó 429, 437
 Vödrös Attila 113
 Vörös József 223–225
- Weöres Sándor 22, 23, 98, 112, 177, 208, 250, 311
 Willemsen, Roger 177
 Witkowsky Erika 97
 Wulle Konsumkunst 177
- Zagoričnik, Franci 177
 Zeisel Magda 244
 Zoltai Z. András 95, 97, 443
 Zuglói Kör 18
 Zwickl András 92, 126, 129, 151, 446, 448

Érdemtelen úton néhány avantgárd

... állunk a boglári tárlat megújuló kiállításán. Külön csoportja van a művészeknek, akik egy elhagyott épületbe, mely holtan áll a tóban és ahol a víz is tanyát talált, a »senki földjén« — Galántai György művész bérelt...

Miért kezdtek kiállításokat rendezni a kápolnatárlatok helyén?

... meg azt sem, a tárlat — felső főosztály — megyei Tanács...

... osztálya — erre el eddig (észtendeig) a szabálytalan, a műsoros...

... tanácstalan, vonatkoztatást azokból is, melyek

főelőadója 1971. július 2-án és 14-én levelet küldött a boglári tanácsnak és a Somogy megyei Múzeumok Igazgatóságának a kápolnatárlatok ügyében. A küldemények tartalma megegyezik. Azt kérdezi dr. Hock János, hogy mely szerv (személy) a rendezője ezeknek a tárlatoknak és műsoroknak, kinek az engedélyével tartják meg a már kinyomtatott prospektusban található rendezvényeket, a tárlatokhoz kiadott engedélyben a műsorok tartalma, a szereplői? A tanácsok ügyének tisztázására kérte től az előadó a Somogy megyei Múzeumok Igazgatóságát is...

A boglári tanácselnök válaszából: »A balatonboglári kápolnatárlatok működésével kapcsolatosan több ízben kerestem Galántai György főszervezőt az engedély bemutatása miatt, azonban minden kísérletem eredménytelen ma-

Értetlenül tézés előtt is!

Ami pedig a tárlatok ügyét illeti, a szerző. A 23/1971. évi kormányrendelet...

Magyarországon az iparművészeti tárlatok a lektorátus engedélyezése után tartják meg...

szek, csoportok, a tárlatján nem lehetnek a kápolnatárlatok...

Galántai György kiállításokat rendez a kápolnatárlatok helyén. A lektorátus engedélyezése után július 2-án is meggyőződtem...

állításokról — Barta Éva, a lektorátus vezetője.

ELVI VITA — A kiállítások helyén lehet ki a tárlatok népszerűsítéséig nem lépnek a tárlat szabályaitól elvita helyett...

